عثمانلی مؤلفلری

عثمانلیلرك ظهورندن زمانمزه قدر کلن ومسلکلرینه اثر یازان بیوك مشایخ ، علما ، شعرا وادبا ، مورخین ، اطبا ، ریاضیون وجوغرافیونك مختصر ترجمهٔ حاللریله اثرلرینه دائر معلومات کافیه‌یی حاویدر .

ایکنجی جلد

محرری :
بروسه‌لی محمد طاهر

معارف عمومیه نظارت جلیله‌سی طرفندن
طبعنه همت بیورلمشدر

استانبول — مطبعهٔ عامره
۱۳۳۳ هجریه

(ک)

کورانی [ملا شمس الدین احمد بن اسماعیل] « شیخ الاسلام »

اعاظم علمادن اولوب (شهرزور) لیدر. فاتح سلطان محمد دورنده سکزنسه شیخ الاسلاملق ایدن برفاضلدرکه فاتحك مغنیساده بولندقلری اثناده تعلیمنه مأمور اولمشلردی . مؤلفاتی : (غایة الامانی فی تفسیر سبع المثانی) اسمنده کی تفسیر شریفی و (الکوثر الجاری علی ریاض البخاری) نامنده کی بخاری شریف شرحی ایله ابن تمجیدك صحیحی اوزرینه برشرح لطیفی، تفسیر قاضی یه حواشیسی وقصیدهٔ شاطبیه شرحلرندن جعبری یه حاشیه سی وعروضدن فاتح نامنه (شافیه) اسمنده (۶۰۰) بیتلی برمنظومه سی، اصول فقهدن (الدرر اللوامع) اسمنده (جمع الجوامع) شرحی وعلم قرائتدن (فرائد الدرر فی شرح لوامع الغرر) ی واردر . وفاتی (دولت جنت) ترکیبنك ناطق اولدیغی (۸۹۳)ده، قبری استانبولده یوکسك قالدیرمده کی بنا کرده سی اولان جامع شریف حظیره سنده در.

کستلی مصلح الدین مصطفی افندی

اکابر علمادن بحاث، فاضل برذات اولوب (آیدین) سنجاغی مضافاتندن (نازللی) قضاسی قراسندن (کستل) دندر. بدایت تحصیلی (آیدین) نائبی نهایتی(بروسه)ده مولانا (خضربك) مرحومدندر . اکمال تحصیلدن صوکره میر مشارالیهه داماد اولدی . بووسیله ایله بکاك معیدلری اولان خیالی وخواجه زاده ایله برلشه رك مصاحبهٔ علمیه یه قویولدی .

بعده (مودورنی) و(دیمه توقه) مدرسلکلرینه دها صوکره (فاتح) طرفندن بنا اولنان مدارس ثماندن برینك مدرسلکنه تعیین اولندی. بوندن صوکره درسعادتده ترقی وتفیض ایده رك قاضی عسکرلکله بکام اولدی . (۹۰۱) تاریخنده ارتحال ایلیوب حضرت خالد قربنده کی (میت قویوسی) دینیلن محله دفن ایدلدی . (شرح عقائده حاشیه سی)، (جهت قبله یه متعلق رساله سی)، (مواقفك یدی ماده سنه تعلیقاتی)، (حاشیهٔ عضده حاشیه سی)، (صدرالشریعه نك مقدمات اربعه سنه حاشیه سی) واردر . قاضی عسکرلك رتبهٔ علمیه سنك روم ایلی واناطولی کبی ایکی اولمسی زماننده واقع اولمشدر .

ابو عبدالله محمد محی الدین بن سلیمان بن مسعود رومی
کافیجی — کافیه‌جی

متبحرین فضلادن صاحب علم وکمال بر ذات اولوب (برغمه) لیدر . تفسیر ، حدیث ، فقه ، اصول ، منطق وعلوم سائره‌ده ید طولا صاحبی اولدیغنه یازدیغی آثار مدققانه شاهددر.

سیوطی کبی بر علامهٔ روزکارك استادی اولدیغنی سویله‌مك وصف کمالنه دائر باشـقه سوز ایرادینه حاجت براقماز . مولانا سیوطی (طبقات النحاة) نده اون درت سنه صاحب ترجمه‌نك مجلس علمنه دوام ایلدیکنی وهر دفعه‌سـنده هیچ ایشتمه‌مش اولدیغی دقائق وغوامض علمیه استماعی صورتیله پك زیاده استفاده واستفاضه ایتدیکنی یازیور . حتی برمصاحبت علمیه اثناسنده سیوطی‌یه « زیدقائم » ترکیبنك اعرابنی سؤال ایدر. مولانای مشارالیه علم نحوده مبتدیلرك بیله کمال سهولتله حل ایده بیله‌جکلری بویله بر سـؤالك ایرادینی عادتا مقصد استخفافه حمل ایتمك ایسـته‌یه‌رك تأثر و انفعالنی کتم ایده‌مز . او فاضل دقائقبین ایسه بو تأثره انتقال ایله بو جمله‌ده یوز اون اوچ مبحث اولدیغی درمیان ایدنجه سیوطی بیان حیرتله: «بو مباحث غامضه‌یی ایشتمدکجه مجلس علمکزدن قالقمق احتمالی یوقدر .» جوابیله ایضاحات نیازنده بولنور. صاحب ترجمه‌ده بوکا دائر یازمش اولدیغی رساله‌سنی ایراد ایده‌رك سیوطی مرحوم کاملاً استنساخ ایله‌مشدر .

مبادیٔ علومی مملکتنده بعدالتحصیل تزیید کمالات ایچون طریق سیاحتی اختیار ایله اناطولی، ایران ، آسیای وسطی‌یی دور ایله‌یوب بر چوق اعلام علما ایله ملاقات ایله‌مشدر .

از جمله مولانا شمس‌الدین فناری ، مولانا ابن ملك ، مولانا برهان‌الدین حیدر ، مولانا واجد ، حافظ‌الدین ابن بزازی ایله کوریشه‌رك مصاحبات علمیه‌لرندن حصه‌دار فوائد اولمشدر. ملوك مصریه‌دن (اشرف بر سبای) [١] زماننده مصر قاهره‌یه کیده‌رك فضلای مملکتله مصاحبات ومباحثات علمیه‌یه کیریشمش وجمله‌سی قدرت علمیه‌سنی شهرت شایعه‌سنه فائق بولدقلرینی اعتراف ایله تدریسات فاضلانه‌سندن استفاده‌یه شـتاب ایتدیلر . ذکر اولنان اشرف بر سبای مولانای مشارالیهه فوق‌العاده اعزاز واکرام ایتمش ومشیخت شیخونیه‌یی توجیه ایله‌مشدر .

صاحب ترجمه علوم متنوعه‌یه ، بالخاصه معقولاته دائر بر چوق آثار یازمش ایسـه‌ده قسم اعظمنی عندالایجاب رسائل مختصره صورتنده تحریر ایتمش وضبط ومحافظه‌لرینه تقید ایله‌مه‌مشدر. حتی سیوطی ، طبقات نحاته درج ایتمك اوزره کندیسندن اسـامیٔ مؤلفاتنی ایستمه‌مش ایسه‌ده آثارینك اسامیسنی اونوتمش اولدیغی ، تعدادینه مقتدر اوله‌مایه‌جغی جوابنی آلمشـدر . عزیز

---

[١] بارس بك

مشارالیهك عرفاء صوفیه‌یه واصحاب صدق وصلاحه محبتی ارباب جهل وضلاله نفرتی وار ایدی. اکثر اطواری لاقیدانه اولوب دنیایه میل والتفاتی یوق ایدی . سکزیوز یتمش طقوزده ارتحال ایله‌دی .

عصری فضلاسندن شهاب‌الدین منصور :

بکت علی‌الشیخ محی‌الدین کافیه‌جی [۱]

عیوننا بدموع من دم المهج

مطلعنی حاوی مرثیه‌سیله تأثرات عمومیه‌یی تصویر ایتمکه چالیشمشدر .

مؤلفات فاضلانه‌لری پك متنوع اولوب بعضیلری شونلردر :

(۱) التیسیر فی علم‌التفسیر

(۲) انوارالسعادة فی شرح کلمةالشهادة

(۳) تشریح مسألةالاستثناء

(٤) الاشراق فی مراتب‌الطباق

(٥) شرح قواعدالاعراب

(٦) سیف‌القضاة علی‌البغاة

(۷) شرح الاسماءالحسنی

(۸) مختصر فی‌علم‌الحدیث

(۹) شرح‌العقائد العضدیة [۲]

(۱۰) الفرح والسرور فی‌بیان‌المذاهب

(۱۱) نزهةالارواح وغبطةالاشباح فی‌التصوف

(۱۲) وجیزالنظام فی اظهار مواردالاحکام

(۱۳) شرح تهذیب‌المنطق والکلام

(۱٤) منبع‌الدرر فی علم‌الاثر

(۱٥) منازل الارواح

(۱٦) عقدالفرائد

---

[۱] مشارالیهك کافیه‌جی شهرتیله اشتهارینه ابن حاجب مرحومك فن نحودن (کافیه) نام اثر دقیقنی پك چوق دفعه‌لر تدریس ایلمسی سبب اولدیغنی امام سیوطی مرحوم (لب‌اللباب فی تحریرالانساب) نده بیان ایله‌مشدر.

[۲] علامه جلال‌الدین دوانی ایله علماء عثمانیه‌دن [۱۱٦۰] تاریخنده وفات ایدن طریقتجی زاده سید مصطفای انقره‌وی و[۱۱۳٤]ده وفات ایدن‌شهری‌سلیمان فاضل افندیلر طرفلرندن‌ده شرح اولونمشدر.

(١٧) المختصر المفيد فى علم التاريخ
(١٨) حل الاشكال فى مباحث الاشكال فى الهندسة
(١٩) تفسير الآيات المتشابهات
(٢٠) نزهة الاخوان فى تفسير قوله تعالى (يالوط انا رسل ربك . .)
(٢١) نزهة المعرب فى المشرق والمغرب
(٢٢) (زيد قائم) جملەسنه دائر يوز اون اوچ بحثى حاوى رساله
(٢٣) ترغيب فى كشف رموز التهذيب
(٢٤) معراج الطبقات ورفع الدرجات لاهل الفهم والثقات
(٢٥) قبلة الارواح
(٢٦) الكافى الشافى
(٢٧) النزهة فى روضة الروح والنفس
(٢٨) قرار الوجد فى شرح الحمد
(٢٩) سيف الحمد والنصرة
(٣٠) حسن الختام للمرام
(٣١) انس الانيس فى معرفة شان النفس النفيس
(٣٢) رسالهٔ مستقله بعلم النفس ووجوه القراآت
(٣٣) الهداية لبيان الخلق والتكوين
(٣٤) زين الفرح بميلاد النبى سيد الانام
(٣٥) نيل المرام
(٣٦) كشف النقاب للاصحاب والاحباب
(٣٧) الكافى فى بيان الصف المستطيل جداً
(٣٨) رمز الخطاب بر شح العياب
(٣٩) خلاصة الاقوال (فى حديث انما الاعمال بالنيات)
(٤٠) نشاط الصدور فى شرح كتاب الفرح والسرور
(٤١) سيف الملوك و الحكام المرشد لهم الى سبيل الحق والاحكام

كمال الدين اسماعيل قره مانى « قره كمال »

منلا خسرو وخياليدن تلمذ ايله‌مش بر فاضلدر. مؤلفاتى: (حاشيهٔ قاضى)، (حاشيهٔ كشاف)،

(حاشـيهٔ شرح عقائد)، (حاشيهٔ صدرالشريعه)، (حاشيهٔ مواقف)، (حاشيهٔ وقايه) در . (٩٢٠) ده استانبولده ارتحال ايله‌دی. ادرنه‌قاپيسی خارجنده اميربخاری‌تكيه‌سنده مدفوندر.

كردی محمد افندی

فضلادن برذات اولوب مسقط رأسنده تكميل تحصيل ايله درسعادته كله‌رك اندرون همايون مكتبی معلملكنه تعيين اولوندی . مؤخراً بروسـه‌يه مأمور اولوب جامع كبيرده تدريس ايله مشغول ايكن (١٠٨٤) تاريخنده ارتحال ايله‌يوب يوز باشی مزارلغنك حضرت افتاده دركاهی رهكذارنده دفن ايدلدی . آثاری :

(حاشيه علی تعليقات عصام)، (حاشيه علی‌شرح آداب)، (شرح‌قصيدهٔ برده)، (شرح علی طريقت محمديه‌للبركوی) بو صوك اثرينك اكثر نقاطی جرح واديسنده‌در .

كفه‌وی محمد افندی « محمد بن الحاج حميد »

علوم عربيه‌يه وقوف تامی اولان فضلادندر. مدينهٔ منوره‌ده ملا اولوب بعده (١١٦٨) ده قدس شريف قاضيسی ايكن وفات ايله‌دی . مؤلفاتی : (شرح قصيدهٔ بانت سعاد)، (حدائق الاخيار فی‌حقايق‌الاخبار)، (شرح‌بناء)، (شرح‌امثله)، (حاشيهٔ ميرزاجان من‌الاداب)، (اثبات واجب)، (حاشيهٔ لاری فی‌الحكمة العتيقه) ، (حاشيه علی الحسينيه) ، (حاشيه علی جلال من‌العقائد) ، (حاشيه‌علی‌الخيالی‌من‌العقائد)، (حاشيه علی‌شرح‌العصام) وسائره‌در. خطدستيله محرر خيالی حاشيه‌سی عاطف افندی كتبخانه‌سنده‌در .

فقهدن (مقدمة‌الغزنوی) يی (فتح‌العزيزالغنی) اسميله شرح ايدن (احمد بن حسن) ده كفه‌دن يتيشن فضلادندر. برنسخه‌سی (قليچ علی پاشا) كتبخانه‌سنده‌در .

كاشف محمد افندی

افاضلدن برذات اولوب وطنی اولان (آماسيه) جه (سه‌كی كويلوزاده) شهرتيله بنامدر. (١١٨٧) تاريخنده جانيكلی علی پاشـا طرفندن (بافره) ده اجل قضـايه اوغرادلدی . علم كلامدن مشهور (مقاصد) ايله (مواقف) ی توحيد وتلخيص ايده‌رك (زبدة‌المقاصد) تسميه

ایله‌دی (کتاب‌الاستعاره) اسمنده بر اثریله (فریده عصام) ی اوزرینه‌ده حاشیه‌سی واردر. آثاری غیر مطبوعدر .

کوموجنه‌لی محمد بن احمد

علمادن بر ذات اولوب (ترجمهٔ طریقت محمدیه)، (شرح ابیات نونیه) ، (رسالهٔ ارادهٔ جزئیه) کبی آثاری واردر . (۱۲۰۳) ده درسعادتده ارتحال ایده‌رك (امیربخاری) یه دفن ایدلدی .

کلنبوی اسماعیل افندی

(آیدین) ولایتنك (صاروخان) سنجاغی ملحقاتندن (قرق‌آغاج) قضاسی نواحیسندن (کلنبه) ناحیه‌سندن اولمسندن ناشی (کلنبه‌وی) شهرتیله شهرتشعار اولان محقق ذوفنون (اسماعیل افندی) مرحوم حقنده (قاموس‌الاعلام) ده مندرج شو « کلنبوی متأخرین علماء عثمانیه‌دن اولوب کلنبه‌لیدر . علم آدابده مؤلفك اسمیله معروف گوزل بر متنی واردر . ترجمهٔ حالنه دسترس اولنه‌مدی » عباره فاضل مشارالیهك بالوجوه بیلنمسنی لازمکلان ترجمهٔ حالنه کافی اولمدیغی اشکار اولدیغندن بو بابده‌کی مقصدی تأمینه کافی اولمق ارزوه (تسالیا) قطعه‌سنده‌کی (یکیشهر) ده سنك مزارنده محرر اولان شو : (سابقاً یکیشهر قاضیسی افضل‌المتأخرین عمدة المصنفین مرحوم ومغفورله کلنبوی اسماعیل افندی روحیچون فاتحه) عباره ایله اسامئ مؤلفاتنه دائر تتبعات ناچیزانه‌م نتیجه‌سی اوله‌رق دسترس اوله‌بیلدیکم آثاری علاوه ایدلدی . ریاضیون فصلنده‌ده قسماً ترجمهٔ حالیله علوم ریاضیه‌ده‌کی بهره‌سنه دائر معلومات لازمه درج اولوندی .

کوزی بویوك زاده ابراهیم افندی

قیصریه علماسندن‌اولوب اکمال تحصیلی خادمی‌مرحومك تلمیذخاصی بویوك حسین افندیدندر. وفاتی (۱۲۵۳) ده قبری « خادم » ده‌در . مؤلفاتی فنون مختلفه‌دن باحث ۳۱ رساله‌یی حاوی مطبوع مجموعه ایله (تفسیر جزء نبأ)، (رساله فی حق‌المرفوعات)، (تقریرالاستعاره)، (شرح

استعارهٔ عصام بلسان الترکی)، (ترجمهٔ سورهٔ ضحی)، (قواعد کلیه‌یی حاوی غیر مطبوع مجموعه) دن عبارتدر .

کدوسی حافظ محمد افندی

فضلادن وعلم فقه متخصصلرندن برذاتدر. (١٢٢٦) تاریخنده (فتاوای زینیه) یی ترتیب ایده‌رك (مرتب فوائد زینیه) تسمیه‌ایتدیکی گبی (نتیجةالفتاوی) نك‌نقولنی‌ده درج ایده‌رك بعض علاوه‌لر یاپمشدر . آناطولی قاضی‌عسکرلکی رتبه‌سنی حائز ایدی . (١٢٥٣) ده استانبولده ارتحال ایده‌رك (ایوب) نشانجی‌سنده (مراد بخاری) درکاهنه دفن ایدلدی. فاتح جوارنده (یحیی‌توفیق‌افندی) مدرسه‌سنده‌کی کتبخانه‌ده مکمل بر (هدایه) شرحی‌ده واردر . (مفاد الاشباه) ده جملهٔ آثارندندر .

کونجی زاده قاسم افندی

فحول علمادن برذات اولوب (قیصریه) لیدر. تحصیلنی خادمی زاده‌لردن محمدامین‌افندیدن اکمال ایده‌رك مملکتنده نشرعلم ایله مشغول اولدی . (١٢٥٨) ده ارتحال ایله‌دی. (شرح‌انموذج العلوم) ، (رسالةالحجة فی‌المنطق) اسملرنده آثار فاضلانه‌لری وفنون‌شتی‌یه دائر برخیلی‌تعلیقاتی واردر .

کاتب مصطفی افندی « کرد زاده »

فضلادن بر ذات اولوب (عینتاب) لیدر . (١٢٧٩) تاریخنده مملکتنده ارتحال ایده‌رك (طوپالاق طاشی) دینیلن محله دفن ایدلدی .

(ملتقی‌الابحر) ه درت جلد (انتخاب الفقهاء) اسمنده بر شرحی واردرکه اسمی تاریخ تألیفنی مبین‌در . فتاوای عبدالرحیمك نقولنی جمع وترتیب ایله‌مش؛ برده فضائل جهاد حقنده (جهادیه) اسمنده بر رساله یازمشدر . آثاری غیر مطبوعدر .

كوردوسلى حاجى خليل افندى

فضلادن برذات اولوب (كوردوس) ك (قاياجق) ناحيه‌سندندر . اقحصارده (حاجى عمر) افنديدن مقدمات علومى بعدالتحصيل (قرق آغاج) ده (يكن‌عثمان) افنديك رحلهٔ تدريسنده آلتى سنه بولندقدن صوكره (استانبول)ه عزيمتله مشهور «ويدينلى خواجه» مرحومك درسنه اوطورمش ايسه‌ده برمدت صوكره معذرت وجوديه طولاييسيله « قرق آغاج »ه عودت و آنف البيان (يكن عثمان) افنديك درسنه ملازمتله اخذ اجازت ايله‌مشدر. بعده ترجمهٔ حالى آتيده محرر « باباكويلى » (حاجى احمد) افنديدنده ادبيات عربيه وفارسيه تحصيل ايله‌يوب (مثنوىٔ شريف) ايله (مقامات حريرى) ىى اكمال ايله‌يه‌رك (قاياجق) ه عودتله (يكن‌عثمان) افنديك استاذى ودايیسى اولان آتى‌الترجمه (قرق آغاجلى) (بويوك حاجى سليمان) افنديدن‌ده اجازت آلمشدر. او صره‌ده (كوردوس) دن وقوعبولان آرزوى عمومى اوزرينه اورايه كله‌رك تأهل ايتمش و (اوزون‌چام) مدرسه‌سنه يكرمى حجره داها علاوه ايله وفاتنه قدر بش دفعه اجازت ويرمكه موفق اولمشدر . (١٢٩١) ده ارتحال آخرت ايده‌رك قصبه‌نك غربنده بولنان (شهيدلر) نام ديكر (آغالر) قبرستانه دفن ايدلدى. (تصديقات) اوزرينه برحاشيه ايله علم قرائتدن (جزرى) ىى شرح وايضاح ايتمش و (تلخيص) و (مرقات) متنلرينك مباحث مهمه‌سنه دائر يازديغى تعليقات همان سكز اون رساله تشكيل ايده‌جك يوزلرجه صحيفه وجوده كتيرمشدر .

كريم افندى « خواجه عبدالكريم افندى »

درسعادتده تحصيلنى اكمالدن صوكره اوروپايه‌ده كيده‌رك برقاچ سنه مرورنده عودت ايله‌مشدى. علوم دينيه ومعارف شرقيه ايله السنه وترقيات غربيه‌يه واقف برفاضل حكيم اولوب (اماسيه) ليدر. اوروپادن عودتنده استانبولده تدريس وتأليف ايله مشغول اولديلر . بعدالعوده انكليز كريم افندى شهرتيله بنام اولدى . آخر تدريسلرى علوم نقليه وفنون حاضره‌يه تطبيق ايده‌رك (تفسير قاضى) اولمش ايدى. آثار مطبوعهٔ عربيه‌سى : (ميزان العدل فى المنطق وحاشيه)، (جامع الحقايق ـ شرح هداية)، (حاشيهٔ سيلكوتى على التصورات) در. تركيه‌سى : (زبدهٔ علم صرف وشرح امثله)، (رسالهٔ قضاوقدر)، (رسالهٔ حركهٔ زمان)، (رسالهٔ روح) ، (قصهٔ سلامان وابسال) اولوب اكبر مؤلفاتى ناتمام قالان (ابن سينا) نك (شفا) نامنده اثر حكمى‌سنك شرحيدر .

وفاتی (١٣٠٣) ده مرقدی (فاتح) جامع شریفی حظیره‌سنده‌در . زمانمزده وجودیله افتخار اولونور علمادن ایدی .

(ل)

لطفی « ملا » صاری لطفی

علوم عربیه‌ده متبحر وفنون ریاضیه‌ده متمیز حکیم بر ذات اولوب (توقات) لیدر. علوم عربیه وادبیه‌یی سنان پاشادن فنون ریاضیه‌یی علی قوشجیدن تعلم ایله‌مشدر. سلطان بایزید ثانی‌یه فوق الغایه تقربی رقیبلرینك بالخاصه باشده خطیب زاده اولمق اوزره (عذاری) وسائره کبی همپاسنك بادیٔ حسدی اولدیغندن بوانصافسز حسودلرك حضور شاهانه‌ده ملانك الحادینه دائر ایتدکلری شهادت غرضکارانه‌لری اوزرینه هر نصلسه (٩٠٠) تاریخنده آت میداننده اعدام اولوندی . بو حاله بالخاصه علم وفن نامنه تأسف اولونور . (خلاف واقع بود)، (ولقدمات شهیدا)، (تلف نفس نفیس) ترکیبلری تاریخ شهادتیدر. شرح مطالعه، سید شریفك شرح مفتاحنه حاشیه‌سی واقسام علومدن یوز قدرینك موضوعاتنی معرف (موضوعات) رساله‌سیله مشارالیه سید شریفه بحث موضوعده یدی اسئله ترتیب ایده‌رك (السبع الشداد) عنوانیله توسیم ایتدیکی اسئله‌سی اولدیغی کبی (حاشیه علی شرح عقائد نسفیه)، (رساله فی تحقیق الایمان)، (رساله فی علم الاداب)، (المطالب الالهیة) اسملرنده دیکر اثرلریله بر خیلی تعلیقاتی‌ده واردر . بخاریٔ شریفه برمقدار شرحی اولدیغی و (٥٨١) ده وفات ایدن ابی بکر عبدالله بغدادی‌نك (فرج بعد الشدة) نام کتابنی‌ده ترجمه ایتدیکنی دولکر زاده محمد چلبی‌دن نقلاً ترجمهٔ حالنی یازان حالت بك مرحوم یازییور . تربه‌سی جوار ایوبده یاودود اسکله‌سی یاننده دفتردار محمود چلبی مسجدی قربنده‌در. علامهٔ روم ابن کمال حلقهٔ تدریسنده یتیشنلرك الك مشهورلرندندر . مفصل ترجمهٔ حالی (١٢٩٠) تاریخنده حالت بك مرحوم طرفندن یازیله‌رق طبع ایدلمش اولدیغی کبی وقتیله (دولاب) اسمنده‌کی رسالهٔ موقوته‌یه‌ده درج ونقل اولونمشدی .

اشعارندن :

اولدرمه‌یجه مهرو وفا ایله‌م دیمش
کر ایلر ایسه مهرو وفا اولدیرك بنی

لبی محمد افندی « حافظ »

فضلاذن معلوماتی واسع بر ذاتدر . (١١٦٦) ده ارتحال ایله‌دی . (لب التفاسیر فی معرفة اسباب النزول والتفسیر) اسمنده بر تفسیری، ارادهٔ جزئیه تحقیقنه دائر رساله‌سی واردر . (شفاء شریف)، (مشارق شریف) ایله (وقایه) و (مستطرف) ی‌ده ترجمه ایله‌مشدر . آثاری مطبوع دکلدر .

(اسنی التحف فی ترجمة المستطرف) اسمنده‌کی ترجمه‌یی سلطان محمود اول زماننده بشیر آغانك التماسیله یاپمشدرکه نفیس یازیلی بر نسخه‌سی (نور عثمانیه) کتبخانه‌سنده واردر .

لطف الله بن محمد ارضرومی

علماء اعلامدن برذات اولوب (کوکسی‌کور) شهرتیله بنام ایدی . (١٢٠٢) ده حلب‌ده ارتحال ایله‌دی . آثاری : (معارج النور فی شرح اسماء حسنی)، (اختصار المواقف)، (المطالب الموعوده والمکاسب المحسوده) در . بونلردن باشقه (١١٩٧) تاریخنده تألیف ایتدیکی (راموز التحریر والتفسیر) اسمنده منقح بر جلد تفسیری واردر . بر نسخه‌سی (غلطه) مولویخانه‌سی کتبخانه‌سنده موجوددر .

لبیب عبدالغفور آمدی

زمرهٔ مؤلفیندن بر ذات اولوب (دیار بکر) لیدر . (١١٨٢) تاریخنده مملکتنده ارتحال ایده‌رك (رومقپوسی) خارجنده دفن ایدلدی . آثاری: (رساله من الاصول)،(رساله من السیاسة)، (تعلیقات علی البیضاوی) ، (دیوان اشعار) .

(م)

محمد بن احمد بن عبدالعزيز قونوى

فقهاء مشهورەدن فاضل برذات اولوب (ابن‌الربوه) شهرتیله معروفدر . اکمال تحصیل ایچون شام شریفه رحلت ایله‌مشدی . (٧٦٤) تاریخنده بوراده وفات ایله‌دی .

آثاری :

(الدر النظيم المنير فى حل اشكال الجامع الكبير، شرح منار ، اختصار المنار المسمى بقدس الاسرار، شرح فرائض سراجيه) در .

مصطفى بن محمد آنقره‌وى

علمای عثمانیه‌نك قدماسندن برذاتدر . شهزاده سلیمان پاشا نامنه برجلد کبیر اوزره تورکجه یازدیغی مقدمه‌سنده مندرج اولان (سورۂ ملك) تفسیری تاریخ لسان عثمانی نقطه‌سندن‌ده حائز اهمیتدر . برده (موعظه ، فضائل شهور ثلاثه معجزات فضیلت صلوة وحکایات لطیفه عن‌الاسلاف)دن باحث تورکجه (حلوالناصحین) اسمنده دیکر براثری داها واردرکه هرایکیسی‌ده کتبخانۀ عمومیده موجوددر .

موسى بن حاجى حسين ازنيقى

دینی واخلاقی اك مهم آثار اسلامیه‌دن برقاچ دانه‌سنی عثمانلی لسانه نقل وترجمه‌یه بذل همتندن طولایی منسوب اولدیغی عثمانلی قوم ولسانه پك بیوك خدمت ایدن فاضل ومتفکر برذات اولوب (ایزنیق) لیدر . تحصیلنی جدی برصورتده اکمالدن صوکره تألیف آثار ایله امراراوقات ایده‌رك (٨٣٣) تاریخنده مملکتنده ارتحال ایله‌دی . الیوم روم محله‌سی اورتاسنده قالان تربۀ مخصوصه‌سنده مدفوندر . آثارندن منتسب طریقت اولدیغی وبومناسبتله لسان‌تصوفه‌ده آشنا بولوندیغی آکلاشیلیور . فقط مع‌التأسف حیات عرفانیه وعلمیه‌سنه دائر مفصل برقیده دسترس اولونه‌مامشدر .

آثاردن كوريله‌بيلنلرى بروجه‌آتيدر :

(١) — انفس‌الجواهر : مفسر مشهور (خازن بغدادى) نك (لباب فى‌معانى التنزيل) اسمنده‌كى مشهور ومطبوع تفسيرينك ترجمه‌سيدركه برر نسخه‌سى (اندرون همايون) ده (روان اوطه‌سى) ايله (بروسه) ده (جامع كبير) كتبخانه‌سنده موجوددر .

(٢) — ترجمۀ تفسير ابى‌الليث : فقيه مشهور (ابى‌الليث سمرقندى) نك تفسير مشهورينك ترجمه‌سى اولوب برنسخه‌سى (روان اوطه‌سى) كتبخانه‌سنده موجوددر .

(٣) — ترجمۀ فصل الخطاب : سادات نقشيه‌دن (خواجه پارسا) حضرتلرينك تصوف واخلاقدن باحث فارسى العباره اولان اثر معروفنك ترجمه‌سيدركه نسخه‌لرى استانبول كتبخانه‌لرندن برقاچنده واردر .

بوترجمه‌نك (دمير طاش پاشا زاده اومور) بكك التماسيله ميدانه كلديكى مقدمه‌سنده مذكوردر .

(٤) — حصن الحصين فى منهج الدين : ادعيه وموعظه‌دن مشهور (حصن الحصين) ك ترجمه‌سيدركه برنسخه‌سى (بشكطاش) ده اعزۀ كرامدن يحيى افندى كتبخانه‌سنده واردر مقدمه‌سنده (امير سلطان محمد) نامنه ترجمه ايلديكى محرردر .

بوترجمه‌نك مقدمه‌سنده‌كى منظومه‌دن :

واجبدر بزه حمد حق ابتدا
كه آنك كلامنه اوله اقتدا

زيرا ابتر اولور قالير ناتمام
چو حمديله اولمايه اصل كلام

(٥) — زادالعباد : (ابوبكربن محمدالسيلانى) نك تصوفدن فارسى‌العباره (نجات‌الذاكرين) اسمنده‌كى اثرينك ترجمه‌سى اولوب برنسخه‌سى (باغچه قپوسنده) كى حميديه كتبخانه‌سنده واردر . بواثرك (جاندارلى) حفيدى (محمد بن ابراهيم پاشا) التماسيله ميدانه كلديكى مقدمه‌سنده مندرجدر .

(٦) — منبه‌الراقدين : علم اخلاقدن آچيق توركجه برلسانله يازلمش بويوجك برجلد اوزره مرتب قيمتلى براثردر . بواثر اصل موضوعيله برابر قدمى طولاييسيله تاريخ لسان عثمانى نقطه‌سندن‌ده اهميتى حائزدر . برر نسخه‌سى (كتبخانۀ عمومى) ايله (نور عثمانى) و (مناستر) كتبخانه‌لرنده واردر .

محمد شاه فناری

مولانافناری‌نك‌مخدوم فضائلموسومی اولوب دیکر برادرلری کبی (الولدصنوابیه) سرینه مظهر افاضلدندر. وفاتی (٨٣٠)، مرقدی پدرعالیلری‌یاننده‌در. اون‌سکز یاشنده ایکن‌ادرنه‌ده‌کی مدرسهٔ سلطانیه‌یه بالفعل وبالاستحقاق مدرس اولمشلر ایدی . مؤلفاتی غیر مطبوع اولوب بروجه آتیدر: (حاشیهٔ تفسیر فاتحه)، (شرح رسالهٔ اثبات واجب‌للدوانی)، (رساله فی‌ایمان ابوی‌النبی صلعم)، (حاشیهٔ فصول بدایع) (شرح اساس‌الصرف)، (حاشیهٔ اوائل مواقف)، (حاشیهٔ شرح طوالع اصفهانی)، (شرح انموذج‌العلوم)، (حاشیه علی شرح فرائض سراجیه)، (کتاب ادعیه)، (حاشیه علی شرح وقایه) وسائره‌در .

محمود بن قاضیٔ مانیاس

سلطان مراد ثانی دوری فضلاسندن‌اولوب تولدی (مانیاس) ده نشأتی (اسکوب) ده‌در. ادرنه‌ده مدرس‌ایکن وفات ایله‌دی. مؤلفاتی غیرمطبوع اولوب (حاشیهٔ شرح عقائد)، (شرح کلستان‌سعدی) ایله غرائب تواریخ وحیوانات ونبر نجیاتدن باحث اولان (الغرائب والعجائب) اسمنده‌کی اثرندن عبارتدر. برده اون ایکی مقاله اوزره تورکجه (اعجب‌العجائب) اسمنده بر اثری‌ده واردرکه بر نسخه‌سی حکیم اوغلونده موجوددر .

موسی افندی « موسی بن عفان بن مرسل‌الایدینی التیره‌وی »

مؤلفین کرامدن بر ذات اولوب مخلصی (قدسی) در . خط دستیله محرر بر نسخه‌سی فاتح کتبخانه‌سنده موجود اولان (فوائدالقلوب) اسمنده‌کی علم حدیثدن (مصابیح) شرحنك مؤلفیدر. بومفصل شرحدن باشقه برده مختصر برشرح یازدیغنی مقدمه‌ده و(فوائدالقلوب) ی‌ده (مصر) ده (مدرسهٔ شیخو) ده (٧٩٥) تاریخنده اکمال ایتدیکنی خاتمه‌ده بیان ایدییور .

(٨٨٠) تاریخنده (ابن‌القصاع) چاناقجی جامعنده امام ایکن (مشکوة‌الانوار فی لطائف الآثار) اسمنده اثر یازان (مصلح‌الدین مصطفی بن‌محمد التیره‌وی ثم‌الایدینی‌ده) تیره‌دن نشأت ایدن فضلادندر .

محمد محی الدین نیکساری « محمد بن ابراهیم »

فضلا وریاضیوندن اولوب علوم عربیه ودینیه‌یی حسام الدین توقادی، یوسف بالی فناری وملا یکان کبی اساتذه‌دن، فنون ریاضیه‌یی‌ده قاضی زادهٔ رومی شاکردلرندن (فتح الله شیروانی) دن تحصیل ایله‌دی . بایزید ثانی‌نك دعوتی اوزرینه استانبوله کله‌رك وعظ وتدریس ایله امرار حیات ایتدی . (٩٠١) ده وفات ایده‌رك (شیخ وفا) قربنه دفن اولوندی . آثاری غیرمطبوع اولوب بروجه‌آتیدر : (تعلیقات علی تفسیر بیضاوی)، (تفسیر سورهٔ دخان)، (حاشیهٔ ایضاح فی المعانی المسمی بایشاح)، (تورکجه تفسیر سورهٔ اخلاص)، (حاشیهٔ صدر الشریعة)، (حاشیهٔ علی شرح عقائد نسفیه)، (حاشیهٔ شرح وقایه)، (شرح قصیدة الامالی) در. فنون ریاضیه‌یه دائر یازدیغی آثاردن برنسخه‌سی آیاصوفیه‌ده موجود (چغمینی) حاشیه‌سیله قاضی زاده‌نك (فوائد خاصه) سنك شرحی کوروله‌بیلمشدر .

محی الدین صامسونی

افاضلدن برذات اولوب سلطان سلیم اول طرفندن ادرنه قاضیلکنه تعیین ایدلمشدی. (٩٢٩) ده ادرنه‌ده متقاعداً وفات ایله‌دی. مؤلفاتی غیرمطبوع اولوب بروجه‌آتیدر: (حاشیهٔ شرح تجرید)، (حاشیهٔ تنقیح الاصول)، (حاشیه علی شرح مفتاح) ، (حاشیهٔ تلویح للتفتازانی) وسائره‌در .

محمد شاه افندی

ترجمه‌سی سبق ایدن حاجی حسن زاده‌نك حفیدیدر. فاضل ومدقق برذات ایدی. بروسه‌ده مرادیه مدرسی ایکن (٩٣٩) ده وفات ایله‌دی . آثارینك اکثرینی تبییضه موفق اوله‌مامشدرکه باشلوجه‌لری شونلردر : علم حدیثدن (شرح ثلاثیات بخاری)، فقهدن (شرح مختصرقدوری) ایله (وقایه) طرزنده لکن دها جمعیتلی بر متن وسائره‌در .

محمد بن قاضی آیاثلوغ

علم وعرفان ایله متحلی برذات اولوب زماننده (آیاثلوغ چلبیسی) شهرتیله بنام ایدی . تحصیلی (بروسه) ده افاضلدن (بالیکسر) لی (ملا یکان) مرحومندر . اکمال تحصیلدن صوکره (بروسه) مدارسنده تدریس ایله مشغول اولدیلر. (خواجه زادهٔ بروسه‌وی)، (الیاس

سینوبی) کبی مشاهیر علما کندیسندن استفاده ایتمشلردر. [تفسیر کبیر] ی تلخیص، [ابن ساعاتی] نك [مجمع] متننی شرح ایتدیکی مثللو کتب متداوله‌نك اکثرینه‌ده تعلیقات یازمشدر. آثار مذکوره‌دن باخصوص [تلخیص] ك اهمیتی مستغنیٔ ایضاحدر . آثاری غیر مطبوعدر . برده هدایه‌یه شرحی اولدیغی [قره‌باش زادهٔ ازمیری] نك اثر تاریخیسنده مندرجدر .

محی الدین محمد بن خطیب قاسم [خطیب قاسم اوغلو] ٨٦٤ ده طوغمشدر

فاضل ، ادیب بر ذات اولوب آماسیه‌لیدر علوم متنوعه‌ده‌کی وقوف تامی مسلم انام ایدی استانبولده مدرس ایکن (٩٤٠) تاریخنده وفات ایدرك جوار ایوب انصاری‌یه دفن اولوندی اشعار عربیه‌سی ترکیه‌سندن دها رونقلی وقوتلیدر . مؤلفاتی : (حاشیه علی شرح فرائض للسید شریف) (حاشیهٔ صدرالشریعه) و (موضوعات علوم)ه متعلق بر اثر . علامه زمخشرینك محاضراتدن (ربیع الابرار) نی (روض الاخبار) [١] اسمیله تلخیص ایتمشدر (ابناء الاصطفا فی حق اباء المصطفی) اسمنده بر اثری دها واردر آثاری غیر مطبوعدر .

محمد محی الدین وفائی :

فضلادن متصوف برذات اولوب (موغله) لیدر تحصیلنی اکمالدن صکرا کوتاهیه وبروسه مدارسنده تدریس ونشر علومه باشلادی بو آرالق طریقت (زینیه) نك درسعادتده مدفون (شیخ وفاء قونوی) دن منشعب (وفائیه) شعبه‌سنه انتساب ایتدی (٩٤٠) تاریخنده (بروسه) ده وفات ایله‌یوب (زینی‌لر) نام محله دفن ایدلدی . آثاری بروجه آتیدر .

(١) (تنویر الضحی) سورهٔ والضحی تفسیریدر .

(٢) (تهذیب الکافیه) علم نحودن برمتن متین اولوب برده شرح تألیف ایلدی .

(٣) (تعلیقات علی حاشیهٔ تجرید) سید شریفك حاشیه‌سنه دائردر .

(٤) (حاشیهٔ شرح هدایه) ملا زاده‌نك هدایه شرحنه دائر بر حاشیه اولوب بروسه‌لی (خواجه زاده) نك ذیلی مقامنده‌در .

(٥) روض الازهار) فنون عدیده‌یه دائر مباحث واعتراضاتی حاوی بر اثردر .

(٦) خزینة الفضائل وسکینة الافاضل . (٩٣٢) ده بروسه‌ده تألیف ایتمشدر .

---

[١] ترجمهٔ حالی شعرا فصلنده مذکور عاشق چلبی طرفندن لسان عثمانی‌یه ترجمه اولونمشدر

(٧) (تفسير آية‌الكرسى) وجه معروف اوزره رسالهٔ تفسيردر .

برده بروسه‌لى خواجه زاده‌نك تهافتنه‌ده حاشيه‌سى اولديغى (قره باش زادهٔ ازميرى) نك اثرنده محرردر .

محمد بن نجيب قره حصارى .

زمرهٔ مصنفيندن برذات اولوب (قره‌حصار صاحب ـ آفيون‌قره حصارى) ليدر (٩٠٦) تاريخلرنده ارتحال ايلدى . آثارى غير مطبوع اولوب باشـليجه‌سى بونلردر . (رونق‌التفاسير) (جواهرالمواعظ والاثار وزواهرالنصايح والاثار) (خطابات‌المشايخ والكبراء) در. (٨٧٥)ده مؤلف اولان (رونق‌التفاسير)ك بر نسخه‌سى كتبخانهٔ عموميده موجوددر .

علم حديثدن (شرح‌راموز الاسرار المسمى بكنوز الانوار) صاحبى (عثمان بن على) ده قره حصاردن يتيشن فضلادندر .

محى‌الدين محمد (فنارى زاده) .

مولانا فنارينك حفيديدر . پدر عاليلرى على‌بن يوسف بالى ايله خطيب زاده وافضل زاده كبى فضلادن اكمال تحصيل ايدرك قاضى‌عسكر اولمش‌ايدى. وفاتى (محيئ دين اولدى‌عازم‌رحمته) مصراعنك‌دلالت‌ايتديكى (٩٥٤) ده قبرى حضرت ايوب جوارنده كوچوك‌امير افندى قربنده‌در مؤلفاتى . [ناتمام تفسير شريف] [حاشـيه على شرح مفتاح] [تعليقه على صدرالشريعه وهدايه] وسائره‌در . شعرده انتسابلرى وارايدى . برقطعه‌لرى شويله‌در :

اوكرلر كرچه كيم صبر جميلى : ولى صبرك دخى ارزانى خوشدر
دل‌محيى‌دن ا كسك اولمسون درد : مسافر خانه‌نك مهمانى خوشدر

غلطه‌ده‌مسجد ومكتب بنا ايله‌دى. غلطه‌قاضيسى اولان برادر زاده‌لرى عبدالباقى چلبى‌ده يانده مدفوندر .

مصلح‌الدين مصطفى بن زكرياى قره‌مانى

علماى اعلامدن بر ذاتدر . مصرده اكمال تحصيل ايدرك عودت ايلدى . (٨٠٩) تاريخنده

ارتحال ایتدی. آثاری فقهدن (شرح هدایه) (حاشیهٔ شرح مصباح) (شرح مقدمهٔ ابی اللیث المسمی بتوضیح) ایله نحودن (مصباح شرحی ضوء) اوزره مکمل بر حاشیه وسائره‌در .

بر نسخه‌سی بایزید ثانی جامعنده‌کی کتبخانه‌ده موجود اولان علم عقائد ، عباداتدن باحث (تحف المعارف) صاحبی (جمال بن حاجی فقیه) و (خزینة الخواص) صاحبی (عبدالفتاح) افندیلرده (قره‌مان) دن یتیشن فضلا وادبادندر .

محمد افندی

درسعادتده محمود پاشا امامنك مخدومی اولوب فضلادن بر ذاتدر بر آرالق اماسیه مفتیسی اولمش ایدی (٩٧٣) ده استانبولده ارتحال ایله‌دی اوق میداننده مدفوندر . عربی وفارسی لسانلرنده انشاد شعره مقتدرایدی . (بیضاوی‌یه حاشیه) سی ایله (کافیه) (مصباح) (عوامل) ترجمه‌لری واردر آثاری غیر مطبوعدر .

محمود بن سلیمان کفوی

سلطان سلیمان قانونی دورنده استانبوله کله‌رك تفیض ایله‌ین بر فاضلدر عربی العباره وغیر مطبوع (کتائب اعلام الاخیار من فقهاء مذهب النعمان المختار) اسمنده‌کی اثری علمای حنفیه‌نك تراجم احوالیله بعض اثارك اسامی وپارچه‌لرینی جامعدرکه تراجم احوال ایله مشتغل ذواته واوقوتدیغی کتب فقهیه‌نك مؤلفلرینی‌ده بیلمك ایسته‌ین علمایه لزوملی ومفصل دینله‌جك درجه‌ده اثرلردن اولوب ساده‌جه (کتائب) اسمیله‌ده مذکوردر لسان عربیده کاتب وشاعر ایدی. کتائبدن باشقه بعض رسائل وتعلیقاتی‌ده واردر (٩٩٧) تاریخنده استانبولده وفات ایلدی .

مصطفی افندی « خواجکی زاده »

موالیدن فاضل بر ذات اولوب بهشتی رمضان افندینك کریمه‌زاده‌سیدر . (مدینهٔ منوره) مولویتندن صکره (٩٩٨) ده استانبولده ارتحال ایتدی . ایوبده مدفوندر . صلوة مفروضه ادعیه‌سنه متعلق بر رساله‌سیله (کلمات چهار یارکزین) و (صد کلمهٔ امام علی) یه شرحلری

واردر. اثاری غیر مطبوعدر (٩٨٨) تاریخنده ادرنه‌ده ایکن کتب منزله‌دن باحث عربی‌العباره تألیف ایتدیکی (مطالب العالیه) اسمنده‌کی اثرینی مؤخراً تورکجه‌یه ترجمه وشرح ایتمشدر. امام (فخر رازی) نك علم کلامدن اولان (مطالب عالیه) سی باشقه‌در.

منشی

« محمد بن بدرالدین منشی »

السنهٔ ثلثه ادبیاتنه واقف علما وادبادن برذات اولوب (مغنیسا ـ صاروخان) سنجاغی ملحقاتندن (آق حصار) لیدر. تحصیل ابتدائیه‌سنی وطنیله (مغنیسا) ده بعدالاکمال (استانبول) ه کله‌رك فضلادن (ابواللیث علیسی) و (جعفر) افندیلردن اخذ اجازه‌یه نائلیتله سلك قضایه سالك اولدی. وبومسلکده‌کی خدماتنك قسم اعظمنی دیار مصریه‌ده کچیردی. بواثناده تألیفنه موفق اولدیغی تفسیر شریفی سلطان مراد ثالثه تقدیم ایده‌رك آرزوسی وجهله شیخ‌الحرم نبوی خدمتیله بکام اولدی. الی‌اخرالعمر بوخدمت جلیله ایله امرار اوقات ایلیوب (١٠٠٠) تاریخنده ارتحال ایده‌رك (بقیع) دینیلان مقابر صالحینه دفن ایدلدی. طریقت نقشبندیه‌دن‌ده مستخلف ایدی. مؤلفاتی غیر مطبوع اولوب استانبول کتبخانه‌لرنده کوروله بیلنلری بروجه آتیدر:

(١) (تفسیر شریف) : (تنزیل التنزیل) و (تفسیر منشی) شهرتیله بنامدر. نسخه‌لری ازجمله آیاصوفیه ونور عثمانی کتبخانه‌لرنده واردر.

(٢) (شرح منظومهٔ جزری) : ائمهٔ قرائت اکابرندن امام (جزری) نك مشهور منظومه‌سنك شرحیدر. وفا محله‌سنده‌کی عاطف افندی کتبخانه‌سنده موجوددر.

(٣) (رسالة فی التعریب)
(٤) سوابغ النوابغ)
(٥) (رسالة الاضداد)
(٦) (رسالة فی الالفاظ التی وضعت علی صیغة الجمع)
کذا عاطف افندی کتبخانه‌سنده

(٧) (شرح مقامات حریری)
(٨) (شرح قصیدهٔ برده)
(٩) (اصول تقریب من القرائة)

(١٠) (لغتچۀ معربات عربیه)

(١١) (مثنی ومثلث در لغت فارسی :) ٧٧٥ کلمات فارسیه‌نك شرح وتوضیحنه دائر مهم براثر لغویدر .

(١٢) قلمیه

(١٣) الدر المنضود فی الخبر المورود ـ ترجمۀ حدیث اربعین

(١٤) روضـة الجناس : مثنی ومثلثی جامع وصنایع کلامیه‌دن (صنعت جناس) ی مبین بر اثر لغوی وادبیدر .

محرم افندی

مؤلفیندن برذات اولوب (زیله)لیدر. مشایخ فصلنده مذکور شیخ شمس الدین سیواسی‌نك بویوك برادریدر . اکابر خلوتیه‌دن عبدالمجید شیر وانی‌دن مستخلفدر (١٠٠٠) تاریخنده (زیله) ده ارتحـال ایله‌دی . آثارینـك مشهوری نحودن جامی یعنی « فوائد ضیـائیه » حاشیه‌سیدرکه عباره‌سی سهل اولدیغندن طلبه‌نك اضاعۀ وقتنی موجب اولماز بو حاشـیه‌نك جلد ثانیسی « عبداه ایوبی » طرفندن اکمال ایدلمشدر .

(هدیة الصعلوك فی شرح تحفة الملوك) و (تلخیص المفتاح من المعانی والبیان) اسملرنده باشقه رسـائلی‌ده واردر . مولانا (عبدالرحمن جامی) نك مناقب اولیادن باحث فارسی العباره مشهور (نفحات الانس) نی‌ده لسان عربی‌یه نقل وترجمه ایله‌مشدر . [مطبوع ترجمه (لامعی) چلبی نکدر] آثارندن یالکز (جامی) حاشیه‌سی مطبوعدر . برده عربی العباره (مناقب الائمة الثلثه علی مذهب اهل السنة والجماعة) اسمنده براثری، پدری (محمد بن حاجی الیاس) کده فارسی لغتی واردرکه برنسخه‌سی کتبخانۀ عمومی‌ده موجوددر. (هدیه) نك خط دستیله محرر نسخه‌سی نور عثمانیه کتبخانه‌سنده‌در .

مولانا جامی‌نك عربی العباره کافیه شرحندن باشقه برده فارسی العباره و دها مفصل برکافیه شرحی واردرکه یازمه برنسخه‌سی سلانیکده نعمان پاشا درکاهی کتبخانه‌سنده منظور عاجزی اولدی . علماء عثمانیه‌دن (خضر بن الیـاس کومولجنه‌وی) نکده (اسئلة القطبیه) اسـمنده برکافیه شرحی واردر .

•

محمد معروف افندی

قضاتدن وعرفای شعرادن برذات اولوب (طربزون) لیدر. مصر ملاسی ایکن (استقامت) کلمه‌سنک دلالتی اولان (١٠٠٢) تاریخنده وفات ایده‌رك (قرافهٔ کبری) قبرستاننده (عمر ابن الفارض) حضرتلرینک قربنه دفن ایدلدی آثارینك باشلیجه‌سی سادات نقشبندیه‌نك سلوك وتراجم احوالندن باحث اولوب ازمیر قاضیسی ایکن ترجمه ایتدیکی مطبوع (رشحات عین‌الحیات) ترجمه‌سیدر. (قصیدهٔ برئه) یه‌ده ترکجه مکمل شرحی واردر. مسلك قدیم تصوفه‌منتسب ایدی.

یارب بوکوکل کوزینی بینا ایله　　مرآت دلی پاك وجلا ایله
ذکر کله‌سنك‌شکرك‌ایدوب ورد زبان　　دل بلبلنی حمدکه کویا ایله

ملا احمد شمس‌الدین قره‌باغی

فضلادن برذات اولوب اکمال‌تحصیلدن صوکره استانبوله کله‌رك قاضی‌عسکر اولمش‌ایدی . (١٠٠٩) ده ارتحال ایله‌دی . وفاده مدفوندر .

مؤلفاتی :

(حاشیهٔ بیضاوی) ایله (تلویح ، هدایه ، مواقف ، مفتاح) ه اولان تعلیقاتدن عبارتدر .

ملاچلبی زاده ابراهیم احمد افندی

فضلادن شهری برذاتدر . (١٠٣٠) تاریخنده ارتحال ایله‌دی . آثاری غیرمطبوع اولوب بروجه‌آتیدر :

(حاشیهٔ‌درر ، شرح شافیه ، حاشیه‌علی شرح‌التلخیص ، جامع‌المتفرقات من فوائد الورقات ، کفایة الرفاة الی غرف الورقات ، تحریر الملحقات والتقاریر المحققات) در .

محمد اسعد افندی « شیخ‌الاسلام »

مورخین فصلنده مذکور خواجه سعدالدین افندینك مخدومیدر . (١٠٣٤) تاریخنده ارتحال ایده‌رك پدری یانته دفن ایدلدی . السنهٔ ثلاثه‌ده اشعاری واردر .

آثاری :

(فضـائل جمعه ، تخمیس قصیدهٔ برئه ، کل‌خندان ـ ترجمهٔ کلسـتان ، ذیل تاج التواریخ منظوم ترجمهٔ شمائل) وسائره‌در .

(فضـائل) حمیدیه ، (کل خندان) نور عثمانی‌ده و (منظوم ترجمهٔ شمائل) ده ابراهیم پاشا کتبخانه‌لرنده واردر .

محمد امین بن صدرالدین شیروانی

فاضل ابن فاضل برذات اولوب علماً تکملی استانبولده‌در . (١٠٣٦) تاریخنده وفات ایده‌رك وصیتی اوزره اسکداره دفن ایدلدی . (٥٤) فندن باحث سلطان احمد اول نامنه تألیف ایتدیکی (فوائد خاقانیه) ایله (تفسیر سورهٔ فتح ، حاشیهٔ شرح شمسیه ، تعلیقات علی تفسیر بیضاوی ، شرح قواعدالعقائد للغزالی، رساله فی‌تحقیق المبدأ والمعاد) وسائره کبی آثاری واردر .

پدر عالیلری صدرالدین شیروانی‌نك‌ده (الحکمةالمتعالیة) وسـائره کبی آثار فاضلانه‌لری واردر .

مصطفی افندی « شیخ‌الاسلام »

فضلادن برذات اولوب (بولی) دندر . (١٠٨٤) ده حجدن عودتنده (مصر) ده ارتحال ایتدی .

آثاری : (شرح کنز الدقایق ، حاشیهٔ‌شرح اشکال التأسیس) ایله‌فنون‌متداوله‌یه‌تعلیقات‌در

مصطفی بن خیرالدین

فضلا وادبادن برذاتدر . فقهدن‌مشهور (اشباه ونظائر)ی (تنویرالاذهان والضمائر) اسمیله شرح ایده‌رك سلطان احمد اوله تقدیم ایتدی‌که (حمیدیه) کتبخانه‌سنده واردر . خط دستیله محرر نسخه‌سی‌ده اسعد افندی کتبخانه‌سنده‌در .

برده (١٠١١) تاریخنده (حسین خوارزمی) نك (نصیحت‌نامهٔ شاهی) سنی ١٢ باب اوزره ترجمه ایده‌رك (ارشاد العاشقین) تسمیه ایتمشدر .
شیخ (محمد قزوینی) نك (مناقب مشـایخ نقشیه) سنی‌ده ترجمه ایتمشدرکه برنسخه‌سی (خسرو پاشا) کتبخانه‌سنده‌در .

محمد بروسوی « مصنف »

فضلادن برذات اولوب علم‌فقهدن (تنویر الابصار) ه (تبصیر الانوار) اسمیله یازدیغی شرح ایله اثبات فضیلت ایله‌مشدر .
بوشرحك مقدمه‌سندن ترجمهٔ حالی مشـایخ فصلنده مذکور (افتاده زاده قطب ابراهیم افندی) یه منتسب اولدیغی آکلاشیلیور . بواثرك برنسخه‌سی طرف عاجزیدن بروسه‌ده جامع کبیر کتبخانه‌سنه اهدا قیلنمشدر .
(١٠٨٨) تاریخنده وفات ایله‌دی پونار باشی حظیره‌سنده قلندرخانه یقیننده مدفوندر .
(١٠٨٦) ده (بابای عتیق ـ بابا اسکی) ده وفات ایدن (قهستانی) شـارحی (الهی زاده محمد افندی) ده بروسه‌دن یتیشن علمادندر .

محمد یوسف افندی « اسیری محمد افندی »

علماء شعرادن برذات‌اولوب فی‌الاصل (آناطولی) دندر . اکمال تحصیلدن صوکره اختیار سیاحت ایتدیکی اثناده صلیبیونه اسیر اولمشدی . بعدالخلاص (آغریبوز) آطه‌سنده‌کی (قیزیل حصار) ده اختیار اقامت ایله‌دی و (١٠٠٠) تاریخنه دوغرو بوراده ارتحال ایتدی .
(مجامع الجواهر) اسمنده براثریله تورکجه (محمدیه) شرحی واردرکه برنسخه‌سی‌نور عثمانیه کتبخانه‌سنده واردر .
اسارتی زماننده‌کی سرکذشتنی سلك نظمه چکمشدی .

مصطفی بن عمر اسکداری

بین‌العلما (جلب) شهرتیله بنام شهری برفاضلدر . سـلیمانیه مدرسی ایکن درسعادتده

(١٠٩٣) تاریخنده وفات ایتدی . طوپ قاپی خارجنده قاضی زاده محمد افندی یاننه دفن ایدلدی .

مؤلفاتی :

(شرح مسلم، رساله فی علم القرائة ، رساله فی علم النحو ، شرح ملتقی ، تعلیقات علی الجامی ، رساله فی الاشکال الاربعة من المنطق ، تنویر الاذهان والضمائر فی شرح الاشباه والنظائر) در. علم حدیثدن (مسلم) شرحی آثارینك اك مهمیدر .

محمد امین افندی «شیخ الاسلام»

مشهور فتاوی صاحبی فاضل برذات اولوب آنقره‌لیدر . (تنویر) ه حاشیهٔ مفصله‌سی واردر . (١٠٩٨) ده درسعادتده ارتحال ایده‌رك سلطان سلیم جوارنده (قوغه‌جی دده) قربنه دفن ایدلدی . نظم ایله وفات تاریخی واردر

محمد بن احمد بن ابراهیم بن حسن الطبیب

علمادن برذات اولوب (استانبول) ده تدریس ایله امرار حیات ایله‌دی . آتی‌ده‌کی آثاری قلیچ علی پاشا کتبخانه‌سنده کورولدی :

برهان ـــ ترجمهٔ طریقت محمدیه

درةالبرهانیه (عقائددن)

ترجمهٔ منیة المصلی

برنجی اثرینی (١٠٧٥) ده اکمال ایتمشدر .

منیری بلغرادی

علماء کرامدن برذات اولوب بوسنه‌لیدر . (بلغراد) ده اختیار اقامتله نشر علوم ایله‌دی . (تحفة النصیحة ، سبل الهدی ، مناقب المتقین) ناملرنده‌کی تألیفیله اقالیم سبعه واحوالنه دائر (سبعیات) اسمنده جغرافیای قدیمه عائد براثری واردر .

سلطان احمد اول دوری اواخرنده (بلغراد) ده وفات ایله‌دی جهلهٔ متصوفه‌دن بعضیلرینك

احوالنی كوروبده بوطائفهٔ عایه‌نك عمومی حقنده سوء ظن اولونماسی موافق عقل وانصاف اوله‌میه‌جغنه دائر عزیز محمود هدائی وحسین لامكانی حضراتنك بوذاته مكتوبلری واردر .

(١٠٢٩) تاریخنده درسعادتده وفات ایدن (علی) افندی‌ده (بلغراد) دن یتیشن فضلادندر . بوذاتك (شرح سراجیهٔ ملا) یه حاشیه‌سی وفرائضده مستقل متنی وارور .

موستاری محمود افندی

فضلادن وزمرهٔ قضاتدن برذاتدر . حلب قاضیسی ایكن (١٠٩٩) تاریخنده ارتحال ایله‌دی .

آثاری :

(شرح عروض اندلسی ، شرح ملا جامی الی منصوبات ، بدیعیه من‌البدیع) وسائره‌در .

(فتاوای احمدیه) صاحبی (احمد) افندی‌ده موستاردن یتیشن فضلادندر .

مصلح‌الدین موسی افندی «شیخ عماد زاده»

مقدمات علومی كوردكدن صوكره بلاد عرب وعجمه سیاحتله عودتنده افضل زاده‌دن تكمیل نسخ ایله‌دی . بعده مملكتی اولان آماسیه‌یه عودتله سلطان بایزید ثانی كتبخانه‌سنه حافظ كتب تعیین اولوندی .

وفاتی :

[٩٣٦]ده ارتحال ایتدی . اواخر عمرنده مسلك قویم تصوفه سالك اولمش ایدی. الزم مسائل فقهیه‌یی جامع اولمق اوزره اون‌عدد فتاوای‌مقبوله‌دن جمع وترتیبنه بذل همت ایله‌دیكی (مخزن‌الفقه) نامنده‌كی اثرینی مؤخراً مفصل برصورتده شرح ایله‌مشدر هرایكیسی‌ده غیر مطبوعدر . سلطان (محمد بن بایزید) خان معاصری اولوب علم‌اخلاقدن توركجه (مرآت‌الملوك) مؤلفی كوموشلی زاده (احمدحسام‌الدین،) افندی‌ده (آماسیه)دن یتیشن فضلادندر .

محمد بن عبدالرسول برزنجی

فحول علمادن برذات اولوب (سلیمانیه) لیدر . (١١٠٣) تاریخنده مجاور بولوندیغی

(مدينهٔ منوره) ده ارتحال ايله‌دی . (قدح الزند فی رد جهالات اهل سرهند) و(الاشاعة فی اشراط الساعة) اسملرنده آثاری واردر . یاووز سلطان سليم معاصری اولان شيخ مكی شهرتيله بنام سادات برزنجيه‌دن شيخ (محمد بن مظفر) ك سلطان مشار اليهك امريله تأليف ايتديكی فارسی العباره (الجانب الغربی فی حل مشكلات ابن عربی) سنی‌ده تعريب ايله‌مشدركه برنسخه‌سی راغب پاشا كتبخانه‌سنده موجوددر .

محمد بن احمد العمادی

فضلادن برذات اولوب (١١٢٠) تاريخنده (چورلو) لو علی پاشا نامنه عربجه (عمدة العاملين لمرضاة رب العالمين) ايله ساطان احمد ثالث نامنه (كواكب الانوار المحمدية فی اسرار المعجزات المحمدية) اسمنده توركجه براثری‌ده واردركه هرايكيسی‌ده (چورلو) لو كتبخانه‌سنده موجوددر.

منشی زاده عبد الرحيم افندی (شيخ الاسلام)

فقهادن برذات اولوب (بروسه) ليدر. (١١٢٨)ده (ادرنه) ده ارتحال ايتدی (زهرمار) مسجدی حظيره‌سنده مدفوندر . نامنه مضاف فتاواسی مطبوع ومشهوردر . (جريدة الفرائض) (تعليقات علی البيضاوی) وسائره كبی غيرمطبوع رسائل وحواشی‌سی‌ده واردر .

محمد اسكداری (شيخ)

فقهادن برذات اولوب اسكداری شيخ اسعد افنديك مخدوميدر . مدينهٔ منوره مفتيسی ايكن (١١٤٣)ده ارتحال ايله‌دی (بقيع) قبرستاننده مدفوندر (رساله فی تحرير النصاب الشرعی من الدنانير والدراهم) وسائره كبی آثاری واردر. (١١٨٣)ده وفات ايده‌رك پدری يانه دفن ايديلن عبد المحسن افندی نكده فضلادن برذات اولديغنه پدرينه خلف اوله‌رق مفتیٔ بلده اولماسی دليلدر .

مستجی زاده عبد الله افندی

مؤلفيندن برذات اولوب شهريدر . (١١٤٨) تاريخنده وفات ايلدی فاتح جوارنده‌كی نشانجی جامع شريفی قارشوسنده مدفوندر آثاری (كتاب المعيار لما فی تفسير القاضی من الاخبار) و سورهٔ

یونسه قدر (حاشیه علی البیضاوی) منطقدن (حسام کاتی حاشیه‌سی محی‌الدین طالشی‌یه حاشیه) (علاقه‌شرحی) (عزی شرحی سعدالدینه تعلیقات) (رساله‌فی‌ردقدم‌العالم) (اختلاف مابین سید شریف وسعدالدین) وسائره‌در. برده حکماء ایله متکلمین ومعتزله ایله اشاعره، اشاعره ایله ماتریدیه بینلرنده‌کی اختلافاتی مبین (خلافیات) اسمنده براثری وینه حکمانك (ماثبت قدمه‌امتنع عدمه) کلامی اوزرینه (تهافت) نامنده برساله‌سی واردر. اشبو آثاردن یالکز (اختلاف) مطبوعدر.

محمد بن عمر دارنده‌وی

فضلادن برذات اولوب (١١٥٢) تاریخنده ارتحال ایتدی.

آثاری:

(شرح حسینیه) (شرح مسائل ثلث بالهیأت والفقه) (تعلیقات علی بعض المواضع للقاضی) در.

مصطفی بن عبدالرحمن ازمیری

علم قرائت متخصصلرندن برفاضلدر. (١١٥٥) تاریخنده مصرده وفات ایلدی.

مؤلفاتی:

(عمدة الفرقان فی وجوه القرآن) (بدایع البرهان فی علم القرآن) (مختصر النشر الکبیر) (تقریب حصول مقاصد) وسائره‌در.

سلطان سلیمان قانونی دورنده وفات ایدن فاتح خطیبی (سورمه‌لی زاده محمد) افندی ده علم قرائته کمالیله واقف برذات اولوب مشهور (قصیدهٔ شاطبی) یه بحروز حافده ورویده موافق برقصیده نظم ایله‌مش ومؤخراً قرائت سبعه‌یه ملحق اولان قرائت ثلثهٔ جمیله‌یی وشیوخ رواتی بیان ایتمك اوزره مکملاً شرح ایله‌مشدر. (١٢٦٧) تاریخنده وفات ایده‌رك سلیمانیه جامع شریفی حظیره‌سنه دفن اولونان تشریفاتجی شهری (عاکف) افندینکده (٣٩٨) صحیفه‌دن عبارت (مرآة قرآن) اسمنده اثر مقبولی واردر.

(١٢٠٠) کسور تاریخلرنده حجازده وفات ایدن شومنیلی حافظ حلمی افندی ده علم قرائت متخصصلرندن برذات اولوب (منظوم تجوید) (منظوم شروط صلوة) (منظوم سجاوند) کبی آثاری واردر. مدت مدیده واردار یکیجه‌سنده اقامت ایله‌مشدی. غازی اوره‌نوس بك احفادینك سنك مزارلرنده کوزل تاریخلری کورولمکده‌در. عربی العباره برده ختم دعاسی یازمشدر.

آثارندن باشدن ایکیسی بربرده اولمق اوزره مطبوعدر. دیاربکرولایتی داخلنده (پالو) قصبه‌لی (حامد بن الحاج عبدالفتاح) افندینکده علم قرائتدن (زبدة العرفان) اسمنده مطبوع عربی العباره بر اثری واردر . علم تجوید متخصصلرندن شعبان افندینکده (تجوید) رساله‌سی موجوددر . مشهور قره‌باش تجویدینی شرح ایدن استانبولده خواجه‌پاشا امامی حسن افندی‌ده قرادن برذاتدر . مرعشلی محمد بن یحیي افندینك‌ده (انفعی) اسمیله (۱۱۳۱)ده تورکجه بر تجوید رساله‌سی واردر.

محمد امین اسکداری

علوم عربیه‌نك اکثر شعباتنده بهرهٔ کلی صاحبی افاضلدن برذات اولوب پیر عالی (عزیز محمود هدائی) حضرتلرینك کریمه زاده‌لری (سید عبدالحی) افندینك مخدومیدر . سن فرقه دخولیله برابر زمانی فضلاسندن تلقیٔ علومه ابتدار ایله شرکاسی آره‌سنده متمیز بر حالده اخذ اجازته مظهریتدن صوکره علی الاصول تدریس علومه باشلادی . وآز زمانده انتشار ایدن صیت فضلنه بناءً حلقهٔ تدریسنه پك چوق طالبین علم طوپلاندی . واعطای اجازه‌یه موفق اوله‌رق تألیف آثار ایله مشغول ایکن (معدن الفضل والادب) ترکیبنك دلالتی اولان(۱۱٤۹) تاریخنده ارتحال ایله‌دی . (اسکدار) ده (بلبل دره‌سی) قبرستاننده مدفوندر. طریقت جلوتیه‌یه انتساب ایله‌ده آیریجه مستفیض اولمشلردر . کتابلریله متروکات علمیه‌سی (عتیق والده سلطان) مدرسی اولوب (امیر خواجه) دیمکله معروف (عبدالقادر) افندی‌یه انتقال ایله‌مش ؛ بوذاتك وفاتیله‌ده والدهٔ مشارالیها جامع شریفی دولابنده حفظ ایدلمشدر. بوکتابلرك قسم اعظمی الیوم جامع شریفك قبله‌جهتنده اوقاف نظارتی همتیله احیا ایدیلن کتبخانه‌ده محفوظدر. آثار فاضلانه‌لری اوتوزی متجاوز اولوب کوروله‌بیلنلری بروجه آتیدر :

(۱) — قاضی بیضاوی‌نك فاتحه تفسیرینه حاشیه (خط دستیله محرر نسخه‌سی کتبخانهٔ مذکورده‌در) .

(۲) — درر حاشیه‌سی » » »

(۳) — منار شرحی نضرة النظار » » »

(٤) — جلال دوانینك اثبات واجب رساله‌سی حاشیه‌سنه حاشیه » » »

(٥) — قصیدهٔ نونیه شرحنه حاشیه » » »

(٦) — میرابوالفتحك آداب حاشیه‌سنه حاشیه » » »

(۷) — عقائد عضدیه‌نك علم بحثنه شرح » » »

(٨) — برکوی محمد افندینك آداب رساله‌سنه شرح (خط دستیله محرر نسخه‌سی کتبخانهٔ مذکوره‌ده‌د
(٩) — عصامك وضعیه شرحنه حاشیه « « «
(١٠) — اثبات تناهی الابعاد وبطلان تسلسله دائر سؤال وجوابلی براهین خمس شرحی «
(١١) — عقائد نسفیه شرحنه حاشیه
(١٢) — جهت وحدت رساله‌سی (مطبوعدر)
(١٣) — اجزای قضیه رساله‌سی «
(١٤) — وحدت وجود رساله‌سی
(١٥) — عقائد نسفیه شرحنه خیالی‌نك حاشیه‌سنه حاشیه
(١٦) — کافیه شرحی ملا جامی‌یه حاشیه
(١٧) — حیاتی حاشیه‌سنه تعلیقات
(١٨) — علم حسابدن بهائیه‌یه شرح
(١٩) — میرزا جانك اثبات واجب رساله‌سنه حاشیه
(٢٠) — فناری حاشیه‌سی قره خلیل افندی‌یه حاشیه
(٢١) — نحودن عصامه حاشیه (مطبوعدر)
(٢٢) — سید شریفك مطول حاشیه‌سنه حاشیه
(٢٣) — مفهومات قضایارساله‌سی

بونلردن باشقه علامه (عینی) مرحومك (٢٤) جلددن عبارت (عقدالجمان) اسمنده‌کی تاریخ مشهورینك جلد اولی‌ده ترجمه ایتمشدرکه خط دستیله محرر نسخه‌سی الیوم اوتوز بشر بیك کتب متنوعه‌یی حاوی اولان (ییلدیز) کتبخانه‌سنده‌در.

مصطفای موستاری

اصحاب فضیلت و ابرارامتدن بر ذات عالی اولوب بوسنه قطعه‌سنده (یویو) لقبیله معروف ایدی. سن فرقه وصولنده مقدمات علومی فضلادن اولان پدری (یوسف) افندیدن بعد التحصیل (١٠٨٨) سنه‌سنده (استانبول) ه کله‌رك اوعصرك بنام علماسندن وموالیدن صالح وتیره‌وی قره بکر وعرب زاده‌کی ذواتدن اکمال تحصیل ایلدی. بو اثناده یعنی (١١٠٤) تاریخنده مملکتی مفتیسی حسن افندینك وقوع وفاتنه مبنی وطنداشلرینك دعوت والتماسلرینه تبعاً (موستار) مفتیلکنی قبول ایلیوب مادام العمر تدریس وتألیف ایله بالاشتغال (١١١٩)ده ارتحال ایده‌رك (موستار) ده‌کی مقابر مسلمینه دفن ایدلدی. مفصلجه ترجمهٔ حالی عربی العباره اولمق اوزره

قائن برادری اولان مدرسیندن (اوبیاچ) لقبیله ملقب ابراهیم افندی طرفندن یازلمشدرکه بروجه آتی ایکی وفات مصرعلری اوترجمهٔ حالدن منقولدر :

قد انتقل ینابیع العلوم جمعاً |
ارتحل به شان الکمال | ١١١٩

آثار فاضلانه‌لری :

١ — مفتاح الحصول فی شرح مرآة الاصول .

٢ — رسالة فی علم الاداب المسمی بخلاصة الاداب (ایلك مؤلفاتی اولوب هر ایکیسنی‌ده اکمال تحصیلنه قریب تألیف ایتمشدر .)

٣ — شرح الشمسیه فی المنطق المسمی بشرح الجدید .

٤ — شرح علی انموذج الزمخشری فی النحو المسمی بفوائد العبدیه .

٥ — شرح علی قصیدة اللامیه فی الکلام المسمی ببدر المعالی فی شرح الامالی .

٦ — حاشیة علی شرح قصیدة اللامیه للفاضل قره‌باغی .

٧ — حاشیه علی شرح الرسالة العضدیه فی الوضع للفاضل عصام .

٨ — شرح علی المغنی فی الاصول المسمی بفتح الاسرار .

٩ — شرح علی منتخب فی الاصول المسمی بمنتخب الاصول .

١٠ — شرح علی الرسالة النسفیه فی الفرائض .

١١ — رسالة فی الفرائض المسمی بلب الفرائض.

١٢ — مجالس لطیفة فی الموعظة المسمی بنفائس المجالس .

١٣ — شرح منظومهٔ شاهدی المسمی بحله منظومه (١١١٠ تاریخلی مؤلف خطیله محرر اولان نسخه‌سی فضلای عسکریه‌دن بغدادی اسماعیل پاشا حضرتلرینك کتبخانه‌لرنده‌در .)

١٤ — شرح علی التهذیب فی المنطق والکلام للعلامة سعدالدین تفتازانی (آخر تالیفاتی اولوب ١١١٨ ده مؤلفدر .)

١٥ — شرح لب الفرائض (دیباجه‌سنده طقوز کونده تألیف ایتدیکنی بیان ایدییور .)

١٦ — حاشیة علی شرح الاداب للفاضل مسعود رومی .

١٧ — شرح علی رسالة السمرقندیه فی الاداب .

١٨ — شرح کبیر علی رسالة خلاصة الاداب .

١٩ — شرح صغیر علی رسالة خلاصة الاداب .

٢٠ — شرح علی الحنفیة فی الاداب .

٢١ — حاشیة علی الفوائد المیری فی الاداب .

٢٢ — حاشية على شرح العلامة فى الاداب .

٢٣ — تطبيقات على حاشية شيخ الاسلام الهروى على المختصر فى المعانى .

٢٤ — شرح ايساغوجى فى المنطق (آثارندن يالكز بواثرى مطبوعدر.)

٢٥ — شرح على ديباجة المختصر فى المعانى .

بونلردن باشقه مطالعه ايتديكى كتب متنوعه‌نك اكثريسنه تعليقاتى اولديغى كبى اوقوديغى كتابلردن آلتمش كسورينيده استنساخ ايتديكى تركه‌سنده كورولمشدر .

تأهل ايتمشسه‌ده اولادى اولمامشدر . وفاتنه بادى اولان مرض صوريسى تمنيسى وجهله اوچ كون دوام ايتمشدر. تربه‌سى اليوم زيارتكاه مؤمنيندر .

مصنفك بكر احمد افندى

مؤلفيندن برذات اولوب (موغله) قراسندن [مه‌سه‌ولى] قريه‌سندندر الك متعارف اثرى استادى (محمود انطاقى) نك علم بياندن مشهور [علاقه] يه [١١٤٩] تاريخنده يازديغى شرح مطبوعدر . قصيدهٔ برئه‌يه‌ده شرحى وارسه‌ده غير مطبوعدر .

مصطفى بن ابراهيم افندى

علوم عربيه منتسبلرندن بير ذات اولوب تحصيلى درسعادتده نشرى [بيغا] سنجاغنده‌در [١٢٠٧] تاريخنده شهيداً ارتحال ايده‌رك [بايراميج] قضاسنك [قوطلو اوبه] قريه‌سند [چانديز] نام محله دفن ايدلدى .

(تحفة الاخوان) اسمنده‌كى مطبوع (عوامل تحفه‌سى) ميان طلابده متداولدر . آثار سائره‌سى وارسه‌ده غير مطبوعدر .

ملا حسين بن اسكندر

فضلادن برذات اولوب بروجه آتى آثارى واردر: (مجمع المهمات الدينية على مذهب الحنفية) (لباب التجويد للقرآن المجيد) (مفتاح العبادة ووسيلة السعادة) :

مفتى زاده محمد صادق ارزنجانى

علوم آليه‌ده وقوف تام اصحابندن بر ذاتدر . آثار مطبوعه‌سى : (شرح على الحسينية

الاداب) (حاشيه على التصورات من المنطق) (حاشيه على التصديقات من المنطق) (حاشيه على استعارة عصام) وسائره‌در. (١٢٢٣) ده وفات ايلدی. اسكداروه عناديه‌دن قره‌جه احمده گيدن جاده‌نك صاغ طرفنده مدفوندر. عاشرافندی كتبخانه‌سنده سورهٔ فاتحه حاشيه‌سی واردر.

محمود بن حافظ حسن مغنيساوی

فضلادن برذات اولوب (قره دكز) ساحلندندر . زماننده (قره محمود) لقبيله مشهور ايدی . (مغنيسا) ده (چاشنيگير) مدرسه‌سی مدرسلكنده بولونه‌رق نشر علوم ايله‌دی .
(١٢٢٢) تاريخنده ارتحال ايتدی . (پاشا مزارلغی) دينيلن مزارستانك يول كنارنده مصنفيندن (طاط زاده حسن) افندی مرحومك يانده دفن ايدلدی. (مغنی الطلاب) اسمنده‌كی سهل العباره مطبوع (ايساغوجی) شرحی مشهوردر . شيخ (عبد الرحمن بن صغير) ك (السلم المرونق) نامنده‌كی اثر منطقيسنی‌ده شرح ايتمشدر .

محمد ازميری

مؤلفيندن برذات اولوب (ازمير) ك (بوجه) قريه‌سندندر . خط دستيله برمجموعه‌ده بروجه آتی رسائلی منظورم اولدی :
زماننده دائر برقيد يوقسه‌ده (١٠٠٠) تاريخندن صوكره اولديغی آكلاشيليور . آثاری :
(١) — رسالة فی بيان وضع الحكمة فی وضع الاحكام وبيان فضيلة العلم.
(٢) — قضا وقدر
(٣) — ذكر الخفی والجهری
(٤) — نزهة العقايد وزبدة الفوائد
(٥) — تحقيق كيفية وزن الاعمال
(٦) — شرح دعاء التحيات

محمد بن مصطفی علائيه‌وی

علماء اعلامدن برذات اولوب (١٢٣٤) ده (قونيه)ده ارتحال ايدرك جوار مولانايه دفن ايدلدی . آثاری : (شرح على نتيجه الاصول) (شرح على اداب لكفوی) (شرح ارادهٔ جزئيه) (شرح على اواخر مجامع الاصول للخادمی) (رسالهٔ لام تعريف) در .
(المرصود) مؤلفی (عبد اللطيف بن علی) ده (علائيه) دن يتيشن فضلادندر .

مرعشی محمد افندی

علوم عربیه‌نك اکثر اقسامنده بهره صاحبی فاضل برذاتدر . آقحصار کتبخانه‌سنده کوردیکم یکرمی‌درت باب اوزره مرتب عقائد وکلامدن باحث (کوکب‌نهاری وجوهرجنانی) اسمنده یازمه براثرنده (ولیجان المرعشی ثم الازمیری) عباره‌سی محرر، رسائل علمیه‌سنده دخی [محمد بن واعظ بن ولیجان المرعشی ثم الازمیری] قیدلری مقید بولوندوغنه کوره بوذاتك الی اخر العمر ازمیرده اختیار اقامت ایتدیکی آکلاشیلیورسه‌ده رسائلنده زمان تألیف تحریر واشارت ایدلمدیکی ایچون کندیسنك هانکی عصر هجری رجال علمیه‌سندن اولدیغی تبیین ایدیله‌مدیکی کبی تاریخ وفات ومدفننه دائر ازمیرجه یاپیلان تتبعمده‌ده برکونا معلوماته دسترس اولنه‌مامشدر . اسامئ رسائل علمیه‌سی بروجه آتیدر :

(١) رساله فی‌ایمان والدین رسول‌اه (٢) بعض تعلیقات علی‌اصول‌الفقه (٣) کشف‌الصواب علی رسالة البرکوی من الاداب (٥) عندلیب من‌الاداب (٦) زبدة المناظره (٧) شرح ولدیه (٨) احمدیه من‌النحو (٩) لطائف لطیفه مع شرحها من‌المعانی (١٠) سلسبیل الجنان من‌المعانی (١١) شراب الکوثر من المعانی (١٢) سلسبیل المعانی من المعانی (١٣) عصمة الاذهان فی‌علم المیزان (١٤) سلامة القلوب مع شرحها من المنطق (١٥) فتح الباب شرح ایساغوجی (١٦) حاشیه علی سورة الکوثر للبیضاوی (١٧) رسالة کلمة التوحید (١٨) عین‌الحیات فی‌بیان مناسبات سورة الفاتحه

مصطفی افندی

علمادن برذات اولوب درسعادتده دواد پاشا جامع شریفی خطابتنده بولوندی. (١٢٠٠) کسور تاریخلرنده ارتحال ایلدی . آثاری : (علم نحودن برمتن) (١٠٠ کسور ضروب امثال ترکیه) (ترجمهٔ حال داود پاشا) در .

محمد منیب افندی « خواجه »

علماء عثمانیه‌نك سرفرازلرندن اولوب (عینتابلی) در. مقدمات علومی مملکتی علماسندن بعدالتحصیل محشئ تفسیر بیضاوی مشهور (اسماعیل قونوی) درسنه ملازمتله اقرانه فائق برصورتده اخذ اجازته موفقیتندن صوکرا درسعادته عزیمت واززمانده قاضی عسکرلك پایه‌سنه نائل اولدی (١٢٣٨) تاریخنده اقامت ایلدیکی (ایدین) ده دار بقایه رحلت ایلدی . (اسکی

یکی) جامع شریف قبرستاننك جاده‌یه ناظر اولان جهه‌سنده مدفوندر مرحوم مسلم اولان فضائل علمیه‌سیله برابر ادیب ، تاریخ شناس اولدقلرینه دائر آثار فاضلانه ومتروکات قلمیه‌لری شاهد عادلدر . ابیاتندن :

محو اولمینجه چرك سوا قلب اولورمی صاف
صفوت کلیرمی بر صویه تاکم دورولماسه

کندیلری (ازمیر) قاضیسی ایکن همشهریلری مترجم « قاموس » و « برهان » فاضل شهیر (عاصم) افندی مرحومك برهانه یازدقلری تقریض وجیز عربیلرندن کتابت عربیه‌ده‌کی، اسامیسی آتی‌ده مندرج آثار سائره‌لرندن عربیه ایله برابر کتابت ترکیه وفارسیه‌ده‌کی اقتدارلری مستبان اولور . باشلیجه آثار فاضلانه‌لری بروجه زیردر :

١ — « ترجمهٔ سیر کبیر» « امام محمد » حضرتلرینك سیر شریفهٔ نبویه ایله عسکرلکه متعلق بعض اوامر سنیهٔ حضرت پیغمبریدن باحث اثر مشهورینك بعض نقطه‌لری توسیع ایدلمك شرطیله ترجمه‌سی اولوب ایکی جلد کبیر اوزره مرتب اولان بو اثر بی‌عدیل « ١٢٤٤ » تاریخنده طبع ایدیله‌رك محضا یکیچری افرادینك تشجیعلرینه مدار اولمق ایچون نظام جدید تشکیلندن اول قشله‌لرده اوقوتدیرلمقده اولان (حمزه نامه) وسائره مقامنه قائم اولمق اوزره مؤسس نظام جدید سلطان (محمود عدلی) نك ارادهٔ اصابتعادهٔ شهریاریلریله الای مفتیلری وطابورامامیلری طرفلرندن ضابطان وعساکر شاهانه‌یه اوقات مناسبه‌ده تدریس وتفهیم اولنوردی فی‌الحقیقه اثر مذکور احکام غزا ایله فضائل عسکریه وسائره‌یه متعلق پك چوق مباحث قیمتداری حاوی اولدیغندن مطالعه‌سی بتخصیص عسکرلر ایچون جداً موجب استفاده آثار مخلدهٔ عثمانیه‌مزدندر .

٢ — « ذیل دوحة‌المشایخ » مسند مشیختی احراز ایدن مشایخ اسلامیه‌نك تراجم احوالنی مبین اولمق اوزره [مستقیم زاده سلیمان سعدالدین] افندی طرفندن یازیلان اثرك ذیلیدرکه (رفعت) افندینك مطبوع (دوحة‌المشایخ)ی اساساً بو ایکی اثردن التقاط صورتیله میدانه کلشدر .

٣ — «فضائل جهاد» ترجمهٔ سیردن بشقه بر اثر مفید اولوب اسمی (حکمة‌الغراء فی احکام الغزاء) در .

٤ — « خلاصة‌النقول فی‌الادب » قواعد ادبیه‌دن باحث بر اثر مطبوعدر .

٥ — منشآت : محررات ادیبانه‌لرندن بعضیلرینی جامع بر اثردر . که خط دستیله محرر نسخه‌سی خالص افندی کتبخانه‌سنده‌در . بو مجموعه‌ده بعض آثار شعریه‌سی‌ده مندرجدر .

٦ — (تمهید المولود فی مهد الوجود) کیفیت ولادت حقنده احادیث شریفه ایله بو بابده‌کی مطالعاتی محتویدر .

٧ — (تیسیرالمسیر فی‌شرح‌السیرالکبیر) عربی‌العباره اولوب ترجمه‌دن باشقه‌در .

بونلردن (امام محمد) ك سیرمعلومنك مشكلاتنی توضیح یولنده عربی‌العباره برجلداوزره مرتب ایروجه براثر فاضلانه‌لری اولدیغنی‌ده زیارت ایتدیکم سنك مزارنده محکوك عباره‌دن اکلاشیلدی .

٨ — (رسالةالعروض) اسمی(میزان سلیم) اولوب (اصول‌عروض) تألیف تاریخی اولان (١٢٠٣) سنه‌سنی مبین‌در .

منطقی مصطفی افندی

فضلای عثمانیه‌دن برذات اولوب (مناستر) جوارنده‌کی (فیلورینه) دندر . علی‌الاصول اکمال تحصیلدن صوکره وطننده تألیف وتدریس ایله‌امرار حیات ایده‌رك (١٢٤٤) تاریخنده ارتحال ایلدی. زیارت ایتدیکم‌قبرعالیلری (قیشله) آرقه‌سنده‌کی مقابرمسلمینده‌در. علم‌منطقده‌کی اختصاصندن ناشی زماننده (منطقی) شهرتیله بنام ایدی .

اثارینك طبعنه همت اولونمادیغندن فضل وکمالی نسبتنده شهرت بولامامشدر . بو آثارك مطالعه‌سندن مظنه‌دن بر ذات عالی اولدقلری آکلاشیلمقده‌در. کوروله‌بیلنلری بروجه‌آتی‌در.

١ (شرح شفاء شریف) : درت جلد اوزره مرتب اولوب خط دستیله محرر نسخه‌سی (فیلورینه)ده طریقت نقشیه‌دن بابا افندی درکاهی کتبخانه‌سنده‌در .

٢ (حاشیةالبیضاوی) : تفسیر (بیضاوی)نك نبأجزئنه دائر اولوب بونك‌ده برنسخه‌سی (فلورینه) مفتئ‌سابقی فضلای زمانه‌دن (علی) افندینك کتبخانهٔ خصوصی‌سنده موجوددر.

٣ (نظیرهٔ شمسیه) : علم منطقدن بین‌العلماء متداول اولان (شمسیه)یه نظیره‌در . بونکده بر نسخه‌سی علی افندی‌ده‌در .

٤ (تبشیرالملوك فی‌احسن‌السلوك) : ٥ تفسیر (ان‌الله یأمر بالعدل والاحسان) : هر ایکیسنی‌ده سلطان محمود ثانی‌یه تقدیم ایده‌رك مظهر تلطیف شهریاری‌اولمشدی. نسخه‌لری کذا علی افندی‌ده‌در .

٦ (بی‌نقط قصیدهٔ نعتیه) : عربی‌العباره (٥٣) بیت اوزره نظم ایتدیکی بونعت شریفی اخیراً شرح ایتمشدر . بر نسخه‌سی کتبخانهٔ عاجزی‌ده واردر .

٧ (رساله فی حق‌الشیوخ) : خط دستیله محرر نسخه‌سی طرف عاجزیدن (مناستر) کتبخانه‌سنه اهدا قیلنمشدی .

٨ (رساله فی حق الاجتهاد) }
٩ (رساله فی سنة العصر) } علی افندی ده
١٠ (شرح عوامل) }
١١ (رسالة من لعقائد) بر نسخه سی اسعد افندی کتبخانه سنده واردر .
١٢ (رسالهٔ وباوطاعون) مستولی خسته لقلرك هویتیله فرار وعدم فرارك کیفیت جوازینه دائردر . ١٣ مفصل حلیهٔ شریفه

ملا خلیل سعردی

فحولدن بر ذات عالی اولدیغنه آثاری شاهددر . مولداً [جزانی] در بدایت تحصیلده پدری ملا حسینك دلالتیله معرفتنامه صاحبی ابراهیم حقی افندینك دعاسنه مظهر اولمشدر . کردستان افاضلندن اکمال تحصیلدن صکره [سعرد]ده نشر علوم وتألیف آثار ایله امرار حیات ایدرك [١٢٥٧] تاریخنده ارتحال ایلدی . آثار فاضلانه لری بروجه آتیدر .

(١) تفسیر تبصرة القلوب فی کلام علام الغیوب (٢) تفسیر آخر الی سورة الکهف (٣) ضیاء قلب العروف فی التجوید والرسم وفرشی الحروف [منظوم]

(٤) شرح علی منظومة الشاطبی فی التجوید . (٥) محصول المواهب الاحدیة فی الخصائص والشمائل الاحمدیة . (٦) تأسیس قواعد العقائد علی ماسخ من اهل الظاهر والباطن من العوائد (٧) ملخص القواطع والزواجر . (٨) کتاب فی اصول الفقه الشافعی (٩) کتاب فی اصول الحدیث (١٠) زبدة مافی فتاوی الحدیث (١١) مختصر شرح الصدور فی شرح الموت واحوال القبور (١٢) منهاج السنة فی آداب سلوك الصوفیه [منظوم] (١٣) نبذه من المواهب المدنیة فی الشطحیات والوحدة الذاتیة (١٤) نهج الانام فی العقائد (منظوم) (١٥) کتاب العقائد باللغة الکردیة [منظوم] (١٦) شرح علی قصیدة الهمزیة (١٧) رسالهٔ صغیره فی المعفوات (١٨) ازهار الغصون من مقولات ارباب الفنون (١٩) القاموس الثانی فی النحو والصرف والمعانی (٢٠) رساله فی علم المنطق (٢١) رساله فی المجاز والاستعاره (٢٢) رساله فی علم آداب البحث والمناظره [منظوم] (٢٣) رساله فی الوضع (٢٤) المنطوق الزمردیة نظم تلخیص المفتاح (٢٥) منظومه فی مولد النبی [صلعم]

مقصود افندی

عصر اخیر فضلاسندن بر ذات [سلیمانیه] لیدر (ارضروم) ده اختیار اقامت ایلدی .

[حاشیهٔ تفسیر قاضی‌الی سورهٔ عمران] [شرح شافیه] [شرح کلمهٔ توحید] کبی آثاری واردر .

مصطفا بن محمد کوزلحصاری :

علمای نقشبندیه‌دن بر ذات اولوب مولداً « بولدان » لیدر خادمی مرحومك مخدومندن اکمال تحصیلدن صکرا اولا « بولدان » ده مؤخراً « آیدین » ده اختیـار اقامتله تدریس وارشاد ایله مشغول اولدی . علم اصول فقهدن مولانا خادمی‌نك (مجامع الحقایق) نی (منافع الدقائق) اسمیله شرح ایتـدیکی کبی « بولدان » ده ایکن مشهور « حلبی » یه‌ده « حلیة الناجی » اسمیله مکمل بر حاشیه یازمشدر که هرایکیسی‌ده مطبوع اولوب بین العلما متداولدر . برده غیر مطبوع مفصل مجامع شرحی واردر . « ١٢٥٣ » تاریخنده (آیدین) ده ارتحال ایدرك « تیره‌قاپیسی » قبرسـتاننه دفن ایدلدی . « بولدان » ده ایکی دفعه اعطـای اجازه‌یه موفق اولمشدر . تفسیر « قاضی بیضاوی » یی‌ده علی طریق التدریس اتمام ایدرك اصول ختم اجرا الله‌مشدر . منسوب اولدقلری طریقت نقشبندیه‌دن برخیلی ذاوته اجازت ویرمشلردر . فقرا ایچون هراقشام مدرسه‌یه برسفره طعام کوندردکلری حالده کندیلری آرپه اکمکیله کفـاف نفس ایتدکلری متواتردر . کثیر البکا ، مجاهد برذات ایدیلر .

ملا افندی (ملا محمد امین افندی)

افاضلدن وبتخصیص علم قرائت علماسندن برذات اولوب سابق الترجمه (عبداه ابوبی) نك مخدومیدر . طریقةً نقشبندی‌در . برمدت مجلس معارف ریاستنده بولوندی (١٢٧٥) ده ارتحال ایدرك پدری یاننه دفن ایدلدی . حفیدی ثابت افندیده کوردیکم آثاری بر وجه آتیدر . (١) ترجمة الاریب فی ایضاح الجمع والتقریب (٢) عمدة الخلان فی ایضاح زبدة العرفان (٣) تحفة الامین فی وقوف القرأن المبین (سجاونده دائردر) (٤) سـلسلهٔ ائمهٔ قرا (٥) تحفة التجوید (٦) تحفة الکتاب فی ایضاح الرسم والخط (٧) حدیقة الریاحین (نقشی وخلوتی سلاسلنی مبین‌در) (٨) مناقب الخالدیه (حضرت خالدبن زید الانصاری)نك مناقبنی مبین اولوب مطبوعدر . (٩) کلشن مشایخ سلاطین بیك تاریخندن ابتداً (سلاطین جوامعنده‌کی کرسی شیخلرینك تراجم احوالنی مبین‌در) (١٠) مجموعهٔ وفیات (بتخصیص مشایخ علمانك مختصر متراجم احوالیله سلاطین و وزراءنك جداولنی مبین‌در .

مصطفی توفیق افندی :

(کوپرو) قضاسنك (میشه‌لی) قریه‌سندن اولوب (ایکجی زاده) دیمکله معروف فاضل

برذاتدر. تحصیلنی قیصریه ، استانبولده اکمال و درس امتحاننده اثبات فضیلت ایدەرك وطننه عودتله تدریس وافتاایله امرار حیات ایلەدی (١٢٧١) ده ارتحال ایتدی. (قصیدهٔ برئه) نی (عمدة العقائد علی برئةالقصائد) نامیله نحودن (اظهار)ی‌ده (امتحان) اسمیله شرح ایتمش و (عرضحال‌القضاة) نامیله‌ده منظوم براثر تألیف ایلەمشدر.

محمد افندی « حاجی حمزه زاده » :

عصر اخیر علماسندن برذات اولوب (موغله) لیدر مشهور ودینی‌مصطفی افندی مرحومدن اخذاجازت وممکلتنه عودتله نشر علمه موفق اولدی.

(١٢٨٣) تاریخنده (موغله) ده ارتحال ایدرك قورشونلی جامعشریفی خطیره‌سنه دفن ایدلدی علم فرائضدن مکمل بر جدولی علم منطقدن اقیسه‌یه دائر جداولی والیوم (مغله) مفتیسی‌بولنان‌مخدومی افندی‌یه‌خطاباً (سنبل‌زاده) نك (لطفیه) سی‌طرزنده منظومه‌سی واردر مشهور (پالابیق) افندی صاحب ترجمه‌نك بویوك دایسی‌در.

محمد افندی (حاجی) :

فضلادن برذات‌اولوب (شرقی قره‌اغاج) لیدر بدایت‌تحصیلی رشدی‌احمد افندی‌دن نهایتی وبدینی مصطفی افندیدندر. مملکتنده یکرمی‌یدی سنه‌مفتیلك ایتمشدر. (١٢٩٠) تاریخنده‌حجدن عودتنده (سویش) ده ارتحال ایلەدی. اثاری فرائضدن (توفیق الاقوال) ایله حروف هجا ترتیبی‌اوزره قواعدعربیه‌یی مبین (اتحاف‌الاسلاف لاخیارالاخلاف) و (رسالهٔ مؤنثات‌سماعیه) اولوب بونلردن یالکز مؤنثات رساله‌سی مطبوعدر.

مصطفی افندی (میخالیجیقلی حاجی مصطفی افندی)

فضلادن منورالافکار برذات‌اولوب (میخالیججیق) فضاسی‌قراسندن (صاری‌یار)قریه‌سندندر. تحصیل‌وتصنیفی (استانبول) ده‌در. انکلیزلرمعیتنده (قریم) سفرینه‌اشتراك ایله‌مش‌وبعدالعودة برسیاحتنامه یازمشدر. بایزید جامع‌شریفنده تدریسه باشلامش‌وتصدیقاته قدراوقوتمش‌سه‌ده‌اکماله عمری مساعده ایتمه‌دی و (١٣٠٠) سنه‌سنده ارتحال ایله‌دی. (ایوب) جوارنده (کاشغری) تکیه‌سی قربنده (صفوت پاشا) درکاهنه دفن ایدلدی. طریقت نقشبندیه مشایخ کرامندن

(عبداما كملى) دن منتسب ايدى. آثارى: (١) شرح شواهد نتايج الافكار مع الاظهار مطبوعدر (٢) انكشاف الازهار فى مسألة الاظهار (٣) شرح شواهد الكافية والجامى مطبوعدر (٤) رسالهٔ استسقا (٥) رسالة التشبيه الواقع فى لصلوة على النبى عليه السلام (٦) رسالهٔ محذوفات القرآن (٧) وجدان المقصود عن قول صاحب المقصود (٨) رسالهٔ امتحانيه (٩) عمدة الاحكام فى اركان الاسلام (١٠) امثلهٔ جديده « مطبوعدر . » (١١) تكملة البناء (مطبوعدر) (١٢) ترجمهٔ شروط صلوة (١٣) خير الامور فى زيار القبور (١٤) مبدأ الحساب لمبتدى الطلاب (١٥) شبيقا سياحتنامه سى (١٦) توركجه زبدة البيان (مطبوعدر) (١٧) شرح على رسالهٔ واسطه للفاضل كلنبه وى (١٨) سر كذشت فقير (ترجمهٔ حالنى محتويدر) بونلردن باشقا (مثنوى) دن درت بيت شرحى، قره باش تجويدينك فارسى يه ترجمه سى و سـائره كبى رسائلى ده واردر. لسان عثمانى نك صرف ونحوينه دائر يازمغه باشلاديغى اثرينى اكماله موفق اولامامشدر السنهٔ غربيه دن بر درجه يه قدر انكليزجه يه آشنا ايدى.

مختار احمد ملا بك (شيخ الاسلام)

صدر اسبق قوجه يوسف پاشازاده محمود بكك مخدومى درويش نهاد فاضل بر ذاتدر (١٣٠٠) تاريخنده ارتحال ايدرك (اسكدارده) (عناديه) محله سنده كى (جلوتى) دركاهنده شيخ يوسف افندى تربه سنه دفن ايدلدى آثار مطبوعه لرى :

(١) تحفة المختار تفسير جلالين حاشيه سى (جمل) ك تلخيصيدر

(٢) شرح قصيدهٔ بانت سعاد

(٣) شرح رسالهٔ شيخ رسلان دمشقى من التصوف

مسعود افندى

علم فقه متخصصلرندن بر ذات اولوب (قيصريه) ليدر بر مدت مملكتى مفتيلكنده دخى ايفاى خدمت ايله دى سـابق الترجمه حاجى طورون افنديدن مجازدر. مؤخراً درسعادته كله رك خدمهٔ شاهانه وموسيقهٔ همايون عربى معلملكنه تعيين اولوندى . (١٣١٠) ده ارتحال ايدرك (يحيى افندى) دركاهى خطيره سنه دفن ايدلدى (مرآة مجله) اسمنده كى اثر مطبوعى علم فقهده كى اختصاصنه دالدر .

(موسالی زاده محمد سعید افندی) :

وسعت معلومات و جودت قریحه ایله معروف بر فاضل اولوب « اقحصار » لیدر . علوم عربیه‌یی پدرندن بالاکمال « اقحصار » ده نشرعلوم ایله‌مشغول اوله‌رق او چ‌دفعه اعطای اجازه‌یه موفق اولدی . «۱۳۲۰» تاریخنده « اقحصار » ده ارتحال ایدرك « اوزون طاش » مزارستاننده پدریله « شیخ احمد رومی » آره‌سنه دفن ایدلدی قوتلی طبیعت شعریه‌سی‌ده واردر . آثارندن مطبوع اولانلر :

(۱) علم آداب مناظره‌دن « طاش کوپرولو » رساله‌سنك شرحی (۲) علم منطقدن قیاس موسویه شرحی. (۳) علم حدیثدن (منهاج النجاح الی معراج الفلاح) (٤) جواهر العقائد اسمیله شیخ ابراهیم حقی ارضرومینك (خدا ربم نبیم حقا) منظومه‌سنك شرحی غیرمطبوع اولانلر:

(۱) عندلیب المجالس (۲) درة الواعظین شرحی قرة الناظرین (۳) علم اصولدن مجامع اوزرینه حاشیه (٤) علم منطقدن درالناجی اوزرینه حاشیه (٥) علم آدابدن ولدیه‌نك نظماً ترجمه‌سی (٦) علم وضعدن دده‌جنکی‌نك وضعیه رساله‌سنه شرحی (۷) (بهجة الشهداء) اسمیله (محتشم کاشانی)نك مشهور آفاق اولان مرثیه‌سنك نثراً ونظماً ترجمه‌سی .

مرحومك قدرت شاعرانه‌سنه دلالت ایتمك اوزره شاعر مشهور نفعی‌نك قصیدهٔ مشهوره‌سنی تخمیس وادیسنده قصیدهٔ طویله‌سی مقدمه‌سی درج ایدلدی .

بارگاه ای جهانك داور سعد اختری
صانك اه ای جهادك رستم جنکاوری
بیك پاشا ای کارزارك قهرمان حیدری
آفرین ای روزکارك شهسوار صفدری
عرشه آص شمدنکری تیغ ثریاجوهری

مصطفی کمال بن محمد شریف افندی (ارضرومی) :

مملکتنده تحصیلدن وعلمی بعض مأموریتلردن صوکره‌شامه هجرت وبرخیلی تألیفاته موفق اوله‌رق (۱۳۱۷) ده داراخرته رحلت ایله‌دی. آثاری آتی‌ده محرراولوب بعضیلری مطبوعدر.

(۱) ایمان کامل
(۲) الموارد الکمالیة
(۳) هدیة المستهام فی مدح خیر الانام

(٤) حل العقدة فى تشطير البردة
(٥) التحفة الانيقه فى مولد سيد الخليقة
(٦) السوانح الكمالية على حكم الشاذلية
(٧) الاذواق الكمالية
(٨) وسيلة الفنون فى نظم السلوك   وسائره در .
مذهباً حنفى طريقةً قادرى در .

ن

نورالدين حمزة ابدينى «كوجوك نورالدين»

علم وعرفانله تزيين ذات و صفات ايلمش برفاضل اولوب (آيدين) ليدر . علوم رسميه‌يى (قاضى‌زاده) دن بعدالتعلم (بروسه) ده (حمزه بك) مدرسلكنه تعيين اولوندى. برمدت صوكره مولانا (ابوالسعود) ك

لمن الديار تضعضعت اركانها
وانقض فوق عروشها جدرانها

مطلعلى قصيده‌لرينى شرح ومولاناى مشاراليه تقديم ايدرك تعين ايدن فضلنه مكافاةً (ملاخسرو) مدرسلكنه نصب ايدلدى . بوراده (٩٧٩) تاريخنده زوجه‌سى مكريله شهيداً ارتحال ايله‌دى . اعاظم رجال خلوتيه‌دن سابق الترجمه (نورالدين زاده) يه انتساب ايده‌رك تصفيهٔ باطن ايتمشدى علم معانى‌دن طريق جحده ايكن تأليف ايتديكندن ناشى (مسالك) اسمنى ويرديكى اثرينى بعدالعودة (هوادى) اسميله شرح ايتمشدر .

(١٢٠٥) تاريخلرنده آيدين‌ده مدرس اولان (قرا ابراهيم افندى) ده فضلادن بر ذات اولوب (كوكب الانور فى الفاظ الفقه الاكبر) اسمنده براثرى واردر. آيدينده مدفوندر .

نصيرالدين نبى به مرسل التوقادى :

افاضلدن بر ذات اولوب (توقات) ليدر . (كتاب فصول المفصل فى علم التذكير من نوع الحديث وفن التفسير) اسمنده‌كى اثر فاضلانه‌سى سورهٔ فاتحه ايله (قصار مفصل) تعبير اولونان وسورهٔ (بينه) دن آخر قرآنه قادار اولان سوره‌لرى تفسير وموعظه طرزنده ترتيب ايله‌مشدر .

عبارەسنك متانتندن فاضل ونقلياتندن متضلع وبعض اشعار عربيەسندن علم ادبه منتسب برذات اولديغى منفهمدر ٢٥٠ بويوك ياپراقدن متشكل اولان بو اثرك (١١٤٣) تاريخنده (آطنه) ده يازلمش بر نسخەسى كتبخانهٔ عمومى‌دە واردر . آثار سائرەسيله تاريخ وفاتى و مدفننه اطلاع حاصل اولامادى .

(نصوح نوالى اقحصارى)

فضلاى ادبادن بر ذات اولوب (اقحصار) ليدر. تحصيلنى مغنيسا ودرسعادتده اكمالدن صوكره برمدت تذكره جيلك خدمتيله شرق سفرنده بولنەرق درسعادته بعدالعودة بعض مدارسده تدريس علوم ايله مشغول اولدى. بواثنالرده وفات ايدن (عزمى) افندى يرينه شهزاده سلطان محمده معلم تعيين بيوريلەرق شهزادهٔ مشاراليهك (مغنيسا) واليكنه تعيينى جهتيله برابرجه «مغنيسا» يه كلدى . بورادە خدمت تعليم ايله مشغول ايكن ١٠٠٣ تاريخنده ارتحال ايلدى .

(حجةالاسلام) (امام غزالى) نك معرفةالنفس، معرفةالرب، معرفةالدنيا، معرفةالعقبى دن باحث فارسى‌العباره درت‌عنوان اوزره مرتب اولان اخلاقى وتصوفى (كيمياء سعادت) نى ترجمه ايتديكى كبى حكيم شهير (ارسطو) نك (كتاب‌الرياسة والسياسة) اسمندەكى اثرينى‌دە شهزادهٔ مشاراليه نامنه اون آلتى باب وبرتكمله اوزره توسيعاً ترجمه ايدرك (فرحنامه ـ اخلاق نوالى) تسميه ايلمشدر . (اخلاق محسنى) يى‌دە ترجمه ايتمشدركه نسخەسى ايوبده (خسرو پاشا) كتبخانەسنده واردر .

نوراه شيروانى

فضيلت صاحبى برذات اولوب فحول علمادن (عبدالرحيم شروانى) حفيديدر بروسەده مدرس ايكن (١٠٦٥) تاريخنده وفات ايلدى . على پاشا جامعى حظيرەسنده مدفوندر آثارى (تعليقات على‌البيضاوى) (شرح تلخيص) (شرح فقه اكبر) وسائرەدر . احبار يهوددن خاكى‌يى بالالزام اهتداسنه سبب اولمغله بوبابدەكى مباحثى‌دە رسالهٔ مخصوصه هيئتنده تحرير ايله‌مشلردر.

خاكى محمد افندى استانبولده (خاصكوى) محلەسنده (خاخام) ايكن هدايت ربانيه ايله اهتدا ايدەرك ذاتاً علوم عربيەيه مراقى دولاييسيله از وقتده زمرهٔ علما و شعرادن اولدى (١٠٧٨) ده ارتحال ايتدى .

نعت آنی زادهٔ طبعیدر

شاہ اقلیم رسالتدر معظم پادشـاه : نازنین رب عزت بندهٔ خاص اله :
خاکپایی اولمایان بولماز حناب حقه راه : انکیچون خلق اولوندی نه فلکله شمس وماه :
سلموا صلوا علی بدرالدجی شمس الهدا : نورحقدر مصطفی محبوب درکاه خدا :

نوح بن مصطفی « قونوی »

فضلا وفقهادن معلومات واسطه صاحبی بر ذات اولوب یوزه قریب اسامیٔ مؤلفاتی (بیروت) ده مطبوع (عقودالجوهر) ده مندرجدر. مولداً (آماسیه) لیدر. اکمال تحصیلدن صکره برمدت قونیه ده مفتیلك ایتدی. همشهریسی آماسیه لی عمر پاشا مصر والیلکنه تعیین اولوندیغی مان برابرینه آله رق مصره کوتوردی بوراده (۱۰۷۰) تاریخنده عازم دار آخرت اولدی طریقت خلوتیه یه منتسب ایدی. (قرافهٔ کبری) دنیلن قبرستانده مدفوندر آثاری (رسـالة فی الفاظ الکفر) راحة الاشـباح فی الارواح) (البلغة المترجم فی اللغة) (الفوائد المهمة فی اشتراط اسلام اهل السنة) (فضائل جهاد) (عمدة الراغبین فی معرفة احکام الدین) (الکلام المسنون لبیان مسائل المبسون) (الصلات الربانیه) (المقالة الکریمة فیما یجب علی المنقل بالتحریمة) (الفوائد المهمة فی بیان اشتراط التبری فی اسـلام اهل الذمة) (رسالة فی الفرق بین الحدیث القدسی والقرآن والحدیث النبوی) (رسالة فی الصلواة الخمس) (مطلع البدر فی فضائل لیلة القدر) (خلاصة الکلام فی بناء بیت الله الحرام) (مرشد الهدی فی حق ابوی الرسول)

۱۰۰۰ تاریخی اوائلنده مؤلف تورکجه [بستان قدسی وکلستان انسی] مؤلفی [نوح بن مصطفی] دیکر بر ذات معارف سماتدر .

[نورالله بن شریف مرعشی]

زمرهٔ قضـاتدن فاضل بر ذات اولوب [۱۱۰۵] ده درسـعادتده ارتحال ایتدی آثاری : [شرح علی کشف الحق لفضل بن روز بهان بقلیٔ شیرازی] [مجالس المؤمنین] [نورالفتاوا] (مصائب النواصب) (انس الوحید فی تفسیر آیة العدل والتوحید)در .

(نثاری علی افندی)

علوم آلیه وعلمیهٔ عربیه ده صاحب رسوخ [محییٔ قیصری] عنوانی حائز بر فاضل اولوب

[اقسرای]لیدر بر مدت مفتیلکده دخی بولوندی . [١١١٠] تاریخنده درسعادتده وفات ایلدی ادرنه قپوسی خارجنده مدفوندر بر نسخه‌سی نور عثمانیه کتبخانه‌سنده موجود اولان [فوائد العلیه] اسمنده تورکجه فتواسیله [قاضی‌میر] [ولاری] اوزرلرینه حاشیه‌سی وبر خیلی تعلیقاتی واردر . مفتیلك کندوسندن صکره مخدومی اولوب [١١١٩] ده وفات ایدن علما و شعرادن [محمد بلیغ] افندی‌یه توجیه اولونمشیدی [١١٧٠] کسـور تاریخلرنده ارتحال ایدن حفیدی محمد افندی‌ده فضلادن برذات اولوب [حاشیه علی‌الخیالی] [حاشیه علی‌الحسینیه] [شرح‌آداب برکوی] [مجموعة النفاسیمه] کبی آثار و (کفایة العقول والنقول) اسمنده (ملتقی) شرحی واردر .

نظیرا ابراهیم افندی

زمرهٔ قضاتدن واصحاب علم و قلمدن برذات عرفانسمات اولوب (ادرنه) لیدر . تحصیلنی بعدالاکمال بر مدت تدریسله مشغول اولدقدن صکره سلك قضایه سالك اوله‌رق مقتضای مسلك برخیلی سیاحت ایله‌دی . بولوندیغی محللرده بر نهج شرع شریف ایفای وظائف شرعیه ایتمکله برابر اسملری آتیده محرر مختلف موضوعلرده برچوق آثار مفیده تألیفنه‌ده بذل مقدرت ایتدی .

مسلك قویم تصوفه‌ده منتسب اولوب اکمال سلوکلری حضرت (سزائی کلشنی) دندر .

فضلای قضاة و مشاهیر شعرادن (کامی محمد) افندینك برادر زاده‌سیدر . تاریخ ارتحالی (نظیرای ادیب) ترکیبنك دلالتی اولان (١١٨٨) سنه‌سیدر. مدفنی حقنده‌کی روایات یکدیکرینه مباین اولوب مشهور (حدیقةالجوامع) مؤلفی (حافظ حسین ایوانسرایی) نك مجموعهٔ وفیاتنده (ادرنه‌د) ده ارتحـال ایتدیکی محرر اولدیغی کبی بعض ذوات‌ده (اسکی زغره) ده انتقال ایتدیکنی روایت ایدیورلر . ادرنه‌لی (حبری عبدالرحمن) افندینك (انیس‌المسامرین) اسمنده‌کی (ادرنه) تاریخنی پك چوق عـلاوات ایله اوچ جلد کبیر اوزرنده تذییل ایدن زمانمز ارباب دانشندن (ادرنه)لی (بادی احمد) افندی مرحومك (ریاض بلدهٔ ادرنه) نامنده‌کی اثر مهمنده دخی صـاحب ترجمه‌نك مدفنی حقنده ذکر ایدیلن مواقع تعـداد ایدلمکله برابر (کسریه) ملحقاتندن (خورپشته) اولمق احتمالی‌ده مذکوردر. مطالعه کذار عاجزی اولان خط دست فاضلانه‌لریله محرر بویوك بر مجموعه‌لرنده رسائل آتیه‌دن (١٦) سی مندرجدر :

(١) ـــ رسالهٔ احادیث قدسیه

(٢) ـــ رسالهٔ اربعین علی کلمتین

(٣) ـــ رسالهٔ احادیث اربعین ثلاثیه

(٤) — قوسیه با احادیث شریفه و ابیات لطیفه درتیر اندازی

(٥) — منجی الملال و موصل الکمال (عبادات بدنیه و اشارات معنویهٔ عباداتدن باحثدر)

(٦) — لطائف امام اعظم — امام مشار الیهدن منقول مسائل لطیفه‌یی مبین‌در)

(٧) — رسالهٔ نعوت شریفه : (تورکی وفارسی‌در)

(٨) — معمیات منظومه : (اسماء حسنی ، اسماء محمدی ، اسماء انبیا ، اسماء صحابه ، اسماء مشایخی جامعدر)

(٩) — ترجمهٔ قصیدهٔ منفرجه : (منظومدر)

(١٠) — ترجمهٔ رسالهٔ اطوار سبعه

(١١) — انسان‌نامه : (معرفة نفسه دائراولوب تاریخ تألیفی (حسن خاتمه) ترکیبنك ناطق اولدیغی (١١٦٤) سنه‌سیدر .

(١٢) — شرح قطعهٔ (عینان عینان لم یکتبهما قلم . . .)

(١٣) — شرح غزل مولانا (هست اقای عاشقان بقره بقوا بقو بقو)

(١٤) — شرح غزل نیازیٔ مصری (اول نه کثرتدرکه آنك حدی یوق پایانی یوق)

(١٥) — منظومهٔ اخلاقیه

(١٦) — بیان روح با اقوال صحیحه

(١٧) — بهجة‌ابرار ولمعة‌الاسرار : (علم محاضراته دائرترکجه براثر اولوب خط دستیله محرر نسخه‌سی طرف عاجزانه‌مدن (ادرنه) ده (ولی دده) درکاه شریفی کتبخانه‌سنه اهدا قلنمشدر .

(١٨) — تحفهٔ کلشنیه

(١٩) — تحفة‌اللطائف فی‌النوادر والامثال والغرائب

(٢٠) — جامع‌المعجزات

(٢١) — تحفة‌الزوراء : (بغداد قاضیلغنده بولوندقلری زمان تالیف ایتدکلری منظوم بر اثردر .

(٢٢) — رسالة‌الفروق : (فروق حقی طرزنده‌در)

(٢٣) — مختصر تاریخ عثمانی

(٢٤) — مختصر تاریخ ادرنه (انیس‌المسامرین‌دن اختصار ایدلمشدر)

(٢٥) — ترجمهٔ جامع‌الحکایات

(٢٦) — دیوان : (خط‌دستیله محرر نسخه‌سی باغچه قاپیسنده (حمیدیه) کتبخانه‌سنده‌در)

(۲۷) ــ مجموعهٔ مکاتب : قسم اعظمی حضرت سزائی ایله اولان مکتوباتی حاویدر.
(۲۸) ــ شرح غزل اصولی (ای حقیقتدن خبردارم دین مولی نه‌در) .

بر نعمت شریفندن :

در لطفك بزه دارالاماندر یارسول‌الله	سعادت رأفت آنده رایگاندر یارسول‌الله
ترحم ایله لطف ایله نظیرادردمندکدر	شفاعت التماس ایلر زماندر یارسول‌الله

(۲۹) ــ بیان حروف تهجی: حروفك معنای لغوی واستعمالیلری وقرآنده‌کی مقداری وعلم تجویدده‌کی اوصافی وفارسی‌ده‌کی معنالری و نجومده‌کی وظائف استعمالی وخواص مخصوصه‌لرندن باحثدر.

نجیب عبدالله افندی . [خواجه]

مترجم قاموس [عاصم] افندی مرحومك استادی اولوب [عینتاب] لیدر . اواخر عمرنده مدینهٔ منوره‌یه هجرت و (۲۱۹) ده (تبوك) (عاصی خرما) نام محلده دار بقایه رحلت ایلدی آثاری (شرح شفاء شریف المسمی بکنزالوفاءفی شرح الشفاء) (شرح شمائل شریف (شرح دورالاعلی للشیخ اکبر))شرح مفاتیح الدریة (شرح عرائس خادمی) ایله منظومهٔ (نظم نفیس) (شرح مجامع للخادمی) (شرح رسالهٔ وضعیه) وسائره‌در اشبو آثاردن (دورالاعلی) (مفاتیح الدریة) (عرائس) شرحلرینی حاوی اولان برمجموعه (یحیی افندی) کتبخانه‌سنده واردر .

(نعیمی خلیل افندی) .

زمرهٔ مؤلفیندن برذات اولوب مولداً (قونیه) لیدر . (مستجی زاده) لقبیله بنام ایدی . اکمال تحصیلدن صکرا مدت مدیده (مغنیسا) ده نشرعلوم وافتا ایله مشغول اولدی .
(۱۲۳۰) تاریخنده مغنیساده ارتحال ایدرك (اولو مزارلق) ده دفن ایدلدی آثاری غیر مطبوع اولوب بروجه آتیدر :
[حاشیه علی البیضاوی] [حاشیه علی التهذیب] [حاشیه علی الخیالی] [حاشیه علی المختصر] [حاشیه علی رسالهٔ استعاره للقاز آبادی] [حاشیه علی رسالة الوضعیه] [شرح العوامل] [حاشیه علی رسالة التوحید للبرکوی] در .

نیازی شیخ اسماعیل افندی

[شومنی ـــ شمنی] قراسندن [قره‌أحدلر] قریه‌سندندر. عثمان پازاری قصبه‌سنده مدفوندر.
آثارینك باشلیجه‌سی : [شرح اظهار] [شرح کافیه] ایله مخارج حروفی اصوات طیور وحیواناته
تطبیق یولنده [رسالهٔ تجوید] و [شرح وصیتنامهٔ برکوی] و [شرح تعلیم المتعلم] در .
تلامیذندن وهمشهریلرندن اولوب (١٣١٢) ده (ادرمید) یاقیننده‌کی (حاوران کبیر) قریه‌سنده
وفات ایدن حسین حسنی افندی‌ده علمادن برذاتدر. آثاری : عقائددن برمتن‌ایله (خلاصة النحو) در.
(رفع الاستار فی حل متعلقات الاظهار) اسمنده اولان اظهار شرحی دفعهٔ ثانیه اوله‌رق
طبع اولونان عبدالله ایوبی‌نك شرحی کنارنده طبع اولونمشدرکه مفید مختصر برشرحدر .

« و »

وانقولی محمد بن مصطفی الوانی

افاضلدن برذات اولوب اکثر علومده باخصوص فقه ، و ادبیاتده بهرهٔ کلیسی وار ایدی .
مدینهٔ منوره قاضیسی ایکن [بحر معرفت] ترکیبنك دلالت ایتدیکی بیك تاریخنده وفات ایلدی.
وانقولی اسمیله بنام (صحاح جوهری) ترجمه‌سیله امام غزالینك فارسی‌العباره [کیمیای سعادت]
نامنده‌کی علم اخلاق وتصوفه متعلق اولان اثرکبیر و مقبولنك ترجمه‌سی آثارینك باشلیجه‌لریدر.
اشبو آثاردن (ترجمهٔ صحاح) (وانقولی) نامیله معروف‌اولوب برنجی دفعه (١١٤١) تاریخنده
ایکنجی دفعه‌سیده (١١٦٨) ده طبع اولونمشدرکه علوم عربیه و ادبیه ایله متوغل ذواتك
معلوم و مقبولیدر . لغویوندن برقسمی بعض‌خصوصده (صحاح) ی (قاموس)ه ترجیح ایدرلر .
(ترجمهٔ کیمیای سعادت) لك مطبوع اولان تصوف فصلنك بوذاتکمیدر یوقسه (نوالی) نکمیدر
تحقیق ایدیله‌مدی (نقدالدرر) اسمنده‌کی (درر) حاشیه‌سیله (ترجیح بینات) (حاشیهٔ فرائض
سیدی)ده جملهٔ مؤلفاتندندر طبیعت شعریه‌سنه‌دال اولان‌قطعهٔ آتیه‌یی مدینه‌ده انشاد ایله‌مشدر.
وسیله نامیله امام علی‌یه منسوب اولان اثری‌ده (مفتاح النجاح) اسمیله شرح ایتمشدرکه بر
نسخه‌سی (آیاصوفیه) کتبخانه‌سنده‌در . (نقدالدرر) لك‌ده بر نسخه‌سی بو کتبخانه‌ده موجوددر.

بودر آیین عرب بر قومك اولسه سیدی
آز اولورکه قبری اوزره بنده ازاد اولمایه
سنکه فخرالانبیا وسیدالکونین سن
حاش لله قبرکه یوز سورن آزاد اولمایه

وصالى محمد افندى

موالئ كرامدن فاضل بر ذات اولوب نيكدەليدر . متقاعداً كوتاهيەدە اختيار اقامت ايلەمشدى (١٠٥٦) تاريخندە اورادە وفات ايتدى غير مطبوع قيافت نامەسى و قصيدۀ برئيە مكمل بر شرحى طبيعت شعريەسى واردر . سلطان سليم ثانى معاصرى (مصطفى بن اورەنوس) كدە قيافتنامەسى واردر .

واردارى شيخزادە محمد افندى

[واردار يكيجە] سندن يتيشن فضلادن وصهريۀ غازى اورەنوس بك احفادندن اولوب (١٠٥٧) تاريخند بروسە قضاسندن معزولاً استانبولدە وفات ايلدى . سلطان سليم قربندە قوغەجى ددە مسجدى حظيرەسندە مدفوندر . پدرى شيخ على افندى سابق الترجمە (امى سنان) خلفاسندندر .

آثارى : غير مطبوع اولوب بونلردر : تفسير كبير طرزندە (سورۀ مائدە) يە قدر تفسير شريف ايلە (تعليقات على البيضاوى) (حاشيۀ درر) (منشأت) درالسنۀ ثلثەدە انشاد نظمەدە مقتدر ايدى بر بهاريەسى مطلعندن :

نەدر بو رسم دلارانەدر بو نقش ونكار
كەطرح ايتدى چمنزارە نقشبند بهار
مداد سبزلە يازدى صحيفۀ چمنە
دبير صنع خدا فانظروا الى آثار

وفائى محمد اسكدارى

ارباب علم ودانشدن وعلوم غريبەنك تخصيص وفق ونجوم شعبەسى متخصصلرندن بر ذات اولوب (اسكدار) ليدر . سنەلرجە بلاد عربك سوريە و مصر قطعەلرندە سياحتلە اكتساب علم و فضيلت ايلەدى . آثارى غير مطبوع اولوب كورولەبيلنلرى بروجە آتيدر :

(١) ترجمۀ مناقب سيداحمدى (١٠٢١ تاريخندە خطۀ مصريەدە ايكن توسيعاً ترجمە ايتمشدر)

(٢) ترجمۀ سرالمكتوم فى علم النجوم (اصل اثر امام فخرالدين رازى مؤلفاتندن اولوب اسمى كاشف المكتوم فى علم النجومدر . ١٠١٧ تاريخندە (شام) دە ايكن توسيعاً ترجمە ايدەرك اسمنى (سرالمكتوم) تسميە ايتمشدر)

وجدی احمد افندی

ارباب‌د نشدن برذات اولوب شهیردر. (١٠٤٣) تاریخنده ١٠ باب ٧٣ فصل اوزره‌مرتب ترکجه (زبدة‌الکلام فیمایحتاج الیه‌الخاص والعام) اسمنده‌کی اثرینك برنسخه‌سی(فاتح) کتبخانه‌سنده واردر . (مفتاح‌السعادة فی‌الفقه) (حلیة‌الاولیا وروضة‌الاصفیا) (مرشدالهدی فی ترجمة الاحادیث) ایله (راحة‌الاشباح فی بیان‌الارواح) اسمنده یدی‌فصل برخاتمه اوزره‌مرتب‌تورکجه براثری و (تحفة‌الذاکرین فی شان کلمة توحید) (روضة الصفا فی والدی المصطفی) نام‌لرنده برر تألیفی واردر . طریقت نقشبندیه‌یه منتسب‌در .

وانی محمد افندی

وان قربنده‌کی (خوشاب) دندر. ویانه بوزغونلغنده اردو واعظی ایدی. بووقعه اوزرینه بروسه قربنده‌کی (کستل)قریه‌سنه نفی ایدیله‌رك (١٠٩٦) تاریخنده‌وفات ایتدی. بورادهآثار خیریه‌سندن مسجد مدرسه وعمارتی واردر . توحید قلوب اسلامیانه خدمت ایده‌مه‌ین سیاسته غیر واقف علمادندر موعظه‌دن (عرائس قرآن) ایله (رسالهٔ مبدأ ومعاد) (اعمال الیوم واللیل) در . بوغاز ایچنده‌کی قریه نامنه مضافدر اکابر دولته کوندردیکی مکتوبلرینی حاوی منشآتك بر نسخه‌سی آیاصوفیه کتبخانه‌سنده‌در . تلامیذندن آنقره‌لی اسماعیل بن محمدك‌ده (مفتاح‌الرحیم وکشف‌الکریم) اسمنده‌سورهٔ یوسف تفسیری واردر.

وهبی افندی (فرائضجی)

فضلادن فقیه برذات اولوب (سرایکوی) قراسندن (دعاجیلی) قریه‌سنده افندی اوغلو نامنده خانداندن برینك معلمی‌در .

(١١٨٦) تاریخنده ارتحال ایلدی . قریهٔ مذکوره‌ده‌کی جامع شریف اتصالنده مدفوندر (هدیة‌الوهبی‌لروح‌النبی) اسمنده علم فرائضدن تورکجه بر اثرنده (دکزلی) ده سلطان محمود اولك همشیره‌سیله اصحاب‌خیراتدن بشیراغانك انشا کرده‌لری اولان‌فرائض‌خانه‌لرنده معلم‌اولدیغنی بیان ایدیور . هدیه امثله‌سی مقامنده اولمق اوزره براثری داها اولدیغی کبی « ترجمة‌الوهبی من علم‌الفرائض» اسمنده برجلدکبیر برتألیفی‌ده واردرکه‌هر ایکیسی‌ده‌حمیدیه‌کتبخانه‌سنده‌موجوددر.

ولی الدین افندی

فاضل وفقیه برذات اولوب « آیدین » لیدر. اکمال نسخدن صکره مادام الحیات « اقحصار » مفتیلکنده ایفـای وظائف شرعیه ایله‌دی . « فتاوای روشنی » اسمیله بر جلد اوزره مرتب فتاواسنك برر نسخه‌لری « مغنیسا » « وقرق آغاج » فتواخانه‌لرنده واردر. برده آدابدن حسینیه حاشیه‌سی اولدیغی « قره‌باش زاده ازمیری » نك اثرنده مندرجدر .

ویدینی مصطفی افندی

نشر علمه موفق برفاضل کثیرالهمتدر. «١٢٧١» ده استانبولده ارتحال ایده‌رك « ادرنه‌قاپیسی » خارجنده « ابراهیم حلبی » یاقیننه‌دفن اولوندی ایکی‌دفعه‌ده یوزلرله‌طلاب علمه اجازت ویره‌رك حلقهٔ تدریسنده پك‌چوق فضلا یتشمشدر . تدریس بویوردقلری علوم عالیه‌وآلیه‌یه دائر ضبط اولونه‌بیلن تقریرات فاضلانه‌لرندن « مرآت » وسائره‌یه دائر اولانلری اخیراً طبع اولونمشدر. مشهور تلامیذندن خواجه تحسین افندینك سویله دیکی تاریخ :

یازلدی اشك تحسین ایله تاریخ
وفات ایتدی ودینلی محقق

« ل »

لادقی محمد چلبی

سـابق الترجمه عبدالمجید افندینك مخدومی اولوب ارباب علم و هنردن بر ذاتدر . سـلطان « بایزید » ثانی‌نامنه منطقدن « زبدة البیان » اسمنده براثری اولدیغی کبی فن موسیقی‌دن « فتحیه » و(زین الالحان فی علم التألیف والاوزان) اسملرنده آثاری‌ده واردر. صوك اثرینی استانبولدد تقدیم ایتمشدر. فتحیه‌یه دائر « کشف الظنون » ده براز ایضاحات مذکوردر .

لالی احمد افندی

مفتی الثقلین علامه ابن کمال مرحومك حلقهٔ تدریسنده یتیشن فضلادن اولوب (صاروخان) لیدر. اکمال تحصیلدن صوکره استاد فضائلنهادینك امر وتنسیبلرینه اتباعاً مسلك قضایه سالك اوله‌رق

حسب‌الوظیفه بر خیلی سیاحت وبووجهله ایفای وظائف شریعت ایلدی . آخر مأموریت اولان (آماسیه) قاضیلکنده ایکن « ۹۷۱ » تاریخنده ارتحال ایتدی . علوم مدونه‌ده وباخصوص فقه ، فرائض ، ادبیات‌ده بهرهٔ کلی صاحبی اولدیغنه آثار فاضلانه و ادیبانه‌لری شـاهد عادلدر . آثار مبحوثه غیرمطبوع اولوب کوروله‌بیلنلری بروجه آتی‌در :

« ۱ » مجمع المسائل الشرعیة فی‌علوم الدینیه « اسمی مسماسنه مطابق بر اثر دینی اولوب بر نسخه‌سی مغنیسا ملحقاتندن آق حصار کتبخانه‌سنده واردر »

« ۲ » اسماءالنبی « بر نسخه‌سی خالص افندی کتبخانه‌سنده واردر »

« ۳ » امثله شرحی (« » » » »)

« ٤ » ترجمهٔ قصیدهٔ برئه « منظومدر »

« ٥ » تحفة الخواص فی ترجمه‌درة الغواص « ادیب عربی امام حریری‌نك نحو و غلطات لغاتدن باحث اثر مشهورینك ترجمه‌سیدر »

« ٦ » دقایق المیزان فی‌مقادیر الاوزان « عروضدن بر اثر ادبی‌در »

« ۷ » ترجمهٔ قصیدهٔ تائیه « ابن فارض حضرتلرینك مشهور آفاق اولان قصیدهٔ عارفانه‌لرینك ترجمه‌سیدر »

« ۸ » مجمع القواعد ومنبع الفوائد « قواعد فارسیه‌یه دائردر »

« ۹ » قوانین صرف فارسی

« ۱۰ » علم فرائضدن بر متن متین « برده شرح یازمشلردر »

« ۱۱ » شرح محاکمات

السنهٔ ثلثه‌ده انشاد نظمه مقتدر ایدیلر . تخلصلری « لالی »در .

لالی حسن افندی

فضلا وارباب قلمدن بر ذات اولوب (مناستر)لیدر . اثاری بروجه‌اتی غیرمطبوع‌در . « ترجمهٔ بحر الکلام من‌العقـائد » « ترجمهٔ اخلص الخـالصه » « شرح کلمات امام علی » . برنجی ترجمه‌نك تاریخی (۱۰۲۲) سنه‌سیدر .

« ی »

یوسف بالی

مشاهیر علمادن اولوب « ۸۷۸ »ده بروسه‌ده وفات ایدن مشهور [ملایکن ـ ملایکان]ك

مخدوميدر . بروسه‌ده نشر علوم ايله مشغول اولدی . « ٨٩٥ »ده ارتحال ايله پدرينك مدفون اولديغی ييلديرم بايزيد جامع شريفی قربنده‌كی عمارت يانده معلمخانه حظيره‌سنده دفن ايدلدی . [هدايه شرحی] اوائل تلويحه ، شرح مواقفك اعراض بحثنه حاشيه‌لری كتاب طهارتدن مستقل بر اثری واردركه جمله‌سی غير مطبوعدر . ٩٤٥ تاريخنده ارتحال ايده‌رك جدی و صاحب ترجمه برادری يانده دفن ايديلن يوسف سنان الدين افنديده فضلادن برذات اولوب شرح مواقف و تلويحه حاشيه‌لری ايله بعض رسائلی واردر .

يوسف بن جنيد (اخی زاده)

زمرهٔ مصنفيندن بر ذات اولوب « توقات »ليدر . ملاخسرو واحمد قريمی‌دن تلمذ ايتدی . استانبولده بر مسجد بنا ايدرك كتابلرينی‌ده بورايه وقف ايلدی . « ٩٠٢ » ده وفات ايلدی . مسجدی قربنده مدفوندر « هداية المهديين »تفسير بيضاوی‌يه تعليقاتيله « ترجمهٔ فرائض سراجيه » « حاشيه علی شرح الوقاية المسمی بزخرة العقبی » (قوس قزح) اسملرنده غيرمطبوع اثرلری واردر. « فتاوای قاضيخان » ی‌ده اختصارايله مشدر .

يار حصاری مصلح الدين مصطفی

سابق الترجمه بروسه‌لی خواجه زاده‌نك الك ممتاز مجازلرندندر . استانبول قاضيسی ايكن (٩١١) تاريخنده ارتحال ايتدی (فاتح) جوارنده بنا كرده‌سی اولان مسجد حظيره‌سنده مدفوندر (حاشيهٔ طوالع) (حاشيهٔ توضيح) آثارينك باشليجه‌لريدر . برده (وبا) دن فرار تحفظه دائر رسالهٔ مخصوصه‌سی اولديغی (شقايق) ده مذكوردر .

يوسف افندی (يوسف بن حسين كرماستی)

مشهور بروسه‌لی خواجه زاده تلاميذندن (كرماستيلی) بر فاضلدر . بر چوق زمان تدريس وقاضيلك ايله اشتغال ايتمشدر. مؤلفاتی (حاشيهٔ شرح مطول) (كتاب المنتخب من المعانی) (شرح وقايه) علم اصولدن (خبير) نامنده برمتن ايله (زبدة الوصول الی علم الاصول) اسمنده برشرح و (تبيين فی المعانی والبيان) (حاشيهٔ شرح مفتاح) (شرح كتاب الوقف) (رساله فی فضائل جهاد) (اقدار واهب القدر) (المدارك الاصلية الی مقاصد الفرعية) (كتاب الوجيز فی الاصول) (هداية المرام فی علم الكلام) (المختار من المعانی) (التبيان فی شرح التبيين) وسائرمدر ،

خط دستیله محرر (تبیین) نسخه‌سی اسعد افندی کتبخانه‌سنده‌در . (٩٢٠) ده درسعادتده وفات ایتدی . فاتح جوارنده الیوم کرماستیلی نامیله بنام مکتبی یاننده مدفوندر .

یعقوب افندی (سید علی زاده)

بین العلما مشهور ومتداول اولان «شرعة الاسلام» شارح فاضلی‌در کلستانی‌ده لسان عربی اوزره شرح ایتمشدر. سائر مؤلفاتی «حاشیهٔ شرح فرائض للسید شریف» «اجوبه علی شرح مفتاح لقره سیدی» «حاشیهٔ شرح دیباجه فی علم النحو» «حاشیه علی شرح مطالع الانوار» در. امام «یافعی» نك «مرأت الجنان وعبرت الیقظان» اسمنده‌کی تاریخ کبیرینی‌ده اختصار ایله‌مشدر. ایفای حج شریفدن عودتی اثناسی اولان «٩٣١» تاریخنده وفات ایله‌دی. شرعه شرحی مطبوعدر. بوذاتك مدفنی قطعیتله تبین ایده‌مه‌یور. چونکه اولیاچلبی سیاحتنامه‌سنك بشنجی جلدنده «میخالیچ» ده، «غزی زاده» نك بروسه وفیاتیله «کلدستهٔ ریاض عرفان» ده پدریله برابر بروسه‌ده «شکر خواجه ویاخود پدرینك یاننده اولمق اوزره «امیرسلطان» جامع شریفی حظیره‌سنده مدفون اولدیغی محرردر . شکر خواجه جامعی یاننده‌کی تربه‌نك بالاسنده ایسه «٨٧٩» ده وفات ایدن محمد بن علی محرردر .

شرعه‌نك علماء عثمانیه‌دن شارحلری محللرنده ذکر اولندی. (بیغا) شهرلی «حاجی احمد بن سید» طرفندن‌ده ترجمه اولونمشدرکه «٩٨١» تاریخنده یازیلان بر نسخه‌سی سلانیکده ساعتلی جامع کتبخانه‌سنده منظور عاجزی اولدی . «٩١١» ده «محمد بن ابراهیم» اسمنده بر ذات طرفندن‌ده نظماً ترجمه ایدلمشدرکه بر نسخه‌سی یحیی افندی کتبخانه‌سنده‌در . «عابدی» مخلصلی بر ذاتده «٩١٧» ده ینه نظماً ترجمه ایتمشدرکه بونکده برنسخه‌سی طرف عاجزانه‌مدن موزهٔ همایون کتبخانه‌سنه اهدا قلنمشدر . ترجمه‌نك اسمی «روضة الاسلام» اولوب استانبولده باشلاندیغی «دمیرحصار» ده ختام بولدیغی مقدمه‌سنده مذکوردر .

یوسف سنان الدین اماسیوی

فحول علمادن بر ذات اولوب «محشی بیضاوی» شهرتیله بنامدر . محی الدین فناری ایله طاش کوپریلی مصلح الدین افندیدن تلمذ ایده‌رك مأموریتله بر چوق سیاحتدن صکره «٩٨٦» تاریخنده درسعادتده وفات ایلدی . قائن پدری سابق الترجمه «صاری کرز» الیوم صاری کوزه‌ل دینیلن «محله‌ده» بنا کرده‌سی اولان مسجد یاننده مدفوندر . مؤلفاتی تفسیر بیضاوینك بعض مواضعنه هدایه، مفتاح، مواقف، شروحنه تعلیقاتی ایله امام «علی رضه» حضرتلرینه

منسوب اولان حزب شريف شرحندن عبارتدركه غير مطبوعدر . مخدومى مصطفى افندى‌ده فضلادن بر ذات اولوب « زكرياء قزوينى » نك « مفيدالعلوم ومبيدالهموم » نى « نورالهدى » اسميله ترجمه ايتمشدركه بر نسخه‌سى اسعد افندى كتبخانه‌سنده واردر . ديكر مخدومى محمد افندينكده « مناقب‌العلماء » اسمنده اثرى واردر . قرأن كريمده واقع اشياى محرمه‌نك اسباب حرمتندن باحث تفسيره دائر « ٩٨ » باب اوزره مرتب « تبيين‌المحارم » اسمنده‌كى اثرك صاحبى اولوب « ١٠٠٠ » تاريخنده اماسيه‌ده وفات ايدن شيخ‌الحرم « يوسف سنان‌الدين خلوتى اماسى » باشقه بر ذات عاليدر .

يوسف افندى (قاغزمانلى واعظ يوسف افندى)

علمادن بر ذات اولوب « ارضروم » ملحقاتندن « قاغزمان » ليدر . « تحفة‌الوزراء » تسميه ايتديكى ملا جامى‌نك « لجة‌الاسرار » قصيده‌سنه يازديغى شرحنك بر نسخه‌سى حميديه كتبخانه‌سنده موجوددر . بو شرحك مقدمه‌سنده :

هدية الوالى — شرح قصيدهٔ طنطرانيه

زينة الوالى — شرح روزنامهٔ شيخ وفا

يوسفى — شرح ديوانچهٔ فرشته

اسملرنده اثرلرى‌ده اولديغى ذكر ايديور . برنجى اثرينى « ١٠٣٨ » ده تأليف ايتمشدر .

يحيى افندى (منقارى‌زاده) شيخ‌الاسلام

مكهٔ مكرمه قاضيسى ايكن وفات ايدن « علائيه »لى « منقارى‌زاده عمر » افنديك مخدوميدر اصولاً اكمال تحصيلدن و خدمات علميه‌ده بولوندقدن صكره مسند مشيختى احراز ايلدى . « منزل منقارى زاده جنت مأوى اوله » مصراعنك دلالتى اولان « ١٠٨٨ » ده ارتحال ايتدى . اسكداره آچيق تربه‌ده بنا كرده‌سى اولان مدرسه اتصالنه دفن ايدلدى . مدرسه اليوم مندرس بر حالده‌در . نامنه مضاف فتاواسى وتفسير قاضى‌يه و آداب عضديه‌يه حاشيه‌لرى وعلم تجويددن « تبيان فى آداب‌القرآن » اسمنده اثرى‌واردر . جدى « منقارى على » افندينكده « شفاءالمؤمنين » اسمنده بر تأليفى واردر .

يوسف بن ابراهيم شيروانى

فقهادن وفحول علمادن بر ذات اولوب « مدينهٔ منوره » ده اختيار مجاورت ايده‌رك

« ١١٣٤ » تاریخنده ارتحال ایلدی . ایکی جلد « ملتقی » شرحیله « هدیةالصبیح فیشرح مشکاة المصابیح » اسمنده « مصابیح شریف » شرحی واردر .

یوسف بن حمزة الالیاسی

زمرۀ مؤلفیندن برذات اولوب (شهروز) لیدر. ترجمۀ حالی مذکور رسول زکیالکلاسی مجازلرندن (ابراهیم الالانی) ایله (محمدبیلوی)دن اخذ علم ایلدی. برنسخه‌سی عاطف افندی کتبخانه‌سنده موجود اولون (ذهب‌المذاب فی مذهب‌النحاة ودقةالاعراب) اسمنده‌کی اثرینك مقدمه‌سنده بروجه‌آتی آثارینی تعداد ایدییور :

(١) حاشیه علی قول احمد للفناری
(٢) حاشیه علی تسهیل قاضی میرلا ری المسمی بعون‌الباری
(٣) غایة ایضاح الجلال
(٤) حاشیۀ جدیده علی‌البیضاوی
(٥) حاشیۀ قدیمه «
(٦) حاشیه علی مختصرالمنتهی
(٧) حاشیه علی الهدایة
(٨) امتحان الفحول

بابا کویلی حاجی احمد رشید افندی

علوم عربیه و فارسیه متخصصلرندن بر ذات اولوب [صوما] قراسندن (بابات) قریه ـ سندندر. اکمال تحصیلدن صکره (مغنیسا) نواحیسندن بابا کوینده (قره عثمان زاده‌لر) طرفندن بنا ایدیلن مدرسه وکتبخانه‌نك مدرسلك وحافظ کتبلکنه تعیین اولندیغندن الی اخرالعمر بو وظیفه‌لرله مشغول اولدی . (١٢٤٨) تاریخنده اوراده ارتحال ایتدی علمای شعرادن (سنبل زاده وهبی) افندینك اطفال عثمانیه‌یه لغات عربیه تعلیمنه مدار اولمق ایچون نظم ایلدیکی(نخبه) اسمنده‌کی اثرینی (٤٤٥) صحیفه‌دن عبارت اولمق اوزره مفصل برصورتده شرح ایدرك (١٢٥٩) تاریخنده طبع اولنمشدرکه باعث استفاده‌آثاردندر . فاضل شهیر حاجی ذهنی افندینك آثار فاضلانه‌لرندن (مشاهیرالنساء) ده (بابا کویلی فاضل) وصفیله فضلنی تصدیق بیوردقلری بوذاتدر.

يسنجي زاده عبد الوهاب افندي [شيخ الاسلام] :

فضلادن بر ذات اولوب سينوبده مدفون سيد بلال حضرتلرينك نسلندن آياصوفيه جامع شريفنده يس خوان مصطفى افنديك مخدوميدر . (كلنبوى) و (پالابيق) كبي متبحرين دن استفاده ايله‌مشـدر . (١٢٤٩) ده وفات ايدرك (طوپ قپو) ده پدرى يانـنه دفن ايدلدى . يوزدن زياده تلاميذينه اجازه ويرمكه موفق اولمشدر .

(خلاصـة البرهان فى اطاعة السلطان) اسمنده سـلاطين عظام حقلرنده شرفوارد اولان احاديث شريفه‌نك شرح وترجـه‌لرينى مبين (١٢٤٧) تاريخنـده طبع اولونان بر اثريله بعض رسائلى واردر .

يوسف بحرى

افاضلدن ذوالجنـاحين بر ذات اولوب وزير كوپروسـنده صارى امام اوغلى محمد افنديك مخدوميدر تحصيلى عقائده قدراماسيه‌ده شهيد مفتى‌دن مابعدى استانبولده ارزنجانى مفتى‌زاده‌دندر. بعده مصره كيدرك علمـاء حديثدن شـيخ مرتضى افنديدن اخذ حـديث ايله [چوروم] ه عودت ايدرك نشر علومه باشـلادى . [١٢٤٤] تاريخنده ارتحـال ايليوب [صهيب رومى] تربه‌سنه دفن ايدلدى . (شفاء شريف) شرحى اوزرينه [عطاء الفياض] اسمنده غيرمطبوع برحاشيه‌سى واردركه برنسخه‌سى [چوروم]ده حسن‌پاشا كتبخانه‌سنده موجوددر. (درالتحرير) اسمنده براثريله هيأت عتيقه واصول ارتفاع‌دن باحث برتأليفى ده‌اولديغى مرويدر. اديب وظريف الطبع بر ذات ايدى .

يوسف شكرى خربوطى

مشايخ وعلماء خالديه‌دن برذاتدر. برمدت‌درسعادتده وفا مدرسه‌سنده تفسير قاضى‌وجلالين تدريس ايتدى مؤخراً مدينهٔ منوره‌ده (محموديه) مدرسه‌سى مدرسلكنه تعيين اولونه‌رق الى آخر العمر نشر علوم ايله مشـغول اولدى ارتحالى [١٢٩٢] تاريخنده‌در . اوچ دفعه اجازت ويرمكه موفق اولمشدر .

آثار مطبوعه‌سى : [شرح على اصـول الحديث للبركوى] [شرح على برهـان كلنبوى المسمى بناموس الايقـان] [رموز التوحيد فى بيـان بعض اسرار وحقـايق كلة التوحيد] [سلسلة الصفا لحمد مصطفى] [نصحيت نامه] در.

محلیجا زاده مصطفی کامل افندی

زمرهٔ قضاة ومؤلفیندن وطریق مولویه منتسبلرندن برذات اولوب البستانلیدر. قیصریه حاکمی ایکن [١٢٩٤] ده ارتحال ایتدی . (سید برهان الدین) تربه‌سی جوارنده مدفوندر. آثاری : حکمتدن (الحکمة البالغه وشرحها) منطقدن (مناهج الاحتجاج) اصول حدیثدن (المنظومة العلیة فی‌الاخبار النبویة) منطق ، وضع ، آداب ، عروض ، معانی ، بدیع ، بیان کبی یدی فندن باحث (نظم الفنون) (عروض اندلسی شرحی) (قصیدهٔ مضریه‌نك شرح وتخمیسی) عقائد وکلامدن (منظومهٔ رائیه) (قصیدهٔ همزیه تخمیسی) علم اصول فقهدن بیك بیتی جامع (الفیه وشرحی) (حسینیه‌سی منظومه‌سی) وشرحی (المقالات الحسان علی قصیدة الحسان مع تخمیس) (حاشیه علی قره تپه‌لی) علم میزان وآدابدن (شرح علی قصیدهٔ نونیه للفاضل حسن فهمی افندی) (دیوان اشعار) (تعلیقات علی نخبة الفکر فی‌الحدیث) [اوچ مطلب اوزره قصیدهٔ عدم شرحی] اشبو آثارك قسم اعظمی مطبوعدر . بونلردن باشقه رسائلی ده واردر .

یکن عثمان افندی :

فضلادن برذات اولوب [کوردوس] ه ملحق « قایاجیق] ناحیه‌سندندر. تحصیلنی برخمه علماسندن طاغستانی خواجه افندی ایله دایسی « قایاجیقلی » سلیمان افندیدن اکمال ایتدکدن صکره « قرق اغاج » ده نشرعلوم ایتدی . « ١٣٠٠ » تاریخنده ارتحال ایده‌رك [صاری خواجه] نام محله دفن ایدلدی ، « شرح عقائد » اوزرینه ایکی جلد کبیر حاشیه‌سیله منطقدن [غایة البیان] اسمنده غیرمطبوع آثار فاضلانه‌سی واردر .

یوزغادی چوقه‌دار زاده حاجی کشفی مصطفی افندی :

فضلادن وطریقت خلوتیه منتسبلرندن برذات اولوب «یوزغاد»لیدر. مبادیٔ علومی « یوزغاد» علماسندن « قره‌موسی » افندیدن بعدالتعلم « قیصری » فضلاسندن « حاجی طورون » واستانبول درسعاملرندن « قواله » لی یوسف افندیلردن اخذ اجازه ایلدیکی کبی سابق الترجمه مغنیسا مفتیسی « حاجی اولیازاده علی » افندیدنده اخذینه نائل اولدقدن صکره قسم اعظمی ازمیرده اولمق اوزره « ازمیر » و« تیره » ده قرق سنه نشر علوم ایله مشغول اوله‌رق بومدت ظرفنده بشیوزه قریب طالبین علمه اعطای اجازه‌یه موفق اولمشدر .

١٣٠٨ تاريخنده وطن ثانى اتخاذ ايتديكى « ازمير » ده ارتحـال ايدرك وصيتلرى وجهله « محشئ » مرأة « ازميرى » مرحوم يانته دفن ايدلمشدر. آثارعلميه‌لرندن غير مطبوع اولانلر بروجه‌آتيدر :

« ١ » قاضى بيضاوى اوزرينه تعليقات
« ٢ » جلال اوزرينه تعليقات
« ٣ » حاشيه مرأته هامش
« ٤ » حاشيهٔ شرح عقائده هامش
« ٥ » فرائضدن برمتن متين
« ٦ » آدابدن « «

مطبوع اولانلر : ازميرده طبع اولونان كشفيه اسمنده‌كى اخلاق عضديه ترجمه‌سيدر .

يوسف صدقى افندى

افاضل امتدن برذات اولوب سـابق‌الترجمه عمر شوقى افنديتك مخدوميدر اكمال تحصيلدن صكره اولا ماردين محكمه باش كتابتنده ومدت مديده مفتيلكنده بولونه‌رق داها صوكره‌لرى نيابتله سياحت ايدرك مجلس تدقيقات شرعيه اعضالغنه تعيين وقاضى عسكرلك رتبه‌سيله توظيف بيورلدى « ١٣١٩ » ده ارتحال ايدرك فاتح جامع شريفى حظيره‌سـنه دفن ايدلدى السنهٔ ثلاثه وتخصيص لسان‌عربيدن حافظه‌سنده بيكلرجه‌ابيات وارايدى. طريقهٔ قادرى‌در وقارعلمايه مالك نظيف برذات‌عالى‌ايدى. آثارى : « مسيرعموم‌الموحدين على احياء علوم‌الدين » اسمنده‌كى « احياء العلوم» ترجمه‌سى «محاسن‌الحسام» نامنده‌كى «نوابغ‌الكلم» ترجمه‌وشرحيله « معراج المعتمد والحاج» وسائره‌در. «محاسن‌الحسام» حقنده فرانسه السنهٔ شرقيه علماسندن « باربيه دومينار»ك تقديرى وقتيله « اقدام » غزته‌سـيله نشر اولونمش ايدى . خط دسـتيله محرر ٩ جلد اوزره مرتب « احياءالعلوم » ترجمه‌سنك برطاقمى « ييلديز » كتبخانه‌سنده‌در . بواثر يالكز ترجمه‌دن عبارت دكلدر . ايجابنه كوره توضيحاتى محتويدر .

يكتا افندى (على يكتا افندى)

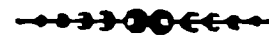
فضلادن برذات اولوب شهريدر. (اياصوفيه) درسعاملرندن اعمى حافظ افنديدن مجازدر. كنديسى‌ده اعطاى اجازه‌يه موفق اولمشـدر . لسان فارسى‌يه‌ده حقيله واقف ايدى . طريقهٔ

(نقشبندی) در . (۱۳۲۷) ده ارتحـال ایدەرك (ایوب) ده (قرق نردبانلر) ده عائله‌سی قبرستانه دفن ایدلدی . آثار مطبوعه‌سی :

(مرقات) تعلیقاتی
(حلبی) حاشیه‌سی
تصورات سیدینه تعلیقات
علاقه حاشیه‌سی
طاش کوپرو «
شروط صلاة «
عروض «

آثار غیرمطبوعه‌سندن :

سورهٔ رحمان تفسیری
سورةالبلد «
حمامی‌نك مجلس الهمزه شرحی

ابن كمال ، ابوالسعود، زنبيلي علي افنديلردن بشقه فتاواسي مدون اولان ذوات كرام

سنه	اسامئ آثار	اسامئ مؤلفين	مدفنلري
٧٧٠	فتاواى بغية القنية	ابن سراج قونوى (محمود بن احمد)	شام
٧٥٨	فتاواى طرسوسى	نجم الدين ابراهيم	«
٩١٨	فتاواى قورقود خانيه	شهزاده قورقود بن بايزيد خان	بروسه
٩٢٢	مجمع الفتاوا	عبدالرحمن آماسى (مؤيد زاده)	درسعادت
٨٤٥	فتاواى سعديه	سعدى افندى (شيخ الاسلام)	«
٩٧٨	فتاواى عدليه	رسول بن صالح آيدنى	ازمير
٩٨٥	فتاواى حامديه	حامد قونوى (شيخ الاسلام) [١]	درسعادت
١٠٢٦ *	معين المفتى على المستفتى [*]	يكچشم پير محمد اسكوبى	اسكوب
١٠٣٩	نقد المسائل فى جواب السائل	رضائى على افندى	مصر
١٠٩٨	فتاواى آنقره وى	محمد امين افندى انقره وى (شيخ الاسلام)	درسعادت
١٠٩٩	فتاواى فيضيه	فيض اه افندى (شيخ الاسلام)	ادرنه
١١٠٣	فتاواى على افندى	على افندى چتالجه وى (شيخ الاسلام)	« [٢]
١٠٨٨	فتاواى منقارى زاده	منقارى زاده يحيى افندى (شيخ الاسلام)	اسكدار
١١٢٨	فتاواى عبدالرحيم	منتشى زاده عبدالرحيم بروسه وى (شيخ الاسلام)	ادرنه
١١٢٧	فتاواى عطائيه	محمد عطاءاه افندى (شيخ الاسلام)	« [٣]
١١٩٣	فتاواى شريف زاده	شريف زاده محمد افندى (شيخ الاسلام)	درسعادت
١١٥٦	بهجة الفتاوى	يكيشهرى عبداه افندى (شيخ الاسلام)	قاكليجه
١٣٠١	ملجاء المفتين	مغنيسالى حاجى اوليا زاده على افندى	مغنيسا
	فتاواى نتيجه	فتوى امينى احمد افندى	[٤]
٨٨٠	جامع الفتاوى	قريق امرة الحميدى الحنفى	
٩٥٥	فتاواى قدريه	عبدالقادر افندى (شيخ الاسلام)	بروسه
٨٦٦	زبدة الفتاوى	پير محمد بن يوسف آنقره وى	
٩٨٨	فتاواى قاضى زاده	احمد بن محمود	درسعادت
١٠٨٧	فتاواى خصالى	عبدالرحمن افندى	بروسه
١١١٤	فتاواى نعمانيه	دباغ زاده نعمان افندى (شيخ الاسلام)	درسعادت

[*] بوذاتك قوانين عثمانيه يه دائر (ظهير القضاة) اسمنده بر اثرى ده واردر .

[١] (تنقيح حامديه) اسميله بر فتوى دها واردر .

[٢] نقولى كفوى صالح افندى طرفندن جمع ايدلمشدر .

[٣] منقارى زاده فتاواسنك نقوليدر .

[٤] بو اثرك منقولى ذكر اولنمق شرطيله ١٢٢٦ تاريخنده كدوسى حافظ محمد افندى طرفندن يكيدن يازلمشدر .

سنه	اسامیٔ آثار	اسامیٔ مؤلفین	مدفنلری
	فتاوای مجموعهٔ جدیده		[١]
١١٠٥	نورالفتاوی	بخشایش نوراه افندی	درسعادت
١٠٢٨	فتاوای آق کرمانی	علی الافکر مانی	آق کرمان
١٢٢٥	سفینةالفتاوی	مفتی ارضروم عبدالرحمن افندی	ارضروم
١٠٩٩	صرةالفتاوی	محمد صادق بن علی الساقزی	
١٠٦٩	میزان الفتاوی	بالی زاده مصطفی افندی (شیخ الاسلام)	درسعادت
١١٠٠	مجموعةالفتاوی	مولود افندی	
١٠٩٢	خلاصتین فی الفتاوی	اسیری محمد بروسه‌وی (شیخ الاسلام)	بروسه
١١١٦	فتاوای اسعدیه	اسعد اسکداری	مدینهٔ منوره
	فتاوای حلیمیه‌یه	محمد بن عبدالحلیم بروسه‌وی	[٢]
	مجموعهٔ جدیده	فتواخانه هیئت علمیه‌سی	[٣]
	فتاوای فرائضیه	فاتح درسعاملرندن احمد خلوصی افندی	
٩٦٥	فتاوای واقعات	محی الدین محمد قاضی استانبول	درسعادت
٨٢٣	جامع الفصولین	شیخ بدرالدین سیماوی	سیروز
١٣٠٠	فتاوای میزان المدعین	محمد حلمیٔ سیروزی	»
١٠٧٣	ترجمهٔ فتاوای بزازیه	مترجمی شیخ احمد بن موسی السیواسی	
٨٨٧	تلخیص جامع الفتاوی	عبدالمجید بن نصوح	آماسیه
١٠٨٥	واقعات المفتین	عبدالقادر بن یوسف سنان	درسعادت
١٠٥٨	تلخیص الفتاوی والشروح	علی حبریٔ کوتاهی	آغریبوز
١٢٧٥	تنقیح جامع الاجارتین	مشرب زاده حفیدی محمد عارف افندی (شیخ الاسلام)	درسعادت
١٢٧٥	فتاوای احکام مرعیه فی الاراض الامیریه	عارف حکمت بك (شیخ الاسلام)	اسکدار
١٣١٧	مرآةالمرافقین	احمد حمداه افندی	درسعادت
٨٤٤	معین الحکام فیمایتردد بین الخصمین من الحکام	علاءالدین علی طرسوسی	
١٢٥٤	مجموعةالفتاوی	قاضی زاده محمدطاهرافندی (شیخ الاسلام)	درسعادت
١٢١٥	نتیجةالفتاوی	دری زاده محمدعارف افندی (شیخ الاسلام)	اسکدار[٤]
١١٣٦	ترجمهٔ فتاوای قاعدیه	کامی محمد افندی	اسکدار

[١] مؤخراً هریکی طوپلانان فتوالره بونام ویرلمشدر .

[٢] منقاری زاده فتاواسنك نقولیدر .

[٣] صوکره‌کی مشایخ اسلامیه طرفندن ویریلن فتاوادر .

[٤] متعدد مشایخ اسلامیه‌نك ویردکلری فتاوادر .

سنه	اسامىٔ آثار	اسامىٔ مؤلفين	مدفنلرى
١١٧٣	بحر الفتاوى	مفتى ارضروم قاضى‌زاده محمد افندى	ارضروم
١١٧٥	فتاواى وصاف	عبداه وصاف افندى (شيخ‌الاسلام)	درسعادت
١١٤٨	فتاواى روشنى	ولى‌الدينى آيدينى	اقحصار
١٢٠٧	فتاواى كريدى	على شكرىٔ قنديه‌وى	قنديه
١٠٧٨	مجموعة الفتاوى	ولى بن يوسف	
١١٨١	سمحة الابرار فى بيان غموض الاسرار	خطيب بطال حسن بن على قيصرى	قيصريه
	نهرية الفتاوى	مفتى ارضروم ابراهيم ادهم افندى	ارضروم
١٢٥٩	فتاواى عبدالسلام	مفتىٔ ماردين عبدالسلام افندى	ماردين
	فتاوا	مصطفى سعيد عينتابى	
١١٦٩	فتاوا	سيد محمد رضا	درسعادت
	فتاواى حلى	ابراهيم بن‌الشيخ اسماعيل‌القسطمونى	
١٠٥٣	فتاواى يحيى افندى	شيخ‌الاسلام يحيى افندى	درسعادت
١٠٠١	فتاواى زكريا افندى	شيخ‌الاسلام زكريا افندى	درسعادت
	فتاواى احمديه		درسعادت
١١١٠	فوائد العلية من المسائل الشرعية	نثارى على افندى القيصرى	
١١٥٩	تحفة الفتاوى	عمر بن صالح قريمى	
١٠٢١	صنعى	شيخ‌الاسلام صنع‌اه افندى	
	فوائد الفتاوى العثمانيه	مسود عثمان بن محمد طوسيه‌وى	[١]
	{ الروائح الزكية فى فهرس الفتاوى التركيه }	كدوسى حافظ محمد افندى	
١١٥٠	جامع الدعاوى والبينات	مصطفى بن شيخ محمد افندى	
	مجموعهٔ ويدينى		
١٢٠٤	تنقيح	شانى زاده محمد صادق افندى	
	مجموعة الفتاوى	جمعه‌وى	
٩٨٤	مفيدة الانام	محمد بن شيخ مصلح‌الدين	
	فتاوى قرمزى		درسعادت
١١٢٤	فتاوى	باشمقجى زاده على افندى (شيخ‌الاسلام)	درسعادت
١١٥٤	مجموعهٔ ابوالخير	ابى‌الخير احمد افندى (شيخ‌الاسلام)	
	نهاية المطلب		
	مجمع المسائل الشرعية	لالى احمد افندى	

[١] ١١٤٤ دن باشلايور.

مدفنلری	اسامئ مؤلفین	اسامئ آثار	سنه
برکی	برکوی محمد افندی	فتاوای برکوی	٩٨١
	عبدالرحمن بن سلیمان	ترجیح بینات	١٢٣٦
	مصطفی بن شیخ محمد	نورالفتاوی	
درسعادت	آبادی محمد چلبی	مجموعهٔ فتاوی	٩٦١
آماسیه	شادکلدی شمس الدین چلبی	الدررالمنشوره	٧٨٢
اسکدار	چشمی زاده محمد خالص افندی	خلاصةالاجوبة	١٢٩٨
خرپوط	خرپوطی امام زاده محمد سعید افندی	فتاوی	
درسعادت	عاکف زاده عبدالرحیم افندی	مجلةالمحاکم	١٢٢٣
ماردین	ماردینی عمر شوقی افندی	مجموعهٔ فتاوی	١٢٦٨
[١]	ابراهیم آق حصاری	فتاوای آق حصاری	

[١] ویانه‌ده کتبخانهٔ ایمپراطوریده بر نسخه‌سی واردر

شعرا فصلی

بسم الله الرحمن الرحيم

فضائل شعر وشعرا حقنده شرفوارد اولان احاديث شريفه‌دن بعضيلرى :

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

١ — علموا اولادكم الشعر فانه يفتق الذهن ويورث الشجاعة

٢ — ان من البيان سحراً وان من الشعر حكماً

٣ — لسان الشعراء مفتاح الجنة

٤ — قل يا حسّان والروح معك

٥ — ان لله كنوزاً فى تحت العرش ومفاتيحها السنة الشعراء

٦ — تعلموا من الشعر حكمه وامثاله

٧ — قلوب الشعراء خزائن الرحمن

آ

(شعرا وادبا) [۱]

آهی حسن چلبی

(یاوز سلطان سلیم خان) دوری شعراسندن و اسکی عثمانلی شاعرلرینك الك ممتازلرندن اولوب (نیکبولی) دندر . کندینه مخصوص بر آهنك حزین صاحبیدر. اکمال تحصیلدن صوکره قاضیلك ومدرسلك ایله برخیلی دولاشدقدن صوکره (ریاضی) و (سهی) تذکره‌لرنده محرر اولدیغی اوزره (قره‌فریه) مدرسی ایکن (سوز آهی ایله طوتشدی جهان) مصراعنك دلالتی وجهله (۹۲۳)ده وفات ایتدیکی محرر سه‌ده قینالی‌زاده (حسن‌چلبی) تذکره‌سنده (خاورینك [۲] همشیره‌سنی آلوب مناسترده وفات ایتمشدر) دیه محرردر . فقط تذکرهٔ (سهی) ایله (عالی) (کنه الاخبار) ینك غیرمطبوع قسمنده (قره‌فریه‌ده مدرس‌ایکن فوت اولدی. مزاری آنده‌در.) عباره‌سنه کوره قره‌فریه‌ده وفات ایتدیکی تأید ایدییور .

مع‌هذا هرایکی یرده قبرینی تحری ایله‌دم‌سه‌ده بر اثر بولامادم . دیوانندن باشقه شیخی‌نك (خسرو وشیرین) نه نظیره اوله‌رق (شیرین وپرویز) و (روایت کلکون وشبدیز) و (فتاحیٔ نیشابوری) نك (حسن‌دل) نی [۳] پك چوق تصرفات اجرا ایده‌رك ینه اواسمله ترجمه ایلدیکی آثار منثوره‌سیدرکه برنجیسنی اکمال ایده‌مدیکی کبی ایکنجیسنك اکمالنه‌ده عمری وفا ایتمه‌مشدر. آثارندن یالکز (حسن دل) مطبوعدر . تذکرهٔ (سهی) ده (خسرو وشیرین) اسلوبنده

---

[۱] شعرا وادبانك همان کافه‌سی مخلصلریله بیلندکلرندن مخلصلری اسملرینه تقدیم ایدلدی . مع‌هذا بو خصوص دیکر فصللرك بعض اسملرنده دخی نظر دقته آلندی .

[۲] (علی خاوری) شعرادن صاحب دیوان برذات اولوب (مناستر) لیدر (قره فریه) قاضیسی ایکن وفات ایلدی . اشعارندن :

روزکارینه کوره قوللان جهانی خاوری
کاه پرجوش اول کهی خاموش دریالر کبی .

[۳] (لامعی چلبی) ایله (صبری) نك بو اسمده برر منظومه‌لری واردر .
(آهی) نك‌کی قافلهٔ شعرا مؤلفی (توفیق) افندی معرفتیله (۱۲۷۷) تاریخنده طبع ایدلمشدر .

کل وخسرو وآدلو بر کتابی وار) عبارەسی مندرج اولدیغنه گوره بویلەده بر اثری اولدیغی اکلاشیلیور .

برنجی منظومەسندن :

کوکل آیینەدر سومز غباری
کتورمز جام جمشید انکساری

ایکنجی منظومەسندن :

جاهلك فخری جمع مال ایلەدر .
عارفك عزتی کمال ایلەدر
عشق وشوق اهلی وجد وحال ایستر
نه کمال ایستر ونه مال ایستر .

غزلیاتندن :

نه مصاحب بولونور درد و غم یار کبی
نه فراغت یری وار گوشهٔ خمار کبی

کتیروب نقطه کبی اورتەیه آتدی بنی چرخ
باشلادی کندی قبی چیزمکه پرکار کبی

اول قیامت بنی فردایه صالوب آهی ینه
یارینه قالدی ایشم وعدهٔ دیدار کبی

آذری ابراهیم چلبی [۱]

مشاهیر شعرادن وابوالسعود افندی تلامیذندندر . (گچدی آذری چلبی) ترکیبنك دلالت ایتدیکی (۹۹۳) ده (حما) قاضیلغنده ایکن وفات ایدەرك خارج شهرده دفن اولندی. غیرمطبوع دیوانندن بشــقه مطبوع (نقش خیال) عنوانندەکی سلیس منظومەسی مقبول ادبادر . مکمل

[۱] (بروسەلی بلیغك) (نخبة الآثار) یله (شیخی) ده عین اسم ومخلصده اصطبل عامره خدامندن ادرنەلی (بستان زاده) شهرتیله بنام بر شاعر دها واردرکه وفاتی (۱۰۵۲) در .

بر نسخه‌سی درسعادتده اسعد افندی کتبخانه‌سنده واردر. (شیخ نظامی) نك (مخزن اسرار) ینی تقلید ایتمش اولدیغی ظن اولنور. اون ایکی بیك بیتی حاوی اولوب تمثیلات وحکایات ایله تصویر حال ایدلمش کوزل بر اخلاق کتابیدر .

نه غم کر آذری آلودهٔ کرد کناه اولسه
اولور روز جزاده لطفك اظهار ایتمکه باعث

نقش خیال مقدمه‌سندن :

بسمله‌در لالهٔ نعمان دین — بسمله‌در غرهٔ فرد یقین
بسمله‌در نادره پرداز شرع — بسمله‌در رابطهٔ اصل وفرع
بسمله‌در خامهٔ مشکین رقم — فاتحهٔ سورهٔ نون والقلم
خوان سعادتدن اولان بهره‌مند — کندین ایدر مهر صفت سربلند
بادیهٔ عشقده نابود اولان — واصل سر منزل مقصود اولان
لابد ایدر بسمله‌دن ابتدا — بسمله‌در لازم اولان اوّلا
سن ده دلا بسمله‌دن ازبر ایت — منزلهٔ حمده آنی رهبر ایت
بسمله‌دن وصفن ایدوب واسطه — حمد خدا یادینه قیل رابطه

آغا زاده محمد دده

اکابر مولویه‌دن واشعارنده مخلصی اختیار ایتمه‌ین عرفاء شعرادن اولوب (کلیبولی) دندر . (ساعة القرار) ترکیبنك دلالتی اولان (١٠٦٣) ده ارتحال ایده‌رك پوست نشینی بولندیغی کلیبولی مولویخانه‌سنه دفن ایدلدی .

ابیات عارفانه‌سندن :

بر پناه اولماز کلاه حضرت ملا کبی
اومارز عیبمزی سترایده ستارعیوب

سر محبوبیت مولایه مولانای روم
وجهی مرآت اولدیغیچون اولدی محبوب القلوب

آرابجی زاده فردی محسن افندی

قوی طبیعت شعرادن اولوب شهیردر . مالیه تذکره‌جیلکنده بولندی (١١٢١) ده درسعادتده ارتحال ایلدی . بر نسخه‌سی موزهٔ عثمانی کتبخانه‌سنده موجود بیك بیتلی (شاپور نامه) سیله‌اسماء بلادی مبین مطول منظومه‌سی ، مرتب دیوانی واردر.

آنی فاطمه خانم

تاج‌التواریخ صاحبی خواجه سعدالدین افندی سلاله‌سندن اولوب یکیشهر قاضیسی اولان مخدومیله برابر شهر مذکورده بولنمقده‌ایکن (١١٢٢) تاریخنده وفات ایلدی . شعری وسط درجه‌ده‌در. زماننده (خواجهٔزنان) شهرتیله بنام اولوب صنعت‌خطه‌ده انتسابی‌وار ایدی مرتب دیوانی وار ایسه‌ده غیر مطبوعدر .

ابیاتندن :

قالوبدر بحر غمده‌فلك دل یوق ساحل مقصود
حیفلر روزکارم باکه امداد ایتمه‌دن قالدی

نارغم نور صفا هپ بر چراغك پرتوی
چشم عرفان ایله باقسه‌ك آره‌ده بیکانه یوق

آصف پاشا

صدر اعظم طوپال عثمان پاشا زاده احمد پاشانك مخدومی فاضل بر وزیر کارآکاه‌در . (١١٩٥) ده (بلغراد) محافظی ایکن وفات ایلدی. شعرله اشتغالی آز اولمغله برابر شاعرانه وحکیمانه اشعاری واردر .

اشعارندن

هردل شراب عشق ایله پرنور اولورمی هیچ
هرتودهٔ سیاه جبل طوراولورمی هیچ
آصف شراب عشق ومحبتله مست اولان
تاحشره‌دك یشارسه‌ده مخمور اولورمی هیچ

آیة‌الله محمد بك

ترجمهٔ حالی مورخین فصلنده محرر صبحی پاشانك مخدومیدر ادبیات شرقیه ایله فرانسزجه ادبیاتنه‌ده واقف، منشی و شاعر بر ذات ایدی (١٢٩٥) تاریخلرنده ارضروم مکتوبجیسی ایکن ارتحال ایلدی . (رؤیا) اسمنده‌کی رساله‌سی اخیراً طبع ایدلدی .
مطبوع ترکیب بندندن :

عالی همم اول ویرمه صاقین سعیکه نقصان
انسانی یولوندن آلیقور یأس وعطالت
غدر ایتمه صاقین کیمسه‌یه عمرنده حذر قیل
دنیاده وعقباده سعادتدر عدالت
حقه نظر ایت حق دیوهم باطله باطل
اغراضی ایچون حقی فدا ایله‌مز عاقل

فرانسه شعرای حکماسندن (وولنه‌ی) ك (تدمر) خرابه‌لری عنوانلی اثر مشهورینی قسماً ترجمه ایده‌رك رسالهٔ مخصوصه هیأتنده طبع ایله‌مشدرکه بر پارچه‌سی بروجه‌آتیدر :
مرحبا ای تنها خرابه زارلر، ای مقدس مزارلر، ایصسز دیوارلر بن سزدن استمداد ایدر وسلام مناجاتمی سزه عرض ایده‌رم. اوت منظره‌کز انظار عامه‌یه بر دهشت خفیه ایراث ایدرسه‌ده بنم‌قلبم سزك تماشا کزدن جسارت عمیقه وافکار عالیه اکتساب ایله انشراح بولور . سزك احوالکزی ملاحظه‌یه‌مقتدر اولان‌برقلب، حاصل‌ایده‌جکی‌تأثرات شدیده‌دن اله‌جنی‌عبرتله مستفید اولمازمی ؟ .

آگاه عثمان پاشا

میرمیراندن قوی طبیعت، درویش نهاد، لاابالی مشرب بر ذات اولوب (طربزون) لیدر طرزشعری عونی‌وحقی بکلر طرزنده‌در. مرتب دیوانی ایله (بلبل‌نامه) اسمنده‌کی منظومه‌سی غیر مطبوعدر . ابتدا عساکر بحریه سلکنه داخل اوله‌رق بالاخره ژاندارمه قوماندانانی خدمتیله مختلف ولایاتده بولندقدن صوکره (آنقره) ده متقاعداً اختیار اقامت ایله‌مشدی . (١٣٢٤) محرمنده ارتحال ایدرك پیر عالی (حاجی بایرام ولی) جوارینه دفن ایدلدی .
اهل‌الله منظومه‌سندن :

آلمق ایسترسه‌ك اگر همت اهل اللهی
بی ادب اولمه گوزت حرمت اهل اللهی

نام عالیلرینی یاد ایله قیل استمداد
کوره‌سك تا که نه‌در قوت اهل اللهی

ابدی حی اوله‌رق ترك فنا ایلرلر
صانمه هرکس کیدر رحلت اهل اللهی

قرب حقه واره‌ماز دغدغهٔ کثرتدن
بولمایان شاهره وحدت اهل اللهی

اشعاری متصوفانه وحکیمانه‌در . (پاره‌سز) ردیفلی منظومهٔ طویله‌سی مشهوردر .

مطلعی : غم دکلدر قالسه‌ده صوفیٔ شیدا پاره‌سز
بولمق اساندر اکا نانپاره زیرا پاره‌سز

قویمسون حق رندمی آشامی اما پاره‌سز
نشئه بخش اولمز دله جام مصفا پاره‌سز
چاره یوق دفع غم واندوهه اصلا پاره‌سز

ابیاتندن : بر دلکه اولا نائل دیدار حقیقت
فردا المی حسرت جنتمی چکر هیچ

پنجهٔ عصمت ایدی انجق کریبان کیر اولان
یوقسه یوسف صانمه بیلمزدی زلیخا قیمتن

مصارعندن : دست حاجاتك همیشه درکه اللهه آچ

(ا)

ازهری نورالدین

خداوندکار غازی دوری شعراسندن دوریش نهاد بر ذات اولوب (آق شهر) لیدر . اشعار عثمانیه‌نك مؤسسلرندن عد اولونور. کرك بونك کرك معاصری اولان (شیخی) نك اثارنده اوقدر خلاف عقل وحکمت مبالغات کورلمز .

اشعارندن : فرصت الویرمش ایکن وقتی غنیمت بیله‌لم
عمرمز حاصلنی مهر ومحبت بیله‌لم

هرعزیزك آیاغی توزینه یوزلر سوره‌لم
کر قبول ایلر ایسه آنی سعادت بیله‌لم

هر دمی منتی چکمیه‌لم نفسه اویوب
دونلر منتی نفسه دنائت بیله‌لم

احمدی

(تاج‌الدین ابراهیم بن خضر) [١] فضلادن واسکی عثمانلی شاعرلرندندر. مصره کیده‌رك منلا فناری وحاجی پاشا ایله هدایه شارحی شیخ اکملدن اکمال تحصیل ایتمشدر .

علوم عالیه وفنون حکمیه وریاضیه‌یه انتساب تامی وار ایدی. اسلوب شعری شیخی طرزینه قریبدر . معلمی بولندیغی یلدیرم بایزید خانك شهزاده‌لرندن امیر سلیمان نامنه مثنوی طرزنده یازدیغی (اسکندرنامه) [٢] سی مشهور اولدیغی کبی (حیرة‌العقلاء) ایله حروف هجا عددنجه

[١] (تذکرهٔ لطیفی) ده سیواسلی اولدیغی محررسه‌ده (اسلاف) ك نقلی کبی آماسیه‌لیدر .

[٢] (٨٠٨) ده یازدیغی مندرجاتنده مصرح اولان (اسکندر نامه) سنك مقدمه‌سی تاریخ ادبیات‌عثمانیه نقطهٔ نظرندن‌حائز اهمیت اولدیغندن نمونه اولمق اوزره مقدمه‌سندن برمقداری درج ایدلدی:

ذکر بسم‌الله الرحمن‌الرحیم — قامونسنه بزه کیدر ای حکیم
چونکه توفیق اولدی بزه هم طریق — در معنایه قولاق طوت ای رفیق
عندلیبم نغمه‌لر ساز ایده‌یم — طوطی‌یم سکر سوز اغاز ایده‌یم
سوز دیه‌یم سوز نیجه کیم شویله لغز — کیم روان آندق معطر قیله مغز
بر کلستان بزه یه‌یم شوقله — کیم آنی رضوان تماشاله قاله
یازه‌یم بر نقش کیم نقاش چین — کورسه قیله آنه یوز بیك آفرین
روح قدسم شویله اورایم نفس — کیم اکا عیسی اولا جاندن هوس

صفت خزانه دائر اسکندر نامه‌سندن :

اعتدالدن عدول ایتدی هوا — کتدی کلدن برك وبلبلدن نوا
لاله وکلدن معرا اولدی باغ — بلبلك عشرتکهنی طوتدی زاغ
خار پشتك خار صاقلار جانی — ترلکی‌دوکر سمورك قانی

برده شیخ (عطار) ك (اسرارنامه) سنی نظماً ترجمه ایتمشدر .

مذکور ترجمه نهایتندن :

چونکه عطارك سوزی اولدی تمام — احمدی‌یه دوشدی نوبت ای همام
دیکله آنوك داخی بردم سوزونی — نیجه قول ایتمش بویولده اوزونی
خوشه چین خرمن عطار اولوب — یوله دوشمش ناظم اسرار اولوب
فارسی‌دن ترکجه قیلمش ترجمه — یادکار اولماغیچون هر انجمه
روحنه شیخك قلوبن اعتماد — ایله‌دم اللهی هم اولدمده یاد
هم رسولك روحنه یوز بیك سلام — چار یاریلان قمو قیلدم تمام

یکرمی طقوز بیتدن عبارت اولوب هر بیتی اکسیکسنز حروف هجانک جمله‌سنی متضمن اولان (صرصر) اسمنده‌کی قصیده‌سنک شرحی کبی دیکر اثرلری ومرتب دیوانی‌ده واردرکه جمله‌سی غیر مطبوعدر . آیاصوفیه و روان اوطه‌سی کتبخانه‌لرنده علم طبدن ترجمه (تفریح الارواح) اسمنده‌کی بر جلد کبیر منظوم بر اثری و (حکیم اوغلی علی پاشا) کتبخانه‌سنده نفیس یازیلی دیوانی واردر . (٨١٥) ده اماسیه‌ده ارتحال ایلدیسه‌ده قبری معلوم دکلدر .

اشهر مؤلفات ابن سینادن (قانون) ایله (شـفایی) نظماً ترجمه ایتدیکنی لطیفی روایت ایدییور . تیمورلنکك معیتنده دخی بولنمش ایدی . شو فقره‌سی مشهوردر : تیمور بعض‌قرناسیله حمامه کیرر . احمدی‌ده برلکده بولونور تیمور لطیفه یوللو شاعره خطاباً « هیمزه برر قیمت تقدیر ایت » دیر احمدی تیموردن ماعدا جمله‌سنه برر بها بیچر تیمور کندیسی ایچون دخی بر قیمت تقدیر ایله‌مسنی مصرانه تکلیف ایدر . شاعر اکاده سکسـان اقچه بها تعیین ایلر . تیمور « بوعدالت اوزرینه اولمدی بنم‌یالکز شوازارم سکسان اقچه ایدر » دیر احمدی « بنده یالکز اکا بها بیچدم » جوابنی ویریر .

برادری (حمزه‌وی) نك دخی عم نبوی (صـامم) حضرت حمزه‌یه منسـوب بر طاقم وقایع ومحاربات قهرمانه‌دن باحث و (حمزه نامه) اسمیله بنام اولان قرق کسـور جلددن عبـارت بولنـان اسلوب ساده اوزرینه محرر تاریخی براثر جسیمی واردرکه بو اثر کرچه خیالی و قسماً تاریخی بر رومان طرزنده محرر ایســه‌ده تصویر وقایع جهتیله شـایان‌دقتدر . وقتیله‌یکیچری نفراتنی تشجیع مقصدیله قیش کیجـه‌لری قشـله‌لرده اوقوتدیرلدیغی تاریخده مذکوردر . حمزه‌وی مخلص برذاتك (جامع‌المکنونات) اسمنده قسماً منظوم برعثمانلی تاریخی‌ده واردرکه برنسخه‌سی‌عصریمز ارباب دانشندن (ابن‌الامین‌محمودکمال بك افندی) ده موجوددر .

اوتوزکسور سنه‌اولنه کلنجه‌یه قدر بروسه محله‌قهوه‌لرینك بعضیلرنده دخی اوقونمقده‌ایدی بو اثرك بر قسمی بروسه‌ده آق بیق تربه‌سنده موجود ایدی .

احمدینك ابیاتندن : بی بقادر بو منزل ای احباب
فاتقوا الله یا اولی الالبـاب

احمد پاشا « ولی‌الدین اوغلو »

شعرای عثمانیه‌نك سر فرازی وبروسـه‌نك مدار افتخاری اولوب الك اول اشعار ترکیه‌یه لطافت ویرن وعثمانلی شعراسی ایچنده ایلك اوکجه فخریه انشاد ایله‌ین بوذاتدر برآره‌لق (علی شـیرنوائی) یی تقلید ایله‌دی . باقی دورینـه قدر دوام ایدن طرز قدیم ادبك اشهر معلمینی

مشارالیهدر . (فاتح سلطان محمد) خان غازی برکون حافظ شیرازینك بلاغت اشعارندن بحث ایتدیکی صره‌ده : (آنانکه خاك‌را بنظر کیمیا کنند) مصراعنی انشاد ایله (آلت طرفی نه‌در ؟ بیوردقده بالبداهه (کحل الجواهر قدمت توتیا کنند) جوابنی ویرمك کبی ظرافت پردازلغی سایه‌سنده مظهر توجه اوله اوله خواجهٔ شهریاری اولدی . بو استادانه تقربك نتیجهٔ فاخره‌سی اولمق اوزره برآز صوکره خواجه‌نك وزیر اولدیغی کورلدی .

فقط چوق کچمه‌دن بعض رندانه اوضاعندن دولایی برمدت یدی‌قله‌ده حبس اولندیغی زمان مطلعی شو :

ای محیط کرمك قطره‌سی عمان کرم — باغ جود ابر کفکده طولو باران کرم
قول کناه ایتسه نوله عفو شهنشاه قنی — طوته‌لم ایکی الم قانده ایمش قانی کرم

اولان مشهور کرم قصیده‌سنی تقدیم ایده‌رك اطلاق اولنمش ایدی . سلطان بایزید خان ثانی دورنده مملکیتی اولان بروسه‌ده متصرف بلده ایکن (کچدی مدد شاعر روم) ك ناطق اولدیغی (۹۰۲) تاریخنده وفات ایلدی سلطان مرادخان ثانی جامع شریفی قپوسنه قارشی اولان تربه‌سنده مدفوندر

ابیاتندن : کوینی کورمکله دلده ساکن اولماز شوق یار
قانع اولماز جنت فردوسه دیدار ایسته‌ین

مشکل بودرکه هرکیمه کیم حالم اغلاسه‌م
عشقك یولنده اول دخی بندن بتر چیقار

مصارعندن : یارسز قالمش جهانده عیبسز یار ایسته‌ین

زهی تصور باطل ! زهی خیال محال

اینه‌مه عاقل ایسه‌ك مجنونی محرم رازیکه

بر وقت اولورکه دیرلر اوده بر زمان ایمش

دیوانی غیر مطبوع ایسه‌ده اشعارینك برخیلیسی عطا تاریخنك بشنجی جلدنده مندرجدر . بر نسخه‌سی حمیدیه وعاشر افندی کتبخانه‌لرنده واردر برده (لیلی ومجنون) منظومه‌سی اولدیغی تذکرهٔ (سهی) ده محرردر .

اسکوبی چلبی « اسکوبلو »

فضلای شعرادن بر ذات اولوب حال مرضنده سویله‌دیکی !

کلیجك حالت نزعه دیدی تاریخنی اسحق
یونلدم جانب حقه باشی قابه یالین آیاق

تاریخنك دلالت ایتدیکی (٩٤٣) تاریخنده شام شریف مولویخانه‌سنده ایکن وفات ایلدی متجردانه عمر سورمشدر . طبعی لطائفه میال ایمش سلطان سلیم‌خان اولك شهامت وفتوحاتنی حاکی بر تاریخچه‌سی ایله مرتب دیوانی وفنون ثلثه‌دن باحث رسالهٔ امتحانیه‌سی واردر . آثارینك جمله‌سی غیرمطبوعدر .

ابیاتندن :

کوکلك آیینه‌سی صافیدر اما
تماشا ایتمکه صاحب نظر یوق

سینهٔ کل چاك چاك وجان بلبل دردناك
باغ دهرك مبتلاسی کلمیدر بلبلمیدر ؟

موی سفید باشلادی یر یر آغارمغه
فصل خزانده آچیلیر اولدی بهارمز

امراء اکرادن (شکری) نکده بر سلیمنامه‌سی واردرکه (سجودی) طرفندن تذییل ایدلمشدر . (١٠٣٠) تاریخنده (ابوی علوم) نامیله صرف ونحوه دائر بش قسم اوزرینه مرتب منظوم ومنثور اثر یازان (مصطفی بن ذهنی) ده (اسکوب)دن یتیشن علماء شعرادندر.

اصولی

عرفای شعرادن اولوب (واردار یکیجه) سنندر مصره کیده‌رك شیخ ابراهیم کلشنی حضرتلرینه انتسابندن برمدت صوکره وطننه عودتله اختیار عزلت ایله‌مشدی . غیرمطبوع دیوانده عارفانه وشاعرانه بر خیلی ابیات موجوددر .

(واه کم کتدی اصولی دردمند) مصراعنك ناطق اولدیغی (٩٤٥) تاریخنده یکیجه‌ده وفات ایلدی .

ابیاتندن :

بر نفس چیقماز غم عشقك کوکلدن ای صنم
صانکه اول سودانی قلبمدهٔ سویدا ایله‌دك

اصنامه مسکن ایله‌مه بیت‌المقدسی
تصویر غیره قیلمه محل قلب اقدسی

مصارعندن : واعظك نار جهنم دیدیکی فرقت ایمش

تدرتم یوق حالی عرض ایتمکه جانانمه

بر غزلندن : وجود مطلقك بحری نه‌موجی کیم ایدر پیدا
انا الحق سرینی سویلر اکر مخفی اکر پیدا
بوباغك کر حقیقتده صوبی بر باغبانی بر
ولی اولمش حقایقدن نیجه یوز بیك شجر پیدا
نظر قیل نوع انسانه کیمی زهر وکیمی شکر
عجب حکمت بر اغاجده اولور درلو ثمر پیدا

امری «ادرنه‌لی»

شعرای عثمانیه‌نك قدماسندن معدود قوی طبیعت برشاعر اولوب (ادرنه) لیدر. عمارت کتابتی وسائره کبی خدماتده مستخدم ایکن (۹۸۲) تاریخنده مملکتنده ارتحال ایلدی. فارسی‌دان فن معماده فائق الاقران ایدی. مرتب دیوانی غیر مطبوع و منظوم (پند عطار) ترجمه‌سی مطبوعدر. زماننده قیمتی تقدیر اولنه‌مایان بدبختان زمره‌سندن اولدیغنه قطعهٔ آتیه‌سی دلالت ایدییور :

صوفی مجاز آکلادی یاره محبتم
عالمده کیمسه بیلمدی کیتدی حقیقتم
بر کوهرم‌که خاك سیاه ایچنده قالمیشم
صراف دهر بیلمز ایسه نوله قیمتم

پندعطار ترجمه‌سی مقدمه‌سندن :

حمد بی حد آن خدای پاك را — آن که ایمان داد مشتی خاك را
حمد بی حد اول خدای عالمه — نور ایمان ویردی خاك آدمه

احمد خانه اول

غرائب اتفاقیه‌دن اوله‌رق اون‌درت یاشنده پادشاه اولوب اون‌درت سنه سلطنت سورن اون

دردنجی پادشاهدر . تاریخ جلوسلرینی مشعر اولمق اوزره شعرده (بختی) تخلص بیورورلردی . مرتب دیوانی ایاصوفیه کتبخانه‌سنده موجوددر. اشعار فارسیه‌لری‌ده رنکیندر . ارتحال‌عالیلری (١٠٢٦) ده تربه‌لری بناکرده‌سی اولان جامع شریف قربنده‌در .

اشعار ترکیه‌لرندن :

خدادن ایسته‌رم بختی امورمده همان توفیق
رضای حقدن اوزکه یوق درونمده امل تحقیق

ذکر ایله ای دل هرنفس الله بس باقی هوس
پس غیریدن امیدی کس تکرار ذکر الله ایله

سلطان احمد ثانی‌نکده طبیعت شاعرانه‌لری واردر. (عطا) تاریخی (بختی) مخلصنی بوپادشاهه نسبت ایدییورسه‌ده دوغرو دکلدر .

اوقجی زاده محمد شاهی بك

مشاهیر منشیان‌دن اولوب اوقجی‌زاده محمد پاشانك مخدومیدر . سلطان محمد خان ثالث زماننده بشنجی‌دفعه اوله‌رق توقیعی دیوان همایون اولمش و (١٠٣٩) ده تقاعداً (استانبول) ده ارتحال ایتمشدر .حضرت سنبل جوارنده اتمکجی اوغلو دائره‌سنك یاننده مدفوندر .

آثاری : (احسن‌الحدیث) (النظم‌المبین فی‌آیات‌الاربعین) (جامع‌الغایات) وعلم حدیثدن عربی العباره (المقام محمود) ایله (ترجمهٔ تحفة الصلوة للکاشفی) و منشاتندن عبارتدر . فضائل علم وعالمه دائر (مختارالاخبار) اسمنده براثری دها اولدیغی (کشف الظنون) ده مذکوردر. نثری نظمندن اقوادر . (منشأ الانشا) نامیله مسما اولان منشاتی ملوك اطرافه یازیلان محرراتی جامع اولوب اوتوز جزء قدردرکه فریدون بك منشأتی طرزنده براثر اولدیغیچون اهمیت ادبیه وتاریخیه‌سی مستغنی ایضاحدر .

ابیاتندن :

دل جاهلده اولماز نور عرفان
که نادانك اولور قلبی‌ده نادان

آثارندن : (احسن‌الحدیث) (اقدام) مطبعه‌سی همتیله طبع اولندی . خط دستیله محرر نسخه‌سی نور عثمانی کتبخانه‌سنده‌در . دیکرلری غیر مطبوعدر . احکام اراضی‌یه کیفیت تملیك

وتقسیمنه دائر قانونی سلطان سلیمان طرفندن صادر اولان فرمانلردن مستخرج برده (قانون جدید اراضی) سی واردر .

مشارالیه الیوم دیوان همایونجه مرعی ومعتبر اولان القاب رسمیه‌نك مرتبیدر .

(آیات اربعین) ایله (قانون‌نامه) سنك نسخه‌لری نور عثمانیه کتبخانه‌سنده « مقام محمود » اسکدارده حضرت هدائی کتبخانه‌سنده موجوددر. احسن‌الحدیث ایله آیات اربعین مقدمه‌سنده‌کی مدایحدن حضرت هدائی‌یه کمال اخلاص وانتسابی اولدیغی آکلاشیلیور .

انتظامی بوسنوی

سلطان احمد بن محمد خان معاصری بر شاعر اولوب قسم اولی اخلاقدن قسم ثانیسی نمچه سفرندن باحث (تحفة الاخوان) اسمنده منظوم بر اثری واردر .

مقدمه‌سندن :

حمد بی حد او یوجه سلطانه
اول کریم و رحیم و رحمانه
بردر اول برلکن ایدن انکار
اولور آخر مقام ومنزلی نار
حلیۀ عقل ایله ویروب ترتیب
ایتدی انسانی زبدۀ خلقت

امینی محمد افندی

زمرۀ قضاتدن وفضلای شعرادن اولوب بروسه‌لیدر. طریقت بایرامیه‌یه انتسابی‌وار ایدی. (١٠٧٤) تاریخنده وفات ایده‌رك بوغاز ایچنده (قاکلیجه) ده اسکندر پاشا جامعی خظیره‌سنه دفن ایدلدی غیر مطبوع دیوانچه‌سی واردر .

اولماز ردیفنده‌کی غزل مشهورندن :

دکل تار تعلق کامله سد سفر سازی
سلوك سوزنه پیوند رشته بندپا اولماز

احمد خان ثالث

سلاطین عثمانیه‌نك شعراسندن اولوب $\frac{\text{احمد ثالث}}{١٠٨٤}$ ولادتلری $\frac{\text{احمدالثالث}}{١١١٥}$ جلوسلری و (سریر

پاك فردوس اوله سلطان احمده مأوی) مصراعی تاریخ وفاتلریدر . اشعارعالیلرنده‌کی (نجیب) مخلصی عدد عمر شاهانه‌لرینه موافقدر .

صنعت خطه‌ده انتساب تاملری وار ایدی . یازدقلری درت قطعه کلام‌قدیمدن برینی روضهٔ مطهره‌یه اهدا بیورمشلردی. باب‌همایون قارشوسنده‌کی چشمه‌ده ودراغمان جامع شریفی تکیه‌سی قپوسنده‌کی تاریخلر خط نفیس شاهانه‌لریدر. خط تعلیقی مشهور ولی‌الدین افندیدن تمشق‌ایتمشلردر. ارباب علوم وصنایعی مظهر احسان والتفاتلری بیوررلردی . خطاط شهیر حافظ عثمان‌مرحومك مرکب حقه‌سنی الدیزه‌رق جواهرله طولدیروب اعاده بیورملری‌ده نشر معارف خصوصنده‌کی مآثر شاهانه‌لرندندر .

تنزل ایله‌من زینتسرای دهره عاشقلر
هما پرواز عشقه جای سفلی آشیان اولماز

اسرار محمد دده

استانبولدن یتشن‌شعراء و‌ارباب‌دلدندر. (غلطه مولویخانه‌سی) حجره نشینلرندن اولوب شیخ غالب دده ایله بینلرنده محادنت فوق‌العاده وارایدی اشعاری عارفانه اولمغله برابر رقت آمیزدر. دیوانی مطبوعدر. شعرای مولویه‌نك تراجم احوالنی حاکی‌غیرمطبوع (تذکره) سی‌ده واردرکه (سماعخانهٔ ادب) بوندن تراشیده‌در (حیفلرکوز یوموب اسرار دده سر اولدی) مصراعنك ناطق‌اولدیغی (١٢١١) تاریخنده‌وفات ایله‌مشدر. قبری درگاه مذکور مزارستاننده فصیح دده یاننده‌در . شیخ غالب‌مرحومك بوذات حقنده سوزشلی بر مرثیه‌سی واردر .

اشعار عارفانه‌سندن :
سحرده باغه کلدی سیره جانان
نه‌لر سیر ایلدی بیدار اولانلر

ابیاتندن :
اسرار اهل حیرته خاص اصطلاحی وار
هربی خبرله سویله‌شیلر صانمه حال دل

فلاح بولمادی راه طلبده بنلك ایدن
سکا سن اولدك او مسلکده راهزنلك ایدن

تذکره‌سنك خاتمه‌سندن :

درویش غریب مولوی‌یم — سرمست شراب مثنوی‌یم
سرتا بقدم نیاز عشقم — مستغرق‌سوز وساز عشقم

یارب بنی مولویدن اصلا　　دور ایتمه بحق ذات ملا
تحریر اولونان ذوات حقی　　آنلرده کی قال وحال حقی
اسراری اوخیله پیرو ایله　　آگاه صدای بشنو ایله

ابوبکر بك

ترجمهٔ حالی مورخین فصلنده مذکور (عاکف) بکك مخدومیدر . ارباب علم وقلمدن بر ذاتدر . بر نسخه‌سی (یحیی افندی) کتبخانه‌سنده موجود (گلشن اسرار) اسمنی ویردیکی (علم حال برکوی) شرحنك مقدمه‌سنده بروجه‌آتی آثاری اولدیغنی یازییور :

رجحان — بسمله شرحی
معیار سخن — غلطات
ایهاالابرار — ایهاالولد شرحی
زبدة الاقوال — علمی مرحومك علم حال شرحی
رضائیه فی اوقات المرضیه — دارنده‌وی‌نك ربع رساله‌سنك شرحی

ابوبکر سامی پاشا

سلطان عبدالحمید خان اول دوری وزراسندن شاعر، سیاسی بر ذات اولوب (آغریبوز) لیدر صدارت قائممقاملغی، ایالت والیلکی کبی مهام اموردە بولندقدن صوکره (۱۲۲۹) تاریخنده اغریبوزده وفات ایله‌دی فضلای عصرك تقریضلریله موشح غیرمطبوع دیوانی واردر .

مکتوبی اسماعیل افندی مرحومدن مأذوندر .

ابیاتندن :

ای اولان کاشانهٔ نخوتده سرمست غرور　　برده فکر ایت حال ذلتده خمار محنتی
طریق کج دوشورور دامه آدمی سامی　　وصول وصلته راه صواب اولور باعث

اسعد مخلص پاشا « مفتی زاده »

شعرای وزرادن و ملامیهٔ بایرامیه اعاظم رجالندن (بنیامین ولی) نسلندن اولوب (آیاش) لیدر عالم وفاضل بر ذات ایدی. مثل مشهورحکمنده اولان عظمتنه دائر فقرات عدیده

نقل ایدرلر (۱۲۶۷) تاریخنده دیار بکر والیسی ایکن وفات ایلدی . اشعاری حکیمانه اولوب دیوانچه‌سی مطبوعدر آتی‌الترجمه سعدالله پاشانك پدر عالیلریدر .

غزل

زادهٔ نوحه شرف ویرمه‌یجك حضرت اب
آخرك اوغلنه بیلمم نه ویرر عزت اب
سبب کسب شرف ذاتنك اهلیتیدر
یوقسه دکمز دنس ارثله اهلیت اب
نامی خیرالخلف عنواننه شایان اوله‌مز
اولمیان ملتزمی طور ادبسیرت اب
ایتمه‌ین قرطهٔ کوش دل وجان پند ابی
قطب وقت اولسه‌ده بی‌فائده‌در همت اب
قیمت وقدر حیات پدری بیلمه‌یه‌نه
بیلدیرر صوکره زمانه نه ایمش قیمت اب
کیم قالور یور پدردن بو فنا دنیاده
ولد عاقله عبرتمی دکل رحلت اب
مخلصا حضرت حقدن بودر اقصای نیاز
ولد نا خلفه دوشمه‌یه هیچ حاجت اب

یکیچریلرك امحاسنده سویلدیکی تاریخ :

پادشاه سیف شریعتله کسوب — عرقنی اهل فسادك یکسر
دیدی مخلص قولکه هاتف غیب — اولدی تاریخی غزای اکبر
۱۲٤۱

قطعهٔ آتیه‌یی بیروتده حکومت قوناغنده‌کی اوطه‌یه تعلیق ایتدیرمشدی :

شرع وقانونه اوکیم امرینی تطبیق ایلر — آنی‌ده حضرت حق مظهر توفیق ایلر
ایکی دیوانده مسئولدر اول والی کیم — فصل دعواده نه تحقیق ونه تدقیق ایلر

اسعد محمد افندی

فضلای شعرادن برذات اولوب مغنیسالیدر. پدرندن اکمال تحصیل ایتدکدن صوکره درسعادته عزیمتله (خواجه عبدالرحیم افندی) مرحومدن غوامض عربیه‌یی (خواجه نشأت افندیدن) ده

دقایق فارسیه‌یی تعلم ایده‌رك مفتیاکله مملکتنه عودت ایلدی برقاچ سنه ایفای خدمت فتوا ایلیوب «١٢٦٩» ده (قدس شریف) مولویتنه تحویل مأموریت ایتدی . رجال قادریه‌دن صاحب دیوان (قدوسی احمد افندی) یه منتسبدر . (نصیحة الملوك) ی ترجمه ومترجم (عاصم افندی) مرحومك (تحفهٔ عربیه) سنی شرح ایتمشدر . نعت آتی زادهٔ طبع عاشقانه‌سیدر :

دو عالم نور ذاتکدن اثردر یا رسول الله
وجودکدن خلایق بهره وردر یارسول الله

جبینڭ اختر برج هدایت اهل عرفانه
دو چشمك منظر لوح قدردر یارسول الله

دل عشاقی بلبل وش نواساز ایله‌ین هردم
جمالك غنجه‌سندن بوی تردر یا رسول الله

عدوی بدزبانه جای امن اولمازدی دنیاده
ولی آثار فیضك سرتسردر یا رسول الله

نه ممکندر بشر کنه شریفك ایلیه ادراك
سکا وصاف اولان رب قدردر یارسول الله

شفاعتله بوله فوزو فلاحی اسعد عاصی
اگر اولمازسه حالی دربدردر یارسول الله

(١٢٧٤) تاریخنده مغنیساده ارتحال ایده‌رك پدر عالیلری (نعیمی خلیل) افندی یانته دفن ایدلدی .

امین افندی (محمد امین افندی) «استانبولی»

بغداد والیسی نجیب پاشا زاده صاغر احمد بکك اوغلیدر . باب عالی ترجمه اوطه‌سنده بولنوب رفقاسیله برابر تشکیل ایتدیکی یکی عثمانلیلر جمعیتنك مقاصدینی استحصال ایتمك اوزره اوروپایه کیتمش وعموجه‌سی محمود ندیم پاشانك صدارتنده استانبوله عودت ایتمشدر . (١٢٩١) ده وفات ایده‌رك روم ایلی حصاری قبرستاننده ساحله قریب بر محله دفن اولنمشدر . کندوسنه ملاقی اولانلر فرط ذکا اربابندن اولدیغنی تصدیق ایدییورلر . (کلدان) نامنده‌کی مجموعهٔ اشعاری مطبوعدر . برادری داخلیه اوراق مدیرلکندن متقاعد علی حیدر بکده شاعردر . (بیان حقیقت) اسمنده قیمتلی بر رساله‌سی واردر.

(کلدان) دن :

جهانده خوش یشامق راحت ایتمك استرسه‌ك
نه سور صفای وصالی نه چك جفای فراق

امراح

ارتجالاً شعر سویلمكده‌كی قدرت شاعرانه‌لری مسلم اولان ساز شاعرلرینك متأخر ومتحیزلرندن وطریق نقشبندی منتسبلرندن بر ذات اولوب (ارضروم) لیدر . (١٢٩٣) ده (نیكسار) ده ارتحال ایله‌دی . اشعارندن بر قسمنی حاوی اولان دیواننك اخیراً طبعنه همت اولوندی . شاكردلرینك اك بنامی (توقات) لی نوریدر. شعرامزك بوقافله‌سنك اوصاف واحوالی حقنده متتبع ادبامزدن (كوپرولو زاده فوأد بك) افندینك (ساز شاعرلری) اسمنده‌كی اثر قیمتدارینه مراجعت لازمدر . مشهور مستزادی :

عشق ازلی عاشقه الهام خدادر
بر نشوه‌نمادر
تحقیق كوكل شهرینه بر نور ضیادر
منهاج هدادر

هر كیمده وار لذت عشقك جولانی
ایلر دورانی
اسماسی آنك بو دل عشاقه جلادر
هم روحه غدادر

واعظ بكا وصف ایله‌مه جنات ایله حوری
بیلمم اوحضوری
عاشق اولانك عشق ایله مطلوبی رضادر
باقیسی هوادر

خواجه بنی منع ایتمه جنونیت عشقدن
ویر درسه‌م اومشقدن
بو جذبهٔ عشق عاشقه بر اوزكه ادادر
بیلسه‌ك نه صفادر

زاهد بنی طعن ایله‌مه كیم مسجده كلمز
راه حق بیلمز
بن معتكفم كوشهٔ میخانه بكادر
مسجدده سكادر

بر دل كه بیلمیر عشق حقیقت خبرندن
سویلر اثرندن
البته او دل بیتی نظرگاه خدادر
قال اهلی جدادر

امراح كهراظهار ایدوب اهل نظر ایستر
یعنی درر ایستر
خاك درجانانده كرچه فقرادر
اما شعرادر

اشرف مصطفی پاشا

مشیران عظامدن وسخن‌سنجان‌شعر وانشادن درویش مشرب برذات اولوب (بروسه‌لیدر) (اشرف‌الشعرا) اسمیله مطبوع‌دیوانی واردر . اكثریتله روم‌ایلی‌جهتلرنده والیلك وقوماندانلق كبی‌خدمات مهمه‌ده بولندقدن صوكره (١٣١٢) ده درسعادتده ارتحال ایده‌رك مركزافندی دركاهنه دفن ایدلدی. رنكین قصائدی، حزن انكیز مرثیه‌لری واردر .

ابياتندن : هركسك غيرتی ممدوح اولور ادراكی قدر
برميدر همت عاقل ايله سعی باقل
ذات حق صنعتيدر نسخهٔ امكان اما
آكا شيرازهٔ ترتيب نبی برده ولی
بری معنای احددر بری مولای صمد
يك‌وجود عالم وحدتده محمدله علی
مصارعندن : مرد لاقيدی كرفتار ايده‌مز دام‌امل

اسعد افندی

قدرت قلميه‌يه مالك ، لسان سياسته واقف ارباب حميتدن بر ذات اولوب (چورلو) دندر استانبولده اكمال تحصيلدن صوكره اقلام دولتده وعالم مطبوعاتده خدمات قلميه‌ده بولوندی . زمانی مقتضاسی اوله‌رق مختلف نفی وتغريبلره معروض قالدی و (١٣١٧) ده منفی بولنديغی (بتليس) ده ارتحال ايلدی . آثار مطبوعه‌سی :

١ — (اتحاد اسلام)
٢ — (حكومت مشروطه)
٣ — (جغرافيا لغتی) (دوقتور ميرآلای حسين بكله مشترك)در. قله‌لی اعدادی عسكريسنده كتابت معلملكی و (بصيرت) غزته‌سنده سرمحررلكی (استقبال) (خيال) (وقت) (دمشق) غزته‌لرنده مقالات عديده‌سی واردر .

ابوالكمال (امين پاشا) سيد محمد امين پاشا

بخارانك قديم اميرزاده‌لرندن سيد احمدجلال‌الدين بك احفادندن كبان معدن همايون مديری (سيد مصطفی مظهر افندی) نك مخدوميدر. ايام صباوتنده پدری طرفندن درسعادته كوندريله‌رك دايیسی طوم‌روق مديری حسين بكك نزدنده مبادی علومی تحصيل ايلدی لام اقرباسندن بولنديغی اعاظم ادبادن صدراسبق (يوسف كامل پاشا) ١٢٦٦ده استانبوله نقل مكان ايلديكی اثناده تحصيل وتربيه‌سنه بالذات اعتنا ايتدی ، بالخاصه كامل پاشادن وآنك حقيقةً انجمن دانش وعرفان اولان مجلس كمالنه مداوم اعاظم علما وادبادن علوم دينيه وحكميه وادبيه تعلم ايتدی. بين الرجال كامل پاشا مهردارلغی ايله معروفدر. مجلس والاده شورای دولتده اوتوز سنه ايفای خدمت

ایده‌رك بالاخره بعض متصرفلقلرده بولندی و روم‌ایلی بکلربکلکی پایه‌سنی احراز ایلدی . اون اوچ سنه یقه‌جقده‌کی انزواکاهنده معزولاً اقامت ایلدکدن صوکره تشکیل اولنان آطه‌لر متصرفلغنه تعیین اولندی . آطه‌لرك ینه قضا حالنه افراغی اوزرینه کاکان انزواکاهنه چکیلدی ۱۳۲۶ ده ارتحال ایده‌رك مرکزافندی قبرستاننه دفن اولندی. ابتدای نشأتندن بری کمال صلاح واستقامت ایله اشتهار ایده‌رك امنیت عامه‌یه مظهر اولمشدی . عرب، فرس لسانلرینه وعلوم‌دینیه وحکمیه وادبیه‌یه واقف ، علمیله عامل بر مرد عارف ایدی . غایت نفیس اولان خطیله بر چوق کتب قیمتدار استنساخ وخیلی آثار تدوین ایتمشدرکه مخدومی ابن الامین محمود کمال بکك کتبخانه‌سنده محفوظدر .

تصوف ، حکمیات ، ادبیات ، محاضراته منسوب اولان غیر مطبوع آثار موجوده‌سی بروجه‌آتیدر :

۱ — (دررالنصائح المنتخب غررالخصائص) : ابی اسحق الوطواطك (غررالخصائص) نامنده‌کی اثرینك ترجمه‌سیدر .

۲ — شیخ عبدالمجیدك (تحفة المرضیه فی اخبارالقدسیه) نامنده‌کی اثرینك علی طریق الانتخاب ترجمه‌سی .

۳ — علامه یافعینك (روض الریاحین فی مناقب الصالحین) نامنده‌کی اثرینك علی طریق الانتخاب ترجمه‌سی .

٤ — بهاءالدین آملی‌نك (المخلات) نامنده‌کی اثرینك علی طریق الانتخاب ترجمه‌سی .

٥ — (عنوان البیان وبستان الاذعان) ترجمه‌سی .

٦ — جلال الدین سیوطینك (الارج فی الفرج) نامنده‌کی اثرینك ترجمه‌سی .

٧ — علی السبکی الشافعی‌نك (معیدالنعم ومبیدالنقم) نامنده‌کی اثرینك علی طریق الانتخاب ترجمه‌سی .

٨ — تنوخی‌نك (الفرج والشدة) نامنده‌کی اثرینك علی طریق الانتخاب ترجمه‌سی .

٩ — (احیاءالعلوم)دن علی طریق الانتخاب بعض مباحثك ترجمه‌سی .

١٠ — شیخ احمد قلیوبی‌نك (نوادرالعالم) نامنده‌کی اثرینك علی طریق الانتخاب ترجمه‌سی.

١١ — (قرةالعیون ومفرح القلب) نامنده‌کی اثرك علی طریق الانتخاب ترجمه‌سی .

١٢ — (فاکهةالخلفا) « « « « «

١٣ — شیخ نصربن محمدك (تنبیه الغافلین) نامنده‌کی اثرك « «

١٤ — شیخ ابراهیم المالکی‌نك (عمدة التحقیق فی بشائرالصدیق) نامنده‌کی اثرینك علی طریق الانتخاب ترجمه‌سی .

۱۵ — (ادب الدين والدنيا) دن اكثر مباحثك على طريق الانتخاب ترجمه‌سی .

۱٦ — (روضة الاخيار) دن » » »

۱۷ — (اعلام الناس) دن » » »

۱۸ — (تذكرهٔ امام قرطبی) ترجمه‌سی

اسعد عمر دده

علما وعرفای مولویه‌دن دریادل واقف رموز مثنوی بر ذات اولوب (سلانیك) لیدر. مجردانه عمر سوره‌رك تحصیل کمالات ایله‌مشدر . (۱۳۲۹) تاریخنده ارتحال ایده‌رك (قاسم پاشا) مولویخانه‌سنه دفن ایدلدی . (نمونهٔ قواعد فارسی) اسمنده‌كی رساله‌سی مطبوعدر . جناب (ابن فارض) ك (قصیدهٔ تائیه) سنك بعض ابیاتنی شرح وهندی (امدادالله) حضرتلرینك (ضیاء القلوب)ی ایله تصوفه متعلق بعض آثار فارسیه‌یی ترجمه ایتدیکی کبی (مولانا جامی) نك کندی رباعیاتنه وابن فارضك خمریه‌سنه یازدیغی شرحی‌ده طبع ایتدیرمش و (سپهسالار) ك هندده طبع اولونان (مناقب مولانا) سنك تصحیحنه بذل همت ایتمشدر. جمعنه صرف مقدرت ایتدیکی کتب نفیسه‌نك بیکه قریبنی کتبخانهٔ عمومی‌یه اهدا ایتمشدی . مع التأسف قسم دیکری یکی قاپی مولویخانه‌سنده‌كی حجره‌سنده یاندی . سنك مزارنده‌كی تاریخ بروجه آتی‌در :

مثنوی خوان کنز اسرار حکم اسعد دده
عالم دورانده درویش هما پرواز ایدی
فیض نطقن اخذ ایدنلر سویله‌دی تاریخنی
کیتدی سوی لامکانه ناصح ممتاز ایدی

مثنوی خوانلق اجازه‌سنی بدایةً انتساب ایتدیکی عرافتمآب عثمان صلاح الدین افندیدن ، طریقت مولویه خلافتنامه‌سنی‌ده اسکی شهر مولویخانه‌سی شیخی فضلای مولویه‌دن حسن دده افندیدن اخذ ایتمشدر. مع مافیه هندستان مشایخ عارفیننden (اسماعیل نواب) ایله (امدادالله) حضراتندن‌ده آیریجه اخذ خلافته موفق اولمشدر .

مطلعی :

کورونن جمله اشیادن خدادر
صاقین صانمه آنی سندن جدادر

اولان (توحید) سرنامه‌لی اوچیوز بیتلی بر مثنویسی واردر .

اشرف محمد افندی « هجاکو »

نوعی شخصنه منحصر عثمانلی شاعرلرندن اولوب (قرق آغاج) نواحیسندن (کلنبه) لیدر. هجو ومزاح وادیسنده سهل ممتنع طرزنده‌کی اشعاریله تمیز ایله‌مشدر . بو وادیده‌کی اشعارینك قسم اعظمی عادتا زبانزد حکمنده‌در . مدت مدیده بتخصیص منسوب اولدیغی (آیدین) ولایتی داخلنده‌کی مختلف قضالرده قائممقاملقده بولونه‌رق بر آرالق سائقهٔ استبداد ایله مصره فرار ایده‌رك قلماً مجاهداتده بولوندی . صوك مأموریتی (اطنه) ولایتی والی معاونلکی اولدی. (۱۳۳۰) ده (قرق آغاج) ده ارتحال ایله‌دی . آثار شعریه‌سنك قسم اعظمی (حسبحال) (دجال) (شاه وپادشاه) (ایرانده یانغین وار) (استمداد) اسملرنده‌کی رسائل مطبوعه‌سنده بعضیلری‌ده (اشرف) نامیله نشر اولونان غزته‌ده مندرجدر .

(حسبحال) ده‌کی اشعارندن :

ایدر جلب شفاعت کثرت اشکك قیامتده
خدانك لطفی چوقدر غم یمه اشرف سونر دوزخ
ریاکاران امتدن اکر بر زاهد بارد
ایدرسه بر نفس کانون ثانی‌یه دونر دوزخ

بردر الله نظیری یوقدر — قل هوالله احد بی شکدر
شاهد عادل ایکن موجودات — شك ایدن برلکنه اشکدر

قبریمی کیمسه زیارت ایتمه‌سین الله ایچون
کلمه‌سین رد ایله‌رم بالله اوز قارداشمی
کوزلرم ابنای آدمدن او رتبه بیلدی کیم
ایسته‌مم بن فاتحه تك چالماسینلر طاشمی

چاریارك عددی چار کتابه اشدر
شرط اسلام کبی آل عباده بشدر

عایدن استه‌رم کوثر ، شفاعت فخر عالمدن
مهیادر ، حصوله کلسه بونلر رحمت باری
نصل حسن تصادف ایلمش ابجد حسابیله
« محمد » له « علی » قاچسه اودر « رب » کده مقداری

خلیل ادیب بك « بروسوی »

زمانمز ادباسنك متمیزلرندن برذات اولوب (بروسه) لیدر. اوان طفولیتنی پدریله طشره‌لرده کچیره‌رك استانبوله ورودنده تعیین اولوندیغی اقلام دولتده ایفای حسن وظیفه ایله‌دی . بو اثناده بعض مکاتبده‌ده معلملك خدمت مفتخره‌سنده بولوندی . صوك مأموریتی مجلس معارف باش کتابتی ایدی (۱۳۳۰) ده ارتحال ایده‌رك جوار ایوبه دفن ایدلدی . کرك تألیف کرك ترجمه صورتیله وجوده کتیردیکی آثارده اخلاق وآداب اسلامیه دائره‌سندن انحراف ایتمه‌مشدر . طبعاً حساس وتأثره میال ایدی . آثار مطبوعه‌سی بروجه آتیدر :

برمکتوب پاکتی
کوموش محفظه
فرانسزجه‌دن مترجم اولوب آثارینك ایلکیدر .

(عاشقانه بردرام)، (مسیرهٔ اطفال)، (جمل حکمیهٔ اجنبیه)، (ترکیب بند)، (ایکی رفیقه)، (سعی مجموعه‌سی)، (پارس اسراری)، (کوکرجین مکافاتی)، (میس ماری یاخود مربیه)، (۱۳ نومرولو) آرابه وسائره‌در . مکتب عنوانلی منظومه‌سندن :

مکتب

مکتب که مهد نازیدر افکار حکمتك
هرلحظه ملتجاسیدر اقبال وعزتك
مکتبدر الك کزیده‌سی اذواق ونزهتك
مکتبدر آفتابی جهان سعادتك
مکتب ملاذ رفعتیدر آدمیتك
مکتب کمال وزینتیدر عقل و فکرتك
مکتب همیشه مصدریدر هر مزیتك
حامیٔ ذی شکوهی دکلمی سلامتك
ماحیسیدر مذلت وادبار ونکبتك
مکتب خلاصه مطلعیدر فیض و همتك
مکتبدن انتشار ایدر انوار انتباه
زیرا اودر معالیٔ ادواره جلوه‌کاه

دقتله باق نه‌در بو کمالات شعله زا
بونجه بدیعه‌لر کیم ایدر چشمی روشنا
ارشاد ایچون یتر بو بزه ایشته رهنما
هپ کوردکك مآثر اجلال واعتلا
محصول معرفتکه ویرر طبعه انجلا
مکتب نه‌در نه‌شانلی محل بیلدیرر سکا
صحرایه، کوهه، ساحله، دریایه جابجا
شامل فیوض وسایهٔ اقبالی دائما
اوصافنه کمالنه یوق حد و انتها
عاقل بونی ناصیل ایدر انکاره اجترا
مکتب دینجه پیش نظرده اولور عیان
انوار ایچنده روحفزا بشقه بر جهان

مکتب، اوجای دلکش اوبالایرین مقام
اول مرکز سعادت واجلال خاص وعام
مهمان وملتجیسن ایدر هر زمان بکام
هر یوزدن ایلر آدمی شایان احترام

آنجق بولور او يرده بشر فيض مستدام   معناً او يرده كيزلنور انواع احتشام
وضع بلند پايه‌سيدر احسن النظام   تاب و فروغ شوكتيدر ماحئ ظلام
داء عضال جهلی ايدن اولدر التقام   ارباب سعيه هر دم ايدن عرض ابتسام

الك بر كوچك التفاتی آنك بر جهان دكر
هم بر جهان معادلی هم بيك ده جان دكر

سيف و قلم كه خادم اجلال و شاندر   هب مكتبك جلادتنه ترجماندر
بيك شكل دلفريبه كيرر بر جهاندر   بر اويله روضه‌در كه طراوت نشاندر
آزادهٔ ملالت ورنك خزاندر   هر حالی مولد شوق جناندر
فكرمجه محض جاندر اوت محض جاندر   ايشته همای عزت اويوزدن عبارتدر
ظل سعادت وايه‌سی ده جاوداندر   مكتب عمومه حاصلی كهف الاماندر
عاقل اولان بيلير نه‌ديمك قدر مكتبی   تقديس ايدر او جای فيوضات مكسبی

ابوالضيا توفيق بك

كمال بك مكتب ادبيسنه منسوب شدت بيان، اصابت ذوق وايقان صاحبی بويوك محررلرمزدن بريدر . حدت ذكاسی آثار ومقالاتنده نماياندر . عثمانلی مطبعه‌جيلغنه جداً خدمت ايتمش ، افكار احرارانه پرورده ايتمه‌سندن طولايی بر قاچ كره پای تختدن نفی وتغريب جزالرينه اوغرامشدر . اعلان مشروطيت ايله منفاسی اولان قونيه‌دن استانبوله عودت ايتمش وايلك انتخابده انطاليه مبعوثی صفتيله وكلای ملت عدادنده بولنمش؛ برطرفدن‌ده (تصوير افكار) غزته‌سنی چيقاره‌رق طبعنده‌كی تحرير ومناقشه استعداد وقابليتنی تطمين ايله‌مشدر. (مجموعهٔ ابوالضيا) ده‌كی مقالاتی ، نمونهٔ ادبيات عثمانيه ، تقويم ابوالضيا (نه) حقنده تتبعات ، نوسال معرفت ، لغت ابوالضيا علوم شرقيه وغربيه‌ده‌كی حظ ونصيبنك ، طرز تحرير وتحكيه‌ده‌كی درجهٔ تأثير وموفقيتنك معياريدر. ۳۲۹ سنه‌سی اواسطنده فجأةً مرتحل داربقا اولمشدر. مدفنی : مقری‌كوينده اوغلی ضيا بكك يانندە‌در . آثار سائره‌سی :

ملت سر يه) ، (ابن‌سينا) ، (ازوپ) ، (نفعی) ، (ناپوليون) ، (سروریٔ مورخ) ، كوتنبرغ) ، (بوفون) ، (فرانقلن) ، (ديوژن) ، (يكی عثمانليلر) .

« اکرم بك (رجائی زاده محمود اکرم بك »

« استاد اکرم » عنوانی آلان مرحوم ، ادبیات عثمانیه‌نك ، داها خصوصی برتعبیرایله ، شناسی وکمال دور ادبیسنك طرز جدیدده نظریاتنی ایلك تدوین وتعلیم ایله‌مش بویوك برادیبمزدر. رقت حسیاتی ، نزاهت بیانی ، تراشیدکی اسلوبی ایله تمیز ایله‌دیکی کبی اخلاق واطوارنده‌کی تمکین ووقار ایله‌ده تلامیذ وآشنایانه بویوك برحس حرمت ومحبت القا ایله‌مشدر . ضیاعلرینه قلب پدرانه‌سنك پك کوج تحمل ایتدیکی یاورولرینك بالخاصه (نژاد) ینك درد فراقیله میدانه کتیردیکی آثار ونشائد جداً محرق ودلسوزدر .

مشروطیتك اعلانی متعاقب انجق قازاندیغی حسن صیت ادیبانه سوقیله اوقاف ومعارف نظارتلرینه تعیین ایدلمش ایسه‌ده ، سکون وانزوای صمیمانه‌یه فرط الفت ومیلی استعفا ایتمه‌سنی موجب اولمشدر . اعیان اعضالغنه‌ده ارتقا ایله‌مشدر . ٣٢٩ سنه‌سی مرتحل داربقا اولمش و (کوچوك صو) ده‌کی سوکیلی اوغلو (نژاد) ینك یانته دفن اولنمشدر. مطبوع آثار ادیبانه‌لری :

قدمادن برقاچ شاعر

نفرین

تعلیم ادبیات

تقدیر الحان

یادکار شباب

محسن بك

زمزمه

ناچیز

مه‌پریزون

شمسا

تفکر

تقریضات

پژمرده

نژاد اکرم ٢ جلد

اطالا ترجمه‌سی

چوق بیلن چوق یا کیلیر [٤ پرده‌لك قومه‌دی]

نشیدهٔ حرب

حفظ وطنه همت مردان کونیدر بو ، وحدتله فدا کاریٔ اخوان کونیدر بو ،
سرحدلره تحشید دلیران کونیدر بو ، طورمقمی اولور ؟ غیرت اقران کونیدر بو ،
درد اهلی اولان بزلره درمان کونیدر بو ، بیك منت ایله بذل سر وجان کونیدر بو ،
حقك بزی تأییدینه ایمان کونیدر بو ، اعدامزه خسران کونی خذلان کونیدر بو ،
بالقانلره طوفان صاله‌جق قان کونیدر بو ، تاریخمزك حرمته شایان کونیدر بو ،

سنجاغمزك شوق ایله تابان کونیدر بو ،
ای اردوسی عثمانلیلرك ، شان کونیدر بو ،

ملت که آلیر قوتنی عون خدادن ، ملت که بولور ذوق روان روح غزادن ،
ملت که ایرر کوشنه تکبیر سمادن ، ـ وارسته تمامیله بو کون خوف ورجادن ـ
چوق‌نار آله‌جق دشمن بدعهد ووفادن . اونلر بزی قورقارمی صانیردی بو وغادن
....
ایکرنمك اولور لحجۀ ناشسته لقادن . کچمك فقط اولماز بو سفر رفع بلادن .

سنجاغمزك شوق ایله تابان کونیدر بو ،
ای اردوسی عثمانلیلرك ، شان کونیدر بو !

سرتاج اوله‌لی بزلره ای رایت کلرنك ! هیچ پرده‌سنی کوردیمی بر ملحمه بر جنك ؟
....
ممکنمی تقابل ایده تمساح ایله خرچنك ؟ بالقانلرك ارتق یتشیر ایتدیکی نیرنك ؛
تجویز ایده‌مز تا بوقدر ذلتی فرهنك ؛ خائنلره اولدقچه میادین وغا تنك ،
قاچدقچه دلیکدن دلیکه لنك وبی ننك ، قورشون نه روا ، انلری تدمیره یتر سنك .

سنجاغمزك شوق ایله تابان کونیدر بو ،
ای اردوسی عثمانلیلرك ، شان کونیدر بو !

اولدق ، یتشیر ، اوروپایه قارشی رضاجو ، آزدیردی اشرابی تذلل له تکاپو ،
الویرمدیمی صبر وتحملسه بو ، یاهو ؟ ! . « چکمز اوقدر ثقلتی آرتق بو ترازو ! »

حالا، نه‌دییور، دیکله‌ییکز، هاتف حق‌کو، پاکیزه وطن، مادرمز، حضرت بانو :
«دوندیرمه‌مکه عهد ایدك اولر، بو سفر رو، «طولسون، یوریبك، آتش ایله، خون ایله هرسو.
«ییق، یاق مدن دشمنی ای محتشم اردو ! «غافللره کوستر نه ایمش شدت بازو ! »
سنجاغمزك شوق ایله تابان کونیدر بو،
ای اردوسی عثمانلیلرك، شان کونیدر بو !

صربك سوزی اولمازه، قره طاغ حربه مباشر اولمقله مروتلی کوروندی . شوده ظاهر ؛
....
«عادت بودر : اخرده کلیر زمره اکابر !!. » لکن بو شماتت، بو نمایش، بو ظواهر،
بیلسه‌ك کیمی مبهوت ایده‌جك؟ باری شو ماهر آقتورلرینه فاجعه‌یی آکلاته‌لم بر .
سنجاغمزك شوق ایله تابان کونیدر بو،
ای اردوسی عثمانلیلرك، شان کونیدر بو!

اورمش سر سافللرینه نشوهٔ خشخاش، پرولوله، پرخرخره، پروسوسه لشلاش،
کلمش قپویه، چیرپینیور بر سوری عیاش، بر صاعقهٔ خشم الٓهی کبی دهاش،
این باشلرینه هپسنك ای تیغ کهرپاش ! طاتسون او سنك ضربه‌کی هرسینهٔ قلاش،
کورسون او سنك برقکی هردیدهٔ خفاش، کیت جنکه وقارکله، تلاش ایتمه وطنداش،
قارشی طوره‌مز حقه اویوزلرجه بیك اوباش. منت سکا ای سیف جلادت، سکا شاباش !
سنجاغمزك شوق ایله تابان کونیدر بو،
ای اردوسی عثمانلیلرك، شان کونیدر بو!

ای آوروپا ! ای مغرب نور مدنیت آفاقکی صارمش کورینور ظلمت غفلت
سنسین ویرن آنجق بو قتاله سببیت سندن کلیور هپ بو اشرایه جسارت ؛
ظالملری توقیر ایله مظلومه حقارت . سندن دیمه‌در هپ بوفلاکت، بومصیبت
چارپشمالیمی تا بوقدر حق ایله قوت ؟ چیکنننمه‌لیمی تا بوقدر حق و حقیقت ؟
محو اولسه‌ده چکمز بوقدر ظلمی بوملت؛ ویرمك بزه فرض اولدی شو حالاته نهایت :
سنجاغمزك شوق ایله تابان کونیدر بو،
ای اردوسی عثمانلیلرك، شان کونیدر بو !

اسلامه اولان ظلمی کور ای حاکم مطلق ! صابرلره ای ناصر اولان خالق اشفق ؟
عثمانلیلری ایله بو درنکده موفق ! ایام کچر بردم اولور امر محقق ،
بز تورکلری بز، چار پیشه رق یوز کشی قالسه‌ق، اجدادمزك یوردینی چیکنتمه یز انجق .
چوق سوردی یتر لقلقهٔ مزعج لقلق ؛ عسکر یوریسین، شیمدی بودر الزم واوفق .

سنجاغمزك شوق ایله تابان کونیدر بو ،
ای اردوسی عثمانلیلرك ، شان کونیدر بو !

احمد مدحت افندی

مرحوم اك چوق یازی یازمش ، موضوعلری‌ده مختلف اولمق اوزره اك چوق اثر تألیف ایتمش بر محرر مزدر . خلقمزده مطالعه هوسنی مرحوم اویاندرمش وهر محرردن زیاده بو هوسی بسله‌یوب بویوتمشدر . مدحت افندینك اساسلی ومنتظم بر تحصیل کورمه‌مش اولمه‌سنه رغماً شرق وغرب معارفندن ملته عمومی برخواجه‌لك یاپه‌جق درجه‌ده بهره مند اولوشی سعی مکب اصحابندن اولدیغنی رعنا کوسترر .

صوك ادوار حیاتیه‌سنده دارالفنون تاریخ ادیان ، تاریخ عمومی وسائره معلملکلرنده بولونمسی معلومات عمومیه‌سنك بوجهتده براختصاص وخصوصیت شکلنی آلمش اولدیغنی اثبات ایدر. مرحوم بزده ایلك ساده آچیق اطنابلی حاصلی تعبیر مخصوصله، انامی براسلوب صاحبی‌در مع مافیه تك توك یوکسه‌ك اسلوبده یازلمش آثاری‌ده واردر . مدحت افندی ، بزده اك زیاده قلماً چالیشمق وقازانمق اورنكی اوله‌رق یشامشدر . حکایه‌لری پك بیوك تهالکله اوقونمشدر. دارالشفقة الاسلامیه و (تاریخ عثمانی انجمنی) اعضالقلرنده بولوندیغی کبی اوچیوز بش سنه‌سنده استوقهولمده انعقاد ایدن مستشرقین قونغره‌سنه‌ده حکومت عثمانیه طرفندن مرخص اوله‌رق کوندرلمشدر ٣٢٩ سنه‌سی اواسطنده مرتحل داربقا اوله‌رق فاتح جامع شریفنده‌کی خطیره‌یه دفن اولنمشدر .

باشلیجه آثاری بروجه آتیدر :

١ تاریخ ادیان
٢ اس انقلاب
٣ حقیقة الحقایق
٤ کائنات
٥ خواجهٔ اول
٦ مدافعه

٧ بشائر صدق نبوت محمدیه
٨ اوروپاده برجولان
٩ سلیمان موصلی
١٠ طغارجق
١١ قرق انبار
١٢ حسن ملاح
١٣ حسین فلاح
١٤ بر یوزنده برملك
١٥ دنیایه ایکنجی کلیش
١٦ پارسده برتورك
١٧ قره عاشق
١٨ مفصل ـ تاریخ عمومی
١٩ نوم وحالات نوم
٢٠ مدخل تاریخ وفنون جغرافیا
٢١ سودای سعی وعمل
٢٢ دمیر بك
٢٣ بن نه‌یم
٢٤ پارسده اوتوز بیك بودی
٢٥ مشاهدات
٢٦ اس املا
٢٧ استبشار
٢٨ احمد متین وشیرزاد
٢٩ اوروپا اداب معاشرتی
٣٠ تعفف
٣١ ضابط
٣٢ اخبار آثاره تعمیم انظار
٣٣ هلال احمر تاریخی
٣٤ بشیر فوأد (ترجمهٔ حال)

امرالله افندی

شخصیت علمیه‌سنی (اقدام) ایله نشرینه باشلادیغی (محیط المعارف) مقاله‌لریله جداً ممتاز وممایز برحاله قویمشدر . دینه بیلیرکه بزده « علم لسان » دن و « فلسفهٔ لسانیه » دن ایلك بحث ایدن امرالله افندی اولدیغی کبی، زمانلرینه قادار هرالی قلم طوتانك کیرمکده بربأس کورمه‌دیکی لسانی مناظرات ومناقشاته بررنك علمی، برقیمت فنیه ویرن‌ده ایلك امرالله افندی اولمشدر .

دور استبدادده باش‌محررلکی ایله برجلدی تماماً طبع ونشر ایدیلمش اولان (محیط‌المعارف) امرالله افندینك هیکل احاطه‌سی، آبدهٔ عرفانی تلقی ایدیلمکه شایسته‌در. واقعا دور مشروطیتك حلولیله برابر ؛ عثمانلی ملتنجه بر (محیط المعـارف) ك درجهٔ لزومی تقدیر ایدیلمش ؛ وباشده ولی عهد سـلطنت ، مرحوم یوسـف عزالدین افـندی حضرتلری اولمق اوزره بو بابده امرالله افندی‌یه مالاً وقالاً ، فعلاً وعملاً مراجعات کثیره‌ده بولونیلارق برهیأت مخصوصه‌ده بالتشکیل یکیدن(محیط المعارف) تحریرینه باشلانیلارق‌حتی بوکره‌ده ینه انجق برجلدچیقاریلمش ایسه ده وفاتیله تأخره اوغرامشدر .

امرالله افندینك دارالفنون فلسفه معلملکنده ایکن‌نوط ایتدیردکلری فلسفه درسلری‌ده مشار الیهك جداً فنیات ولسانیاتده ، فلسفیات وتتبعاتده نه قادار متبحر اولدقلرینی پك واضح کوسترر. قرق کلیسا مبعوثلغی ایله باشـلایان حیات سیاسیه‌سی معارف ناظرلغنه قادار کندیسنی

ارتقا ایتدیرمش وبعض تقاریر ولوایح سیاسیه‌سی علوم سیاسیه ده‌کی ید طولاسنی اثبات ایله‌مش ایسه ده، حیات علمیه‌سنك انکشافاتنه وملتك مشار الیهدن بحق بکله‌دیکی عرفانی خدماتك ایفاسنه انکل اولمشدر .

مشار الیه (لوله بورغاز) ده تولد ایتمش؛ و (۳۳۲) سنهٔ هجریه‌سنده مرتحل دار بقا اوله‌رق فاتح جامع شریفی حظیره‌سنه دفن اولونمشدر .

ب

بایزید خان عثمانی

حلم ایله معروف اولان سلاطین عثمانیه دندر . شعرده (عدلی) تخلص ایدردی مطبوع دیوانلری نقصاندر . رحلتلری (کچدی سلطان بایزید خان ولی) مصراعنك ناطق اولدیغی (۹۱۸) تاریخنده‌در . جامع شریفلری یانده‌کی تربه‌لرنده مدفوندر .

برمناجاتندن:

خدایا خدالق سکا یاراشیر
نته کیم کدالق بکا یراشیر
چو سنسن پناهی جهان خلقنك
قودن سکا التجا یاراشیر

ابیات فارسیه‌لرندن :

هر دودکه پیدا شود از سینهٔ چاکم
ابری شود وگریه کند بر سرخاکم

بهشتی احمد سنان چلبی

سلطان بایزید ثانی دوری شعراسندن اولوب قاریشدیرانلی سلیمان بکك اوغلیدر . بر اره‌لق ایرانه کیده‌رك مولانا جامی و (علی شیرنوائی) دن استفاده ایله‌مشیدی . عودتنده کبان بکلکی خدمتنه نائل اولدی . عجم شعراسنه امتثالاً بش حکایه‌یی جمع ایله بر خمسه نظم ایتمشدرکه شعرای عثمانیه میانده ابتدا بو اصولی استعمال ایدن کندیسی اولمشدر . حکایه‌لر شونلردر: (وامق وعذراء) (یوسف وزلیخا) (لیلا ومجنون) (حسن ونکار) (سهیل ونوبهار)،

برده سلطان بايزيد ايله شهزاده جم وقايعنى مبين برتاريخچه‌سى واردركه برنسخه‌سى (روان اوطه‌سى) كتبخانه‌سنده‌در . سهى بكك تذكره‌سنده خمسهٔ نظامى يى ترجمه ايتديكى‌ده محرردر . (قاريشديران) چورلى‌قراسندن برقريه‌در . (مغنيسا) لى (جامعى) نك‌ده (وامق وعذرا) سى وحكيم اوغلو كتبخانه‌سنده (مخزن اسرار) اسمنده برمنظومه‌سى واردر .

بهشتى‌نك مصاريعندن : ذرهٔ ناچيزدن عار ايتمه‌سونمى آفتاب

بقائى

شعراء قضاتدن برذات اولوب (ايزنيق) ليدر . تحصيلى‌مشايخ فصلنده مذكور (قورت) افنديدندر . (٩٨٠) كسورده معزولاً ارتحال ايتدى . مرتب ديوانى و (٩٧٣) ده نظم ايله‌ديكى (كل و بلبل) منظومه‌سى واردر .

ابياتندن : عاشقان كوى ياره جمع اولسون
حاجى حاجى‌يى مكه ده بولسون

بايزيد « شهزاده »

سلطان سليمان قانونى شهزاده‌لرندن اولوب سائقهٔ قدرله (٩٦٧) ده سيواسده شهيداً ارتحال ايله‌دى . تركى فارسى اشعارى واردر . مخلصى (شاهى) در . حياتندن نااميد اولديغى برزمانده انشادايله‌ديكى مروى اولان اشعار دلسوزانه‌سندن :

نيده‌يم ضايع ايدوب طول امل‌له نفسى
قالمدى ذره قدر دلده بو دنيا هوسى
اضطرابى قوكه اى مرغ روان سير ايله
اسكيبوب ايشته خرابه وارييور تن قفسى
كاربان ره اقليم عدم منزلنك
دوقونور اولدى دلا سمعمه بانك جرسى
غافل اولما كوزون آچ ديدهٔ حق بين اول
بوش كورمه خس و خاشاك ايله مور ومكسى
شاهئ بيدل و بيچاره كنهكاره نه غم
سن اولورسه‌ك اكر اى لطف خدا دست رسى

احوالنی مصور ابیات فارسیه‌سندن :

درد وبلا وغم شد حاصل مرا زگردون
یارب چه‌چاره سازم شد حال مادیکرکون

دیوانچه‌سنك برنسخه‌سی فاتحده (ملت کتبخانه‌سی) نده موجوددر .

برادری شهزاده (مصطفی چلبی) ده طبع شاعرانه‌یه مالك اولوب استادی سروری قدر ایدی . پدرینك بغداد سفرینه عزیمتی اثناسنده رستم پاشانك سعایتیله قونیه ارکلیسنده قضازده فنا اولدی . (مکررستم) تاریخ شهادتیدر .

ابیاتندن : رفعت ایسترسه‌ك اکر مهرجهان آرا کبی
سور یوزون هرکون یره ایله تنزل ما کبی

بختی

فضلای شعرادن السنهٔ ثلاثه‌ده انشاد نثر ونظمه مقتدر برذات اولوب (موره) ده‌کی (ایزدین) قصبه‌سندندر . مجموعهٔ منشآتیله مرتب دیوانی و (٩٨٩) تاریخنده نظم ایتدیکی (١٥٠) بیتلی فارسی‌العباره (تحفة الافکار درجواب دریای ابرار) اسمنده برمنظومه‌سی واردرکه مطلعی بودر :

آتشین لعلی که تاج خسروانرا زیورست
اخکری بهر خیال خام پختن درسرست

منشآتنك بعضیلرنده‌کی امضاسندن :

نه‌رخت وبخت دارد نه درختی
انیس صدق وصفا آواره بختی

تاریخ وفاتیله مدفننه دسترس اولونامادی . (ییلدیز) کتبخانه‌سنده تورکجه برمنظومه‌سی موجوددر .

بیانی مصطفی افندی «جارالله زاده»

علماء شعرادن برذات اولوب (روسجق) لیدر . ابوالسعود افندیدن اکمال تحصیلدن صوکره ایفای حج ایده‌رك استانبوله عودتنده (اوق میدانی) قربنده صوفیلر درکاهنه انتساب ایله‌یوب شیخ اولدی وفاتی (١٠٠٦) ده‌در . ترتیب کرده‌سی اولان (تذکرهٔ شعرا) سنی قینالی زاده تذکره‌سنی تلخیص وعلاوه ایله میدانه کتیردی .

ابیاتندن : ای بیانی تند باد محنت هجرانله
عشق اودی خاکسترنده نیجه پنهان اوله

طریقةً خلوتیدر. (قافلهٔ شعرا) ده : (داخل سور استانبولده متصرف اولدیغی اکمل تکیه‌سنده دفن ایدلمشدر) دیه محرردر .

باقی « محمود عبدالباقی افندی » [١]

طرز قدیم نظمی زمان مساعد اولدیغی مرتبه تجدیده چالیشمش وموفق اولمشدرکه ضیا پاشانك (باقی‌یه سزا اولنسه تعیین : تعبیر مجدد نخستین) بیتی‌ده بوکا شاهددر .
عثمانلیلرجه (ملك الشعرا) نامیله یاد اولنور برشاعر فاضلدر. مولدی استانبول اولوب صغر سنده سراج چیراقلغنه ویرلمش ایکن استعداد مادرزاد کندیسنی طریق تحصیله سوق وارشاد ایله‌مشدر .
قاضی‌عسکرلك رتبه‌سنی احراز ایله‌مشدی. باشلیجه آثاری : (ترجمهٔ مواهب لدنیه) (الاعلام فی احوال بلدالله‌الحرام) ترجمه‌سی (حضرت خالددن مروی اولان احادیث شریفه رساله‌سی) (فضائل جهاد) (دیوان بلاغت عنوان) لریدر . وفاتی (انتقال ایلدی باقی بوفنا دنیادن) (فنایه ویردی جسمی قالدی باقی اسمی عالمده) (وای‌کجدی شعرای سلفك باقیسی) (اوقی روح باقی‌ایچون فاتحه) مصراعلرینك ناطق‌اولدیغی (١٠٠٨) تاریخنده اولوب مدفنی‌استانبولده ادرنه قپوسی‌خارجندن ایوبه‌کیدن‌جاده‌نك صول‌جهتنده یول‌کنارنده‌در. سنك مزارنده محرر عباره : (علمادن سلطان شعرادن مرحوم ومغفور عبدالباقی افندینك روحیچون فاتحه)

قدریکی سنك مصلاده بیلوب ای باقی
دوروب‌ال‌باغلایه‌لرقارشوکه یاران صف‌صف

بیت حزینی فی‌الحقیقه جنازه‌سنده بولونان قدرشناسان زمانی آغلاتمشدر .
خاتمنده شو بیت منقوش ایدی: (فانیست جهان‌درو وفانیست : باقی‌همه اوست‌جمله‌فانیست) دیوانیله (مواهب لدنیه) ترجمه‌سی مطبوعدر (فضائل‌جهاد) اسمنده‌کی اثرینك خط دستیله محررنسخه‌سی (نورعثمانیه) کتبخانه‌سنده واردر . بویولده یازیلان آثارك جسیم واك استفاده

---

[١] شعرا خیلی دفتر ایدیجك دست قضا
محو واثباتله پر قیلدی نیجه اوراق
قازیدی نیجه‌نی یا کلش دیو بودفتردن
باقی‌یه ایدوب اشارت دیدی صح‌الباقی

بخشاسیدر . بو اثر (مشارع الاشواق الی مصارع العشاق) ك توسیعاً ترجمه‌سیدر . دیو
(هامر) طرفندن آلمانجه‌یه ترجمه ایدلمشدر .

حلاوت طبع ، نزاکت ، شطارت آمال ، عمقیت افکار ، وبدیعیت افاده کبی خص
مقبوله وبرکزیده‌نك همان کافه‌سی بو شاعر عالی نهادده اجتماع ایتمشدر دینیله بیلیر . کندی
ایچون ذوق ، یالکز حقیقتده‌در . طبع وخلقی مزاحم شاعرانه واکدار عاشقانه
زیاده اذواق ولذائذ مادیه ودنیویه‌دن متلذذ . مسلك حکمیسی برحیات بولندقجه غم
وغمدن آزاده عمر سورمکدر . غزللری عمومیتله فرنکلرك (لیریك) دیدکلری صورتده
ساز ایله ترنم ایدیله بیله‌جك برشکلده واکثریتله‌می پرستانه یازلمشدر . باقینك آره صره ک
وجناس طرزنده خفیف لکلرده بولنمسی ، تشبیهات واستعاراتده بعض مرتبه مبالاتسز
کوسترمسی ، کندی کمالات کسبیه‌سی وحسن طبیعتیله شایان تألیف کورلمه‌مشدرکه یك طوغریدر
باقی‌یه کوره برچهرهٔ حسنك ترتیبات صوریه‌سی انظار تحیره الك محتشم نفائس طبیعیه‌یی اخطا
الهاماتی دائما شرقه مخصوص تخیلاته منحصر قالماز بوکاده الك کوزل دلیل مرثیهٔ مشهو
سیدرکه بومنظومه ادبیات عثمانیه‌نك الك قیمتدار برایجوسی مقامنده عد وتلقی ایدلسه بجادر

ابیاتندن :

درونك برمعارف همنشینك مرد عارف قیل
آچیلمه ای یوزی کل شخص نادانه کتاب آسا

زر افشان اول کف احسان ایله سیر ایله عالمده
جهانکرد و جوانمرد جهان اول آفتاب آسا

زاهد اول ثقلت ایله اوچاغه حاضرلانمه
چیقار اول جبه ودستاری براز خفت بول

شرف ویرمز در وکوهر کمال اولماز زر وزیور
هنر کسب ایت هنر بحر فضلت کان عرفان اول

جانلر فدا محبت جانانه سرد کل
ارباب عشقه ترك سر ایتمك هنردکل

غرق ایدر عالملری بر قطره آب مغفرت
وار قیاس ایت وسعت دریای رحمت نیدوکن

مصاریعندن: همت مردان ایله آسان اولور هر مشکل ایش

باقی قالان بو قبه ده بر خوش صدا ایمش

سوز کهردر نه بیلیر قدرینی نادان کهرك

بیمار حالنی ینه بیمار اولان بیلیر

کردون دونه عاقل ایسه‌ك قیلمه اعتماد

بو دنیا درکهی ماتم کهی سور

نادان قومازکه مردم دانا حضور ایده

دانا دل ایسه‌ك سریکی نادانه دویورمه

عاقل ایتمز عبث یره خنده

کرم کوردکجه ای باقی رجا آرتار کدالردن

انسان کامل اولمغه سعی ایله آدم اول

چوق اولور یار ولی یار وفادار اولماز

عنایت حضرت حقدن کرم فیاض مطلقدن

بهائی محمد افندی

مسند مشیختی احراز ایدن فضلای شعرادن اولوب شیخ‌الاسلام (خواجه سعدالدین‌افندی) زاده عبدالعزیز افندینك مخدومیدر. مجموعهٔ اشعاری مشهوراولدیغی کبی فتاوایه متعلق‌اثری‌ده متعارفدر. غزلسرالقدہ متمیزایدی. (نیلرسن) ردیفنده‌کی‌غزل‌عاشقانه‌سی حافظه پیرای‌شعرادر. وفاتی (منزلك فردوس اوله الفاتحه) مصرعنك کوستردیکی (١٠٦٤) تاریخنده مدفنی فاتح جوارنده بویاجی قپوسی قربنده‌کی خانه‌لری قارشوسنده‌در. توتونك اباحتنه دائرفتواسی اولدیغی مرویدر. فقط طباً مسلم اولان مضرتنه کوره کراهتنده شبهه‌سی یوق‌ایدی. دیوانچه‌سی غیرمطبوعدر.

غزلیاتندن زبانزداولان‌شو: کوزل تصویر ایدرسن خال وخطدلبری اما

فسون وفتنه‌یه کلدکده ای بهزاد نیلرسن

بیتنی حاوی غزل مشهوری آتی‌الترجه (نائلی) نك تخمیسیله برابر محرردر.

ابیات سائره‌سندن : بهائی خانهٔ امید قالماز بویله دربسته

نسیم لطف اسرالبته برکون فتح باب ایلر

مصارعندن : فریاد عندلیبه سبب نوبهاردر

بری محمد دده

خوشکویان شعرادن ومنتسبین مولویه‌دن برذات اولوب (مغنیسا) لی‌در دیوانیله (بلبلیه) اسمنده‌کی اثر منثوری (مغنیسا) ده (چاشنیکیر) کتبخانه‌سنده موجوددر . دیوانی شاعر مشهور (نابی) افندی تقریض ایله‌مشدر (مغنیسا) حقنده مطول برقصیده‌سی واردر (بلبلیه) سی مطبوعدر . (١١٢٨) تاریخنده مملکتنده ارتحال ایلمشدر . اسکی مولویخانه حظیره‌سنده مدفون اولدیغی مرویدر عطارلق صنعتیله مشغول ایدی .

بر تسدیسندن :

حالکدن ایتمه بری شکایت رضا کوزه‌ت
ربك قو ایله‌سین سنی محنتله تربیت
محنتسز اولماز اهل دله کسب منزلت
ایله دل‌حزینه ینه بو بیت ایله تسلیت
هرکس بقدر خویش کرفتار محنت است
کسی را نداده اند برات مسلمی

بلیغ اسماعیل افندی

فضلای شعرادن اولوب (بروسه) لی‌در . وفاتی (١١٤٢) تاریخنده قبری بروسه‌ده (یکی یر) [١] مقابرنده‌در. آثاری: (دیوان) ،(منظومهٔ کل‌صدبرك) [٢] ،(منظوم سرکذشتنامه)، (سبعهٔ سیاره) [٣] (نخبة الاثار لذیل زبدة الاشعار) [٤] درکه جمله‌سی غیر مطبوعدر . برده (کنج شایکان) اسمنده فقه ، ادبیات ، تراجم‌دن باحث محاضراتدن برمجموعه‌سی واردرکه خط دستیله محرر نسخه‌سی خالص افندی کتبخانه‌سنده‌در . شیخ اسماعیل حقی حضرتلرینك منظوم برتقریضلرینی حاوی اولان و بعض علاوات ایله بروسه‌لی شاعر اشرف بك مرحومك همتیله (١٣٠٢) ده خداوندکار مطبعه‌سنده طبع اولونان (کلدستهٔ ریاض عرفان ووفیات دانشوران

---

[١] (یکی یر) اسمنده بروسه‌ده ایکی قبرستان واردر. بریسی نمازکاهدن ایشیقلره کیدن شوسه‌نك صاغ طرفنده دیکری‌ده (چتال فرون) ك آشاغیسنده (آرابه یتاغی) دخی تسمیه اولونان (خواجه حسن) مزارستاننك آلت طرفنده (مرعی مزارلنی) ده دنیلن یردرکه (بلیغ) مرحوم بوراده مدفوندر.

[٢] (١٠٠) حدیث شریفك نظماً ترجمه‌لرینی حاویدر .

[٣] یدی عدد نعوت شریفه‌لرینی حاویدر .

[٤] مؤلفك خط دستیله محرر نسخه‌سی منظور عاجزی اولدی بو اثر (فائضی) نك (زبدةالاشعار) ینك ذیلیدرکه (٤٥٠) شاعرك بك مختصر ترجمهٔ حالیله منتخبات اشعارینی جامعدر.

نادره‌دان) [١] اسمنده‌کی اثری بروسه‌ده مدفون اولان سلاطین، شهزادکان، وزرا، مشایخ،

[١] بروسه‌ده مدفون سلاطین، شهزادکان، وزرا، مشایخ، علما، شعرا وسائره‌نك تراجم احوالنه دائر کلدسته‌دن باشقه مؤلف آثار :

١ — (١٠٦٠) تاریخنده بروسه‌ده وفات ایده‌رك ابدال محمد جامع شریفی حظیره‌سنه دفن ایدیلن علما وزمرهٔ قضاتدن بروسه‌لی بالدیر زاده سلیسی محمد افندینك وفیاتنامه‌سیدرکه شیخ الاسلام قره چلبی زاده عبدالعزیز افندی طرفندن تاریخ تألیف اولملق اوزره (روضهٔ اولیا) تسمیه قلنمشدر، غیرمطبوعدر. برنسخه‌سی بروسه‌ده خراجچی اوغلی واورخان کتبخانه‌لریله استانبولده ولی افندی کتبخانه‌سنده واردر.

٢ — (١٠٥٥) ده بروسه‌ده وفات ایده‌رك (خنکار کوشکی) جوارنده تمنا دینیلن مقبره‌یه دفن ایدیلن بروسه‌لی فضلای شعرادن سهمی محمد چلبی طرفندن بروسه‌ده مدفون رجال اللهك تراجم احوالنه دائر یازیلان بر اثردرکه غیر مطبوعدر منظور عاجزی اولمامشدر .

٣ — (١١٩٨) ده بروسه‌ده وفات ایده‌رك سد باشنده بویوك کلیسا قارشیسنده‌کی سوقاقده شیخ ایوب افندی زاویه‌سنه دفن ایدیلن بروسه‌لی اشرف زاده شیخ احمد ضیاءالدین افندی طرفندن یازیلان (کلزار صلحا، وفیات عرفا) نام اثردرکه مشار الیه شاعر بلیغ اسماعیل افندینك اثرینه ذیل اولملق اوزره مؤلفدر . (١١٣٥)دن (١١٩٦) تاریخنه قدردر غیرمطبوع اولوب مؤلفك خط دستیله محرر نسخه‌سی منظور عاجزی اولمشدر .

٤ — (١٢٧٢) ده بروسه‌ده وفات ایده‌رك پوست نشینی بولندیغی نارلی درکاهنه دفن ایدیلن شیخ فخرالدین افندی طرفندن (کلزار عرفان) نامیله یازیلان ذیلدرکه اساساً (١١٩٦) دن (١٢٥٨) تاریخنه قدردر اتمامی (١٢٦٣) ده‌در . مؤلف طرفندن سلطان عبدالمجید خانه تقدیم اولنمش، قید حیات شرطیله شهری بشیوز غروش عطیه ایله تلطیف بیورلمشدر . برنسخه‌سی استانبولده عاطف کتبخانه‌سنده برنسخه‌سی‌ده فضلای ادبادن دیاربکرلی علی امیری افندینك کتبخانه‌سنده‌در، بواثر اوته‌کیلرینه قیاس قبول ایتمز درجه‌ده مفصلدر، چونکه کندندن اول مؤلف آثاری جمع صورتیله مصنفدر. مقدمه‌سنده مشارالیه بلیغه تقلیداً بروسه تاریخنه دائرده برآز معلومات واردر .

٥ — (١١٤٠) تاریخی رجالندن حضرت امیر مدرسی بروسه‌لی صحاف سلیمان خالص افندی طرفندن یازیلان وفیاتنامه‌درکه اکثر پارچه‌لری اورخان کتبخانه‌سنده‌کی بالدیر زاده وفیاتنامه‌سنك کنارلرنده واردر.

٦ — (١٢٤٧) تاریخنده بروسه‌ده وفات ایده‌رك بویوك پدری یاننه دفن ایدیلن غزی زاده شیخ عبداللطیف افندی طرفندن (روضات المفلحین) اسمنده‌کی مفصل وفیاتنامه‌درکه برنسخه‌سی اورخان جامی کتبخانه‌سنده‌در . بوذاتك ینه بروسه وفیات مشاهیر واکابری ایله بروسه صولرینه، قاپلیجه‌لرینه، مسیره‌لرینه دائر آیریجه مختصر براثری واردرکه نسخه‌لری اکثر کتبخانه‌لرده موجوددر .

٧ — (١٢٣٢) ده وفات ایده‌رك منلا فناری جامع شریفی غربنده پدری یاننه دفن ایدیلن شعرادن باقیرجی راشد محمد افندی طرفندن (زبدة الوقایع ، دربلدهٔ جلیلهٔ بروسه) نامیله بروسه‌یه متعلق مفصل وفیاتنامه‌درکه خط دست مؤلفله محرر نسخه‌سی متقاعدین رجال عدلیه‌دن حفیدلری مرحوم مجدی افندی عائله‌سنده اولوب منظور عاجزی اولمشدر . بر نسخه‌سی‌ده فاتحده (ملت کتبخانه‌سی)نده موجوددر.

٨ — (روضات المفلحین) ایله (کلزار صلحا) ایکیسی برجلده‌اوله‌رق « اورخان غازی » کتبخانه‌سنده موجوددرکه (صحاف سلیمان) افندینك وفیاتنك قسم اعظمی‌ده تحشیه ایدلمشدر .

علما ، شعرا و ارباب صنایعك تراجم احوالنی مبین اولوب آثارینك اشهریدر . بو اثر (١٢٦٠) تاریخنده ارباب دانشدن بر ذات طرفندن تلخیص ایدلمشدر که بر نسخه‌سی (ییلدیز) کتبخانه‌سنده واردر .

برنعتندن : وجودك باعث ایجاد عالم یا رسول الله
آنکچون جمله‌دن سنسین مکرم یارسول الله

ابیاتندن : سیم و زر ایلیه‌مز آهنی زور بازو
دولت دادخدا سعی ایله تحصیل اولماز

برده اوچ جلد اوزره مرتب بروسه‌یه مخصوص بر (شهر انکیز) ی اولدیغی (صفائی) ده مندرجدر .

بلیغ محمد امین افندی

شعرادن و آق اووه‌لی زاده احمد خاتم افندی مرحومك تلامیذندن صاحب دیوان برشاعر اولوب (یکیشهر) لی در . (١١٧٢) تاریخنده اسکی زغره قاضیسی ایکن وفات ایلدی دیوانی مطبوعدر . (قافلهٔ شعرا) ده بو دیوان بروسه‌لی بلیغه نسبت اولنیورسه‌ده اثر ذهولدر .

(حمام‌نامه) و (بربرنامه) اسملرنده شوخانه منظومه‌لری‌ده واردر .

ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور (حسین لامکانی) نك غزلنه نظیره‌سندن :

مقصودیکه سعی ایله طریقکده بولونجه
دریایه ایرر آب روان کیتسه یولونجه

البته اولور ظالمه واصل اثر آه
طویماز الم زخمنی آدم اورولونجه

مغبونیٔ کالای فنا ظاهر اولور هپ
صبر ایله بو بازار ندامت بوزولونجه

ارباب کمالك یری خاکستر غمدر
خاك اوزره دوشر میوه کمالیله اولونجه

ابیاتندن : سیه طبعان اولور روشند لانك دشمن جانی
که دزد تیره روزی دائما دلگیر ایدر مهتاب

مصارعندن : بلا دعوت اوطورمه خواننه غیرك ذباب آسا

قابل فیض اولانه اهل هنر بخل ایتمز

اعمایه شرح خاصیت توتیا عبث

اهل منصب لجه‌مز داعیهٔ منصبدن

بقائی

ترجمهٔ حالی (ح) حرفنده مذکور (دارنده)لی حیرت افندینك بویوك برادریدر. مملکتنده (کاتب‌زاده) شهرتیله معروفدر. (١٢٠٠) حدودنده وطننده ارتحال‌ایتدی. (مولدنی)منظومه‌سی اولدیغی کبی (سید بطال غازی) غزواتنی و (حدیقة السعدا) یی‌نظم ایتمشدر. اشعاری اورته حاللی‌در. بویوك عبدی پاشا مقربلرندن ایدی.

بشیر فؤاد بك

ارباب قلمدن ومعارف غربیه آشنالرندن ذکی متفنن بر ذات اولوب شهیردر. مع‌التأسف (١٣٠٥) ده منتحراً وفات ایلدی ایوبده مدفوندر. آثاری :

(١) بدرقهٔ لسان فرانسوی : السنهٔ حاضره‌نك ممکن‌مرتبه سرعت و سهولتله وصورت مکمله‌ده تحصیلی ایچون وضع ایلدیکی اصول اوروپاجه شهرتی بادی اولان هایدلبرغ دارالفنونی السنه معلمی (امیل اوتو) نك صرف کبیرینك شیوهٔ ترکی‌یه تطبیقاً ترجمه‌سیدر.

بوآثرایکی‌قسمدن مرتب اولوب برنجی قسمی فرانسزجه‌نك قواعدصرفیه‌سنك‌وایکنجیسی قواعد نحویه‌سنك نظریات وتطبیقاتنی جامعدر.

بو اصول کندی کندینه وخواجه‌یه احتیاج قالمیه‌رق فرانسزجه‌یی تحصیله مساعد اولدیغی کبی فرانسز اولمیانلرك لسان مذکوری تحصیل ایده بیلملری ایچون کرك ملکمزده وکرك اوروپاده نشر اولنان اصوللرك اك مکملیدر.

(٢) مفتاح بدرقهٔ لسان فرانسوی : بدرقهٔ لسان فرانسویده موجود اولان ترجمه‌لرك فرانسزجه مقابللرینی حاوی اولوب کندی کندینه بدرقه ایله فرانسزجه‌یی تحصیل ایدنلره عادتا خواجه‌لك ایده‌جکی کبی بو اصول ایله تدریس ایدن خواجه‌لرده مدار سهولتدر. ترجمه‌لر ابتدالری قولای وقیصه جمله‌لردن باشلیوب کیتدکجه تدریجاً کوچلشوب اوزون جمله‌لر وحتی بر طاقم فقره‌لر حاصل اولدیغندن بواثر مکاتبده قرائت اوله‌رقده اوقوتدیریله بیلیر.

(٣) ویقتور هوغو: ادیب مشارالیهك ترجمهٔ حالیله آثارندن باحث اولوب جب کتبخانه‌سنك ٢٢ و ٢٣ عددلرینی تشکیل ایتمشدر .

(٤) آلمانجه معلمی : آلمانجه‌نك نظریات وتطبیقاتنی حاویدر .

(٥) انکلیزجه معلمی : بودخی انکلیزجه نظریات وتطبیقاتنی جامعدر.

(٦) جنایتك تأثیری: مشاهیر محرریندن (امیل زولا) نك رومانلرندن برینك ترجمه‌سیدر .

(٧) بیکباشی‌یی دعوت : مضحکه ١ پرده (آلمانجه‌دن مترجم) .

(٨) ایکی بیك : کذا (فرانسزجه‌دن مترجم) .

(٩) برنجی قات : مضحکه ٢ پرده (انکلیزجه‌دن مترجم) .

بنارلی زاده حافظ احمد طلعت افندی

علماء شعرادن عاشق رسول خدا بر ذات اولوب پدری (ازمیر) قراسندن (بنار) قریه‌سندن اولدیغیچون ازمیرجه (بنارلی زاده) شهرتیله بنامدر . اکمال تحصیلی خواجهٔ شهیر حافظ شاکر افندی مرحومدندر اخذ اجازه‌یه موفق اولدقدن صوکره ازمیرده (صحافلق) له مشغول اولدی (١٣٢١) ده ارتحال ایده‌رك (قارشی یاقاده) ده (صغوق قویو) مزارستاننه دفن ایدلدی . (منظومهٔ مولد) ك یالکز ولادت نبی قسمنه عائد نظمنه موفق اولدیغی تسدیس بروجه‌آتی درج قلندی :

بسم الله الرحمن الرحیم

مکه‌در نور سعادت لانه‌سی — آنده طوغدی عاشقك جانانه‌سی
یانجه ایتمز طواف پروانه‌سی — اولدی بیت‌الله ولادت خانه‌سی
آمنه خاتون محمد آنه‌سی
اول صدفدن طوغدی اول دردانه‌سی

هم قیاس اولماز بو خاص و عامله — عادت نسوانده اولماز کامله
ظاهراً بولمشدی اول او کل فامله — سرحق ایتدی ظهور بو نامله
چونکه عبداللهدن اولدی حامله
وقت ایرشدی هفته و ایامله

طوتدی آفاقی صدای حوروعین — عرشدن عالی دیدیلر اول زمین
بوسوزك فهمنده در هپ عارفین — اول جهانه لمعه ویردی نور دین
هم محمد کلمسی اولدی یقین
چوق علامتلر بلوردی کلمدین

متفقدر علما ایچـەسی بویله تحقیق ایتدیلر خیلیجەسی
هپ سجلدی سوزلرك ایچەسی اختلافك اولدی بو نتیجەسی
اول ربیع الاول آیی نیجـەسی
اون ایکنجی کیجه اثنین کیجەسی

کفرك اولدی هپ خراب کاشانەسی هم دخی نوشروانك خانەسی
بتـدی آتش کدەلر افسـانەسی چونکه طوغـدی عالمك پروانەسی
دیدی کوردم اول حبیبك آنەسی
بر عجب نورکیم کونش پروانەسی

منبع نور اولدیغك کوردی عیان قالدی نور ایچره حیرتده جوان
عرش و کرسی و قلم شویله همان کوزیمك اوکنده دیدی بیکمان
برق اوروب چیقدی اومدن ناکهان
کوکلرەدك نور ایله دولدی جهان

اسمان یوزلر سوروب ایتدی دیلك مهدینی تعریفه کلدی نه فلك
خادمی اولدی ملائك ایتمه شـك جبرئیل طوتدی قنادك عرشەدك
هم هوا اوزره دوشندی بر دوشك
آدی سـندس دوشـەین آنی ملك

عرض ایدەیم بویله ذوقی هر اره سویلرم اسراری بن عاشقلره
عارفـه حائل دکل طـاغ و دره باق نه کوردی دیدەلر بردنبره
اوچ علم دخی دیکلدی اوچ یره
هر بریسـن ایدەیم نیردن نیره

وقتیدر فخر رسالت کلمەنك بعثیده خلق جهانه اولمەنك
مطلع نور اولسیده مکەنك ایشته معناسی نشان دیکلمەنك
مغرب و مشرقده ایکیسی آنك
بری طـامنده دیکلدی کعبەنك

ایستدم دلدەکی حیرت کیتمکی شش جهاتی یك نظرده کورمکی
تاکه بو کوردکلرم بیلنمکی مفخر عالمـله بن فخر ایتمکی
بیلدم آنلردنکی اول خلقك بکی
کیم یقین اولدی جهانه کلمکی

آفتابده یوق بو طور انکشاف　　هپ سکونت اوزره ایتمزلردی لاف
سروی بویلی قیزلر ایدی بی‌خلاف　　انتظامده یوغیدی هیچ انحراف
ایندیلر کوکدن ملکلر صاف صاف
کعبه کبی ایتدیلر اوم طواف

بر شفا ایدی رفیقه‌م ای جهان　　یوق ایدی خانه‌مده بشقه انس و جان
بن نه‌لر کوردمسه کوردی بیکمان　　خادم خاص اولمق ایچوندی همان
یاریلوب دیوار چیقدی ناکهان
کلدی اوچ حوری بکا اولدی عیان

برزمان قارشومده شویله طوردیلر　　بربریله خیلی دم قونوشدیلر
بیله‌مم که [یا که نه‌لر صوردیلر　　حیرت اندر حیرتمی کوردیلر
[چوره یانمه کلوب اوطوردیلر
مصطفی‌یی بربرینه موشتولر

دیدیلر جمله ملائك ایندی بیل　　باق قپو اوکنده بکلر جبرئیل
هپ بهشت انهاری اولدی سلسبیل　　عالی اولدی باخصوص نسل خلیل
بو سنك اوغلك کبی قدری جمیل
بر آنایه ویرمامشدر اول جلیل

بزکه عاجز بنده‌یز وحشت ندن　　شکل خوش اندامله کلش ایکن
خالقیدر دو جهانك کوندرن　　کرچه ظاهرده بزز نشر ایلین
اولو دولت بولدك ای دلدار سن
[طوغیسردرسندن اول خلقی حسن

انبیاء و اصفیانك جانیدر　　درکهنده خادم اولمق شانیدر
انس و جنك حاصلی جانانیدر　　خلق کونین جمله بندکانیدر
بو کلن علم لدن سلطانیدر
بو کلن توحید و عرفان کانیدر

قلبکاهم نورله تذهیب ایتدیلر　　خاطر ویرانی تطییب ایتدیلر
بو خصوصده مدح و توصیف ایتدیلر　　خیلی سوز شوقله ترکیب ایتدیلر
وصفنی بو رسمه ترتیب ایتدیلر
اول مبارك نوری ترغیب ایتدیلر

مهر و ماهك پرتونده يوق دوام — هر برينك ظلمتى وار والسلام
طوغمسون خورشيد طوغسون اول همام — طان يرى آغارديغك كورد كده تام
آمنه ايدر چو وقت اولدى تمام
كيم وجوده كله اول خيرالانام

آتش عشقك كوكلده شدتى — بر طرفدن ياورومكده فرقتى
آكلاديلر بنده‌كى بو حالتى — كورمدم عالمده بويله حرمتى
صوصادم غايت حرارتدن قتى
صونديلر بر جام طولوسى شربتى

بيله‌مم ساقيسى نه مخلوق ايدى — خوب ايدى بر دلبر معشوق ايدى
هم خريق‌العاده‌لر پك چوق ايدى — باخصوص اولدم كوكل محروق ايدى
قاردن آق ايدى وهم صغوق ايدى
لذتى دخى شكرده يوق ايدى

كيتمدى حالا دماغمدن او ذوق — نشوه‌سندن اولدى حاصل دلده شوق
تا درونمدن بنم اوردقجه برق — طوغمدن اول طوغدى صاندم شمس شرق
ايچدم آنى اولدى جسمم نوره غرق
ايده‌مزدم نوردن كندومى فرق

قالقدى كوزم پرده‌سى كوردم عيان — اولدى بردنبره بر بشقه جهان
هر طرفدن چاغريشورلر قدسيان — قالمدى خوف و تلاشم اولزمان
كلدى بر آق قوش قناديله روان
آرقه‌مى صيغادى قوتله همان

شاه كونينى كورن عين‌اليقين — شاد اولون مسرور اولون اى عاشقين
شوقيله تكبير كتيرسون عارفين — ايشته كلدى رحمةً للعالمين
طوغدى اول ساعتده اول سلطان دين
نوره غرق اولدى سموات و زمين
نور چشم انبياء مرسلين
صلوة الله عليهم اجمعين

بدرى پاشا « حسن بدرى پاشا »

جامع‌السيف والقلم برذات اولوب (سپاو) ده تولد ايتمشـدر . امراى عسكريه‌دن اولان

بدرینك شامه رحلتنده برابرجه کیده‌رك خصوصی واعدادی تحصیلنی بوراده اکمال ایله‌دی . مکتب حربیه‌دن ارکان حرب لکله نشأت ایله‌یوب بر زمانلر سلیمان پاشا مرحوم معیتنده رفیق شفیقی مناسترلی رفعت بکله برابر مکتب حربیه‌ده معلملك ایتدی . بواثناده (علم احوال سما — قوزموغرافیا) ایله فن رمیه دائر آثار فنیه ترجمه‌لرینی میدانه کتیردی . ینه بواثناده (اسقاط جنین) فاجعه نامه‌سیله (برکوئلك اقبال) و (زیروفله) و (مادام لارشـیدوق) اوپرالرینی ترجمه ایتدی . رفیقی رفعت بکله مشترکاً (تماشا) نامی آلتنده برتیاترو کلیاتی ترتیب ایتدیلر . انشـاد شعرده سریع الطبع ایدی . صوك مأموریتی اولان (اشقودره) والی وقوماندانلغندن متقاعداً (۱۳۳۰) تاریخنده استانبولده وفات ایده‌رك فاتحه دفن ایدلدی . قبل الانقلاب کچن زمانلرینك قسم اعظمی منکوبیتله کچمش وحتی رتبهٔ عسکریه‌سی اولان میرآلایلقدن بیله محروم ایدلمشدی . بعدالانقلاب تلافیٔ مافاتنه سعی ایدلدی .

غازی کرایك مشهور غزلنی تخمیسندن :

قوقلارز باد غزا سوسن وشبو یرینه
سیفی ترجیح ایده‌رز زینت بازو یرینه
دائمـا قان ایچه‌رز بادهٔ مینو یرینه
رایته میـل ایده‌ریز قامت دلجـو یرینه
توغه دل باغلامیشز کاکل خوشبو یرینه

کرچه سعی ایتدی دلی بنده اوشوخ رعنا
لیك کار ایله مدی ایله دیکی اسـتغنا
بزکه ثابت قدمز مردلکمزده حالا
هوس تیروکمان چیقمادی دلدن اصلا
ناوك غمزهٔ دلدوز ایله ابرو یرینه

بزم دلبر نه قادار اولسه دخی دافع غم
نشوه بخش ایله‌مه‌ده جنك ایله اولماز توأم
یك خطا نشوهٔ صهبا ایله اولمق سرسم
سوره‌ریز تیغمزك ذوق وصفاسن هر دم
سیمتنلرله اولان لذت پهلو یرینه

.بابان زاده اسماعیل حقی بك

بغداد ولایتنه مضاف سلیمانیه سنجاغی اشراف اکرادندن وبابان عائله‌سی احفادندن ومحررین لامیه‌دن ذهنی پاشا مخدومی اولوب محررلك، بالخاصه سیاسی محررلکله شهرت آلمشدر .

مشروطیت اعلانندن اول « اقدام » جریدهٔ یومیه‌سنده محررلك ایتمش، وبو اثناده علی شاد بکله برلکده « بسمارقك حیات سیاسیه‌سی » و « دره‌یفوس مسأله‌سی » نامنده ایکی اثر لیف و نشرینه موفق اولمش ؛ و داها او زمان بر محرر سیاسی ایچون صوك درجه‌ده لازم لان نفوذ نظر و دقت محاکمه صاحبی اولدیغنی کوسترمشدر . مشروطیتله برابر سیاسی برحیات ورمکه باشلامش « طنین » ك محرر سیاسیسی اولدیغی کبی ایلك مجلس مبعوثانکده‌ده اك مروف خطیب سیاسیلری عدادینه کیرمشدر . ملکیهٔ شاهانه وحقوق مکتبلرنده حقوق اساسیه ململکنده و بر مدتده معارف نظارتنده بولونمش ؛ وصوك نفسی مکتبده، وظیفه‌سی باشنده شامشدر . وفاتی عثمانلی عالم سیاسیسنده پك بیوك تأثراتی موجب اولمشدر . ۳۲۹ سنه‌سی اخرنده رحلتله بایزید ثانی جامعشریفی حظیره‌سنه دفن اولونمشدر .

« حقوق اساسیه » پك مشهور و معروف بر اثریدر .

بها توفیق بك

کنج عثمانلی محررلرندن و فلسفه متوغللرندن اولوب (ازمیر) لیدر . تحصیل ابتدائی الیسنی (استانبول) ده اکمال ایله‌دی . اعلان حریتی متعاقب عالم مطبوعاته سلوك ایده‌رك هاله) ، (تنقید) ، (پیانو) ، (فلسفه مجموعه‌سی) ، (ذکا) عنوانلریله رسائل موقوته چیقارمش غرب آثار علمیه‌سندن (ماده وقوت) ، (وحدت موجود) ، (تاریخ فلسفه) کبی کتابلری ـانمزه نقل ایله‌مشدر . (یکی اخلاق) ، (حساسیت) و (فلسفه درسلری) ده جمله ثارندندر (۱۳۳۲) تاریخنده کنج ایکن ارتحال ایتدی . (قره‌جه‌احمد) مزارستاننده مدفوندر .

پیری محمد پاشا

فضلای وزرادن وشیخ جمال‌الدین اقسرایی نسلندن عفیف کاردان بر ذات اولوب (قرمان) در دولتجه تعیین اولندیغی مهم مأموریتلرك کافه‌سنده ایفای حسن خدمت ایله‌دی (پیری شانك مکانی عدن ایده حی ودود) مصراعنك دلالت ایتدیکی (۹۳۹) ده ارتحال ایده‌رك

(سیلبوری) ده بنا کرده‌سی اولان جامع شریف حظیره‌سنه دفن ایدلدی . مرتب دیوانچه‌سی اولوب اشعارنده (رمزی) تخلص ایلردی . مثنوی شریفك برقسمیله (شاهدی) منظومه‌سنك تکمیلنی (تحفهٔ میر) اسمیله شرح ایتمشدر . هرایکیسی‌ده غیر مطبوعدر. بدایت اقبالندن نهایت احوالنه‌قدر مستقل بر اثریازلدیغی(حدیقة‌الجوامع) ده مندرجدر. (استانبول) ده‌ده آثار خیریه‌سی واردر . خاصکوی ایله خالیجی اوغلی آره‌سنده‌کی جامعی ایله ملا کورانی‌ده‌کی شیخ جمال‌الدین اسحق قره‌مانی ایچون یاپدیردیغی درگاه‌وصغوق قویوده‌کی مدرسه بو جمله‌دندر .

اشعارندن: شب زلفکده قالانلر ظلمات ایله یورور
ایریشن لبلرینه آب حیات ایله یورور
زاهدی حسرت‌می شویله زبون ایلدی کیم
الده تسبیح وعصاسی صلوات ایله یورور

برتوی علی افندی

حکمت اداره‌یه واقف ارباب فکر و قلمدن فاضل بر ذات اولوب موره قطعه‌سنده‌کی (ایستفه) لیدر. اکمال تحصیلدن صوکره برمدت (آتنه) یه مفتی اولدی (١٠٧٦) تاریخنده (ایستفه) ده ارتحال ایتدی . (ایستفه) ادارهٔ عثمانیه زماننده (آتنه) جوارنده‌کی (تب) شهرینه ویریلن اسمدر . سلطان (عثمان ثانی) نامنه اخلاق و سیاسیاتدن باحث ایکی باب اوزره مرتب (ربیع الملك و اداب سلوك الملوك) نامنده و سلطان (ابراهیم بن احمد ثانی) نامنه (دستورالوزراء) اسمنده آثار قیمتداری‌ده واردرکه بر نسخه‌سی نور عثمانیه ایله ایوبده خسرو پاشا کتبخانه‌لرنده واردر . (دستورالوزراء) نك حاوی اولدیغی قسملر بروجه آتی‌در :

قسم اول : سلاطین عظام و خواقین کرام
قسم ثانی : ودایع خالق‌البرایا اولان سپاه و رعایا
قسم ثالث : امرا و وزراء و حکام واجب‌الاحترام

برنسخه‌سی نورعثمانیه کتبخانه‌سنده موجود اولان (ربیع الملك) ایکی‌باب‌اوزره‌مرتبدر .

باب اول : سلاطین عالیشانه تربیت اعیان و رعایت ارکانده اهم اولان قواعد وقوانین بیانده‌در .

باب ثانی : ملا زمان سدهٔ سنیهٔ گردون‌جنابلرینه رعایتی‌الزم اولان آداب و آیین‌بیانده‌در برده اوچ باب اوزره مرتب (طریقة الجهاد) اسمنده فضائل جهاده متعلق تورکجه بر

اثری واردرکه بر نسخه‌سی کتبخانهٔ عاجزی‌ده موجوددر . (١١٥٥) تاریخنـده (آتنه) مفتیسی اولان حسین افندی‌ده فضـلادن بر ذات اولوب (سورهٔ اخلاص) تفسیرینه متعلق بر رساله‌سی واردر .

پیری‌زاده محمد صاحب افندی

شهری‌الاصل اولوب دور مناصب علمیه ایله شیخ‌الاسـلاملق رتبه‌سنه نائل اولان فضلای شـعرادن بر ذاتدر. یکیچری آغالرندن پیری آغانك مخدومیدر . باشـلیجه آثاری ایکی جلد (مقدمهٔ ابن خلدون) ترجمه‌سی فقهدن (شرح‌الاشباه) و (مرتب دیوان) وسـائره‌دن عبارتدر . بو آثارك برنجیسی مطبوعدرکه جداً باعث اسـتفاده‌در . وفاتی (١١٦٢) ده قبری اسکدارده سلیمیه درکاهی قارشیسنده‌در .

ابیاتندن :
مساویدرمکس میزان‌عدل حقده فیل ایله
١٢٠ ١٢٠
مساوی اولدیغی میزان‌ایله‌حق‌قول محمددر
١٠٨ ١٠٨

برغزلی :
برکون سحاب فیض‌خدا رشحه بار اولور
هرداغ سـینه برکل آله بهـار اولور
قالمـاز زمین دلده غبار کـدر کیـدر
فیض نسیم لطف خدا آشـکار اولور
بختك نه دکلو سـیاه ایسه اولمه مضطرب
آخر سـواد باصرهٔ اعتبـار اولور
کنج بلاده سر بکریبـان صبر اولان
کردن فراز عاطفت کردار اولور
صـاحب عدولرك دخی بو روزکارده
اوراق عیشی برکون‌اولور تارومار اولور

مخدوم عالیلری اولان شیخ‌الاسلام عثمان سـاحب افندی‌ده ادبادن اولوب وفاتی (عثمان ستمدیده) ترکیبنك ناطق اولدیغی (١١٨٤) ده وقبری آقسرای محله‌سنده‌کی مراد پاشا جامعی حظیره‌سنده ایدیسه‌ده بوکره اسکدارده سلیمیه قارشیسنده‌کی عائله‌سی قبرستانه نقل ایدلمشدر. (روان اوطه‌سی) کتبخانه‌سنده قاموسك اون ماده‌سنه تعلیقاتی حاوی بر اثری واردر .

ابیاتندن :
کوکل‌یاپ زاهدا بیت‌خدادر طاعت ایسترسه‌ك
محققدرکه باب جنتی خاطر شـکن آچماز

يرتو محمد سعيد پاشا

شعر وانشادهكى قدرتى ايله مشهور اولان وزرادن اولوب ايزميت قربندهكى (داريجه)ده طوغمشدر. ملكيه ناظرلغندن عزل و (١٢٥٣) تاريخنده ادرنه‌يه نفى اولونه‌رق اورادە كردن دادهٔ تيغ قضا اولدى. استانبول يولنده (سيدجلال) تربهٔ شريفه‌سى اتصالنده مدفوندر .

اشعارندن: يك جرعه ايله اويله خراب ايله الهى
فرق ايتمه‌يه‌يم حشره قدر منزل وراهى

نقراتى حاوى اولان مناجات عاشقانه‌سى ايله وفاتندن براز اول نظم ايلديكى روايت اولونان (اوزاندى ليلهٔ حسرت يتيش ياشمس تبريزى) مصرعلى قطعه‌سى رقت انكيزدر .

عاكف پاشا ايله بينندهكى رقابتى تبصره‌دن آكلاشلمقده‌در . اسكدارده (سليميه) دركاهنده مكمل بركتبخانه‌سى واردر. ديوانى مطبوعدر . ادرنه‌ده بولونديغى اثناده سركذشتنى حاوى (قورى قفا) ناميله بررساله يازمش ايسه‌ده نسخه‌سنى بوله‌مديغنى حفيدى عزيز بك افندى سويله‌مشدر .

ترجمهٔ حالى مشايخ فصلنده مذكور (بهجت على) افنديدن منتسبدر . سياسئ مشهور (مصطفى رشيد) پاشايى بالوجوه تقدير ايده‌رك ترقيسنه دلالت ايتمه‌سى قدرشناسلغنه دالدر . (تبصره) ده صاحب ترجمه حقنده‌كى افاداتده شائبهٔ اغراض واردر .

مصارعندن: نابجا خواهشه يوق شرع محبتده مساغ
كل دينور هركله اما كل رعنا باشقه

يرتو ادهم پاشا

سرآمدان ادبادن اولوب (ارضروم) ليدر. آثار مطبوعه‌لرى (اطلاق الافكار فى عقد الابكار) ايله [١] (خوابنامه) و (عوعوه) در . (١٢٨٩) تاريخنده قسطمونى واليسى ايكن وفات ايله‌مشدر . ادبيات شرقيه وغربيه‌يه وقوف تامى وار ايدى .

طرز قدمايى كنديسنه مخصوص دينه‌جك يعنى زمانه كوره سوه سوه اوقونه‌بيله‌جك اسلوبه تحويل ايله‌مش واكثر محرراتنده شوخئ مزاج وكفتارده اولان اقتدارينى كوسترمشدر.

عالى پاشا زاده فؤاد بك وعارفى پاشا ايله مشترك (امر العجيب فى تاريخ اهل الصليب) اسمنده بر اهل صليب تاريخى ترجمه‌لريده واردر، كه يالكز بر جلدى مطبوعدر. (ويقتور

---

[١] تعدد زوجات عليهنده اولان اوروپاليلرك ذهابنه رد ايچون يازيلان آثار مقبوله‌دندر.

هوغو) دن ترجمه ایتدیکی (طفل نائم) عنوانلی منظومه‌سیله ژان ژاق روصونك برقاچ شعرینك ترجمه‌لری حقیقةً دلنشین بر اسلوب مجددانه ایله تنظیم اولونمشدر.

طفل نائم ترجمه‌سندن : بر طفل ملکزاد و نوزاده
کهوارهٔ عز و رفعت اوزره
یا ایله‌مه‌سونمی خواب معتاد
مادر قوجاغنده راحت اوزره
آسوده‌در عالم عنادن
یوقدر خبری ماجرادن
کوز یومدیغی دمده ماسوادن
لاهوته اولور نظارت اوزره

ت

تیره‌لی درویش حالتی

طریقت مولویه شعراسندن وسپاهی زمره‌سندن اولوب مناقب جناب مولانایی نظم ایتمش و (یحیی بك) ك (اصول) نه (اصل الاصول) نامیله بر نظیرهٔ منظومه یازمشدر. برده دیوانی واردرکه برنسخه‌سی حمیدیه ایله بروسه‌ده اورخان غازی کتبخانه‌لرنده موجوددر. هرایکیسی‌ده غیرمطبوعدر. (آه درویش حالتی کچدی) مصراعنك دلالتی اولان (١٠١٢) ده وفات ایتدی.

ابیاتندن : پاك ایت قلبکی یوری نی کبی حالتی
کشف اوله ساکه نیدوکی اسرار مثنوی

یوقدر بر مراد و نهال امل دیو
باغ جهانده چکمه الم هپ اولور بیتر

تابی درویش احمد مولوی

اشعارینه رونق ویرن شعرادن اولوب (آفیون قره حصار) لیدر. تربیه وتفیضی درکاه

سلطان دیوانی‌ده‌در . (۱۱۰۰) تاریخنده ارتحال ایله‌دی . یکیجه‌لی (خیالی) بکك اشعارینه نظیره‌لری وغیر مطبوع دیوانی واردر .

غزلیاتندن :
طریق عشقه کیرمز بی سروپا اولمایان کیمسه
ایرشمز منزل تمکینه شیدا اولمایان کیمسه
خرابات ارلرینك اکلاماز رمز الرموزندن
کیروب بازارعشقه مست ورسوا اولمایان کیمسه
الی ایرمز دقایق درینه بحر حقایقدن
دل آواره‌سی وسعتده دریا اولمایان کیمسه
نه بیلسون لیلهٔ اسراده اولان وجد وحالاتی
انیس سورهٔ یس و طه اولمایان کیمسه
ابد سیمرغنك کورمز نه یوزدن ایتدیکن پرواز
ازل قاف قدمده تابی عنقا اولمایان کیمسه

نجلی عبد القادر افندی

شعرای عثمانیه‌نك متوسطلرندن اولوب (پرزرین) لیدر. (۱۱۰۰) تاریخنده اردوی عثمانی ایله (صوفیه) ده ایکن ارتحال ایتدی . مرتب دیوانی غیر مطبوع ایسه‌ده بی‌نقطه دیوانچه‌سی مطبوعدر .

تائب احمد افندی « عثمانزاده »

فضلای شعرا ومورخیندن اولوب قطعه وتاریخ سویله‌مکده‌کی مهارتیله شهرت بولمش شهیری بر شاعردر . دیوانی غیر مطبوعدر . مصر مولویتنده ایکن چلبی زاده اسماعیل عاصم افندینك (آه بی دربی ایدوب عاصم دیدم ، کوچدی عثمان زاده تائب آه آه) تاریخیله (اولنجه تائب احمد بولدی مسکن صدر مأوایی) مصراعنك دلالتی اولان (۱۱۳۶) تاریخنده وفات ایله‌دی . والیٔ مصر طرفندن تسمیم ایدلدیکی تذکرهٔ رامزده مذکوردر. ترجمهٔ حالی ابن الامین محمود کمال بك افندی طرفندن یازلمشدر. مؤلفاتی ظهور دولت عثمانیه‌دن سلطان احمد خان ثالث عصرینه

قدر کچن وزرای عثمانیه‌نك تراجم احوالنی حاکی اولان (حدیقة‌الوزرا) [١] ایله (حدیقة‌الملوك) یعنی (اجمال تواریخ سلاطین آل‌عثمان)، (تلخیص الحکم)، (ایجاز نصایح‌الحکما)، (مرتب دیوانی)، (مناقب امام اعظم) جمله‌ٔ مؤلفاتندن اولوب ترجمهٔ (مشارق الانوار) و ترجمهٔ (مشارق شریف) ی تهذیب واصلاح (اخلاق‌محسنی)، (نصایح الملوك) و (همایونامه) کبی آثار مشهوره‌یی وعالی مرحومك (مجالس الادب) نامنده‌کی اثرینی‌ده تلخیص ایله‌مشدر . (مولانا حسین کاشف) ك علم اخلاقه دائر اولان اثرینی‌ده ترجمه وسلطان احمد ثالث نامنه تقدمه ایله‌مشدرکه بو اثر (اخلاق احمدی) نامیله مشهوردر . آثارندن (حدیقة‌الملوك)، (حدیقة‌الوزرا)، (تلخیص الحکم)، (اخلاق‌احمدی) مطبوعدر. (اخلاق‌علائی) نی‌ده تلخیص و تنقیح ایده‌رك (خلاصة‌الاخلاق) نامیله بر رساله تدوین ایتمشدر . (انوار سهیلی) نی‌ده (زبدة‌الاسحار) اسمیله تلخیص ایله‌مشدر . صحته دائر قرق حدیث شریفی منظوم ومنثور اوله‌رق شرح ایتمشدرکه اسمی (صحت اباد) در . بر نسخه‌سی حمیدیه‌ده واردر . (مشارق) ترجمه‌سنك اسمی (احمدالاثار) درکه بر نسخه‌سی بشیر آغا کتبخانه‌سنده‌در .

ابیاتندن

اولور ایسه اکر میزان تمیز سخن درکار
بیلنور هرکسك اول دم کمالاتیله نقصانی

توفیق محمد افندی

ارباب شعر وانشادن ولطائف نویساندن اولوب شهری الاصلدر . (چایلاق) و(چوبورتوفیق) نامیله معروفدر. طبعی لطائفه میال اولمغله بویولده یك‌چوق آثار یازمشدر. تاریخ وتراجم احواله‌ده انتسابی واردر. آثار مطبوعه‌سی : قافلهٔ شعرا اسمنده‌کی تذکره‌سیله (یادکار مجار) مشاهیر عثمانیه جزؤلرندن (بارباروس خیرالدین پاشا)، (آثار پریشان)، (ذیل لطائف‌الانشا) (نوادرالظرفا)، (استانبولده برسنه)، (خزینهٔ لطائف) (بو آدم) در. (چایلاق) اسمنده

[١] بو اثره یازیلان ذیللر بروجه آتیدرکه (ورد الحدائق) دن غیریلری حدیقه ایله برابر بر یرده حروفات باصمه‌سیله (وردالحدائق) ده طاش بصمه‌سیله آیریجه طبع اولونمشدر .

(١) رئیس‌الکتاب دلاور آغا زاده عمر وحید افندی طرفندن اولوب (١١٧٢) تاریخنه قدردر.

(٢) احمد جاوید بك طرفندن اولوب راغب پاشا مرحومدن بدأ ایله سلطان سلیم ثالث وزراسندن یوسف ضیا پاشا دورینه قاداردر .

(٣) بغدادی عبدالفتاح شفقت افندی طرفندن اولوب علمدار مصطفی پاشایه قاداردر .

(٥) (وردالحدائق) نامیله (رفعت افندی) مرحوم طرفندن یازیلان ذیلدرکه (یوسف ضیا پاشا) دن بدأ ایله یوسف کامل پاشایه قادار‌در .

مزاحه متعلق بر غزته نشر ایتدیکی کبی وقتیله برمدت نشر اولونان (عصر)، (ترقی)، (لطائف آثار) غزته‌لرینه‌ده محررلك ایتمشدی. (۱۳۱۱) ده وفات ایده‌رك وصیتی اوزرینه چاملیجه‌ده یالکز سرویده چقال طاغی مزارلغنه دفن اولوندی. قافلهٔ شعرا (د) حرفنه قادار مطبوعدر. آق حصاری مولانا حسن کافی‌نك (نظام العالم) نی‌ده تلخیصاً ترجمه ایده‌رك طبع ایتمشدر.

ث

ثنائی محمد چلبی

علماء شعرادن وارباب اخلاصدن برذات اولوب (مغنیسا) لیدر. برآره‌لق سیاحت طالمنده ونیابت مسلکنده بولوندی. بعده (مغنیسا)ده سلطان سلیمان قانونی شهزاده‌لرندن سلطان مصطفانك تعلیمنه مأمور ایدلمش شهزاده‌نك اماسیه‌یه کیتدیکنده برابرجه کیتمشدر. (۹۷۰) ده اماسیه‌ده وفات ایله‌دی.

آثاری: (شرح مقصود)، (نیستان زلال در برابر شبستان خیال)، (مناقب امیر سلطان محمد شمس الدین بخاری) درکه بو صوك اثری مطبوعدر. اشبو اثر اساساً منثور ایسه‌ده اکثریسی تورکی اولمق شرطیله السنهٔ ثلثه اوزره برخیلی منظومه‌لری‌ده حاویدر. اثرمذ کورده‌کی بر نعتندن:

محمد آب روی انبیادر
محمد نور چشم اتقیادر
محمد مرسلینك خاتمیدر
قموناسك مکرم اکرمیدر

(نیستان) ك بر نسخه‌سی یحیی افندی‌ده واردر.

ثابت علاء الدین افندی

زمرهٔ قضاتدن ومشاهیر شعرادن اولوب شعرده بر طرز خاص صاحبیدر.

شعرنده ضروب امثال ویا تعبیرات مشهوره ایراد ایتمك برنجی مراقیدر. هرکسك بیلدیکی بر سوزی اویله ظریفانه مضمونلرله نظم ایدرکه اوقوندقجه صفایاب ومتبسم اولمامق قابل اولماز.

مع مافيه او دلنشين سوزلری آره‌سنده بعض زخافاتی‌ده واردر . صربستانده واقع (اوزیجه) قصبه‌سندن اولوب تحصیل و تفیضی استانبولده‌در . مرتب دیواندن باشقه سلیم کرای نامنه یازدیغی مطبوع (غزانامه) سیله (ادهم وهما) ، (بربرنامه) ، (عمر ولیث) ، (معراجیه) کبی مقبول شعرا مثنویاتی‌ده واردر . (خمسهٔ عطائی) یه نظیره اوله‌رق باشلادیغی اثری ناتمامدر . سنك مزارنده منقوش (عدن زیبا اوله جایك ثابتا) مصراعنك دلالتی اولان (١١٢٤) تاریخنده وفات ایتمشدر . قبری طوپ‌قپو خارجنده مال‌تپه جوارنده صاری عبدالله افندینك آیاق اوجنده‌در . اخر مأموریتی دیار بکر مولویتی اولدی . کلیات آثارینی جامع دیواننك نسخه‌لری استانبول کتبخانه‌لرینك بعضیلرنده بر نسخه‌سی‌ده مناستر کتبخانه‌سنده موجوددر . طریقهٔ (ملامیٔ بایرامی) در .

مشهور معراجیه‌سندن :

خوشا فرخنده اختر لیلهٔ ممتاز و مستثنا
که عنوان برات قدریدر سر سورهٔ اسرا
ایرشدی بر یره کیم شش جهتله چار عنصر یوق
زمین و آسمان نابود عرش و فرش نا پیدا
نه اول وار نه آخر بر غریب عالمدر اول عالم
لسان وسمع ونطق وعقل وفهمك نامی یوق اصلا

لساننده رکاکت اولدیغندن پك‌ده درست سوز سویلیه‌مزمش بو جهتله مناسبت دوشدکجه (بن سوز سویلیه‌یه میودم برکت ویرسون قلمم براز سویله‌یور اوده سویله‌مه‌سه چاتلاردم) دیر ایمش .

(١١٩٨) ده استانبولده وفات ایدن (مصطفی زاری) افندی‌ده علماء شعرادن اولوب (اوزیجه) لیدر . دیوانیله غزا نامه‌سی واردر .

ثنائی محمد افندی

زمرهٔ قضاتدن حسن اخلاق ایله موصوف عالم بر ذات اولوب (بالیکسر) لیدر . قینه‌لی زاده حسن چلبی معاصریدر . مرتب دیوانی ایله (روضة‌الابرار) اسمنده منظوم بر اثری واردر . (شواهدالنبوه) یی‌ده ترجمه ایتمشدرکه بر نسخه‌سی (روان) اوطه‌سی کتبخانه‌سنده موجوددر .

ابياتندن : بلای دهری خدا چکدیرسه غم یمه‌یز
وصال یاری نصیب ایله‌یه باری

اویانماز شمع اقبالم کورونمز اول قمر طلعت
بنی بوقاره کونلرده قویان بخت سیاهمدر . [١]

ثروت حسن افندی

عصر اخیرده یتیشن قوی طبیعت شعرادن اولوب مسقط رأسی (ازمیر) اسمی (حسن) در. اسمیله مخلصی تاریخ ولادتی اولان (١٢٢٤) سنه‌سنی مشعردر .
طبیعت شاعرانه‌سنه سالف الذکر (ثابت) افندینك بین الشعرا مشهور اولان (معراجیه) سنه یازدیغی و (١٢٦٥) تاریخنده ازمیرده طبع اولونان تخمیسی شاهددر.
بوندن باشقه بر دیوان تشکیل ایده‌جك قادار اشعار متنوعه‌سی واردر. (١٢٨٥) تاریخنده استانبولده ارتحال ایده‌رك قباطاشدن بشکطاشه کیده‌ن جاده‌نك صول طرفنده‌کی مقبره‌یه دفن ایدلدی .

---

[١] یازمامش قاضی و کشاف و جریر طبری
خبرم یوق کوزه‌لم کیمدن آلایم خبری

نقراتی حاوی اولان منظومه‌نك ادرنه تاریخنده ذاتی سلیمان افندی خلفاسندن (ادرنه) لی (ثنائی) یه منسوب اولدیغی محرردرکه مؤخراً منظورم اولان دیوانندە مطالعه کذارم اولدی .

منظومهٔ مذکوره‌دن : سنی عالم صانعه عرش معلاده آرار
کیمی اسماده کیمی کنج معلاده آرار

کیمی کوکده کیمی یرده کیمی دریاده آرار
کیمی حوراده کیمی آدم و حواده آرار

کیمی مقدسده کیمی کعبهٔ علیاده آرار
کیمیسی دیره کیروب لات ایله عزاده آرار

کیمی اعرافده کیمی جنت مأواده آرار
کیمی طاغده کیمی باغده کیمی صحراده آرار

کیمی مجنون اوله‌رق صورت لیلاده آرار
کیمی وامق کبی رخسارهٔ عذراده آرار

معراجیه تخمیسنك مطلعندن :

کمال اشتیاقندن جناب حی لا یفنی
طلبکار وصال نازنین اولدی اوشب مولا

حبیبن ایسته‌دی بر کیجه دعوتچی ایدوب اسرا
خوشا فرخنده اختر لیلۀ ممتاز ومستثنا
که عنوان برات قدریدر سر سورۀ اسرا

ج

جمالیٔ کرمیانی « شیخ اوغلو »

مولانا شیخینك همشیره زاده‌سی ییلدیرم بایزید خانك بیوك اوغلی (امیر سلیمان) ك ندیمی اولوب اسمی (بایزید) در. شعرای ایرانك اشعارینی تتبع ایدن قدمای شعرادن اولوب اکثر اشعاری اخلاقی وتصوفی‌در .

شیخی ، احمدی ، حمزه‌وی، داعی ایله مشاعره‌سی واردر. شیخینك (خسرو وشیرین) نی اکمال ایله‌مشدر . (فرحنامه) اسمنده‌کی منظومه‌سنی ییلدیرم بایزید خانه تقدیم ایده‌رك مظهر التفات اولمشدی . پدری مشایخدن اولمغله (شیخ اوغلو) مخلصیله‌ده تخلص ایتمشدر .

قصیدۀ رائیه‌سندن :

چون کوکلدر خزینۀ اسرار   طلب ایت اول خزینه‌یی ای یار
سینه‌کی روشن ایله یوقلقدن   تا سکا روشن اولا هر نه‌که وار
دولت اقلیمنه عزیمت ایچون   همت آینه فکری ایله سوار
بار ایدك اعتقاد وفکرك   که یولکدن آیر مایه دیار

(خورشید وفرحشاد) منظومه‌سنك بر نسخه‌سی حمیدیه کتبخانه‌سنده واردر. مطلعندن :

چو بسم‌الله پس الله اکبر   دیه‌سین قالمایه هر ایشك ابتر
قچنکیم باشلانسه اللهله هردم   تمام ایدن کیرو الله اولور هم
اوکی الله اولیجاق صوکی الله   اول ایشده قالمایه هیچ درلوا کراه
کل ایمدی او کلم اول پادشاهی   که اولدر قاموںك پشت وپناهی

برده (٨٠٣) تاریخنده یازیلمش (کنزالکبراء ومحك العلماء) اسمنده تورکجه درت باب اوزره مرتب براثری‌ده واردرکه (١) پادشاهلر کیدیشنده (٢) ملکلر والو بکلر درنکنده (٣) وزیر ونائبلر کیدیشنده (٤) عالملر وقاضیلر و واعظلر حالنده‌در .

جمالی قرمانی «خرم جمالی قرمانی»

قدمای شعرادندر . سلطان مراد ثانی زماننده اشتهاره باشلایوب سلطان بایزید ثانی دورینه‌قدر معمر اولمشدر . باعث اشتهاری فاتح نامنه یازدیغی (همای همایون) منظومه‌سیدر .

ادرنه قپوسی خارجنده امیر بخاری تکیه‌سی قربنده مدفوندر . ریاضی بروسه‌لی اولدیغنی یازییورسه‌ده اشعارندن قرمانلی اولمسی مأمولدر . اسکدارده حضرت هدایی کتبخانه‌سنده (مفتاح الفرج) اسمنده بویوك بر منظومه‌سی واردر .

ابیاتندن :　آقدی کوکلم صو کبی بر دلبرك دیدارینه
طور موسادن بتر یاندم تجلی نارینه

جم شهزاده

فاتح سلطان محمد خانك کوچك مخدومیدر . اشعار مؤثره وزندانه‌سیله عثمانلی شعراسی میاننده مهم برموقع احراز ایدر . ابیاتی اکثریتله سوزشلی وفراقلیدر . سائقهٔ قدرله (ز دنیا رفت جم وا حیف) (رحمت باد بر جم) مصراعلرینك دلالت ایتدیکی (٩٠٠) [١] تاریخنده ایتالیاده مسموماً وفات ایده‌رك نعشی بروسه‌یه نقل اولونوب سلطان مراد ثانی تربه‌سی قربنده‌کی شهزادکان مقابرنده نامنه مضاف تربه‌یه دفن اولوندی فرنك تاریخلرنده (زیزیم) نامیله بنامدر . ترکی وبتخصیص فارسی اشعاری استادانه وشاعرانه‌در . فارسی‌العباره مرتب دیوانك بر نسخه‌سی بروسه‌ده خراججی زاده کتبخانه‌سنده تورکی دیوانی‌ده حمیدیه‌ده واردر . (خواجه سلمان ساوجی) نك (جمشید وخورشید) [٢] منظومه‌سنی پدر جنت مقرلری سلطان محمد خان نامنه ترجمه ایتمشدر . مقربلرندن بریسی طرفندن (غربت نامهٔ سلطان جم) اسمنده‌کی اثرمنثورده ادرنه‌ده‌کی تاریخ ولادتندن مسمومیتی زماننه قادار اولان احوالی برتفصیل درج ایدلمشدرکه بر نسخه‌سی خالص افندی کتبخانه‌سنده واردر . اخیراً تاریخ عثمانی انجمنی مجموعه‌سنده طبع اولوندی .

---

[١] «هشت بهشت» ایله نشرینك جهانتماسنده وحدیقةالجوامعك مطبوعنده ٨٩٧ کوسترلمشدر .
[٢] چلبی سلطان محمد معاصری شعرادن (آهی) نك دخی بواسمده برمنظومهٔ تورکیه‌سی واردر .

اشعار تورکیه‌سندن : هرچند آدمی زاد اولماز جهانده بی غم
غم صوکی شادلقدر ای دل طارلمه ابسم

فرنکستانده ایکن یازدیغی حسبحالندن :

جام جم نوش ایله أی جم بو فرنکستاندر
هر قولك باشنه یازیلان کلیر دوراندر

اشعار فارسیه‌سندن : چون دامنی ندارد پیراهن غریبی
چون دانهٔ بکیرد از خرمن غریبی
خواهی اکر بدانی احوال درمندان
یکسو نظر بینداز أز روزن غریبی

فرقت نامه‌سندن : طاشلرله دوکونوب یورر آب روانی کور
رحم ایله‌مه‌دی بو حاله کون ومکانی کور
طاغلر باشنده أبر فلك آغلایوب کزر
یانجه رعدك ایتدیکی آه و فغانی کور
چاك ایله‌دی یاقاسنی دردیله صبحگاه
چرخك شفق یرینه یا دوکدیکی قانی کور

(خورشید فرحشاد) اسمنده‌کی منظومه‌سی حقنده اك اول (تذکرهٔ شعرا) یازان (ادرنه‌لی سهی) بك نظمی سلیس واسلوبی نفیس کتابدر دیور .

جمالی احمد چلبی « ایستنیه‌لی »

شوخ مشرب برشاعر اولوب (نیم هر مطلع جنس سخنده نوع مفرددر) مصراعی وجهله مفرد کولقده تمیز ایتمش شعرادندر. (نهان اولدی جمالی یوز طوتب صدقیله اللهه) مصراعنك ناطق اولدیغی (٩٩١) ده وفات ایده‌رك (ایستنیه) قبرستاننه دفن ایدلدی .

ابیاتندن : تجلیات الهی درر قمو بو جهان
جمال یاره نظر قیل بأی وجهه کان

مصارعندن : ماه تابانم خدا اکسیکلکن کوسترمه‌سون

جوهری « ابهر یمین »

علماء شعرادن وزمرهٔ قضاتدن بر ذات اولوب (قره فریه) لیدر. پرویزافندیدن مجازدر. (دیمه توقه) قاضیسی ایکن (ایتدی جوهری سفری) تاریخنك دلالتی اولان (۹۹۹) ده ارتحال ایتدی .

دیواننده‌ن :

آلدانمه نقش حسنکه خواب وخیالدر
لیلادن اورنك آل كه بو بر دستمالدر

جهول حسین چلبی

نکته کویان شعرادن اولوب مناسترلیدر . سلطان سلیم ثانی دورنده خدمات دولتده بولوندقدن صوکره تقاعداً وطننده اختیار اقامت ایله‌دی . دیوانی غیر مطبوعدر . حسن خط وصوته‌ده مالك ایدی .

ابیاتندن :

خلاق جهان عالمه قیلدقده تجلی
هر شخصی برر حال ایله قیلمش متسلی

بیت حکیمانه‌سی مشهوردر.

حال‌مجریده‌بومطلعی:

بونجه فریادم ایشیتدك دیمه‌دك داد ایده‌یم
سنکه داد ایتمیه‌سك بن کیمه فریاد ایده‌یم

آستان جناب سلیم خانی‌یه تقدیم ایده‌رك مظهر الطاف شهریاری اولمشیدی .

صنعت خطی قبلةالکتاب (شیخ حمدالله) افندیدن تمشق ایتمشدر.

جلیلی « مولانا جلیلی »

علماء شعرادن بر ذات اولوب (ازنیق) لیدر . مسلك قویم تصوفه سالك اولدی . (خمسهٔ نظامی) یی نظماً ترجمه ایله‌دی . (سهی) تذکره‌سنده محرر ابیاتندن :

أی کوکل بو دینه کی غداردر آندن صاقین
حیله‌سی چوق مکری چوق عیاردر آندن صاقین

کر سکا یارم دیو ایلرسه هر دم ریشخند
قولنه آلدانمه کیم اغیاردر آندن صاقین

«روضة التوحيد» اسمنده‌كی منظومه صاحبی (عارف) ده ایزنیقدن یتیشن شعرادندر .

چلبی «حامدی زاده»

قدمای شعرادن اولوب (بروسه) لیدر. تحصیل علومدن صوكره انزوایی اختیار ایتمش ایدی. (آهی) ایله مشاعره‌سی واردر . بروسه‌ده وفات ایله‌دی . اشعاری رنكین اولدیغی كبی «كل صدبرك» نامیله مرتب دیوانی و (پنج كنج) اسمنده منثور خمسه‌سیله (خسرو وشیرین) (لیلا ومجنون) اسملریله ایكی منظومه‌سی واردركه جمله‌سی غیر مطبوعدر . مشهور (شهنامهٔ فردوسی) یی دخی نظماً ترجمه ایتمش اولدیغی مرویدركه نه‌درجه قیمتدار اوله‌جغی بدیداردر.

ابیاتندن :

كور نه‌محنت بزمنی قوردی فلك مجنونه كیم
باده‌سن كوزیاشی سازین صوت زنجیر ایله‌دی

چیقسون اول كوزكه شب هجرده خونبار دكل
مدد ای خـون جكر اشـك بكا یار دكل

جنانی مصطفی چلبی «بروسوی»

بو اسمده اوچ شاعر اولوب الك مشهوری (آذری) نك (نقش وخیال) نه نوعما جواب طرزنده نظیره اولمق اوزره منظوم (ریاض الجنان) یازان زمرهٔ قضاتدن (بروسه‌لی مصطفی جنانی) دركه مرتب دیوانندن باشقه (مخزن الاسرار)، (بدایع الآثار)، (جلاء القلوب) اسملرنده رومان طرزنده قیمتدار برر مجموعه‌سی‌ده واردر . (ریاض الجنان) آیاصوفیه كتبخانه‌سنده واردر . وفاتی سنك مزارنده محرر اولان (دار دنیادن جنانی مدد تتدی بوكون) (جنانی جنت علیایی قیلدی كندویه مأوی) مصراعلریله (فیض جنانی) تركیبنك دلالتی اولان (١٠٠٤) ده قبری بروسه‌ده حمزه بك جامع شریفی جوارنده‌كی مقبره‌ده‌در . طبعی مزاحه مائل ایدی . آثاری غیر مطبوعدر . قوهٔ شاعرانه‌سی مخمس ومسدسلرنده دها زیاده كورولور . اشعار فارسیه‌سی‌ده رنكیندر .

ابیاتندن :

خبر آل قیسدن صحرای غمده عشق لیلادن
غم شیرینی داغ محنت ایچره كوهكندن صور

وارمی بر رخساره كیم خط سیه فام اولمایه
دهر ایچنده‌هانكی كون كوردك كه اقشام اولمایه

خلقك نه‌عجب حکمت‌اولور عقدله حلی   هر حاله مناسب کورینور جمله محلی
ایلر کیمی فکر ترقی و تعلی   کلمش کیمنه عالم سفلیده تجلی
خلاق جهان عالمه قیلدقده تجلی
هر شخصی بر رحالله قیلمش متسلی

اولمش کیمسی جمله جهان ملکنه سلطان   باشنده غم طنطنهٔ شوکت دیوان
اما کیمسی فکر ایله آلوده و حیران   حکمت بوکه هر بری ینه‌خرم وخندان
خلاق جهان عالمه قیلدقده تجلی
هر شخصی بر رحالله قیلمش متسلی

اولمش کیمسی میر وکیمی محضر وقاضی   غوغاسی اولوب درد و بلا متقاضی
صورسك ینه احوالنی مستقبل وماضی   هر بریسی حالندن اولور شاکر وراضی
خلاق جهان عالمه قلدقده تجلی
هر شخصی بر رحالله قیلمش متسلی

کیمش کیمسی جامهٔ زر بفت وزر اندود   پشمنیه کیوب کیمی کزر فقرله مردود
فرمانله در کیمی یکی واصل مقصود   صورسك ینه هر بریسی احوالنه‌خشنود
خلاق جهان عالمه قیلدقده تجلی
هر شخصی بر رحالله قیلمش متسلی

ارباب غنا دولت اقبالله مغرور   اصحاب هنر فضل وکمالات ایله مسرور
زهاده جنان حرم جنتله حور   عشاقه صدای نی و آوازهٔ طنبور
خلاق جهان عالمه قیلدقده تجلی
هر شخصی بر رحالله قیلمش متسلی

هوری ابراهیم چلبی

عرفاء شعرادن اولوب شهریدر. شارخ مثنوی صاری عبدالله افندیدن اخذ فیض معنوی ایده‌نلر جمله‌سندن اولدیغی مستقیم زاده‌نك (بیان احوال ملامیهٔ بیرامیه) رساله‌سنده مذکوردر. طریقت مولویه‌یه‌ده نسبتی واردر. اشعاری متصوفانه وحکیمانه‌در. باشلیجه آثاری: مثنوی شریفدن منتخب قرق بیتك هر برینی بشر بیت ایله شرح وایضاح ایدن (حل تحقیقات) [١] (وجزیرهٔ

---

[١] حط وحطاطان نام اثرده (حل تحقیقات)، (حلیهٔ چهاریار کزین) وسائره‌نك (کره‌ده‌لی ابراهیم‌ده‌ده) نامنده برینه نسبت اولنماسی اثر ذهولدر.

مولویه) ترجمه‌سی اولان (عین‌الفیوض) در. روحینك ترکیب بندینی نفعینك قصائدینی ماهرانه تنظیر ایتمشدر . حلیهٔ خاقانی‌یه پیرولك یولنده سویله‌دیکی نعت شریف شایان تقدیسدر .

(حلیهٔ چهار یار کزین) ، (ترجمهٔ حال حافظ شیرازی) اسملرنده‌کی رساله‌لری و (مرتب دیوانی) واصلی فارسی اولوب ترجمهٔ حالی ریاضیون فصلنده محرر یازیجی صلاح‌الدین طرفندن ترجمه اولونان (ملحمه) اسمنده احکام حوادث جویه‌یه متعلق اثرك شیوه‌سنی تزیین واصلاح ایتمك اوزره میدانه کتیردیکی منظومه‌سی واردر . ارتحالی (جوری بی ممنون لطف ایده جناب کردکار) (ایله یارب جوری‌یه فردوس اعلاده مکان) مصراعلرینك ناطق اولدیغی (١٠٦٥) تاریخنده‌در . مستقیم‌زاده‌نك مذکور رساله‌سنده‌کی روایته نظراً اکری‌قپوخارجنده ودفتردار اسکله‌سنه جمالی تکیه‌سی طرفندن کیدن یولك صول جهتنده‌کی شاهراهدن ایکی اوچ خطوه ایلروده دفن ایدلمشدر. جوری هم کوزل هم سریع یازدیغندن برکونده بیك بیت تحریر ایتدیکی اولورمش. بو مناسبتله متعدد مثنوی شریف ایله صاری عبدالله افندینك آثارندن برچوق کتاب ورساله یازدیغی مثنوی شریفلرك عددی نذر مولانا اولان ١٨ در . کلیاتی نور عثمانیه کتبخانه‌سنده واردر.

ابیاتندن :
عزم ایله‌سه‌نه جانبه اول کعبهٔ امید
قبله نما کبی یوره‌کم تیترر اوستنه

تذکرهٔ ریاضی‌ده بو بیت (٩٩٤) ده وفات ایدن ادرنه‌لی جوری‌یه نسبت ایدلمشدر .

مصارعندن :
ارباب دله ثقلت نادان نه بلادر
برسینه‌ده مستور اوله‌ماز راز محبت
آشنایه آشنا بیکانه‌یه بیکانه‌یز
عالم فانیده رسم زندکانی بویله‌در

دیوانندن باشقه‌سی مطبوعدر . برغزل عارفانه‌سی :

کرچه کمتر قطرهٔ نیسان فطرتدر کوکل — کوهر یکدانهٔ دریای حکمتدر کوکل
رنك وصورتدن مبرا بوالعجب ترکیبدر — طرفه رسم خامهٔ نقاش قدرتدر کوکل
شعله‌سندن پر ضیادر دائما قصر وجود — شبچراغ دودمان بیرای خلقتدر کوکل
ذره‌وش کرچه غبار آلوده‌در باقسه‌ك اینه — جوهر آینهٔ معنی وصورتدر کوکل
سنکدللردستنه‌جوری دوشرمکدن‌صاقین — شیشهٔ پر بادهٔ عشق ومحبتدر کوکل

حلیهٔ چهار یار مقدمه‌سندن

منت اللهه که بر وجه کمال ... آدمه قیلدی عطا حسن وجمال
قلم صنع بدیع الاثری ... چکدی چون نقش وجوده بشری
خلق ایدوب احسن تقویم اوزره ... یازدی عنوانی تعظیم اوزره
ادمه ویردی عجب فر وبهی ... خلق الله علی صورته
هم ایدوب لایق عزت بالذات ... وجهنی وجهنه قیلدی مرآت
شکل زیباسنی بی مثل ونظیر ... ایله‌دی لوح وجوده تصویر
ویردی پیرایه ید قدرت ایله ... ایتدی زیننده آنی حکمت ایله
ایله‌یوب عزت وشانن اعلا ... دیدی حقنده آنك (کرمنا)
کلدی بو صورت ایله چون آدم ... ایتدیلر سجده ملائك اول دم
حبذا قدرت حق جل جلال ... حبذا صنع خدای متعال

جذبی ابراهیم افندی

علمای شعرادن وطریقت بایرامیه رجالندن بر ذات اولوب (ترحاله) لیدر . همت زاده عبدالله وعبدالصمد افندیلردن اخذ فیض ایتمشدر . بعض کلمات جذبه‌داری کندیسنك (استانبول) دن ابعادینی موجب اولمشدی. بعدالاطلاق استانبوله کله‌رك (١١٦١)ده ارتحال ایتدی . ادرنه قاپیسی مزارستاننده مدفوندر .

بر غزلندن :

اهل حقه صدقله بل باغلایان آگاه اولور
قپوسنده قول اولانلر عارف بالله اولور

کیم اوزندن بی‌خبر بی بهره اولدیسه یازیق
صانمه کیم بی مرشده مفتوح باب راه اولور

های وهوی ناله‌مز صانمه تهیدر دیکله کل
بلبل آسا ناله‌مز بی شبهه ذکرالله اولور

بیل که امر حقی اجراده تعند ایله‌ین
پیر وشیطان اولور هم ده عدوالله اولور

دیدهٔ جانن اویار غفلتدن ای خود بین دلی
غافلانك هر دم فرداسی صد ایواه اولور

اهل حقی حق بیلوب هر کیم که ایتمز اقتدا
شویله بیل جذبی آنك خصمی یارین الله اولور

ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور (محمد افندی) نك احفادندن شاعر و عاشق بر ذاتدر. مرتب دیوانی و (عشقیه) اسمنده منظوم بر اثری واردر. طریقهٔ بایرامیه و نقشبندیه‌دندر. (۱۲۴۵) ده ارتحال ایده‌رك (آقسرای) جوارنده (طاش قصاب) ده‌كی نقشبندی درگاهنه دفن ایدلدی. (عشقیه) نك مطلعندندر:

بسمله ایده‌لم فتح کلامه
ویره‌لم بهجه دربارهٔ کلام
باء بسم الله در بر تاج سر
حضرت قرآن اوزره سر بسر

جودت احمد افندی: رئیس الکتاب رجائی افندی زاده

متأخرین شعرادن اولوب شهیردر. داخلیه قلمی خلفاسندن ایکن (۱۲۴۷) ده وفات ایتمشدر. حروف هجا ترتیبی اوزره منتخبات ابیات عثمانیه‌یی حاوی (نوادر الآثار) و (مصارع منتخبه‌یی حاوی (زینة المجالس) عنوانلریله مطبوع ایکی اثری و بر دیوانچه‌سی واردر. (نوادر الآثار) ی برادری (سامل افندی) طبع ایتدیرمشدر.

جودت احمد پاشا

افاضل موزوادن و اعاظم علما و ادبادن و مورخیندن اولوب (لوفچه) لیدر. اولا مملکتنده بعده استانبولده اکمال تحصیل ایتدکدن صوکره بر چوق مهم و عالی خدمات دولتده بولونه‌رق (۱۳۱۲) سنه‌سنده ارتحال ایله یوسف (فاتح) جامع شریفی حظیره‌سنه دفن ایدلدی. اك صوك مأموریتی عدلیه نظارتی متعاقب مجلس خاص وکلایه اولان مأموریتیدر. مؤلفات مطبوعه‌لری: منقح تواریخ عثمانیه‌دن اولان اون ایکی جلد تاریخی [۱] (۱۱۸۸) دن (۱۲۴۱) سنه‌سنه قدر مکتوبات اولان وقایعی جامع اولمقله برابر علم تاریخه متعلق داها بر چوق فوائدی حاویدر.

[۱] (۱۱۸۸) - (۱۲۴۱) ... سلطانی ... لطفی افندی طرفندن بر جلد اولمق اوزره تذییل ایدیلمشدر که مطبوعدر. تاریخ جودتك (۱۳۰۲) تاریخنده ایکنجی دفعه طبع اولونان نسخه‌لرینك جلد اولنده بر چوق علاوات ایله بك مهم مواد و فوائد تاریخیه مندرج بولندیغندن اثر مهم جهت قیمتدار اولدر. بو جلد نوعما ابن خلدون مقدمه‌سی طرزنده اولدیغندن بالوجوه شایان مطالعه‌در ... عبدالقادر افندی طرفندن ... (۱۳۰۸) تاریخنده طبع اولنمشدر.

فؤاد پاشا ایله بروسه‌ده بولوندقلری زمانده میدانه کتیردکلری (قواعد عثمانیه) نك (۱۲٦۸) سنهٔ هجریه‌سی محرمنده یازیلان بر نسخه‌سی کتبخانهٔ عمومی ده واردر . جودت پاشا مرحوم بو اثرینی اخیراً (ترتیب جدید قواعد عثمانیه) اسمیله آیریجه یازوب طبع ایتمشدر.

آثار سائره‌سی :

۱ (خلاصهٔ تألیف القرآن) : قرآن کریمك کیفیت جمع وتألیفی حقنده مؤلف، عربی العباره بر رساله اولوب موضوعنك قدسیتی اعتباریله بالوجوه شایان مطالعه‌در .

۲ (قصص انبیا وتاریخ خلفا) : حضرت آدمدن اعتباراً انبیاء کرام حضراتنك قصه‌لرندن وبوتون تواریخ خلفا ایله حکومات اسلامیه تاریخندن وقسماً تاریخ عثمانیدن باحث بر اثر اولوب عباره‌سی ده زمانمزده اسلوب ساده اوزره یازیلان آثار ترکیه‌یه اك کوزل بر مثال اولوب عادتا سهل ممتنع قبیلندندر . اثرك تکمیلی اون ایکی جلد اوزره مرتبدر. اولجه بش جلدی نشر اولونمشدی ، اخیراً مابعدی‌ده انتشار ایتدی .

۳ (بلاغت عثمانیه) : باشلیجه مأخذ (سعدالدین تفتازانی)نك معانیٔ مختصر شرحی اولمق اوزره میدانه کلمش بر اثر اولوب ادبیات عثمانیه نامنه یازیلان آثار عثمانیه‌نك اك مهملرندندرکه علما فصلنده ترجمهٔ حالی سبق ایدن حاجی ابراهم افندی طرفندن شرح اولونمشدر. بلاغت عثمانیه‌نك بعض نقاطی حقنده آتی الترجمه (عبدالرحمن ثریا) افندینك (تعلیقات) نامیله یازدیغی رساله‌یه مدافعه‌لر یازلمشدی .

٤ (مقدمهٔ ابن خلدون) ك کتاب اولنك فصل سادسی ترجمه‌سی : علم تاریخك آیینه‌سی، ثمره‌سی مقامنده اولوب محاکمه و تنقید اصولنك واضعی حکیم و مورخ مشهور تونسلی (ابن خلدون) ك اثر مشهوری‌درکه همان بالجمله السنهٔ متمدنه‌یه ترجمه ایدیلمش و بالخاصه مقدمه‌سیله معروف اولان بر اثر حکیمانه‌در. بو مقدمه‌نك بر قسمی پیری زاده صاحب افندی قسم دیکرینك صبحی پاشا طرفلرندن ترجمه ایدلدیکی محللرنده یازلدی .

۵ (معیار سداد وآداب سداد وفن علم الاداب) : معیار سداد منطقه، آداب سداد علم آداب مناظره‌یه دائر لسانمزده یازیلان آثارك منقحلرندن (قلاسیق) اثرلردر . فکر عاجزانه‌مه کوره مکاتبده منطق و آداب مناظره‌یه دائر بو اثرلردن فضله‌سی فضله‌در .

٦ (تقویم الادوار) تاریخ شمسی اساسنه مستند بر اثر فنی‌در. برنجی دفعه (۱۲۸۷) ده، ایکنجی دفعه‌ده بو ماده‌یی مذاکره ایتمك اوزره تشکل ایدن قومیسیونك مضبطه‌سیله (۱۲۸۸) ده، بو ماده‌یه دائر صادر اولان فرمان عالی علاوه اولونه‌رق (۱۳۰۰) ده طبع اولونمشدر . مالیونه وهیأتله متوغل ذواته الزم بر اثردر .

۷ (بیان العنوان) اصوله متعلق تورکجه بر اثردر. برنجی مبحثنده خطبهٔ کتابت، ایکنجیده

بسملهٔ شریفه، اوچنجیده حمدله ، دردنجیده صلوله ، بشنجیده دیباجهٔ کتاب اتیان و درمیان قیلنمش اولوب خاتمه‌سنده دخی تقسیمات علوم واردر .

بایزید جامع شریفی ایچنده‌کی ولی‌الدین افندی کتبخانه‌سنه اهدا ایله‌دیکی کتابلر آره‌سنده (تعریف‌الارتفاع) ایله یانیه‌والیسی ایکن مجلهٔ احکام عدلیه جمعیتنه کوندردیکی خط دستیله محرر (رسالةالوفاء) اسمنده اثرلری‌ده واردر .

زبان فارسی و بتخصیص لسان عربی‌ده فصیحانه تکلم وکتابته مقتدر اولدیغی کبی بلغارجه ایله برازده فرانسزجه‌یه آشنا ایدی . (مجلهٔ احکام عدلیه) یی جمع و تألیفه مأمور اولان جمعیت فضلایه ریاست ایتمشدرکه بو بابده‌کی همت تحریرانه‌سی مشهور آفاقدر . الحاصل اعلم علمادن اولدیغی قدرده سیاسی ، حکیم ، أدیب ، مورخ ایدی . نادراً شعرله‌ده اشتغال ایتمشدر . مفصل ترجمهٔ حالی (۱۳۰۸) تاریخنده ارباب قلمدن اسماعیل حقی بك افندی طرفندن (اون دردنجی عصرك تورك محررلری) نك اوچنجی دفتری اولمق اوزره اثردن مؤثره انتقال قاعده‌سنه توفیقاً یازلدیغی کبی کریمهٔ فاضله‌سی (فاطمه علیه) خانم افندی طرفندن‌ده داها اطرافلی بر طرزده (جودت پاشا وزمانی) اسمیله یازیلوب نشر اولونمشدر .

دیکر اثرلری :

۱ (مجموعهٔ علیه ـ علیه‌نك درسلری) : کریمهٔ فاضله‌سی فاطمه علیه خانم افندی‌یه تدریس ایتدیکی مجامیع علمیه‌درکه حکمت ، فلسفه ، علم روح ، علوم عقلیه ، علوم عالیه اقسامنی مبین اولوب خانم مشار الیهانك کتبخانهٔ خصوصیلرنده مطالعه کذارم اولمشدر .

۲ (تذاکر جودت) : اوچ قسم اولوب برنجی قسمی وقعه نویس لطفی افندی‌یه اعطا ایتدکلری، ایکنجی قسمی خاقان مخلوعك اراده‌سیله یازیلان اقسامی اوچنجی قسمی‌ده کریمه‌لری فاطمه علیه خانم افندی‌یه اولان تدریساتی جامع‌درکه ایکنجی قسمك بعض پارچه‌لری تاریخ عثمانی انجمنی کتبخانه‌سنده اوچنجی قسمی‌ده علیه خانم افندینك کتبخانهٔ خصوصیلرنده محفوظدر .

۳ (قریم وقفقاس تاریخچه‌سی) .

۴ (دیوان صائب شرحنك تتمه‌سی) .

۵ (شافیهٔ ابن حاجب ومطول ونتایج الافکار ، بنا وامثلهٔ مختلفه اوزرینه تعلیقات) .

۶ (مدخل قواعد) .

۷ (قواعد ترکیه) .

٨ امام (منذری) نك (الترهيب والترغيب) نك ترجمه‌سی .

٩ (مجموعهٔ اشعار) .

١٠ (لغنماء شريفه شرحی)

١١ (مجموعهٔ احمد مجودت) : قبول اسلام ايله‌مش اولان ايكی متفكر ذاتڭ كندی قلملريله باب مشيخت طرفندن يازيلان جوابنامه‌لر و (شام) مفتئ سابقی فاضل شهير (محمود حمزاوی) افندی ايله مسائل شرعيه‌يه دائر جريان ايدن مخابراتی جامعدر . بيانندن :

فكر يأس و خاطرنی ويرمجك ليشه صوكنده شكست اولسون اوپيمانه اميد

اوپيماز زمانه كيمسه‌يه حقيله چاره‌يمز لاقيد اولويدو كتمه‌لو آدم اولماديشه

خوبان بی وفا كبی دهر دسيسه باز
ناز اهلنه نياز ايدر ، اهل نيازه ناز

مصادرندن :

شانهٔ زلف سخندر اعتراض

جلال مهربك : « علمايه جلال اليمين مهربك »

علمادن عمر افندی زاده صالح افندينك مخدومی و شيخ الاسلام عريانی زاده احمد اسعد افندينك داماديدر . ابتدائی تحصيلنی بعد الاكمال دور عبد المجيد خانينك يكانه مؤسسهٔ عرفانی اولان و سلطان احمد جامع شريفنك خنكار محفلنده كشاد اولونان (عرفانيه) مكتبندن شهادتنامه آلمش ، افاضلدن ايوبی فيض الله افندی مرحومدن علوم عاليه و فنون متنوعه‌يی اخذ و استفاضه ايله‌مشدر . شعر وانشاده بر وادئ مخصوصه مالك وادبای صوفيه اثرينه سالك ايدی . سنين عديده مبتلا اولديغی بر علتله اسير فراش اوله‌رق امرار حيات ايتمش و (١٣٠٨) تاريخنده دار الفنادن دار البقايه رحلت ايدرك (قاسم پاشا) دركاهی شريفی حظيره‌سنه دفن ايدلمشدر .

(دور نامه) (ساقی نامه) (مولد جناب علی) ناملرنده مطبوع منظومه‌لری و غير مطبوع ديوانی واردر .

برنعت شریفندن :

مرحبا ای نور تکوین سوایه ابتدا فیض حبك عالم امکانه ویردی انتها
مرحبا محبوب بی همتای ذات کبریا سید الکونین سردار گروه انبیا
دلده جانم دین و ایمانم محمد مصطفی

سلسلهٔ اولیه نور صفا بخشای نژم کن فکان صورتك خیر البشر در سیرتك سیر نهان
ای اولان صدبرك عشق گلستان لا مکان نشئهٔ بویکله کلدی عالمه پیغمبران
دلده جانم دین و ایمانم محمد مصطفی

جلال پاشا « علی توفیق پاشازاده »

غزلسرالقدره، لطیف قطعه‌لر تنظیم وانشادنده برنجی درجه‌ده عد اولونان ارباب اقتداردن اولدیغی کبی اسلوب انشاده دخی حائز نصاب کمال اولوب بیروزلیدر. آخر مأموریتی حمامتصرفلغی ایدی. (١٣٢١) سنه‌سنده استانبول‌ده ارتحال دار بقا ایله‌دی. ایوبده اوطاقجیلر درکاهنده مدفوندر. طریقت مولویه‌یه منتسب ایدی.

ابیاتندن :

دوشمه امید صنعت ایله دنیاده محنته
آفت اولور مرادف ترکیبی شهرتك

ایتمه لئیم اولاندن امید کرم جلال
بوقدر محاله رخصتی قانون حکمتك

یوق اعتباری منزلتك راه عشقده
هرکیم که پایمال اولور عالیجناب اولور

فیوض وحدت ذات اوزکه برعمان قدسیدر
او عمانه حباب و موجه‌لردر آفرینش هپ

جلال محمد بك « صدقی پاشازاده »

زمانمز ادباسندن صاحب ارتجال برشاعر اولوب شهیردر. (١٣٣٠) تاریخنده کنج دینه‌جك

يرسنده ايكن ارتحال ايدەرك (يكى قاپى) مولويخانەسنه دفن ايدلدى . آثار مطبوعەسندن بعضيلرى بروجه آتى‌در :

(آثار جلال) ، (غزللرم) ، (استغراق) ، (الواح شاعرانه) ، (عثمانلى ادبياتى نمونەلرى) ، (زادهٔ شاعر) ، (سرود) ، (آطەده سويلدكلرم) ، (الواح معصومانه) ، (مراد ثانى‌يه قدر منظوم تاريخ عثمانى) ، (شيرغزا) ايله ملى رومانلردن (جميله) ، (وەنوس) ، (سودا لغتى) ، (موعد ملاقات) ، (زهرا) ، (بى وفا) ، (مكافات) ، (الواح سودا) ، (مائى سنبل) ، (كوچوك كلين) ، (دامن آلوده) وسائرەدر .

« ملال شاعر » عنوانلى منظومەسندن :

مجهول بريد بنى ايتدى جريحه‌دار
افزون ايدر تأثرمى ظلمات ليال
دوشدكجه وجه زرديمه شهبال اغبرار
اوقشار دل حزينمى سودالى برملال

ويردكجه اهتزاز نسيم شب بهار
اشجار بى قراره حزين چاغلايانلره
ظن ايله‌رم بهارايديبور كريه آه وزار
هر جويبارى بكزەديرم آغلايانلره

چ

چاكرى سنانه بك

سلطان بايزيد ثانى امراسندن صاحب سيف وقلم فارسى دان بر ذاتدر . مشهور (ظهير فاريابى) نك اكثر اشعارينه نظيرەلر انشاد ايتمشدر . مثنوياتى‌ده رنكين اولوب (ليلى ومجنون) ، (يوسف وزليخا) منظومەلرى واردر .

ابياتندن :
ساقى پياله صونكه زمان بى امان ايمش
اول داخى دلبرم كبى نا مهربان ايمش

چرخ فلك كمان و حوادثدر اوقلرى
دردا كه آدم اوغلى نەعاجز نشان ايمش

چلبی درویش

اولاد جناب مولانادن وسرفرازان شعرادندر. اثنای سیاحتنده (١٠٨٣) تاریخنده حاجی
[و]غلی پازارجنی قصبه‌سنده ارتحال ایله‌دی .

غزلیاتندن :

یار سرکش سینه بر آتش کوکل سودا پرست
بخت ناهموار وطالع سرنکون خاطر شکست

شهر غم آباد وبهجت خانهٔ عالم خراب
رتبهٔ اهال عالی پایهٔ اقبال پست

کیسهٔ امید خالی دست استغنا تهی
منزل فرصت بعید وپای استغنا شکست

ظلمت محنت هویدا صبح همت ناپدید
نیك وبد بر مقتضای قسمت روز الست

قصهٔ هجران ایله شکوای جور یار ایله
این ورق بر حسب حال دردمندان دفترست

پنجهٔ کام دل درویش زیر دست غم
چاره نه‌مشهوردرچون‌دست بر بالای دست

ح

حمداه احمد چلبی : « آق شمس الدین زاده »

شعرای عرفادن بر ذات اولوب آق شمس الدین حضرتلرینك اك کوچوك مخدومیدر .
ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور (ابراهیم تنوری) دن مستخلفدر. مثنویاتی پك لطیف
سلیسدر . علم تفسیردن (مجالس التفاسیر) اسمنده بر اثریله (مولد النبی)، (لیلا ومجنون)،
تحفة العشاق) ، (محمدیه) اسملرنده منظومه‌لری اولوب اك مشهوری (مولانا جامی) یی

تقليداً يازديغى (يوسف وزليخا) سيدر [١] . (علم قيافت) و (علم كف) ه دائرده منظوم اثرلرى واردر . آثارى مطبوع دكلدر . پدرى عاليلى كبى طبه‌ده انتسابى و مولانا جامى ايله مراسلاتى واردر . آتى الترجمه (نجاتى) ايله بر كونده ارتحال ايتمشدر . وفاتى (٩١٤) ده قبرى (كوينك) ده پدرى يانده‌در .

اشعار درويشانه‌سندن : درويش ساده دللره‌ده ديبا عبا يتر

هلولرينه نقش اثرى بو ريا يتر

درويشه ترك وسكينت و فقر فخر اولور

درويشه قنده اقشام اولورسه سرا يتر

درويشه قاضى حكمى قضاى خدا اولور

درويشه نفسى ايله صاواش ايتمك غزا يتر

حاجى كمال

قدماى شعرادن فاضل بر ذات اولوب بعض قرائنه كوره (٦ كريديز) لى اولماسى مأمولدر . (٢٦٨) عثمانلى شاعرينك (٢٩٤٦) بيتنى جامع قيمتلى بر اثرى واردر كه بعضلرينه يازديغى نظائرى ده محتويدر . تاريخ ادبيات عثمانيه ايچون فوق العاده مهم بر اثردر . (٩١٨) ده يازيلان يكانه نسخه‌سى كتبخانهٔ عمومى‌ده‌در . بشكطاشده‌كى (يحيى افندى) كتبخانه‌سنده‌ده (٩٢٠) تاريخنده مؤلف (اداب ملوك ونصايح) اسمنده منثور بر اثرى ده موجوددر .

سلطان سليمان قانونى بندكاننده (پروانه بن عبدالله) كده (٩٦٨) تاريخنده جمع ايدلمش بويوك قطعه‌ده اشعار عثمانيه منتخباتنه دائر قيمتلى بر مجموعه‌سى واردركه بونك يكانه نسخه‌سى (بغداد) كوشكى كتبخانه‌سنده‌در .

---

[١] قريه‌ى شاعر (عبدالمجيد) ايله اونجى قرن هجرى شعراسندن مناسترلى (قاضى سنان) افنديك‌ده برر (يوسف وزليخا) سى واردر . تذكرهٔ رياضى‌ده (ابن كمال) ك :
(حمدى‌نك يوسف وزليخاسنى اولجه كورمش اولايدم نظم يوسف وزليخادن دم اورمازدم) ديديكى محرردر . بو اثردن :

نه ايچون خلق اولوندى انس ايله جان — بولمق ايچون خزينهٔ پنهان
مخزنى اول خزينه‌نك جاندر — جانكى بيل كه بولاسك جانان
ولى يوقلق كليدى وارلقدر — آچ كليدى كه اوله كنج عيان

امّی عایشه قادین [١]

عثمانلی شاعره‌لرینك بنامْلرندن اولوب (اماسیه) لیدر. سلطان سلیم ثانینك خواجه‌سی شمسی چلبینك حلیله‌سی بشیکطاشی یحیی افندی اقرباسندن جمال‌الدین یحیی افندینك تیزه‌سیدر. (٩٩٨) ده استانبولده ارتحال ایتدی. قبری ایوبده بوباغ خانه مقابلنده‌در . اشعاری پك لطیف اولوب برچوق غزلیاتی قصائد ومثنویاتی اولدیغی کبی (٣٠٠٠) بیك بیتلی (خورشید وجمشید) عنوانیله آیریجه برمنظومه‌سی داخی واردر. سلطان مراد ثالثك مصاحبه‌لرندن ایدی.

غزل

فوضت الی الله هو الرب جلیل
حی صمد دام له الفضل جمیل

یوق وارلغك اثباتی ایچون غیره تکلف
العقل له یشهد والنقل دلیل

عدل ایله‌سین اول شه که بوله حقه تقرب
الشرع شریف والی الله سبیل

آقسه نولا عارضك آبن کوروب ای جان
الجنس الی الجنس کما قیل یمیل

بو نظم شهه نجه نظیره دیه مخفی
فی الحزن مضی العمر هی الان علیل

فضلای عصردن حاجی ذهنی افندی مرحوم (مشاهیرالنساء) اسمنده‌کی اثرلرنده بو غزلك هیأت عمومیه‌سنی وبالخاصه دردنجی بیتنی تقدیر بیوریورلر . شمسی چلبی (٩٥٨) ده حج یولنده وفات ایتدی. (طبقات حنفیه) اسمنده بر اثری واردر .

حسینی

ادبای صوفیه‌دن برذات اولوب (لطیفی) تذکره‌سنده (روم‌ایلی) دن کوستریان (حسینی) نك بو اولماسی مأمولدر . برده (کوردوس) ده مدفون (حسینی) وارسه‌ده تاریخجه مؤخر

[١] «غراب طوطی‌یه طوطی غرابه میل ایتمز» مصراعنك قائله‌سی اولان سرایلی (طوطی قادین) ده عثمانلی شاعره‌لرندن اولوب سلیمان خان قانونی تنسیبیله (باقی) یه تزویج اولنمش ایدی .

اولدیغی آکلاشیلیور. (جامع النصایح) اسمیله (محمدیه) حجم وطرزنده یازدیغی اثرك (۱۰۳۵) تاریخنده یازلمش بر نسخه‌سی (سلانیك) ده منظور عاجزی اولدی. برنسخه‌سی‌ده (یحیی) افندی کتبخانه‌سنده واردر. مطلعی :

الهی سن‌سین اول خلاق ومولا
که ذاتکدر منزه قدرك اعلا

کیمسه یوقدر هرکز شریکك
بدلی اولیسر سکا یا مثلا

احددر ذات پاکك چوق صفاتك
ایرشمز علمکه عقل ودل اصلا

یالیکزسین آنادن سین مجرد
آتادن کلمه‌دك یوق سکا نسلا

ایکی دیین اولور مغبون و محروم
منزه تاکری‌سین حاشا وکلا

حافظ عبداللطیف علی افندی : « سودجی زاده »

شعرای عاشقیندن برذات اولوب شهریدر. ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور (امی سنان زاده حسن افندی) خدمتنده بولوندیغیچون (امی سنان حافظی) دیمکله مشتهردر. علم ادوارده واقف ایدی. حجازه کیدرکن (۱۰۹۹) ده مصرده وفات ایله‌دی.

بر نعتندن:

می عشقکله سرمست وخرابم یا رسول الله
دمادم نار شوقکله کبابم یا رسول الله

کرم قیل خاطر محزونمی لطفکله شادان ایت
غمکله تابکی پر اضطرابم یا رسول الله

در دولتمآبندن بنی رد ایتمه سلطانم
غریبم حافظ حسرت مآبم یا رسول الله

حفظی محمد افندی : « صاری »

شعراء علمادن بر ذات اولوب (ادرنه) لیدر. آهیدن صوکره (قره فریه) ده مدرس ن ارتحال‌ایتدی. مرتب دیوانیله منشآتی وضروب امثال عثمانیه‌یی‌جامع منظومه‌سی واردر. بونجی اثری مطبوعدر. عاشق چلبی تذکره‌سنده : (فن بلاغتده مانند جاحظ ایدی) دییور. لطان محمد رابع دوری ادبا وعلماسندن اولان حفظی افندینکده اخلاق وآداب معاشرته . تورکجه (اعمال صالحات) اسمنده ایکی جلد اثری واردرکه نسخه‌سی کتبخانهٔ عمومی‌ده جوددر . (۱۳۰۰) تاریخنده (لیمنی) ده وفات ایدن (واجد) افندینکده منظوم ضروب لی واردر .

حامی احمد افندی : « دیار بکری »

بعض ذواتك دیوان افندیلکی خدمتنده استخدام اولنمش و (۱۱۶۰) تاریخنده مملکتنده نال ایله‌مشدر. (روم قاپیسی) خارجنده مدفوندر .

مطبوع دیوانـنك اکثر پارچه‌لری شایان مطالعه و استفاده‌در .

ابیاتندن :

پاك طینت کوشهٔ غربتده خوار اولسونمی هیچ
کوهر آغوش صدفدن دور اولور قیمتلنور

کمالك نقصی نقصانك کمالی اولدیغین دربی
لسان حال ایله کامللره تقریر ایدر مهتاب

نرکس کبی تفکر ایدوب اصل مرجعك
آچ چشم اعتباریکی دائم زمینه باق

کوهرك پاك ایسه آثارك چیقار نامك یورور
سن همان خانه‌کده قیل آرام مانندنکین

اعتماد ایتمز ایسه‌ك اورحکك تجربه‌یه
ایشته لوح ، ایشته‌قلم ، ایشته‌کتب ، ایشته فحول

مصارعندن :

خلقه لطف ایت سخن سرد ایله نفرت ویرمه

شعرای قضاتدن بر ذات اولوب (بروسه) لیدر (١١٦٦) ده استانبولده وفات ایلدی . (امیر بخاری) تربه‌سی قربنده‌کی مکتب ساحه‌سنده مدفوندر . مرتب دیوانی و بروسه صولرینك اوصافنه دائر منظومه‌سی واردر .

منظومه‌سنك مقدمه‌سندن :

بارك الله زهی شهر گزین والا
حبذا بلدهٔ پاکیزهٔ جنت آسا

وارمی بر شهر که بو بلده‌یه مانند اولا
جمله بلدانه نوله اولسه مرجح بورسا

شهر بورساده اولان صولری تعداد ایده‌یم
وادی و نهر و [illegible]

[illegible]

آنی ترجیح ایدر جمله میاهه حکما

علوی عبد الله افندی

فضلای شعرادن بر ذات اولوب ([illegible]) ناحیه‌سندندر . اکمال تحصیلدن صوکره مملکتی مفتیلکنده ایفای وظائف ایلدی . (١١٥٩) تاریخنده (مرمره) ده ارتحال ایتدی . بازار جامع شریفی حظیره‌سنده مدفوندر . منظوم و مطبوع قصیدهٔ برده ترجمه‌سی آثارینك اك مشهوریدر . [illegible] (ساعی) طرفندن

سویلنیلن تاریخ بروجه آتیدر:

مرمره مفتیسی حلوی اپو افضالی وکمالی

یعنی عبدالله افندی احسن الله الیه

ایلدی یا امر حق دار بقایه ارتحال

مقصد صدق ملیک اوزره اوله یین یدیه

فوتنك تاریخنی اخلاص ایله «بهاعی» دیدی

کوجدی عبدالله افندی رحمة الله علیه

مشیت افندی

صدوردن عباس افندینك مخدومی بر شاعر مشهوردر. قوجه راغب پاشانك اخص بندکانندن اولوب طبعی هزل ومطایبه یه میال اولدیغندن برآرهلق زباندرازلق بهانه‌سیله بروسه یه بعده ردوسه نفی اولونه‌رق (١١٨٢) ده بورادە وفات ایله‌دی . دیوانیله (رشد الشعرا) رساله‌سی مطبوعدر . بو اثری شعرك مزیت وقیمتی شعرانك قدر ومنزلتی مبیندر.

راغب پاشانك امریله (سورنامهٔ همایون) نامنده‌کی اثر منثوری یازمشدر. (١٢٥٧) تاریخنده مصرده بولاق مطبعه‌سنده طبع اولنان دیوانك نهایتنده سلطان مصطفی نامنه یازلمش (انتساب الملوك) اسمنده‌کی اثر منثوری مندرجدر.

مذکور دیوانك جامعی اولان بروسه‌وی امام زاده محمد سعد افندینك ترتیب ایتدیکی مقدمه مطالعه‌سندن صاحب ترجمه‌نك (جامعتین) نامنده الفاظ مرکبهٔ عربیه‌یی جامع بر اثر لغویسی‌ده اولدیغی، قصیدهٔ برده ومنفرجه‌یه دائر ابن حجه شرحلری بولندیغی مستبان اولمقده‌در. اسماء حسنی منظومه‌سیله قصیدهٔ منفرجه تخمیسی اشعار عربیه‌ده‌کی قدرتنه غزلیاتنده‌کی اشعار ترکیه‌ده‌کی بضاعه‌سنه دلیلدر.

راغب پاشا ایله اولان مطایباتی مشهوردر.

ابیاتندن:

ذاتنده کورنور صورت نقصان وقصوری

آیینهٔ احوالنه هرکیم نظر ایلر

فرصت بولنور دامن جانان اله كيرمز
جانان بولنور كوشهٔ امكان اله كيرمز

كوردكمى بو آينهٔ دورانده سويله
كم ويردى مراد اوزره خيالاتنه صورت

حاكم سيد محمد افندى

عرفاء شعرادن بر ذات اولوب شهيردر . مشايخ عارفيندن (سزايى) و (اسماعيل حق) حضراتندن اخذ فيض ايلهمشدر . (١١٨٤) ده رحلت ايلهدى . اسكدارده حيدر پاشا جهتنده آيريلق چشمهسى ياقيننده مدفوندر. آثارى : (توحيد نامه)، (رسالةالمهدية الحقيقه)، (قواعد الفرس)، (شرح قصيدهٔ عرفى) : (هر سوخته حالى كه بكشمير دارد) (رسالةالمهدية الحنفية) (شرح رباعىٔ حضرت مولوى) : (بيا اى عشق بىصورت چه صورتهاى خوشدارى)، (شرح قصيدهٔ كعب ابن زهير)، (شرح ديوان شوكت بخارى)، (شرح قصيدهٔ دمياطيه)، (نظيرهٔ حليهٔ خاقانى)، (منظوم شرح اسماء حسنى)، (اشارات) دركه جملهسى غيرمطبوعدر. عزى تاريخنه يازديغى تمام ذيلى [خط دستيله محرر اولان نسخه ابنالامين محمود كمال بكك كتبخانهسنده منظور فقير اولمشدر] واصف تاريخنده مندرجدر. (١١٦٨) تاريخنده ايوبده كائن دفتردار اسكلهسى ايله سودليجه آراسى انجماد ايتديكنه دائر (بوز اوستندن كچن كلدى بكا ياز ديدى تاريخن دكز التمش سكزده طوكدى بوزدن بن دكز كچدم) تاريخ تعميه دارينى سويلهمش ايدى .

صنعت خطىء مشاهير خطاطيندن صو يولجى زادهدن تمشق ايتمشدر .

(١١٦٦) دن (١١٧٢) تاريخنه قادار يازديغى عثمانلى تاريخنك بر نسخهسى (بغداد) كوشكندهدر . بش باب اوزره مرتب (عجائب الاخبار فى اخبار سيد الاخيار) اسمنده مدققانه (سيرنبى) سى واردركه بر نسخهسى (خالص افندى) كتبخانهسندهدر . (ديوان اشعار) ى ييلديز كتبخانهسندهدر.

اشعارندن :

نى آتشنوادر بزم عشقه ساز درخامه
نواى اهل دردە هر نفس دمساز درخامه
نيستان تجليدن كسيلمش بر عصادركيم
يد بيضاده شاخ كلبن اعجازدر خامه

سلطان عثمان ثالثك جامع ، عمارت ، سبيلنه كوزل تاريخلرى واردر .

ابيات توركيه‌سندن :

كل اى آرام جانم نور چشمم درده درمانم
بدن بيمار و جان بيزار و دل غمخواردر سنسز

حقى محمد پاشا

كامل احمد پاشانك مخدوميدر . مترجم عاصم افنديـنك معاصرى اولوب زمانه كوره ساده اولمقله برابر متانت افاده‌يه مالك بر ادبب سياسيدركه درج اولونان مكتوبى صدق افاده‌يه شاهددر .

(سيلورى نائبى ! شريعت خائنى ، اعلامكى كوردم ، قهقهه ايله كولدم مآلى هذيان ، حكمى خلاف قرآندر . مهر مؤيديمى باصارم ، سنى محكمه قپوسنه آصارم) . تپه دلنلى على پاشايه‌ده غايت كوزل بر مكتوبى واردر . صدارت مكتوبجيلغى ، سردار اكرم معيتيله اردوى همايونده رياست وكالتى ، ادرنه ولايتى و ايالتكى كبى مهم خدماتده بولونمشدر . (واصل منصب جنت اوله حقى پاشا) مصراعنك دلالتى اولان (١٢٢٦) تاريخنده استانكوى جزيره‌سنده وفات ايتدى.

حليم كراى [١]

متوسطين شعرادن اولوب مطبوع ديوانچه‌سندن باشقه سلاطين جنكيزيه شعباتندن اولان قريم (خان) لرينك تراجم احوالنه دائر (كلبن خانان) [٢] نامنده مطبوع براثرى‌ده واردر. بو اثر (١٣٢٧) تاريخنده قريم ارباب معارفندن عارف زاده ع . حلمى افندى طرفندن برطاقم علاوات مفيده ايله دفعهٔ ثانيه اوله‌رق طبع ايدلدى . وفاتى (١٢٣٩) ده مدفنى استانبول جوارنده‌كى چتالجه قصبه‌سنده فرهاد پاشا جامعى حظيره سنده‌در .

چشم عليلى حسرت ايله پرنم ايله‌دم
ال عيد اكبر ايله‌دى بن ماتم ايله‌دم

ترجيع بنديـنك نقراتيدر .

---

[١] كرايلر ايچنده جامع السيف و القلم اولانلر (غازى كراى) ، (منكلى كراى) در .

[٢] جودت پاشانك (قريم وقفقاس تاريخچه‌سى) اسمنده‌كى اثرى (كلبن خانان) دن التقاط اولونمشدر.

ابياتندن : [illegible]

دلبر تجاهل ايتسه بجادر رقيدر [illegible]

[illegible] اولمازه [illegible] كيداى [illegible] دهره شبه عالم آشنا [illegible]

[illegible]

چشم حق بينده اغيار ايله يار ايكيسى بر

باغ توحيدده زيرا كل وخار ايكيسى بر

[illegible]

[illegible] مرحوم [illegible] بهبود [illegible] وضلكله [illegible] طبيم [illegible] قبل [illegible] دوا [illegible]

[illegible] مبتلاى [illegible] درد هجران اولديغم بيلمزميسين [illegible]

[illegible]

مصارعندن :

[illegible])

مدارا ايلهمك لازم اعش اغياره بيلمزدم

[illegible] (

[illegible] والله [illegible] سوره [illegible] تحويلته غمم وار [illegible]

[illegible]) [illegible]

داد اليدن كوكلك فرياد اليدن كوكلك

[illegible] ([illegible]

اهل توحيدده بوقدر ايكيلك الله بر

[illegible]

[illegible]

حيرت محمد افندى

[illegible] [٢] ([illegible]) [illegible] ([illegible]) [illegible]

[illegible] فضلاى شعرادن [illegible] اولوب (يدارندهن) ليدره طرز عتيق اوزره يازلمش (رياض الكتبا وحياض (٧٢٦)

الادبيات) اسمنده مفصل [illegible] مجموعه سيله ، منظوم فارسى بر لغتنامه سى ، وعلم نحودن ابن

ملكك (الفيه) سنه بر شرحى مطبوعدر [illegible] استانبولده اكمال تحصيل ايتدكدن صكره مصره

رحلتله (١٢٤٢) تاريخلرنده وفات ايلدى .

[illegible]

ابياتندن : [illegible]

دوندى بر سبحهٔ لؤلؤيه سرشكم حيرت [illegible]

قطرهٔ خون آره سنده بر سراغ ياقوت

---

[١] [illegible] ([illegible]) [illegible]

[٢] [illegible] ([illegible]) [illegible] ([illegible]) [illegible]

حافظ عبدالله افندی « سید عبدالله بن سید خلیل »

طریقت قادریه منتسبلرندن طبیعت شعریه‌یه مالك برذات اولوب (روسجق) لیدر. منظومهٔ شاهدی طرزنده (تحفة الحافظ) اسمنده لغات فارسیه منظومه‌سی واردرکه (١١٨٥) تاریخنده نظم ایتمشدر. برده ترجیع بندی‌ایله مرتب دیوانی‌اولدیغنی نقل ایدییور. (تحفه) سنك منظوم مقدمه‌سندن :

محب قادری پیرم — منیب دست مشهورم
حدیثك بهره داری‌یم — بوامت افتخاری‌یم
که روسجق یادکاری‌یم — دیارك هجر کاری‌یم

حسام محمد بك

شعرا وارباب قلمدن بر ذات اولوب (رجائی زاده سلیمان هادی بك)ك مخدومیدر. اکمال تحصیلدن صوکره مکتوبیٔ صدر عالی اوطه‌سنه مأمور اولدی (١٢٥٧) سنه‌سنده زیارت حج شریفدن عودتی متعاقب درسعادتده ارتحال ایتدی.

بر غزلندن :

صفای عالمی یك بیلمه‌ین بیلمز غم دهری
بلی آثار نشوه اولمایان سرده خمار اولماز
بولانمز پاك طینت طعنهٔ ارباب صورتدن
بو ظاهردرکه مرآت مجلاده غبار اولماز
وجودك بوته سن قال ایت چالیش تهذیب اخلاقه
اگر زر صاف و خالص اولماسه کامل عیار اولماز

حلمی حسن افندی « قبرسی مفتیسی » [١]

فاضل ، شاعر برذات اولوب (قبریس) لیدر مدت مدیده لفقوشه‌ده نشر علوم ایله مشغول

[١] (١٢٧٨) ده وفات ایده‌رك ایوبه دفن اولونان روم ایلی قاضیعسکری (حسن تحسین) بك ده قبریسدن یتیشن شعرادندر. سادات نقشبندیه‌دن (عبدالله دهلوی) خلفاسندن اولوب مکه‌ده ارتحال ایده‌ن (محمد جان) نقشبندی‌یه انتساب ایله‌مشدی.

ابیاتندن :

یار ایچون ازدل و جان ترك وجود ایله‌یه‌نك
سویله‌نیر السنه‌ده شهرتی منصور کبی

اولدی. آثار شعریه‌سی سلطان محمود عدلی نك نظر تقدیرلرینه مظهر اولدیغیچون استانبوله جلب اولونه‌رق (رئیس الشعرا) عنوانیله تبجیل بیورلدی. السنهٔ ثلثه‌ده انشاد نظمه مقتدر شعرادندر (١٢٦٤) تاریخنده قبریسده لفقوشه‌ده وفات ایله‌دی.

ابیاتندن :

مختلف حضرت منصور حقنده کلام
حق جواب اولمش بر اما صورت دعوی ایکی

دوغری باق احواله ای احول اولوب وحدت‌شناس
نور بردر اولسه‌ده مصباح پرتوزا ایکی

حافظ مشفق اسماعیل افندی

ادبا و شعرادن اولوب اساساً مناسترده (امیر زاده) دیمکله معروف بر عائله‌دندر. (قوش آطه‌لی) مرحومه منتسب ایدی. بر مدت مکتوبئ صدر عالی قلمنده و (جریدهٔ حوادث) محررلکنده بولونمشیدی. (مشفقنامه) اسمیله مطبوع بر مجموعه‌سی واردرکه بعض آثار شعریه‌سیله بر قاچ مکتوبنی حاویدر. مرحوم پك ذکرلی برشاعردر. لطائف پردازلقده‌ده ماهر اولدیغنه (ثوبیه) منظومه‌سیله ناپولیون حقنده سویلدیکی منظومهٔ تاریخیه شاهد در.

برق اوران نه قبهٔ امکانده نور عشقدر
دائراً مادار بو عالم تنور عشقدر

مطلعلی غزلی عارفانه‌در. (١٢٩٤) تاریخلرنده (مدینهٔ منوره) ده انزوا ایده‌رك (جبل احد) ده وفات ایتدیکی مرویدر. برروایته کوره عادتا برزمان استانبولده مجذوبانه طولاشه‌رق نهایت هندستانه سیاحتله (٧٢) سنه‌سندن بری نام و نشانی نابدید اولدیغی‌ده مروی ایسه‌ده حقیقتده نره‌ده، نه صورتله وفات ایتدیکی مجهول قالمشدر. (تذکرهٔ فطین) ده شهری کوسترمه‌سی اثر ذهولدر.

حافظ مشفق قریم مسئله‌سی اثناسنده جریدهٔ حوادثده بولوندیغی وا کثریا مقالات محاسنکارانه آنك قلمندن چیقدیغی جهتله مطلع اولدیغی ارباب استعداد وذکایی تلطیف وتشویق شعاری اولان رشید پاشا مرحومك افطاره دعوت ایتمك، بعدالافطار نادئ صحبتنه قبول ایله مداولهٔ افکار ایله‌مك و ایرتسی کونی (٢٥٠) آلتون احسانیله برابر ذی قیمت برساعت اهدا ایتمك کبی هم اقدارینه هم‌ده ابتهاج وافتخارینه بادی اوله بیله‌جك عنایت والتفاتلرینه مظهر اولمشدی.

حافظ مشفقك بو تلطيف و هديه اوزرينه مشار اليه يازديغى تشكرنامه‌دركه اسكى اسلوبده اولمغله برابر اقتدار قلمنك بر نمونه‌سيدر . او تاريخده ايسه مرحوم يكرمى بش يكرمى آلتى ياشلرنده ايمش .

« بانئ موقتخانۀ امكان ، تقدست ذاته عن احاطة الزمان و المكان حضرتلرى دقيقه شناس امور دين و دولت وگره‌كشاى مصالح ملك و ملت اولان ذات يوسف‌سمات وكالتپناهيلرينك كفۀ ميزان شنشنۀ حسنه ومعنى نماى « عدل ساعة خير من عبادة سبعين سنة » اولان دست‌كرم پيوست آصفانه‌لرينى الى قيام الساعة محفظۀ خاتم شهريارى بيورسون . بوكره قره‌قولاق آغا بنده‌لريله چاكر كمينه‌لرينه

برعجب صنعتلى ساعت كيم باقلدقجه ويرر
روزه داران غمه شام مسرتدن خبر

دقيقه‌سنجه بر ساعت جهان قيمت دلپسنديده صنعت احسان بيورمه‌لرى نعم جليلۀ سائره‌لرى مقابلنده ثانيه بثانيه حركت ايدن زبان محمدت بيان عاجزانه‌مى بتون بتون حصر اداى شكرانى ايتمش اولديغى محاطعلم عالم آراى صدارتپناهيلرى بيورلدقده اولبابده » .

ابياتندن :

اوكنده شمع هدايت دليل اولورسه سكا
سرائر ره وحدت عيان اولور كيده‌رك

حالت ابراهيم بك

مشاهير محررين‌دن اولوب اسبق ماليه ناظرى خالد افنديك كوچك مخدوميدر . اكمال تحصيلدن صوكره (روزنامۀ جريدۀ حوادث) سرمحررلكنده اثبات فضيلت ايله‌دى . حلب مكتوبجيلغنده بولونديغى زمان (فهرست ولايت حلب) ناميله و ايستاتستيق يولنده بر سالنامه نشر ايده‌رك مؤخراً بو يولده سالنامه نشرى سائر ولاياته تعميم ايدلدى .

آثارى : ائمۀ اثنا عشر حضراتنك احوالنه دائر رساله ايله (انموذج) ، و (مبدأ كتابت) (سفينة الانشا) ، (ترجمۀ حال ملا لطفى) ، (ترجمۀ حال خواجه حسام الدين افندى) ، (سرالاسرار) ، (سيرالاقمار) اسملرنده‌كى رسائليله (دولاب) نامنده‌كى رسالۀ موقوته‌سى (حالت‌الشباب) عنوانلى ديوانى و سائره‌در . (آل عثمان) ناميله تحريرينه باشلاديغى تاريخك آنجق جلد اولنى اتمامه موفق اوله بيلمشدر . (١٢٩٥) ده معارف مكتوبجيسى ايكن وفات ايله‌دى جوار حضرت خالدده مدفوندر .

ابياتندن :

سختیٔ دل نرم اولور مهر حوادث تاب ایله
میوهٔ باغ جهـان خام اولمانجه اولمایور

نالهٔ پر سوز صـانمه اضطراب یاره دن
برق اوروور نور تجلی سینهٔ صد پاره دن

بی نقطه غزلندن :

دل اوله سر کرم رطل مل وداد لعله
سر روح الله‌ه دائر محرم اسرار اولور

حلمی مصطفی بك : «الماس تراش زاده»

دیوان همایون قلمی خلفاسـندن (الماس تراش احمد بك) ك مخدومی اولوب شهریدر . تحصیلنی زمانی مکاتبندن اولان (دارالمعارف) و (مخرج اقلام) ده اکمالدن صوکره تتبعات خصوصیه ایله علم و عرفانی تتمیم ایله‌دی . (١٢٩٨) ده ارتحـال ایده‌رك (قوزغونجق) ده (نقاش) مزارستاننه دفن ایدلدی . بری مطبوع دیکری غیر مطبوع ایکی دیوانی (تأیید عشق یاخود زحمتسز اولوم) نامنده منثور و (بختیـار یاخود صوك کورلکی) اسـمنده منظوم تیاترولری موجود اولدیغی کبی علم موسیقی‌یه‌ده انتسابی محصولی اولمق اوزره برخیلی بسته‌لری واردر . بر نعت شریفندن :

ای عذاری کل بخار جهار ازلی
قدی نورسته نهال چمن لم یزلی
سن سین اول کان رسالت کهر بی بدلی
وصلتکدر ایکی عالمده کوکللر املی
اوله عشقکده فدا عمریمزك ماحصلی

عالمه رحمت اولان کان رسالت سنده
مستمندان و غریبانه حمایت سنده
مرحمت سنده کرم سنده عنایت سنده
حقلی دیوانه ایدن حسن و ملاحت سنده
اوله عشقکده فدا عمریمزك ماحصلی

حلمی امین افندی

شعرا وارباب قلمدن برذات اولوب (طربزون) لیدر. نثری نظمنه فائقدر. مختلف خدمات ملکیه‌ده ایفای خدمتدن صوکره استانبوله کله‌رك بحریه نظارتی مکتوبی قلمی مدیریتی انضمامیله مطبعهٔ بحریه نظارتنه تعیین اولنمش ایدی. (١٣٠١) تاریخنده آتی‌الترجمه شاعر مشهور عونی بکله برکونده وفات ایده‌رك ادرنه قپوسی خارجنده مفتی الثقلین ابن کمال جوارنده دایسی وخواجه‌سی طربزونی (پیر افندی) قربنده دفن ایدلدی اشعارنده حکیمانه پارچه‌لر واردر. آثاری (منشأت کلیات دیوان حلمی)، (محاکمهٔ یأس و امل)، (محاکمهٔ اقبال و ادبار)، (استغفارنامهٔ حلمی)، (منظوم ضروب امثال)، (یوز بیتلی قصیدهٔ قرآنیه) در.

همشهریسی شاعر آکاه پاشانك یکرمی بش بیتلی پاره‌سز ردیفلی غزلی‌ده ضیا پاشا مرحومك ظفرنامه‌سی طرزنده شرح ایتمشدر.

برغزلندن :

مانند بوم مسکنی ویرانه‌لر اولور
هرکیم که دست غدر ایله آشیان بوزار

مغرور اولوب کشایش اقباله آلمه آه
زیبنده‌کی کلشنی باد خزان بوزار

حبیبه خانم

هرسکلی علی پاشا کریمه‌سی اولوب هرسکده طوغمشدر تعلم وتفیضی استانبولده‌در (١٣٠٨) ده وفات ایده‌رك (طوپ قپو) خارجنه دفن ایدلدی. مزارطاشی یوقدر.

ابیاتندن :

حبیبه بی‌دوا دردن خلاص اولمقده مشکل
امید ایتمز اسیر درد اولانلر غیری درمانك

حصیرجی زاده حافظ محمد اغا

عینتاب خاندانندن حصیرجی زاده حاجی عبدالله آغانك اوغلیدر. حافظ قرآن وعلمای بلده‌دن تحصیل علم وعرفان ایله‌مشدر (٧٩) ده استانبوله عزیمت برسنه اقامت ایله مملکتنه عودت ایتمشدر. استانبولده وکلا ورجال‌دولتله هم بزم اوله‌رق جمله‌نك حرمتنی قزانمش، کسب شهرت

ایله‌مشدر . (١٣٠٤) ده وفات ایتمشدر . عینتابده (قارلق) مزارلغنده مدفوندر . السنهٔ ثلثه‌ده تکلم وکتابت ، شعر سویلردی : شعرده مخلصی (حافظ) در پدرندن موروث املاکك وارداتیله تعیش ایدردی اشراف بلده‌دن ، مرعی الخاطر ، نکته پرداز ، حاضر جواب ، سبکروح اصناف قیافتنده بر اهل معرفت ایدی .

وطن قصیده‌سندن :

آدم اسکندر وقت اولسه دخی غربتده
جلوه ایلر ینه کوکلنده مرایای وطن
قیس دل سلسلهٔ غربته پابند اولماز
الینه کیرسه اکر دامن صحرای وطن

حسنی حسین افندی

شبان ادبادن سلامی سیرت ، شهری برشاعر شیرین بیان ایدی . (١٣٠٨) تاریخنده تبدیل‌هوا طریقیله بولونمقده اولدیغی مصرده وفات ایده‌رك مولوی درکاهنه دفن ایدلدی .

اشعارینك برقسمی (مجموعهٔ ادبیه) اسمیله طبع اولوندی .

ابیاتندن :

نسبت ایده‌جك اولسه‌ق اکر اهل کماله
برقالب بیجان کیدر زمرهٔ جهال

برغزلندن :

موجه‌لر پیدا اولور صحرای دلده نوردن
بر تجلیزار در تفریق اولنماز طوردن
وجه باقینك تماشاسنده حیرتدار کوکل
اول سببدن فارغم سودای خلد وحوردن
اوردیغی دم‌شوق وحدتله اناالحق نعره‌سن
نور مطلق مشتعلدی صورت منصوردن
ظن موهومه وجود اسناد ایدوب زاهدینه
ظن ایدر بر بحر پایان سرابی دوردن
بر حقا نفخانه در عالم که حسنی سربسر
بیك حقیقت کشف ایدر حقبین اولان برموردن

مفتی ابراهیم بك

قصیده‌پردازلقده ثانیٔ نفعی‌عد اولونمغه سزا مقتدر برشاعر اولوب (موره) ده میسوری محافظی اسماعیل پاشازاده‌در . استانبولده اوقاف نظارتی اقلامنده بولوندقدن صوکره متقاعداً سکدارده امرار اوقات ایده‌رك (۱۳۱۲) سنه‌سنده ارتحال ایلدی . چاملیجه‌ده (سلامی علی فندی) قربنده مدفوندر . کوزلرینه عمی عقلنه خفت کلمشـدی . دیوانی بروسه مطبعه‌سنده لبع اولونمشدر. بو دیوانه عونی بك مرحومك یازدیغی منظوم تقریض مشهور ومعنیداردر .

برقصیدهٔ نعتیه‌سندن :

مرحبا ای خطهٔ وحیك شـه داد آوری
ای بهین مسـند طراز دودهٔ پیغمبری
مرحبا ای شاهد عصمتسرای (ماغوی)
کیم جمالك قرب او ادنایه ویردی زیوری

حسن حسنی پاشا : طوپرانی : « سهراب زاده خواجه اوغلی »

ادبا وفضلادن بر ذات اولوب وطن اصلیسی سـلانیك ولایتی داخلنـده‌کی (طویران) قصبه‌سی ایسه‌ده پدری مصر مأمورلرندن بولوندیغندن مصرده دوغمش ، اوراده کمال بولمشدر. فنون متنوعه‌ده باخصوص ادبیـات عربیـه‌ده بهرهٔ تام اصحـابندن اولدیغنـه آثار مختلفه‌سی شاهددر .

اولا مصر مأموریتلرنده ومصرده غزته‌محررلکنده بولونه‌رق بالآخره استانبولده جمعیت رسومیه اعضالغنه تعیین اولنمشدر .

آثار مطبوعه‌سی : (خلاصهٔ مدنیت اسلامیه)[۱]، (ثمرات الحیات)، (دیوان اشعار)،

---

[۱] ادیان سائره اربابیله بالخاصه (غربیون ـ اوروپالیلر) ه احکام و حقایق اسلامیه‌نك فوائد مادیه ومعنویه‌لرینی اعلام واثبات ایچون مدافعه وایضاح مقصدیله عصرمز علما و ارباب قلمی طرفلرندن یازیلوب مطالعه‌سیله قریرالعین اولدیغم آثار علیه‌نك اسامیسی بروجه آتیدر :

(۱)	مدافعه جلد ۳	احمد مدحت افندی	(٦)	خلاصة الکلام فی معا. صر الاسلام	سامی افندی
(۲)	استبشار	»	(۷)	مدرسة العرب	عبدالرحمن فهمی افندی
(۳)	نزاع علم دین	»	(۸)	نسوان اسلام	فاطمه علیه خانم
(٤)	مدنیت اسلامیه	سامی بك	(۹)	طب نبوی	حسین رمزی بك
(٥)	مدنیت اسلامیه	علی وهبی افندی			

(لواحق الحشرات)، (شطحات القلم)، (مصابيح الفكر فى السير والنظر)، (شمس المشرق)، (نور العيون)، (ارشاد انجيل)، (عصمته الجماعة)، (حجة الكرام فى علم الكلام)، (يوم الدهر فى احوال مصر)، (النشر الزهرى)، (منهاج الاسلاف)، (بهجة الكرام)، (سيف القاطع)، (فلسفة الاخلاق)، (اجمال الكلام فى مسئلة الخلافة بين اهل الاسلام)، (الحق روح الفضيله)، (حجة الكلام فى محجة اهل الاسلام)، (دليل اهل الايمان فى صحة القرآن)، (عوامل المستقبل فى الاوروپا)، (حفظ الاشاره)، (شرح المبادى الحسينين فى اصول حكمة الدينيه)، (جواهر العقائد)، (رسالهٔ توحيد)، (نهج العام فى مبادى الاسلام)، (ادوار المصر والمصريين)، (التوفيق الخيرى)، (اخلاق حسن)، (لامية الترك) در . (١٣١٥) تاريخنده درسعادتده رحلت ايتدى (غفرله) تاريخ وفاتيدر . مرحوم لنك پا ومشوش العيون ايدى . جوار حضرت خالدده‌كى شيخ حسيب افندى دركاهى حظيره‌سنده مدفوندر . آثارينك قسم اعظمى مصرده طبع اولونمشدر .

اسلاميتك معارفه تعلقى ونظر معارضينده تبيينى — عطاالله افندى
(١١) رد (رونان) — عطا الله افندى
(١٢) تشهير اباطيل — على فرح بك
(١٣) ابطال مذهب دهريين — سيد جمال الدين افغانى عربى
(١٤) مقالة العرفاء فى مسائل الحكما ، — شروانى احمد حمدى افندى
(١٥) مقدمهٔ كائنات — احمد مدحت افندى
(١٦) بشائر صدق نبوت محمديه — احمد مدحت افندى
(١٧) شمس الحقيقة — خواجه اسحق افندى
(١٨) اظهار الحق ترجمه‌لرى — نزهت وعمر فهمى افندى
(١٩) بن نه‌يم — احمد مدحت افندى
(٢٠) قانون اسلام — صاوا پاشا فرانسزجه
(٢١) بيان حقيقت — صاغر احمد بك زاده على حيدر بك
(٢٢) ترجمهٔ اعتقاد اسلام — عبدالله كويليام ـ محمود اسعد افنديلر
(٢٣) مصرده منتشر (الاسلام) رسالهٔ موقوته‌سى — عربى
(٢٤) باكورة الكلام على حقوق النساء فى الاسلام — شيخ حمزه فتح الله مصرى عربى
(٢٥) رسالة الحميديه فى حقيقت ديانت اسلاميه ترجمه‌سى — مناسترلى اسماعيل افندى
(٢٦) ترجمة الرق فى الاسلام — احمد ذكى بك
(٢٧) علم حال طبى . — حسين رمزى افندى
(٢٨) مرآت الصحه فى احكام الاسلاميه — طبيب احمد جيحون افندى
(٢٩) برهان حقيقت — مصطفى شوكت بك
(٣٠) خلاصهٔ مدنيت اسلاميه — حسن حسنى پاشا طويرانى
(٣١) مزيت اسلاميه — چركس شيخى زاده محمد توفيق افندى
(٣) علم واسلام — باباززاده مصطفى ذهنى پاشا
(٣٣) شرق وغرب — ذكى افندى
(٣٤) مدافعه — عابدين پاشا
(٣٥) اطلاق الافكار فى عقد الابكار — ادهم پرتو پاشا
(٣٦) المفصل بين الحق والباطل ترجمه‌سى — اطنه‌لى احمدى افندى

حسن توفیق افندی

اصحاب علم وادبدن اولوب تولدی (باطوم) داخلنده (دەسكل) قریەسندەدر. درسعادتە كلەرك تحصیل معرفت وبیوك (حازم) افندیدن اخذ اجازت ایلدی . (خواجه مجید) افندیدن فارسی اوقودی . بحریه مكتوبی قلمنه دوام ایدوب صیراسیله قطع مراتب ایتمش و (٩٩) ده بحریه مكتوبجیسی اولمشدر . تخالف مسلك جهتیله ناظر مشهور بوزجه آطەلی حسن قپودان پاشانك دریای غضبنه غرق اولەرق (٣٠٥) ده عزل ایدلمشدر. انواع ضرورت ومحنته كرفتار اولوب نهایت موصل وبالاخره اشقودره مكتوبجیلقلرینه تعیین اولوندی . بالانفصال استانبوله عودتنده اختیار تقاعدله (١٣٢٦) ده ارتحال ایتدی . ایوب قبرستاننه دفن ایدلدی. صاحب امتدن ، مبارك وحقوق پرور بر ذات ایدی . (خیالات دل) ، (روضهٔ آل عبا) ، (روضهٔ محاوره) ، نامندەكی آثار ادبیه وحكمیەسی مطبوعدر. (روضةالاسلام) ، (روضةالمنشأت) ، (منهاج الاقلام) ، (روضهٔ ادبیه) ، (مجموعهٔ رشحات) نامندەكی آثار غیر مطبوعه سیله (تحفة الاكیاس فی الظن بالناس) ، ترجمەسی وكركوكی (شیخ عبدالرحمن طالبانی) نك (بكتاب .

(٣٧) ایضاح المرام فی كشف الظلام — حاجی عبدی بك
(٣٨) تحفة الاریب فی رد اهل الصلیب ترجمەسی — ذهنی وسعید افندیلر
(٣٩) اسئلهٔ حكمیه — خواجه اسحق افندی
(٤٠) استعلای اسلام — فاطمه علیه خانم
(٤١) اسلام وفنون — خالد ایوب بك
(٤٢) شریعت اسلامیه ومستر قارلایل — محمود اسعد افندی
(٤٣) معالیٔ اسلامیه — عابدین پاشا
(٤٤) ضیاء القلوب — خواجه اسحق افندی
(٤٥) مرأت عالم اسلامیت — آماسیەلی جمال الدین بك
(٤٦) صحت وحیات اسلام — حكیم باشی زادە دوقتور محی الدین بك
(٤٧) دین اسلام علوم وفنون — میلاسلی اسماعیل حقی افندی
(٤٨) دین یولونده — عینتابلی عبدالله ادیب افندی

(مدنیت اسلامیەیه دائر اثر یازان ملل اجنبیه علماسندن بعضیلری)

(١) كوستاولوبون
(٢) ماقس مولار
(٣) هانس بارت
(٤) فورت
(٥) شەفل
(٦) آمریقالی معلم دراپەر (بو اثری احمد مدحت افندی طرفندن ایجاب ایدن نقاطی توضیح وتصحیح ایدلك شرطیله ترجمه وطبع ایدلمشدر .)
(٧) شارل میسمر
(٨) آمریقالی میستر قارلایل (اثری ، محمود اسعد افندی طرفندن احمد مدحت افندی طرزنده ترجمه ایدیلەرك طبع ایدلمشدركه هر ایكیسی موجب استفاده آثاردندر .)

المعارف فی شرح مثنوی الشریف) نام رساله‌سنك (وامام شعرانی)و(عسقلانی) نك (احوال المعاد) رساله‌لرینك ترجمه‌لری ومرتب (دیوان اشعار) ی طبع اولونه‌میوب عائله‌سی نزدنده‌در.

حافظ اسعد افندی

فضلا وارباب قلمدن و طریقت نقشبندیه منتسبلرندن اولوب (ارضروم) لیدر. اکمال تحصیلدن وبعض مأموریتلرده بولوندقدن صوکره استانبوله کله‌رك آلتنجی دائرهٔ بلدیه باش کاتب ومدیر معاونی اولمشدی. نثری نظمندن اقوی، درویش نهاد پاك اعتقاد بر ذاتدر. (١٣٢١) ده ارتحال ایده‌رك (اسکدار) ده (قره‌جه احمد) مزارستاننده عائله‌سنه مخصوص مقبره‌یه دفن ایدلدی. طرز تحریری (سنان پاشا) وادیسنی آکدیرر. آثار مطبوعه‌سی:

(مکتوبات)، (سانحات)، (انتباه)، (ذیل انتباه) در. (انتباه) مقدمه‌سندن:

« بو معیشتخانهٔ عالمك باینندن کداسنه وموحدندن ملحدینه قدر برقول وارمیدرکه آنك جسمنده جاننده جناب واهب العطایانك هزاران هزار نعمت بی امتنانی اولمسون. برفقیر صابر محنتله آلدیغی برنفسی بیك جهانه دکیشدیکی حالده بو نجه مستغرق احسان اولان بر غنیٔ عاقل غناسنك نردن کلدیکنی دوشونمز ومعطیٔ حقیقی‌یی هردمده برشکر دیکر ایله یاد ایتمزمی؟

وجود جود الهی حیات بخش کریم
نفس عطیهٔ رحمت کلام فضل قدیم
بدن بنای خدا روح نفخهٔ تکریم
قوا ودیعهٔ قدرت حواس وضع حکیم

حاجی حسنی حسین افندی: « چیزمه‌جی زاده »

علمای شعرادن فارسی دان فاضل بر ذات اولوب (طربزون) لیدر. مدت مدیده مکاتب عالیه ادبیات فارسیه معلملکنده ایفای حسن خدمتله نشر فضیلت ایله‌دی. (١٣٢٧) تاریخنده (استانبول) ده ارتحال ایده‌رك ایوبده مثنوی خوان (خواجه حسام افندی) مرحومك مدفون بولوندیغی (خاتونیه) درکاهنه دفن ایدلدی.

قرآن کریمك فضائلی حقنده برمنظومه‌سی وغیرمطبوع دیوانچه‌سی واردر.

حسن فهمی پاشا

وزرای عثمانیه‌دن وعلم حقوق متخصصلرندن، ناطقه پرداز وعفیف بر ذات اولوب (باطوم) لیدر. قاچ ولایت والیکلریله بعض نظارتلرده بولونه‌رق ایفای حسن خدمت ایله‌دی. (١٣٢٨) تاریخنده استانبولده ارتحال ایده‌رك آغا یوقوشنده عائله‌سنه مخصوص قبرستانه دفن دلدی. (تلخیص حقوق دول) اسمنده‌کی اثر مطبوعی مشهور وموجب استفاده آثارندندر.

حیرت افندی: «خواجه محمد بهاء الدین حیرت افندی»

السنهٔ ثلثه ادبیاتنك غوامضنه واقف، لاابالی مشرب، قوی الطبیعه بر شاعر اولوب آطنه) لیدر. اکمال تحصیلدن صوکره (استانبول) ده معارف نظارتنده ایفای خدمت، بعض کاتب عالیه‌ده ادبیات تدریس ایله امرار وقت ایله‌دی. (١٣٣١) تاریخنده ارتحال ایده‌رك مرکز افندی) قبرستانه دفن ایدلدی. السنهٔ ثلثه‌ده نظم ایله‌دیکی اشعارینك قسم اعظمی بر مطبوعدر. آثارندن: (سوق عکاظ) و (شهر آیین) اسملرنده رسائل ادبیه‌سی فریدة اللآل) نامنده محمودن بر منظومهٔ عربیه‌یه و (مرآت الحرمین) ایله (منیة الراغب) ه یغانه تقریضلری مطبوعدر. مثنویسی مقدمه‌سندن:

بر نکته طراز شاعر اولسه‌م — اندیشه‌یی رسمه قادر اولسه‌م
اولسه‌م نه‌دیمك آ طبع چالاك — شاعرلکی ایته‌دکمی ادراك
پارلارسه دخی کهرکل اولماز — عارف بو قادار تجاهل اولماز
کوش ایله سمایی ای فسونساز — تحسین ایدییور کلامك اعجاز
خامه‌ك قوره‌لی کلامه بنیاد — آباد اولویور فصاحت آباد
بکلر سخنك سخن پرستان — حکمکده ایمش بلاغتستان

(سوق عکاظ) مقدمه‌سنده‌کی منظومه‌سندن:

یارب کرم ایت نعم سنکدر — رد ایتمه بو متهم سنکدر
عبدك نه‌سی وار النده الله — حق شو یازان قلم سنکدر

منظوم ومنثور برخیلی آثاریله:

کون بر مجموعه‌در اوراقیدر لیل ونهار — بر صحیفه نیلکوندر بر صحیفه زرنکار

مطلعلی (مجموعهٔ کون) اسمنده تقریباً ١٥٠ بیتلی بر منظومه‌سی واردر.

حلمی بك : « شهبندر زاده احمد حلمی بك »

برچوق امثالی كبی انفجار حریتله منفادن اولان (فیزان) دن استانبوله كلمش ، و « اتحاد اسلام » عنوانیله برغزته نشرینه باشلامشدر. بوصورتله كندیسنی برمسلمان محرر سیاسیسی اولەرق طانیتمش ؛ اسلوبنده كی سادەكی و بساطت ، وضوح وشطارت ، فكر ومحاكمەسندەكی اصابت ووقوت ، سداد وجیادت ایله آز برزمان ایچنده قارئلرینی آرتیرمش ؛ كندیسنه خاص برموقع ممتاز قازاندیرمشدر . اولا (اقدام) ، ثانیاً (تصویر افكار) ك مقالات سیاسیه و فلسفیەسنه مخرج اولماسی بویوزدندر . شهبندر زاده قلمندەكی عذوبت درجەسنده لسان و نطقنده ده برتأثیر و حلاوته مالك اولدیغندن ، آراصیرا قونفەرانس ویرمكه باشلامش و محباتی كتدكجه تزیید أیلەمشدر . یالكز باشنه اولارق نشرینه باشلادیغی اسبوعی (حكمت) جریدەسیلەده افكار مخصوصەسنی كركی كبی ترجمه والقا ایلەمش و جداً بوتون عالم اسلامده برحسن صیت قازانمشدر. مشارالیهك غرب فلسفەسیله تصوف أسلامیەدەكی بهره واختصاصی همان كورولمەمش بر درجەدەدر. آثار متروكەسندن مطبوع اولانلری بونی اثباته كافیدر . حیف كه لزومندن زیاده كندیسنی جریان سیاسی‌یه قاپدیرماسی ، وكنج یاشده دینەبیلەجك وفاتی مطلوب ومنتظر خدماتی ایفاسنه مانع اولمشدر. (٣٣٢) سنهٔ هجریەسنده مرتحل دار بقا اولوب فاتح جامع شریفی حظیرەسنه دفن اولونمشدر .

آثاری :

تاریخ اسلام	علم توحید
سنوسیلر	رهبر سیاست
اعماق خیال	اسلام و دین استقبال ناتمام
اوكسوز دورغود	شیخ بدرالدین »
اقوام جهان	یونس امره »
بر فداكارك اولومی	عالم اسلام وقادین مسألەسی »
بشریتك فخر ابدیسی	اللهی انكار ممكنمی ؟
وای قیز بكجی بی سوییور	تاریخ اسلامی و عثمانی »
علم احوال الروح ناتمام	تحریری قونفرانس
یكی عقائد	مسلمانلر دیكلەییكز
یكی منطق ناتمام	بكتاشیلر

تصوف اسلامی ناتمام	فرماصونلر ناتمام
ابلیس بهمن »	مراد اورطه
عشق بالا تمام	غزال بدویه
طورطو »	اوچ فیلسوف
کسکیائل بن عاصور ناتمام	یاشاسین بادصبا
ایکی غوث انام تمام	یر ، کوك ، انسان
مادیون مسلك ضلالتی »	ملکزاده عائلەسی
تورك روحی ناصل یاپیلیور تمام	طبقات
دیوانچەسی »	تورك ارمغانی
اتحاد اسلام »	

حمدی بك : (ناظم الحکم احمد حمدی بك)

السنهٔ ثلاثه ادبیاتنه واقف ، قوی طبیعت بر شاعر اولوب شهیردر . اکمال تحصیلدن صوکره امور حکومتده استخدام اولوندی. آخر مأموریتی اولان مجلس کبیر معارف اعضالغندن تقاعداً (١٣٣٥) تاریخنده ارتحال ایدەرك (قیسیقلی) ده (سلامی) درکاه شریفی حظیرەسنه دفن ایدلدی . برآرالق (آقسرای) ده تأسیسنه موفق اولدیغی (مدرسهٔ ادبیه) اسمندەکی مکتبك مدیریت ودرس ناظرلغنی درعهده ایدەرك عرفان مملکتەخدمت ایلەدی. (ناظم الحکم) وصفی مرحوم معلم ناجی افندی طرفندن توصیف ایدلمشدر. دیوانی مطبوع دکلسەده بعض آثار شعریەسی متفرق برصورتده طبع اولونمشدر. هر وادیده انشاد شعره مقتدر اولدیغی کبی شیخ عثمان شمسی افندی وهرسکلی عارف حکمت بك وادیلرندەده متصوفانه وحکیمانه نظم کلامه مقتدر ایدی .

معلم ناجینك « ناظم الحکم » ایله توصیفنه دائر انشاد ایتدیکی قطعه :

حمدی ! مداد حکمت ایله کلك ماهرك
زینتلیور صحائف اعجازی دمبدم
ایتمکدەدر زمان سنی بر شاعر حکیم
عنوانك اولسه حکمتی وار (ناظم الحکم)

بر غزلی :

صانعمك تقديره قارشو عرض تدبير ايلرم
عارفم بن انقيـاد حكم تقـدير ايلرم
دسـتيارئ كمالاتيـله فيض اقدسـك
كعبـةالله دل ويرانی تعميـر ايلرم
بن ملامی سـيرتم مجذوب شـوق وحدتم
زهد خشك اربابن اوضاعمله دلگير ايلرم
ايلهسـهم ضرب عصای جذبه وادئ دله
عـين اعجـاز كليم اللهی تفجـير ايلرم
مصحف روين قيلوب هر لحظه در پيش نظر
بينات حسـن ياری حسـن تفسـير ايلرم
بر كتاب الله ناطقـدر وجودی آدمك
حق بيلوب اول نسخهٔ كبرايی توقير ايلرم
مهر پرتوبار عشقم ايستهسهم «حمدی» بوكون
لمعهٔ فيضمله چار اقطـاری تنوير ايلرم .

نطق منظوم

ای محترم رفيقـلرم ! حظ وشـوق ايله
تحصـيل فن ودانشـه اقدام تام ايدك
خـير الانيس بنجـه كتاب نفيسـدر
اول يار مهربانه امان احـترام ايدك
بوقدر جهانده فرقی عوامك هوامدن ،
ممكنسـه ترك الفت صـنف عـوام ايدك
هپ شهسوار عرصهٔ حسن بيان اولوب
طبع سمند خامه‌يی انكشـته رام ايدك
ابقـای ذكر خير ايدن اولمـاز فنا پذير
نيل حيات سرمد ايچون كسب نام ايدك
احراز شهرت ايله‌مه‌نك بيك طريقی وار
اما طريق معرفـتی الـتزام ايدك
الدن كتاب دوشمه‌سون اصلا ، شوحال ايله
هر شامی صبحه منقلب وصبحی شام ايدك
كسب كماله مانع اولور اكل وشرب وخواب
تقليل اكل وشرب ايله قصر منـام ايدك
سرمايهٔ حصـول امل سـعی تامـدر
ابذال نقـد وقت ايله احراز كام ايدك
عاقل ايدرمی بيهده كولقـله افتخـار ؟
ابحـاث علم وحكمته حصر كلام ايدك .
مكتب دكلمی مطلع انوار معرفت ؟
سوز ديكله‌يك ، شو مكتبه هر كون دوام ايدك
چيقدقده ، صدقله وطنه خدمت ايله‌يوب
احـوال ملـكی بهره‌ور انتظـام ايدك

احکام شرع ودینه قیلوب حسن امتثال
جلب رضای سایهٔ رب الانام ایدك

همشیرهلر ! نصیحتمی سزده دیکلهیك
ایفای مقتضاسنه سعی مدام ایدك

بو مکتب ادبدن ایدوب اکتساب فیض
اقران ایچنده کسب علو مقام ایدك

برکون کلیرکه عائلهٔ بیت اولورسکز
اول کون ایچون بوکون چالیشمغه اهتمام ایدك

سز نو نهال روضهٔ علم وادبسکز
اسدکجه باد فیض الهی خرام ایدك

اولسون دعای پادشاه جهان آخر کلام
ایفا ایچون شو رسمی عموماً قیام ایدك

خ

خدائی صالح دده

ترجمهٔ حالی کچن حضرت (شاهدی) نك پدر عالیقدریدر (حالت موت) ترکیبنك ناطق اولدیغی (۸۸۵) تاریخنده (موغله) ده عازم سمت ملکوت اولدی . زادهٔ طبع عارفانهلرندن اولان بیت آتی میان مولویانده زبانزد ومشهوردر .

ابیاتندن :

ای دل ایسترسهك اکر کامل اوله نقصانك
سکهسی آلتنه کیر حضرت مولانانك

قطعهٔ آتیه دخی زادهٔ طبع عاشقانهلرندندر :

عشقه باغلاندی کوکل بندن چکوب ال نیلهیم
بنده چون راضی اولور بندندن آزاد اولمسون

صورمازم اسرار عشقك مشکلندن زاهده
چونکه شاکرد اولمامش بوفنده استاد اولمسون

خلیلی : « امدی »

شاعر متصوف برذات اولوب دیاربکر (آمد) لیدر .

عالم ازلیتله جهان ابدیت اورتهسنده شوفرقتکاه امکانه دوشمهسندن باحث اولدیغیچون (فرقتنامه) تسمیه ایتدیکی منظومهسی بین الشعرا مشهوردر . مشایخ عارفیندن اولان بوذات (۸۹۰) تاریخلرنده اختیار اقامت ایتدیکی (ایزنیق) ده ارتحال ایلهدی . مرتب دیوانی غیر

مطبوعدر. آثار منظومه‌سنك برقسمی حاجی‌كمال نامنده برذاتك (٩١٨) تاريخنده اكمال ايتديكی (جامع النظائر) ده مندرجدر . مفصل ترجمهٔ حالی (تذكرهٔ شعرای آمد) ده محرردر .

فرقتنامه دقتله مطالعه اولوندیغی تقديرده اويله بعض تذكره‌نويسلرك نقلی كبی عشق مجازی واديسنده يازلماديغی تظاهر ايدر .

سلطان مراد ثالث دوری ادبای قضاتندن مناسترلی (قاضی حسن بن علی) نك ده منثور ومطبوع فراقنامه‌سی واردركه (ق) حرفنده مذكوردر .

ابياتدن :

عاشق حق بين سورر ديدار ذوقن دائما
زاهد خود بين اوطورمش غصهٔ فردا چكر

برآشيان وحدتك مرغ همايون باليسك
سن آفتابی قيل طلب ميل ايله‌مه ذراته

مصارعندن :

عارف نفس اولمانجه كيمسه بولماز حقه يول

جان نه دركه آنی قربان ايتمه‌يم جانانه بن

خيالی محمد بك

مشاهير شعرادن اولوب واردار يكيجه‌ليدر قانونی سلطان سليمان مقربلرندن‌ايدی .

سوزی دلده خيالی كوزده قالدی
خيالی اولدی حيف. الحكم لله

مصراعلرينك دلالتی اولان (٩٦٤) تاريخنده ادرنه ده وفات ايله‌دی .

كيريشخانه جوارنده احمد پاشا خانه قريب محلده بنا ايله‌ديكی چشمه قربنده مدفوندر. مرتب ديوانی ايله (ليلا ومجنون) منظومه‌سی واردر . اشعاری شاعرانه اولمقله برابر متصوفانه وحكيمانه ابياتده موجوددر . [١]

---

[١] مخدومی عمر بك‌ده شعرا وارباب معارفدن برذات اولوب (١٠٢٢) تاريخنده ادرنه‌ده ارتحال ايده‌رك قباق تپه قبرستانه دفن ايدلدی . برخيلی اشعاری وآياصوفيه بناسنه دائر تاريخچه‌سی اولدیغی (انيس المسامرين) ده مذكوردر .

ابیاتندن :

عشق بر شمع الهیدر تم پروانه‌سی
شوق بر زنجیردر کوکلم آنك پروانه‌سی

شش جهتدن تم وجه‌الله نورین کورمه‌یوب
رؤیت دنیا ایچون زاهد ریاضتلر چکر

مصارعندن :

خیلی مشکلدر کشی ترك ایله‌مك معتادینی

محمد انسنك ماهیتن ویس قرندن صور

بر شیئمی وار جهانده مخلوق حق دکل

بروسه‌ده مراد یه . چارشوسنده‌کی درکاهنده مدفون (بحری) ده‌ده‌نك زادهٔ طبعی اوله‌رق ویردیکی شو :

جهان آرا جهان ایچنده‌در آرایی بیلمزلر
شو ماهیلر که دریا ایچره‌در دریایی بیلمزلر

بیتنی اتمام ایده‌رك یاپدیغی غزلی‌ده معنیدار غزلیاتندندر که بروجه آتیدر [۱] .

غزل :

جهان آرا جهان ایچنده‌در آرایی بیلمزلر
شو ماهیلر که دریا ایچره در دریایی بیلمزلر
خرابات اهلنه محشر عذابن آکه ای زاهد
که بونلر ابن وقت اولدی غم فردایی بیلمزلر
شفق کون قان ایچنده داغنی سیرایلر عاشقلر
کونشدن ذره کورمزلر فلکده آیی بیلمزلر
خمیده قدلرینه رشتهٔ اشکی طاقوب بونلر
آتارلر تیر مقصودی نندندر یایی بیلمزلر
« خیالی » فقر شالینه چکنلر جسم عریانی
آنکله فخر ایدرلر اطلس و دیبایی بیلمزلر

---

[۱] بو غزل عارفانه بر چوق شعرا طرفندن تنظیر و تخمیس ایدلمشدر . تخمیسلرك الك مشهوری آنی الترجمه (عزت علی) پاشانك کیدرکه بر پارچه‌سی پاشانك ترجمهٔ حالنده یازلدی .

مظفری بك

عثمانلی شعراسنك قدماسندن معدود اولوب (كوپرولو) كتبخانه‌سنده (آب حيات) ناميله (محديه) قادار(٩٨٩) تاريخنده نظم‌ايدلمش برمنظومه‌سی واردركه مواعظ واخلاقدن باحثدر. ديوانی‌ده اولديغی مرويدر.

خليلی : « صاری خليل »

خوشكويان شعرادن ، اطوار رندانه صاحبی بر ذات اولوب بروسه‌ليدر متجردانه امرار اوقات ايله‌مش بروسه‌لی (محاسبه‌جی احمدچلبی)نك منسوباتندن بريله همبزم اولديغنه حسادك نفاق ايتملری اوزرينه خليلی‌يه خجلت عارض اوله‌رق ماشياً حجازه عزيمت ايدوب مجاورتله (مكهٔ مكرمه) ده قالمشدر. (ليلی ومجنون) نامنده‌كی منظومه آثار شاعرانه‌سندندر .

قينالی زاده (حسن چلبی) نك نقلی كبی (لامعی) نك (پرتوی ابراهيم) نامنده‌كی اوغلنه عشق وعلاقه‌سی مروی‌اولديغنه‌كوره سلطان‌سليمان‌قانونی دوری‌شاعرلرندن اولديغی آكلاشيليور. اشعارندن :

عاشقه دلربامی اكسيك اولور
اهل درده بلامی اكسيك اولور
بن اولورسه‌م بلا ايله ای دل
يارە بر مبتلامی اكسيك اولور
كلشن حسننه اوغنجه ابك
بلبل خوش نوامی اكسيك اولور
نوله يار اولمز يسه اول يوزی كل
بكا بر مهلقامی اكسيك اولور
نه صورار سن « خليلی » آغلاديغم
يار ايله ماجرامی اكسيك اولور

كشف الظنونده مذكور اولان (خمسه) نك بوذاتك اولمسی مأمول قويدر .

(٨٨١) ده وفات ايدن ادرنه‌لی (شاهد) ی‌نك‌ده (ليلی ومجنون) منظومه‌سی واردر .

خاتمی ابراهیم بك

زمرهٔ سپاهیاندن وشعرای بنامدن اولوب تذکرهٔ ریاضی قولنجه ادرنه‌لیدر . (١٠٠٤)
تــده ادرنه‌ده وفات ایله‌دی . آخر عمرنده قلندرلکه اوره‌رق برخیلی سیاحت ایله‌مشدی.
ب دیوانی وارسه‌ده غیر مطبوعدر .
(قاموس‌الاعلام) ده (برغوس — بورغاز) لی (تذکرهٔ رضا)ده ادرنه‌لی اولمق اوزره
.در .

ابیاتندن :

تیز رفتار اولانك پاینه دامن دولاشیر
ایریشور منزل مقصودینه آهسته کیدن

بیت معنیداری پك مشهوردر

مصارعندن :

تازه شاخك ینه کندویه اولور میوه‌سی بار

خاقانی محمد بك : « مسانه روم »

آیاس پاشا احفادندن وشعرای عثمانیه‌نك متمیزلرندن اولوب هم عاشقانه هم شاعرانه اولان
ور و مطبوع (حلیهٔ شریفه) منظومه‌سنك ناظمیدر . غیر مطبوع (حدیث اربعین)
رمه‌سیله مرتب دیوانی‌ده واردر . حلیه واحد کالف قبیلندن اوله‌رق علو طبعنه شهادت
لده‌در . وفاتی (التفــات بقا) ترکیبنك دلالتی اولان (١٠١٥) ده قبری ادرنه قپوسی
ر شریفی حظیره‌سنده‌در .
منظومهٔ مذکوره (حلیهٔ‌خاقانی) دینمکله متعــارف اولوب ســلیمان چلبی مرحومك
لد نبی) منظومه‌سی کبی سهل ممتنع قبیلندن روحنواز بر اثرعالیدرکه بعض ابیاتی بین العرفا
د در .

حلیهٔ مشار الیهادن بعض ابیات شریفه :

بحر افکاره طالوب چکمه املك — نکتهٔ چون و چرادن ال چك
کسمش آنمشدر آنی ایتمه جدل — (تیغ لا یسئل عمــا یفعل)

لایق اولدرکه همان سالك راه
دیه (لا نعبــد الا ایاه)

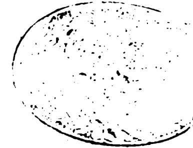
اقتضـا ایتـدی منزه ذاتی　　سـبب خلقت موجـو داتی
ایتدی اول دمده همان عشق ظهور　　اولدی القصه هو یدا بر نور
سودی اول نوری حبیبم دیدی حق　　اولدی دیدار ینه عاشـق مطلق
طولدی اوازهٔ احمدله جهـان　　ایلدی عشـق الهی غلیـان

ماسوی اللهی دلکدن سلب ایت
وادیٔ نظمه بو اسلوب ایله کیت

هپ بو معنایی بیلر اهل اصول
حکمت آموز ایدی اوضاع رسول

مصارعندن :

قصه‌دن حصه‌در القصه غرض

خیلی احمد بك

شعرای عثمانیه‌نك متمیزلرندن وزمرهٔ سپاهیاندن اولوب بروسه‌لیدر . غیرمطبوع دیوان اشعارندن شعرده کی بهره‌سی مستبان اولور وفاتی (بقایه کوچدی خیلی منزلن بولدی) مصراعنك دلالتی اولان (١٠٤٠) ده قبری بغدادده امام اعظم رحمه‌الله حضرتلری قربنده‌در . دیوانك مسوده‌سی (بغداد کوشکی) کتبخانه‌سنده‌در .

بر نعتندن :

کوستروب دور قمرده نیجه یوزدن اعجاز
ایله‌دك کون کبی عالمره حق دینی عیان
کوردی کیم بیلمه‌دیلر خلق زمانه قدرك
سنی بیلدیرمك ایچون ایندی زمینه قرآن

ابیاتندن :

اولماز عذاریار خط مشـکبارسز
بر کلی وار بو کلشن عالمده خارسز

خصالی

پشته‌دن یتیشن عثمانلی شاعرلرندن، السنهٔ ثلثه ادبیاتنه واقف، قوی طبیعت، واسع قریحه‌لی کرلی برذاتدر. (١٠٦٢) تاریخنده وطننده ارتحال ایتدی. اون قطعه دیوان ترتیبنه موفق لدیغی خط دستیله محرر دیواننده مندرج بروجه آتی ابیاتدن آکلاشلمقده‌در:

حمد لله که دلا تاسعی‌در دیوانك
عاشری داخی اولوب جلوه کر انشا الله
اولدی بشیوز غزلی هر برینك بیکم وکاست
سبحه وش الدن اله دور ایدر انشا الله
ای خصالی اومارین حضرت مولی‌دن کیم
ملك نظمی باکا تسخیر ایدر انشا الله

پشته‌ده مدفون (کل بابا) حقنده‌کی منظومه‌سی.

هادیٔ راه هدادر همدمان کل بابا
مظهر سر خدادر محرمان کل بابا
قلب محزونم اچیلدی غنچه‌وش دلتنك ایکن
اوزکه جای دلکشادر آستان کل بابا
داخل اولان قورتولوراندوه وغمدن کوییا
عبد مؤمن ملکیدر دارالامان کل بابا
آستانن سجده‌کاه ایتمشدر ابدالان روم
کعبه‌وش یوز سورسه طکمی طالبان کل بابا
ای «خصالی» خوان عشق الله ایله طویلر آنی
جان ایله هر کیم اولورسه میهمان کل بابا

دیوانلرندن باشقا قائللری ذکر ایدلمك شرطیله منتخبات اشعار عثمانیه‌یی حاوی خط دستیله رر (مطالع النظائر) اسمنده ایکی جلد اثری (نور عثمانی) کتبخانه‌سنده واشعار فارسیه‌یی امع (لطائف الخیال) نامنده‌کی برجلد اثری‌ده (حمیدیه) کتبخانه‌سنده‌درکه هر ایکیسی‌ده ریخ ادبیاتله متوغل ذواته قیمتلی بر مرجعدر.

خاکی مصطفی افندی

ارباب دانشدن برذات اولوب (تیره) لیدر. اخیراً (اسکداره) نقل ایله‌دی . اوچ لسان لغاتندن متشکل (ناظم الجواهر) اسمیله منظوم برلغتجه ترتیب ایله‌مشدر .

مطلعندن

الله تکری ایزد یالکز نه فرد وتنها
شنو اسمع ایشیدر بیلیر علیم ودانا

خاتمه‌سندن :

صورارلرسه سندن خاکیا
دی بیك قرق ایکی‌ده تمام ایله‌دك

ینه بووادی‌ده و (مناظم الجواهر) اسمنده برمنظومه‌سی‌ده واردر . مطلعندن :

الحمد للذی جعل الناس مکرماً　　منت خدایرا که بکرد یست مردمی
بالنطق والدرایة واللب والذکا　　مهتر بهوش ودانشی وکفتار وزیرکی
شکروسپاس اوتکری‌یه انسانی بکله‌دی
زیرکلکیله سوز وبیلکو عقل ایله دخی

خادم احمد افندی : « آق اووه‌لی زاده »

علماء شعرادن متفنن بر ذاتدر . خواجکان دیوان همایوندن اولوب سرای بوسنه‌ده کتبخانه‌سی اولان (آق اووه‌لی عثمان شهدی) افندینك مخدومیدر . السنهٔ ثلثه اشعارندن مرکب ومرتب دیوانی مطبوعدر .

استانبولده لاله‌لی کتبخانه‌سنده اخلاقدن برعربی منظومه‌سیله شرحی وبرده شاهدی شرحی واردر . بدر رشیدك الفاظ کفر رساله‌سنی‌ده شرح ایتمشدر . (رسول اکرمه احمد افندی همجوار اولسون) مصرعنك دلالتی اولان (١١٦٨) ده اختیار اقامت ایتدیکی روم ایلی یکیشهرنده وفات ایله‌مشدر . حسابدن (شرح اللمعة) اسمنده براثرله ملتقی شرحی اولدیغی‌ده مرویدر . اشعار فارسیه‌سنده مبالغات کورولمز . خط دستیله محرر اولوب نسخه‌سی عاشر افندی کتبخانه‌سنده موجود اولان علم اخلاقدن عربی قصیده‌سنکده‌کی امضاسی : (خادم بنی آدم آق اووه‌لی زاده خادم) عباره‌سیله‌در .

ابياتندن :

دلتنك ايسهك آيينهٔ مهتابه نكاه ايت
دائم ندر انديشهٔ پيش وكمه باعث

اى آشناى پيشرو پردهاى نى
هرمشكلىكه دارى بپرس از نواى نى

مكهٔ مكرمهده كبار نقشبنديهدن (يكدست شيخ احمد جوريانى) دن اخذ فيض ايلهمشدر . عربى العباره متنوع تقريرلرى تلميذلرندن (ابن ريحان) لقبيله بنام محمد سعيد افندى طرفندن جمع ايديلهرك (فوائد خاتميه) تسميه اولونمشدر .

خيرى محمد افندى

بولو سنجاغى مضافاتندن (ويران شهر) قضاسنك (عمركى) قريهسندن اولوب درسعادته ورودله قطع مراتب ايدهرك بكلكجى ديوان همايون وبعده اوچ دفعه رئيس الكتاب اولمش شاعر، سياسى برذاتدر . كتخداى صدر عالى ايكن مقدمات سفر ظهور ايتمسيله (سفره اقلى ايكى سنه مقدم حاضرلنمق لازمدر) ديمسى عزلنى موجب اولمشدركه شوماده تاريخ سياسيمزده كثرتله تصادف اولنان غرائب جملهسندن معدوددر .

سرورى مرحومك :

سويلهدم تاريخ منقوط ايلهيوب بذل وجود
باصدى سيلاب عدم خيرئ صافى طينتى
} تاريخنك دلالت ايتديكى

(١٢٠٤) ده قالاص جوارنده طونهيه قارشى (بوزه) صوينده مغروقاً وفات ايلهدى . مرتب ديوانى وارسهده غير مطبوعدر . يازمه برنسخهسى ييلديز كتبخانهسنده موجوددر . برده (خير آباد) نامنده منظوم تاريخى واردر . اشعارى متصوفانه وحكيمانهدر .

وحدت آميز برغزلندن :

سروحدت جلوه انكيز مظاهردر بتون
نقطهٔ مركز جلاساز مظاهردر بتون

موج دريا پنجهسندن دامن ساحل چيقار
مطلبندن دست اهل فيض قاصردر بتون

لفظ نازکدر ویرن الفاظه حسن اشتهار
کوسترن اعراضی انظار جواهردر بتون
اختلافات شئونك غایه‌سی توحیددر
کوسترن اجسامی اضداد عناصردر بتون

وحدته نسبت ایله کثرت اشیا بردر
موجلر هرنه‌قدر چوق ایسه دریا بردر
معنئ وحدت حق کثرت ایله ثابت اولور
کرچه شاهد ایکیدر شرعده دعوی بردر

خضر اغازاده سعید بك

خوشکویان شعرادن رند مشرب بر ذات اولوب شهریدر . کنجلکنده سرای همایون آغالری زمره‌سنه الحاق و (٤۸) ده عهده‌سنه رتبهٔ خواجکانی توجیه اولونمش و مصاحباندن اولمش ایدی .

اقتدار ادبیسی شهرتیله متناسب دکلدر . مطبوع دیوانچه‌سی واردر . (۱۲۵۲) تاریخنده استانبولده وفات ایله‌دی . ایوبدن بهاریه‌یه کیدن جاده‌نك جهت یسارنده‌کی قبرستانده مدفوندر.

ابیاتندن :

سکوتی بیلمدیکندن دکل ادبندندر
کرچه سویله‌مز اما نه‌لر بیلیر عاشق

مصارعندن :

کیمکله الفت ایلرسه‌ك وار ایله تك بزی خوش کور

کشینك سودیکنك خاطری دنیایه دکر

چوق بیوك لطف وعطابنده‌کی تقصیره کوره

قطعاتندن

سویله‌م دردیمی هم دردم اولان آهه بیله
بلکه سینه‌مده‌کی شوناله جانکاهه بیله
کندی بی‌شبهه بیلیر راز درونن یوقسه
اهل دل سویلیه‌مز دردینی اللهه بیله

خالص يوسف افندى

طاهر عمر زاده‌لردن شاعر فاضل بكك اقرباسندندر . استانبولده طوغمشدر . ابتدا
يوان قلمنه بعده ترجمه اوطه‌سنه دوام وسر كتابتله لوندره‌يه عزيمت ايتمشدر . صوك مأموريتى
جه اوطه‌سنده مترجم ثانيلكدر . معاشيله تقاعد ايدلمشدر .
(شهنامهٔ عثمانى) ، (قيافتنامهٔ جديد) ، (مفتاح لسان) ، نامنده‌كى اثرلرى مطبوعدر .
١٣٠٠) سنهٔ هجريه‌سنده استانبولده وفات ايتمشدر .
مفتاح لسان مقدمه‌سندن :

بلبل ناطقهٔ حمد صلات — دم توحيد ايله ايلر نغمات
پس دعاى شهه اولور دمساز — كه اودر واجب ديباجه طراز

قلب «خالص»ده بودر قصد ومرام — ويره تحصيله سهولت علام
همان الله ايده خيره آلت — دولت ودينمزه بر خدمت

مفتاح لسان مطلعندن :

الله (ديو) كوكلر (سى يو) ير (تر) (قومانسه) ابتدا
دائم (توژور) باقى (اترنل) (انفينى) ؛ بى انتها

خيرى بك

قوى الطبع برشاعر اولوب تربيه وتحصيلى اندرون همايونده‌در. رسومات اماتنى معاون رفيقى
يدى . آتى الترجمه بروسه‌لى شاعر حكاك عزت افنديننك مجموعه‌سى طرزنده (كتوك) اسميله
شر ايتديكى مجموعه حساب ابجد اوزره بر قاچ سنه‌لك اسماى خاصه‌يى جامعدر . بيت آتى آثار
طبوعه‌سندن اولان منظوم مثنوئ شريف ترجمه‌سندندر. ديكر مطبوع اثرلرى (لوحهٔ قواعد
فارسيه) ايله ديوان اشعارى مقامنده اولان (كواه‌دل) اولوب (آداب الملوك و اداب الادبا)
(بحرالقافيه) (سه‌زبان ـ خيراللغات) اسملرنده غير مطبوع اثرلرى ده واردر .
(١٣٠٨) ده ارتحال ايده‌رك قاضى كوينده قوش ديلى جوارنده محمود دده تربه‌سى
قربنده‌كى بيوك قبرستانك يول جهتنده‌كى كوشه‌يه دفن ايدلدى .
اسماعيل صفا بك شو قطعه‌يى سويله‌مشدر :

مثنوى‌يى چاليشوب ترجمه‌يه خيرى بك
ديكله نايدن‌ديدى چوق چكمدى چالدى‌دودوكى

شجر عمری خزان بر زدهٔ مرك اولدی
یادكاری اوله‌رق عالمه قالدی كوتوكی

ابیاتندن :

وارمیدر دنیاده بانیسز بنا
كیم اولور یابانیٔ ارض و سما

اساس هستیٔ عالم بیلنمه‌دی كیتدی
نه‌در وظائف آدم بیلنمه‌دی كیتدی
كتاب مكتب تكوینی اوقونمه‌دی قالدی
بو سر حكمت مبهم بیلنمه‌دی كیتدی

خالد ایوب بك

ادبا و ارباب معارفدن ، لسان آشنا بر ذات اولوب (یكیشهرلی زاده) شهرتیله بنامدر. كندیسندن دها زیاده آثار مقبوله منتظر ایدی . حیفا كه كنج ایكن (١٣١٩) شوالنده درد ورمدن استانبولده ارتحال ایله‌دی بكقوزده مدفوندر. احمد مدحت افندی‌یه داماد اولمشدی مكتب حقوق مأذونلرندن ایدی .

آثار مطبوعه‌سی (اسلام وفنون) ، (غوریللر ایچنده) ، (تاریخچهٔ افغانستان) (سودای نهان) ، (شادی) ، (قایقله جولان) ، (كوتنبرغ) ، (آلب طاغلرنده تماشا وادوار ارض) ، (اسلام وفنون) اسمندن دخی آكلاشیله‌جغی وجهله اسلامیتك فنون حاضره ایله قابل توفیق اولدیغنه مثال اولمق اوزره عالم اسلامیتده یتیشن ارباب فنون و معارفدن باشلیجه‌لرینك ترجمهٔ حاللریله اثرلرینه دائر مسروداتی حاویدر .

خالد حسن افندی

شعرای مولویه‌دن بر ذات اولوب شهیردر . ارباب شوق وحالتدن ایدی . اوائل حالنده مشایخ خالدیه‌دن فیض‌الله افندی‌یه انتساب ایتمشدی .

ایكنجی اردوی عثمانی لوازم دائره‌سی ایكنجی شعبه‌سی مدیری ایكن اختیار تقاعدله (١٣٢٤) ده (ادرنه) ده ارتحال ایله‌دی. (مرادیه) جامعی حظیره‌سنده مدفوندر. آثارندن

یالکز (شرح عشقنامهٔ دل) دن بر تسمی مطبوعدر . دیکرلری : اصطلاحات مشایخی مبین بر اثری معلم ناجی مرحومك (رنك رخسارك کبی هر رنکنك حیرانیم) غزلنك ایکی بیتنه شرحی (مولانا جلال‌الدین) ایله (صدرالدین قونوی) حضراتنك کمالات‌علیه‌لرینی مبین اثری ، برشهیدك احوالنی مبین رساله‌سیدر .

اشعارندن : میده‌کی کیفیت تشویشی ادراك ایله‌رز
نالهٔ نیله کوکل ملکن طربناك ایله‌رز
نشوه‌یاب جام فیض مولوی‌یز تا ابد
نوش میله کوش نیله رقص بی باك ایله‌رز

و

درویش نیازی: « الیاس شجاع‌الدین »

اشعار عثمانیه‌یه قصائد وغزلیات جهتندن رابطه ورونق ویرمن اسکی عثمانلی شاعرلرینك مقتدرلرندن اولوب (بروسه) لیدر [۱] السنهٔ ثلثه‌ده انشاد نظمه مقتدر برشاعر ماهردر . فارسی وترکی مکمل دیوانلری وارایسه‌ده تیمور فتنه‌سنده ضایع اولمشدر . اکثر قصائدی احمد پاشایه نظیره وجواب طرزنده‌در . ییلدیرم بایزید خان نامنه برچوق قصائدی واردر .

ابیاتندن :

زلفك کیجه‌سندن باشمه کون طوغه برکون
تحقیق ایسه کر نکتهٔ اللیلة حبلی

داعی احمد

اسکی عثمانلی شاعرلرینك دکرلیلرندندر . دیوانندن باشقه ییلدیرم بایزید خان شهزاده‌لرندن امیر سلیمان نامنه (جنك نامه) مقامنده (فرحنامه) اسمیله ینه رزم وجنکه عائد بر منظومه تقدیم ایتدیکنی کنه‌الاخبار صاحبی عالی افندی روایت ایدییور . (عقودالجواهر) نامنده

---

[۱] (قینالی زاده حسن چلبی) سیروزلی (لطیفی) ، (عالی) ، (ریاضی) ، (اسماعیل بلیغ) افندیلر بروسه‌لی اولدیغنی یازییورلر .

(رشید وطواط)ك لغت منظومه‌سنی تقلیداً عربی وفارسی الفاظدن مرکب برمنظومه‌سی واردرکه برنسخه‌سی خالص افندی کتبخانه‌سنده‌در .

(مفتاح الجنة) اسمنده عربجه‌دن مترجم براثری واردر . دیوانی بروسه‌ده (اورخان غازی) کتبخانه‌سنده موجوددر . جمله‌سی غیر مطبوعدر . دمیر طاش پاشا زاده اومور بك امریله (ابونعیم حافظ اصفهانی) نك طب نبویدن باحث یوز فصل اوزره مرتب (کتاب الشفافی احادیث المصطفی) اسمنده‌کی اثر طبیسنی‌ده ترجمه ایتمشدرکه برنسخه‌سی (شهزاده) جامع شریفی ایچنده‌کی کتبخانه‌ده واردر . مشهور تفسیر (ابی اللیث) ی‌ده ترجمه ایتمشدرکه برنسخه‌سی نور عثمانی کتبخانه‌سنده‌در .

اشعارندن :

ایا خورشید مه پیکر — جمالك مشتری منظر
نه منظر منظر طالع — نه طالع طالع انور
یوزکدر آیت رحمت — اوزوکدر مظهر قدرت
نه قدرت قدرت صانع — نه صانع صانع اکبر
سلیمان سیرتی سنده — سکندر صورتی سنده
نه صورت صورت یوسف — نه یوسف یوسف سرور
فلك شطرنجنی اوتدك — سعادت ملکنی طوتدك
نه ملکت ملکت دولت — نه دولت دولت قیصر
قپوکده قوللرك بی حد — ولی کمتر قولك احمد
نه احمد احمد داعی — نه داعی داعیٔ کمتر

درویش تمامه

شعرای مولویه‌دن ، عاشق شوریده بر ذات اولوب (ایلبصان) لیدر . اکابر مولویه‌دن (آغازاده) وشارح مثنوی (انقره‌وی) کبی ذواتك شرف صحبتلریله مشرف اوله‌رق غلطه مولویخانه‌سنده منزویانه متجردانه عمر سوردی . کوکسی آچیق کزدیکیچون « سینه چاك » شهرتیله بنام ایدی . (۱۰۵۵) ده وفات ایده‌رك درکاهه دفن ایدلدی . اخلاق ونصایحدن باحث اون جزء مقدارنده و (کلشن عرفان) اسمنده بر اثر تألیف ایده‌رك برادری (قره مصطفی پاشا) یه اهدا ایله‌دی . (اسرار دده) تذکره‌سنده درویش مخلصلی برغزلی مندرجدر .

دانشی علی دده

رمز آشنایان مولویه‌دن بر ذات اولوب شهیردر . (١٠٩٥) تاریخنده (قدس شریف) ده ارتحال ایله‌دی . مرتب دیوانده عاشقانه وعارفانه قصائد وغزلیات واردر .

عشقدر اول شمس کیم بر ذره سیدر آفتاب } مطلعلی جناب مولانا
هفت یم یانده اول بحرك دكل بر قطره آب }

حقنده‌کی مشهور قصیده‌سی (تذكرهٔ اسرار) ده مندرجدر .

ابیاتندن :

دانشی لیلا و مجنون قصه‌سن نظم ایله کیم
بیلمه‌ین بیلسون نه‌سردر داستان حسن وعشق

دیدار عثمان بك : « معدن امینی زاده »

معادن همایون امینی عبدی پاشانك مخدومیدر . طریق تدریسه‌داخل، غلطه، بروسه مولویتلرینه نائل اولمشدی . (١٢٥٦) سنه‌سنده آرزوكش دیدار پروردكار اوله‌رق عازم قرار اولدی اشعاری متصوفانه وحکیمانه‌در .

ابیاتندن :

جمله وارین ویرمه‌ین دلداره اولماز آشنا
بیلدیکندن کچمه‌ین اسراره اولماز آشنا

کورمه‌ین چشم بصیرتله وجود وحدتی
ذاکر ومذکور نه‌در اذکاره اولماز آشنا

عندلیب آسا سحرلر زار وکریان اولمایان
باغ عشق ایچره کل بخاره اولماز آشنا

عرفا سرینی هر عالم یکتا بیلمز بو نهان نکته‌یی آنلر هله قطعا بیلمز
طوتالم ظاهر معنایی بیلیر ای دیدار نکت باطنی تأویل ایله ملا بیلمز

دلبندجی زاده محمد افندی

علماء شعرادن اولوب (مناستر) لیدر . نیابتله دولاشدقدن صوکره استانبولده شهر امینی اولمشدی . (ملاجامی) نك (لجة الاسرار) ینه نظیره‌سی واردر.

تذكرهٔ بیانی‌ده بعض اشعاری مندرجدر.

دانش محمد بك

عاكف پاشانك (تبصره) سنده نامى ستايشله ياد اولونان ذات اولوب شهيردر . هنوز يكرمى بش ياشنده ايكن (كنج ايدى دانش بك ايتدى ارتحال) مصراعنك منقوطاً دلالت ايتديكى (١٢٤٥) ده وفات ايله‌دى . (لطائف انشا) ده مندرج مسوده‌سى دكرلى بر منشى اولديغنه دالدر . ديوانچه‌سى مطبوع دكلدر .

سلطان محمود ثانى زمانى قايعنك خلاصه‌سنى مبين اولوب برنسخه‌سى (ييلديز) كتبخانه‌سنده موجود اولان (نتيجة الوقايع) اسمنده‌كى تاريخچه‌نك بوذاتك اولديغى آكلاشيلمقده‌در . ابياتندن .

مركز وحدتده آنجاق حلقهٔ بزم وصال
عشق ايسه بر وجهله شركت قبول ايتمك محال

وصفن انشاد ايتديكم بو آفتاب كل جمال
اى كوكل يا دانشكدر يا بنمدر يا سنك

دانش حسن بك

سلستره محاربه‌سنده محافظ ايكن حين وضونده شهيد اولان سلانيكلى (موسى خلوصى پاشا) نك مخدوميدر . طوپجى مكتبنده اكمال تحصيلدن صوكره عارضهٔ وجوديه‌سندن ناشى خدمت ملكيه‌يى اختيار ايتدى . (١٢٩٣) تاريخنده (مدانيه) قائممقامى ايكن ارتحال ايله‌دى . ديوانى غيرمطبوع ايسه‌ده برقاچ قصائدينى حاوى اولان پارچه‌سى ترجمهٔ حاليله برابر مخدومى ارباب قلمدن ومنتسبين موسيقيدن شوكت غوثى بك طرفندن طبع ايدلمشدر . مشايخ نقشبنديه فضلاسندن (صبغة الله نورى افندى) دن مستفيض اولمشدر .

برنعتنك مطلعندن :

برنور ايدى جهان يوق ايكن ذات احمدى ‌ ‌ رخشان اولوردى آنده تجلىٔ ايزدى
شمس حقيقت ايدى وجود مجردى ‌ ‌ هپ اتصاف وحدت ايدى خلق احمدى

بردر جهانده جوهر عشق محمدى
الله قيلدى آينهٔ ذات سرمدى

داماد محمود پاشا

داماد خليل پاشانك مخدومی قوی طبيعت برشاعر اولوب السنهٔ ثلثه ايله فرانسزجه‌نك ادبياتنه واقف ايدی. آمدی قلميله شورای دولت اعضالغنده، اوچ آی قادارده عدليه نظارتنده بولوندقدن صوكره فراراً آوروپايه كيده‌رك فرانسه‌ده اختيار اقامت ايله‌دی . (١٣٢٠) ده ارتحال ايتدی . اعلان حريتی متعاقب بقيهٔ عظامی استانبوله كتيريله‌رك (ايوب) ده بوستان اسكله‌سنده خسرو پاشا دائره‌سنده پدری يانته دفن ايدلدی . اسم مخلصی (جلال‌الدين) شعر مخلصی (آصف) در . ديوان اشعاری نفيس برصورتده (مصر) ده طبع ايدلمشدر . برنعت نبويسی :

ای يوزكدن يوز بولان اسما، مسما ابتدا
هپ يوزكدن يوز بولور اعلا وادنا ابتدا
ايلمش مرآت ذات پاكنه مولاسنی
سندن ايتمش عرض ديدار تجلا ابتدا
وجه حقك سنسك اول مشاطهٔ بی‌مثلی كيم
حقی حقيله ايدن سنسك هويدا ابتدا
مطلع الاسراريسك ام‌الكتاب فطرتك
رونمادر طلعتكدن لفظ ومعنی ابتدا
خاك پايكدر صفا بخش عيون عالمين
دامنكدر انس وجنه سايه بخشا ابتدا
صاحب لولاكسك، شاهنشه افلاكسك
امر ونهيكدر ايدن دنيايی دنيا ابتدا
هر سوزك بر منبع رحمتفشاندر امته
شرع پاككدر آچان تحقيقه مجرا ابتدا
سن او محمود الخصائل مصطفای پاكسك
مقدمكله مفتخردر عرش اعلا ابتدا
فخر عالمسك حبيب الله، رسول اللهسك
نامنی ذكر ايلمش نامكله مولا ابتدا

سنسك اول محبوب حق ، اى رحمة للعالمين
عالم اولمشـدر سـنك سايه‌كده احيا ابتـدا
(آصف) كمتر ثناى دولتكده نيلسون ؟
وصفكى حق ايلمش قرأنده اعـلا ابتـدا
مقصدم كسب شرفدر ، يوقسه هيچ حدميدر؟
خامه‌ران نعتك اولمق بى محـابا ابتدا

ذ

ذاتى عوض چلبى

مشاهير شعرادن اولوب (باليكسر) ليدر [١] . قدماى اساتذه‌دن معدوددر . اشـعارى بر نسقده اولمايوب ايچلرنده پك معنيدارلرى اولديغى كبى پك عاديلرى‌ده واردر .

(سخنور كچدى) جمله‌سنك دلالت ايله‌ديكى (٩٥٣) تاريخنده استانبولده وفات ايله‌دى . ادرنه قاپيسى خارجنده ايوبه كيده‌جك طريق اوزرنده مدفوندر .

تذكرهٔ (سهى) ده (٣٠٠٠) غزلياتى (٥٠٠) قصائدى اون ايكى بيك بيتلى بحر هزجده (شمع وپروانه) سى اولديغى محرردر بحر رملده (احمد ومحمود) منظومـه‌سى (فرحنامه) ، (فال قرآن) ، (مجمع اللطائف) عنوانلى منظومه‌لرى‌ده واردركه جمله‌سى غير مطبوعدر . شيخ وفا طريقنه منسوبدر. ديوانى حميديه كتبخانه‌سنده واردر .

باقى طرز ادبنك عامل ومؤثريدر . مثل كولقـده (نجاتى) كبى بى‌مثلدر . برچوق سوزلرى ضرب مثل حكمنه كيرمشدر .

غزلياتنك الك مشهورى

آياغى يرمى پاصـار زلفكه بردار اولانك ذوق وشوق ايله‌ويررجان وسرى دونه دونه	} بيت مشهورينى حاوى اولانيدر.

برچوق شعرا طرفندن تنظير وتخميس ايدلمشدر .

---

[١] « عوض » تاريخ تولدى اولان (٨٧٦) يى مشعردر . تذكرهٔ (سهى) ده اسمى (بخشى) اولمق اوزره مقيددر.

ابیاتندن :

نه کوزل واقعه‌در باق که آچوب جان کوزنی
خواب غفلتده کچن عمرمی رؤیا کوردم
زاهدا آچ کوزنی عشق ایله کیر میدانه
عاشقك منزلنی عرشدن اعلا کوردم

مصارعندن :

بر دکرمندر جهان هر کیمسه بکلر نوبتن

صحتم ، عمرم ، حیات جاودانم سن بنم

نعت مشهوری :

قامتك ای بوستان لامکان پیرایه‌سی
نوردن برسرودر دوشمز زمینه سایه‌سی
یوسفی کرچه کورنلر اللرینی کسدیلر
کون یوزوك کوردی سنك شق اولدی آیك آیه‌سی
منزلك تیر دعاوش ماورای نه سپهر
قدریکك عرش معلادن معلا پایه‌سی
اول وآخر نظیرك یوق سنك ذاتکدرر
ختم جمله انبیا کون ومکانك وایه‌سی
آخرت بازارینه واردقده ایلر فائده
نقدعشقکدر آنك کیم سرور اسرمایه‌سی
باغ جنتده امیدم بودرر کیم « ذاتی » نك
جمله مؤمنلرله اول سرور اوله همسایه‌سی

ذکری ابراهیم افندی

عرفاء شعرادن برذات اولوب صربستانده‌کی (اوزیجه) دندر . اکمال تحصیلدن صوکره بوسنه‌ده اختیار اقامت ایده‌رك (۱۱۸۳) ده ارتحال دار آخرت ایله‌دی. طریقةً خلوتی‌در. زماننده (کوچوك آغا) شهرتیله‌ده بنام ایدی . (موردالوصول فی مولدالرسول) اسمیله مولد شریف شرحیله ، مرتب دیوانی وبعض رسائلی واردر . (عشق) ردیفلی غزلندن :

جوش ایدلدن بیت قلبمده خم صهبای عشق
برعجب حالت کتیردی باشمه سودای عشق

برقطعه‌سی :

بنم نوش ایتدیکم زاهدمی کلکون ایمش صانمه
بو برخونابهٔ حسرتله مملو جام عشرتدر
بوکلشنده سنی بلبل کبی زار ایله‌ین «ذکری»
دیار غربت ودرد وغم وآلام محنتدر

ذائوه محمد امین افندی : « شیخ »

خلوتیهٔ مصریه شعبه‌سی مشایخندن؛ رند مشرب، شاعر فاضل برذات اولوب (بروسه)لیدر. مرتب دیوانده مندرج قصائد وتواریخی طبع شاعرانه‌سنه دالدر . الك زیاده هجو ومزاح طریقنده قدرت کوسترمشدر . لطائف شاعرانه‌سی پك چوق ایسه‌ده ضبط اولنمامشدر .

قبریسی زاده اسماعیل حقی افندینك انشاد ایله‌دیکی (ذائق دوران طاتدی جرعهٔ جام اجل) مصراعنك دلالتی اولان (١٢٦٩) تاریخنده بروسه‌ده وفات ایده‌رك آستانهٔ مصری یه دفن ایدلدی .

بروسه‌لی ساعتجی اسماعیل دده‌یه سویلدیکی منظومهٔ هجویه ایله کندی خانه‌سی و مارت حقنده‌کی هجویه‌لری لطیفه وادیسنده‌کی اشعارینك الڭ خوشلرندندر .

غزلیاتندن :

هوس عشق یار وار دلده
صیداولنماز شکار وار دلده
مست جام شراب عشق اوله‌لی
تابمحشر خمار وار دلده

هنوز ختم اولمادن رسم محبت غیبتی حاضر
بوخصلت ناسه اکثر باعث عزوشرف اولمش

چیقنجه اهل فسادك صلاحله نامی
النده باده کورورلرسه آبدر دیرلر

(١٣١٩) ده وفات ایدن کریمه‌سی شریفه زیبا خانمك‌ده اشعاری واردر . مصرلی زینب خانم افندی مرحومه‌نك خدمت کتابتنده بولندیغندن (کاتب خانم) نامیله معروف ایدی .

مخدومی حقی افندی‌ده شاعر ایدی . (قافلهٔ شعرا) ده محرر غزلندن :

راهب دیر مجازم کیم بفیض عشـق پاك
وجد و حال طبعمه بادی دم ناقوس اولور

ذهنی افندی ابن عثمان

بایبوردده طوغدی . مدرسه‌ده اوقودی . بر آره‌لق تجارتله مشغول اولدی . (١٢٣٢) ده استانبوله کلدی . بعضی وزرانك خدمت کتابتنده بولوندی . (٥٤) ده حجـازه ، بعده عکایه ، داها صوکره مصره کیتدی . درت سنه صوکره استانبوله عودتله قضا قائممقاملقلرنده استخدام اولوندی . (٧٦) ده بایبورده کیدرکن طربزون جوارنده (اولاسا) قریه‌سنده (٦٣) یاشنده وفات ایده‌رك اورایه دفن ایدلدی . دیوان اشـعاری (١٢٩٣) ده اسـتانبولده باصیلدی . (سرکذشتنامهٔ ذهنی) نامنده کی اثر منظومی غیر مطبوعدر . ترجمهٔ حالنی بو اثرده تفصیل ، برچوق آدمی هجو و تذلیل ایتمشدر . برده بایبورد اشراف زاده‌لرندن عبدالله بکك سرکذشتنی (حکایهٔ غریبه) نامیله نثراً یازمشدرکه رسـاله‌نك اسمی ، تحریرینـه تاریخدر . بوده طبع ١٢٦١ ایدلمه‌مشدر ، نسخه‌سی‌ده اندردر. پارماق حسابیله سویلدیکی اشعار ، دیوانه درج ایدلمه‌مشدرکه الك کوزل سوزلری اونلردر .

مثال :

واردمکه یوردندن آیاق کوتورمش
یاورو کیتمش ایصسز قالمش اوتاغی

جاملر شکست اولمش میلر دوکولمش
سـاقیلر مجلسـدن چکمش آیاغی

قنغی طاغده بولسـه‌م بن او مرالی
قنغی یرده کورسـه‌م چشم غزالی

آوجیلردن قاچمش جیلان مثـالی
کیتمش طاغدن طاغه یوقدر دوراغی

لاله‌یی سـنبلی کلی خار آلمش
ذوق و شوق اهلنی آه و زار آلمش

سـلیمان تختنی صـانکه مار آلمش
غمه تبدیل اولمش الفتك چاغی

« ذهنی » درد الندن هر زمان آغلار
واردمکه باغ آغلار باغبان آغلار

سنبللر پریشـان کللر قان آغلار
شـیدا بلبل ترك ایده‌لی بو باغی .

ترجمهٔ حال مفصّلنی ابن الامین محمود کمال بك یازمشـدر . (ترجمهٔ حالك ترجمهٔ حالی) عنوانیله ذیل ایلدیکی فقرات ، قدرشناسلق یوزندن چکیلن دردلره برمثال عبرت اشتمالدر .

ر

روانی الیاس چلبی

علماء شعرادن ویاوز سلطان سلیم ندماسندن بر ذات اولوب (ادرنه) لیدر . مرتب دیوانیله (عشرت نامه) (جامع النصایح) و سائره‌یی جامع (خمسه) سی واردر . (جناندن یا که جان آتدی روانی) مصراعنك دلالتی اولان (۹۳۰) ده استانبولده وفات‌ایتدی. وفادن بوزدوغان کمرینه موازی فاتحه کیدن جاده‌نك صاغ طرفنده قرق چشمه جوارنده بنا ایتدیکی مسجد حظیره‌سنده مدفوندر . (عشرت نامه) سندن :

الله آل ساقیا اول جام عشقی
ینه مست ایله کل بدنام عشقی

ینه بر بزمه ویرکل زیب وزینت
که عالم خلقی آندن آله عبرت

رحمی پیر محمد چلبی

شعرای بنامدن اولوب (بروسه)لیدر. بروسه یکیشهرنده مدرّس ایکن(جان رحمی یه رحمت) مصراعنك دلالتی اولان (۹۷۵) تاریخنده وفات ایتدی . یحیی بکك شـاه و کداسنه (شـاه و درویش) اسمنده کی نظیره‌سیله برخیلی اشعاری اولدیغی کبی ملا جامینك (تحفة الاحرار) ینی دخی ترجمه و شرح ایتمشدرکه هر ایکیسی‌ده غیرمطبوعدر. جلال زاده صالح چلبیدن مجازدر. هلالینك (شاه ودرویش) منظومه‌سنی نظماً وتوسیعاً ترجمه ایده‌رك (شاه‌وکدا) تسمیه ایتمشدر.

ترجیع بندی مطلعندن :

غم دنیا ایله ای دل نیجه بر زار اولالم
وارالم معتکف کوشـهٔ خمار اولالم

ساقی و مطرب کلچهره ایله یار اولالم
زاهد خشك سوزندن یورو بیزار اولالم

عشق اوصافنه کل مظهر آثار اولالم
آتش شوقه یانوب مطلع انوار اولالم
کلشن رازی بولوب محرم اسرار اولالم
منطق‌الطیر اوقویوب محرم عطار اولالم
ینه بر سرد هوا بخشه هوادار اولالم
لاله وش باغ محبتده دل افکار اولالم
نقد جانیله وصالینه خریدار اولالم
غیری ترك ایلیه‌لم مانع اغیار اولالم
بوینومزدن آتالم باری سبك بار اولالم
پاینه صوکبی یوزلر سوره‌لم زار اولالم
پاکرو پاك نظر عاشق دیدار اولالم

ابیاتندن :

وار فنا دشتن تماشا ایت آچوب عبرت کوزین
نیجه اسکندر تراب اولمش نیجه دارا یاتیر

بی بصیرت اوله‌ماز مدرك فیض دیدار
هر کسه نور کورنمز جبل موساده

بیتن کللر دکلدر خاك ساری اوزره فرهادك
آچیلمش جانب شیرینه روزنلر مزارنده

وجود واجبك ماهیتین ادراك ایدن عارف
حقیقتده ظهور ممکناتی هپ ظلال آکلار

ریاضی احمد : بن قاضی سنانه

فضلای شعرا وقضاتدن اولوب (قلبه) لیدر . تذکرهٔ شعرا مؤلفی (لطیفی) نك زماننده مملکتنده ارتحال ایله‌دی . فقهدن (قاضی خان) ك مسائل مشکله‌سنی حل ایتمش، (منلا جامی) نك (آن کان حسن بود نبود از جهان نشان) مطلعلی غزلنی (کشف الحقایق فی حل الدقایق) اسمیله شرح ایله‌مشدر .

اشعارندن :

آتش هجره یاقوب کل الما آهم بوینوکه
دوشمه‌سون زلفك کبی دود سیاهم بوینوکه

روحی عثمانه بغدادی

مشاهیر شعرادن و عرفای مولویه‌دن اولوب پدری بغداد بکلربکیسی عباس پاشانك بندکانندندر. اشعاری فوق‌العاده آبدار هله ترکیب بندی [۱] مشهور ومعنیداردر. سیاحته میلی زیاده اولدیغندن ایچه سیاحت ایده‌رك (کتدی روحی عدم اقلیمنه آه) مصراعنك و (روحی فوت شد) ترکیبنك دلالت ایتدیکی (۱۰۱٤) تاریخنده (شام) ده وفات ایتمشدر. دیوانی مطبوعه‌سه‌ده نقصاندر.

فضولیدن مستفیض اولمشدر.

ابیاتندن :

خاك اول که خدا مرتبه‌کی ایله‌یه عالی
تاج سر عالمدر اوکیم خاك قدمدر

غزلیاتنك اك مشهوری بروجه آتیدر :

سائله‌ای خواجه که سندن زر و سیم ایسترلر — یوم لا ینفع ده قلب سلیم ایسترلر
برزخ خوف ورجادن کیجه کور نا کام اول — دم آخرده نه امید و نه‌ده بیم ایسترلر
اونودوب بیلدیککی عارف ایسه‌ك نادان اول — بزم وحدتده نه علم و نه علیم ایسترلر
عالم بی مه و خورشید و فلکده هرکز — نه مهندس نه منجم نه حکیم ایسترلر
عالم کشف معانیده چوق اسرار آچیلور — واره‌مز نفس غضوب آنده حلیم ایسترلر
حرم معنی‌یه بیکانه‌یه یول ویرمزلر — آشنای ازلی یار قدیم ایسترلر
ساکن درکه تسلیم رضا اول دائم — برمراد ایتمکه خدمتده مقیم ایسترلر
درکه فقره واروب دیرلککی عرض ایتمه — آنده هرکز نه سپاهی نه زعیم ایسترلر
جرمکه معترف اول طاعته مغرور اولمه — که شفاخانهٔ حکمتده سقیم ایسترلر

---

[۱] بو ترکیب بنده برچوق نظیره‌لر یاپلمشدرکه مشهورلری (جوری) (سامی) (فهیم) (قبولی ادرنه‌وی) (عبدی) (ناجی) افندیلرله (لیلا خانم) و (قندیه‌لی علی راشد افندی) (آیة الله) و (رجب وحیی) بکلرکدر. فقط اك مشهوری (ضیا پاشا) مرحومك کیدر.

عاشق اول شربت وصل ایسترایسه‌ك کیم عشاق   چاره‌سز درد آرایوب رنج الیم ایسترلر
نعمت ظاهره دلبسته اولان کرسنه‌لر   مزد ناتپاره‌یه جنات نعیم ایسترلر
قبلهٔ معنی‌یی فهم ایله‌مین کچرولر   سهوله سجده ایدوب اجرعظیم ایسترلر
ازبر ایت قصهٔ اسرار دلی ای «روحی»   حاضر اول بزم الهیده ندیم ایسترلر

راشد افندی : «ملا فیضی زاده»

سلطان مراد رابع زماننده اندرون همایونده خزینه باش یازیجیسی ایدی . دیوانچه‌سنده معنیدار مصراعلری واردر . ازجمله :

هر وقته بر بهانه بولور بی نماز اولان

ممدوح اولورمی کبر ومزاح اعتیاد ایدن

خالقه راجعدر استهزا صاقن مذمومدر

اویمایان قلبنه قالی اولور انجامی ذلیل

مطابق اولمیان مقصد مقاله اولمه‌ده مطعون

وجدانکی تطبیق ایده‌کور عذب لسانه

وفادار اولمدن کچدك جفا کار اولمسه باری

ریاضی محمد افندی

علماء شعرادن اولوب (باغ سخنك کل بیاضی) ستایشنه مظهردر . علوم شرعیه وادبیه ایله ریاضیاتدن حکمت وهیئتده ماهر ایدی . (برکی) لی مصطفی افندینك مخدومیدر .

دیواندن باشقه ضروب امثال فارسیه ، دقایق علم لغته دائر (دستورالعمل) ایله (اختصار ابن خلکان) (کشف الحجاب عن وجه الصواب) (سیر) (ساقی نامه) (رسالة فی علم البیان) (صحائف اللطائف فی انواع العلوم والمعارف) جملهٔ آثارندندر . ابوالسعود افندی تلمیذلرندندر . درتیوز شاعرك تراجم احوالنی مبین (ریاض الشعرا) اسمیله یازدیغی تذکرهٔ شعراده شاعر ایله

متشاعر بینی تفریق ایدەرك هر شاعرك درجهٔ اقتدارینی بیانده حقکویلغی التزام « اکثر شعرانك دیوانی تتبعله موقع ادبیلرینی تعیین و اعلام » ایلەمشدر . مطالعه‌کذارم اولان (تذاکر) ك اکثرینه مرجحدر . تعیین مدفن خصوصنده دخی همتی واردر . عبارەسی (حسن چلبی) درجەسنده مغلق و تکلفلی دکلدر . بر نسخەسی نور عثمانیه کتبخانەسنده موجوددر .

آثاری غیر مطبوعدر . قاموس الاعلامده (١٠٥٤) تاریخنده (طمشوار) زعامتنه متصرف ایکن بلدهٔ مذکورەده وفات ایلەدیکی محررسەده کلدستهٔ ریاض عرفان‌ده مخدومی محمود افندینك ترجمهٔ حالنده‌کی [مصر قاهرەدن معزول ایکن (١٠٥٤) ده مرحوم اولان (تذکرة الشعرا) و دستورالعمل صاحبی ریاضی محمد افندینك] عبارەسنه (شیخی) نك‌ده بو یولده‌کی افادەسنه نظراً درسعادتده وفات ایتدیکی آکلاشیلیور .

مخدومی رستم پاشا مدرسی عبداللطیف افندینکده سلطان محمد بن ابراهیم‌خان نامنه حروف هجا ترتیبی اوزره غلطات ایله اولیات ، وجه تسمیهٔ اسماء خاصەیی مبین (ابکار الابکار فی کشف الغطاء عن ابکار الافکار) اسمنده بر اثری واردرکه بر نسخەسی کتبخانهٔ عمومی حافظ کتب فاضلی اسماعیل افندی‌ده واردر . بو ذاتك (١٠٥٧) تاریخنده اسامیٔ کتبی مبین تألیف ایتدیکی (موضوعات العلوم) طرزنده عربی العباره بر اثری داها واردرکه خط دستیله محرر نسخەسی فضلای عسکریەدن (بغدادی اسماعیل پاشا) حضرتلرینك کتبخانەسندەدر .

ابیاتندن :

نیلەسون بیچارە عاشق دلده درد عشقنی
صاقلامقده مشکل اما کشف راز ایتمکده کوچ

مصارعندن :

بویله شاهه قول اولان ایسترمی آزاد اولمغی

ساقی نامه مطلعندن : [بو اثر (١١٣٦) بیتدر .]

برمی که اولوب جلای ادراك
چرك کم وکیفدن اولا پاك
برمی که آنی چو ذوق عرفان
بی‌جام ودهان ایچر حریفان

رفعتی عبدالحی چلبی

موالیدن صادق افندینك مخدومی اولوب اثر پدره سالك برشاعر فاضلدر . (یوسف

وزليخا) و (ليلى و مجنون) منظومه‌لری واردر . تقريباً (١٠٨٠) كسورده استانبول ده ارتحال ايله‌دی .

بر مناجاتندن :

يارب كرم ايت عنايت ايله — بر دل شده‌يم هدايت ايله
يارب كرم ايت كه درد مندم — درمانده و زار و مستمندم
بر درد كش نديده چاره — خون كرده جكر خراب كاره

رشدى احمد افندی

منشى و شاعر بر ذات اولوب (موستار) ليدر . مرتب ديوانی غير مطبوعدر . دفتردار احمد پاشا معيتيله مصره كيتمشدی . بعده درسعادته عودت ايده‌رك (عدن اوله رشدى افنديك يرى) مصراعنك دلالتی اولان (١١١٥) ده ارتحال ايله‌دی . مولوى خانه قپوسى خارجنده مركز افندى جوارنده مدفوندر .

ابياتندن :

ايرر بر ساحل مقصوده آخر فلك دل قالماز
اولور بر كون مساعد روزكار اما زمان ايستر

پروانه صفت سعى ايده‌كور محو وجوده
داخل اوله‌يم ديرسه‌ك اكر بزم شهوده

فكر ايتمه‌ده‌در هيبتنى بيت خدانك
بيهوده دكل تيتره‌ديكى قبله نمانك

صوك بيت شيخ اسماعيل حقى حضرتلرينك ذوقنه موافق دوشديكى ايچون تقدير ايده‌رك (كوپرولو) ده‌كى دركاهنه خط تعليق ايله يازمش اولديغى منظور عاجزى اولدى .

رضا محمد افندی

ادرنه‌دن ظهور ايدن علماء شعرادن اولوب (زهرمار زاده) ناميله بنام ايدى . اواخر عمرنده (اوزون كوپرى) مفتيلكنده بولونه‌رق (١٠٨٢) ده ادرنه‌ده وفات ايتدى . مفيد ومختصر (تذكرهٔ شعرا) سى اقدام مطبعه‌سى همتيله طبع اولوندى . مرتب ديوانى غيرمطبوعدر.

مناجاتندن :

خدایا عزتك حقی دعامی مستجاب ایله
سرم بحر محبت ایچره کویا بر حباب ایله
سویدای درونمده قومه هیچ غل وغش یارب
که مرآت درونم رشك فیض آفتاب ایله

راغب علی افندی

علماء شعرادن بر ذات اولوب (بروسه) لیدر. کلیبولی مفتیسی ایکن (١١٩٣) ده وفات ایتدی. صاحب دیواندر.

ابیاتندن :

ارباب بزم ایله‌دی شمعك صفاسنی
اما جفا وجورینی پروانه چکدی هپ

مصارعندن :

راغب بوفنا ملکنه رؤیاده‌می کلدك ؟

رامی محمد پاشا

اسلاف سخنوران ایچنده (نفعی) (نابی) کبی اعاظمدن اولدیغی حالده نامی قدرینك لایق اولدیغی مرتبهٔ اشتهاره واصل اوله‌مامش برشاعر اولوب شهیردر. طرز تحریری استادی اولان نابی وادیسنده‌در.

خدمت دولته سلوك ایده‌رك (رئیس الکتاب) و (صدر اعظم) اولمشدر. (١١١٩) تاریخنده (رادوس) ده اجل قضا ایله ارتحال ایله‌دی. آثار شاعرانه‌سیله امور سیاسته متعلق محررات و منشآتی غارت زده اولمشدر. (بروسه) لی (بلیغك) (نخبة الاثار) نده مرتب دیوانی اولدیغی مصرحدر. بو اثرله (تذکرهٔ سالم) ده برخیلی اشعاری محرردر.

ابیاتندن :

یوق سینه‌مزده ذره قدر کینه‌مز بزم
محسود آفتابدر آینه‌مز بزم

اولمه قبای جاه ایچون ای دیده خون فشان
تر دامن ایتمه خرقهٔ پشمینه‌مز بزم

دیده‌مز غوطه خور لجهٔ انوار جمـال
جسممز اخکر خاکستر طور ایله میشمز

(۱۱۵۷) ده صرهٔ همایون امانتیله حجـازه کیدوب عودتنده (وادئ فاطمه) نام محلده وفات ایدن مخدومی (عبدالله رأفت) بك‌ده شعرادندر .

رضا — شیخ رضا «نجار زاده» افندی [۱]

نظم کلام ایله مشتهر اولان مشایخ کرام آره‌سنده تمیز ایدن عاشقیندن اولوب «نجار زاده» شهرتیله بنامدر . مشهور (نظیم) کبی اکثر منظوماتی محامد عالیهٔ نبویه ایله اعلا ایتمشدر . بشکطاشده‌کی نقشـبندی درکاهنده پوست نشـین ایدیلر . کبیرمطبوع دیوانی اولدیغی کبی شیخ احمد یکدست مکی خلفاسـندن سید محمد انصـاریٔ اسکداری نك (مختصرالولایة) نام اثرینی ده ترکجه‌یه ترجمه ایتمشـدر . (نقشبندیٔ بشـکطاشی) ترکیبنك و (آه کوچدی رضا ولی‌الله) مصراع تعمیه‌دارینك دلالتی اولان (۱۱۵۹) ده وفات ایده‌رك درکاه مذکوره دفن ایدلدی . طریقت علیه‌یه بدایت انتسابلری تاج جلوتیه کیمك طریقیله جلوتیه رجالندن اوطـه باشی شـیخی (فنایی مصطفی) افندیدندر . مؤخراً ادرنه‌یه عزیمتنده مشـایخ نقشـبندیه‌دن (عرب زاده محمد علمی) افندیدن‌ده سلوك نقشیه کوره‌رك اخذ خلافت ایتدی . علم موسیقی‌یه‌ده انتسابلری وار ایدی . مخدوم عالیلری (محمد صدیق افندی)ده عرفادن برذات اولوب (اسفار اربعه) [۲] اسمنده بر اثری واردر . بو ذاتك ترجمـهٔ حالی منتسـبلرندن عمر فائق افندی طرفندن (مقالات صدیقیه) نامیله یازلمشدر .

ابیاتندن :

ایتمز نکاه غیره اولان آشـنا سکا
بیکانه اولدی شوقك ایله ماسوی بکا

---

[۱] مناقب احوالی مریدانندن آتی الترجمه (عمر نزهت افندی) طرفندن یازیلوب طبع ایدلمشـدر . [رسالهٔ مطبوعه‌نك کنارنده احمد نزهت کوستریلیورسه‌ده ایچنده عمر نزهت افندیدر] مناقب نامه‌نك اسمی (منقبهٔ اولیائیه فی احوال الرضائیه) در . بو کتابده بیـان اولوندیغنـه کوره دیوان شیخ (تحفة الارشاد) (ظهورات کلیه) (فتوحات عینیه) نامملریله معنون اولوب برقسمی‌ده عنوانسز قالمشدر .

[۲] (ملا صدر شیرازی) نك مؤلفاتندن اولان مشهور (اسفار اربعه) باشقه‌در .

مصارعندن :

مرد میدان رضانك كاری ایواالله در

عاشقك حال دل زارینی الله بیلور

حسب حالك ایتمه هر نادانه عرض

خاییده سخن مرد سخندانه یاقیشماز

لسان عشقی بیلیر ترجمان بولنمدی هیچ

راسخ احمد بك

شوخ مشرب برشاعر اولوب (بالیكسر) لیدر. مرتب دیوانی غیرمطبوعدر. غزلیاتنك الك مشهوری (اوستنه) ردیفلی غزلیدر :

سوزمه چشمك كلهسین مژكان مژكان اوستنه
اورمه زخمك سینهمه پیكان پیكان اوستنه
ریزهٔ الماس اكر هر آچدیغی زخمه او شوخ
لطفی وار اولسون ایدر احسان احسان اوستنه
دلده غم وار شمدیلك سن كلمه لطف ایت ای سرور
اولهماز بر خانهده مهمان مهمان اوستنه
یاردن مهجور ایكن دوشدك دیار غربته
دهر كوستردی بزه هجران هجران اوستنه
هم می ایچمز هم كوزل سومز دیمشلر حقمه
ایلهمشلر «راسخ»ه بهتان بهتان اوستنه

بوغزل صفایی تذكرهسیله شیخیده (صوفیه) لی (راسخ یوسف) اسمنده برشاعره نسبت ایدیلیورسهده صاحب ترجمه بالیكسرلی راسخ احمد بكك اولدیغی سالم تذكرهسی بیان ایدییور. اسعد افندی كتبخانهسنده (بلغة الاحباب) اسمنده منثور بر اثری واردر. (۱۱۱۸) تاریخنده تكفور طاغنده وفات ایتدی.

راقم ابراهيم افندى

شعرا و ارباب دانشدن بر ذات اولوب (بروسه) ليدر. شهر مذكورده كى على پاشا جامعنك امامى و محكمهٔ شرعيه كاتب ثانيسى ايدى. (١١٦٣) تاريخنده وفات ايتدى. پونار باشى مزارستاننده مدفوندر. غير مطبوع ديوانچه‌سى اولديغى كبى زمان فتحدن اعتباراً بروسه حاكملرينك تراجم احوالنه متعلق بر اثرى اولديغى‌ده (گلزار صلحا) ده محرردر. (مناقبنامهٔ نيازئ مصرى) و (واقعات مصرى) اسملرنده اثرلرى‌ده واردر.

(موره‌لى زاده مصطفى لطفى) افنديك مطبوع (مناقب مصرى) سى صاحب ترجمه‌نك اثرندن التقاط ايدلمشدر. برده (لغت حيوة الحيوان) اسمنده بر اثر لغويسى واردوكه بر نسخه‌سى بروسه‌ده (اينجرلى دركاهى) كتبخانه‌سنده موجوددر.

اسحق خواجه‌سى احمد افنديك تلامذه‌سندن و مشايخ مولويه‌دن شيخى (محمد دده) افندى منتسبلرندن ايدى.

ابياتندن :

بيتر خاكنده تخم عشقدن آنك هزاران گل
او سينه اوزره كيم بر داغ عشق مهلقا قالدى
يازلسون دفتر اعماله بر بر جور جانكاهى
محل دعوى آنجق «راقما» روز جزا قالدى

مصارعندن :

ترمئ دشمندن ايمن اولمامش روشندلان

راتب احمد پاشا

طوپال عثمان پاشانك مخدومى اولوب يكيشهرده طوغمشدر. مسند قپودانى و صهريت سنيه‌يه مظهر اولمشيدى. موره ايالتى واليسى ايكن (١١٧٥) ده ارتحال ايتدى. مرتب ديوانچه‌سى واردر. اشعارى متصوفانه وشاعرانه‌در. علم خطه‌ده منتسب اولديغندن ترجمهٔ حالى (تحفة الخطاطين) ده محرردر.

بو تاريخلرده موره واليلرى (طرابوليچه) ده اقامت ايدرلردى.

ابياتندن :

کلنجه شاهد عشق ازل عرض تجلّایه
دل بی ماسوا کویا که دوندی طور سینایه
ایدردم مرغ دلله یاره ارسال پیام اما
بویرلردن قوش اوچماز نیله یم سمت دلارایه

راغب محمد پاشا : « قوجه راغب پاشا »

شهری الاصل شاعر حکمت بیان بر وزیر فضیلتسمیر ایدی . طبعی مألوف حکمت اولدیغندن عاشقانه رندانه ابیاتی بالنسبه آزدر . اشعار منتخبه‌سی حکیمانه‌در . هیچ بر شاعریمز بو یولده کندیسی قدر اثر موفقیت کوسترهمامشدر .

پاشانك غزللری حقیقةً حکمت شعریهٔ قدیمه‌نك اك کوزل نمونه‌سیدرکه اسلاف ایچنده امثالی اندردر .

رحلتلری (١١٧٦) تاریخنده مرقدلری استانبولده قوسقه‌ده احیا کرده‌لری اولان کتبخانه‌لری یانده‌در . (سفینه) ایله دیوانی مطبوعدر .

مؤلفاتی :

(١) سفینة الراغب و دفینة المطالب : علم محاضراتدن عربی العباره بر جلد کبیر اوزره مرتب قیمتلی بر اثر اولوب (١٢٥٥) سنهٔ هجریه‌سنده (بولاق) مطبعه‌سنده طبع اولونمشدر.

پاشانك همتیله از زمانده نائل رتبه اولان و (١١٩٧) ده حرمین مفتشی ایکن وفات ایدن موصل مفتیسی فخرالدین زاده شاعر بهجت افندی‌نك بو وادیده غیر مطبوع بر اثری واردر .

(٢) مجموعهٔ راغب پاشا : السنهٔ ثلاثه‌دن منظوم و منثور بر چوق آثار ادبیه‌یی و علوم غریبه‌دن بعض موادی جامع مطبوع بر جلد کبیر اولوب یکانه نسخه‌لری کتبخانهٔ عمومی ایله (حمیدیه) کتبخانه‌سنده‌در. ادبیات متخصصلری ایچون استفاده‌لی بر اثردر.

(٣) ترجمهٔ مطلع السعدین : موغول خانلرینك آخری اولان (ابوسعید بهادر خان) ایله (دمیرلنك) ك اوائلندن باحث (عبدالرزاق سمرقندی) نك (٧٠٤) دن (٨٥٤) تاریخنه قادار یازدیغی فارسی العباره غیرمطبوع تاریخنك ترجمه‌سی اولوب نسخه‌لری استانبول کتبخانه‌لرینك بعضیلرنده ازجمله صاحب ترجمه‌نك کتبخانه‌سنده موجوددر .

(٤) دیوان : باش طرفنده آثار قلمیه‌لرندن بعض تلخیصات رسمیه ایله غیررسمی محررات مندرج اولوب (١٢٥٣) سنهٔ هجریه‌سنده (بولاق) ده طبع ایدلمشدر .

(٥) عروض رساله‌سی : علم عروض قواعدندن باحث غیرمطبوع بر رساله‌در .
(٦) فتحیهٔ بلغراد : دیواننك باشنده مندرج تلخیصات رسمیه میاننده محرردر.
(٧) تحقیق و توفیق : سنّی و امامی مذهبلری آره‌سنده منازع فیها اولان مسائلی حل و توفیق ایله هر ایکی مذهبی و دولاییسیله هر ایکی دولت اسلامیه‌یی یکدیکرینه تقریب و اتحاده سوق ایچون ترتیب ایدلمشدر . غیرمطبوع اولوب بر نسخه‌سی کتبخانه‌سنده واردر .

ابیات حکیمانه‌لرندن :

نادر بولنور طینت کامله‌ده قصور
کم مایه‌دن ایلر نه که ایلرسه ظهور

ایله‌مز ایراث حسن آرایشی بدطینتك
زینت اولمازماره اندامنده‌کی نقش و نکار

دل که مجروح اوله ممنون نوازش اولماز
زخمی آینه‌نك ایلرمی قبول مرهم

که دیر و که کعبه کهی سومناتده
حق جوی قنده اولسه خداسین آرار بولور

حسنی بالاتر ایدر جامه دوشنجه جسبان
نو عروس سخنه رونقی تعبیر ویریر

اولماایان مایهٔ فیض ازلیدن سیراب
آب حضری ینه حضر اولسه ده رهبر بوله‌ماز

واغبا دل اکله‌نیر فکر وصال یار ایله
عاشق غم دیده قالماز قالسه‌ده تنها غریب

حقیقت اهلنه توفیق رهنما یتشیر
بو یولده سالکه حضر ایسته‌مز خدا یتشیر

هوای نفسدن سرمایهٔ عزتدر استغنا
عزیز اولمازدی یوسف چکمه‌سه دامن زلیخادن

فیض حقدر اثرك باعثی اسباب دکل
دست جنی‌ده نکین مهر سلیمان اولماز

مصارعندن :

هزار احباب اولان اهل تلوندن وفا کلمز

مظفر وقت فرصتده عدودن انتقام الماز

اکر مقصود اثر سه مصرع برجسته کافیدر

ادب مانع دکلسه اعتراض صنع بیچونه

دعوی منصور ایدردی هرکیشی دار اولماسه

غزل :

خراباتی کورنلر هر بری برحالتن سویلر
بزم صفاسن نقل ایدر رندان و زاهد علتن سویلر
سراغاز ایلدکجه بحثه بلبل رونق کلدن
بزمده غلغل مینا ملك کیفیتن سویلر
تجلی نشئه‌سن اهل شکم ادراك قابلمی
بهشت اکدکجه زاهد اکل و شربك لذتن سویلر
نه ضبط حاکم عقلی نه حکم ضابط شرعی
جنون اقلیمنی کشت ایلینلر راحتن سویلر
میان کفتکوده بدمنش ایهام ایدر قبحن
شجاعت عرض ایدرکن سردقبطی سرقتن سویلر
موافقدر ینه البت مزاجه شیوهٔ حکمت
طبیبك اولسه‌ده کذبی مریضك صحتن سویلر
پریشان خاطرمده نکتهٔ سربسته‌وش قالدی
نه کیمسه حکمتن اکلار نه راغب علتن سویلر

رفعت حسین افندی : « کوکجه زاده »

عاشقین شعرا و ارباب معارفدن بر ذات اولوب (١٢٠٩) تاریخنده (بروسه) ده تولد ایله‌مشدر .

علم ارتفاعه دائر (خلاصة الارتفاع) اسمنده بر اثری ومرتب دیوانی واردر . علم خطه‌ده انتسابی وار ایدی . بروسه‌ده ارتحال ایتدی .

اشعارندن :

سحرلر دائما وقت صفای اهل عرفاندر　　سحرلر وقت رحمتدر سحرلر وقت احساندر
سحرده آچیلور کلغنچهٔ الطاف یزدانی　　سحرلرده هزاری اهل حالدر شادوخنداندر
سحرده مظهراولمشدر اولانلر سرّ توحیده　　سحرده کشف اولان سرهٔ حقیقت اهلی حیراندر
سحرده یوزسورن درکاه مولایه بکام اولدی　　سحرده خواب غفلتده اولان صوکره پشیماندر
سحر وقتنده کوکش زاده رفعت اولمه غفلتده　　سحرلرده نیاز اهلی اولانلر لطفه شایاندر

رسیما احمد دده

مشایخ مولویه شعراسندن اولوب (اسکدار) لیدر . بر آره‌لق یکیشهر مولویخانه‌سنده مشیخت ایتمشدی . (١٢١٨) تاریخنده (اسکدار) ده وفات ایتدی . عنادیه‌ده (سلیم بابا) قربنده مدفوندر .

معتبدار اشعاری واردر . ازجمله :

یاقار پروانه کندین تا اولنجه نائل وصلت
نه حالتدر که بیچاره ینه محویتن بیلمز
«رسیما» طینت مردم همیشه مستعددر بیل
کشاده باب همت هپ ولی اهلیتن بیلمز

رشیوه :

تذاکر شعراده اسمی کوروله‌مه‌ین اولدقجه دکرلی شعرادن اولوب (تیره) لیدر : مملکتنده محکمه کاتبی ایدی . خط دستیله محرر (١١٨١) تاریخلی مجموعهٔ اشعارندن آلینان غزل بروجه آتی‌در .

سرور قلبه هردم رؤیت دلداردر باعث
نشاط عندلیبه بهجت کلزاردر باعث
جهانده اهل دل دائم اسیردام محنتدر
بلی طوطی‌یی حبسه سکرین کفتاردر باعث
تقرب ممکن اولماز کثرت اغیاردن یاره
که بلبل نخل کلدن افتراقه خاردر باعث
«رشیقا» اورمغه هپ سوزش فریاد وآهمله
بودف سینه‌می بر آتشین رخساردر باعث

روحی مصطفی افندی

فضلاء شعرادن بر ذات اولوب (کلیس) لیدر . منشأت و دیوانیله (روح الشروح) نامنده مفصل (پند عطار) شرحی واردر . (۱۲۱۳) ده (کلیس)ده وفات ایلەدی. قاموس مترجمی مشهور عاصم افندی بو ذاتدن ادبیات تحصیل ایتمشدر .

رامز عبدالله پاشا

قریمی الاصل اولوب استانبولده استکمال علم و فضیلت ایلەدکدن صوکره بعض مناصب دولتده بولونەرق قپودان پاشالغه نائل اولمش ایدی . (۱۲۲٦) تاریخنده مغدوراً وفات ایدوب روسجق قارشیسندەکی (یرکوکی) قلعەسی جوارینه دفن ایدلدی . اوغلی عزت بکك (خریطۀ قپودانان دریا) نامندەکی اثرنده مفصل ترجمۀحالی واردر. مطبوع دیوانچەسنده :

نوا یوق بزم غربتده فغان وآهدن غیری
کیمەدمساز اولورسن نالۀ جانکاهدن غیری

بیتیله باشلایان دلسوز ترجیع بندیله رجال مولویەنك معلومی اولان (همان عین محمدله علیدر شمس ومولانا) [۱] مصرع بر جستەسی عرفاننه دالدر .

ترجیع بندی مطلعندن :

نوا یوق بزم غربتده فغان و آهدن غیری
کیمه دمساز اولورسن نالۀ جانکاهدن غیری

نەهمدم وار نه ساقی پس دل کمراهدن غیری
خط ساغرده یازماز حیفله ایواهدن غیری

بزمده لاله یوق داغ دل آکاهدن غیری
کل امید ویرمز بوی یأس جاهدن غیری

سفر ایتسەم رفیق اولماز غبار راهدن غیری
قرارایتسەم یرم یوق بزم شیونکاهدن غیری -

صورار یوق خاطرم حزن وغم جانکاهدن غیری
تسلی بخش ایدر یوق طالع بدخواهدن غیری

نقرات

غریبم بیکسم یوقدر انیسم آهدن غیری
پناهم دستکیرم قالمادی اللهدن غیری

---

[۱] بو مصرعی شیخ غالب مرحوم تضمین ایلەمشدرکه دیواننده محرردر .

ترجیع بندلری ابیاتندن :

صنع حقه دل اوزاتمه صاقنوب نابمحل قطع ایدر خنجز (لایسئل عما یفعل)

فیض حق مایهٔ عشقی دل دآناده قودی نور وحدت کبی مشکاة مجلاده قودی

کل ای ناصح قوینمدی حال دلدن بی خبرسن سن بنی دیوانه قیلدی بر پری بیلمم نه دیرسن سن

بیت مشهوری قائلنك (۹۹۰) ده وفات ایدن بروسه یکیشهرلی مولوی (شوری) اسمنده برشاعر اولدیغی اسرارده‌ده تذکره‌سیله ریاض الشعراده محرردر .

پاشا مرحومك بو بیتی تضمین وادیسنده آیریجه بر ترجیع بندی اولدیغی مطبوع دیوانچه‌سنده کورولور .

رشید بك «بکچیری آغاسی زاده»

نکته‌کویان شعرادن وسلطان محمود اول کیلارجیلرندندر .

اشعارندن :

کیمسه‌یی دلتنك آزار ایتمه سلطانلق بودر
قلب موری تختکاه ایله سلیمانلق بودر .

کرچه هر بردرده واردر بر طبیب چاره‌ساز
نبضکیر قلب محزون اولمغه لقمانلق بودر .

رأفت محمد افندی

خوشکویان شعرادن اولوب (بروسه) لیدر . طریق تدریسه دخول ایله درسعادته نقل وهجرت ایله‌دی . (۱۲۲۸) تاریخنده مطعوناً وفات ایتدی . غیرمطبوع دیوانچه‌سی واردر . اشعاری عاشقانه‌در .

اشعارندن :

کوی یاری آکدیلر دلدار کلدی خاطره
جنتی وصف ایتدیلر دیدار کلدی خاطره

ظاهر اولدی جنت روینده «رأفت» نورناز
یاری کوردم طورآتش زار کلدی خاطره .

راشد محمد افندی

متأخرین شعرادن ومنتسبین نقشبندیه‌دن اولوب (بروسه) لیدر . آتی‌الترجمه نزهت عثمان افندینك مخدومیدر . باقرجیلق صنعتیله مشغول اولدی . (١٢٣١) ده ارتحال ایده‌رك منلا فناری جامع شریفی غربنده پدری یاننه دفن ایدلمشدر . مرتب دیوانچه‌سی و (زبدة الوقایع در بلدهٔ جلیلهٔ بروسه) اسمنده بروسه‌یه متعلق مفصل بر وفیاتنامه‌سی واردر .

اهل حق ذره حوادثله مکدر اولماز
قیل وقالی‌ده جهانك قورو غوغادندر

مخدومی حکاك (عزت عثمان) افندی‌ده خوش‌گویان شعرادن برذات اولوب دیوانچه‌سی واردر . (١٢٨١) ده استانبولده وفات ایده‌رك طوب قپو خارجنه دفن ایدلدی . (١٢٧٠) دن (١٤٠٠) سنه‌سنه قدر تولد ایده‌جك اطفاله اسم ومخاص ایله مسما اوله‌جق اطفالك تاریخ ولادتنی ارائه ایدر مکمل جدوللی برده مجموعه ترتیب ایله‌مشدر . همشهریسی شاعر شیخ (امین ذائق) افندی حقنده‌کی مطایباتندن :

بن زمینی آسمان اولسون دیرم عالم بویا
شیخ امینی مسلمان اولسون دیرم عالم بویا

بیتی مشهوردر .

رفیع محمد افندی « آمدی »

شعرای مشهوره‌دن صاحب دیوان (لبیب آمدی) نك طورونیدر . علمای شعرادن برذات اولوب مرتب دیوانی و شیخ غالبك (حسن و عشق) نه (جان وجانان) اسمنده ٣٠٠٠ بیتلی نظیره‌سی واردر . (١٢٣١) ده استانبولده ارتحال ایتدی . السنهٔ ثلثه‌ده انشاد شعره مقتدر ایدی .

ابیاتندن :

« رفیع » همت یاران اولورسه فیض رسان
لطیف اولور سخنم جمله عارفانه دوشر

راغب محمد پاشا

مخدومی نورالدین پاشانك بروسه والیلکی تاریخی اولان (١٢٧٦) تاریخنده طبع اولونان دیوانی مقدمه‌سنده‌کی ترجمهٔ حالندن آکلاشلدیغنه کوره منلا محمد کمال‌الدین قوچحصاری زاده

(عوض) پاشا احفادندن آیدنلی حسین بکك مخدومی اولوب مولداً شاملیدر . السنهٔ ثلثه‌ده انشا ونظمه مقتدر اولان بو ذات طریقتاً نقشبندی‌در ، (۱۲۴۴) ده قونیه‌ده ارتحال ایده‌رك جوار حضرت مولانایه دفن ایدلدی .

زمانی شعراسی میاننده (راغب پاشای ثانی) شهرتیله بنام ایدی .

بر غزلندن :

تجلیٔ زمانه صبر قیل دلدن تلاشی سیل
نه‌کلسه تلخ وشیرین ماحضر هرحالی نعمت بیل

مدار راحت ایسترسك بو دار تنکنابیده
دارلمه کیمسه‌یه کوسمه ضروری وارمدارا قیل

بولور سرمایهٔ دانشله آدم رونق یوقسه
ضیا ویرمزنه‌دکلو زیور جام اولسه بوش قندیل

ابیاتندن :

هردم ایتمزدی توجه آکا عرض حاجات
قبلهٔ روی قبول اولمسه محراب خلوص

بروسه‌ده حضرت افتاده تربهٔ شریفه‌سنه تعلیق ایتدیردیکی لوحه‌سندن:

حضرت افتاده‌در افتادکانه دسترس
حاصل اولور صدقله بونده اولان هرملتمس

ذرهٔ افتاده‌یم انوار شمس همته
راغب اولدم پرتو فیض دله الدم قبس

رشدی محمد پاشا

ادبای وزرادن بر ذات اولوب (ارضروم) لیدر. بدایهٔ دیوان افندیلکی وسائره کبی قلم مأموریتلرنده بولوندقدن صوکره رتبهٔ وزارتله رکاب همایون قائمقاملغنه نائل اوله‌رق خدمات مهمه ایفا ایله‌دی . صوفیه والیلکنه تعیینی متعاقب (۱۲۳۶) صوفیه‌ده وفات ایتدی . نثری دلنشین نظمی رنکیندر . طریقت نقشبندیه‌یه منتسب ایدی .

ابیاتندن :

قید افکار ایده‌مز دغدغهٔ جاه و امل
بزم تفویضده اولان عارف سر قدری

اهل دانش ستم دهر ایله پامال اولماز
کورسه‌مجنون بیله‌خاك‌اوزره براقماز کهری

جانب حقه کیدن تیر دعای اخلاص
کتیریر بزم الهیدن اجابت خبری

بی عوضدر کرم‌حضرت‌باری «رشدی»
شاه اولور موره اکر اولسه‌عنایت نظری

مصارعندن :

شب تاریك غمك البت اولور بر سحری

رعنا مصطفی افندی

عرفای شعرادن بر ذات اولوب (نوره‌قوب) لیدر . بر مدت مصرده محمد علی و ابراهیم پاشالرك خدمتلرنده بولوندقدن‌صوکره وطننه عودتله اختیار عزلت ایده‌رك (١٢٤٨) ده ارتحال ایتدی .

نظم و نثردن مرکب (مرآت حقنما) اسمنده خط دستیله محرر سلانیکده منظور عاجزی بولونان رساله‌سندن مراتب توحید اولان افعال ، صفات ، ذاته واقفلردن اولدیغی آکلاشیلیور. رسالهٔ مذکوره نهایتنده مختوم مهرنده (عنایت جوی درمولا موحد مصطفی رعنا) امضاسنده دخی (من افقرالوری السید مصطفی رعنا عن طریق نقشبندی) عباره‌لری محرردر .

رسالهٔ مذکوره‌ده‌کی ابیاتندن :

بر نشئه‌نك که منشائی حب ولا اولا
مولا اولور معادی چومحبوب کائنات

آیت (من‌کان) بی فهم ایتمه‌ین بیچاره‌لر
وصل حقده انتظار وعدهٔ فردا چکر

متوسط بر درجه‌ده اشعار فارسیه انشادینه‌ده مقتدر اولدیغی اثرندن آکلاشلمقده‌در .

رضا علی پاشا

طول مدت بغداد والیلکنده بولوندیغندن (والیٔ بغداد) و نشأتی لازستانك (ریزه) جهتندن اولدیغی ایچون‌ده (لاز علی رضا پاشا) شهرتیله بنام اولوب اشعاری متین وحکیمانه‌در . جود وسخا ایله‌ده معروفدر . اشعاری ایچنده همان اکثر ذواتك معلومی اولان غزل آتی بعض شعرا طرفندن تنظیر و تخمیس ایدلمشدر . (۱۲۶۱) تاریخنده شام شریف والیسی ایکن وفات ایده‌رك مؤذن حضرت پیغمبری (بلال حبشی) نك تربه‌سی قربنه دفن ایدلدی .

ابیات عارفانه‌سندن :

هنر خلوت نشین انجمن اولمقده‌در یوقسه
کمینکاه ریادر کوشه‌گیر انزوا اولمق

غزل

دور لعلکده باش اکم بادهٔ کلفامه بن	سایهٔ پیر مغانده منت ایتمم جامه بن
عنبرین زلفك کتوردی باشمه سودالری	یوخسه نردن دوش اولوردم بو خیال خامه بن
حالکی کوردم اسیر اولدم کمند زلفکه	دانه ایچون کندمی صالدم دوشردم دامه بن
که اسیر غربت ایلرکه انیس غم بنی	شاشمشم بیلمم نه ایتسه‌م بو دل ناکامه بن
خلق ایله لازمدر اولدقجه تماشات ایله‌مك	کر بکا اویمازسه ایام اویاردم ایامه بن
کعبهٔ کویك طواف ایتمك ایچون شام وسحر	خون اشکمدن بورندم بر قزیل احرامه بن
کوی غربتده نه بر بیلدك نه بر غمخوار وار	کیم کتورسون کر یازارسم یاره بیلمم نامه بن
ایلرم دار السلامی کندیمه بیت الحزن	حسرت خال سیاهکله کیدرسم شامه بن
تلخکام اولماز سنك شیرین کلامندن رضا	سن همان ایله تکلم راضیم دشنامه بن

راسم افندی « قرولجی زاده »

متأخرین شعرادن ومنتسبین نقشبندیه وخلوتیه‌دن عارف بر ذات اولوب (اسکدار) لیدر . بر مدت مکتوبیٔ صدر عالی و سائره کبی اقلامده ایفای حسن خدمت ایده‌رك اختیار انزوا ایله‌مش وبو مدت طویله‌یی تدریس وتألیف ایله امرار ایتمشدر . نثری‌ده طاتلی وروحنوازدر .

(١٢٧٠) تاریخنده (اسکدار)ده وفات ایتدی. عنادیه‌ده (سلیم بابا) قربنده‌کی ساحه‌ده مدفوندر.

ساعت واحده‌در عمر جهان
ساعتی طاعته صرف ایله همان

بر تضمیننددن :

حقیقتده اکرچه نسخهٔ کبری اولوب انسان
کوکلدر منبع عرفان شریعتدر آکا میزان
بو معنایه زیان اولدیغنی برهان ایدوب اذعان
چیقار دلدن دروغ بی فروغی اول که حق کویان
کلامندن اولور معلوم کشینك کندی مقداری

شولر کیم اوله بدکو وار آکا عطف نکاه ایتمه
حقایقدن خبردار اولمایانلرله اولوب بیتمه
دل آزارلق ایدوب رنج ایتمه هیچ بر فردی ایجتمه
قومه عارف ایسه‌ك راه سدادی ناٌبجا کیتمه
کلامندن اولور معلوم کشینك کندی مقداری

غیر مطبوع آثاری بروجه آتیدر : مطبوع اولانلری

دیوان [مطبوع دیوانندن باشقه شاعرانه برطرزده‌در] متصوفانه دیوانیله نصایح شرعیه
کرامات اولیا منثور وموعظه منظومه‌لریدر .
رسالهٔ محاسبهٔ نفس «
اصول وصول «
ضروب امثال عثمانیه
لغات فارسیه [اوتوز بیك لغاتی جامعدر]
شرح سبحهٔ صبیان

رسا مصطفی مقصود افندی

ارباب شعر وانشادن عارف برذات اولوب (روسجق) لیدر . درسعادته ورودنده دیوان افندیلکی وسائره کبی خدمات قلمیه‌ده بولوندی . مشایخ سعدیه‌دن ادرنه‌ده طاشلق جامع شریفی حظیره‌سنده مدفون شیخ (احمد سناری) دن منتسب اولدیغی (منیة المسالك) اسمنده‌کی اثرنده

مصرحدر. قصيدهٔ بردیه بر تخميسى وديوانچهٔ اشعارى واردر. حجازدن عودتنده (هزارغراد) • عزيمتله (١٢٥٩) تاريخنده رحلت ايله‌دى . اشعارى عاشقانه وعارفانه‌در . تخميسى مطبوعدر .

برغزلى :

بردلكه خاك فخر رسلدن جلا آلير
مهر جهان نما او كوكلدن ضيا آلير

حكمت نه‌اولديغن مرض عشقده آكلايان
لقمان اولور اوجمله كياهدن دوا آلير

قاف كوكلده[١]طائر عشق اولسه لانه‌ساز
بحر محيط علم لدندن غدا آلير

ياغديرسه ابر آه سحر اشك حسرتى
فيض وصالدن چمن دل نما آلير

مصر وجوده مالك اولورسه عزيز عشق
عاشق اودمده يوسف جاندن بها آلير

سوراخ قلب عاشقه عيب ايتمه زاهدا
روزن اولورسه دارده كوندن ضيا آلير

«مقصود» صانمه كالهٔ عشقه رواج يوق
كالاى تازه‌در آنى عرض ايت «رسا» آلير

راغب احمد افندى «آمدى»

افاضل علما و زمرهٔ شعرادن بر ذات اولوب ديار بكر (آمد) ليدر . بدايت تحصيلى مملكتنده اكمالى (عراق) ده‌در . وطننه عودتنده تدريس و تأليف ايله امرار ايام ايله‌دى . وفاتى (١٢٧٢) ده قبرى طاغ قاپيسى خارجنده (كله‌خانه) دينيلن محل معروف جوارنده‌در. علم ادبده (سنوحات) اسمنده بر تأليف قيمتدارى واردركه مولدين ومخضرمين ايله جاهلية العربك اشعارينى جمع وشرح ايده‌رك كندى اشعارينى‌ده علاوه ايتمشدر . تفسير روح المعانى صاحبى آلوسى محمود افندينك بو اثره مكمل بر تقريضى واردر .
شاعر حكمت پرور اسعد مخلص پاشانك كنديلرينه حرمت مخصوصه‌لرى وارايدى .

---

[١] بوتركيب مسامحات ادبيه قبيلندندر .

مقصدك اضمار ايدى عشق كوكلده جان كبى
حيف كيم «راشد» ياكلدك سرى اظهار ايله‌دك

ياره چوق سوزشلر اظهار ايله‌مك ايستر كوكل
نيله‌يم هنكام فرصتده زبانم لال اولور .

راغب احمد افندى

زمرهٔ قضاة و شعرادن اولوب (بروسه) ليدر . شام ملالغنه نائل اوله‌رق (١٢٧٢) ده وفات ايتدى .

ابياتندن :

وصلت يار ايچون اغياره مدارا ايلر
زهر ايچر عاشق دلخسته شفا نيتنه

مصارعندن :

راغب بوفنا ملكنه رؤيا ده مى كلدك؟

رشيد مصطفى پاشا «بويوك رشيد پاشا»

آوروپانك دولت عثمانيه حقنده يوز سنه‌دنبرى بسله‌ديكى اعتقاد سقيمك تهلكه‌سنى هركسدن اول ادراك ايله رفعى اسبابنه تشبث و بناءً عليه سلطنت سنيه‌يى دول معظمه عدادينه ادخال ايچون اقتضاى عصر اوزره لازم اولان اصلاحات ملكيه‌نك دعامهٔ تنظيمات خيريه ناميله وضع ايله اجرا آتنه همت ايله‌ديكندن دولايى عثمانليلرك اولياى نعمتندن معدوددر . امور مهمهٔ دولتله اشتغالى آره‌سنده ادبيات عثمانيه‌يه دخى جداً خدمت ايتمش خصوصاً لسان رسمينك اداسنى بتون بتون دكيشديرمشدر.

ابياتندن :

بى محابا ره‌نا رفته‌يه كيتسه‌مده نه وار
قهر خصم ايله‌مكه الده عصادر خامه‌م

بيتيله هرشيئده كيمسه‌يه بكزه‌مه‌مك شانندن اولان اعاظم روزكاردن اولديغنى بيان ايتمشدر .

شهری الاصل اولوب پدر عالیلری بایزید ثانی اوقافی روزنامه‌جیسی مصطفی افندی اسمنده بر ذاتدر .

آلتنجی دفعه صدارتنك یتمش برنجی کونی اولان (١٢٧٤) تاریخنده درسعادتده وفات ایتدی . اوقجیلر باشنده نام عالیلرینه بنا اولنان تربه‌لرنده دفین خاکدر . ادبی سیاسی همت واقتدار عالیلرینك شاهد عادلی اولان آثار علیه‌لرینك (بر تورك دیپلوماتنك اوراق سیاسیه‌سی) عنوانیله درت جلد اوزره طبع ونشرینه همت اولونمشدر . باش طرفنده مفصل ترجمهٔ حالی‌ده واردر . انجمن دانشك حین کشادنده ایراد بیوردقلری نطقلرندن : (عالمده علم ومعرفت کبی برشرف ومزیت اوله‌ماز . انسانك مطالب ذاتیه‌سنك اسباب تحصیله‌سی صنایع ومعارفدن باشقه برشیئله حصول بوله‌ماز . هرنه‌یه دائر اولور ایسه اولسون وهر نره‌ده بولونورسه بولنسون هنر ومعرفتك قدر وقیمتی انکار اولنه‌ماز . بوکوردیکمز ثروت وسامان وانتظام احوال انام وحسن معاشرت خواص وعوام هپ هنر ومعرفتله حصوله کلمش بر اثر دکلیدر ......)

رفعت محمد صادق پاشا

منشی وسیاسی برذات اولوب شهیردر . مختلف سیاسی مأموریتلرده بولونه‌رق ابراز رویت ایله‌مشدر . (١٢٧٣) تاریخنده درسعادتده وفات ایله‌دی . ایوبده بوستان اسکله‌سنده مدفوندر. سنك مزارنده مختصر ترجمهٔ حالی محرردر .

آثار مطبوعه‌سی : (رسالهٔ اخلاق) ایله (آثار رفعت) اسمنده‌کی مسودات خصوصیه وسیاسیه‌سنی جامع مجموعه‌سی اخلاقی، ادبی، سیاسی، باعث استفاده آثاردندر . (١٢٧٥) تاریخنده برآراده طبع اولونان (روسیه محاربه‌سی تاریخی)، (آوروپانك احوالنه دائر رساله)، (ایتالیا سیاحتنامه‌سی)، (کلمات نصحیه ومسلمه‌یی متضمن رساله) اسملرنده‌کی مجموعه‌سنك مقدمه‌سنده مفصل ترجمهٔ حالی واردر .

(منتخبات آثار رفعت) اسمنده‌کی مطبوع مجموعه‌لری‌ده قریم سفری تاریخی ایله ادارهٔ ملك حقنده بعض لایحه‌لری وسائر محررات سیاسیه‌یی حاوی‌در. (رسالهٔ اخلاق) مکاتب ابتدائیه‌مزده تدریس ایدلمکده صغیرالحجم کثیرالفوائد بر اثردر .

رجائی محمد شاکر افندی

السنهٔ ثلثه ادبیاتنه واقف وخطوط متنوعهٔ اسلامیه‌نك تحریرنده متخصص بر ذات اولوب شهیردر . اکمال تحصیلدن صوکره تقویم خانه نظارتی، آمدی وکالتی وسائره کبی مهم مأموریتلرده ایفای حسن خدمت ایده‌رك (١٢٩١) ده درسعادتده وفات ایله‌دی . ایوبده بوستان اسکله‌سی

جاده‌سنده مدفوندر. صاحب ترجمه‌نك قدرت منشيانه ومهارت خطاطانه‌سندن باشقه موسيقى شناسلغى، كعبه اورتوسى دوقومق، مهر قازمق، كتاب تذهيب، تجليد ايتمك كبى هنرورلكى‌ده واردى . خطوط متنوعهٔ اسلاميه ايچنده الك چوق موفقيت كوستردیكى نسخ و جلى‌در . مشار اليهك آثار نثريه و نظميه‌سى و مكمل ترجمهٔ حالى مخدوم طالعلرى اكرم بك افندى طرفندن ترتيب و تحرير اولنمش سه‌ده هنوز طبع و نشر اولونمامشدر. ديانت اسلاميه عليهنده (مفتاح الاسرار) نامنده وقتيله انتشار ايتمش فارسى العباره بر رساله‌نك بطلان محتوياتى مقصد ديانت پروررانه‌سيله تحرير ايتديكى اثرك اكمالنه موفق اولامامشدر . منشئ مشهور (ويسى) نك (خوابنامه) سنه‌ده نظيره‌سى واردر .

ابياتندن :

نوباوه بخش كام اولاماز جست وجوى خام
نخل طلبده ترك طلب برك و بار ايمش

رفعت محمد بك «شهيد»

بروسه بلديه كاتبى ايكن مجرد غيرت دينيه سائقه‌سيله قرق سكز ياشنده اولديغى حالده بروسه مستحفظ طابورينه آرزوسى وجهله نفر معاشيله خدمت ايتمك اوزره كوكللو ضابطه يازيله‌رق (١٢٩٣) تاريخنده (پلونه) جوارنده‌كى (تليچ) قريه‌سنده حيدر پسندانه بر مدافعه‌دن صوكره جام شهادتى نوش ايله‌ين پدر اعز و اكرم باعث فيض وافتخارم اولان ذاتدر .

شهيد مشار اليه (١٢٧٥) سنه‌سنده بروسه‌ده وفات ايده‌رك حضرت امير مدرسه‌سى قارشوسنده‌كى شهراهك صول جهتنده مدفون اولان (اسكدارى سيد محمد امين افندى زاده ميرلوا اسكدارى سيد محمد طاهر پاشا) نك بيوك مخدومى اولوب تحصيلنى اسكدار و بروسه‌ده بعد الاكمال سلك كتابته سلوك ايله‌مش ومشاغل رسميه‌سندن عيرى زمانلرده تفسير، تصوف، كلام، تاريخ، شعرله اشتغال ايتمشدر . طريقهٔ نقشبندى مشرباً رند لاابالى عاشق و مفتون علم حقايق بر مرد صاحبدل ايدى . يادكار قيمتدارى اولان ديوانچه‌لرى اوصاف رسول مبين ومدايح اكابر دين ايله عارفانه وحكيمانه برقاچ غزلياتى محتويدر .

نعوت عارفانه‌سندن :

وجود كائناتك مكرميسك يارسول الله
خطاب «لن ترانى» محرميسك يارسول الله

غازی کرایك غزل مشهورینه اولان نظیره‌سندن :

علمی سیر ایده‌رز دلبر دلجو یرینه
جنك حربی اوررز نغمهٔ خوشکو یرینه

(١٥ مارت سنه ١٢٩٣) تاریخنده مجاهد فی سبیل‌الله اوله‌رق حربه کیده‌جکلری اثناده عبدعاجزه اهدا بیوردقلری وصیتنامهٔ منظوملرندن :

علمه‌سعی ایت یورو ای طبع سلیم
سنی عالم ایده الله علیم

اهل علمك یری بالاتر اولور
شمس وش اوج معلایی بولور

صانمه کیم جاهل اولان انساندر
بار جهلی طاشیان حیواندر

وارث احمد اولان عالمدر
وصلت حقی بولان عالمدر

علمی تعریف ایده‌یم الحاصل
بو نکاته ینه عالم واصل

کارك اولسون همه‌دم علم وکمال
هنر اهلی بولور البته کمال

هر زمان عبده عبادت لازم
اوج طاعتده اوچ ای شهبازم

پدرانه سکا پندم آچدم
درج‌قیل کوهر وانجو صاچدم

بونصیحت سنی ایلر ارشاد
بیت طبعك اوله دائم آباد

کرچه کیم جمله‌سوزوم ناموزون
الده بوقدرکه کوکلیك محزون

طاهرم یاوروجغم پند ایتدم
سنی بن خالقمه بند ایتدم

والدهٔ محترمه‌مده منتسبین نقشبندیه‌دن بروسه‌لی (نجیب افندی) نك کریمه‌سی (رحیمه)

اسمنده صالحات امتدن برخانم ایدی‌که (١٣١٩) رمضان شریفنده بروسه‌ده وفات ایده‌رك نائب دره‌سندن پونار باشنه کلان جاده‌نك صاغ جهتنده زندان‌قپوسی‌مزارستانی دینیلن‌قبرستانك جاده‌یه ناظر اولان کنارنده ایکی سروی آره‌سنده بیوك والدهم خدیجه خانمك قبرینه دفن ایدلمشدر. نجیب افندی‌ده بونلره پك قریب اولارق یول کنارنده مدفوندر.

راسخ عثمان افندی

استانبولدن یتیشن ارباب قلم ودانشدن برذات اولوب اندرونی کنج احمد پاشانك مخدومیدر. السنهٔ ثلثه ایله برابر فرانسزجه‌یه‌ده آشنا ایدی. اکمال تحصیلدن صوکره امور کتابتده استخدام اولوندی. صوك مأموریتی اورمان مجلسی سر اعضالغی ایدی. (١٣٠٢) ده ارتحال ایله‌دی. اخلاقی وادبی رسائل مطبوعه‌سی واردرکه (آثار حمیدهٔ اقلام)، (مکالمات ادبیه) بوجمله‌دندر.

رحمی افندی «خواجه»

خربوتلیدر. متحیزان علما وشعرادندر. (١٣٠١) ده وفات ایده‌رك مسقط رأسی اولان خربوط کویلرندن (هوغی) قریه‌سی قبرستاننه دفن اولونمشدر. اشعارینك طوپلانیله‌بیلن قسمی (١٣٠٣) ده (خربوط) ده طبع اولنمشدر. (بوستان سعدی) یی‌ده ترجمه ایتمشسه‌ده مطبوع دکلدر.

— آثارندن:

میل ایله‌مه جاهه غم عالمدن ایراغ اول — آسوده نشین حرم کنج فراغ اول
تقوی لباس اهل صفادر قبا دکل — صوفی صفای قلب کرکدر عبا دکل
کل امیدی کشایش بولور اولماز محروم — هر سحر عشق ایله بلبل کبی فریاد ایده‌نك
یاد ایلدکجه هپ سلفك نیك نامنی — سندن‌ده بویله برقاله‌جق یادکاره باق

رفعت بك «لالی پاشا زاده»

ادبا وسیاسیون عثمانیه‌دن اولوب درسعادتده اکمال تحصیلدن صوکره برمدت (پترسبورغ) سفارت کتابتنده وآخر مأموریتی اولان بروسه رژی ناظرلغنده بولونه‌رق (١٣٠٧) تاریخنده درسعادتده وفات ایله‌دی. مرکز افندی جوارنده پدری یاننده مدفوندر. آثار منشوره

ومنظومه‌سندن برمقداری (بارقهٔ ادب) نامیله بروسه‌ده طبع اولونمشدر. (حقوق دول) ه عائد مطبوع ایکی جلد اثری‌ده واردرکه (۱۲۹۰) تاریخنده طبع اولان بو اثر (پرادیه فوده‌ره) نك (حقوق) نامیله موسوم اثرینك ترجمه‌سی ایسه‌ده بر خیلی علاواتی حاویدر . بو اثری تنقید واديسنده کمال بکك (محرر) نامنده‌کی رسالهٔ موقوته‌ده برقاچ مکتوبی واردر .

قابلیت شرطدر دینلر اولمشلر محق
ایتمه‌مشلر اختلاف و اولمامشلر مفترق
بوحقیقت اوزره اهل حق جمیعاً متفق
قهردن اکراه ایدنلر لطفه اولماز مستحق
مستعد درد اولانلر قابل درمان اولور

راجی افندی

علماء شعرادن برذات اولوب (قرین آباد) قراسندن (ملا شیخ) قریه‌سندندر . استانبولده اکمال تحصیلدن صوکره مختلف مواقعده رشدیه معلم اوللکی خدمتلرنده ومدت مدیده اسکی زغره مفتیلکنده بولونه‌رق (۱۳۱۵) تاریخنده مجلس معارف کبیر اعضالغنه تعیین اولوندی . (۱۳۱۹) سنه‌سنده ترك حیات ایله‌دی. جوار حضرت ایوبده مدفوندر . آثاری (اثر عشق) ، (هجرتنامه) ، (بدرقه) ، (الزام عوام) ، (الجام خصام) ، (دیوانچه) اسملرنده منظوم (تاریخچهٔ ـ وقعهٔ زغره) ، (تلخیص الانشا)ناملرنده منثور اولوب بونلردن (تلخیص الانشا) ایله (تاریخچه) مطبوعدر .

ابیاتندن :

مقام ناز و استغنا فنادن اجتناب ایستر
بو یولده فیضیاب اولمق دل بی ارتیاب ایستر

رحمی ابراهیم افندی

فضلای ادبادن، عفیف، کاردان برذات اولوب (کرید) جزیره‌سنك (قندیه) شهرندندر . مقدمات علومی مملکتی علماسندن بعد التحصیل مسلك کتابته سلوك ایتمکله برابر تزیید تحصیلدن‌ده فارغ اولمادی . بعده سالك اولدیغی رسومات امورنده کسب ترقی ایده‌رك ازمیر ،

ادرنه ، کرید ، پروزه ، جده رسومات مدیرلکلرنده ایفای حسن خدمت ایلەدی . (جده) ده بولوندیغی زمان حرمین شریفینی زیارته وایفای فریضهٔ حج شریفه موفق اولدی . (١٣١٢) تاریخنده (اسکندرون) رسومات مدیری ایکن ارتحال ایدەرك وصیتی موجبنجه بر ساعت مسافەده واقع (بلان) نام موقعدەکی تربه جوارینه دفن ایدلدی . السنهٔ ثلثەده انشاء نظم ونثره مقتدر براديب فضیلتپرور اولوب ازمیرده بولوندیغی زمان علوم عربیەدن تکمیل نسخ ایدەرك اخذ اجازت ایلەدی .

آثار فاضلانەسی : (١) (واسطةالسلوك فی سیاسةالملوك) ـ (تلمسان) ده حکمران اولان (ملوك بنی زیات) دن (ابو حمو موسی بن یوسف)ك ولیعهدینه یازدیغی بر اثر معتبردر ـ سیاست وحکمت ادارەدن باحث براثر عربینك ترجمەسی اولوب (١٢٩٦) تاریخنده (ازمیر) ده طبع ایدلمشدر . (٢) (فرائدالفوائد) دیوان حافظ شرحی اولوب غیر مطبوعدر . (٣) (آداب انسان) امام غزالینك آداب انسانیەدن باحث (بدایةالهدایة) اسمندەکی رسالەسنك ترجمەسیدر . (٤) (ترجمهٔ رسالهٔ رابطه) مولانا خالد بغدادینك رسالەسنك ترجمەسیدر . بونلردنبشقه (احیاءالعلوم) ی ترجمەیه باشلامش‌سەده اتمامنه عمری وفا ایتمامشدر .

غزلیات عارفانەسندن :

دل آشنای سر هویت دکلیدر	مجلای لمعهٔ احدیت دکلیدر
دل واقف رموز حکم اولسه چوق دکل	استاذ نکتەدان حقیقت دکلیدر
تا کی هوای نفس ایله شیطانه اتباع	بو حالتك نهایتی جنت دکلیدر
بر نیم نکاهی ملکت دل پادشاهنك	« رحمی » مدارفیض وسعادت دکلیدر

رضا بك « علی رضا بك »

شاعر الهی نوا اطلاقنه بحق سزا بر شاعر معجز ادا اولوب شهیردر . مکتب ملکیەده اکمال تحصیلدن صوکره مناستر ولایتنده تعیین مأموریتنی بعدالاتمام یانیه ولایتی داخلنده اسقراپار ، پرمد ، مارغلیچ ومجوه قائمقاملقلرنده ابراز حسن خدمت ایلەیوب عارضهٔ وجودیەسنه مبنی برای تداوی درسعادته عزیمت وسنی قرقه رسیده اولمادن (١٣٢١) سنهٔ هجریەسنده دار بقایه رحلت ایدەرك سودلیجەده بادملی درکاهی قربنده (قره اغاج) جهتنده عائلەسنه مخصوص اولوب دیوارله محاط مقبرەده ودیعهٔ خاك قیلندی . مرحوم مشار الیه بر شاعر حقایق بیان اولمغله برابر نثردەکی اقتداری ده نمونهٔ ادبیات اولمغه سزادر . کلیات اشعارینی حاوی اولان دیوان بلاغت نشانی حسب المؤاخات محفوظ ید احتراممدر . السنهٔ ثلثەده انشاد

نظمه مقتدر پاكدل ، عارف عاشق ، مجسم صدق ووفا بر ذات حقيقت آشنا ايدی . اشعارينك قسم اعظمی (هرسكلی عارف حكمت بك) و (يكيشهرلی عونی بك) طرزنده موحدانه ومتصوفانه اولوب الكپارلاقلری توحيد ، نعوت ايله مخمس و مسدسلريدر . (مناجات عبدالله انصاری) و (تضرعات سنان پاشا) واديسنده‌كی منثور مناجاتی‌ده عارفانه وحكيمانه‌در .

عربی العباره (المشكاة النجاة الی اهل الصلوة فی بيان حقيقة الدارين) ، (سر سورة الاخلاص) ، (بيان الكمال الی اهل الزوال) (رسالة الجود الی اهل الشهود فی بيان سر الخلقة والتكوين) ، (كتاب التوحيد فی سر المجيد) ايله (غنائم الغازی فی بلاد النيازی) اسميله تركی العباره حضرت مصرينك اوچ غزلنك شرحنی حاوی اولان وخطدست عاليلريله محرر بولونان رسائل حقايق اساله‌لری‌ده محفوظ دست فقيرانه‌مدر .

منثور مناجاتندن :

الهی ! بن بوهوسات فانيه‌دن تجردله سندن سنی آرزو ايتدم سله‌خوار (لن ترانی) اولدم مضمون شريف (من رأنی) اميد وار ايده طورور دی وقتا كه تجلای ذاتی فيض بخش درون اولدی ، افعال و صفات وذاتم بالجمله زبون نه كندمدن ونه‌ده عالمدن برنشان بولدم . اول دمكه ظهور فيضك افاقت نثار جنان اولدی ، كوزمدن هر شیٔ (كل يوم فی شأن) اولمغه باشلادی بی اختيار (انا اول المسلمين) كفتار اولينم اولدی ؛ يا ربی بوندن بيوك نه نعمت ديله‌يه‌بيليرم بونك شكرينی نه‌درلو اوده‌يه‌بيليرم ؛ حيفا كه بوحالت ثابت اولميور بونده قرار ايدلميور تعطيل اشيا واسبابه دين مبين محمدی قائل واهل دل مائل اولماديغندن جمال ربوبيت ورای هويتده استتار اشيا (ولله الواحد القهار) بروز انتشار ايدييور .

برفرقت در كائناتی قاپلايور ، اهل عشقك كوكلنه سملی شيشلر صاپلايور امان يا ربی بوكا دايانه‌جق يوركمی اولور ؟ مددكارم اول بنی‌شوفراق آتشندن قورتار نی كبی نالانم محتاج غفرانم .

بر مسدسندن :

سبيل فيض وحدتده دليل اولياييز بز
سراغ قرب اوادنی ، چراغ والضحی‌يز بز
سرائردان قرآن آشنای هل اتی‌يز بز
خلاصه وارث عرفان فخرالانبياييز بز
ضيای مهر عشق‌الله ايله پرتو نماييز بز
جمال عالم آشوب خدايه مبتلاييز بز
او الله عظيم الشان كه ويرمش رنك و بوخا كه

عدیم الاصل اولان اعیانی مظهر قیلمش ادراکه
تنزهدن ، تشبهدن پریدر صیغماز افلاکه
کورورسك وجهنی قیلسه‌ك نظر هر هانکی خاشاکه
ضیای مهر عشق الله ایله پرتو نمایز بز
جمال عالم آشوب خدایه مبتلایز بز

صلابت بخش ایدر صنع کمالك سنك خارایه
رسالت نقش ایدر مهدنده فیضك قلب عیسایه
بولور توحید ذاتکله وجود اقلیمی پیرایه
بو معرضده بودر آنجق رجال اللهه سرمایه
ضیای مهر عشق الله ایله پرتو نمایز بز
جمال عالم آشوب خدایه مبتلایز بز

بز اول رند ملامی یز که ویردك عشقه ایمانی
ورای پردهٔ عزتده کوردك وجه جانانی
یداللهه « رضا » بیعتله بولدق فیض عرفانی
مزار عاکفه مصباح اولور بو نظم نورانی
ضیای مهر عشق الله ایله پرتو نمایز بز
جمال عالم آشوب خدایه مبتلایز بز

سنك مزارنده منقوش ابیاتندن وفات تاریخی بر وجه آتیدر :

ایکی اخلاص ایله تاریخی دوشدی
بو دمده بولدی مولاسن رضا بك
١٣٢١

راتب بك « حاجی محمود راتب بك »

(یکیشهر فنار) لیدر . موسیقهٔ همایوندن تقاعد ایدلمشدر . متصوفانه شعر سویلینلرك اك ذکرلیلرندندر . (١٣١٧) ده استانبولده وفات ایتمشدر . (قوزغونجق) ده (نقاش) مزارلغنده پدری یاننده مدفوندر . (اینك) منظومه‌سی نفائس آثاردن معدوددر .

بهاریه مولوی شیخی (نظیف افندی) یه منتسب ایدی .
آثارندن :

کلز تغیر اصلنه بردر حقیقتی
دریاده گرچه ظاهر اولور صد هزارموج

رفعت محمد بك « مناسترلی »

ارکان حرب قائمقاملرندن ایکن (حلب) ده منفیاً اقامت ایله‌ین جامع‌السیف والقلم بر ذات اولوب مولداً (مناستر) ایدر . پدری آتنه‌نك اسلام مهاجرلرندن راشد افندی اسمنده آلای کاتبلکندن متقاعد ایدی . مکتبدن نشأتندن صوکره برمدت مکتب حربیه‌ده معلملکده بعد مسئلهٔ زائله‌ده آناطولی اردوی همایوننده غازی مختار پاشا معیتنده دهاصوکره اوچنجی وبشنجی اردوی همایونلرده ایفای خدمت ایده‌رك (١٣٢٥) ده حلبده ارتحال ایله‌دی. آثاری متنوع اولوب مشهورلری بروجه آتیدر :

(مجامع‌الادب) : آثارینك اك بیوك ودکرلیسی اولوب قواعد ادبیهٔ عثمانیه‌دن باحثدر .
(چانطه) : مقالات عسکریه‌دن باحثدر .
(سام رفعت) « « «
(قواعد اساسیهٔ حربیه)
(هندسهٔ خطیه)
(منحنیات مستعمله)
(منظوم علم حال)
(اصول بدایع)
(تحفةالاسلام) — [منظوم قصص انبیا وسیر محمدی]
(خواجهٔ لسان عثمانی)
(کلیات قواعد عثمانیه)
(حکایات منتخبه)
(جواهر چهار یار وامثال کبار)
(مناقب طبیعیات)

ابیاتندن :

نار حسدی آب مروتله ایت اطفا
کیم نار حسد قلبی یاقار اوزکه شرردر

راشد علی افندی

لسان تصوفه آشنا شعرادن وطریقت بکتاشیه منتسبلرندن بر ذات اولوب شهیردر. موسیقهٔ همایوندن متقاعداً (۱۳۱۲) کسور تاریخلرنده (اسکدار) ده ارتحال ایله‌دی. چاملیجه‌ده (سلامی علی افندی) قربنده مدفوندر. بروسه‌ده ناظم مولد نبی (سلیمان چلبی) اوکندن چکرکه‌یه کیدن جاده‌نك صاغ طرفنده مدفون اولان (قره‌کوز) ك سنك مزارنده محرر غزل نژادهٔ طبع عارفانه‌سیدر :

غزل

نقش صنعك رمز ایدر حسنکده رؤیت پرده‌سی
خواجهٔ حکم ازلدندر حقیقت پرده‌سی

سیرتی صورتده ممکندر تماشا ایلمك
حائل اولماز عین عرفانه بصیرت پرده‌سی

هر نه‌یه امعان ایله باقسه‌ك اولور ایش آشکار
قیلمش استیلا جهانی خواب غفلت پرده‌سی

بو خیال عالمی کوزدن کچرمکدر هنر
نیجه قاره کوزلری محواتدی صورت پرده‌سی

شمع عشقه یاندیروب تصویر جسمکدر کچن
آدمی آمد شد ایتمکده عزیمت پرده‌سی

هانکی ظله التجا ایتسه‌ك فنا بولماز عجب
اوینادان استادی کوزقورمش محبت پرده‌سی

درکه آل عباده مستقیم اول «کمتری»
کوستریر وحدت ایلین قالقدقده کثرت پرده‌سی

شعرده‌کی مخلصی (راشد) و (کمتریدر)

رضا پاشا «حسین رضا پاشا»

وزرانك علما وادباسندن بر ذات اولوب مولداً شهیردر. رمضان اوغللرندن عصمت پاشانك مخدومیدر.

باخصوص ادبیات عربیه وفارسیه‌ده صاحب اختصاصدر. ولایات والیلکلریله نظارتلرده ایفای حسن خدمت ایله مشدر. (۱۳۲۲) تاریخنده ارتحال ایده‌رك (اسکدارده) (طوغانجیلر) ده پدری ننه دفن ایدلدی. روم ایلی حصارنده زیارت ایتدیکم کتبخانه‌سی شرق کتبخانه‌لرینك بر نمونهٔ عناسیدر.

. آثاری غیر مطبوع اولوب کندی ال یازیسیله کوره بیلدکلرم بروجه آتیدر :

(١) شذرات البیان فی ترجمة مفردات القرآن [اتمامنه عمری وفا ایتمه‌مشدر]
(٢) شرح قصیدهٔ طنطرانیه
(٣) لباب الانتخاب [عربی وقسماً منتخباتی جامعدر] .
(٤) عیون الآثار فی منتخبات الاشعار [فارسیدر] .
(٥) دساتج الفوائد [علم محاضراتدن تورکجه مکمل براثردر] .
(٦) دفترچهٔ کفتار [تورکجه مجموعهٔ اشعاریدر] .
(٧) تحدیق الخاطر درتفریق الفاظ [فروق الفاظه دائر تورکجه مکمل لغتدر] .
(٨) مطالب المطالب [١٢ مطلب اوزره علم محاضراتدن تورکجه براثردر] .
(٩) همیان بیان [علم محاضراتدن فارسی براثردر] .
(١٠) جراب الادب [علم محاضراتدن بش جلد اوزره مرتب عربی براثردر] .
(١١) مجموعهٔ ادبیه [محاضراتدن عربی در] .
(١٢) زبدة الافکار فی محاسن محاسن الآثار [عربی در] .
(١٣) دستچهٔ فوائد [فوائد وقواعد متنوعه‌یی جامع برمجموعه‌در] .
(١٤) روضات الحان فی تبیین قطعات الجنان
(١٥) مجموعهٔ محاضرات

رشدی پاشا «احمد رشدی پاشا»

فضلا وارباب قلمدن بر ذات اولوب تولدی (کدوس) ده‌در . اکمال تحصیلدن صوکره خدمات ملکیه‌یه سلوك ایله متصرفلغه ارتقا ایتدی. (١٣١٥) تاریخنده استانبولده وفات ایله‌دی. آثار مطبوعه‌سی : (حل مسئلهٔ طوفان)، (حقایق قرآنیه‌دن برنبذه)، (تعیین الوظائف فی حق المتشابهات) ایله سورهٔ جلیلهٔ رحمانك تفسیرینه متعلق (ترجمهٔ حکمت البیان فی سورة الرحمن) در . لسان مادر زادندن باشقا عربجه‌ده تکلم وکتابتده مقتدر اولوب کردجه وصربجه‌یه آشنا ایدی .

رضا افندی « بروسه‌لی علی رضا افندی »

ارباب دانش وقلمدن ومنتسبین مولویه‌دن بر ذات عرفان سمات اولوب (بروسه) لیدر . (بروسه) ده (صدقی‌زاده‌لر) دینیلن عائله‌دندر . یارم عصردن زیاده خدمات ملکیه وقلمیه‌نك مختلف شعباتنده واقفانه وعفیفانه بر صورتده ایفای حسن خدمته موفق اوله‌رق سنك مزارنده محرر : (رضا افندی چکوب هو چکلدی مأوایه) مصراع تعمیه‌دارینك دلالتی اولان (١٣٢٣) تاریخنده اختیار اقامت ایتدیکی (اسکدار) ده ارتحال ایله‌یوب (سلیمیه) درگاه شریفنه دفن ایدلدی . آتی‌الترجمه (سنیح) افندی مرحومك بویوك برادریدر . رسمی وغیررسمی محررات منشیانه‌لری نمونهٔ انشا عد اولونور . قوهٔ حافظه‌سی‌ده موجب حیرت دینه‌جك درجه‌ده اولوب زماننده رتبهٔ بالا رجالنك اك قدملیسی واو تاریخده عددی پك محدود اولان مجلس اعیان اعضای کرامندن ومعمریندن بر ذات عالی ایدی . (مسلکنامهٔ همایون) اسمنده‌کی تاریخی وسیاسی اثر حکیمانه‌لری شایان استفاده‌در . بر آرالق (قارنال) ده اقامتندن ناشی (قارنالنامه) اسمنده‌ده بر اثر داها یازمشدرکه هرایکیسی‌ده غیر مطبوعدر .

رضا صفوت بك

شیخ‌الاسلام شهیر ابوالسعود افندی احفادندن خطاط مشهور وحدتی‌افندینك مخدومیدر. مقدمات علومی کوردکدن صوکره دیوان همایون قلمنه آلینه‌رق خدمت قلمیه‌یی ایفا ایله برابر لسان عربی وزبان فارسی تحصیلنی اکمال ایله‌دی .

روح صفوت ایدوبده میل علا
واصل اولدی رضای مولایه

تاریخنك ناطق اولدیغی ١٣٢٩ تاریخنده قیود قلمی ممیزی ایکن ارتحال ایده‌رك جد اعلاسی ابوالسعود افندی یاننه دفن ایدلدی . طریقت قادریه وشاذلیه‌دن مستخلف ومولویه‌یه‌ده محب ، حلیم‌الطبع متقی برذات‌ایدی. صنعت خطی (سامی‌افندی) ایله (محسن‌زاده عبدالله‌بك) دن تمشق ایتمشدر بویوك چکمجه جامع شریفنك یازیلری‌اثرمهارتیدر. تورکجه براوروج رساله‌سی ترتیب ایتدیکی کبی (عروض اندلسی) یی‌ده ترجمه أیله‌مشدر . تورکجه اشعارندن بر مقداری جرائد موقوته‌دن (خزینهٔ‌فنون) و (ترقی) جریده‌لرنده انتشار ایتمشدر . بر مناجاتندن :

ای واقف اسرار و خفیات اولان الله
موجود، احد، واجب بالذات اولان الله

تسبیح ایله توحید ایده‌رم ذات عظیمك
ای خالق آثار و شئونات اولان الله

رفیق بك « مصطفی رفیق بك »

محررین عثمانیه‌دن مقدم برذات اولوب شهیردر. (١٣٣١) تاریخنده تداوی ایچون کیتدیکی (ویانه) ده ارتحال ایتدی .

آثار مطبوعه‌سندن ؛

(مناقب سیاحین) ، (منتخبات) ، (پواره‌نك ثروتی) ، (خیال ایچنده حقیقت) ، (انسان وحیوان‌اوزرنده موسیقی‌نك تأثیری).

راشد افندی « کریدی علی راشد افندی »

طرز عتیق ایله طرز جدید آراسنده کندینه مخصوص وضوح وحلاوت بیانه مالك برذات عرفان سمات اولوب (کرید) آداسنك (قاندیه) شهرندندر . علی‌الاصول اکمال تحصیلدن صوکره امور حکومته سالك اوله‌رق بالترقی بولوندیغی مأموریتلرده عفت وروینله ایفای حسن خدمته موفق اولدی و (١٣٣٦) تاریخنده (چاناق قلعه) متصرفلغندن متقاعداً اختیار اقامت ایتدیکی (بویوك چکمجه) ده ارتحال ایله‌دی . نثری نظمندن اقوادر .

آثار مطبوعه‌سی :

(١) صفاءالقلوب : تراجم احوال اولیاءاللهدن باحث (طبقات‌شعرانی) دن مترجم اولوب (قونیه) مکتوبجیسی ایکن طبع ایتدیرمشدر .
(٢) نمونهٔ حکمت : اسمی مسماسنه مطابق اخلاقی و حکمی براثر اولوب (طربزون) مکتوبجیسی ایکن طبع ایتدیرمشدر .
(٣) ترکیب بند : بدایت حاللرنده (حانیه) ده طبع ایتدیرمشدر .

مطلعی :

ساقی کتیر اول باده‌یی کیم نشوه رساندر — هر قطره‌سی ارباب دلك جاننه جاندر
ساقی یتیش امدادیمه الله ایچون اولسون — زیرا فلکك کردش ناسازی یماندر
بوش‌طورماسون الدن‌اله دور ایله‌سون اقداح — صهبا کتیرك مست اولایم آن‌بوآندر

اسرار حقیقت اولاماز هرکسه روشن　　حقك نیجه حکمتلری واردرکه نهاندر
قابل اولاماز قال ایله تقریر سرائر　　ارباب دلك سویله‌دیکی باشقا لساندر
چشم دل آکاهه بو عالمده سراسر　　اسرار شئونات الهیه عیاندر
بردر متغیر اولاماز اهل حقایق　　بك طور بقا اولمایان احوال زماندر
میزان عقوله صیغاماز حکمت مولا　　بو نقلتی طاغلر چکمز خیلی کراندر
وارکن سکا تمییز کبی رهبر وجدان　　وادئ ضلالتده دولاشمق هذیاندر
رفع اولدی نقاب سر سر احدیت　　کشاف ازل پرده برانداز کماندر

عبرتله باقان صنع خدای متعاله
حیران اولور البت بو تماشای کماله

راشد عشقی بك

ادبای عسکریه‌دن السنهٔ ثلاثه‌یه واقف برذات اولوب (اسکدار) لیدر . (١٢٩٩) ه تاریخنده مکتب حربیه‌دن نشأتندن صوکره قله‌لی اعدادیسنده کتابت و حربیه‌ده عقائد معلملکلرنده ایفای خدمت ایله‌دی . (١٣٣٥) سنه‌سنده میرآلای متقاعدی اوله‌رق ارتحال ایتدی . (قره‌جه احمد) مزارستاننده مدفوندر . طریقهٔ (کلشنی) در .

آثار مطبوعه‌سی :

میزان‌المقال ـ منطق
زبدهٔ تاریخ انبیا
نحو ترکی
صرف ترکی
صرف عثمانی

مکتب حربیه‌ده تدریس وترتیبنه موفق‌اولدیغی تورکجه علم کلام درسلری غیرمطبوع‌اولوب بو وادیده موجب استفاده آثار عثمانیه‌دندر .

رشاد بك « احیا افندی مفیدی فائق رشاد بك »

تراجم احوال متخصصلرندن منشی وشاعر برذات اولوب شهیردر. تحصیلنی اکمالدن‌صوکره اولاً اقلامده متعاقباً معارف مدیرلکی و سائره کبی مأموریتلرله ولایاتده بولوندقدن صوکره استانبوله کلدی . صوك مأموریتی اولان (تقویم وقایع) مدیرلکندن متقاعداً (١٣٣٢) ده

ارتحال ایدەرك (اُرن کوینده صحرای جدید) قبرستاننه دفن ایدلدی . عالم ادبیاته خدمات قلمیەسی سبق ایدن ادبادندر .

آثار مطبوعەسی :

(۱) تاریخ ادبیات عثمانیه : اوچ جلددن متشکل اولان بو اثرك جلد اولی بر مدخل ایله اون ایکی یه تقسیم ایتدیکی ادوار ادبیه‌مزدن بر قسمنی ، جلد ثانی قسم متباقیسنی ، جلد ثالث منظوم ومنثور آثار منتخبه‌یی جامع اولوب یالکنز برنجی جلدینی نشره موفق اولابیلمشدر .

(۲) اسلاف : ایکی جلد اوزرینه مرتب اولوب علما و شعرای عثمانیه‌دن بعضیلرینك احوالنی مبین‌در .

(۳) کلدسته : مجموعهٔ اشعاردر ،

(٤) خزینهٔ منتخبات

(٥) کلیات لطائف

(٦) کمال ایله مخابره‌مز

(۷) کنجینهٔ لطائف

(۸) انشا وکتابت

(۹) قرائت درسلری

(۱۰) لغت عثمانی .

(۱۱) سرکذشت سنوحی

(۱۲) عملی ونظری تعلیم کتابت

رشید عاکف پاشا :

آتی‌الترجمه قالقاندلنلی عاکف پاشانك مخدوم نجابتموسومی اولوب صوك مأموریتی اولان (اعیان) اعضالغنده ایکن (۱۳۳۸) تاریخنده ارتحال ایدەرك فاتحه‌یدری یاننه دفن‌ایدلدی. بولوندیغی مهام‌امور دولتده عفت ورویت دائره‌سنده ایفای وظائف ایله‌دی. دیوانی غیرمطبوع اولوب اشعاری حکیمانه ومتصوفانه‌در . بر غزلی :

خود پرستان زمان دنیا و مافیها آرار
بربیلن اصل وجودی باشقه بر دنیا آرار
دل نه‌ساقیدن قاچار نه‌جام غمفرسا آرار
مشرب اهل حقیقت بر ید بیضا آرار

فارغ اولماز بر زمان درد تجریدن خیال
خلقتندن ، رحلتندن مقصد اقصی آرار
بر جمیل اول بیل نه‌در سر جمال اللهی کیم
دلبراندن عاشقان عرفان مستثنا آرار
سرده‌نار عشق اهل البیت یانسون کیم کوکل
حکم فرمانی مؤید نوردن طغرا آرار
شمدی وارسون بیلمسون ابنای عالم قدریمی
دم کلیر البت زمان بر معدلت پیرا آرار
نقلدن اول کرك انسانه فیض انتقال
ای «رشید» ارباب فکر الفاظدن معنا آرار

رؤف بك «م . رؤف بك»

ارکان حربیه فریقلکندن متقاعد عاطف پاشانك مخدومیدر. بویله یوکسك بر عائله‌دن یتیشدیکی کبی، بزم مملکتمزجه‌ده اك یوکسك بر درجه‌ده تحصیلنی اکمال ایتمش، ملکیهٔ شاهانه‌دن بر تجیلکله شهادتنامه آلمغه موفق اولمشدر .

علماً احراز ایله‌دیکی بو ممتازیتی آنجق بویولده فوق العاده بر استعداده مظهریت سایه‌سنده عربجه ، فرسجه، فرانسزجه ، انکلیزجه، المانجه ، ایتالیانجه ، روسجه ، رومجه ، بولغارجه کبی سکیز دوقوز لسانه واقف اولمق؛ وکندی لسانده‌ده نظم ونثره قادر بر درجه‌ده، عادتا بر شاعر نزیه، بر ادیب فاضل تلقی ایدیله‌جك صورتده رسوخ صاحبی بولونمق صورتیله‌ده تتویج ایله‌مشدر

برچوق موقوت رساله‌لرده ، بالخاصه سرمحررلکنده بولونمش اولدیغی (رسملی کتاب)ده مختلف ومتنوع زمین وموضوعلرده ، مسلك وچیغیرلرده مقاله‌لری ، شعرلری واردر .

ادبیاتمزك تماشا قسمیله‌ده توغلدن آیریجه ذوق آلمشدر . بویولده (پروانه) (نکاحده کرامت واردر . (آتش، ایله باروت آراسنده) عنوانلی قومه‌دیلری بولوندیغی کبی ؛ رائف نجدت بکله برلکده یازدقلری (تیراژه) نامنده‌کی پیه‌س‌ده مطبوع آثارندندر .

مطبوع آثار سائره‌سی‌ده بروجه آتیدر :

یونان قدیم تاریخ ادبیاتی

ایتالیان تاریخ ادبیاتی

(انکلیزجه‌دن مترجم) مصور تاریخ اسلام

مرحوم دارالفنون ادبیات عربیه معلملکنده‌ده بولونمش، بوصورتله‌ده علم ومعارفك نشر وتعمیمنه چالیشمشدر. آتیده‌کی منظومه‌سی قدرت شاعرانه‌سنك درجه‌سنی ارائه‌یه کافیدر:

سراب خیال

چنده راه جو ایدم؛ غریب غریب شب نورد؛
بر عطر دلربا تصادف ایتدی رهگذاریمه..
نه نکهت سمندی بو، نه بوی جانستان ورد
آچیلمامشدی بویله بر چیچك خیال زاریمه..
ظلال ایچنده طاقتم کسیلدی جست وجو ایله،
بو زهرهٔ بدیعه‌یی بولوب شغفله قوجاقلادم.
حلول ایدنجه صبح نو نقاب لیل حائله
ألمده برسونوك، صولوق شکوفه کوردم، آغلادم.
نه اولدی کوکلمی ربوده أیله‌ین شمیم ناز؟.
نه اولدی؟. بلکه قلب محرمنده کیزلیدر، دیدم..
وکأسنی، تویجنی آچوب ده باقمق ایسته‌دم..
قیریلدی، دوشدی پایمه، دریده اولدی،
تهیمش آه پك تهی ایمش بو قلب رخنه‌دار..
سرشکبار اوزاقلاشوب لیله ایتدم انتظار..

مرحومك اخلاق واطوار اعتباریله‌ده نزاهت ومرحمت اصحابندن اولدیغنه بوتون طانیانلری شهادت ایتمکده‌در. کنج یاشده وفاتی ملت ومملکت ایچون البته برضیاع عظیمدر. ١٣٣٥ سنه‌سی مارتنده ارتحال ایتمش وحیدر پاشاده عائله‌سی قبرستاننه دفن اولونمشدر.

ز

زینب خانم «زینب النسا»

ذکرلی عثمانلی شاعره‌لرندن اولوب آماسیه‌لی (قره‌بلائی محمد چلبی) نك کریمه‌سی وقضاتدن (اسحق فهمی چلبی) نك حلیله‌سیدر. فاتح سلطان محمد خان دورنده شهرت بولان شاعرهٔ مشهوره (مهری) ایله معاصر ایدی. قوهٔ شعریه جهتیله (فطنت) خانمه معادل کبیدر. تورکی

فارسی ابیاتله ملمع اولان دیوانی حضرت فاتحه تقدیم ایده‌رك شاعریتنی اثبات ایتمش و مظهر مکافات اولمشدر . بر نسخه‌سی ایاصوفیه کتبخانه‌سنده واردر .
(٨٧٩) تاریخنده وطنی اولان (آماسیه)ده ارتحال ایله‌دی . (سلامت خاتون) جوارنده مدفوندر.
ابیاتندن :

آب حیات اولمیجق قسمت ای کوکل
بیك ییل کرکسه خضر ایله سیر سکندر ایت

« زینب » قومیلی زینت دنیایه زن کبی
مردانه وار ساده اولوب ترك زیور ایت

زیور احمد صادق پاشا

شعرای وزرادن معلوماتلی بر ذات اولوب شهیدر . (١٢٧٧) تاریخنده شیخ الحرم نبوی ایکن ارتحال ایله‌دی . (جنة البقیع) ده کبار نقشبندیه‌دن (خواجه محمد پارسا) قربنده مدفوندر . سابق الترجمه (عثمان صلاح الدین افندی) دن منتسبدر .
دیوانك بر نسخه‌سی (آثار زیور پاشا) اسمنده‌کی مطبوع اثرنده منشآتیله برابر مندرج اولدیغی کبی ذیلی مقامنده اولان بر قسمی‌ده (ذیل آثار زیور پاشا) عنوانیله طبع ایدلمشدر. السنهٔ ثلثه ایله برابر فرانسزجه‌یه‌ده آشنا ایدی .

عدم ردیفلی نعتندن :

نعت پاکن ایده‌لم مفخر موجوداتك کیم وجودین ایده‌مز مقبره نعمای عدم
حی ایکن قبرده اول شاه لعمرك که خدا نازك اندامنی ایلرمی کفنسای عدم

« زیور » ایمسون اکا هربار صلوة ایله سلام
که وجودیدر آنك باعث احیای عدم

هیأته دائر قویروقلی یلدیزلردن باحث غیرمطبوع بر رساله‌سی واردر .

زهدی افندی « حافظ محمد زهدی افندی »

علم قراءته واقف حملهٔ قرآندن والسنهٔ ثلثه ادبیاتنه مطلع فضلای شعرادن بر ذات عرفانسمات اولوب (طربزون) لیدر . اکمال تحصیلدن صوکره مادام الحیات تدریس وتحریرایله امرار اوقات ایله‌دی . طریقةً خلوتی‌در .

(١٣٣٢) سنه‌سنده (استانبول) ه کیدرکن (وقف کبیر) اوکلرنده مغروق اولان واپورده بالجمله افراد عائله‌سیله برابر دریای رحمته قاریشدی . تلمیذلرندن وطربزونك غیور و قدر شناس ارباب قلمندن (حمامی زاده احسان) بکك سویله‌دیکی تاریخ بروجه آتیدر :

شاعر عارفدی حافظ زهدیٔ دریا دل آه
ایله‌دی بحر فلاکتده غریقاً ارتحال
موجهٔ اشکمله یازدم جوهرین تاریخنی
زهدی افندی‌یه جای اولدی یم غفران بو سال

آثاری :

(١) مرآت الملوك : طربزون تاریخی محرری (شاکر افندی) نك (شوکتنامهٔ عثمانی) عنوانلی منظومهٔ تاریخیه‌سنك تخمیسیدر .
(٢) نوباوه : نوهوسلك زمانی اشعارینی حاوی‌در .
(٣) مجموعهٔ زهدی : قسم اعظمی منثور اولان مترجم منتخبات آثارینی مبین‌در .
(٤) دفتر اسامیٔ رجال : ارکك اسم ومخلصلرینی مشعر رساله‌در .
(٥) نظم السیر : غزوات پیغمبری‌یی مبین مثنوی طرزنده بویوك بر منظومه‌در .
(٦) زینة الافئده : حکمیاته عائد منظوم ومنثور پارچه‌لری حاویدر .
(٧) تمکین : (١٣٢٥) ده بر سنه نشر ایتدیکی ادبی وسیاسی رسالهٔ موقوته‌در .
(٨) هدیهٔ وطن : الك صوك اثری اولوب مختلف غزته‌لره یازدیغی مقالاتك بر قسمنی محتویدر . اشبو آثارك جمله‌سی (طربزون) مطبعه‌لرنده طبع اولونمشدر . بونلردن باشقا غیر مطبوع دیوان اشعاری وبعض مقالاتیله مجموعهٔ منتخباتی واردر .

س

سلیمان چلبی « سلیمان دده »

پدری سلطان مراد اول وزراسندن (احمد پاشا) بویوك پدری شهزاده سلیمان پاشایه تهنیة یازان (شیخ محمود افندی) در . لطیفی‌نك عوض پاشا اوغلو دیمه‌سی اثر ذهولدر [١] .
یلدیرم بایزید خانك امامی و (امیر سلطان) حضرتلرینك مرید خاصی‌در . اشعار عثمانیه‌نك

[١] زمانمزك متتبع ارباب علم وقلمندن علی امیری افندینك (عثمانلی تاریخ وادبیات) مجموعه‌لرینك اوننجی نسخه‌سنده صاحب ترجمه حقنده قیمتلی مسرودات واردر .

مؤسسلرندن عد اولنورلر [١] . الآن ایادئ حرمت و اعتبارده بولنان ونظمی عندالبلغا سهل ممتنع حکمنی آلان مولد [٢] پیغمبری منقبه‌سی بو ذات عالینکدر . بو منظومهٔ شریفه‌نك اسمی (وسیلة النجاة) اولدیغی و (٨١٢) تاریخنده بروسه‌ده ختام بولدیغی نسخهٔ اصلیه‌لرینك آخرنده مذکوردر . رحلتلری (راحة‌ارواح) ترکیبنك دلالتی اولان (٨٢٥) تاریخنده ، قبر مبارکلری بروسه خارجنده چکرکه یولونده‌در . سبب نظمی (کلدستهٔ ریاض عرفان) ده وزمانمز ارباب دانشندن حسین وصاف بکك (وسیلة‌النجات) اسمنده‌کی رساله‌سنده مصرحدر. منظومهٔ شریفه‌نك مقدمه‌سندن تبرکاً درج اولوندی :

[١] سلیمان چلبیدن اول ادبیاته دائر اثر قالمامش کبیدر . کنه‌الاخبار صاحبی عالی افندینك قولنه کوره [سلاطین ثلثهٔ پیشین حضراتی زمانلرنده آمال عمومیه جهت غزایه معطوف اولمغله وقدر دانان سخن السنهٔ عربیه وفارسیه‌یه آشنا بولنمغله نظم عثمانی رواجلنه‌مامش ومولانانیازی و مشارالیه سلیمان چلبی‌نك جدی (شیخ محمود) اشعارله اشتهار بولمشلر ایسه‌ده هرج ومرج تیموریده دیوانلری ضایع اولمشدر . (ولایت کوستروب خلقه صوبه سجاده صالمشسین ، یقاسن روم‌ایلینك دست تقوی ایله آلمشسین) بیتی شیخ محمودك سلیمان پاشای غازی‌یه روم‌ایلی فتوحاتی تهنیه ایچون تقدیم ایلدیکی قصیده‌نك مطلعی ایمش] شعرای عثمانیه‌دن بر خیلی ذوات علی‌طریق‌التنظیر مولد شریف منظومه‌لری یازمشلرسه‌ده ، هرحالده قبول عامه‌یه مظهر اولان عارف‌بالله وعاشق رسول‌الله سلیمان دده مرحومککیدر .

بعضیلری شونلردر : (شیخ شمس‌الدین سیواسی) ، (بکزاده مصطفی افندی) ، (کشفیٔ صاروخانی) ، (مناسترلی رفعت بك) ، (ایپصالالی ابوالخیر) ، (آق شمس‌الدین زاده حمدالله چلبی) ، (بروسه‌لی شیخ عبدالقادر نجیب افندی) ، (بروسه‌لی کتابجی مصطفی افندی) ، (بروسه‌لی عاکف‌افندی) ، (صلاح‌الدین عشاقی) ، (ادرنه مفتیسی محمد فوزی افندی) ، (دارنده‌لی بقائی) ، (خواجه رأفت افندی) ، (قول اوغلی) ، (قره‌سیلی حسن بحری) ، (شیخ صالح نهانی) ، (ارضروملی عثمان سراج‌الدین افندی) ، (شیخ سلامی) ، (کشفیٔ صماقووی) ، (یسنجی زاده نوری افندی) ، (محمد حسن افندی) ، (ابراهیم قدم افندی) ، (عثمان فوزی افندی) ، (حسین افندی) ، (والی عبدالرحمن افندی) ، (غلامی) ، (مریدئ آیدینی) ، (ابراهیم نظیف قره‌مانی) ، وسائره‌در .

نیقشکلی مرحوم (حافظ صالح افندی) طرفندن نظماً بوشناقجه‌یه ترجمه ایدیلن نسخه (١٣١١) ده اسکوبده طبع اولونمشدر . رومجه‌یه ترجمه ایدیلن یازمه نسخه‌ده منظور عاجزی اولدی . (ترجمهٔ مولود علی لسان آرناوود) اسمیله‌ده (اولکونلی حافظ علی رضا افندی) طرفندن آرناوودجه‌یه ترجمه اولونمش (١٢٩٥) ده طبع ایدلمشدر . (منظومهٔ مولود فی افضل‌الموجود) اسمیله (ولچترینلی محمدطاهرافندی) طرفندن آرناوودجه‌یه ترجمه ایدیلن دیکر برنسخه‌ده (بیلدیز) کتبخانه‌سنده‌در. علمای چراکسه‌دن (دوزجه‌لی عبدالرحمن افندی) طرفندن چرکسجه‌یه ترجمه ایدیلن نسخه‌ده (١٣٣٢) ده مطبعهٔ عثمانیه‌ده طبع اولونمشدر.

[٢] درتیوز سنه‌دنبری افاضل
بر سوز دیمه‌دی اکا مماثل
تنظیرینه چوق چالیشدی یاران
قالدی نیته بکر مثل قرآن

[مقدمهٔ خرابات]

الله آدين ذكر ايده‌لم اولا
واجب اولدی جمله ايشده هرقوله
الله آدين اول كيم اوّل اكا
هر ايشى آسان ايده الله اكا
الله آدی اولسه هر ايشك اوكى
هركز ابتر اولمايه آنك صوكى

سنان پاشا «سنان الدين يوسف»

علوم عقليه ونقليه‌ده كثير الاطلاع، فاضل، حكيم واديب برذات اولوب مولداً (بروسه) ليدر. توركجه‌ده زمانننك ادبيات شرقيه‌سندن تقليد اولونديغنى بيلديرميه‌جك صورتده اقتباس ايدنلرك برنجيسيدر.

بو جهتله ادبيات عثمانيه‌نك مؤسس اولى عد اولونه‌بيلير. (نثر مرسل) طرزنده يازديغى اثر معتبركه بين الادبا (تضرعات سنان پاشا) ديه [١] حرزجان ايدلمكده‌در. همان تقليدى ناقابل دينه‌جك درجه‌ده‌در.

پدرلرى مولانا خضر بكك وفاتندن صوكره برمدت تدريس ايله اشتغال ايتديكى كبى على قوشجيدن علوم رياضيه تحصيلى امرپادشاهى اقتضاسندن اولمغله تلاميذندن (مولانا لطفى) يى كوندروب بالواسطه تحصيل ايده‌رك قاضى زادهٔ روميڭ هيئتدن چيغمينى اوزرينه يازديغى شرحه حواشى تحرير ايله‌دى. سائر مؤلفاتى (تذكرة الاولياء) [٢] (هدايه) دن طهارت بحثنه متعلق رسالهٔ مقبوله‌سيدر. تفسير (قاضى بيضاوى) يه‌ده برمقدار حاشيه‌سى ومواقفك جواهر واعراض مباحثنك شرحنه دائرده حاشيه‌سى واردر. (اخلاقنامه ـ نصيحتنامه) اسمى ويرلمه‌سى لازم كلن اثرينك مقدمه‌سنده (عشقنامه) اسمنده اثرى‌ده اولديغى مندرجدر.

وفاتى (والسلام على من تبع الهدا) جمله‌سنك دلالتى اولان (٨٩١) تاريخنده مرقدى

---

[١] تمامى اوچ يوز كسور صحيفه‌دن عبارت بولونان وبرخيلى منظومه‌لرى‌ده حاوى اولان برنسخه‌سى نور عثمانى‌ده موجود اولان بو اثر مقبولك برقسم جزئيسى مطبعهٔ ابوالضياده، ربعنه قريب برقسمى‌ده سوريه مطبعه‌سنده طبع اولونمشدر. بعض سخن شناسان بو اثرك (عبدالله انصارئ هروى) نك فارسى العباره يازديغى مناجات مشهوره‌سنه فقط توسيع صورتيله تقليداً يازلديغى ظننده‌درلر.

[٢] شيخ (عطار) ك بو اسمده فارسى العباره بر اثر عاليلرى واردركه ساده برلسانله (على رضاء قره حصارى) معرفتيله توركجه‌يه ترجمه اولونمشدر. پاشانك (تذكره) سى بو ترجمه دكلدر. پاشانك نسخه‌سى (نور عثمانيه) كتبخانه‌سنده واردر. (موت المحبة) تركيبنك دلالت ايتديكى (٩٢٧) ده بروسه‌ده وفات ايده‌رك زينيلره دفن اولونان برادرلرى (مفتى احمد پاشا) ده فضلادن برذات اولوب (اينه بك) ده بر مدرسه وبر كتبخانه بنا اتمشلردر.

(حضرت خالد) جوارنده خطیب زاده قربنده‌در [١] علم تصوفی منتسبی بولوندقلری (شیخ وفا) حضرتلرندن اخذ ایله‌مشدر . جود وسخا ایله‌ده متصف ایدی . الحاصل پاشا :

حکومت حکمت ایله مشترکدر) دستورینه تابع اولان نوادردندر .
وزیر اولان حکیم اولمق کرکدر)

نثرلرندن برر پارچه (تضرعاتندن) :

الٰهی ! بن سنی نه‌دل‌ایله اوکه‌یم‌که دل حقیقتك بحرنده برقطره : الٰهی بن‌سنی نه‌وجودله وصف ایده‌یمکه وجودم مهرك شعاعنده برذره ! هرعقل دراك جمالك وصفنده تیره ! اصحاب فنون وشروح عزتك حواشیسنده متلاشی ! ارباب قلوب وکشوف، جبروتك حرمنده بربلوك بیکانه وناشیٔ و بصایر اصحاب عقل متین و بصیرت عظمتك بحرینك بر قطره‌سندن غریق، خواطر ارباب رأی‌خطیر وفکرت‌جلالك آتشنك برشراریله حریق! الٰهی سن‌اول عزیزسك‌که عزتك جمیع اعزه‌نك آلننه رقم ذل چکمشدر ؛ وسن اول عظیم‌سك‌که جمیع عظمانك یوزینه عظمتك داغ صورتی باصلمشدر . سن اول کاملسك‌که جمیع کامللرك کوزینه کمال بی نهایتك خاك نقصان اکمشدر .

اشعارندن :

قلب مؤمن‌که عرش رحماندر
آنی ییقمق زیاده طغیاندر

توحید خدا کتابه صیغماز
تقریری آنك‌خطابه صیغماز

(تذکرةالاولیا) دن : امام جعفر صادق (رضی‌الله عنه)

بریسی شول قدوهٔ اتقیا وزبدهٔ اصفیا سلطان شریعت نبویه برهان طریقت مصطفویه عالم عامل وفاضل کامل میوهٔ دل اولیا کوشهٔ جکر انبیا زین آل نبی وفخر اولاد علی عارف عاشق ابو محمد حضرت جعفر صادق رضی‌الله عنه وارضاه و جعل فی اعلی غرف‌الجنان مثواه حضرت جعفر صادق جمیع مشایخك قدوه‌سی ایدی . وزمرهٔ اولیانك عمده‌سی ایدی . ارباب شریعت یاننده مسلم ایدی واصحاب طریقت قتنده مکرم ایدی . امام حق ایدی ومقتدای مطلق ایدی . عباد آره‌سنده مقدم ایدی وزهاد آره‌سنده معظم ایدی . عارفلرك مرتضاسی ایدی وعاشقلرك

---

[١] (١٣١٠) سنه‌سی (ادرنه) سالنامه‌سنده کلیبولیده مدفون اولدیغی محررسه‌ده موثوق دکلدر. ترجمهٔ شقایقده مندرج ترجمهٔ حالنده ـ ص ١٩٥ ـ ادرنه و متعاقب صحیفه هامشنده استانبولده مدفون اولدیغی ، تاج‌التواریخده ـ ج ٢ ص ٥٠٠ ـ ادرنه‌ده ارتحال ایلدیکی محرر ایسه‌ده مرقدینك حضرت خالد جوارنده خطیب زاده قربنده اولماسی اقوادر .

پيشواسى ايدى . صاحب دل و ذوق ايدى و پرصفاء وشوق ايدى كاشف حقايق ايدى ومبين دقايقدى . معانئ تفسيرده معارفى چوق ايدى واسرار تنزيلده لطايفنه حد يوق ايدى . معجون طينتى آب دریای نبوتدن ايدى وتركيب طبيعتى اصل برهان و محبتدن ايدى . جدى رسول ايدى وجده سى بتول عذرا ايدى .

پاشانك بالايه درج اولونان آثارندن استنباط اولونديغى اوزره متانت فكر ، صنعت افاده ميل حكمت كبى مآثر ادبيه نك جمله سنى بحق حائز اولديغى تظاهر ايدر. ادب نقطه نظرندن دخى برملتك ادبياتى لسان هويتى ديمك اولديغى آكلايه رق ادارهٔ فكر ايتمك لزومنى جمله دن اول درك ايتمش اولماسنه حكم ايدلمكده اصلا تردد ايدلمز .

سهى بك « ادرنه وى »

قدماى شعرادن و (نجاتى) نك تلاميذندن برذات اولوب (ادرنه) ليدر. على شير نوائى نك « مجالس النفائس » نه تقليداً (هشت بهشت) ناميله يازديغى تذكرهٔ شعراسنده (٢١٦) شاعر مذكوردر. (٩٥٥) تاريخنده (ادرنه) ده ارتحال ايتدى. تذكرهٔ شعراسى منقح وغير مسلسل برطرزده يازيلان آثار قدمادندر . تذكره نك خاتمه سنده كى منظومه سندن :

كل اى درد اهلى عاشق اولمه غافل
طوروش سعى ايت كاوله تحصيل حاصل

يتر غم بحرينه غواص اولدك
بلابزمنده چوق رقاص اولدك

كيدر جان وكوكلدن ژنك وپاصى
ديلرسه ك بولاسين غمدن خلاصى

تذكره نك اخيراً طبعنه همت ايدلدى . استادى (نجاتى) نك سنك مزارنى يابديرمشدر ؛ ادباى عصردن (فائق رشاد بك) مرحوم طرفندن يازيلان مفصلجه ترجمهٔ حالى مطبوع تذكره سنك نهايتنده مندرجدر .

سرورى مصطفى افندى « مصلح الدين »

قدماى شعرا وعلمادن اولوب (كليبولى)دندر. مثنوئ شريف ايله سعدينك (كلستان)نى و (ديوان حافظ) ى شرح ايتمشدر . معمافيه لسان فارسينك غوامضنه دائر بعض نقطه لرده

خطالری بولونور . شاعرلکجه قدمانك متوسطلرندندر . مرتب دیوانندن باشـقا فن عروض وقوافی ایله اصطلاحات ادبیه‌دن باحث (بحرالمعارف) اسمنده مقبول ادبا بر اثری دهاواردر. وفاتی (میرود بهشت) و (کتدی جهان سروری) ترکیبلرینـك دلالت ایتدیکی (٩٦٩) تاریخنده قبری استانبولده قاسم‌پاشا سمتنك بك‌اوغلی جهتنده بنا ایله‌دیکی مسجد حظیره‌سنده‌در.
(امیربخاری دامادی محمود چلبی)دن منتسبدر . آثارسائره‌سی : (حاشیهٔ تفسیر بیضاوی) ، (شرح بخاری الی نصف) ، (حاشیهٔ اوائل هدایه) ،(حاشیهٔ تلویح) ، (حاشیهٔ عنایة) ، (شرح مصباح) ، (شرح معمیات علی کرم‌الله وجه) ، (شرح مراح) ، (تفسـیر سورهٔ یوسف) ، (شرح موجز من‌الطب) ، (شرح معمیات جامی) ، (ترجمهٔ روضة الریاحین فی حکایات‌الصالحین) ، (شرح شبستان خیال) ، (شرح ایساغوجی) ، (ترجمهٔ عجائب مخلوقات) (ترجمهٔ ذخیرة‌الملوك) وسائره کبی اوتوز پارچه‌درکه الدباشده‌کی شرحلردن ماعداسی غیرمطبوعدر.
(ذخیرة‌الملوك) (٧٨٦) ده وفات ایدن (سیدعلی همدانی) نك فارسی‌العباره یازدیغی اثردرکه منقسم اولدیغی ابواب بروجه آتیدر :

(١) ایمان (٢) عبودیه (٣) مکارم اخلاق (٤) حقوق‌الوالدین (٥) احکام‌السلطنة (٦) سـلطنت معنویه (٧) امربالمعروف و النهی عن‌المنکر (٨) شکر نعمت (٩) صبرعلی‌المصائب (١٠) ذم‌الکبر والغضب‌در .

(بحرالمعارف) اسـمنده‌کی اثری ادبیـات عثمانیه ایله متوغل ذواته لزوملی اثرلردندرکه برمقدمه اوچ مقاله برخاتمه اوزره مرتبدر . مقدمه‌سی عروض واصطلاحات شعریه‌یی ، مقالهٔ اولی بحرلری ، مقالهٔ ثانیه صنایع شعریه‌یی ، مقالهٔ ثالثه تشبیهات ومسائل انیس‌العشاقی، خاتمه علم شعرك فوائدینی مبین‌در .

ابیاتندن ؛

دیدیلر تأثیر ایدر اسما مسماده ولی
ای «سروری» کورمدم‌عالمده خندان‌اولدیغین

نورعثمانی کتبخانه‌سـنده (اوموز پاشـا) نامنه مؤلف تورکجه بر تفسـیری‌ده واردر . خط دسـتیله محرر شبستان خیال شرحی‌ده شهزاده جامع شریفی کتبخانه‌سـنده‌در . (ترجمهٔ کتاب‌العجائب والغرائب) اسـمنده‌کی اثرینك (١٤٧) پارچه رسـمی حاوی بر نسـخه‌سی‌ده (اندرون همایون) ده (روان اوطه‌سی) کتبخانه‌سنده موجوددر . فارسی‌دان‌علماء عثمانیه‌دن (علی‌بن‌حاجی‌عثمان) اسمنده بر ذات‌ده کلستانه عائد (مفتاح کلستان) اسمیله بش فصل اوزره مرتب براثر یازمشدرکه فصولی بروجه آتیدر :

(١) آیات (٢) احادیث (٣) کلام کبار (٤) اشعار عربیه (٥) لغات .

سعالی حسام الدین افندی

سلطان سلیمان قانونینك شرقدن کتوردیکی فضلای ادبادندر. سلطان مشارالیهك امریله امام غزالینك (کیمیای سعادت) نی (تدبیر اکسیر) اسمیله ترجمه ایتدیکی کبی (کیمیای خزائن عرفان) اسمیله‌ده براثر مقبول یازمشدر. (روح پاك سحابیه رحمت) مصراعنك دلالتی اولان (٩٧١) ده استانبولده ارتحال ایتدی. دیوانی نور عثمانی کتبخانه‌سنده تدبیر اکسیرك برنسخه‌سی بغداد قصرنده واردر. (کیمیای سعادت) (٩٠٥) تاریخنده (پرلپه)لی (قورت بن علی القصاب) اسمنده برذات طرفندن‌ده ترجمه ایدلمشدر. علمادن (بلال زاده محمد افندی)نك (٩٦٧) تاریخنده یاپدیغی ترجمه‌نك خط دستیله محرر نسخه‌سی‌ده آیاصوفیه کتبخانه‌سنده‌در.

ابیاتندن :

جنونم مبتلای زلف جانان اولمایان بیلمز
پریشان خاطرك حالن پریشان اولمایان بیلمز

سلطان سلیمان قانونی

سلاطین عثمانیه اعاظمی ایچنده شعر ایله‌ده تمیز ایدنلردن اولوب شعرلرنده (محبی) تخلص ایدرلردی. بو مخلصله میدانه کتیردکلری دیوانلری اخیراً مرحومه (عادله سلطان) طرفندن طبع ونشر ایتدیرلمشدر. ارتحال عالیلری (شهید راه حق سلطان سلیمان) مصرعنك کوستردیکی (٩٧٤) ده تربه‌لری صنایع معماریهٔ عثمانیه‌نك انموذج بدایعی حکمنده اولان جامع شریفلری یاننده‌در.

اشعار حکیمانه‌لرندن :

اولمایه دولت جهانده بر نفس صحت کبی
مصرع بر جسته‌سی پك مشهور اولدیغی کبی :
قدیاری کبی خلقك سرو اوقور کیمی الف
جمله‌نك مقصودی بر اما روایت مختلف (اهل عرفانك سوزی بردر عبارت مختلف) ؟

ای محبی یار الندن بر قدح نوش ایله‌ین
حضر الندن کراولورسه آب حیوان ایسته‌مز

بیتلری دخی بین‌الادبا زبانزددر . خط تعلیقده مهارتلری وار ایدی . برده دیوان فارسیلری اولدیغی (جواهرالملوك) ده مندرجدر . زمانلرنده ترتیب اولونان (قانون‌نامه) نك بر نسخه‌سی نور عثمانیه کتبخانه‌سنده واردر .

غزل مشهورلری :

خلق ایچنده معتبر بر نسنه یوق دولت کبی
اولمایه دولت جهانده بر نفس صحت کبی

سلطنت دیدکاری آنجاق جهان غوغاسیدر
اولمایه بخت و سعادت دینه‌ده وحدت کبی

قو بو عیش و عشرتی چونکیم فنادر عاقبت
یار باقی ایستر ایسه‌ك اولمایه طاعت کبی

اولسه قوملر صاغیشنجه عمرکه حدوعدد
کلمیه بو شیشهٔ چرخ ایچره بر ساعت کبی

کر حضور ایتمك دیلرسه‌ك ای «محبی» فارغ اول
اولمایه وحدت مقامی کوشهٔ عزلت کبی

ساعی مصطفی چلبی « نقاش »

صنایع معماریه‌نك بر شعبه‌سی اولان (نقاشلق) صنعتنده ماهر ، ذکرلی بر شاعر اولوب مشهوردر . (کندی ساعی ره فنایه بکوب) مصراعنك دلالتی اولان (۱۰۰٤) ده ارتحال ایله‌دی . (سیلیوری) قاپیسی خارجنده مدفوندر . عثمانلی معمارلرینك مدار افتخاری بولونان مشهور (معمار سنان) ك ترجمهٔ حالنی یازمشدر . اخیراً (اقدام) مطبعه‌سی همتیله و (تذکرة البنیان) اسمیله طبع اولوندی . برده (روضة السلاطین) اسمنده بر اثری اولدیغی (شهری زاده سعید افندی) نك (نوپیدا) نامنده‌کی تاریخنده مذکوردر .

سهمی محمد چلبی

فضلای شعرادن بر ذات اولوب (بروسه) لیدر . علوم رسمیه‌یی چیوی زاده‌دن بعدالاکمال سلك قضایه سالك اولمشیدی . (۱۰۵۵) تاریخنده (بروسه) ده وفات ایده‌رك (خنکار کوشکی) جوارنده‌کی (تمنا) دینیلن مقبره‌یه دفن ایدلدی . (جام گیتی نما) اسمنده قیمتدار بر اثریله منظوم حدیث اربعین ترجمه‌سی، بروسه‌ده مدفون اولان اولیای کرامك مناقب علیه‌لرینی حاوی مجموعه‌سی و مرتب دیوانی واردر . دیوانینك بر نسخه‌سی ایوبده خسرو پاشا کتبخانه‌سنده موجوددر . آثاری غیر مطبوعدر .

ابیاتندن :

چکوب دست تعرض عالمك نزدیك و دورندن
تهی قیل ساغر آمالی صهبای سرورندن

چکوب کرمیله سردین نقدجان ویردك نه کام آلدك
بو کلزار فنانك میوهٔ شیرین و شورندن

مصارعندن :

دل دانا ده نشان طمع خام اولماز

سیزی محمد افندی

شعرادن طبعی لطائف کولغه مائل بر ذات اولوب (بروسه) لیدر . حضرت امیر مدرسی ایکن (۱۰۹۱) ده ارتحال ایده‌رك (طوز پازاری) معلم خاته‌سی حظیره‌سنه دفن ایدلدی . مرتب دیوانی واردر .

ترجمهٔ حالی علما فصلنده محرر (ده‌ده جنکی) نك (سیاستنامه) سنی‌ده ترجمه ایتمشدرکه غیرمطبوعدر . مطبوع ترجمه‌نك شیخ‌الاسلام عارف افندینك اولدیغی ذکر ایدلدی .

سامعی عبدالکریم افندی

قضاتدن ولسان کتابتمزی مصنع برلسان طورینه سوق ایدنلر جمله‌سندن اولوب ،سنه لیدر. (عبدالکریم افندیه فردوس اولا مقام) مصراعنک دلالت ایله‌دیکی (۱۰۹۶) تاریخنده استانبولده ارتحال ایله‌دی . شعره‌ده انتسابی واردر .

آثاری : (ذیل سیر ویسی) ، (دیوان) ، (منشآت) وسائره‌درکه غیرمطبوعدر . جوار ایوبده حمام قارشیسنده‌کی حجره داخلنده مدفوندر . دیواننک برنسخه‌سی (اندرون همایون)ده (بغداد قصری) کتابلری آراسنده واردر .

ابیاتندن :

سبحه‌سن زاهد عجب الده دمادم نه طوتار
اویله صد پاره تهی دام ایله آدم نه طوتار

کرسیده سویله وار ایسه برغیری مشکلك
واعظ دخانی آغزیکه آلما یانار دلك

سری ابراهیم افندی

شعرادن سخن شناس برذات اولوب (اسکدار) لیدر . (۱۱۱۱) ده (کرید) دفترداری ایکن ارتحال ایتدی . شقایق ذیلی شیخی‌ده اسکدارده وفات ایتدیکی محرردر .
خواجه نصرالدین آسا لطائفه میال ایدی . مرتب دیوانی حمیدیه‌ده واردر .

ابیاتندن :

صوفی اسما چکدی یاره کوردی کیم تأثیر یوق
باشلادی بیهوده نام دلربایی چکمکه

غضبناك اولمه بی‌دربی نکاه بی محابادن
که شمع روشنه پروانه بی‌پروا هجوم ایلر

اول آفتك می عشقیله مست ایمش واعظ
بزه نصیحت ایدن یادکاری کوردکمی

ابیاتندن :

زاهد بو برودتله اگر دوزخه گیرسه‌ك
بر لوله دخان ایچمکه آتش بولامازسك

بوگون دوزخ نشان شویله تحقیق ایتدی واعظ کیم
قیاس ایتدککه آنی شیمدی گلمشدر جهنمدن

مصارعندن :

زمرهٔ عرفان ایله انسیت ایت کل آدم اول

سوزی برزرینی « سوزئ نقشبندی »

علماء شعرادن اولوب (برزرین) لیدر . مسلك علمیه‌سنی ترك ایدەرك (غازی میخال) بك زاده علی و محمد بکلر معیتنـده بولوندی . بونلرك غزواتی مثنوی طرزنده اون بش بیك بیتله بحر رملده نظم ایتمشدر . اشـعار سـائره‌سی‌ده واردر . آثاری مطبوع دکلدر . مطبوع سوزی دیوانی شیخ شمس الدین سیواسی احفادندن (احمد سوزی افندی) نکدر .

ابیاتندن :

محبت شمعنی جانه دلیل ایت .
دل‌سوزانی اول شمعه فتیل ایت .

بولونماز شیمدی بر صافی درون یار
مگر آیینه کیم آنده نظر وار .

(برزرین) ده بنا کرده‌سی اولان جامع حظیره‌سنده مدفوندر . یتیم حقی ییین بر قاضی‌یه خطاباً یازدیغی منظومه بروجه آتیدر :

ای قاضی سکا دعواجی یزدان اوله‌جقدر: محشر عرصاتنده‌کی دیوان اوله‌جقدر
حشر ایچره سجلات عمل چون بوله امضا رشـوت رقمی نامه‌که عنوان اوله‌جقدر
دورکده یتیمك‌که کوزی یاشی رواندر برگون سنی غرق ایتمکه عمان اوله‌جقدر
رشوت کموکن طورمز ایلیك‌کبی امرسك قارنك یاریلوب برگون ایلك قان اوله‌جقدر
بوسازی‌که سن پرده‌لر آلتنده چالارسك صانمه‌که آنك نغمه‌سی پنهان اوله‌جقدر

مصارعندن :

محبت برکف داوددر پولادی موم ایلر

سامری علی افندی

علمای شعرادن برذات اولوب بوغاز ایچنده (یکی کوی) ده دوغمشدر . آق محمود وقره خلیل افندیلر کبی فضلادن تکمیل تحصیل ایلیه‌رك نیابتله ایفای خدمتدن صوکره شیخ الاسلام (یکیشهرلی عبدالله افندی) نك فتوی امانتنده بولوندی . (۱۱۳۵) ده استانبولده ارتحال ایتدی . فخریه طرزنده برغزلندن :

اولسه بکر قلمم حجله که آرای سخن
دوشه‌نیر بمقدم تعبیرینه دیبای سخن
سرانکشت دل مویشکافمله بتم
حل اولور عقدهٔ اشکال معمای سخن

جان بولور قالب فرسودهٔ طرز ویسی
ملك عیسی نفسم ایله‌سه انشای سخن

سامی مصطفی بك

غزلسرالقدم تمیز ایدن شعرادن اولوب (آربه امینی زاده) [۱] شهرتیله بنامدر . علم خطده مهارت تامه‌سی وارایدی . خطوط متنوعه‌دن ثلث ، نسخ ، تعلیق ده صاحب رسوخ اولدیغی کبی بر نوع شکست تعلیق میدانه کتیرمشدر . سلطان محمود اول زماننده وقعه نویس اولانلردندر . (۱۱٤٦) ده استانبولده وفات ایله‌دی . (علی پاشای جدید) قبرستاننده مدفوندر . دیوانی مطبوعدر .

برغزلی :

فرق ماهیت دل چشم تماشادندر
پرتو نیك و بد آیینهٔ اسمادندر
روزن خانه‌یی سرماده کشاد ایتمکدر
سردیٔ بزم ادب خندهٔ بیجادندر

---

[۱] تجارت ناظری

حاضر اول بزم مکافاته ایامست غرور
رخنهٔ سنك سیه پنبهٔ مینا دندر

صاف دل تیره نهادانه اولور فیض رسان
کهر افشانئ ساحل کف دریادندر

«سامیا» خانه براندازئ دل همچو حباب
جوشش موجهٔ سیلابهٔ صهبادندر

ابیاتندن :

نه‌درسودی بو بازار فناده جلب اموالك
غنا ویرمز متاع مستعاری دوش دلالك

بیهوده ایتمه اهل ریادن امید فیض
ایتمز درخت خشك نمادن ثمر ظهور

هر کارده عاقل کوزه‌دیر سمت سهولت
انکشت خرد عقدهٔ دشواره یاپشماز

مصارعندن :

حسن خلق آدمه سرمایهٔ آسایش اولور

اشاراتی بدلدر کفتکویه مردم لالك

تلاش حرص بیجا آدمی محروم کام ایلر

ترجیع بندینك مطلعی :

صوفی کبی ظن ایتمه بزی سبحه بدستز
بز دانه شمار کهر عهد الستز

بعض ذوات :

حاضر اول بزم مکافاته ایامست غرور
رخنهٔ سنك سیه پنبهٔ مینادندر

بیتنك معناسزلغنه حکم ایدرلر . بعضلرده زاج یاغی شیشه‌سی‌قپاغنه قونیلان پاموقك دمیر اوزرینه وضع اولوندیغی حالده مرمرده حاصل اولان رخنه اولدیغنی ویاخود بیوك قایالر

اوزرنده حاصل اولان پاموغه بكزر، اونلرك بالآخره قايانك آره‌سنه نفوذ ايده‌رك مرور زمانله قاياده رخنه پيدا ايتديكنى درميان ايليه‌رك معنانك موجوديتنه قائل اولورلركه توجيه ثانى دها موافقدر .

سيد وهبى حسين افندى

عثمانلى شاعرلرينك ممتازلرندن اولوب شهريدر . طريق تدريسه دخول ايده‌رك حلب مولويتنه نائل اولمشدى . ايفاى حجدن صوكره (آه وهبىٔ هنرپيشه جهاندن كتدى) مصراعنك ناطق اولديغى (١١٤٩) تاريخنده استانبولده وفات ايله‌دى . جراح پاشا قربنده جانبازيه مسجدى حظيره‌سنده مدفوندر . شعرده سنبلزاده‌يه فائقدر . مرتب ديوانندن باشقا برده (سورنامه) سى واردر . (فائضى) نك ناتمام براقديغى (ليلى ومجنون) منظومه‌سنى ده اتمام ايتمشدر . آثارى غير مطبوعدر . وهبى مخلصى معلم ادبى (نيلى افندى) طرفندن تخليص ايدلمشدر .

ابياتندن :

هر برى برروزن قصر تجليات اولور
كيمكه ايلر سينه‌سين بيك پاره الله عشقنه

مستغنىٔ ارشاد اولور ارباب بصيرت
سكان حرم نيلر ايمش قبله نمايى

سن ده عقلك وار ايسه برنشوه تحصيل ايت يورى
عالمك طعن ايتمه تريا كيسنه عياشينه

مثال بحر درونكده صاقلايوب كهرك
هنر نمالغه ميل ايتمه وار ايسه هنرك

آدم اودركه ايتمه‌يه تغيير وضعنى
اقبال وبخت كنديسنه يار اولمش اولمامش

مصارعندن :

آدمه کندی آیاغی ایله دولت کلمز

دعوی ثبوت بولمازاولورسه کواه مست

بخشش نابمحل جوددن اولمازمعدود

روایت مشهوریه کوره سلطان احمد ثالث باب همایون خارجنده‌کی چشمهٔ نفیسی ایچون تاریخ اولمق اوزره :

بسمله ایله ایچ صویی خاناحمده ایله‌دعا

مصراعنی تنظیم ایتمش اولدیغی حالده درت اکسیك کلمشیدی . وهبی بونی :

آچ بسمایله ایچ‌صویی‌خان‌احمده‌ایله‌دعا

صورتنه‌افراغ ایله‌حسابی اکمال ایتدکدن صوکره بووزن وقافیه‌ده صاحب مصرعك‌اوصاف شاهانه‌سنی حاوی بر ده قصیده یازمشدر .

سالم محمد امین افندی « میرزا زاده »

فضلای شعرادن و صدوردن اولوب شهریدر . مثنویاتی روحلی ورونقلیدر . (۱۱۵۶) تاریخنده طرابلس شام ایله شام بیننده (مفرق) ده وفات ایله‌دی. شهزاده جوارنده بوز دوغان کمری قربنده‌کی قلندرخانه سوقاغنده پدرینك قبری یاننه نامنه منسوب برسنك مزار دیكلدی .

آثاری : (ترجمهٔ‌عقائد طحاوی) ، (ماهیة‌العشاق) ، (تذکرة‌الشعرا) ، (ترکی‌وفارسی‌لغت) (ترجمهٔ لغت وصاف) ، (شرح رسالهٔ حسینیه من‌الاداب) ، (نیل‌الرشادفی‌امرالجهاد) ، (نحو و منطقدن برر متن ایله شرحلری) وسائره‌در . آثارندن (تذکره‌سیله) (نیل‌الرشاد) ی مطبوعدر .

ابیاتندن :

ذره‌لر ناچیز ایکن عرض وجود ایلرینه
عالمه انوار خورشید جهان آرا ایله

تذکرهٔ شعراسی (اقدام) مطبعه‌سی همتیله طبع اولونمشدرکه عباره‌سی طرز قدیم اوزره تکلفات منشیانه‌یی حاوی‌در . مطبوع (تذکرهٔ فطین) بونك ذیلیدر. خط‌دستیله محرر نسخه‌سی

خالص افندی کتبخانه‌سنده‌در. نیل‌الرشاد فضائل جهاده عائد تورکجه یازیلان آثارك بیوکلرندن اولوب اون‌یدی فصل اوزره مرتبدر. (١٢٩٤) ده طبع اولونمشدر.

فاضل شهیر (عینی) نك (عقدالجمان) اسمنده‌کی مشهور تاریخ عمومیسنك اون‌برجلدینی‌ده ترجمه ایتمشدرکه سکز جلدی نورعثمانی کتبخانه‌سنده موجوددر.

برده قواعد صرفیه ونحویه‌دن باحث (سلامة‌الانسان فی‌محافظة‌اللسان) اسمنده بر اثری واردرکه خط دستیله محرر نسخه‌سی عاشر افندی کتبخانه‌سنده‌در.

سنبل زاده وهبی محمد افندی

علما و شعرادن مشهور برذات اولوب مرعشلیدر. برآره‌لق سفارت طریقیله ایرانه‌ده کیتمش ایدی. (کلشن جنت اوله مسکن سنبلزاده)، (کلشن جنتی مأوی قیله سنبلزاده) و (جنت اولسون روحنه‌وهبی افندینك مکان) مصراعلرینك کوستردیکی (١٢٢٤) تاریخنده استانبول‌ده وفات ایده‌رك ادرنه قپوسی خارجنده طوپجیلره دفن ایدلدی. شعری علم قوتیله سویلنمش اولدیغندن اوقدر کوزل اولمامقله برابر موزون سوز سویله‌مك خصوصنده عثمانلی شاعرلرینك برنجیلرندن عد اولنور. آثار مطبوعه‌سی: (تحفه) (نخبه) [١] عنوانلی بری فارسی دیکری عربی ایکی لغت منظومه‌سیله (نابی) نك خیریه‌سنه نظیره اولمق اوزره مخدومی نامنه یازدیغی (لطفیه) اسمنده‌کی نصیحتنامه‌سی و مرتب دیوانی و (شوق انکیز) نامنده‌کی حکایتنامه‌سیندن عبارتدر.

١١٨٤ تاریخنده (عقدالجمان) دن برقسمنی‌ده ترجمه ایتمشدرکه بر نسخه‌سی اسعد افندی کتبخانه‌سنده واردر.

ابیاتندن:

ایدن هرکارینی میزان انصاف ایله سنجیده
بوبازار فناده سود کورمزسه زیان چکمز

سرقت شعر ایدنك قطع زبان لازمدر
بویله‌در شرع بلاغتده فتاوای سخن

---

[١] عصر اخیر فضلاسندن (بابا کوبلی احمد رشید افندی) نك مکمل ومطبوع شرحی اولدیغی علما فصلنده ذکر ایدلدی.

مضارعندن :

یوسف اولسه‌کده زمانه‌سنی میزانه چکر

خمار آلود کانك ثقلتن پیرمغان چکمز

دور ابواب ایله‌یوب اولمه جهانده دربدر

درکه باری دوررکن ایتمه غیره انتساب

بیوك پدری (مرعش مفتیسی محمد افندی) ده فضلادن برذات اولوب (شرح الاشباه المسمی بتوفیق الاله) ، (نورالعین) ، (کتاب التنزیهات) اسملرنده فقهدن اثرلری واردر.

سکبان باشی « قوجه سکبان »

عقاللی ، حمیتلی یکیچری رؤساسندن والحق دکرلی منشیلریمزدندر . نظام جدیدی التزاماً (خلاصة الکلام فی رد العوام) عنوانیله سلطان مصطفای رابعه تقدیم ایتدیکی لایحه‌سی مدعاسنی اثباته کافیدر . طرز افاده‌سی برپدرك اولاده ایتدیکی خطابه بکزر ؛ پارلاق دکل ، سویملی دکل ، سفسطه‌لی دکل لکن وجدانیدر ؛ معقولدر . مربیانه‌در . وفاتی سلطان محمود ثانی‌نك اوائل سلطنتلرنده یعنی (۱۲۲۳) تاریخلرنده‌در . افاده‌سی حائز سلاست اولدیغندن عاکف پاشایه توجیه اولونان شرف تجدیدادبی همان قوجه سکبان باشی‌یه‌ده عائد اولسه تجویز اولنه‌بیلیر. لایحه‌سنك برقسمی (نمونهٔ ادبیات عثمانیه)ده مندرجدر. غایت متین وحکیمانه بر فکر سیاسی‌یه مالك اولدیغی نظام جدیدی التزامندن آکلاشلمقده‌در .

سلطان سلیم ثالث

سلطنت عثمانیه‌نك سیاست ، عسکرلك ، معارف خصوصلرنجه دورهٔ تجدده کیرمسنه باعث اولان پادشاه مغفوردر . خصائل وکمالات سائره‌لرندن باشقه شعر وموسیقی‌یه‌ده انتساب تاملری اولوب مخلصلری (الهامی) ایدی. مرتب مذهب دیوانلری ییلدیز کتبخانه‌سنده‌در . برمقداری‌ده عطا تاریخنك دردنجی جلدنده محرردر. غزلیات شاهانه‌لرندن اك مشهوری (آغلار) ردیفلی اولانیدر . (فردوسی اتدی مولی سلطان سلیمه مأوی) ، (حیف جور دور ایله سلطان سلیم اولدی شهید) مصراعلرینك دلالتی اولان (۱۲۲۳)ده مرقد عالیلری (لاله‌لی)ده پدر اکرملری یانده‌در.

اشعارندن :

یاپشدم دامن پاك رضایه هرچه بادا باد
صارلدم خاکپای مصطفی‌یه هرچه بادا باد

ظهورات شئونه تاب وطاقتسز قالوب بیداد
صیغندم درکه ذات خدایه هرچه بادا باد

سروری عثمان افندی « مورخ »

متأخرین شعرادن اولوب (آطنه)لیدر. اولجه (حزنی) تخلص ایدردی. تاریخ نظمنده‌کی مهارتیله مشهوردر. استانبوله کلدکدن صوکره سنبلزاده وهبی افندی‌یه کتخدا اولدی. طبعی هزل کولغه وهجوه [۱] میال ایدی. (سرورینك وفاتی موجب حزن اولدی احبابه) (سروری رفت ازدنیا) مصراعلرینك کوستردیکی (۱۲۲۹) تاریخنده استانبولده وفات ایله‌دی. ادرنه قپو خارجنده طوپجیلرده سنبلزاده‌نك یاننده مدفوندر. دیوانی مطبوعدر. سرورینك ولادتی ، ممالکتندن خروجی ، پدرینك وفاتی ، ربیع‌الاولك بشنده واقع اولمشدر. (۱۲۹۹) تاریخنده طبع ایدیلن سروری مجموعه‌سی نام اثرده تاریخلرینك اك منتخب پارچه‌لری محرردر. ابیاتندن :

درونك تیره ایلر دود غفلت بزم عالمده
صاقین فانوس‌وش دوراینمه هرشمع مرام اوزره

مصارعندن :

یوك دکلدر کندینه حاله صیرتنده سمر

سعید محمد افندی « شیخ - بابا افندی زاده »

بروسه شعرای مشایخندن وطریقت نقشبندیه عرفاسندن اولوب بابا افندی زاده نامیله

[۱] سرورینك هزلیاتی چکیلر بلالردن دکلدر. کندیسی بووجهله نه‌قدر شایان مؤاخذه کورلسه برشئ دینله‌منز. بونلرك بعضیلری بر مجبوریت اوزرینه سویله‌نیلمش اوله‌بیلرسه‌ده کویا صرف اکلنجه اوله‌رق یازلمشلری دخی واردر. حالبوکه کندیسنك علیهنده هجویه‌لر نشر ایتمش اولان اشخاصه عالیجنابانه برصورتده مقابله ایتمك البته بیوکلکه دها موافق دوشردی.

مجبوریتسز هزلیات یازمق ایچون هیچ برسبب صحیح بولونه‌ماز. ارباب قلمك دائما اخلاق عمومیه‌یی اصلاح واعلایه چالیشمه‌لری اك مهم وظائف مدنیه‌دندر. (معلم ناجی)

بنامدر . اشعار ترکیه وبتخصیص فارسیه‌سی سزاوار تقدیردر . رحلتی (١٢٨٨) ده مرقدی حکومت جوارنده‌کی درکاهلرنده‌در . اشعارینك بر قسمی وقتیله بروسه‌ده (نیلوفر) اسمنده‌کی رسالهٔ موقوته ایله نشر اولونمش ایدی . غیر مطبوع مرتب دیوانی واردر . کبرای نقشیه‌دن مکه‌ده مدفون هندی (محمد جان افندی) دن مستخلفدر .

ابیاتندن :

آدمی کرچه زلیخای امل ایلر عزیز
یوسفستان بلادر هپ درو دیوان عشق

علی رضا پاشانك مشهور غزلنی تخمیسندن :

صدق دعوای کر کدر کرچه اثبات ایتمك — حسن امیزش ایله هم خصمی الزام ایله‌مك
ایتمه‌یوب تحقیر هرکسله موالات ایله‌مك — خلقله لازمدر اولدقچه مماشات ایله‌مك
کر بکا اویمازسه ایام اویارم ایامه بن

اشعار فارسیه‌لرندن :

سباب وعلائق بسته‌دل
کی رهی از زحمت این آب وکل

از سبب بکذر مسبب را بدان
همچو خر پا در وحل عاجز ممان

رو قفس بشکن مشو محبوس تن
مرغ لاهوتی بآن سو بال زن

امدی از عالم بالا فرود
باز پر بر لانهٔ اصلیٔ خود

مرحوم دومی الیملك برادری اولوب (١٣١٨) ده بروسه‌ده وفات ایده‌رك برادرینك یاننه دفن اولونان (شیخ حاجی بها افندی) نك دخی طبیعت شعریه‌سی شایان قید وتذکاردر . آتیده‌کی بیتلر صوك زمانلرنده یازدیغی برقصیده‌دن مستخرجدر :

ای اولان بادهٔ اقبال موقت ایله مست — عاقبت ایلیه‌جکدر سنی بو حالك پست
نیه بو رتبه تفاخر نیه بو کبر وغرور — بر کون البت ایده‌جکسن بو کذرکهدن عبور
نیجه دارا وسکندرلری ایتمش امحا — کهنه دنیا بزی‌ده ایتمه‌ده بر بر افنا
عرض حال ایله مخلوقنه خالق وار ایکن — صوکره کل صاندیغك البتده اولورسا که دیکن

مهری راحله خانم

بنام عثمانلی شاعره‌لرندن اولوب (دیاربکر)لیدر . السنهٔ ثلثه اشعارینه وقوفی ، برای زیارت خطهٔ عراقیه‌یه سیاحتی ، طریقت قادریه‌یه انتسابی واردر . ٢٩٠ ده درسعادته گله‌رك صدر اسبق (یوسف کامل پاشا) مرحومك مجمع عرفان اولان قوناقلرنده اقامت وشعرای شهر میاننده احراز شهرت ایتمشدر . آثار شعریه‌لرندن بعضلری خراباتده محرردر . (١٢٩٤) تاریخنده ارتحال ایده‌رك ادرنه قپوسی خارجنده اوتاقجیلر محله‌سنده‌کی قادری درکاهنه دفن ایدلدی .

ابیاتندن :

آشنالر سنك طعن اندازاولورلر هر طرف   واقف اولسه حالمه بیگانه‌لر آغلار بکا

بر مرثیه‌سندن :

فراغت کلشم فانی جهاندن خصم جاناندر   نه بیلسون مهربانلق وسمن اول کیم اصلی ناداندر
فلك دلخواهم اوزره دوتمدی برکشته دوراندر   نهال نازنینمدن جدا حالم پریشاندر
بنم کوکلم قزل کل غنجه‌سی وش طوب طولوقاندر
آچیلمق اختیار ایتمز اکر یوزبیك بهار اولسه

سامی عبدالرحمن پاشا

وزرای دولت علیه اعاظمندن وارباب علم وادبدن بر ذات عالیقدر اولوب تولدی موره قطعه‌سنك (طرابولیچه) قصبه‌سنده‌در . ٢٣٩ ده مصره هجرت ومحمد علی پاشا معیتنده سنه‌لرجه ایفای خدمت ایلمشدر . ٢٦٥ ده مصر خدمتندن آیریله‌رق اولا ترحاله متصرفلغنه بعده متعدد ومهم مأموریتلره تعیین اولونمشدر . (٢٩٥) ده وفات ایدوب سلطان محمود عدلی تربه‌سنه دفن ایدلدی . علوم دینیه وحکمیات اسلامیه‌ده شعر وانشاده مهارت تامه‌سی اولوب مطبوع منشأت واشعاریله اعتقادات دینیه ومراسم وآداب انسانیه‌یه متعلق (رموز الحکم) عنوانلی براثر حکیمانه‌سی برده (کشور درون) اسمنده حکمت اخلاقدن باحث رساله‌سی واردر . بو رساله ١٣١٢ تاریخنده ادبای عربدن (طرابلس شام) لی (عبداللطیف افندی) طرفندن تعریب وطبع ایدلمشدر .

صدراسبق فؤاد پاشا حقنده سویله‌دیکی منظومهٔ عارفانه‌در :

ای زائر صاحب نفس   حب سوادن میلی کس   دنیاده قالماز هیچ کس
الله بس باقی هوس

هر تن بتر بر درد ایله | که کرم ایله که سرد ایله | اوغراشمغه هر فرد ایله
دکمز بو دنیای اخس

بنده فؤاد عصر ایدم | فص نکین صدر ایدم | نقش همایون سطر ایدم
کوستردی چرخ دون عبس

دلخسته اولدم برزمان | تدریج ایله بتدی توان | اوچدی نهایت مرغ جان
چونکه خراب اولدی قفس

سوندی چراغ عافیت | ظلمتده قالدی شش جهت | آچیلدی صبح آخرت
انوار حقدن مقتبس

بولدم او دم سبحانمی | عرض ایلدم عصیانمی | مطلوب ایدوب غفرانمی
رحمتله اولدی دادرس

یارب بو عبد روسیاه | ایتدمسه ده یوز بیك کناه | درکاهکی ایتدم پناه
عفو کدر انجق ماتمش

پدر عالیلری عرفای مشایخ خلوتیه دن (شیخ نجیب افندی) نك ده حکیمانه منظومه لری واردر. جمله :

اولور ساحل رس مقصود البت زورق امید
صالینسن بحر افکاره دل اهامدر یمدر

سعید پاشا « دیار بکرلی »

اجلهٔ ادبای عثمانیه دن فاضل ، مورخ ، حکیم بر ذات عالیدر . اك صوك مأموریتی اولان ردین متصرفلغنده یعنی (١٣٠٨) سنه سنده وفات ایله دی. آثار مطبوعه سی : (میزان الادب)، دیوانچهٔ اشعار) ، (مرأت صحت) ، (تورکجه خلاصهٔ منطق) ، (نخبة الامثال) ، تبصرة الانسان) ایله خلقت بشردن زمانمزه قریب اولان وقایعی جامع بولونان طقوز جلددن ارت (مرأت العبر) اسمنده کی تاریخ عمومیسیدر . اشعار حکیمانه سندن : (مستقیم اول ضرت الله اوتاندرماز سنی) نقراتلی منظومهٔ رعناسی مکمل بر درس اخلاقدر . (میزان الادب) بیات عثمانیه نامنه لسانمزده یازیلان آثارك مهملرندندر .

غزلیات حکیمانه لرندن :

کاملك ادنا قصوری درعقب مشهور اولور
بدرده جزئی قصور اولسه همان منظور اولور

جمله‌دن تحصیل خشنودی نه ممکن حا که
صلحی جائز اولمازاول قومك كه ناحصور اولور
وقت اقبالنده قاصردر كبارك همتی
مرتفع اولدقجه شمسك سایه‌سی مقصور اولور
حسن صیت اصحابنی هریرده ایلر دلخراش
موقع تخدیش مطرب سینهٔ سنطور اولور
اضطراب نیشدن ایتمز حذر نوش استه‌ین
مأخذی شهد لذیذك خانهٔ زنبور اولور
قابلیت قهرایله محو اولمازاهانندن « سعید »
ریك صافی آتش سوزان ایله بللور اولور

ابیاتندن :

كیزلی قالماز سوء اعمالی اسائت اهلنك
دهرده هر كوش اصم هر دیده نابینا دكل

حق و باطل نور عدل ایله نمایاندر « سعید »
فرق اولنماز نیك وبد كیتسه نظردن آفتاب

مصارعندن :

ناقابل ایچون پند حكیمانه نه حاجت

اخلاق منظومه‌سی :

سن اوصاندرمه الی الده اوصاندرمز سنی
حیله‌كارلق ایله كیمسه دولاندیرمز سنی
دست اعدادن صغوق صو ایچمه قاندرمز سنی
قورقمه دشمندن كه آتش اولسه یاندرمز سنی
مستقیم اول حضرت الله اوتاندرمز سنی
هب كچر عالمده هیچ برحالته یوقدر سكون
ذوقه باق دكمز تأسف ایتمكه دنیای دون
استقامت شراعدادن سنی ایلر مصون
حق ایدر اصحاب صدقك خصمنی البت زبون
مستقیم اول حضرت الله اوتاندرمز سنی

ایسترایسه‌ك حفظ ایده عرضك خدای لم یزل
عرضنه اعدای بدخواهك بیله ویرمه خلل
تا ازلدن سویلنور خلقك دلنده بو مثل
جلب ایدر البته انسانه مکافاتی عمل

مستقیم اول حضرت الله اوتاندرمز سنی

غره لنمز روز اقبالن کوروب اهل خرد
هر کونی برقدر ایدر تعقیب هر سبقی احد
سیل موت ایتدکده برباد عمری بخت ایتمز مدد
بویله آتش مشرب اولمه خاك اولور بر کون جسد

مستقیم اول حضرت الله اوتاندرمز سنی

خلقی تخریب ایلمیوبده کندك آباد ایله
بو جهانده او یاپوب عقبایی برباد ایله
نفعك ایچون ظالم بی رحمه امداد ایله
عالمی تنفیر ایدن احوالی معتاد ایله

مستقیم اول حضرت الله اوتاندرمز سنی

سیئات انسانه نفس کترینندن کلور
هر خجالت آدمه سوء قرینندن کلور
عزت وذلت مکانه هپ مکیننندن کلور
استقامت مستقیم الحاله دیننندن کلور

مستقیم اول حضرت الله اوتاندرمز سنی

دشمنی تذلیل ایچون حیله‌یله ایتمه اشتغال
حسن افکاره اولور حائل جهانده سوء حال
یوزصویی دوکه تأسف چکمه ایتمه قیل وقال
سن سقیم اولمه ویرر مقصودك البت ذوالجلال

مستقیم اول حضرت الله اوتاندرمز سنی

آت ریایی الدن اصلاحه چالیش افعالکی
بوش بوغازلق ایتمه تعدیل ایله قیل وقالکی
سن نه درلو صاقلایم دیرسه‌کده سوء حالکی

حق تعالى سندن اعلمدر سنك احوالكى
مستقيم اول حضرت الله اوتاندرمز سنى
حالكه شيطان كولر كوردكده سنده غفلتى
اوستكه كولدرمه اويله دشمن بد سيرتى
خائن اولمه وير امانتله جهانه شهرتى
هركسك دستنده‌در عالمده ذل و رفعتى
مستقيم اول حضرت الله اوتاندرمز سنى
ضامن وكافل اولان ارزاقه خالقدر سكا
ماسوايه سرفرو ايتمك نه لايقدر سكا
اضطرابى جلب ايدن ميل علايقدر سكا
غير ايچون دوشمه لسان ناسه يازقدر سكا
مستقيم اول حضرت الله اوتاندرمز سنى

اك صوك آثار منظومه‌سندن :

سحردن نشر ايدر انوارنى خورشيد عالمتاب
نمايا ندر كريم الخالقك استعدادى نشأتده
تلوندر اولان نقصان قدر ورغبته بادى
مساويمى اولور پيروزه و الماس قيمتده

سعدالله رامى پاشا «اسعد مخلص پاشا زاده»

انشا وادبيات عثمانيه‌ده وفرانسز لساننده اقتدارى مسلم اولان وزراى عثمانيه‌دن وشناسى، ضيا پاشا، كمال بك كبى ادبيات جديده‌مزك مؤسسلرندن معدوددر. (١٢٥٤) ده ارضرومده دوغمشدر. برچوق مأموريتلرده بولوندقدن صوكره ويانه سفارتنده ايكن (١٣٠٩) تاريخنده هوا غازيله منتحراً وفات ايله‌دى. جنازه‌سى (استانبول) ه كتيريله‌رك سلطان محمودعدلى تربه‌سى حظيره‌سنه دفن ايديلدى. آثار اديبانه‌سى ادبيات عثمانيه‌يه زينت ويرمكده‌در. برقاچ مكتوب قيمتدارى نمونهٔ ادبيات عثمانيه‌ده محرردر. محرراتنده شيوهٔ مخصوصى همان ناقابل تقليد سهل ممتنعلردن ومنقح وموجز يازمقده‌كى اقتدارى ايسه هركسه ميسر اوله‌ميان خصائص ادبيه‌دندر. داخليه ناظر اسبقى مرحوم سعيد افندى زاده محمد غالب بك طرفندن (سعدالله

پاشا یاخود مزاردن بر ندا) نامیله ترجمهٔ حال و مناقبی اخیراً نشر اولونمشدر . آثار نثریه وشعریه‌سنك ترتیب ونشر ایدلمه‌سی سزاوار تأسفدر . (لامارتین)ك (لاق) عنوانلی منظومه‌سنی نظماً ترجمه ایتمشدرکه انافس آثاردن معدوددر .

ابیاتندن :

زمان زمان ترقی جهان جهان علوم
اولورمی جهل ایله قائم بقای جمعیات

حقیقی کوروش :

اون طقوزنجی عصر

ایرشدی اوج کمالاته نور ادراکات — یتشدی رتبهٔ امکانه قسم ممتنعات
بسائط اولدی مرکب، مرکب اولدی بسیط — بداهت اولدی تجاربله خیلی مجهولات
مجاز اولدی حقیقت، حقیقت اولدی مجاز — ییقلدی بلکه اساسندن اسکی معلومات
مباحث فلك و عرض و حکمت و کیمیا — دکل وساوس اذهان وهم وتمثیلات
مسائل نظریه تجارب اولدی سند — ایرشدی حد یقینه فصول ظنیات
عقول زاهره صاعد فضای اجرامه — قوای جاذبه قانونی پایهٔ مرقات
نفوس فاکره نازل قعارهٔ ارضه — دلیل مبحث تکوین دفاین طبقات
هوا و برق و ضیا و بخار و مقناطیس — ید تصرف انسانده عنصر حرکات
ضیا، خیالاً ایکن شیمدی بالفعل ساعی — ظلال، زائل ایکن شیمدی زیور مرأت
صدا، حساب مسافاتده مخبر صادق — بخار، ظلمتی تنویرده ابدع آیات
جهات اربعه‌یه برق ناقل اخبار — بخار، بحر و بر اوستنده حاصر نقلیات
تفاخر ایلمه‌سینمی بو عصر، اعصاره — قیصالتدی بعد زمان ومکانی مخترعات
نه قالدی چشمهٔ حیوان، نه داروی سهراب — نه قالدی نسخهٔ افسون، نه حکم طلسمیات
نه قالدی سعد طوالع، نه قالدی نحس قران — نه قالدی رمل و کهانت، نه قالدی جفریات
نه وار هماده سعادت، نه وار شآمت بوم — مقید اصل اراداته جمله مجعولات
نه اطلس عالمی حامل، نه زهره فاعل کل — دکل عقول فلاطون اصول تکوینات
نه قالدی ظن تناسخ، نه قالدی نارمجوس — دکل عقوله اقانیم قبلهٔ حاجات
اساس حکمت عصر اولدی وحدت باری — تعمم ایلدی اصل الاصول معتقدات
بولور کیدر جهت وحدتن عموم ملل — وجود وحدتی مثبت اولنجه معقولات

حدود حق و وظائف معین وثابت — نه قالدی جبر و تغلب ، نه قالدی کیفیات
حقوق شخص وتصرف مصون تعرضدن — ویرلدی عالم عمرانه باشقه تنسیقات
نه عمرو، زیدك اسیری نه زید عمروه ولی — مؤسس اس مساواته نص موضوعات
منور ایله‌دی اذهانی انتشار علوم — مکمل ایله‌دی نقصانی فیض مطبوعات
مغارب اولدی دریغا مطالع عرفان — نه قالدی شهرت روم وعرب، نه مصر وهرات
زمان زمان ترقی ، جهان جهان علوم — اولورمی جهل ایله قابل بقای جمعیات

سالم سلیمان بك «اسکداری»

زمانمزده طرز قدما اوزره شعر سویله‌مکله اشتهار ایدن اصحاب اقتداردن وطریقت مولویه منتسبیندن بر ذات اولوب (اسکدار) لیدر . صدراسبق (صوفی محمد پاشا) سلاله‌سندندر. مالیه دیون عمومیه شعبه‌سی خلفاسندن ایدی. نثرده‌کی اقتداریده شعری نسبتنده‌ایدی . (۱۳۱۱)ده (اسکدار) ده ارتحال ایله‌دی . تونس باغندن قره‌جه‌احمده کیدن جاده‌نك وسطنده‌وصاغ طرفده یول اوزرنده مدفوندر . غیر مطبوع دیوانی واردر .

ابیاتندن :

روبتله ظفر قابلمی کنه حکمت حقه
سن ایستر ابن سینا، ایستر افلاطون یونان اول

انیس بزمك اولسون آشنا یاد اولماسین دیرسه‌ك
غمك فاش ایله اعدایی دلشاد اولماسین دیرسه‌ك
لباس عقلی تطهیر ایله حوض شرع غرادن
لکده کوب خروش سیل الحاد اولماسین دیرسه‌ك

ویرمه وجود نفسکه ای متبل زعیم — اقباله‌در پرستشی خلقك سکا دکل
برکلنهال اول که هزاری خزانی یوق — بر آشنایی بول که هزار آشنا دکل

سری پاشا «کریدی»

وزرا وادبای عثمانیه‌دن فاضل بر ذات اولوب مسقط رأسی کریدك (قندیه) قصبه‌سیدر . ا کمال

تحصیلدن صوکره مکتوبجیلق ، متصرفلق ، والیلك کبی خدمات مهمه‌ده بولونه‌رق اك صوك مأموریتی اولان دیار بکروالیلکندن مأذوناً استانبوله عودتندن برآز صوکره یعنی (١٣١٣)ده ارتحال ایتدی. سلطان محمود تربه‌سی حظیره‌سنده مدفوندر . نثری نظمنه فائق ایدی. مطبوع مؤلفاتی شونلردر :

(سر قرآن) ، (احسن‌القصص) ، (سر فرقان) ، (سر انسان) ، (سر تنزیل) ، (سر استوا) ، (رؤیت باری حقنده رساله) ، (شرح عقائد و حاشیه‌لرینك ترجمه‌سی) ، (نقدالکلام فی عقائدالاسلام) ، (آراء ملل) ، (روح) ، (نورالهدی لمن‌اهتدی) ، (مکتوبات سری پاشا) ، (غلطات) ، (نمونهٔ عدالت) .

ابیاتندن :

ظالملره مهل اولماسه مطلوب الهی
بر دمده یاقار عالمی مظلوملرك آهی

کافی بکا بیلمك بنی هیچ بیلمسون عالم
زیرا بیوك آفتدر او شهرت نه‌مه لازم

ذاتی کرك بوز آقنی یوقسه نه‌ایله سه‌ك
اولماز سیاهیٔ ازلی شسته آب ایله

آثارینه دائر مختصر ایضاحات :

١ (سرقرآن)
٢ (احسن‌القصص)
٣ (سرفرقان)
٤ (سرتنزیل)
٥ (سراستوا)

بو آثارك کافه‌سی امام (فخرالدین رازی)نك تفسیر کبیری اساس مأخذ اتخاذ ایدیله‌رك سور قرآنیه‌دن مختلف سوره‌لرك مفید ومختصر ترجمه وتفسیرلرینه دائردر .

٦ (رؤیت باری حقنده رساله) رؤیةاللهك امکان وعدم امکانه دائر متکلمین ایله معتزله‌نك اقوالندن خلاصه ایدلمش براثردر .

٧ (شرح عقائد و حاشیه‌لرینك ترجمه‌لری): عقاید نسفیه شرحی علامه تفتازانی ایله حاشیه‌لرندن اولان عصام‌سیلکوتی وسائره کبیلرك مسروداتنك ترجمه‌لریدر .

۸ (نقدالكلام فی‌عقائدالاسلام): عقائد شرحی علامه تفتازانی ایله خیالی ، سیلكوتی وسائره‌دن تلخیص ایدلمش منقح بركلام وعقائد كتابیدر .

۹ (آراء ملل): بوده نقدالكلام وادیسنده براثردر .

۱۰ (روح) : روح حقنده اكابر علما ایله حكمادن بعضیلرینك اقوالنی مبین‌در .

۱۱ (نورالهدی لمن اهتدی): اقانیم ثلاثه‌نك بطلاننه بوگونكی الده موجود (اناجیل)ك محرفیتنه دائردر .

۱۲ (مكتوبات) : رسمی غیر رسمی مكتوباتنی حاویدر . انشا ایله متوغل اولانلره فائده بخشدر .

۱۳ (غلطات) : (علامه ابن كمال)ك غلطات رساله‌سنه بعض موادك علاوه‌سندن حصوله گلمش بررساله‌در . وزیرفاضل منیف پاشانك محاكمه‌لی برتقریضنی حاویدر .

مراد علی بك « جودت پاشا زاده »

فاضل شهیر جودت پاشانك مخدوم فضیلتمندیدر علوم ادبیه ایله فنون ریاضیه‌ده بهره‌دار ایدی. اسملری بروجه‌آتی تعداداولونان مؤلفات مطبوعه‌لرندن باشقه غزته و رسائل موقوته‌لر ایله‌ده برچوق آثار قیمتداری نشراولونمشدر . گنج دینه‌جك برسنده و (۱۳۱۸) تاریخنده وفات ایده‌رك پدرعالیلری یاننه دفن اولوندی . (میزان العقول فی المنطق والاصول) و(لسان المیزان) اسملرنده‌كی اثرلری لسانمزده « منطق » ه دائر یازیلان آثارك مهملرندن‌در .

عروض عثمانی رساله‌سیده اشعار عثمانیه ایله اشتغال ایدنلر ایچون موجب استفاده‌در .

فرانسز ریاضیونندن « سونه » نك (حساب تفاضلی وتمامی) سنی‌ده ترجمه ایتمشدركه خط دستیله محرر نسخه‌سی طرف عاجزیدن دارالفنون عثمانی كتبخانه‌سنه اهدا قلنمشدر .

« قواعدالتحولات فی حركات الذرات » اسمنده ریاضیه‌یه متعلق قیمتلی براثری‌ده واردر .

منیح سلیمان افندی « بروسه‌وی »

شعرای عثمانیه‌دن صاحب دل برذات اولوب طریقةً مولوی مولداً بروسه‌ویدر . صوك مأموریتی اولان عسكری تقاعد صندوقی نظارتندن متقاعد ایكن سنك مزارنده محرر (منیح افندی‌نك اولدی مكانی خلدنعیم) مصراع تعمیه‌دارینك دلالتی اولان (۱۳۱۸) تاریخنده

اسکداردە ارتحال ایتدی سلیمیه درگاهی حظیرەسندەبرادری یاننده مدفوندر . مرتب دیوانی مطبوع ومشهوردر . سوزشلی مرثیەلری و :

(دیار غربته دوشدم وطندن آیرلدم وطن کوزمده دکل آه سندن آیرلدم)

مخمسی کبی لطیف شعرلری واردر .

ابیاتندن

دیدەلر دیدارکه ایتمز کفایت شوقدن
داغلرکیم سینەده کوزکوزنکهباندر سکا

دلده کیم عشق اوله اضماری اولورمی قابل
شمعك البت کورونور شعلەسی فانوسندن

سلیمان پاشا «استانبولی»

فضلای مشیراندن برذات اولوب شهریدر. مکتب حربیەدن نشأتندن صوکره کوچوك بویوك تعیین اولندیغی قطعات عسکریەده ابراز رویت وشجاعت ایلەمشدر. مکاتب عسکریه نظارتنده ایکن مکاتب رشدیهٔ عسکریه ایله منشـأ معلمینی کشـاد ایتمش وبویولده پك چوق آثار ترقی کوسترمشدر . اولا قرەطاغده ١٢٩٣ ده بعده عثمانلی روس سفرنده شبقەده باش قوماندانلق ایله مردانه محاربەلر ایلەدی . فقط خلع وقعەسنده بولندیغندن ناشی ختـام حربده غریب برصورتده تحت محاکمەیه آلنەرق رتبەسی رفع ایدیلوب بغدادده اقامته مأمور ایدیلەرك ١٤ سنه منکوبا قالدی(١٣٠٨) ده ارتحال ایدەرك ائمهٔ اثناعشردن(امام موسی الکاظم) حضرتلرینك جامعی داخلنده واقع ابا یوسف حضرتلرینك مسجد شریفلری مدخلنه دفن ایدلدی .

مؤلفاتی بروجه آتیدر .

١ (مبانی الانشا) بلاغت عثمانیه قواعدینی مبین اولوب ایکی جلد اوزره مرتبدر .
٢ (تاریخ عالم) خلقتدن ظهور اسلامیته قدر اولوب برجلد کبیردر .
٣ (صرف ترکی)
٤ (علم حال صغیر)
٥ (عمدة الحقایق): ١٢٩٣ (عثمانلی ـ روس) سفرینه دائر تاریخ مفصلدر .

٦ (ترجمهٔ رسالهٔ ارادهٔ جزئیه): آقکرمانی رسالهسنك ترجمهسیدر .

٧ (علم حال کبیر)

٧ (حس انقلاب): سلطان عزیزك خلعیله سلطان مرادك جلوسندن باحثدر . بعض اشعاریده اولوب مخلصی (حسنی) در

ابیاتندن:

حرص و آز اصحابنه ویرمز کسل شغل جهان
باری آرتدقجه بشاشت کوسترر حماللر

مخدومی سامی بك طرفندن (سلیمان پاشا محاکمهسی) نامیله ١٣٢٨ ده نشر اولونان اثر کبیرده صاحب ترجمهنك ترجمهٔ حالی ، حیات سیاسیه و سائرهسی بر تفصیل تحریر ایدلمشدر . (تاریخ عالم) دن دولایی (١٨٧٥) ده (پارس) ده انعقاد ایدن جغرافیا قونغرهسندن ایکنجی رتبه برمدالیه آلمشدر .

(عمدة الحقایق) ١٢٩٣ (عثمانلی ــ روس) محاربهسی تنقید یولندهوقتیله یازلمش و جریدهٔ عسکریه ایله نشر ایدلمش اولان (حرب اخیر و استحکامات) نامندهکی اثری تنقیداً قلمه آلنمش (٣٠٠٠) صحیفهیی متجاوز برکتابدرکه مکمل خریطهلری ده جامعدر .

سلانیکلی توفیق افندی

محررین عثمانیهنك غیور و مقتدرلرندن بر ذات اولوب اوتوز کسور سنه عالم مطبوعاتده باخصوص مقالات عدیدهسیله ایفای خدمات قلمیهده بولوندی . (١٣٢٨) تاریخنده برای تداوی ویانهده ایکن ارتحال ایدهرك نعشی سلانیکه نقل ایدلدی .

باشلیجه ترجمه ایتدیکی رومانلر : (سرسر یهودی)، (قورقونج سفینه)، (مدهش قورصانلر) (شهرساح)، (رومان جزدانی) وسائرهدر. معلومات تاریخیهسی دهواسع ایدی. مختلف لسانلردن جمع وترتیب ایتدیکی برقاچ پارچه آثار تاریخیهسنی نشره موفق اولامامشدر . یالکز (مصور هندستان سیاحتنامهسی) اسمندهکی اثر تاریخیسندن برقاچ جزؤ و (اصلاحات عثمانیه تاریخی) نامندهکی اثرندنده ایکی جزؤ نشر اولنمشدر .

سلیم ثابت افندی «استانبولی»

علمای ادبادن برذات اولوب ادرنه ولایتی داخلندهکی (ویزه) لیدر . مدت مدیده معارف

نظارتنده ومكاتب معلملكنده ايفاى حسن خدمت ايله‌دى (١٣٢٦) سنه‌سنده ارتحال ايده‌رك ايوبده كاشغرى دركاهى قربنده عائله‌سنه مخصوص مزارستانه دفن ايدلدى السنهٔ ثلثه ادبياتيله اوروپا لسانلرندن فرانسزجه‌يه واقف ايدى. اصول جديده اوزره تدريسات ابتدائيه ورشديه پروغراملرينه موافق رسائل عديده نشرينه موفق اولدى. قواعد ادبيه‌دن باحث (معيار الكلام) ايله (مختصر صرف عثمانى)، (مختصر نحو عثمانى)، (مختصر تاريخ عثمانى) كبى رسائل مفيده‌سى واردر . ترجمهٔ حالى سبق ايدن خواجه تحسين ايله برلكده تعليم و تعلم ضمننده پارسه اعزام اولونه‌رق آلتى سنه تحصيل ايله شهادتنامه آلمش وعين زمانده پارس مكتب عثمانيسى لسان عثمانى معلملكنى ايفا ايله‌مشدى .

سعيد افندى « محمد سعيد افندى »

لسان عثمانى قواعدينك دقايقنه واقف بر ذات معارفسمات اولوب شهيردر . علوم آليه و عاليه‌يى (روسجقلى شيخ مصطفى افندى) دن ادبيات عربيه‌يى‌ده وقتيله استانبول‌ده كشاد ايديلن « الجوائب » مطبعه‌سنده اديب عربى (احمد فارس افندى)دن تعلم ايتمشدر . طول مدت مكاتب عاليه‌ده علم اخلاق ولسان عثمانى تدريس ايله‌دى . واسع برصورتده السنهٔ ثلاثه نوادر و فوائد ادبيه‌سى مستحضراتنه مالك ايدى . (١٣٣٧) سنه‌سنده متقاعداً ارتحال ايده‌رك (ايوب) ده عائله‌سى قبرستانته دفن ايدلدى . آثار مطبوعه‌سى :

(١) وظائف الاناث
(٢) اخلاق حميده
(٣) معكس فضيلت
(٤) ترجمهٔ المنقذ من الضلال « ترجمهٔ حالى علما فصلنده محرر ذهنى افندى ايله مشتركدر »
(٥) ترجمهٔ اطواق الذهب « » »
(٦) ترجمهٔ تحفة الاريب فى رد اهل الصليب: « » »

سامى بك « سليمان پاشا زاده »

سامى بك فضل وعلميله ، عزم ورزميله مشهور مشير سليمان پاشانك اوغليدر . ١٢٨٣ تاريخ هجريسنده استانبولده دوغمش ، ابتدائيه ، تاليه ، عاليه تحصيللرينى على الاعلا درجه‌ده كوروب

اكمال ایتمش و عائله‌سندن یوکسك بر تربیهٔ دینیه و ملیه اخذینه موفق اولمش نزیه ، تراشیده براسلوب صاحبی قیمتلی برشاعردر .

مرحومك مکارم اخلاقیه‌سی کمالات علمیه‌سیله متناسب وحتی داها یوکسك بر درجه‌ده ایدی.

(علم تربیهٔ اطفال) عنوانلی ترجمه وتلفیق صورتیله مطبوع براثری اولدیغی کبی «فروبه‌ل وپستالوجی اصوللرنده تعلیم وتربیه درسلری» نامنده‌ده جداً گزیده برترجمهٔ مطبوعه‌لری واردر.

مشترك (قاموس تربیه) و مستقلاً (مختصر قاموس فلسفه) عنوانلی ناتمام و نامطبوع متروکات قاممیه‌سی واردر ؛ بناءً علیه سامی بك هم أیی برشاعر عالم ، هم ده متفکر برمربی ایدی. مختلف رسائل موقوته‌ده بر چوق اشعار آبداری و مقالات ادبیه و تربیویه‌سی واردر . نامنه نسبتله قدردان ارقاداشلرندن نائل رشید بك طرفندن « سامی بك » عنوانلی بر اثر میدانه گتیرلمش و مرحومك همان بالجمله اشعاری و قسماً مقالاتی بو کلیاته ادخال ایدیلدیکی کبی ، معاصر ارباب فکر وقلمك‌ده مشارالیه حقنده‌کی احتساساتی جمع وتثبیت اولونمشدر .

تاریخ وفاتی (١٣٣٧) اولوب (ایوب) ده مدفوندر .

مشهور برشعری بروجه آتی‌در :

حقیقت

بیللرجه حقیقت دیه روح بشریت
برنور آرامش قعر سموات وزمینده . . .
بیللرجه، عصرلرجه ، . . فقط نور حقیقت
قالمش ینه زیر تتق محتشمنده .
بر لمعهٔ امید ایله بعضاً شب افکار
یانمش وطوتوشمش کبی . . . دیرکن ینه سونمش .
چارپیشمش ازلدن بری ایمان ایله انکار ،
وارلق بیله، وجدان بیله بر هیچلکه دونمش .

أی ظلمت اعصار ایله گمراه اولان انسان !
أی قارده‌شم ، أی قلب ألمدیده و مجروح ،
کل، عرش حقیقت سکا، هردم سکا مفتوح . . .
کل نور حقیقت سکا ، هردم سکا تابان . . .
کل، کندیکه باق! ایشته حقیقت سن او، وارسك؛
نفسکده بدیدار او حقیقتکه آرارسك !

سعید بك « كمال پاشازاده محمد سعید بك »

زمانمز ارباب قلمنك سر آمدانندن بش لسان (عربجه ، فرسجه ، تورکجه ، فرانسزجه ، آلمانجه) ادبیاتنه واقف بر ذات اولوب آتی الترجمه احمد کمال پاشانك محدومیدر .
مملکتمزك حیات عرفان وادبنده برغزته محرری صفتیله پك چوق مساعیسی و فعالیتی سبق ایتمش ونام وشهرت قازانمش بر محرر بر منشیدر . یازدیغی آثارده اصول انشاواده فوق العاده اعتنا ایتدیکندن غزته ستونلرنده کوروان مقالاتی دخی اسلوب نقطهٔ نظرندن بر خصوصیتی بر اهتمامی حائزدر . اسلوبی بر آز چتین و مسلسل عبارات واوزون جمله لرله براز زیاده بزنمش اولمغله برابر ینه تراشیده ومتین ورونق داردر . اسکی (طریق) اسکی (وقت) غزته لرینك باش ستونلرنده ، (اجمال احوال) عنوان عمومیسی آلتنده سیاسیاتده ولسان بحثلرنده کی مناقشات ومباحثاتیله ده ادبیاتده اولان وقوف واحاطه سی مسلم ایدی . فرانسزجه دن حقیله ترجمه یه واقف اولدیغنه ده متعدد ترجمه لری وازجمله (غلطات ترجمه) اسمنده کی اثری شاهددر .
(١٣١٧) ده شورای دولت بدایت محکمه سی رئیسی ایکن یمنه نفی ایدلمش وبدایت مشروطیتده استانبوله کلەرك تنظیمات دائره سی ریاستنه تعیین اولونمش وبرقاچ سنه صوکره تحدید سن قانوننه تبعاً تقاعده سوق ایدلمشدر . « ١٣٣٩ » ده ارتحال ایده رك (سلیمانیه) ده پدرعالیسی یاننه دفن ایدلدی .

آثار مطبوعه لری :

(١) فضائل اخلاقیه.
(٢) غرائب عادات اقوام .
(٣) غلطات ترجمه.
(٤) دارالکتب.
(٥) سفیرلر وشهبندرلر .
(٦) تشبثات جرمیه .
(٧) محاکم .
(٨) حقوق دول .
(٩) تشهیر اضمحلال.
(١٠) اصول مسئولیت وکلا .
(١١) وظائف عدلیهٔ اطبا.

(١٢) اصول معيشت انسان.

(١٣) ١٣٠١ و ١٣٠٢ سنه‌لرنده مكتب حقوق‌ده تدريس ايتدكلری « حقوق سياسيهٔ عثمانيه »
معارف نظارتی نامنه تأليف ايتمكده اولديغی فرانسزجه‌دن توركجه‌يه بويوك قطعه‌ده
(قاموس سعيد) اسمنده‌كی اثر مهمك اكمالنه مع التأسف موفق اولامايوب آنجاق (٢٢)
فورمه‌سنی نشر ايده‌بيلمشدركه صوك فورمه « a-n » حرفنه‌قادادر .

اشعارندن :

اخلاق ايله‌در نظام عالم　　اخلاق ايله‌در كمال آدم
سمت ادبه كيديله نجه　　اخلاقه نظر ايدلمه نجه
ترجيح ايديور علومه جهلی　　عالمده نجه معارف اهلی

ش

شاه چلبی « آفيونه قره حصاری »

كرميانی الياس پاشا اولادندن وقره حصار چلبيلرندن برذات اولوب (٧٨٠) حدودنده
قوله‌ده ارتحال ايتدی. اسرارده‌تذكره‌سنده فارسی العباره عاشقانه برنعتی مندرجدر

مطلعندن :

جز جمالت چون درون پاك رامحبوب نيست
بس بعقل اسباب حسن جوهرت محبوب نيست

شيخی « يوسف سنان كرميانی »

قدمای شعرا واطبای عثمانيه‌دن اولوب شيخی مخلصی (حاجی بايرام ولی) حضرتلری طرفندن
ويرلمشدر. چلبی سلطان محمد وسلطان مراد ثانی دورلرنده برحيات ايدی . (سيدنسيمی) ايله بروسه‌ده
بولوشدقلری (لطيفی) نك روايتندندر . (٨٢٦) ارتحال ايتدی . كوتاهيه قربنده مدفون
اولديغی متواتر ايسه‌ده موقعی معين دكلدر . قواعد شعريه‌يی (احمدی) دن تلمذ ايلمشدر. اشعارينك
لفظنده اولقدر ملاحت يوقسه‌ده مثنوياتی استادانه‌در . (خوانبامهٔ عطار) ی نظماً ترجمه ايتمشدركه
برنسخه‌سی مغنيساده (مراديه) كتبخانه‌سنده واردر. سلطان مراد مشار اليهك امريله شيخ نظامی

نك (پنج كنج) اسميله معروف (خمسه) سندن (خسرو وشيرين) حكايهٔ مشهوره سنك تركجه نظمنه باشلامش ايسه‌ده اكماله موفق‌اولاميوب همشيره زاده‌سى (خورشيد وفرحشاد) ناظمى (جمالى) اتمام ايتمشدر . اكمال تحصيل ايچون ايرانه كيده‌رك سيدشريف ايله مشاركت ايتديكى « سهى » تذكره‌سنده مذكوردر . كنديسنه غدرى التزام ايدن بعض ارباب غرضى تشهيراً (خرنامه) اسمنده برمنظومه‌سيله مرتب ديوانى واردر . (۹۰۱) ده وفات ايدوب (ايوب) ده مدفون اولان ديكريكنى (ملاقاسم عذارى) ده فضلاى شعرادن بر ذات ايدى . (شرح مواقف) ك الهيات بحثنه حواشيسى ، مولانا « لطفى » نك « سبع شداد » عنوانلى سؤاللرينه جوابى ايله اشعار تركيه وفارسيه‌سى‌ده واردر .

ابياتندن :

كل يوزك مجموعه‌سندن نيجه كيم دفتر دوزر
ويرراوراقن ايله چوق نسخه‌سن ابتر دوزر

مثنوياتندن :

قدرينى بيل عمرك‌ك اى بوالهوس
بردم ايمش خوش كورآنى برنفس
سود وزيان چون يمه دنياغمن
غم ير ايسه‌ك بارى يه عقباغمن

خسرو شيرين منظومه‌سنك مطلعى :

بحمد الواحد الاحد القديم
و بسم الله ذى المن العظيم
سلام الله يا خير الانام
عليك والنبيين الكرام
خدايا بيزه توفيقى رفيق ايت
مقام حقه تحقيقى طريق ايت
آچيق طوت حكمت وتوحيد بابن
كوزومدن كوتوروب تقليد خوابن
يقينك نورنى جانه چراغ ايت
كوكلدن ظلمت شكى ايراغ ايت

خسرو شیریننده‌ن :

زهی حسن کیم اوزوندندر حیاتی
قمو فانی وباقی پاك ذاتی

زهی قادرکه آکا خلق کونین
اولا اهون که سکا طرفة العین

شعروانشاده شهرتی « شیخی » طبابتده‌کی شهرتیده (حکیم سنان) در .
کنزالمنافع فی احوال الامزجه والطبایع » اسمنده براثرطبیسی واردر . (٨٠٤) تاریخنده استنساخ ایتدیکی «نی نامه» (بشیکطاش) ده (یحیی افندی) کتبخانه‌سنده‌در برده « دررالعقائد وغررکل سائق وقاعد » اسمنده تورکجه منثور بر اثری واردرکه بر نسخه‌سی خالص افندی کتبخانه‌سنده موجوددر .

مقدمه‌سنده‌کی ابیاتندن :

جان چراغینه شیخی آلدانمه
نه‌قادار یانسه بولیسردرافول

شریفیٔ آمدی

السنهٔ ثلاثه ادبیاتنه واقف قوی طبیعت برشاعر اولوب « دیاربکر ـ آمد » لیدر . تقریباً (٩٢٠) تاریخلرنده (مصر) ده ارتحال ایله‌دی . (سلطان جم) ك مقربلرندن ایدی . (فردوسیٔ طوسی) نك مشهورشهنامه‌سنی نظماً ترجمه ایده‌رك «سلطان غوری» یه تقدیم ایتدیکی زمان بهر بیت ترجمه‌سنه برر دینار عطیه‌یه نائل اولمشدر . ترجمه‌نك بر قسمی زمانمز ارباب دانشندن (دیاربکر) لی (علی امیری) افندی حضرتلرنده موجوددر . ترجمه‌نك مقدمه‌سندن :

کوتور دائم دله اسمن اللهك
که آنك ذکری محو ایدر کناهك

اوکیم دلدن کیدرمز تکری آدك
ایکی عالمده اول بولور مرادین

(حميديه) كتبخانه‌سنده موجود ، بيان وبديعدن باحث (سنان پاشا) نامنه توركجه تأليف ايديلن (حديقة‌الفنون) صاحبی (شريفی)نكده بوذات اولماسی مأمولدر .

برده تاريخ تأليفی (٩٨٦) اولان (شواهدالشهداء)اسمنده‌كی توركجه اثرك مؤلفی‌ده شريفی مخلصلی بر ذات ايسه‌ده شريفیٔ آمدی اولماسنه تاريخ مساعد اولماديغی كبی اثرنده يازديغی (سيد احمدشريفی‌المعروف بقاضی شريف ابن‌السيد محمد) كنيه‌سی‌ده باشقا بر ذات اولديغنی بيلديرمكده‌در . اثر مذكور ايكی قسم اوزره مرتب اولوب قسم اول مصائب انبيا ، قسم ثانی بلايای اهل بيت‌دركه (فضولی)نك (حديقة‌السعدا) سی‌و اديسنده‌در نهايتنده(سلطان مراد ثالث) ايله‌مصاحبی(شمسی‌پاشا)يی ذكر ايدييور .

شامی مصطفی بك

سلطان بايزيد ثانی دورنده سنجاق بكلكی خدمتنده بولونان شعرای مشهوره دندر . زماننده (شاملی اوغلو) شهرتيله بنام‌ايدی . ديوانی‌مطبوع دكلدر .

ابياتندن :

يتمزمی تماشای جمال الده صونارسين
ای عاشق محنت‌زده‌بولدقجه بونارسين

بيتی مشهوردر .

شهدی محمد چلبی « آماسيه‌وی »

فاتح سلطان محمد خان دوری شعراسندن اولوب(آماسيه) ليدر. سلطان‌مشاراليهك فتوحاتنی مبين فردوسیٔ طوسينك شهنامه‌سنه‌تقليداً (٤٠) بيك بيتی حاوی اولمق اوزره برتاريخ‌عثمانی تنظيمنه باشلامش‌فقط اتمامنه عمری وفا ايتميه‌رك آنجق اون بيك بيتی يازه‌بيلمشدر .

اثرك مطلعی شودر :

بنام خداوند دادار پاك
برآرندهٔ آتش وآب‌وخاك

آماسيه‌ده مدفوندر برادری (شرمی عثمان چلبی) ده علما وشعرادندر .

شمعی شمع الله « برزه‌ینی »

برزینلی تدریس ایله تعیش ایدر برمردمتصوف ایدی . شیخ وفا قائممقام وخلیفه‌سی علی دده مستخلفلرندندر . اواخر حیاتنده خراباتیلك عالمنه مبتلا اولدی . (مثنوی شریف) ، (دیوان حافظ) ، (کلستان) ، (بوستان) ، (پندعطار) ، (سبحةالابرار) ، (بهارستان) ، (تحفةالاحرار) ، (منطق‌الطیر) ، شرحلر یازه‌رق ابقای نام ایلمشدر . وفا قربنده اختیار انزوا ایلدی . وفاتی (١٠٠٠) ده‌در . خط دستیله محرر مثنوی شرحی شهزاده جامع شریفی کتبخانه‌سنده‌در . (اسکدار)ده(رومی محمدپاشا) جامع شریفنك قبله جهتنده‌کی حولی‌قاپیسی دیشاریسنده مدفوندر کتابه‌سی :

روشن ایتسون خانهٔ قلبن خدا
شمعی‌نك روحینه کیم قیله دعا

(آیوانسرایی) وفیاتنده (وفا) ده ویاخود (اسکدار) ده مدفون اولدیغی محرردر .

غزلیات عاشقانه‌سندن :

راضی‌یم هر نه ایدرسه بکا سروسمنم — تیغ مژکان ایله صد پاره قیلارسه بدنم
نی اولدرمکه عار ایلمش اول سیم تنم — واره‌یم یالواره‌یم بوینومه طاقوب کفنم
حلهٔ جنت اولورسه چکه‌یم چاك ایده‌یم — دم وصلتده بکا حائل اولان پیرهنم
شمعی‌یم کوشهٔ میخانه‌یی ویرمم فلکه — کلشن باغ ارمدن بکا یکدر وطنم

بوغزل طابعك اثر غفلتی اوله‌رق شمعیٔ دیکرك دیوانه درج ایدلمشدر .

ابیاتندن :

دوست مدحندن نه حاصل ذم دشمندن نه غم
فارغ و آزاده‌یم بردر یانمده مدح و ذم

(تحفةالعاشقین) اسمنده اوتوز باب اوزره مرتب اخلاق و تصوفدن باحث (٩٨٦)ده مؤلف تورکجه منثور براثری‌ده واردرکه نسخه‌سی (شهید) علی پاشا کتبخانه‌سنده موجوددر .

شوریٔ مجذوب

عرفای مولویه‌دن رند مشرب برذات اولوب بروسه یکیشهرلیلرندندر . حضرت (سینه‌چاك)دن

اسرار مثنوی‌یی اخذ ایتدکدن صوکره برمدت شوریده حال دینه‌جك بر تجلی‌یه مظهریتله سیاحت ایله‌دی . بعده صحوه کله‌رك برزمان شام مولویخانه‌سنده اقامت ایتدی. بواثناده روحی ، مذاقی. صمتی کبی عاشقین شعرا کندیسندن استفاده ایتدیلر . رحلتی (۹۹۰) ده‌در .

مشهور ترجیع بندینك مطلعندن :

کون بر آیینهٔ عبرت نمادر پر صور
انعکاساتنه آلدانمه صاقین قیلمه نظر
لعل رنکین کورونور باقدقده هر سنك ومدر
ناظر حق اولمغه اشیاده ای نور بصر
پیرو ارباب فقر اول تا اوله‌سین دیده‌ور
سر اشیایی کاهی بیلمك ایسترسه‌ك اکر
مکتب عرفانه کل زنهار اولمه بی خبر

ابیاتندن :

کل ای ناصح قوینده‌ی حال دلدن بی خبرسك سن
بنی دیوانه قیلدی اول پری بیلمم نه دیرسك سن

شهودی ده‌ده « موغله‌وی »

سابق الترجمه شاهدی (ابراهیم ده‌ده) حضرتلرینك مخدوم عالیلریدر . اسرار ده‌ده تذکره‌سنده ولد معنویلری اولمق اوزره مقیددر . قرق کسور سنه موغله مولویخانه‌سنده جانشین پدر اوله‌رق بیك تاریخنده موغله‌ده ارتحال ایله‌دی . (عاشق چلبی) تذکره‌سنده قطعهٔ آتیه‌لری مندرجدر :

دهانی فکری دلده غنچهٔ کلزار جانمدر
خیال سرو قدك خیلیدن خاطر نشانمدر
فراق لعل نابکله بلا بزمنده ای ساقی
دمادم اشك کلکونم شراب ارغوانمدر

شفیعی دده «کفه‌وی»

شعرای مولویه‌دن اولوب کفه‌لیدر. علوم رسمیه‌یی اکمالدن صوکره قونیه‌ده آستانهٔ ملا خنکاره رومال اولمشدر. (١٠٨٢) تاریخنده عزم بقا ایله‌دی.

اشعارندن:

دل رشتهٔ پیوند هلال اولمادیمی ؟
شایستهٔ اقبال وصال اولمادیمی ؟
قابلمی دکل وصالکه ایرمك یوقسه
بن قولوکه احسانه مجال اولمادیمی ؟

رباعیسیله

زبان اولسه سرکوینده هر مویم مجاب اولماز
سکوت ایتمك کبی عالمده نادانه جواب اولماز

بیتی مشهوردر.

شهیدی

عاشقین مولویه‌دن اولوب (ادرنه)لیدر. (١٠٨٢) ده ارتحال ایلدی. (نشاطی دده) مریدانندندر. تذکرهٔ اسرارده مندرج مخمسنك مطلعندن:

مرآت مصفامی دکل روی دلارا کیم کورمیه‌سك آنده بوکون حقی هویدا
بوپندمی کوش ایله کوکل کیم بودر اولا دل ویردیککه صدق ایله ویر جانکی زیرا
من مات من العشق فقد مات شهیدا

شعوری حسن افندی «حلبی»

فضلا وادبای عثمانیه‌دن اولوب (حلب)لیدر. درسعادتده مالیه دائره‌سی خلفاسندن ایکن (سوخته دل) ترکیبنك دلالت ایلدیکی (١١٠٥) تاریخنده وفات ایله‌دی. ادرنه و‌سی خارجنده

مدفوندر . وفیات آیوانسرایی‌ده اسکدارده مدفون اولدیغی محرردر . اشهر آثاری اون ایکی سنه‌ده اکمال ایتدیکی (فرهنك شعوری ـ نوال‌فضلا) [۱] نامنده‌کی یکرمی‌ایکی بیك بشیوز اللی لغتی جامع لغتنامه‌سی درکه بشیوز قدر شاعرك آثارندن استشهاد ایله‌مشدر . لسان فارسیده‌کی وقوف تامنه حجت قاطعه‌در . سائر آثاری (مرتب دیوان) (ترجمهٔ پند عطار) ایله (ریاضی) نك استعارات و اصطلاحات ضروب امثال نادرات فارسیه‌یی مبین دستورالعمله اولان ذیلندن عبارتدر . (تعدیل الامزجه) اسمنده وزرای عثمانیه‌دن احمد پاشا نامنه مؤلف طبدن براثری دها واردر . فرهنکدن ماعداسی غیرمطبوعدر .

اشعارندن:

ایتدیکی دعوایه قادر اولمه‌در شرط هنر
آدمی رسوای ایدر اثباته عجز قدرتی

دم اوره علم ومعارفدن ایده عکسی ظهور
موت اولادر آکا وار ایسه عار و غیرتی

عجزین اقرار ایلمك خیلی هنردر عارفه
بیلمه‌دیکن بیلمه‌مك جهلیله‌اولور شهرتی

شعبان زاده محمد محتشم افندی

صاحب فضیلت ادبادن بر ذات اولوب السنهٔ ثلثه ادبیاتنه واقفدر . علمادن بوسنه‌وی شعبان افندینك برادری خرم افندینك مخدومیدر عموجه‌سی یاننده تعلیم وتربیه کوردیکندن شعبان زاده شهرتیله بنام اولمشدر . (١١٠٤) تاریخنده ادرنه‌ده وفات ایده‌رك قادریخانه پیشکاهنده سلجوق خاتون جامعی ساحه‌سنه دفن ایدلدی . آثارندن خط دستیله محرر (مظهر الاشکال فی‌بیان لغات‌المثنوی) اسمنده‌کی اثرینك برنسخه‌سی(چورلولوعلی‌پاشا) کتبخانه‌سنده‌در . (مصنفك) نامیله معروف (علی ابن‌الشاهرود بسطامی) نك محمود پاشای ولی‌یه تقدمه ایلدیکی

---

[۱] قایق لغات فارسیه‌یه دائر علمای عثمانیه‌دن (اینه‌کوللی) مولانا (مصطفی بن محمد) ك دخی برنجی سی ا ، ایکنجی قسمی مصادر اوچنجی قسمی قوعد فارسیه‌دن باحث (جامع‌الفرس) اسمنده برار کبیری رکه (٩٧١) تاریخنده محرر برنسخه‌سی درسعادتده کوپرولو کتبخانه‌سنده منظورم اولدی .

فضلای مولویه‌دن (خطیب رستم) دده‌نك (وسیلة‌المقاصد الی احسن‌المراصد) اسمنده برلغت فارسیه‌سی واردرکه کندی سویله‌دیکی (برات منیر) تاریخنك دلالتی اولان (٩٠٣) ده مؤلفدر . اوچ باب برخاتمه اوزره مرتب بولونان بواثرده هربحثده اولا تورکجه منظوم قواعد فارسیه یازیلوب صوکره تفصیل ایدلمشدر .

(تحفهٔ محموديه) سنی ده (تحفهٔ محمود محتشم) اسميله كتابانه بر صورتده ترجمه ايله مشدركه مطبوعدر. بو اثر بر وجه آتی اون باب اوزره مرتبدر :

(١) فضيلت علم وعلما (٢) معاشرت واحوال وزرا و امرا (٣) تهذيب اخلاق (٤) فضيلت وشرف جود وسخا (٥) توبه وندامت (٦) حصول مرادات ايچون سعی وورزش (٧) ادای حقوق ولی نعمت (٨) وقايه (٩) عدل (١٠) امر معروف ونهی عن المنكر. برده مناظرهٔ تيغ وقلم حقنده بر رسالهٔ ادبيه‌سی و سكز باب اوزره مرتب (آداب الحكام) ی واردر .

مخدومی (عبدالله) افنديك‌ده (احسن الخبر من كلام سيد البشر) اسمنده توركجه حديث اربعين شرحی واردركه بر نسخه‌سی اسعد افندی كتبخانه‌سنده‌در . هر راوينك ترجمهٔ حالی‌ده مذكوردر .

شناسی محمد چلبی «استانبولی»

خوشگويان شعرادن اولوب شهيردر . (روزنامه‌جی زاده) شهرتيله بنامايدی . (١١١٤) ده استانبولده وفات ايتدی . تذكرهٔ صفائی ايله شيخی‌ده (ادرنه) ده وفات ايتديكی محرردر . فصيح مولوی‌نك شاكرديدر .

درونی آشنا اول صورتا بيگانه صانسونلر
عجب زيبا روشدر عاقل اول ديوانه صانسونلر [١]

بيت مشهورينك قائلی اولان شناسیٔ مولوی باشقه‌در .

ابياتندن:

بختی سياه اولنجه شناسی بر آدمك
طوطی‌يه دام قورسه شكاری غراب اولور

منافعدن اثر يوقدر نه روحانی نه جسمانی
زمانه آدمندن شيمدی يبروح الصنم يكدر

---

[١] سماعخانهٔ ادب ، ص ١١٩ ده

درونی آشنا اول ظاهراً بيگانه صانسونلر
بو بر رعنا روشدر عاقل اول ديوانه صانسونلر

صورتنده كورولمكده در ،

مصارعندن :

لالەنك نقشن كوروب اميد بو ايتمز كوكل

آتشه نزديك اولان لابد اولور رخسار سرخ

شمس الدين محمد افندى

طريقت قادريه مشايخندن (١٢٠٦) ده (قبريس) آطەسنك (ماغوسه) قصبەسندە منفياً ارتحال ايدن (مصطفى آهى افندى) نك خلفاسندن اولوب قيصريەليدر. (١٢٢٧) ده درسعادتده وفات ايلەدى. خرقۀ شريف قربندەكى محيى افندى دركاهنده مدفوندر. مرتب ديوانى واردر. آتيدەكى مسدس طبع شاعرانەسنه دالدر.

هوالمعين :

اضطرابى ترك ايت اى دل حقى دائم ايله ياد
صاقنوب احسان عبد عاجز ايله اولمه شاد

ايريشوب لطف خدا بركون اولورسك برمراد
كلدى بر پير خدا بو بيتى قيلدى كوشه ياد

برقپويى بندايدرسه بيك قپو ايلر كشاد   حضرت الله افندى فاتح الابوابدر

قول اكر احسانكى قطع ايلسه چكمه الم
اول دخى محتاج باب ذوالعطا و ذوالكرم

بغلنوب باب خدايه قومه دلده هم وغم
ورد ايدك صبح ومسا بو بيتى سن كل دمبدم

بر قپويى بند ايدرسه بيك قپو ايلر كشاد   حضرت الله افندى فاتح الابوابدر
(فى السماء رزقكم) نص كريم موعود ايكن   خزنۀغيبندەقسمت ايتديكى موجود ايكن
جملەيه رزقين ويريجى اول غنى معبود ايكن   قولونه محتاج ايدرمى يارەدن خشنود ايكن
برقپويى بند ايدرسه بيك قپو ايلر كشاد   حضرت الله افندى فاتح الابوابدر

خالقك ایتدیکی قسمت بیل تخلف ایلمز
ایلمسه وقتی حلول اصلا توقف ایلمز
حقه تسلیم وجود ایدن تأسف ایلمز
اویله برکان کرمدر وعد نه خلف ایلمز

بر قپویی بند ایدرسه بیك قپو ایلر کشاد حضرت الله افندی فاتح الابوابدر

مطبخ احسانك آچمش اون سکز بیك عالمه
بذل ایدوب الطاف خوانك عالمه و آدمه
هم غنا ایله سخاوت بخش ایدن اول حاتمه
هر گدا و شاه آنك محتاجیدر سن غم یمه

بر قپویی بند ایدرسه بیك قپو ایلر کشاد حضرت الله افندی فاتح الابوابدر

ظاهر و باطن تجلی ذات اعلادن کلیر
جمله افعال وشئونك سری اسمادن کلیر
صانمه کیم ارزاق عالم شاه ودارادن کلیر
هر کسك رزقی هله نحن قسمنادن کلیر

برقپویی بند یدرسه بیك قپو ایلر کشاد حضرت الله افندی فاتح الابوابدر

موج دریا کبیدر اسبابه صرف ایتمه‌ك شعور
بری محو اولور بریسی درعقب ایلر ظهور
عینی دکل محو اوله‌نك مثلیدر بولان نشور
طرفة العین ایچره باق سن کور نه سیرانلر اولور

برقپویی بند ایدرسه بیك قپو ایلر کشاد حضرت الله افندی فاتح الابوابدر

رزق ایچون افکاره دوشوب «شمسیا» ایتمه تلاش
چون مقدردن زیاده اولاماز ایتمه صواش
سعی ایله ممکن دکلدر حاصلی عقل معاش
سن توکل ایله باب حقه تسلیم ایله باش

بر قپویی بند ایدرسه بیك قپو ایلر کشاد حضرت الله افندی فاتح الابوابدر

شاکر احمد پاشا «طربزونی»

شعرادن فاضل برذات اولوب(طربزون)لیدر.طریق علمیه‌دن تحویل مسلکله رتبهٔ وزارتی احراز ایده‌رك موره والیلکنده بولنمش و (١٢٣٤) تاریخنده اختیار اقامت ایلدیکی (کلیبولی)ده ارتحال ایده‌رك (استانبول) ده (ایوب سلطان) ده بوستان اسکله‌سنده مهر شاه تربه‌سی خارجنده کوچوك حسین پاشانك قبری اتصالنه دفن ایدلدی. اسماء حسنا وسور قرآنیه ایله نسب پیغمبری‌یی نظماً بیان ایلدیکی اثری تقویمخانهٔ عامره‌ده طبع اولنمشدر. برده (عدآی القرآن) اسمنده غیر مطبوع منظومه‌سی واردر. اشعاری عارفانه وحکیمانه‌در.

منظومهٔ مذکوره‌دن:

بسدر ارباب فکرته بو خطاب — (بی بقادر بومنزل ای احباب) نسفه

فاتقوالله یا اولی الالباب

مقتضای حدیثی قیل تذکار

ودواء الذنوب الاستغفار

چك خلایقدن الی قطع ایت علاقه‌دن دلی

وشاکرا امداد ربانی سکا بسدر فقط

شفقت افندی «عبدالفتاح شفقت افندی»

ارباب قلم ودانشدن برذات اولوب (بغداد) لیدر. برمدت (قریم) خانلری معیتنده بعده (استانبول) ده (افلاق وبوغدان) بکلری کتابتنده ایفای خدمت وشیخوختنه بناءً اختیار تقاعدله (قوری چشمه) ده‌کی خانه‌سنده عزلت ایده‌رك (١٢٤٢) تاریخنده رحلت ایله‌یوب قوری چشمه مزارستانته دفن ایدلدی دیوانچه‌سی و (یوسف ضیا پاشا) دن (علمدار مصطفی پاشا) یه قادار (حدیقة الوزراء) ذیلی واوصاف جلیلهٔ پیغمبری ایله خاندان نبوتك مناقب سنیه‌لرندن باحث مثنوی طرزنده بویوجك بر منظومه‌سی و بر (تذکرهٔ شعرا) سی واردر. آثارندن (حدیقة الوزرا) ذیلی دیکر ذیللرله برابر مطبوعدر. (تذکره) نك نسخه‌سی ده

ولى‌الدين افندى كتبخانه‌سنده موجوددر . سير نبوى منظومه‌سندن :

مطلع ديباجهٔ نظم كريم　　اولدى بسم‌الله الرحمن الرحيم
هيأت طغراى منشور اله　　نقش بسم‌الله در بى اشتباه
تا كه تنفيذ ايده اول امر كزين　　نص ايله تبليغ حكم مرسلين
عالمه نجم هدايت اولالر　　رهبر راه عنايت اولالر

شاكر محمد افندى

شهرى الاصل فضلاى شعرادن اولوب تحصيل وتفيضى اندرون همايونده‌در . سراى همايونده لواى شريف شيخلغى خدمتنده ايكن (١٢٥٢) تاريخنده استانبولده ارتحال ايده‌رك حضرت خالد قربنده‌كى مزارستانه دفن ايدلدى . آثارى برنسخه‌سى اسعد افندى كتبخانه‌سنده موجود (منظوم مثنوىٔ شريف ترجمه‌سى) ايله (شرح بهارستان) وديوانندن عبارتدر [خضر بن مصطفاى ارزنجانى نكده بهارستان شرحى واردر . شاكر افنديك‌كى مطبوعدر.
ابياتندن :

اى ديدهٔ خونابهٔ شاكر بونه كريه
تأثير نكار ايلمين غم نمه لازم

شرف خانم

مطبوع ديوان صاحبه‌سى شرف خانمدركه شيخ الاسلام (عاشر افندى) مرحومك احفادندن اولان شعرادن (نبيل بك) مرحومك كريمه‌سيدر . سوزشلى مرثيه‌لرى عاشقانه مناجات وقصائدى واردر . (١٢٦٤) تاريخنده ارتحال ايده‌رك يكى قاپى مولويخانه‌سنده چنار آلتنه دفن ايدلدى . طريقةً مولوى‌در .

بر مناجاتندن :

يا الهى دكلم مستحق احسان ايله
كرم ولطفكى حقمده فراوان ايله
نعت و مرثيه مناجات و ستايشلرمى
سبب مغفرت ايت زيور ديوان ايله

بر قصیده سندن :

ترفیع کمالاتنه یمزمی بو شهرت ادنا قولی اولمق دوجهانده اولور البت
دامادنبی شیر خدا شاه ولایت قربیتنه بریول آرارم روزوشب البت

یارب بنی دور ایله اولاد علیدن

شوکت محمد افندی «استانبولی»

فضلای کتابدن برذات اولوب شهیردر . فراری احمد پاشایه دیوان افندیسی اولمشدی . برنجی اردو محاسبه جیسی مؤخراً قپو کتخداسی اولوب (١٢٨٤) ده ارتحال ایله‌دی. اختری حجمنده (اثر شوکت) اسمنده مطبوع لغت کتابی واردرکه اکثریتی اعتباریله عربی ، فارسی تورکی لغاتدن جناس لفظی وخطیدن عبارت کلمات والفاظ مشترکه‌دن معدود لغاتك تعریف وتفریقنه دائردر . (کلستان)ه نظیره مقامنده (سنبلستان)ی وطبیعت شعریه‌سی‌ده واردر .

شناسی ابراهیم افندی «استانبولی»

اعاظم ادبادن اولوب لسان عثمانینك ساده‌لشمه‌سنه واصول افاده‌سنك یکی بر طرزه قلبنه اك زیاده همت ایدنلرك بری وبلکه ادبیات جدیده‌مزك موجد ومکملیدر. درسعادتده طوبخانه جوارنده بولولی برطوبجی یوز باشیسنك صلبندن دنیایه کلوب عربی ، فارسی ، لسانلرینی تحصیلدن صوکره طوبخانه مکتوبی اوطه‌سی کتبه‌سی سلکنه داخل اولمش وبعده فرانسزلسانینی اوکره‌نوب فنون جدیده‌نك تحصیلی ایچون پارسه عزیمت ایلمش ایدی . درسعادته عودتنده بعض مأموریتلرده بولنمش ایسه‌ده تفیض ایده‌میه‌رك نهایت (تصویرافکار) عنوانیله برغزته نشرینه باشلایوب غیر رسمی عثمانلی غزته‌لرینك برنجیسی اولان بو آلتله ادبیات جدیده‌یه ولسانمزك اصلاحیله برابر افکار جدیده‌نك نشر وتعمیمنه چوق خدمتلر ایتمشدر .

(١٢٨٨) تاریخنده کنج یاشنده وفات ایلدی. بك اوغلنده آلمانیاسفارتخانه‌سی قارشیسنده‌کی مزارستانه دفن ایدلدی . کندی نشریاتندن باشقه بعض آثار واشعارینی تصویرافکار منتخباتی ابوالضیا توفیق بك دخی نشر ایتمشدر . سجل عثمانیده اصلاً بتایسلی اولدیغی محررسه‌ده موثوق دکلدر . پدری (بولو) دن والده‌سی استانبوللیدر .

توحيدندن :

مناجات

حق تعالى عظمت عالمنك پادشهى
لامكاندر اولەمز دولتنك تختكهى

خاصدر ذات الهيسنه ملك ازلى
بى حدود آنده اولان كوكبهٔ لم يزلى

اثر حكمتيدر يرله كوكك بنيادى
طولو بوش جمله يد قدرتنك ايجادى

عزت وشاننى تقديس قيلار جمله ملك
اكلير سجده ايدر پيش جلالنده فلك

امرى وجهاو زره يرايلر كيجه كوندوز حركت
دكيشير تازه لنير موسم فيض وبركت

پرتو رحمتنك لمعه سيدر آيله كونش
تاب خشمندن آلير آلسه جهنم آتش

شرر هيبت علويه سيدر ييلديزلر
آنلرك شعله سى كوك قبه سنى ياالديزلار

كيمى ثابت ، كيمى سيار بتقدير قدير
تكرينك وارلغنه هر برى برهان منير

وارلغين بيلمه نه حاجت كرهٔ عالم ايله
يتر اثباتنه خلق ايتديكى برذره بيله

كوره مز ذاتنى مخلوقنك عادى نظرى
حس ايدر نورنى اما كه بصيرت بصرى

وحدت ذاتنه عقلمجه شهادت لازم
جان وكوكلله مناجات و عبادت لازم

نشئهٔ شوق ايله آياتنه طابمق ديلرم
آكلەوار خالقمه غيرى نه يابمق ديلرم

ای شناسی! ایچمی خوف الهی داغلار
صورتم کرچه کولر قاب و کوزم قان آغلار

ایدر عصیانمه کوکلده ندامت غلبه
نیله یم یوز بولامام یأس ایله عفوم طلبه

نه دیدم؟ توبه لر اولسون بو ده فعل شردر
بنم عذرم کنهمدن ایکی قات بدتردر

نور رحمت نیه کولدورمیه روی سیهم
تکرینك مغفرتندنده بیوکمی کنهم

بی نهایه کرمی عالمه شاملمی دکل
یوقسه عالمده قولی عالمه داخلمی دکل

قولنك ضعفنه نسبت چوغیسه نقصانی
یا اونك قهرینه غالبمی دکل احسانی

سهوینه اولدی سبب عجز طبیعی قولنك
هم اودر عالم معنیده شفیعی قولنك

بنی عفو ایلمکه فضل الهیسی یتر
صانمه — حاشا — کرم نامتناهیسی بیتر!

جمل آتیه که لایتغیر الاحکام برر دستور حکمت و حقیقت مزیتنده در . « مبحوثة عنها » حشه سی صره سنده ایراد ایتدیکی اقوالدندر :

« سندی باطل اولور ، باطل اولان دعوانك »

« ممیز که برحا کمدر ، مدعی صفتنده کورینور ایسه غرض خالصدن ، و یا تمیز ناقصدن عاری دکلدر » .

« فن ادب بر معرفتدر که انسانه خصلت آموز ادب اولدیغیچون ادب و اهلی ادیب تسمیه قلنمشدر » .

« بر اثرك که صانعی انسان اوله ، ممکنمیدر که آنده نقصان اولمیه ! » .

« اثر مقبول اثر معقول ایله ثابت اولمق لازم کلور »

« مزاحه مزاح ایله مقابله ایتمك ، شره شر ایله مجازاة قبیلندندر »

حقیقتدن بشقه بر شیله متلذذ اولمدیغی اشعارنده بیله کوریلور :

همت آزاولسه دخی فائده کلی کورینور
احتیاجاته موافق کلان افعاله چالش

ماهیتی اثبات ایدن آثار عملدر
مقدارینه نسبتله کشی خیر و شر ایلر

بیتلری بو حقیقتك برر شاهدیدر .
نفعینك قصیدهٔ رائیه‌سنی تنظیر صره‌سنده

توفیق رفیق اولمیجق فائده یوقدر
هرکیم بوراده عقله اویارسه ضرر ایلر

قولنه مقابل

حق یول آرامق واجبه‌در عقل سلیمه
توفیقنی ایسترسه خدا راهبر ایلر
محروم ایسه توفیقك اکر فائده‌سندن
یا عجزینی کوردکجه‌می آدم ضرر ایلر
هر واقعه بر درس حکمدر نظرنده
هر دردوبلادن ذکی اخذ عبر ایلر

بیتلرینی انشاد وایکی یوز اللی سنه صکره کیمسه‌نك خیال وخاطرندن کچمامش برطرزده ـ بر آزده متهکمانه اوله‌رق ـ مزار شاعرك اوزرنده تلقین حقیقتله روح نفعی‌یی ارشاد وشاد ایله‌مشدر .

مرحومك حیات علمیه و سیاسنه تعلق ایدن تراجم احوالی (مجموعهٔ ابوالضیا) نك (۱۰۵) نومروسندن اعتباراً برقاچ نسخه‌ده (شناسی‌نك ایام اخیرهٔ حیاتی) سرنامه‌سیله واقفانه بر صورتده تحریرینه همت اولونمشدرکه بالاده‌کی (جمل آتیه‌که ....) ایله باشلایان افادات‌ده اورادن نقل ایدلمشدر .

شمس عثمان افندی « شیخ ـ اسکداری »

اعاظم ادبای صوفیه‌دن واکابر عرفای قادریه‌دن برمرشد علوی‌بیان اولوب (اسکدار)لیدر. تاریخ ارتحاللری (ایلدی عثمان افندی عزم درکاه بقا) مصراعنك دلالتیله اولان (۱۳۱۱) ده قبرعالیلری اسکدارده عنادیه‌دن قره‌جه احمده کیدن جاده‌نك صاغ جهتنده‌در . دیوانلری الحق عارفانه وشاعرانه‌در . مع التأسف طبعی هنوز میسر اولمامشدر .

ابیاتندن

اولور فقر وفنا اهلنده قید بیش وکم نابود
امید لطف نو پیدا هراس قهر وغم نابود

وصال صبح دیدار ایله اثبات وجود ایلر
مثال شمع اولانلر عشق ایله سرتا قدم نابود

دونه دونه ردیفلی غزللرندن :

جویلر گریه ایدوب نعره اورور مرغ هزار
رقص ایدر پیر فلك وجد ایله بی صبر وقرار
کیمی بی صوت وحروف کیمی پر ناله وزار
ذکر ایدر حقی جهان زیر وزبر دونه دونه

(کنزالمعانی) و (شمع وشبستان) اسملرنده ایکی منظومهٔ محققانه‌لری ده اولدیغی مرویدر .

کورینور تابش دیدار کوکلدن کوکله
برق اورر پرتو انوار کوکلدن کوکله

متقابل ایکی مرأت مصفایه عدیل
عکس ایدر حالت اخیار کوکلدن کوکله

ذاکری واصل ایدر حضرت مذکوره تمام
نور بالا رو اذکار کوکلدن کوکله

دور صهبای صراحی وپیاله کیدر
دوکیلور نشئهٔ اسرار کوکلدن کوکله

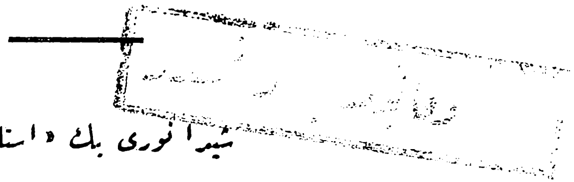
دم آهنك نی شاهله منصوره دونوب
ربط اولور صحبت احرار کوکلدن کوکله

طرز واطوار خموشانه ده بی صوت وحروف
وحی اولور معنیٔ گفتار کوکلدن کوکله

یترای شمس یتر لافله کشف اسرار
کشف اودرکیم کیده اسرار کوکلدن کوکله

شمس الدین محمد بك « اسکداری »

شهری الاصل اولوب عصرمز ارباب قلمنك غیرتلیلرندن ایدی . (۱۳۱٤) تاریخنده اسکدارده وفات ایتدی . قره‌جه احمد مزارلغنده دیوار دیبنده مسکینلر تکیه‌سی قارشی‌سنده پدری بحریه قائممقاملرندن یوسف بكك قبری یاننده مدفوندر . اطفالك تسهیل قرائت وتصفیهٔ اخلاقنه متعلق اون قدر رسائلی واردرکه الك مشهوری لسانمز الفبالرینك مکمللرندن اولان (آناختار) ایله (چوجقلره قلاووز) نامنده‌کی رساله‌لردر . اکبر آثاری اولان (لغت شمس الدین) اسمنده‌کی اثرینك برنجی جلدینك نشرینه موفق اولمش ایدی . (مکتب) و (چوجقلره آرقداش)، (مجازات)، (تدبیرده قصور)، (رمضان هدیه‌سی)، (چوجقلرك جمعه کونی مکتبی)، (کندم ایتدم کندم بولدم)، (چوجقلرك کیجه اکلنجه‌سی) اسملرنده اخلاق و ادبیاته دائر فوائددن باحث مطبوع مجموعه‌لری برده (آرقداش) اسمنده برغزته‌سی واردر .

شیرا نوری بك « استانبولی »

استانبولدن یتیشن شعرا وموسیقی‌شناسانك متمیزلرندندر . حیفا که مسلکنده‌کی اقتدارندن کمالیله استفاده اولنه‌جق برچاغده ایکن قربان‌عشرت اوله‌رق (۱۳۱۹) تاریخنده ارتحال ایله‌دی . جوار حضرت ایوبده مدفوندر . آثاری ناتمام (قافلهٔ موسیقی شناسان عثمانی) ایله (تاریخ انبیا) وانکلیزجه‌دن مترجم (بارلوفك ملیونلری) فرانسزجه‌دن مترجم (رافائل)، (ترانه)، (شکسپیرك هاملتی)، (قیزلر مکتبی) وسائره‌در . برنجی اثرندن ماعداسی مطبوعدر . اوتوز سکز شرقی بسته‌لمشدر . فارسی ، فرانسز ، المان ، انکلیز لسانلرینه واقف غایت ذکی برکنج ایدی .

تخمیسندن :

فاش ایدوب اسرار عشقی اولمه یارکدن جدا
ایله‌مه شیدا کبی اقبال عمرك برهوا
اولمق ایسترسه‌ك اکر همبزم یار دلربا
اولماسین جانان دخی آکاه حالکدن رضا
راز عشقی صاقلا کنج سینه‌ده جانك کبی

شیخ علی وصفی افندی « استانبوللی »

علمای نقشبندیه‌دن و قدرت نظم ایله تمیز ایدن بلغای شعرادن السنهٔ ثلثه ادبیاتنه واقف بر ذات اولوب شهیردر . (کفه‌وی) درکاهنده مشیختیله سالکین طریقته و مختلف مکاتبده معلملکی ایله طالبین علم ومعرفته خدمات مبروره‌سی واردر . (۱۳۲۸) تاریخنده فجأةً ارتحال ایده‌رك فاتح قربنده (زنجیرلی قویو) جوارنده پدرینك مدفون بولندیغی (دراغمان) جامعی حظیره‌سنه دفن ایدلدی . آتی‌الترجمه (معلم ناجی) افندینك رفیق خالصی ومسلك‌داشی ایدی .

آثار مطبوعه‌سی :

۱ (فیض آباد) بلغای اسلامیه‌دن بعضلرینك آثار منتخبه‌سی ترجمه‌لریله اشعار متنوعه‌یی حاویدر.
۲ (بارقه) یاووز سلطان سلیم‌خانك اشعار فارسیه‌لرندن بعضلرینك ترجمه‌لرینی جامعدر .
۳ (حکمیات اسلامیه).
٤ (منشآت).
٥ (صرف عثمانی).
٦ (نحو عثمانی) .
۷ (سواطع).
۸ (مطالع).
۹ (بدایع).
۱۰ (لوامع).
۱۱ (جذبات).
۱۲ (شویله بویله) : معلم ناجی افندی ایله مشترکدر .

(جذبات) نام اثرینك مقدمه‌سی :

حسن طبیعته مالك اولان بر عثمانلی اشعار عرب وعجمی آکلایه‌جق قدر حائز کمال بولنمیلیدرکه تام بر شاعر اوله‌بیلسون .

بویله بر اقتدار ادبی‌یی حائز اولمیوبده یالکز حسن طبیعته مالك اولانلر کوزل سوز بولسه‌لرده طوغری یازه‌مزلر .

زمانمزده پك چوق ارباب طبیعت وار . بونلرك اکثرینك کمالات ادبیه‌لری پك محدود اولدیغندن سوزلری خطادن سالم دکلدر . ایچلرنده اویله‌لریده واردرکه ترکجه کلمه‌لری بیله

طوغری یازمقدن عاجزدرلر. مالك اولدقلری حسن طبیعت ایله برابر حائز کمال اولسه‌لر ایدی. ادیب عنوانی آلمغه جداً مستحق اولورلردی.

کوزل سوز بولمق ایچون کوزل دوشونمك لازم ایسه کوزل یازمق ایچون کوزل اوقومق الزمدر.

برعثمانلینك ادبیات غربیه‌یه وقوفی اولسه‌ده اشعار عرب وعجمه انتسابی بولنمسه تام برشاعر اوله‌مز. واقعا ادبیات غربیه‌یه وقوف وسعت قریحه‌یه یاردم ایدرسه‌ده عثمانلیجه‌یی طوغری یازمغه هیچ بروقت خدمت ایتمز. زیرا ادیب کچینن بعض هوسکارانمزك یازدقلری منظومه‌لر ترکب کلمات جهتیله طوغری اولمق شویله طورسون شیوهٔ لسان عثمانی‌یه موافق بیله دکلدر. بونلر ادبیات غربیه ایله اولقدر قدر کتب ادبیهٔ اسلامیه‌نك یبانجیسی اولمسه‌لر البته مکمل اولورلردی.

البته عربی فارسی کبی زنکین ایکی لسانك ادبیاتنه واقف اولان بر عثمانلی شاعری آثار غربیه‌یه‌ده آشنا اولورسه دکل ترکلرده فرنکلرده بیله مثلی آز بولنور. شعرده معنانك لطافتی لازم ایسه الفاظك فصاحتی واجبدر. هیچ آثار عرب وعجمده غلط برکلمه کورلمشمی؟ بونلرك آثارنده غلط برکلمه‌یه تصادف اولنسه بیله عثمانلی شاعرلرینه نسبتله بیکده بر مرتبه‌سنده‌در. لسانك میزانی شعردر. طوغری اولمیان میزان بر ایشه یارامدیغی کبی فصیح اولمیان بر اثرده موزون اولسه‌ده ارباب کمال عندنده شعردن معدود اوله‌مز. شعر موافق زمان ومکان اولمغله برابر جوانمردانه اولملیدر. اشعار نازکانه‌یی وضیعانه سوز سویلمکدن عبارت ظن ایدنلر دقایق کلامه آشنا اولمیان متشاعرلردرکه افکار سخیفه‌لرینی برر دستور ادب ظن ایدرلر. حالبوکه نازکانه اشعار بونلرك ظن ایتدکلری کبی بعض شهریلرك اثنای مصاحبتلرنده کوریلن طرزافاده ایله حصولپذیر اوله‌مز. شعرده علو فکر مطلوبدر. ایستر نازکانه اولسون ایستر جوانمردانه بولنسون افکار عالیه‌یی متضمن اولمیان اشعارك هیچ بر مزیتی اوله‌مز. هله موافق ذوق سلیم اولمیان اشعار وضیعانه عرض حال کدایانه کبی بش پاره ایتمز. ارباب همت هیچ عرض مسکنت ایدرمی؟

شعر کفتن کرچه درسفتن بود لیك فهمیدن به از کفتن بود

شعیب بك «احمد شعیب بك — استانبولی»

استانبولده تولد ایتمش؛ وزماننه کوره الك عالی ومکمل برتحصیل کورمشدر. کندینی

(ثروت فنون) رسالهٔ اسبوعیه‌سنده‌کی ، فلسفی ، تاریخی ، اجتماعی مقالات متسلسله‌سی ایله طانتمش ؛ آززمان ایچنده مقالاتنك اهمیت موضوعی ونفاست بیانی سایه‌سنده برصیت وشهرته مظهر اولمشدر . دور اخیر کنجلری ایچنده غرب علوم اجتماعیه‌سی ایله‌اك احاطه‌لی بر بولده تدقیق‌وتتبعه وتصویر وتبلیغه الك‌ای‌موفق اولا بیلمش برسیمای ممتازحکمی اولارق طانینمشدر . انفجار حریتله مؤسسلری عدادنده بولونمش اولدیغی (علوم اقتصادیه‌واجتماعیه مجموعه‌سی) نام رسالهٔ شهریه‌ده‌ده ینه‌مسلك فلسفیسنه موافق‌اولمق اوزره تاریخی‌واجتماعی مقالات متسلسله‌سی کورولمش وثروت فنونده‌کی مقالاتی (حیات وکتابلر) عنوانی آلتنده آیریجه کتاب شکلنده طبع ونشر اولونه‌رق جدیت مطالعه واصابت محاکمه اربابنجه حرزجان ایدیلمکده‌بولونمشدر . وفاتی متعاقب (حقوق اداره) اسمنده‌کی اثرینك‌ده طبعنه همت‌اولوندی . فی‌الحقیقه کندیسنك (نوعی شخصنه منحصر) الك یکی وجدی بریولده برمدقق بلیغ محقق ادیب اولدیغی هرفکر ومقاله‌سندن نمایان اولمقده‌در . سرمایهٔ تتبعات وتحقیقاتندن اولاد وطننك ، شبان مملکتك ، مشتاقین علم ومعرفتك ، تماميله استفاده ایده‌جکی برزمانده افولی جداً بیوك برضیاع ملیدر . دارالفنون حقوق شعبه‌سی معلملکنده‌ده بولوندیرلمش اولدیغی‌دوشونولورسه بوضیاعك اکتساب سعه ایده‌جکی طبیعیدر . (١٣٢٨) سنهٔ هجریه‌سی اواخرنده مرتحل داربقا اولارق ایوب‌ده بوستان اسکله‌سی مقبره‌سنه دفن ایدلدی .

شاکر افندی حافظ « محمد شاکر بن ابراهیم حلمی افندی »

السنهٔ ثلاثه ادبیاتنه واقف بر ذات اولوب پدری (عینتاب) لی در . کندینك تولدی استانبولده (خوبیار) محله‌سنده‌در . اکمال تحصیلدن صوکره اقلامده ایفای خدمت ایله‌دی . (١٣٢٦) تاریخنده ارتحال‌ایده‌رك (بکقوز) ده (یوشع) علیه‌السلام مقامنه دفن‌ایدلدی . ادبی مسلکداشلری آراسنده (فردوسیٔ قدسی)، (شهنامه نویس)،(مثنویخوان) اوصافیله‌موصوف ایدی . مشهور (امثال میدانی) یی (منبع‌الزلال معانی مجمع‌الامثال میدانی) اسمیله و درت جلد اوزره ترجمه ایتمشدرکه خط دستیله ١٢٨٩ تاریخنده محرر بر طاقمی منظور عاجزی اولدی . دیوان‌اشعاری‌ده واردر . هرایکیسی‌ده غیرمطبوعدر . آثارسائره‌سی‌ده‌اولدیغی آکلاشلمقده‌در .

شیخ رضا افندی

مشایخ قادریه اعاظمندن سابق‌الترجمه (عبدالرحمن طالبانی) حضرتلرینك كوچوك مخدومی اولوب (سلیمانیه) ملحقاتندن (بازیان) ده تولد ایتمشدر . لسان‌مادرزادی اولان كردجه ایله السنهٔ ثلاثه‌ده اولان شهرت شاعرانه‌سی و باخصوص هجا كولقده‌كی قدرت فوق‌العاده‌سی مسلم انام ایدی . مطبوع دیوانی یوقسه‌ده اكثر اشعاری بالعموم خطهٔ عراقیه و كردستانده منتشر وعادتاً زبانزددر . (١٣٢٦) تاریخنده (بغداد) ده ارتحال ایده‌رك‌جوارغوث (كیلانی)یه دفن ایدلدی . قطعهٔ آتیه‌سی كتابهٔ سنك مزاریدر :

یارسول‌الله چه باشد چون‌سك اصحاب كهف
داخل جنت شوم در زمرهٔ احباب تو

اوروود درجنت ومن درجهنم كی‌رواست
اوسك اصحاب كهف ومن اصحاب تو

شاكر افندی «فرائضجی زاده محمدشاكر افندی»

ارباب قلمدن متفكر وغیور برذات اولوب(بروسه) لیدر. حیات‌مأموریته سلوك ایده‌رك اولا بروسه مكتوبی قلمی ممیزلكنده متعاقباً (قرق‌كلیسا) تحریرات مدیریتنده ایفای حسن خدمت ایله‌دی و (١٣٢٩) تاریخنده مملكتنده ارتحال ایتدی . بویوك استاسیون جوارنده (فائق بك) مدرسه‌سنه قارشی اولان مزارستانه دفن ایدلدی .

تشبث شخصی‌سی ایله تأسیس‌ایتدیكی (فرائضجی زاده) مطبعه‌سنده ترجمهٔ حالی (ك) حرفنده مذكور اولان (كمال‌الدین فناری) ایله تشریك مساعی ایده‌رك (نیلوفر) اسمنده‌كی باعث استفاده رسالهٔ موقوته‌نك ایكی سنه‌سنی (كمال افندی) ایله مشتركاً ومومی‌الیهك وفاتیله اوچ سنه‌سنی‌ده منفرداً نشره موفق اولدی . برده (انكلیزلرك قطب شمالی‌یه سیاحت فوق‌العاده‌لری) اسمنده براثری واردر .

ایكی اوچ‌سنه تتبعدن صوكره (٣٦٣) بویوك صحیفه‌یی حاوی (پرسنك) اسمنی ویردیكی اثرینك موضوعی اصلاح حروفه عائد اولوب بویولده متوغل ذوات‌ایچون موجب استفاده بر

اثردر . (پرسنك حرف لسان آدمی شكوفه‌نثار زبان عمومی و عثمانی) اسمنی ویردیكی بو اثرنده (تورك دیلنك لسان آدمی منشأ زبان عمومی اولدیغنه دائر) ایضاحاتده مندرجدر .

باشلانغجنده‌كی قطعه‌سی :

حمد حقدر دیلده‌كی پرسنك   اویله حقدركه یوق اونا بیردنك
باشلادم حق آدیله تا آلسون   هر سوزم دوغرو اقده حقدن رنك

(پرسنك) ك فهرستی مقامنده اولمق اوزره (كون دوغدی) اسمیله اوچ قطعه رساله نشر ایتمشدر .

ص

صاریجه كمال « برغمه‌وی »

عثمانلی شعرینك مؤسسلرندن معدود برادیب فاضل اولوب (برغمه) لیدر . حضرت فاتح وزراسندن جامع السیف والقلم محمود پاشای ولی طرفندن كمالی تقدیر اولنه‌رق (ادرنه) جوارنده‌كی (خاصكوی) ده بنا ایله‌دیكی مدرسه‌یه مدرس تعیین اولنمش ایدی . دیوانیله (معجم فی آثار ملوك العجم) ترجمه‌سی اولان (ترجمان بلاغت) اسمنده مغلق بر اثری واردركه هر ایكیسیده غیر مطبوعدر .

ابیاتندن :

بلبلك قریادی خدكیدندرر كلدن دكل
عاشقك افغانی لعلكدندرر ملدن دكل

(معجم) التی یوز رجالندن (فضل الله بن عبدالله) ك حاكم طبرستان نامنه یازدیغی فارسی براثردر . ترجمه محمود پاشانك امریله میدانه كلمشدر.

صبائی خیرالدین چلبی

(شیخ وفا) حضرتلرینك پروردهٔ معنویسی برشاعر عرفان سمیر اولوب (ادرنه) لیدر خیرالتابعین جناب (اویس القرن) ی حقنده (اویسنامه) سی و (کاتبیٔ نیشا بورینك) (شترو حجره) نامنده‌کی قصیدهٔ مطوله‌سنه نظیره‌سی، وارناوود قوجه داوود پاشانك بوسنه غزواتنی مبین اون بش بیك بیتلی منظومه‌سی، مرتب دیوانی واردر.

ابیاتندن :

بلبل شو دیده‌دن کلزاره ایرشمز ضرر
باغبانا سن همان بستانی آیرقدن صاقین

صالح افندی « جلال زاده »

فضلای ادبا ومورخین عثمانیه‌دن برذات اولوب ترجمهٔ حالی (ج) حرفنده محرر (جلال زاده قوجه نشانجی مصطفی) بکك کوچوك برادریدر. علامهٔ روم ابن کمال ومعلم سلطانی (خیرالدین افندی) کبی افاضلدن تحصیلی بعد الاکمال تدریسه باشلایوب استانبول و ادرنه مدارسنده اعطای اجازه‌یه موفقیتدن صوکره مسلك قضایه سالك اوله‌رق حلب ، شام ، مصرده ایفای وظائف شرعیه ایله‌دی. استانبوله عودتی متعاقب انزوا وتقاعد اختیار ایده‌رك نشانجی‌ده بنا ایتدیکی خانه‌سنده تألیف آثارله دمکذار اولدی . و (قبر صالح ... یااله مصراعنك دلالتی اولان (٩٧٣) تاریخنده ارتحال ایله‌یوب برادری، یاننه دفن ایدلدی. مرحوم علم وفضل ایله معروف اولدیغی کبی جود وسخا ایله‌ده موصوف اولدیغندن کرك اقربا و تعلقاتندن کرك جواری محلاتندن برخیلی محتاجینه معاونتی جانه‌منت بیلن اسخیای امتدن ایدی.

آثاری :

(١) ترجمهٔ جامع الحکایات ولامع الروایات : اصل اثر (جمال الدین محمد عوفی) نك وزیر اعظم (نظام الملك) نامنه یازدیغی فارسی العباره تاریخی و اخلاقی بر اثر معتبری اولوب کرك اصلی کرك ترجمه‌سی استانبول کتبخانه‌لرنده واردر . خط دستیله محرر ترجمه (حکیم اوغلو) کتبخانه‌سنده‌در .

(۲) تاریخ مصر جدید : مشاهیر مورخین عربدن (تقی الدین احمد مقریزی) نك سادهجه (خطط مقریزی) اسمیلهده معروف اولان (المواعظ والاعتبار بذکر الخطط والاثار) نی باشلیجه مأخذ ایدینهرك یازمشدرکه برنسخهسی (طوپقاپی) سراینده (روان کوشکی) دولابنده واردر .

(۳) کتاب المختصر فی احوال البشر : (علامه سیوطی) نك (حسن المحاضره فی اخبار مصر القاهره) سیله سائر آثار معتبرهدن التقاط صورتیله یازمشدرکه مصر آثار عتیقهسنه دائرده برخیلی معلومات نافعه مندرجدر .

(٤) تاریخ بدون ـ بودین ، یعنی بوداپشته : خط دستیله محرر برنسخهسی (روان کوشکی) دولابندهدر .

(٥) فتحنامهٔ رادوس : بر نسخهسی (ویانه) ده کتبخانهٔ ایمپراطوریده واردر .

(٦) دیوان : طرز معلوم اوزره اولوب بر نسخهسی « آیاصوفیه » کتبخانهسنده موجوددر .

(۷) منظومهٔ لیلی ومجنون : بربرینی متعاقب وفات ایدن ایکی مخدومینك تأثریله یازدیغی جهتله سوزشلی پارچهلری حاویدر .

(۸) حاشیه علی شرح مفتاح .

(۹) حاشیه علی شرح مواقف .

(۱۰) حاشیه علی صدر الشریعه .

(۱۱) حاشیه علی اصلاح وایضاح .

(۱۲) مناقب بهمن شاه بن فیروز شاه .

(۱۳) منشأت .

(١٤) مهاجنامه : سلطان سلیمان قانونینك مهاج سفرینی مبین برتاریخدر .

اواخر عمرنده عما طاری اولدیغی حالده مستحضراتندن استکتاب صورتیله علماء عثمانیهنك مطایباتیله نوادر ومفاکهاتنی جمع وترتیبه باشلامشسهده اتمامنه عمری وفا ایتمهمشدر .

غزل آتی زمان شیخوختنده نظم ایتدیکی اشعارندندرکه احوال روحیهسنی مصور اولمق اعتباریله درج ایدلدی :

آخر اولدی عمر چون کچدی هوا شیمدن کیرو
نیلهیم ال ویردیکن دنیا بکا شیمدن کیرو

بن جهان سودالرندن چکدم ال ای مدعی
سربسر غوغای دهری آل سکا شیمدن کیرو

پیرلك هنکامی کلدی کیتدی ایام شباب
صوکبی دل طفلی آقماز هر یکا شیمدن کیرو

طائر قدسیٔ روح آکدی تجرد عالمن
جیفهٔ دنیا غمی دوشمز آکا شیمدن کیرو

بر کون آکاه اولمادك دوش کبی کچدی مامضی
« صالحا » حالك نولور باری آکا شیمدن کیرو

صمتی دده « قونیهوی »

شعرا وعرفای مولویهدن اولوب قونیهلیدر . (١٠٤٠) تاریخنده شام مولویخانهسنده وفات ایلهدی . اشعارینك الك مشهوری شو :

پیدا ونهان تو بودهٔ من غافل
اندر دل وجان تو بودهٔ من غافل
من دردوجهان ترانشان میجستم
خود جمله جهان تو بودهٔ من غافل

رباعیٔ فارسیسنك ترجمهسی اولان شو :

بن بیلمز ایدم کیزلی عیان هپ سن ایمشسك
تنلرده و جانلرده نهان هپ سن ایمشسك

سندن بو جهان ایچره نشان ایستر ایدم بن
آخر بونی بیلدمکه جهان هپ سن ایمشسك

رباعیسیدر . بعضیلر بو رباعی‌یی جناب مولانانك مخدوم عالیلری (سلطان ولد) ه نسبت ایدرلرسه‌ده عصرمز عرفای‌ادباسندن (محمد ولدچلبی) افندینك تحقیقات‌ادیبانه‌لری نتیجه‌سیله‌ده تأیید ایتدیکی وجهله (صمتی دده) نك اولدیغی تظاهر ایدییور .

صبری «محمدشریف صبری — ادرنوی »

سلطان مراد رابع ندماسندن وزمرهٔ قضاتدن (نفعی) ایله معاصر برشاعر بلیغ‌البیاندر . شعرادن (ادرنه‌لی حلمی‌احمدافندی)نك اوغلیدر . مطبوع دیوانی اولوب انشا و قصائدده‌ماهر ایدی . قدرت شاعرانه‌سی نفعی طرفندن تقدیر اولونمشدر . (حسن‌دل) نامنده برمنظومه‌سی واردر . (۱۰۵۵) ده استانبولده وفات ایلدی . ادرنه قپوسی دیشاریسنده‌کی (امیر بخاری) درکاهی جوارنده مدفوندر . غریبدرکه قصیده‌سندن بر مصراعنی نفعی تضمین ایله‌دیکی‌صره‌ده مصراع شاکری حاوی اولدیغی ایچون (بقول صبریٔ شاکر) دیمش کمال بك مرحوم ایسه نفعینك بو قولندن صبری‌یه صبریٔ شاکر دنیلدیکنی ظن ایده‌رك تخریب خراباتده برقاچ یرده صبریٔ شاکر سوزنی تکرار ایلمش اولمسی اوزرینه اوزماندنبری شریف صبری اسمی صبریٔ شاکر اولوب قالمش وحتی دیوانیده بوعنوان‌ایله باصلمش اولدیغی فضلای شعرادن دیاربکرلی علی امیری افندینك جملهٔ تحقیقاتندندر .

ابیاتندن :

صالسون سفینهٔ دلی بحر ملامته
دریاشناس عشق‌وهوادن صاقینماسون

آدم بو بزم دور دل آرایه برکلیر
بیل قدر عمرکی کشی دنیایه برکلیر

دنیاایچون وجودیکی‌صرف‌ایتمه‌یوق‌یره
نقد حیات مردم دانایه بر کلیر

مصارعندن :

کچ او مجلسدن که آنده فیض امکان اولمیه

کچدی قلیجدن فتن روزکار　　　سیف یدالله اولوب آشکار

مطلعلی نفعیانه قصیده‌سی مشهوردر .

صبوحی احمد دده « توقادی »

پدری (توقات) لی اولوب کندیسی استانبولده دوغمشدر . تحصیل و تفیضی استانبول وقونیه‌ده‌در. نفعی، فهیم قدیم، نائلیٔ قدیم کندیسندن استفاده ایتمشدر. فارسی تورکی دیوانلری واردر . (١٠٥٧) تاریخنده پوست نشینی بولوندیغی یکی قاپی مولویخانه‌سنده ارتحال ایتدی . ترجیع بندینک مطلعندن :

ای طلسم خزینهٔ انوار
وی محیط جواهر اسرار

ای زمین وزمانه مقصودی
وی کزین نتیجهٔ هرکار

ای کوکل صورتی قوسیرته کل جان طلب ایت　　عشق بحرینه دالوب کوهر عرفان طلب ایت
کزمه بیهوده هواییله کچورمه عمرك　　اهل عرفانه ایرش کامل انسان طلب ایت
کنج غمده قومه یعقوب دلی زاروحزین　　مصر تنده یوری وار یوسف کنعان طلب ایت
قنده بقسك آنی کور هرکبی باسك آنی بیل　　قنده وارسك اکا واردرکه سلطان طلب ایت
جسم ظلماتی اولور پردهٔ سرچشمهٔ جان　　سن بوظلمتده دلا چشمهٔ حیوان طلب ایت
صورته باقلمقله معنی بولنمز زاهد　　اول بت صفدری کور همت مردان طلب ایت
اهل دل عارف اولوب جنتی دیداره دکش　　دیمزم طاعتله روضهٔ رضوان طلب ایت
صورتك طورمه صدف پاره‌لرین ایله شکست　　لعل ذی قیمت عرفانه یتش کان طلب ایت
غیربین اولسه نظر آندن ایدوب قطع نظر　　چشم حقبین ایله اول رؤیت جانان طلب ایت
نیجه بر بغلیه انکار ایچی اسفلده سنی　　قطع ایدوب اول رسنی رتبهٔ شاهان طلب ایت

اهل انکار ایله یار اولمه «صبوحی» زنهار
ایتمه ابلیسه نظر صورت رحمان طلب ایت

برنسخه‌سی یکی قاپی مولویخانه‌سنده موجود اولان (اختیارات مثنوی) اسمنده‌کی اثرینی (شام) ده ایکن تألیف ایتمشدر که علمی دده‌نك (شرح جزیرهٔ مولویه) سنه نظیره‌در.

صاحب اسماعیل دده

یوکسك بر طبع شاعرانه‌یه مالك عارف و عاشق برذات اولوب (بروسه) لیدر. تذکرهٔ سالمك نقلنه کوره: «اواخر حالنده ترك دنیا وقطع علاقهٔ ماسوا ایله‌یوب طریق مولویه‌دن اخذ ید انابت برله ترك جبه ودستار» ایده‌رك اختیار سیاحت و بعدالسیاحه (اسکدار) ده اقامت ایله‌مشدی. ترتیبنه موفق اولدیغی دیوان کبیرك برنسخه‌سی «ملت» کتبخانه‌سنده موجود اولوب اشعارنده «ندیم» طوری‌ده کورولمکده‌در.

برغزلی:

چشم دلده عاشقك اشك نواسی بشقه‌در
ملکت عشقك بلی آب و هواسی بشقه‌در

سودمند اولمز علاج حاذق حکمت شناس
درد مهر اهل حسنك ابتلاسی بشقه‌در

دوندورر کرداب غم فلك دلك بولمز کنار
غرقهٔ بحر محبت آشناسی بشقه‌در

روشن اولمز شستهٔ خاکستر عشق اولمسه
جوهر آیینهٔ قلبك جلاسی بشقه‌در

چین ابرو کوستر اول آفت اما خنجری
راکبی کیرمش کمر بنده اوراسی بشقه‌در

اکلسك کندی ایاغیله کلیر دل ذوقنی
بزم صهبا خانه‌نك زاهد صفاسی بشقه‌در

بنده‌کی بخت مدبر اولمز آندن شعله یاب
شمع محفل زیب اقبالك ضیاسی بشقه‌در

افتاب حسنکی کورسم پرستش ایلرم
اهل عشقك قبلهٔ حاجت رواسی بشقه‌در

حسر تکله خون دل نوش ایلیوب غم اکل ایدر
خستهٔ عشقك شها شرب وغداسی بشقه‌در

بوی زلفك مشکه بکزتمش اول آهوی ختن
وجه تشبیه کوزل اما خطاسی بشقه‌در

کرچه هر شاعر ویرر برکونه حسن اشعارنه
لیك نظم صاحبك حسن اداسی بشقه‌در

صبحی محمد علی چلبی « بروسه‌وی »

اونجی قرن هجری شعرا وعلماسندندر. اکمال تحصیلدن صوکره سلك قضاته سلوك ایده‌رك بعده مسلك قویم تصوفه سالك اولمش شاعر، عارف برذات اولوب (بروسه) لیدر . ترجمه‌سی مشایخ فصلنده‌مذکور (محی جان افندی)دن انتساب ایده‌رك استانبولده اختیار انزوا ایله‌دی. فاتح جامع شریفنده مثنوی تعلیم ایدر ایدی . عارفانه و شاعرانه اشعار ترکیه و فارسیه‌سی منظوم (اسماء حسنی شرحی) ، (پرکار وقلم) اسمنده مثنویسی وعزمی زاده ایله مصاحبه ومشاعره‌سی واردر .

ابیات ترکیه‌سندن :

تیغ عشق یار ایله جسم اولمانجه پرشکاف
آفتاب عشقدن کلمز درونه انکشاف

ابیات فارسیه‌سندن :

حاجیان ره عشقیم و مقیم عرفات
عرفاتی که نشان میدهد از ذات وصفات

زائر کعبهٔ دل کرده فدا جان وسرش
بر در دوست نباشد بوسائط حاجات

صفوی

تذاکر شعرا محررلرندن سالم افندی معاصری علماء شعرادن خوش کفتار برشاعر اولوب (قوله) کویلرندن (امره سلطان) کویندندر . تحصیل وتفیضی استانبولده‌در .

سالم تذکره‌سنده مندرج برغزلی :

جلی خطدر کشیده ابروان حسنك کتابندن
معمای تغافلدر مژه‌ك اقرار بابندن

نم اشکمله پرورده کل صد برك هر داغم
چکیده‌در بوباغك شبنمی فیض سحابندن

کوزومده کشتئ آتش کورونور زورق صهبا
سرشك موج طوفانخیز عشـقك التهابندن

بیلور نبض آشنایان دردمطرب نیدوکن دلدن
دوا سازندهٔ حکمت ایکن تار ربابندن

اولورسـه چشمهٔ خورشید عالمتاب مملو
امید فیض صافی ایتمه «صفحی» غم شرابندن

صدقی مصطفی افندی

نشأتی کتخدا قلمندن وارباب معارفدن برذات اولوب شهریدر . دفترامینی وکیلی ایکن (١١٨٣) ده ارتحال ایتدی . السنهٔ ثلثه اوزره منثور ومنظوم الفاظ ومعمیاتی جامع (مجموعهٔ حفیظه) اسمنده برأثری وبعض اشعاری واردر .

صالح افندی

علماء شعرادن فارسیدان ، خطاط برذات اولوب شهریدر. اکمال تحصیلدن صوکره مسلك قضاته سالك واکابر نقشبندیه‌دن مراد بخاری‌دن منتسب اولدی . (١١٦٦) تاریخنده ارتحال ایده‌رك ایوبده ادریس کوشکنده‌کی چشمه آرقه‌سنده‌کی قبرستانه دفن ایدلدی . مرتب دیوانی و (صائب) دیواننه شرحی واردر . ثلث ونسخی عابد چلبی مسجدینك امام ومکتبنك معلمی عرفای جلوتیه‌دن (محمد ضعیفی افندی) دن تمشق ایتمشدر .

صدقی امة الله خانم «استانبولی»

عصرنده (امة‌الله خانم) دیمکله شهرهٔ جهان اولان زن مردانه روشك شـعرده قوللاندیغی مخلصیدر . مرتب دیوانیله (مجمع الاخیـار) ، (کنج انوار) اسـمنده متصوفانه منظومه‌لری

وبعض رسائلی وارسه‌ده مطبوع دکلدر . وفاتی (صدقی فاضل) ترکیبنك ناطق اولدیغی (١١١٥) تاریخنده قبری ادرنه قپوسی خارجنده (امیربخاری زاویه‌سی) جوارنده پدری (قامتی زاده محمد افندی) یاننده‌در. کبار بایرامیه‌دن (همت افندی)دن منتسبه ایدی. حدیقةالجوامعده امی سنان زاده حسن افندیدن انتساب ایله‌دیکی‌ده محرردر . همشیره‌سی اولوب (١١٧٥) ده وفات ایده‌رك یاننه دفن ایدیلن (فائزه فاطمه خانم) دخی شاعرات عثمانیه دندر .

اشعارندن :

هفته کچمز کویکه مهمان ایدن سنسك بنی   بلکه هرشب صبحه‌دك نالان ایدن سنسك بنی
دست تدبیرکله چاك اولسونمی دامان‌فراق   آفتاب حسنکه حیران ایدن سنسك بنی

پدرینه سویله‌دیکی تاریخ :

قامتی زاده‌یه اعلای ارم اوله مکان   ١٠٨٩

همت افندی‌یه :

بوکون همت افندی عذنی قیلدی کندویه مأوی

صبیح احمد افندی

شعر وانشا اربابندن فارسی‌دان برذات اولوب شهیردر . (توقادی شیخ امین افندی) منتسبلرندن‌ایدی. (١١٩٨)تاریخنده‌ارتحال‌ایله‌دی. (اسکدار)ده‌مدفوندر. شاعرشهیر(عرفی)نك دیوانتی شرح ایله‌مشدر . مرتب دیوانی‌ده واردر . برنعتندن :

بطونك مطلع صبح هویت یارسول‌الله
شئونك مهر عالمتاب رحمت یارسول‌الله

صبری افندی «محمد امین صبری افندی»

متوسط عثمانلی شاعرلرندن برذات اولوب (موره) نك (آنابولی) قصبه‌سی‌اشرافندندر. کوچوك یاشنده ایکن چیچك خسته‌لغندن عمی طاری اولمشدی . دیوانی ارباب شعر وانشادن

(بروسه‌لی اشرف) بك مرحوم همتیله (١٢٩٩) تاریخنده (بروسه) ده طبع اولونمشدر. (رموز الحکم) مؤلفی (سامی پاشا) مرحومك پدری (طراپولیچه) لی (شیخ نجیب افندی) ایله مشاعره‌لری واردر. دیواننده باشقا تورکجه، فرسجه، رومجه تحفهٔ وهبی‌یه نظیره‌لر یازمشدر.

دیواننك مطلعندن :

نقاب انداز اولنجه چهرهٔ اسرار بسم‌الله — سراپا عالمی تنویر ایدر رخسار بسم‌الله
اولور تا صفحهٔ لاهوتیانه پرتوی ظاهر — ضیا کستر اولنجه مهر پر انوار بسم‌الله
لطافتیاب ایدر کلشنسرای عالم قدسی — نوای بلبل خوش لهجهٔ کلزار بسم‌الله
اولور هر نقطهٔ مشکینی خال عارض غفران — رقم‌کستر اولنجه کلك عنبر بار بسم‌الله
ایدر کیسوی حوران بهشتی موبمو تعطیر — شمیم عنبرین آثار سنبلزار بسم‌الله
برکابنده اولور ناموس اکبر پیك جابکرو — علم قالدرسه بریرده سپه‌سالار بسم‌الله

صائب احمد افندی

ارباب دانشدن فارسی‌دان برذات اولوب شهریدر. تحصیلنی اکمالدن صوکره خدمت دولته سلوك ایده‌رك (آمدی) قلمی خلفالغنه ارتقا ایله‌دی. (١٣٠٥) تاریخنده ارتحال ایله‌یوب (بشیکطاش) ده (یحیی افندی) تربه‌سی حظیره‌سنه دفن ایدلدی.

آثاری :

(١) ترجمهٔ کلستان : ساده برلسانله واقفانه برترجمه‌در.
(٢) ترجمهٔ نان وحلوا : غیر مطبوعدر.
(٣) دیوانچه

طبیعت شعریه‌سی‌ده اولدیغنه، منظوم ترجمه‌لریله کتبخانهٔ عمومی قاپیسی اوستنده‌کی تاریخ شاهددر.

صفوت نسیبه خانم «استانبوللی»

عثمانلی شاعره‌لرینك ذکرلیلرندن اولوب (بکلکجی محب افندی) نك کریمه‌سیدر. (١٢٥٣)

تاریخنده استانبولده وفات ایده‌رك جوار حضرت خالدده پدری‌یاننه دفن ایدلدی . غیرمطبوع مرتب دیوانچه‌سی واردر .

ابیاتندن :

«صفوتا» راز دلن کمسه‌یه اظهار ایتمه
کون‌اولور یاردیم ایدر بردل آگاه‌سکا

صادق محمد افندی «آنطاکیه مفتیسی»

آنطاکیه مفتیسی (احمد افندی)نك اوغلودر. ۲۲یاشنده ایکن علوم عربیه‌دن اخذاجازت ایله سنه‌لرجه نشر معرفت ایتمشدر . برتفسیر شریف تحریرینه باشلامش ایسه‌ده اکمالنه موفق اولامامشدر. آنطاکیه مفتیسی‌ایکن (۱۲۷٦) ده ارتحال‌ایتدی . شعرده مخلصی (صدقی)در. اشهر آثاری بین‌الادبا معلوم اولان (مکرمتلو یازیلیرمی بزه ای کلك دبیر) منظومه‌سیدر . دیکر اشعارنده اوسلاست او لطافت یوقدر. حلب والیلرندن (سلیمان‌پاشا)نك دیوان افندیسی حلبلی معطی زاده (احمد افندی) طرفندن لغرض مکرمتلو عنوانی یازلمش اولدیغندن بالمقابله یازدیغی ترجیع بند مشهورك برقسمیدر .

رسم عنوان مکاتیب جدیده تحریر عرضی رتبه‌یه نسبتله اولتمش تصویر
ینه حیثیت ذاتیه اولمـاز تنکیر حق حیثیتمزدن اکر اولدکسه خبیر .

مکرمتلو یازیلیرمی بزه ای کلك دبیر

اوبله‌بر ساده مدرس دکلز نحریرز آق‌صقاللو خواجه‌یز علم‌وهنرده پیرز
عقلی ونقلی بیلیرز مقتدر تقریرز یاپمشز حضرت قرآنه ‌فصل تفسیر

مکرمتلو یازیلیرمی بزه ای کلك دبیر

خلقه تبلیغ ایله فرمان شه کونیفی وزرای شـه دنیایه شبیهز عینی
امرونهی ایلیه‌رك فصل ایدرزمابینی اولمشزشرعله‌فتوایه‌بیورمقده‌وزیر

مکرمتلو یازیلیرمی بزه ای کلك دبیر

ایتمشز نیجه مقامات علومی تحقیق شرح ایضاح ومعانیه حواشی تعلیق
حاصلی وارد اولوب حضرت حقدن توفیق اولمشز دولت علمیهٔ علیاده مشیر

مکرمتلو یازیلیرمی بزه ای کلك دبیر

بز بو دولتده جواهر کبی قیمتلو ایدك   نزد ارباب فضائلده فضیلتلو ایدك
ایمدی بورغبت ایله نشرهده همتلو ایدك   حالیا اوج فضیلتده ایکن بی تقصیر

مکرمتلو یازیلیرمی بزه ای کلك دبیر

صفوت مصطفی افندی « استانبولی »

متأخرین شعرادن ومنتسبین مولویه‌دن اولوب (غلطه)لیدر . اوائل حالنده بورغانجیلق ایتمشدر . (جواهر ملتقطه) (صاحبی لبیب افندی)نك همتیله طوبخانه روزنامچه‌قلمنه آلنه‌رق نهایت قرانتنه باش کاتبی اولمشدر . (١٢٨٤) تاریخلرنده استانبولده وفات ایله‌دی . یکی قپو مولویخانه‌سی جوارنده مدفوندر . طرنقجی زاده زیور بك شو تاریخی سویله‌مشدر . (صفوت اوله عقباده قرین حسانه) مبنی علی الحکایه اولان برانژه منظومه‌ی انفس آثاریدر . غزلیاتنك اك مشهوری (عالم بویا) ردیفلی اولانیدر .

ازجمله :

کورمه احقر کمسه‌یی جانا قدر مجهولدر   حقك ادنا بنده‌سی اعلا اولور عالم بویا
کشف مرآت سرائر ایله احبابه‌ده   بلکه بر صورت ایله اعدا اولور عالم بویا
آب رویك دوکمه هر نخل پلیدك پاینه   میوهٔ مطلب یا اولماز یا اولور عالم بویا

حضرت شاه ولایت حقنده نظم ایتدیکی استمداد عاشقانه‌سندن :

آغلاسون ایکی کوزم عشر محرم عشقنه   کوکلمی مهرکله یاندر ماه ماتم عشقنه
التفات ایت صفوته سبطین اکرم عشقنه   درکه احسانکه کلدم دخیلك یا علی

صدقی افندی «حصیری زاده شیخ سلیمان صدقی افندی»

دربانیچه حصیرزاده الحاج

شعرای متصوفه‌دن برذات اولوب (سودلیجه) ده‌کی سعدی درکاه شریفی شیخی (مصطفی عزی) افندینك مخدوم و خلیفه‌سی در . دیوانچه تشکیل ایده‌جك قادار اشعاری واردر . درکاه مذکورده اون‌دورت سنه مشیختدن صوکره «شیخ سلیمانك مقامن ایایه مولی جنان» تاریخ منقوطنك دلالت ایتدیکی (۱۲۵۳) سنه‌سنده ارتحال ایله‌دی .

برغزل عارفانه‌سی :

کوکل انوار خورشید حقیقتدن منور در ... آنکچون سر رمز علم الاسما یه مظهر در
حجاب آنجاق بنه کندی اوزو کدر یوقسه‌ای غافل ... تجلیات وحدت سرتسر عالمده اظهردر
همان سن مرغ جانك لانه ساز باغه تسلیم ایت ... کلیر غم چکمه اصلا رزق مقسومك مقدردر
تجلیٔ جلال ایلرسه مأیوس عطا اولمه ... تسلیات انوار جمال البت مقرر در
کل‌ایمدی خاکپای شیخی‌کحل دیده قیل «صدقی» ... طریق عشق حقده رهنما در ساکه رهبردر

طوبجی میرلواسی کوز لود عمیم طوبجی قوماندانی

(حسن رضا و احمد مختار) افندیلرله (شیخ اسماعیل نجا پاشا) اسملرنده‌کی مخادیم علیه‌لری ده اثر پدره سالك و طبیعت شعریه‌یه مالك درلر . (۱۳۰۲) تاریخنده انتقال ایدن رضا افندی و (۱۳۲۹) ده ارتحال ایله‌ین مختار افندی درکاه مذکورده پدرلری یاننه (۱۳۱٤) ده ارتحال ایله‌ین نجا پاشاده (یوسف سینه‌چاك مولوی) قربنه دفن ایدلدیلر . رضاافندینك برنعت شریفندن :

قدومك حق تعالی دن عطادر یا رسول الله ... ظهورك درد عصیانه دوادر یا رسوالله
هوای نفسله مستغرق دریای عصیانم ... الم طوت دوشمشم حالم هبادر یارسول الله

نجا پاشانك برغزلندن :

مهر رویندنمی تابم آتش دلدن میدر ؟ ... بلبلك فریادی بیلمم خارمی کلدن میدر

احمد مختار افندینك برنعت شریفندن :

عصات امتکدن بر ذلیلم یا رسول الله ... صداع جرمله غایت علیلم یا رسول الله
هوای نفسله عمرم کچیردم ایله‌دم ضایع ... رجای عفوه یوزوم‌یوق حجیلم یا رسول الله

صفا اسماعیل بك « طربزونی »

زمانمز ادباسنك ممتازلرندن اولوب پدری طربزونلیدر. کندیسی (مکهٔ مکرمه) ده دوغمشدر . معلم ناجی (شاعر مادرزاد) تسمیه ایتدیکندن اونامله اشتهار ایتمشدر. بوده قربان عشرت اولان شعرادندر . تحصیل وتفیضی دارالشفقه ده در. (۱۳۱۹) تاریخنده منفیاً سیواسده ارتحال ایله دی. غریبلر مزارلغنده مدفوندر. ترجمهٔ حالی کوچك برادری (علی کامی بك) طرفندن نشر اولونان (حسیات) اسمنده کی مجموعهٔ اشعارینك باش طرفنده محرردر . آثار مطبوعه سی : (سنوحات) (خذ ما صفا دع ما کدر) ، (ملاحظات ادبیه)، (مولدپدری زیارت)، (مغدورهٔ سودا) (منسیات)، (انطاق حقك تخمیسی) .

اشعارندن :

اولوالالبابه قارشی ناصیه‌ك مرآت قلبکدر
دلالت ایلمز جعلی بشاشت صفوت باله

شرافتله اصالت فضل ذاتیدن عبارتدر
فضیلتدر شرف بخشا اولان اجدادو انساله

جهانده الکبیوك برحیله وارسه دوغری اولمقدر
برادر آلدانیرسك کیمسه یی قالقشمه اغفاله

مصارعندن :

مقدم انسانه اولور عون الهی رهبر

اورتبه کتم اسرار ایله کیم سرویرده سرویرمه

(۱۳۱۸) ده ارتحال ایده رك (اسکدار) ده (قره جه احمد) مزارلغنه دفن اولونان اورتانجه برادری (وفا احمد بك) ده شعرادن برذات ایدی . بونکده ترجمهٔ حالی (علی کامی بك) طرفندن نشر اولنان (اشعار وفا) اسمنده کی رساله ده مندرجدر .

صافئ اسکداری

نکته‌کویان شعرادن برذات اولوب شعرادن (محمدامین نزهت افندی) نك اوغلیدر . (یانیه)ده دوغمشدر . (۱۳۱۹) ده (حلب) ده ارتحال ایتدی حلب مکتوبی معاونلکیله استانبولدن تبعید اولوندی . حکومت قوناغی جوارنده‌کی (جبیله)قبرستاننده‌مدفوندر. مناسترلی رفعت بك شوتاریخی سویله‌مشدر : چیقوب جم سویلدی تاریخ فوتن صفای جنته عزم ایتدی صافی حین وفاتنده قرق برياشنده ایدی. اشعاری تکلفدن آزاده‌در. آثار مطبوعه‌سندن الکمشهوری، (اسلام حضرت عمر) اسمنده‌کی مثنویسیدر . دیکرلری (جدال سعدی بامدعی)،(شعر صافی)، (قواعد فارسیه) در.

اشعارندن :

ترك غفلتسه ای کوکل مقصد ذوق وحدتسه منتهای امل
بارکاه جنـاب مولایی آرامه آسمانده کندیکه کل

دی‌یه‌من اولدم ایلیوب تعیین بوده‌وارم شوده دیارمدر
وار ایسه مالك اولدیغم برشی یری مجهول اولان مزارمدر

بیمله یار مکر یکوجود ایمش صافی
فلکده غفلتی سیرایت که بن‌نی آرارم

ض

ضعیفی محمد افندی

فاتح زماننده اشتهار ایدن شعرادن اولوب (کلیبولی)دندر . مراد ثانینك غزواتنی نظم

ایتمشدر که بیت آتی اومنظومه‌دندر .

ضعیفی سا که بومعنانه یوزدن حاصل اولمشدر
مکر مقصودیکی بولدك حقیقت جمله اشیادن

ابیات آتیه‌ده جمله‌ٔ اشعارندندر .

ای باد صبا لطف ایدوب اول جانه خبر ویر
بوبن قولنك حالنی سلطانه خبر ویر

هم مور جفن اولدیغنی خاکه برابر
اول تختی یوجه بختی سلیمانه خبر ویر

ضعیفی افندی « ضعیفی پیر محمد بن اورنوس بن نورالدین قره‌طوه‌لی »

فضلای شعرادن اولوب اسکوب ملحقاتندن (قره‌طوه) لیدر. تحصیل و تفیضی استانبولده‌در. (۹۶۰) کسور تاریخلرنده ارتحال ایله‌دی . الك مشهور اثری (گلستان) شرحیدر . اندرون همایونده (روان اوطه‌سی) کتبخانه‌سنده (باغ بهشت)،(گلشن سیمرغ)، (بستان نصایح)، (صبرالمصائب)، (جواهرنامه)،(سر گذشت)،(گلشن ملوك) ، (سبزستان) اسملرنده‌کی آثار ادبیه‌سنی جامع بر مجموعه واردر .

ضیائی یوسف چلبی «حمیدی»

علماء شعرادن بر ذات اولوب حمید ایلندندر (۹۵۰) تاریخلرنده ارتحال ایتدی . مثنویاتی اشعار سائره‌سنه فائقدر.

(یوسف وزلیخا) منظومه‌سندن :

چون ایره عاقله برکار مشکل — که دشوار اوله آندن کار عاقل
ایده عقلنه برعقلی دخی یار — که اوله سهل آکا اول کار دشوار

ضمیری احمد افندی «استانبوللی»

فضلای شعرادن بر ذات اولوب شهیردر. (١٠٥٨) ده ایوب انصاری مدرسی ایکن ارتحال ایله‌دی. مرتب دیوانی و جلال حاشیه‌سی واردر. اوچ لسانده انشاد شعره مقتدر ایدی.

بو نوبهارده آنجق آچیلدی لاله‌ٔ داغ
کشاد غنچه‌ٔ دل قالدی بر بهاره دخی

ضمیری محمد صادق افندی

علماء کتابدن بر ذات اولوب شهیردر. ترسانه‌ده رئیس الکتاب اولمشدی. (١٢٠٥) ده (خلاصه‌ٔ آمال صالحین وحدیقه‌ٔ سعداء صادقین) اسمنده بر اثر میدانه کتیرمشدر. برده (احسن الکلام وخلاصة النظام) نامنده بر اثری واردر. هر ایکیسی ده (یحیی افندی) کتبخانه‌سنده موجوددر.

ضیا پاشا «عبد الحمید ضیا پاشا»

اجله‌ٔ ادبا و شعرادن اولوب تولد و تحصیلی (استانبول) ده‌در. السنه و ادبیات شرقیه‌یه وقوف تامیله برابر لسان فرانسوی ادبیاتنه‌ده واقف بر ادیب نکته‌دان ایدی. بعض مناصب عالیه‌ده بولوندقدن صوکره آطنه والیلکنده ایکن (١٢٩٥) تاریخنده وفات ایله‌دی. السنه‌ٔ ثلثه‌ده یازیلان اشعاردن منتخب (خرابات) اسمیله اوچ جلددن عبارت بیوك بر مجموعه‌سیله بعض مقالات ادبیه ومترجمه‌لری، اشعار مجموعه‌لری ایکی جلددن عبارت (اندلس تاریخی)، بر جلد (انکیزیسیون تاریخچه‌سی) تحفه‌ٔ وهبیه نظیره‌سی واردر. اشعارینك الك مشهوری، ك کوزلی (ترکیب بند) و (ترجیع بند) یدر. سوریه اعاظم ادباسندن حلب مبعوث سابقی (محمد بشیر الغزی) افندی طرفندن (حدائق الرند) اسمیله نظماً لسان عربی‌یه ترجمه اولونه‌رق (١٣١٦) تاریخنده مصرده طبع اولونمشدر. (ابو الضیا توفیق بك) ك بیانینه کوره هانکی قیمت بیلمزك النده قالدیغی بیلنه‌میان (تله‌ماق) ترجمه‌سیله (لافونتن) ك نظماً ترجمه‌لری وار ایمش.

ابیاتندن :

ماننـد شـجر ثابت اولور ثابت اولانلر
هرهانکی ایشك اهلی ایسه‌ك آنده ثبات ایت

انسانه صداقت یاقیشور کورسه‌ده اکراه
یاردمجیسیدر دوغریلرك حضرت الله

ثابت قدم اول مرکز مأمون رضاده
وارسته اولوب دائرهٔ خوف و رجادن

ارباب کمالی چکه‌مز ناقص اولانلر
رنجیده اولور دیدهٔ خفاش ضیادن

آنلرکه ویرر لاف ایله دنیایه نظامات
بیك درلو تسیب بولنور خانه‌لرنده

آیینه‌سی ایشدر کشینك لافه باقلماز
شخصك کورینور رتبهٔ عقلی اثرنده

ظالم ینه بر ظلمه کرفتار اولور آخر
البته اولور او ییقانك خانه‌سی ویران

بد اصله نجابتمی ویرر هیچ اونیفورمه
زر دوز پالان اورسه‌ك اشك ینه اشکدر

نوع انسان حشره‌دك تعظیم ایدرلر آدینه
کیم فدای نفس ایدرسه جنسنك امدادینه

پاشا مرحومی یاقیندن طانیان ارباب عرفاندن شاعر بنام (محمد ناظم پاشا) طرفندن یازیلان ترجمهٔ حال مطالعه کذارم اولدی دردست طبعدر . ناظم پاشانك روایتنه کوره (ژان ژاق روصو) نك (أمیل) اسمنده‌کی اثرینك ترجمه‌سی رژی قومیسری (نوری بك) ده (دفتر اعمال) اسمنده‌کی ترجمهٔ حالی‌ده (عابدین پاشا) ده قالمشدر .

ط

طرزی محمد افندی «زغره‌لی»

قضاتدن وسخن‌شناس شعرادن برذات اولوب (زاغره) لیدر. اشعاری عاشقانه برطرزده‌در. (۱۰٦۰) تاریخنده وفات ایله‌دی.

عاشقانه برغزلی:

بز بزم محبتده بو دم همدم عشقز — بیگانه قیاس ایله بز محرم عشقز
جانان یولنه خرج ایدرز نقد سرشکی — صرف ایله‌ده مامِلکی حاتم عشقز
زاهد بزه طعن ایله بو شکل قناده — بز تاج وقباترکن اوران ادهم عشقز
بوخانقه‌ایچره بزی کیم کورسه عباپوش — مستانه‌صانور کرچه بزی سرسم عشقز
«طرزی» بزه طعن ایلیه‌مز کیمسه جهانده — بز رند ملامت زدهٔ عالم عشقز

طاهر عبدالله چلبی «بروسوی»

صاحب دیوان برشاعر اولوب (بروسه) لیدر. دیوانی غیرمطبوعدر. «وقت انتقال» ترکیبنک ناطق اولدیغی (۱۰۸۸) ده وطننده ارتحال ایتدی.

ابیاتندن:

بی منت رهبر ایریشیر منزله بی باك
مردان خدا کشمکش رهبری نیلر

صاقین میل ایتمه هر حسنه حقیقت او نماهر مهدن
آلا کور دستکه داماتی بر پاك دامانلق

مصارعندن:

مست جام عشق اولان جرم وکنه بیلمز نه‌در

طالب محمد افندی « بروسوی »

استاد سخن توصیفنه لیاقت کوستەرن شعرادن اولوب (بروسه) لیدر. ارضروم قاضیسی ایکن (طالبا شاد اولەروحك فاتحه) مصراعنك دلالتی اولان (۱۱۱۸) دەوفات ایلەدی . دیوانی غیر مطبوعدر . موسیقی یەده انتسابی واردر . دیواننده موجود فارسی غزلیاتنده (عازم) مخلصنی اختیار ایتدیکی آکلاشلمقدەدر .

اشعار حکیمانەلرندن :

چشم انصاف کبی کامله میزان اولماز
کشی نقصاننی بیلمك کبی عرفان اولماز
کوکلەرصدق دعوای خلوصە شاهد عادل
میان راست کویان محبتده یمین اولماز

آیینه صفت سیر اولامازسك بو صوردن
ایتسەڭ نه قدر عالم دنیایی تماشا
بر دیدەده کیم نور حقیقت اوله ایلر
آیینۀ امروزده فردایی تماشا

مقصود ماجرایی عیان ایتمەدرهمان   ای اشك چشم ارادەسن بربهانەسین

غمخوار حال دیکر ودمساز باشقەدر   یاران عیش باشقه وهمراز باشقەدر

طاهر محمد افندی

السنۀ ثلثەده انشا وشعرده مقتدر برشاعر فاضلدر . (۱۱۲۸) تاریخنده قدس نیابتندن عزلی متعاقب استانبولده وفات ایلەدی . ادرنەقپوسی خارجنده (امیر بخاری زاویەسی) جوارنده مدفوندر . سورۀ اخلاصه بری عربی دیکری تورکی ایکی تفسیری ومرتب دیوانچەسی واردر واوچیده غیرمطبوعدر . ترجمۀ حالی مورخین فصلنده مذکور (اسکوب) لی (محمد امین افندی) نك حفیدیدر .

طیار محمود پاشا «صامسونلی»

شعرای وزرادن اولوب (طربزون) والیسی (جانیکلی بطال حسین پاشا) نك مخدومیدر. (عنقای روح طیار عقبایه قیلدی پرواز) مصراعنك دلالتی اولان (۱۲۲۳) ده حاجی اوغلی پازارنده اجل قضایه اوغرادی. سر مقطوعی استانبوله کتیریله‌رك ایوبده (حسیب افندی) درگاهی حظیره‌سنه دفن ایدلدی. خطاسی و سبب قتل وقضاسی شانی‌زاده تاریخنك جلد اولنده مذکوردر. مرتب دیوانی وارسه‌ده غیر مطبوعدر. اشعاری حکیمانه و رندانه‌در.

ابیاتندن:

ایتمه‌دم تحصیل رنك و بوی مطلب چرخده
چکمه‌ینجه خارغمدن صد جفا مانند گل

بخشش نابمحل جوددن اولماز معدود
صفر معکوسیله آرتارمی حساب ارقام

انوار فیضه مظهر اولور قلبی صاف اولان
آلمقده ماه مهر جهانتابدن فروغ
کتم ایله سر عشقی که دل روشنا اوله
مخفیجه آلدی آینه سیمابدن فروغ

(تذکرهٔ فطین) ده محرر غزلنك مطلعی:

دردیمز جانانه سویلنمش دوا سویلنمه‌مش
ماجرا سویلنمش اما مدعا سویلنمه‌مش

طاهر احمد افندی «حنیف زاده — استانبولی»

فضلادن و علم احوال کتب علماسندن بر ذات اولوب علما فصلنده ترجمهٔ حالی مسطور

(حنيف ابراهيم افندی) نك مخدوميدر . (سفينة القصائد و دفينة الفوائد) اسمنده (تيره) كتبخانه‌سنده برمنتخبات منظومه مجموعه‌سی واردر . (آثار نو) اسمنده‌كی (كشف الظنون)ه اولان الحاقاتيده اصلی و لاتينجه‌يه ترجمه‌سيله برابر المانياده (لايپزيغ) ده طبع ايدلمشدر . (١٢١٧) ده استانبولده ارتحال ايله‌دی.

طاهر سلام محمد بك « استانبولی »

فضلای ادبادن بر ذات اولوب شهريدر . بعض مناصب عاليه‌ده بولوندقدن صوكره (طاهر سلام بك بوكون دارالسلامه كيتدی) مصراعنك دلالتی اولان (١٢٦٠) تاريخنده استانبولده وفات ايلدی . ايوبده طوقاق تپه‌ده مدفوندر . آثاری : فقهدن (قدوری) وعلوم ادبيه‌دن (مقامات حريری) و (ملاعصام) ك آثارندن (ميزان الادب) ترجمه‌لرندن عبارتدر. ميزان الادب ترجمه‌سی مطبوعدر . اشعار فارسيه‌سی‌ده واردر . منشآتيله ديوانی(وقعه نويس اسعد افندی) طرفندن ترتيب اولونمشدر غير مطبوعدر . غراميات واديسنده سويلديكی اشعارك الك نفيسلرندن اولان

كل كبی پرطراوت اولمش سك   رنك وبودن عبارت اولمش سك
سنی ای نونهال كورميه‌لی   بيومش سروقامت اولمش سك

بيتلری قدرت شاعرانه‌سنه دليلدر . بو غزل ، وفاتندن آلتمش درت سنه صوكره (ابن الامين محمود كمال بك)ك تكليفيله برچوق شعرا طرفندن تنظير اولونمشدر .

ابياتندن :

سلام اوزاتمه سوزی قصه‌يی دراز ايتمه
يتريتر كسه‌لم يك اوزاندی مبحث زلف

هركز ياپلماسون دل ويران اهل درد
يارب واسكی شهره يكی عادت اولماسون

طالب مصطفی افندی « آمدی »

دياربكردن يتيشن خوشكويان شعرادندر . قضا قائممقاملقلرنده استخدام اولنه‌رق بالآخره

اختیار تقاعد و (١٢٨٩) ده رحلت ایتمشدر . دیاربکرده (دلبرلرسه کیسی)نام محلده مدفوندر. هزل وهجو وادیسنده متمیزایدی . برهجویه‌سیله بازرکان‌قانطو حقنده‌کی قصیده‌سی پك‌خوشدر.

طاهر محمد بك «منمنلی زاده ـ اطنه‌لی»

آطنه حوالیسنده‌کی منمنلی خانداننه منسوب اولوب تولدی(آطنه)ده‌در. ایام صباوتنده استانبوله کله‌رك بدایت تحصیلنی صغوق چشمه عسکری رشدیه‌سنده نهایتی مکتب ملکیه‌ده بعد الاکمال بعض دوائرده استخدام اولوندقدن‌صوکره آطنه ، آیدین ، سلانیك معارف مدیریتلرنده ایفای حسن خدمت‌ایله‌مش ومؤخراً معارف نظارت جلیله‌سی مکتوبی و مهمه قلملری مدیریتنه تعیین قلنمش ایدی . (١٣٢٠) تاریخنده دها کنج دینه‌جك بر سنده ایکن ارتحال‌ایده‌رك اسکدارده قره‌جه‌احمد تربه‌سی ایلریسنده عائله‌سنه مخصوص مقبره‌یه دفن‌ایدلدی. شاعر ومنشی‌ایدی .آثارمطبوعه‌سی : (عثمانلی ادبیاتی)،(الحان)،(یادماضی)،(عثمانلی جغرافیاسی) ایله (غیرت) نامنده رساله‌ٔ موقوته‌در . (کونش) و (خاور) کبی رسائل موقوته‌ده بعض مقالاتی واردر .

سکوت آمیز بر قبرك نهانی ناله و زاری   هزاران‌یأس‌وحزنه‌غرق‌ایدرافکاروانظاری
ایشتمز دیکله‌ین سیرایله‌ین آکلاراو اشعاری   بوبرمنظومه‌در معجزکه مفتون‌ایلرافکاری

سکوتی بر مزارك بردرین فریاددر مدهش

سکونت پرغریو و ناله‌در بیلمم نه حالتدر   مزارستانی استیلا ایدن صمت و سکونتدر
نه حکمتدر اوکیم ظلمتلی بر نور حقیقتدر   که هر برناله برفکره مکمل بردرس عبرتدر

سکوتی بر مزارك بردرین فریاددر مدهش

اونك واردر الهی برلسانی کیم‌اولورحیران   کوروب برسنك‌جامدبی‌لساندرصانعه‌ای‌انسان
صاچار فواره آسا ناله هر سرو مزارستان   دم وحدتده استغراقده کوش ایله‌ین وجدان

سکوتی بر مزارك بردرین فریاددر مدهش

برنجی اثری (رجائی زاده محمود اکرم بك) ك (تعلیم ادبیات) ی وادیسنده قواعد ادبیه‌یی معرف منقح براثر ادبی اولوب ادبیات عثمانیه ایله توغل ایدنلره استفاده بخشدر .

وقتیله (کونش) اسمیله نشر اولونان رسالهٔ ادبیه‌ده مندرج توحید ومناجاتی :

یارب نه قدر عظیمسك سن	یارب نه قدر کریمسك سن
عالم دولو حکمتکله یارب	ذاتك ایله قدرتکله یارب
هر شیده کورونمه‌ده وجودك	« ماهیت واجب‌السجودك »
هر شی ایدیبور سنی هویدا	آیینهٔ قدرتکدر اشیا
بر شی کوره‌مم که بو جهانده	هیچ ذاتکی کوره‌میم بن آنده
صنعتلریکی کورونجه انسان	اولمازمی باقوب باقوبده حیران
باقدقجه ایدرسك ای کرمکار	حیرتلر ایچنده عرض دیدار
ای جهل ایله غفلتك پناهی	ای منکر قدرت الهی
بر کره دوشون نه در بو عالم	حیرتده قالیر باقنجه آدم
کیم ویردی جهانه بو نظامی	اجرامده کی او انتظامی
انسانه کیم ایتدی عقلی احسان	نردن بولدی بو روحی انسان
کیم ویردی ترابه فیض انبات	کیم ایتدی جهانی یوقدن اثبات
ایتدکجه بو شیلری تفکر	ایتمزمی وجود حق تقرر
بر صاحب فکر اولان نه قابل	اولسون عدم الهه قائل
قابلمی ؟ اولورمی ایدی اشیا	- بر صانعی اولمسه ایدی - پیدا
بالفرض شو سنکی ایتسون ایجاد	بر خیلی تصادف ایله طوفان
بالفرض اولونسون اویله ایجاد	شو کوردیکمز عظیم اکوان
بالفرض اولونسون اویله ایجاد	هر شی که اولور بزه نمایان
اولسون دیه‌لم بوتون بو شیلر	سنسز سنسز وجود پرور
ایتمش دییه‌لم ترکب عالم	هپ بویله تصادف ایله بر دم
هپ بر یره طوپلانوبده ذرات	ایتمش دیه‌لم جهانی اثبات
کیمدر یا ایدن او ذره‌یی خلق	البت دوشونور بو شی ده خلق
البت اکا بر مؤثر الزم	تسلیم ایدر بو شیئ آدم
کیمدر یا اوسنسك ایشته یارب	خلاق جهانیان اولان رب

ظ

ظهوری محمد افندی « قره چلبی زاده »

صدوردن و علماء شعرادن بر ذات اولوب قره چلبی زاده عبدالعز افندینك برادریدر . (١٠٤٢) ده وفات ایله‌دی . جوار ایوبده مدفوندر . مرتب دیوانی واردر .

غزلیاتندن :

قناعت کوشه‌سنده‌شیر نردرموری‌سویلتسه‌ك　　همای اوج استغنا کچر عصفوری سویلتسه‌ك
نه شهید جانفزانك لذتی‌واردر دماغنده　　نه‌در فریادی اذعان ایلسه‌ك زنبوری سویلتسه‌ك
نه چنبرلرده خلاج اولدیغن بربر بیان‌ایتسه　　نه‌سویلر کورسه‌ك‌ای‌دل‌دارده‌منصوری‌سویلتسه‌ك

ظریف محمد افندی « استانبولی »

سخن شناسان شعرادن اولوب شهریدر . یکیچری کتابتی وظیفه‌سیله مشغول اولدی . (١١١٥) کرید اطه‌سنده(رسمو)ده‌وفات ایتدی .

ابیاتندن :

مثال‌شمع‌صفوت کسب ایدرسوزان اولان هرشب
بولور فیض صبوحی تاسحر کریان اولان هرشب

بولورمی ماحضر هیچ بوی زلف یاردن غیری
ضیافخانهٔ آماده مهمان اولان هرشب

ع

عدنی « محمود پاشا »

السنهٔ ثلثه‌ده انشا ونظمه مقتدر شعرادن وفاتح دورینك اك بنام وزراسندن حکیم، شاعر برذات اولوب صربستانك (آلاجه‌حصار ـ قروشوواچ) قصبه‌سندندر . اسیرحرب صفتیله آلینان دیوشیرمه‌لردندر . دولته سبق ایدن خدماتی صحائف‌تواریخده مندرجدر . مرتب‌دیوانی اولوب مخلصی (عدنی) در . (ترجمهٔحال محمود پاشای ولی) اسمنده‌کی خرافات آمیز مطبوع رساله‌جکده (مناستر) لی کوسترلمه‌سی دوغرو دکلدر . (٨٧٩) تاریخنده فاتحك اعتراف کرده‌سی اولان خطاسیله اجل قضایه اوغرادی . بنا ایتدیکی جامع شریف یاننده مدفوندر . (ظهیرفاریابی) نك قصائدینه (خواجه حافظ)ك غزلیاتنه نظیره‌لری (وخواجهٔجهان)ایله مکاتبه‌سی واردر . تذاکر شعرانك بیانلرینه کوره نثری نظمندن اقوی‌در .

ابیاتندن :

عشـق جانان ایله معمورهٔ عالمدر دلی
کرچه بی‌درد اولانلر آنی ویرانه‌صانیر

سینه‌مده‌رخك مهری نیجه کیزلنه چونکه
خورشیدی کل‌ایچنده نهان ایله‌مك‌اولماز

مصارعندن :

کیمسه‌می واردر جهانده لطف واحساندن قاچار

سر ویرمك اولور سری عیان ایله‌مك اولماز

شـاد اولمق ایستـه‌ین غم ایله آشـنا کرك

خلاص اولماز جهانده کیمسه خلقك افتراسـندن

علوی « شاه علی — بروسوی »

سلطان مراد ثانی وفاتح دوری فضلای شعراسندن اولوب (بروسه) لیدر. شیخ‌نظامینك

(هفت پیکر) نی ترجمه ایتمشدر . (رونقی بوکائناتك شهرقسطنطینده‌در) مصراع مشهوری بونکدر . دیوانی‌ده وارسه‌ده‌هرایکیسی‌ده‌غیرمطبوعدر.ینه فاتح دوری‌شعراسندن (قدسی) نلك و ٩٣٨) ده وفات ایدن (رمضان طربزون) ی نك‌ده بواسمده منظومه‌لری واردر .

اشعارندن

ای‌سفر عزمن ایدن یارخدا یارك اوله
همت اهل نظر قافله سالارك اوله

علوی «مدرس — بروسه‌وی»

سلطان سلیم خان اول شعراسندن و (ملا یکن ـ یکان) اولادندن اولوب بروسه‌لیدر . مدرس ایکن بروسه‌ده وفات ایله‌دی . غیرمطبوع دیوانی واردر . اواخر عمرینه دوغروطریق تدریسی ترك ایله طریقت نقشیه‌یه سلوك ایله‌یوب اختیار انزوا ایتدی .

تکمیلی عاشق چلبی تذکره‌سنده محرر مطول غزلندن :

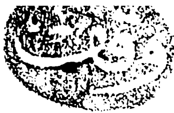
داردنیای دنینك کیم جفا بنیادیدر
محنت ودرد وبلا وغم چهارارکانیدر

عزته ایردم دی‌ین دنیاده ذلت اهلیدر
خواجه‌سودایتدم دیوزعم ایتدیکی‌خسرانیدر

ربقهٔ ورقبهٔ دنیادن ایت نفسك خلاص
بندهٔفقر اولکه فقر اهلی‌جهان‌سلطانیدر

علاءالدین علی چلبی «فلبری»

حکمت اخلاقدن باحث اولوب اساساً امالالسنه عدادیدان هندقدیم (سانسقریت) لسانی اوزره محرر اولان ومؤخراً(حسین‌واعظ) طرفندن لسان فارسی‌یه (انوارسهیلی) اسمیله نقل اولونان‌مشهور (کلیله ودمنه) یی (همایونتامه) اسمیله ترکجه‌یه ترجمه ایدن فلبه‌لی ادیب‌ومنشیٔ

فاضلدر . بو اثرینه مکافاتاً بروسه قاضیسی اولمش ایدی . (٩٠٥) وفات ایتدی. مرقدی (امیر سلطان) حضرتلرینک تربه‌سی قربنده‌در . همایوننامه‌نك طبعنه همت اولونمشدر . عباره‌سی طرز قدیم کتابت اوزره تکلفاتلی اولان بو اثر فلسفهٔ اخلاق جهتندن شایان مطالعه‌در . (٩٥٠) ده وفات ایدن استانبوللی شاعر (هلالی) ده نظماً ترجمه ایتمشدر. (١٢٢٧) ده (ویدین) والیسی اولان (حافظ علی پاشا) نك دیوان افندیسی (شریف ابراهیم ماهر افندی) طرفندن ده ساده بر صورتده ترجمه ایدلمشدر . اسکی ترجمه‌لردن بری ده آیدین اوغوللرندن اومور بك نامنه (قول مسعود) طرفندن یاپیلان ترجمه‌در که لاله‌لی کتبخانه‌سنده واردر .

نصایحندن :

بر بلا نازل اولسه ایتمه جزع　　کانده وار ایکی شر ایشیت بندن
اولا دوستلر اولور غمکین　　ثانیاً شادمان اولور دشمن

عشقی

ادبای صوفیه دن فارسی دان بر ذات اولوب اکابر مشایخدن (عین القضاة همدانی) نك (کنز الحقایق) اسمنده‌کی فارسی العباره اثر مشهورینی ترجمه ایتمشدرکه یازمه‌سی طرف عاجزیدن (اسکدار) ده (حضرت هدایی) درگاه شریفی کتبخانه‌سنه اهدا قیلنمشدر . بو ترجمه‌نك مقدمه‌سنده (سردار ابرار شیخ عطار) ك (مختار نامه) سنی ده ترجمه ایتدیکنی بیان ایدییور .

مطلعندن :

خدایا سوزلریمی پر صفا قیل
سوزوم توحید و نعت مصطفی قیل

که جانبخش اولا تا عیسی دمندن
علامت کوستره روح عالمندن

نهایتندن :

کلوب «عشقی» دلکدن بو رساله
که تحفه اولا هر اهل کماله

فقیره اشبو نظم اولمشدی روزی
دوقوز یوز هجرتك یتمش دوقوزی

تذکره‌لرده (٩٠٠) تاریخی ایچنده بر قاچ عشقی اولدیغی مذکور ایسه‌ده هانکیسی اولدیغی کسدیریله‌مه‌دی .

عارفی حسین چلبی « استانبولی »

(شیخ ابراهیم گلشنی) دن اخذ فیض ایدنلر زمره‌سندن شاعر ، منشی بر ذات اولوب استانبوللیدر . السنهٔ ثلثه‌ده انشا ونظمه مقتدر بر عارفدر . ابراهیم گلشنی‌یه سویله‌دیکی تاریخندن

کفت هاتف برای اوتاریخ مات قطب‌الزمان ابراهیم ٩٤٠

عارف اسرار الهی (امیر خسرو دهلوی) نك منظومهٔ (دریاق ابرار) ینه سویلدیکی نظیره‌سی مطلعندن

سبزه‌زار چرخ کوهر روز سرسبز وتراست ازسرشك چشم غمکینان محنت پر است

متصوفانه یازدیغی ترجیع بندی مطلعندن :

عین عارفده وجود اشیا کورونور جمله کنقش فی‌الماء

شاعر مشهور (بروسه‌لی احمدپاشا) نك کونش قصیده‌سنه نظیره یازانلرك متمیزلرندندر . مصردن استانبوله عودتنده (سلطان سلیمان قانونی) نك لطفنه مظهر اوله‌رق بعض مناصبه کچمش و (٩٥٩) ده استانبول‌ده وفات ایتمشدر . علم خطه‌ده انتسابی واردر .

عبدالوهاب « ایسلی صاریجه عبدی — بروسوی »

بروسه‌دن یتشن شعرادن اولوب (لامعی) چلبی ایله مهاجاتی واردر . اشعارنده مخلص اختیار ایتمه‌ین شعرادندر . تذکرهٔ بیانی‌ده بروجه آتی منظومه‌سی محرردر .

مرض عشقی کور شفا یرینه آلی کور دردنی دوا یرینه
بکا سودای زلفك آخر کار قاره چول کیدیرر قبا یرینه
یوزومه باقمه‌دن کچوب کیتمه سوك بکم باری مرحبا یرینه
مفت مسکن صانورجهانی کشی نقد عمرین ویرر کرا یرینه

عاشق محمد چلبی « بروسوی »

قدمای شعرا و علمای مورخیندن برذات اولوب مولداً (بروسه) لیدر. بعض آثارده (برزرین) ده تولد ایتدیکی محرر ایسه‌ده بیانی، لطیفی وقینالی زاده چلبی ایله کلدسته صاحبی (اسماعیل بلیغ افندی) بروسه‌ده اولدیغنی یازیورلر . بعدالتحصیل مسلک قضایه سالك اوله‌رق ایچه دولاشدقدن صوکره تاریخ وفاتنه بروسه‌لی جنابنك بولدیغی (عاشق سفر ایلدی جهاندن) مصراعنك ناطق اولدیغی (٩٧٩) ده اسکوبده وفات ایله‌دی . بوذاتك اسکوبده‌کی مدفنی حقنده اختلاف واردر . بعضیلر (قاضی بابا — غازی بابا) دنیلن ذات اولدیغی روایت ایدییور . (اولیاچلبی‌ده) سیاحتنامه‌سنك بشنجی جلدنده (مداح بابا) جامعی قربنده بولوندیغی نقل ایله‌یور. آثاری: (ذیل شقایق)، (قامع البدعة فی نصرة السنة)، (تذکرة الشعرا) درکه (مشاعر الشعرا) نامنده اولان وحروف ابجداوزره مرتب بولونان بواثرك برنسخه‌سی (ویانه) کتبخانهٔ ایمپراطوریسنده موجود اولدیغی مورخ موسیو هامه‌رك جملهٔ روایاتندندر . برنسخه‌سی ده (استانبول) ده عاشر افندی، اسکدارده (حضرت هدایی) کتبخانه‌سنده موجوددر. دیکرلری ده (سکتوارنامه) ،(شرح احادیث اربعین) و (منظومهٔ شهر انکیز) ایله مرتب دیوانندن عبارتدر. بونلردن باشقه (طاشکوپری‌زاده)نك شقایق نعمانیه‌سنی امام غزالی‌نك (التبر المسبوك فی نصائح الملوك) نام اثرینی وخطیب قاسم اوغلنك (روضه)سنی دخی ترجمه ایتمشدر. اخلاق وسیاسات عسکریه‌دن باحث اولان سلطان سلیم ثانی نامنه توسیعاً ترجمه ایله‌دیکی (معراج الایالة ومنهاج العدالة) [بواثر ابن تیمیه‌نك (السیاسة الشرعیه فی اصلاح الراعی والرعیة) نامنده‌کی اثرینك ترجمه‌سیدر] اسمنده قرق باب اوزره مرتب اثریده شایان مطالعه آثاردندرکه یازمه برنسخه‌سی (عاشر افندی) ایله مناستر کتبخانه‌لرنده موجوددر. اشبو آثارندن یالکز (حدیث اربعین) شرحی مطبوعدر.

ابیاتندن :

عار ایدر برذرهٔ سرکشته‌دن اول آفتاب
مهر افزون اولدوغنجه بندن ایلر اجتناب

عرشی دده « تیره‌وی »

شعرای مولویه‌دن عاشق مجاهد برذات اولوب (تیره‌لی) در. (شاهدی) و (شهودی) کبی اعاظمه

خدمت ایتمش، ملا ایکن مولوی اولمشدر . مشاهیر شعرادن (یکیجه‌لی خیالی بك) له برمدت رفاقتی وبرقاچ مشاعره‌سی واردر. بیك تاریخنه قریب(موره) ده ارتحال ایله‌دی. منظومهٔ آتیه طبع شاعرانه‌سنه دالدر :

یاتمه اویان ایتمه زیان وقت سحر قم قم قم
تا اوله‌سین واقف جان وقت سحر قم قم قم
دوغدی سعادت کونشی طوتدی ضیا طاغ وطاشی
غفلتـه آلدیرمه باشی وقت سحر قم قم قم
آدمه اولدکسه خلف ایلمـه ایـامی تلف
ایستر ایسه‌ك ایره شرف وقت سحر قم قم قم
عرشیٔ شیدادن اکر ایستر ایسه‌ك دوغرو خبر
راه حقه ایله سـفر وقت سحر قم قم قم

عسکری محمد افندی «کلاب اوغلو — کوتاهیه‌وی»

شعرای متصوفه‌دن برشیخ عرفان سمیراولوب (کوتاهیه) قراسندن (زمحه) قریه‌سندندر. ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور المالیلی (سنان امی) حضرتلرینك خلفاسندن اولدیغی دیوانندہ‌کی

مرشدمدر پیر سنان امی عزیزم عشقنه پادشاهم بزی بزدن لطف ایدوب ایتمه سؤال

بیتندن آکلاشلمقده‌در . آفیون قره حصارنده (چاووشلر سلطان) مزارلغنده مدفوندر . غزل آتی عرفاننه ، شاعرلکنه حجت قاطعه‌در .

شمدی عرفان وقتیدر تقوایه حاجت قالمادی
ذوق وجدان وقتیدر فردایه حاجت قالمادی

اهل وجدتدن آلانلر علم توحید درسنی
کیزلی عرفان بولدیلر فتوایه حاجت قالمادی

لی مع الله باده‌سی چون جانی سرمست ایلدی
دولدی دل پیمانه‌سی صهبایه حاجت قالمادی

حمدلله صوفیا آلدق مسما دن خبر
ذاته مظهردر کوکل اسمایه حاجت قالمادی

ایتدی شمس احدیت برج وحدتدن طلوع
لیل فرقت زائل اولدی آیه حاجت قالمادی

قنده کیم قیلسهم نظر حق عینمه اولور عیان
برزخ وباطنده‌کی رؤیایه حاجت قالمادی

روضۀ باغ بهشتدر جمله عالم عارفه
« عسکریا » جنت مأوایه حاجت قالمادی

دیوانده‌کی :

جهان فانیدر آلدانمه محمد ای کلاب اوغلو
کوزین باغلاماسون حرص وحسد عقل معاش سفلی

بیتندن لقبنك (کلاب اوغلو) اولدیغی آکلاشیلیور. پیرداشلری (نیازئ مصری) دیوانده: (بز بش ار ایدك چیقدق بردمده یوله کیردك) مصرعنده‌کی بش اردن برینك‌ده بوذات اولدیغی بین المشایخ مرویدر.

علی افندی « ام ولدزاده »

طرز قدیم انشاده بنام منشیلردن اولوب اباعن جد برسلسلۀ علمایه منسوبدر (٩٨٠) تاریخنده حلب منلاسی ایکن وفات ایله‌دی. (رسالۀ قلمیه) (رسالۀ سیفیه) (رسالۀ شمعیه) کبی غیر مطبوع آثار منثوره‌سی واردرکه برر پارچه‌سی شقایقده محرردر. ادبیات عربیه‌یه واقف ایدی. شعرای عجمدن (عصار) ك (مهرومشتری)سنی ترجمه مولانا ابوالسعودك قصیدۀ میمیه‌سنی تنظیر ایتمشدرکه مطلعی بودر :

ایا لعسد یحلو عشرة ومدام
وفی القلب من نار الغرام خرام

عزمی افندی « استانبولی »

دفتردار (احمد چلبی) نك مخدومیدر. اسمی (پیر محمد) در. زماننده مفخر علما وادبا ایدی. برنسخه‌سی

نورعثمانیه کتبخانه‌سنده موجود بولونان (مراتب الاخلاق) اسمنده براثری واردر. سلطان سلیم ثانینك امریله (محمد عصار تبریزی) نك (مهر ومشتری) سنی مثنوی طرزنده ترجمه‌یه باشلایوب بیك بیت قدر یازمش ایسه‌ده اکماله موفق اوله‌مامشدر. مؤخراً اوغلی (حالتی افندی) درت، بشیوز بیت علاوه ایله‌مشدر. (آکری) فاتحی سلطان محمدك شهزاده ایکن معلملکنده بولوندیغی حالده (عزمی دار علایه عزم ایتدی) مصرعنك کوستردیکی (٩٩٠) تاریخنده استانبولده وفات ایله‌دی. جوار ایوبده مدفوندر. منظوم وصیتنامه‌سی مطلعندن :

هرایشه قیل بسمله‌یله ابتدا　ذکرك اولسون دائما حمد وثنا
طاهراول دائم صلاحی پیشه قیل　هم عذاب دوزخی اندیشه قیل

ابیاتندن :

خلیل سوز عشقی آتش عشقه دوشندن صور
براودن پیرهندر آنی باشندن کچندن صور

علوی محمد چلبی « استانبولی »

شعرای علمادن اولوب شهیردر. مناصب علمیه‌یی ترك ایده‌رك اختیار عزلت ایله‌دی. غیر مطبوع دیوانده رنکین، معنیدار برخیلی مضامین واردر. (ایچوب علوی بقا جامینی کچدی بزم محنتدن) مصراعنك دلالت ایتدیکی (٩٩٣) ده وفات ایده‌رك غلطه مزارستاننده (قانلی قوزلر) دینلن موضعه دفن ایدلدی.

ابیاتندن :

جانه آتش براقیر تشنه دله آب صو نار　رنك آتشده عجب آب ذکلی می ناب

ییقانلر خاطر ناشادیمی یارب شاد اولسون　بنمچون نامراد اولسون دینلر برمراد اولسون

غرور ایتمه لباس فخر ایله عمرم جهاندر بو
قبای جسمنی قور بونده هرکس جامکاندر بو

عرض حال ایتمکه جاناسنی تنها بولامام
سنی تنها بولیجق کندیمی اصلا بولامام

بر بیکسم که حالمه محرم بولونمادی
قانلی یاشم کبی باکه همدم بولونمادی

دارالشفای عالمی کشت ایله‌دم دریغ
اولمکدن اوز که یاره‌مه مرهم بولونمادی

بر بزم بی صفایه کتیردی فلك بنی
باده توکندی جام تهی خم بولونمادی

چرخ ایکله‌مکده مهر ایسه یانوب یاقیلمه‌ده
عالم المده بر دل بی غم بولونمادی

نه عجب تیز کچر ذوق و سرور ایامی
ایرمه‌دن نصف نهاری ایریشور اقشامی

مصارعندن :

یوری ای خسته کوکل حکمتی لقماندن صور

کوکل دیرلر بو ایللرده هله بر غمکسارم وار

ای دل حکایت غمی نادانه سویله‌مه

کوکدن نه یاغدیکه آنی یر ایتمدی قبول

نه‌یللر اسدی شیمدی طوغرولوب بندن یکا کلدك

غم چکمه کوکل کیم چوغی کیتدی آزی قالدی

عزمی زاده حالتی مصطفی افندی «استانبولی»

سابق الترجمه (عزمی افندی) نك مخدوم فضائل موسومیدر . هر وادیده کوزل شعر سویله‌مك

استعدادینی حائز شعرادندر . خصوصیله قطعه کولقده عجم شعراسنك (عمرخیام) ی کبی یکانه عد اولونه‌بیلیر . اشعارندن یالکز رباعیات بر مجموعه تشکیل ایده‌بیلیر . مؤلفاتی اصولدن (منارشرحی ابن‌ملك) ، فقهدن (درر) ه حاشیه‌سی (هدایه) و (مفتاح) شرحلرینه تعلیقاتی ونحودن (مغنی‌اللبیب) شرحی وعلم اخلاقدن (انیس‌العارفین فی‌ترجمة‌اخلاق‌المحسنی) ایله منشآتی ومرتب دیوانی وارسه‌ده جمله‌سی غیرمطبوعدر . اواخر عمرنده صدر روم اولمش ایدی. (ایتدی عزمی زاده فردوسی مکان)،(روح پاکینه دمبدم‌رحمت) مصراعلرینك ناطق اولدیغی (١٠٤٠) تاریخنده مملکتی اولان استانبولده وفات ایله‌دی . محله‌سی اولان صوفیلر چارشوسی قربنده‌کی مکتبك ساحه‌سنده مدفوندر . کندی قلمیله تصحیح و تحشیه اولونمش درت بیك جلد قدر کتابی چیقدیغی مرویدر .

ابیاتندن :

سن ایدك کلبهٔ احزانه قویان یعقوبی
آییروب حضرت یوسف کبی کوزنورندن

عبداللطیف افندی «استانبولی»

اون برنجی قرن هجری ادباسندن ومنتسبین مولویه‌دن اولوب (جناب مولانا)نك (مثنوی) سنه (لطائف معنوی) عنوانیله بر شرح ایله علم لغتدن (لطائف اللغة) اسمنده براثر یازمشدرکه هرایکیسیده غیرمطبوعدر . (١١٠٠) تاریخنده (مکهٔ مکرمه)ده‌ارتحال ایتدی.

عاشق عمر « قونوی »

صبیان وعوام و حتی خواص کرام آره‌سنده بیله آنی بیلمه‌ین یوقدر . سوزلری ذائقهٔ اذواق صبیانه موافق وادراك زمرهٔ عوامه مطابق خرج عالم اولدیغندن دیوان اشعاری دفعاتله طبع اولونمش ایکن ینه کسب ندرت ایتمشدر . واقعا عاشق عمر ساز شاعریدر . لکن بعضاً قلم شاعرلری قدر کوزل وسلیس سوزلری‌ده واردر . ازجمله :

ویرمم سکا چك بندن الك ای ملك‌الموت   جانانمه نذر ایلدیکم جانه دوقونمه

بیتی باقیلری نابیلری بیله تقدیر خوان ایدر و عاشق عمر علماً و تحصیلاً دکل فقط خلقة وفطرةً نادرالامثال بر شاعر ملیدر . تاریخ وفاتی : (اوله عاشق عمرك جلوه کهی عدن جلیل) مصراعنك ناطق اولدیغی (١١١٩) در . زماننده یکیچری ساز شاعری ایمش . اکثریا عسکرله روم ایلنده سفرده حضرده بولونمش حتی حربه اشتراك ایتمش ، عسکری تشجیع ایله‌مش ، محبوب الجیوش اولمش بیلدکلرینی اونلره بیلدیرمشدر . بر مسدسنده مولوی اولدیغنی سویله‌یور .

(را) قافیه‌سنده‌کی :

ذات جمیله‌مز عیان ایده‌ریز وطن اصلیمز ایلیدر

بیتندن‌ده مولدی آکلاشیلییور .

آچام باشم دوکه‌م یاشم یاقه‌م ییرتام قیلام رازی
او یار ایله بنم دعوام خدا فصل ایلیه باری

نقراتی حاوی اولان مسدسی‌ده آناطولینك اکثر مواقعنده زبانزد در .

دیوانی ترجمهٔ حالی مورخین فصلنده محرر (ایوانسرایی حافظ حسین افندی) طرفندن (١١٩٧) تاریخنده جمع وترتیب ایدلمشدرکه مطبوعنك بش اون مثلی اولان یازمه برنسخه‌سی قونیه‌ده (درگاه‌مولانا) کتبخانه‌سنده واردر . برجلدکبیر تشکیل ایدن برنسخه‌سی‌ده بشیکطاشده (یحیی افندی) کتبخانه‌سیله (صماتیه) ده عشاقی درکاهی کتبخانه‌سنده‌در .

عبدی افندی « همت زاده »

شعرای عارفیندن برذات اولوب ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور (همت افندی) نك مخدوم عالیلریدر . وعظ وارشاد ایله امرار حیات ایده‌رك (١١٢٢) ده ارتحال ایله‌دی . پدری یاننده مدفوندر . (تذکرهٔ شعرا) سیء مرتب دیوانی و (کنجینهٔ اعجاز) اسمنده منظوم براثری واردر . برنعتنك مطلعندن :

استانك ای شه لولاك مأمندر بكا خاکپایك توتیای چشم روشندر بكا

شاعر مشهور عرفینك «ای متاع درد درپازار جان انداخته» مطلعلی قصیده‌سنی‌ده شرح ایتمشدر . مخدوم وخلیفه‌لری اولوب (۱۱۵٦) ده وفات‌ایده‌رك یاننه دفن‌اولونان (عبدالصمد) افندیده عرفای شعرادن بر ذاتدر .

بر نعتندن :

تنده جانم جانده جانانم محمد مصطفی — ملك دل تختنده سلطانم محمد مصطفی
منتظر در ماه جمالك کورمکه عاشقلرك — کل طلوع ایت ماه تابانم محمد مصطفی
جلوه‌کردر دائما نقش جمالك سینه‌ده — خانهٔ قلبمده مهمانم محمد مصطفی
یارسول‌الله غریبکدر سنك عبدالصمد — قیل شفاعت ای کرمکارم محمد مصطفی

عبدالصمد افندینك برادری (عبدالشکور افندی)ده علماوشعرادن برذات‌ایدی . (۱۱۸۰) تاریخنده ارتحال‌ایده‌رك اسکدارده جد امجدی یاننه دفن‌ایدلدی . موعظه ترتیبنده‌تفسیرشریفی، دیوان الهیاتی واردر .

عاطف مصطفی افندی «استانبولی»

ارباب علم و دانشدن بر ذات اولوب شهریدر . دفترداراولق و سائره کبی خدمات دولتده بولوندی . (۱۱۵۵) ده وفات ایده‌رك اسکدارده مسکینلرجوارنده (شریف‌قویوسی) دینیلن محله دفن ایدلدی . مرتب دیوانی واردر . (معیارالکلام) اسمنده‌کی (غلطات) رساله‌سنك‌ده بوذاتك آثارندن اولمسی ملحوظدر .

آثار خیریه‌سندن وفا محله‌سنده مکمل برکتبخانه‌سی واردر .

عشرت حقنده‌کی منظومه‌سندن :

سنی مجبور ایدر احبابدن استعذاره — طوتالم یکدمه غمدن سنی آزاد ایلر

ابیات سائره‌سندن :

مایه دار امل عاقبت اول مور کبی
آلدیروب مالکی ایکلمه زنبور کبی

عبدالرحمن افندی «استانبولی»

السنهٔ ثلثه‌ده انشاد نظمه مقتدر فضلای شعرادن بر ذات اولوب شهریدر . زماننده امام شهریاری اولمش ایدی . (١١٤٠) کسور تاریخلرنده ارتحال ایله‌دی .

ابیاتندن :

اورتبه مرتفع بنیاد در قصر تواضع کیم
ریاض جنته نظاره قابلدر زمیننده ن

مست زهراب خمار آلود بو عشرتکاهده
نشوه امید ایله‌ینلر کردش پیمانه‌دن

عزیز افندی «استانبولی»

سلطان محمد رابع دورنده ضربخانه امینی اولان (بکر افندی)نك مخدومی اولوب کیلاری شهریاری ایدی . دیوانی غیرمرتب ایسه‌ده آتیده‌کی غزل عاشقانه طبع شاعرانه‌سنه دالدر .

ای غمزه سویله زخم دلمدن زبانم اول
ای چاك سینه نسخهٔ شرح و بیانم اول
ای خون دیده بن دی‌یه‌مم یاره دردیمی
سن روی زردم اوزره کلوب ترجمانم اول
ای خط کزند غمزه‌دن ایله بنی امین
تعویذ (ان یکاد) کبی حرز جانم اول
ای چشم یار واقف راز کلیم ایسه‌ك
کل فن سحری سویلشه‌لم همزبانم اول
مست ایله بر نکاه ایله جوزی کبی بنی
هم سنده مست نشوهٔ ذوق بیانم اول
ای زلف خم بخم دوکیلوب سینه‌م اوستنه
زنجیر پای عمر شتابانم اول

بوغزل (عطا) تاریخنده صاحب ترجمه‌یه نسبت اولونیور . فقط (جوری) دیوانده عیناً مندرج اولدیغنه کوره جورینك اولدیغی تأیید ایدییور .

عارفی احمد پاشا «استانبولی»

علم شعر وخطده بهره‌دار بر وزیر معارفشعار اولوب شهریدر . (١١١٥) ده (تکه) ده مقتولاً وفات ایله‌دی . خطوط متنوعهٔ اسلامیه‌دن آلتی قلمی یازمغه مقتدر ایدی . مرتب دیوانچه‌سی واردر .

ابیاتندن :

اتمز طریق حقده اولان خلقه سر فرو
اکمز منـاره قامتنی باد اسرسـه ده

عزت علی پاشا «قائممقام»

حکمت‌بیان شعرادن‌اولوب (داماد محمدپاشا)نك‌مخدومیدر. بعض مناصب‌عالیه‌ده بولونمشدر. (١١٤٧) تاریخنده شرق سفری سرعسکری ایکن (روان) ده ارتحال ایده‌رك (صالحه سلطان) جامع شریفی حظیره‌سنه دفن ایدلدی . غیرمطبوع دیوانچه‌سی وعلم خطه‌ده انتسابی واردر . علی‌الخصوص خط (دیوانی) ده‌کی آثار قلمیه‌سی دستورالعمل ایدی .

بر غزلندن :

سوق تقدیرده اندازه و میزان اولماز — فیض‌مولایه کوره ناقص و کامل بردر
بر اولور عدل الهیده سلیمان ایله مور — درکه حقده همان شاه ایله سائل بردر
ینه اربابی بیلیر اهل کمالك قدرین — بزم جهالده حسان ایله باقل بردر
«عزتا» رحمت حق نیك و بده یکساندر — یاغسه باران‌کرم بحر ایله ساحل بردر

ابیات سائره‌سندن :

تسکین‌جوشش دل ایدن‌اشك دیده‌در
باران‌اولونجه اولماز ایمش پایدار موج

صورت پذیر معرفت اولمقده‌در هنر
یوقسه بو دهره نیجه هیولا کلیر کیدر

خيالی بكك مشهور بيلمزلر رديفنده‌كی غزلنی تخميسندن :

دوشونسون بيم‌حشری زهدينه مغرورواولان‌عابد ازل يانقلرينه آتش دوزخ اولور زاهد
گچنـدن بی خبر حالا سـيأتيدن نه در عائد خراباتاهلنه‌محشرعذابن‌آكه ای‌زاهد

كه بونلرابن وقت اولمش غم فردايی بيلمزلر.

عارف سليمان بك «استانبولی»

لسان وحدته آشنا شعرادندر . روم ايلی اردی همايونی دفتر امينلكی خدمتيله (ايساقچی)‌ده ايكن (١١٨٣) تاريخنده ارتحال ايتدی .. (حليۀ خاقانی) نظيره‌سی واردركه برنسخه‌سی شهزاده باشنده (ابراهيم پاشا) كتبخانه‌سنده موجوددر . مرتب ديوانيله معراجيه‌سی و فارسی العباره (رغائبيه) سی‌ده واردر .

حليه‌نك مقدمه‌سندن :

قيلەلم بسـمله مدين مفتاح فتح اوله فضل در فوز وفلاح
بسـمله قدری عجب اعلادر يعنی گنج گهر معنـادر
اولين سـطر كلام وهاب ابروی وسمه‌كش ام كتاب
نخل زيبنده خرام توحيد زينت روضـۀ فرقان مجيـد الخ

معراجيه‌سی تدقيقسزلق اثری‌اوله‌رق رئيس الكتاب(عارف افندی)نك ديوانك باشنه طبع ايدلمشدر.

معراجيۀ حضرت فخر كائنات عليه افضل التحيات مقدمه‌سندن :

صد حمد اوقديم كار سازه اول صانع آسمان طرازه
صدشكر وستايش اول خدايه كيم آدمی قيلدی عرش پايه
ايتدی يد صنع ساز كاری برپا بو رواق زر نگاری
انسانی قيلوب ملكدن اكرم مسجود ملائك اولدی آدم
اولدی كرميله نوع انسان مرغوبترين جنس حيوان
قيلدی آگاويروب‌عقل‌وادراك بر داشتۀ فراز افـلاك
اول ختم رسالتك خصوصا منزلگهن ايتدی عرش اعلا

اول سرور خیل انبیایی　　اول مفخر جمع اصفیایی
هم اشرف مبدعات قیلدی　　هم اکرم کائنات قیلدی
خورشید جهانفروز سرمد
سر دفتر انبیا محمد

اولسون او شه کرم شعاره　　هم صحبنه آل پر وقاره
بیحد صلوات و صد تحیت　　ما اسرعت الصبا و هبت

عزت محمد بك «بکلکجی ــ استانبولی»

شهدای شعرادندر . (بکلکجی عزت بك) نامیله معروفدر. کندیسنه اسناد اولونان بعض مقالات نامناسبه‌دن دولایی (روحی عزت بکك اعزاز ایده رب الانام) مصراعنك دلالت ایتدیکی (١٢٢٤) تاریخنده قاضی کوینده اجل قضایه اوغرادی. اولاً (خواجه‌نصرت)دن ثانیاً (خواجه‌نشئت)دن تلمذایتمشدر. آزوقت ایچنده شعر وانشا ایله شهرت بولمش ایدی. هنوز کنج ایکن ارتحال ایتمه‌ییدی ــ قوت طبعنه نظراً ــ اون اوچنجی عصرك پك پارلاق بر شاعری اولوردی . مرتب دیوانچه‌سی مطبوعدر .

ابیاتندن :

ایله‌مه عشاقدن کیفیت عشقی سؤآل
نقش حیران بی‌خبردر حالت نقاشدن

(١٢٢٣) تاریخنده مرخص ثالث عنوانیله (یاش) ده بولوندیغی صره‌ده سویله‌دیکی بیت آتی خوش آینده‌در .

ایللر خیاللر قوریبور هم صفاده چوق　　یاشده‌بزمسه برقوری اکلنجه‌مزده‌یوق

علی بن مصلح الدین

محمدیه طرزنده و (ذم الفناء) اسمنده برمنظومه‌نك ناظمی اولوب (قونیه) ولایتی مضافاتندن (بوزقیر) لی اولدیغی :

بزم مولودیمز بوزقیر قضاسنده «سرستت» در
که مصلح‌الدین اوغلو علی در اسممز اخوان

بیتیله بیلدیریبور . اثر مذکورینك مطلعندن :

ثنا و حمد لایحصی سکا ای خالق فیاض
که‌یوقدرسکا هیچ امثال که‌سن‌سك قاهر وفیاض

تاریخ وفاتیله مدفننه دسترس اولونامادی . منظومه‌نك مطبوع بر نسخه‌سی (بیلدیز) کتبخانه‌سنده واردر .

علمی علی افندی « چلبی زاده »

مرعشدن یتیشن علماء شعرادندر . (١٢٢٤) تاریخنده تألیف ایتدیکی (نظم بدیع) نامنده (تحفهٔ وهبی) طرزنده لغات فارسیه‌یی محتوی منظومه‌سیله تحفهٔ وهبی شرحی وبرخیلی اشعاری واردر. پدری (احمد افندی) ده فضلادن برذات اولوب مفصل بر (فاتحهٔ شریفه تفسیری) موجوددر . هر ایکیسنك‌ده آثاری غیر مطبوعدر .

ابیاتندن :

دمنده یاغماسه باران احسان لطافت سبزه زاری تازه اولماز

جهانده کوچك وبزرك قتنده کرمدن راست تر آوازه اولماز

افندی لطف ایت اولچوب بچمه‌کی‌قو متاع همته اندازه اولماز

عارف محمد افندی « رئیس‌الکتاب »

ارباب شعر وانشادن سیاسی برذات اولوب (قسطمونی) لیدر . (استانبول) ده تحصیلی اکمالدن صوکره قطع مراتب ایده‌رك (رئیس الکتاب) اولمشدی . (١٢٢٨) ده استانبولده

وفات ایتدی . (صغوق چشمه) پیشگاهنده (زینب سلطان جامعی) حظیره‌سنده مدفوندر . فارسی وترکی انشاد ونظمه مقتدردر . دیوانی واردر .

اشعارندن :

دلا شب مانع کسب صفای ماهتاب اولماز
عیاندر وجه حقده فکر شك وانقلاب اولماز
سپهر اوج خورشید هدایتده سحاب اولماز
او وجهی سیر ایدن محتاج فیض آفتاب اولماز
عنایت هرکیمه یوز طوتسه عصیانی نقاب اولماز
کونش طوغدقده زیرا پردهٔ ظلمت نقاب اولماز

ابیات سائره‌سندن :

عاقبت جمله‌مزك منزلی خاك اولسه کرك
کیمه ایتمش بو فلك کام ومرام اوزره وفا

عزت محمد ملا «کچه‌جی زاده»

فاضل برشاعر بلیغدرکه عصرینك رئیس الادباسی ایدی . صدورعظامدن (صالح افندی)نك مخدومی اولوب استانبولده تولدایتمشدر . سوق قدرله برآره‌لق کلیبولی جوارنده‌کی (کشان) ده بعده (سیواس)ده اقامته مأموراوله‌رق (عزت شاعرده قیدی جهان) مصراعنك دلالتی اولان (١٢٤٥) تاریخنده سیواسده وفات ایله‌دی . بقیهٔ عظامی (١٣٣٥) تاریخنده استانبوله نقل ایدیله‌رك عورت بازارنده جانبازیه محله‌سنده مصطفی بك مسجدی حظیره‌سنده مدفون پدری یاننه دفن ایدلدی . سابق الترجمه (عبدالباقی دده) افندی‌یه منتسب ایدی . مؤلفاتی : بری (بهار افکار) نامیله مرتب دیوانی ایله (سیواس) ده یازمش اولدیغی (خزان آثار) ندن باشقا (محنت کشان) و (گلشن عشق) نامارنده‌کی مثنویاتی ومتعدد لایحه‌لری واردر . اشعاری اکثریتی اعتباریله حکیمانه‌در . شوخانه‌ورندانه‌لری‌ده واردر . (محنت کشان) آلمانجه‌یه ترجمه ایدلمشدر .

ابیاتندن :

مقصود قولایلقله عزیزم اله کیرمز چشم ایتدی فدا یوسفه یعقوب محبت

مصارعندن :

زليخاى جهاندن دامنن تخليص ارلكدر

مثلدر كلشن عالمده بركله بهار اولماز

حقه حق باطله باطل كورونور عارفلر

هرعلى حيدر دكل هرسيفه ديمز ذو الفقار

آ كيلور كاه سليمان ايله برمور ضعيف

بنده اول حضرت مولايه كه آزاداولهسين

عاقل اولدركه ايده دشمنى رفقله دوست

طالعى يار اولانك يار صارار يارهسنى

تسليمدر معارضهنك سيف صارمى

سليمان داخى اولسهك روزكاره اعتماد ايتمه

حسد برمعنوى تعريضدر الطاف مولايه

كيمسهدن خوف ايله من اللهدن خوف يلهين

استقامتدر منار جامعى حق كو ايدن

بلليدر زيورافسر اولهجق جوهر صاف

احفادندن (رشاد فوأد بك) مرحوم طرفندن يازيلان ترجمهٔ حالى (تاريخ عثمانى

انجمنی مجموعه‌سی) نك (٤١) نومرولو نسخه‌سنده مندرجدر . ملا مرحوم طرفندن یازیلان پدری حقنده‌کی (دوحة المحامد فی ترجمة الوالد) اسمنده‌کی رساله ده مذکور مجموعه‌نك (۳۷) نومرولو نسخه‌سنده محرر در .

عینی حسین افندی « عینتابلی »

علماء شعرادن اولوب (عینتاب)لیدر . باب عالیده عربی وفارسی خواجه‌سی ایدی . وفاتی (۱۲٥٤) تاریخنده مرقدی (غلطه مولویخانه‌سی)نده‌در . دیوان اشعاریله (نظم جواهر) نامنده‌کی لغت منظومه‌سی مطبوعدر .

ابیاتندن :

دل هوا و هوسه اویدی جهانه کلدی   ایتدی عینی وطنمدن نه بودارایله دور

انوار فیضه مظهر اولور قلبی صاف اولان   آلمقده ماه مهر جهانتابدن فروغ

مصارعندن :

قوش کبی آدمی پا بسته ایدر دام طمع

تجلیٔ فیوضات صباحه خواب اولور مانع

عفت محمد افندی « بروسوی »

خوش کویان شعرادن اولوب (بروسه)لیدر . مشایخ نقشبندیه‌دن سابق الترجمه (بهجت علی افندی)دن اخذ فیض ایله‌مشدر . اشعارندن نعوت وقصائدی لطیفدر . قصائدنده (نفعی)یی تقلید ایتمکه چالشدیغی آکلاشیلیر . مرتب دیوانی مطبوعدر . وفاتی (۱۲٥۸) تاریخنده قبری بروسه‌ده (مولویخانه) ایله (هندیلر) درکاهی آره‌سنده‌در .

بر نعتندن :

قیلدی انوار جبیننده تجلی ذات حق   عالمه مرآت وحدتدر جمال مصطفی

ابياتندن :

ای ایدن پروردکارك پرواحسان امید　برشکسته سینه‌دن رفع ملال ایتدکمی هیچ

سن صبر ایدوب خوش‌خاطر اول لطف خدایه حاضر اول
قوی خلقی حقه ناظر اول «عفت» سنی کیم نیله‌سون

عبرت محمد افندی «بروسه‌وی»

بروسه‌دن یتیشن شعرای عاشقیندندر . برمدت محکمه کتابتنده بولوندقدن صوکره طریق تدریسه داخل اولمشدی . مؤخراً حجاز وبغداده کیده‌رك خالد بغدادی‌یه انتساب ایله‌مشدی . بعده وطننه عودت ایده‌رك (١٢٦١) ده ارتحال ایتدی. (زندانقپوسی) مزارستانده‌مدفوندر. باشنده ترجمهٔ حالی محرر دیوانننك یازمه برنسخه‌سی (ادرنه) ده (سلطان سلیم) کتبخانه‌سنده موجوددر .

بر نعتندن :

وجودك پرتو نور حقیقت یا رسول‌الله
وصالك عاشقه تاج سعادت یا رسول‌الله

مشهور [مرثیه] سی

چکیلوب سینه‌مزه کرب بلا دستره‌سی　تا سویدای درونمده کوروندی بره‌سی
قوردیلر عالمه هجران ایله آتش کوره‌سی　تیغ ماتم آچه‌لی سینه‌یه آه پنجره‌سی
چشم ودل اولدی امام عشقنه برقان دره‌سی

کوسترر وجهنی درد دله ماه ماتم　پنبهٔ هجر ایله عشاقه اورور داغ الم
داغ هجرانمزه دنیاده اولمز مرهم　تیغ ماتم آچه‌لی سینه‌یه آه پنجره‌سی
چشم و دل اولدی امام عشقنه بر قان دره‌سی

دولانوب برج شرفدن شب‌ظلمتده اوماه　کربلا دشتنه کوروندی همیشه بر آه
جانی ایتدی فدا حضرت حقه اولشاه　تیغ ماتم آچه‌لی سینه‌یه آه پنجره‌سی
چشم و دل اولدی امام عشقنه بر قان دره‌سی

نیم نگاه ایتمدیلر دیدهٔ گریانمزه   قیدیلر امر یزید ایله بزم جانمزه
اوردیلر آتشی بو جان و جهانبانمزه   تیغ ماتم آچه‌لی سینه‌یه آه پنجره‌سی
چشم و دل اولدی امام عشقنه بر قان دره‌سی
«عبرتا» چشم چراغان رسول الثقلین   در سر تاج سلاطین و امام الحرمین
ماتمن حشره قدر ایلیه‌لم فرض العین   تیغ ماتم آچه‌لی سینه‌یه آه پنجره‌سی
چشم ودل اولدی امام عشقنه برقان دره‌سی

عاکف محمد پاشا «یوزغادی»

وزرا و ادبای عظامدن اولوب یوزغاد سنجاغنده‌کی (بوز اوق) لیدر . پدری قضاتدن (عینتابی‌زاده محمدافندی)در . ابتدا رئیس الکتاب ایکن بونامك خارجیه نظارتنه تحویلنده عهدهٔ استحقاقنه رتبهٔ وزارت توجیه اولونمش ومؤخراً ادای فریضهٔ حج ایچون حجازه گیدوب اثنای عودتنده یعنی (١٢٦١) تاریخنده اسکندریه‌ده وفات ایله‌مشدر. الك اول طرز جدیدی ایجاد ایدن مؤسسین ادبدن اولدیغنه تبصره‌سیله [فرانسزجه‌یه ترجمه اولنمشدر] طفل ناز نینم مطلعلی مرثیهٔ مؤثره‌سی حجت قاطعه‌در . مختلف طرزده یازلمش منشآتلریده مطبوعدر . (١٢٩٠) تاریخنده باصدیریلان اوفاق منشآتنده ترجمهٔ حالی محرردر (عدم) ردیفلی قصیده‌سی مشهوردر. طریقهٔ خلوتیهٔ شعبانی در .

ابیاتندن :

هر کسه بار بلا کندیسنك وارلغیدر
غم و آلامدن آزاده بر ایام عدم

شاخ بالاده اولان میوهٔ نخوت انداز   زخم خوارندهٔ سنك ستم اولمازده نولور

طفل نازنیم اونوتمامه‌سنی آیلر کونلر دکل کچسه‌ده ییللر
تلخکام ایتدی فراقك بنی چیقارمی خاطردن اوطاتلی دیللر
قییاماز ایکن اوبمکه تنك شمدی نه‌حالده‌در او کل بدنك
آکدقجه کلشنده غنچه دهنك یانسون آهم ایله کول اولسون کللر
تغییرلر کلوب جسم سمینه دوکولدومی سیاه ابرو جبینه
صیرمه صاچلر یاییلدیمی زمینه طاغلدیمی قوقلادیغم سنبللر
ملکك کینه‌سی یرین بولدیمی کل‌یناغك رنك رویی صولدیمی
عجبا چوریدی طوپراق اولدیمی اویوب اوقشادیغم او نازك اللر

(رسالة الفراسة والسیاسة) اسمنده‌کی اثر قیمتداری‌ده ترجمه ایله‌مشدر .

عارف محمد افندی «کتخدا زاده ـ استانبولی»

والده‌سلطان کتخداسی رئیس العلما (صادق افندی)نك مخدومی لاابالی مشرب، عارف وحکیم برصاحب فضیلتدر. اکمال تحصیلدن صوکره بر آرالق مولویتله کزه‌رك صدور عظام زمره‌سنه التحاق ایله‌دی . میدانده‌دیوانچه‌سندن باشقا براثری کوروله‌مز. اساساً شاعرلکدن زیاده‌ریاضیات وحکمیاته انتساب ایله شهرتی وارایدی . حکمای اسلامیه‌دن معدوددر . (١٢٦٥) تاریخنده استانبولده‌وفات ایده‌رك بشیکطاشی (یحیی افندی) درکاهنه‌دفن ایدلدی. جودت تاریخنده، مجموعهٔ معلمده احوال عارفانه وحکیمانه‌سنه دائرمسرودات اولدیغی کبی تلامیذندن (امین افندی)طرفندن‌ده آیریجه مناقبی یازلمشدرکه مطبوعدر .

غیرك الیله باقمه کوکل عرض حالنه
ای کامکار ناز مبارك الکله باق

نیتیله بروجه آتی مرثیه‌سی مشهوردر .

مرثیه :

قرة العین حبیب کبریاسین یا حسین
نورچشم شاه مردان مرتضاسین یاحسین
هم جکر پارهٔ زهرا فاطمه خیرالنسا
اهل بیت مصطفی آل عباسین یا حسین

خلقاً وخلقاً مشابهسين رسول اللهه سن
نازنين انبياء و اولياسين يا حسين

سيد شبان جنت ديندى شانكده سنك
پيشواى اتقيا و اصفياسين يا حسين

والدك شاننده ديندى لافتا الاعلى
مظهر سراتم لافتاسين يا حسين

اهل محشر دست حيدردن ايچركن كوثرى
سن صوسزلقدن شهيد كربلاسين ياحسين

قيل شفاعت عارفه جدك محمد عشقنه
عرصهٔ محشرده مقبول الرجاسين ياحسين

اشعارندن بر قسمنى حاوى اولان ديوانى (۱۲۷۱) ده طبع اولونمشدر . فارسى يى (خواجه نشأت) مرحومدن تعلم ايتمشدر .

عبرى افندى

ارباب شعر وانشادن برذات اولوب (شرقى قره حصار)ليدر . تحصيل وتفيضى استانبول ده در. اكمال تحصيلدن صوكره بعض وزرانك كتابتى خدمتيله سياحت ايله يوب (۱۲٦۹) ده استانبولده اختيار اقامت ايله دى . (۱۲۷۰) تاريخلرنده ارتحال ايتدى . مرتب ديوانى ومطبوع (تركيب بندى) وفن مناظره يه دائر (ناپيدا) اسمنده اثرى، (نطق بى پروا ايله عقل دانا بيننده بر محاوره) نامنده رساله سى واردر .

تركيب بندندن :

كوى امله ايردين انسانى هدادر — بو يولده بزم رهبرمز عشق خدادر
شهراه حقيقتده يورولماز دل دانا — بونده يورولان مردم بى برك ونوادر
جانانه كيدر قاصديمز يوقمى صانورلر — پيغاممزى هپ كوتورن پيك صبادر

عالی علی افندی «استانبولی»

شعرا وادبانك سرفرازلرندن اولوب شهریدر. سلطان احمد جامعندەکی محفل همایون دائره‌سنده سلطان محمود عدلی طرفندن کشاد اولونان (مکتب عرفان) دن نشئت ایله‌مشدر. اون سنه قدر جریدهٔ حوادث محررلکنده بولوندیغی مرویدر. ابوالضیا توفیق بك مرحومك قوللنجه جریده‌نك (۱۲۶۸) دن (۱۲۷۲) تاریخنه قدر اولان نسخه‌لرنده آثار نثریه‌سی مندرجدر. (۱۲۷۳) ده وفات ایدوب سلوری قپوسنده‌کی قبرستانه دفن ایدلدیکی، طاش دیکلمدیکی مروی اولدیغی کبی ضیا پاشانك (کوچدی عالیٔ سخنور حیف وحیف) مصراع تاریخیسی‌ده بونی مؤیددر. (قوش آطه‌لی) حضرتلری مرحومه منتسب اولدیغی برمنظومهٔ غراسنك مقطعنده سویلیور.
(کندیکی کندینه ویردم آره‌ده عالی هیچ . جسم وجان چشم ولسان کون ومکان قوش آطه‌لی)

ابیاتندن:

نشوه تحصیل ایتدیکك ساغرده سندن غملیدر
بردوقون بیك آه دیکله کاسهٔ فغفوردن

(هدایة الولی فی واردات (قوش اطه‌لی) اسمنده‌کی مناقب مشایخ فصلنده (قوش آطه‌لی) ماده‌سنده ذکر ایدلدی.

عارف حکمت بك «شیخ الاسلام»

سلطان عبدالمجید دورنده مسند مشیخته رونق ویرن علمادن اولوب شهریدر. صدور معروفه‌دن (رائف اسماعیل پاشازاده عصمت بك) ك مخدوم عارفیدر. مشایخ اسلامیه‌نك اعاظمندن معدوددر. (اولدی حکمت بك افندی رهروسوی بقا) مصراعنك دلالتی اولان (۱۲۷۶) ده ارتحال ایله‌دی. اسکدارده نوح قپوسی جوارنده‌کی جاده اوزرنده مدفوندر. (مدینهٔ منوره) ده یدی بیك جلد کتابی حاوی برکتبخانه تأسیس ایتمشدر. اکثر علومه واقف وادبیاتده یدطولایه مالك اوله‌رق السنهٔ ثلثه‌ده‌کی اشعارینی حاوی مرتب دیوانی مطبوعدر. مشاهیرك تراجم احوالنی حاوی اولمق اوزره ترتیبنه باشلادیغی وفقط اتمامنه موفق اوله‌مدیغی (مجموعة التراجم) ایله (ذیل کشف الظنون) مسوده‌لری مطالعه کذار عاجزی اولدی. (۱۲۵۰)

تاریخنه قدر (٢١٠) شاعرك تراجم احوالنی مبین اولمق اوزره برده (تذاکر شعرا) ترتیب ایتدیکی (مجمع شعرا) مقدمه‌سنده مذکوردر. تورکجه مطبوع (الاحکام المرعیة فی الاراضی الامیریه) جملهٔ آثار فاضلانه‌سندندر . رمضانك اون بشنده (خرقهٔ سعادت) زیارتنده توزیع اولونان دستماللر اوزرنده محرر :

خرقهٔ حضرت فخر رسله　اطلس چرخ اوله‌ماز پای انداز
یوزسوروب ذیلنه تقبیل ایده‌رك　قیل شفیع امه عرض نیاز

قطعه‌سیده مشارالیهك زاده طبع عارفانه‌لریدر .

ابیاتندن :

قیلماز اهل معرفت سررشته سز تدبیرکار　هرطبیب حاذقك معیاری نبض خسته‌در
مراسم مجلس انس سبکروحانه ثقلتدر　میان اصدقاده شرط الفت ترك کلفتدر

مصارعندن :

هرقطرهٔ باران اولاماز لؤلؤ نایاب
حفظ لسان مدار سلامت دکلمیدر
باقلسه هرورق آیینهٔ آثار قدرتدر

عفت خدیجه خانم

صاحبهٔ دیوان شاعرات عثمانیه‌دن اولوب ترجمهٔ حالی سبق ایدن (سری خانم) ك آبلاسیدر. (١٢٧٧) تاریخنده مملکتی اولان (دیاربکر) ده ارتحال ایده‌رك (بهرام پاشا) جامع شریفی حظیره‌سنه دفن ایدلدی .

برغزلی :

رمز ایله فهم ایله‌دم عشقك ایمش طاعت بکا
ذوق کونیی براقدم ال ویریر عزلت بکا

عبرت وحیرت کوزیله عالمه قیلدم نظر
اولدی تا بزم الستك لطفی بودقت بکا

ذره یم خاکه برابر منزلم خورشیددر
اهل دللر همتیله کلدی بوعزت بکا

غفلته صالمش بنی افسانه لرله زاهدا
کچمشم مأواندن کل ایله مه نقلت بکا

مظهر سر الهی ایله دم دل خانه سن
«عفتا» روز ازلده عشق ایمش قسمت بکا

عیسی زاده محمد سعادالدین افندی «استانبولی»

السنهٔ ثلاثه ده انشا وشعره مقتدر علما وشعرادن برذات اولوب شهیردر . دیوانچه سی غیر مطبوعدر . (١٢٨٣) ده ارتحال ایده رك جد عالیسی ابوالسعود افندی یانه دفن ایدلدی. طریقت (رفاعیه) و (سعدیه) یه منسوب ایدی.

برقطعه سی :

فخر عالم انبیانك ذات مستثناسیدر
سر آیات نبوت لفظنك معناسیدر
اولدیلر برحجت پاکیزه جمله انبیا
ختم ایله ذات محمد مصطفی امضاسیدر

عزت افندی «قاضیعسکر ، خطاط ، امام شهریاری مصطفی عزت افندی»

معارفمند برذات اولوب (طوسیه) لیدر. تحصیل وتفیضی درسعادتده در. برمدت شهزادکانك علم خط معلملکنه تعین اولونه رق ایفای خدمت ایله دی. السنهٔ ثلاثه ده عارفانه ومتصوفانه اشعاری واردر. نایزنلکله دخی زماننده تمیز ایتمش هنرور ارباب ظرافتدن ایدی. زماننده بحق (رئیس الخطاطین وشیخ ثانی) عنوانته صاحب ایدی شاکردانك اك مشهورلری (شفیق بك عبدالله زهدی ، محسن زاده عبدالله بك ، وحدتی افندی ، بوردورلی عثمان افندی) مرحوملردرکه جمله سیده علم خطده جداً تمیز ایتمش مشاهیر خطاطیندر

(۱۲۹٤) تاریخنده استانبولده ارتحال ایده‌رك سـلاله سندن بولوندیغی (شیخ اسماعیل رومی) قربنه دفن ایدلدی . الیوم مطبوعاتمزك خطوطی مشـارالیهك یادکاریدر . (عوامل معربی) ایله (کشف الاعراب) کبی اثرلری واردر وفن موسیقیدن (طرز جدید) نامنده برمقامك موجدی درکه مذکور مقامك پیشروی‌ده کندیسنکدر . آثار قلمیه‌سی لایعد دنیله‌جك درجه‌ده اولوب اك مشهورلری بروجه آتیدر :

اون آلتی کلام قدیم، اون بش دلائل خیرات، ۲۵۰ دن زیاده حلیهٔ شریفه، ۳۰ ی متجاوز انعام وقصائد، برچوق مرقعات، آیاصوفیه جامع شریفنده‌کی الواح مبارکه، خرقهٔ سعادت وقاسم پاشا جامعلرنده‌کی الواح ایله بروسه جامع کبیرنده‌کی ایکی بیوك لوحه وسائره کبی پك چوق آثاری واردر.

بر قطعه‌سی :

الله بردر ایکی جهان وحدت اوزره‌در
عبرت کوزیله باق هله برکره یك تن اول
ترك ایله ماسوایی کوزت سر وحدتی
بنلك خیالن ایلمه زنهار سن سن اول

ابیاتندن :

عزتادمده کچر غمده کچر عالمده وقتی خوش کچیروب شویله‌جه اکلنملیدر

طریقت نقشبندیه کبراسندن هندی محمد جان افندی مرحومدن مستخلف ایدی .

عجزی آغا « مریه زاده مصطفی عجزی آغا »

طریقت قادریه رجالندن عاشق برذات اولوب (أدره‌مید) لیدر. (۱۲۹۲) تاریخنده مملکتنده ارتحال ایله‌دی . (دیوان الهیات) ی مطبوعدر . حضرت (نیازئ مصری) نك

هر نه‌یه باقسه کوزك بیل سر سبحان آنده‌در
حق کوزیله باق‌که بی‌شك نور یزدان آنده‌در

بیتیله باشلایان غزلنی شرح ایتمشدر .

دیوانك مطلعندن :

ای مربئ حقیقی حمد اولا بی حد سکا
فیض جودکدن قمو عالم ایدر اخذ نوا

رحمتك بحرينه نسبت اون سكزبيك عالمى
ذره مقدارى ديمك تعريف ايچون اولدى ادا

عباس كمال افندى

السنۀ ثلثه ادبياتنه واقف بر ذات اولوب (كركوك) ليدر. (بشيكطاش) ده (يحيى افندى) كتبخانه‌سنده (۱۲۷۵) تاريخنده جمع اولونمش (كنز فصحاء) نامنده بويوك بر جلد اوزره مرتب منتخبات اشعار عثمانيه مجموعه‌سى واردر. (۱۲۹۵) تاريخنده (باغچه) ناميله رسالۀ موقوته نشر ايتمشدر. (۱۳۱۰) ده مملكتنه اعزام ايديله‌رك اوراده ارتحال ايله‌مشدر.

عونى بك «ينكيشهرلى»

وسعت قريحه‌يه مالك شعراى عثمانيه‌نك سرآمدانندن اولديغنه اشعار فارسيه وتركيه‌سى شاهد عادلدر. (معلم ناجى افندى) مرحوم بو ذاتك اشعار تركيه‌سنى فوق الحد تقدير ايتديكى كبى اشعار فارسيه‌سنى ده (تفعيدن صوكره عثمانليلرده اك كوزل فارسى شعر سويله‌ين عونى بك مرحومدر) ديه ثنا ايديور. ترجمۀ حالى مشايخ فصلنده مذكور (شيخ نظيف مولوى) نك داماد عاليلرى ايدى. (۱۳۰۱) تاريخنده استانبولده وفات ايده‌رك قاين پدرلرينك مدفون اولندقلرى (بهاريه مولويخانه‌سنده) زوجه‌سنك مرقدنده وديعۀ خاك غفران قلندى. اشعار تركيه‌سندن بر قسمنى حاوى اولان ديوان بلاغت بيانى مطبوعدر.
اشعارى شاعرانه اولمقله برابر متصوفانه و حكيمانه‌در.

ابياتندن :

احبا شيوۀ يغماده مبهوت ايلر اعدايى
خدا كوسترمسون آثار اضمحلال بريرده

زهرى ترياق ايليوب ترياقى زهر ايلردى خالق — اولماسه تغيير ماهيات اشيا ممتنع

قلب مجنونى ياراراسه‌ك حضرت مولا چيقار — «عونيا» سن صانما ليلا باشقه مجنون باشقه‌در

راه عشقه كيرمكه مجبوردر افتاده‌لر — اول يولى عشاقه انكشت قضادر كوسترن

ارباب قلم تربيت آموز امم‌در — اداب امم ماحصل فيض قلم‌در

کورر صباح قیامتده حقی دیدهٔ دل   بوخوابگاه فنا ایچره انتباهی قدر
وقت ادبارنده رنجش‌کورر احوالنده   خلقی آزرده ایدن موقع اقبالنده
انتظام کار ایچون دشمندن استفسار رأی   راه فردوس برینی صورمه‌در ابلیسدن

اسکدارلی حقی بگك دیوانه یازدیغی تقریضدن :

سوز کالبد قدر بنی آدمه جاندر   سوز واسطهٔ رابطهٔ عالمیاندر
سوز بر نفس سازج بی رنکدر اما   برهم‌زن صورتکدهٔ کون‌مکاندر
یارب بونه حالت بونه تأثیرکه برسوز   رونق‌شکن معرکهٔ سیف وسناندر

مصارعندن :

مست صهبای محبت کوزلرندن بللیدر
زمین خندان اولورمی کریه پرداز اولمه‌دن افلاك
غم عالم کبار عالمك غمسز لکندر

علی روحی بك « استانبولی »

قیصری متصرفی ایکن اجل‌قضا ایله‌وفات ایدن داراباز زاده(ویس‌پاشا)نك مخدومی اولوب شعرای عثمانیه‌نك متحیزلرندن ملامی مشرب برشاعرعارفدر. (۱۳۰۸) تاریخنده ۳۸ یاشنده (ژاپونیا) صولرنده قضـازده اولان (ارطغرل) سفینه‌سـنده غریق رحمت رحمان اولدی . (لمعات) اسمنده‌کی مطبوع مجموعهٔ اشعاری اقتدار ادیبانه‌سنه برهاندر. برچوق آثاریله ناتمام (تذکرةالشعرا)سی‌وپدر مانده کتابلری مع التأسـف‌ضیاعه اوغرامشـدر. اشعاری (عونی بك) و ادیسنده متصوفانه وحکیمانه‌در . بیوك برادری(زین‌العابدین رشیدبك)ده ناثر وشاعردر .

ابیاتندن :

نور حکمت قلب نا قابلده اشراق ایلمز   چشمن ایتمز مردم خوابیده‌نك روشن چراغ

برغزلی :

وارسته اولمق ایسته‌ین آدم ملالدن   آیرلمسون ایشنده ره اعتدالدن
غفلتله ایتمه عمر عزیزی هوایه صرف   ایقاظ ایله کندینی خواب وخیالدن
ای صـاحب جمال کمالکدن ایله بحث   مقصـد کمالدر بزه آنجق جمالدن

عزمنده ثابت اولمليدر كامجوى اولان حرمان اولور نصيبهٔ آدم كلالدن
بيقدق خلاف حكمت اولان ترهاتدن كيم مستفيد اولور سخن بى مألدن
«روحى» اكر نشوه ديلرسك خماردن آيرلمه بزم صحبت اهل كمالدن

عاكف محمد پاشا « قالقانلنلى »

وزراى عثمانيه‌دن فاضل ، اديب بر ذاتدر . ولايت واليلكى وشوراى دولت رياستى وسائره كبى مهام امور دولتده خدمات حسنه ابرازينه موفق اولمشدر . (١٣١١) تاريخنده استانبولده ارتحال ايله‌دى . فاتح جامع شريفى حظيره سنده مدفوندر . ادبيات ومنشآته متعلق آثار قلميه‌لرى وارسه‌ده غير مطبوعدر . مخدومى اعياندن (رشيد پاشا)ده پدرى كبى شاعر ، اديب بر ذات عالمدر شاعر مشهور «بيدل»ك غزلنه لسان تصوفله انشاد ايتديكى تخميس عارفانه‌دن :

اى جهانرا تو جمالى ومآلى واداى حاضرى درهمه ذرات ولى غيب نمائى
كيشتم كاه نمائى رخ وكاهى نمائى اى جكرخون كن پوشيدهٔ وپيدا جه بلائى
جلوه هايت همه اينجاست توبارى زكجائى

آثار قلميه‌لرينك قسم اعظمى قونيه‌ده والى ايكن قضاءً يانمشدر .

على شهباز افندى « قيصريه‌لى »

رجال دولت عليه‌دن علم حقوقك شعبات مختلفه‌سنده كسب اختصاص ايله‌مش افاضلدندر . عن اصل ارمنى اولوب تتبعات علميه نتيجه‌سنده توفيق الهى‌يه مظهريتله اهتدا ايتمشدر . بدايت تحصيلى مملكتى اولان (قيصريه)ده اكمالى استانبول واوروپاده‌در .

آثارندن (قانون تجارت) ايله ايكى جلد (مفصل حقوق دول) و (اصول محاكات) مشهور اولديغى كبى الك ذكرلى اثرى حقوق دوله متعلق احكام شرعيه ايله اوروپا احكامنى بالمقايسه فرانسزجه وتوركجه اوله‌رق تأليف ايله‌ديكى اثر مهمدر . (١٣١٦) تاريخنده ارتحال ايده‌رك (روم ايلى حصارى) قبرستاننه دفن ايدلدى . مكتب ملكيه ومكتب حقوق ، حقوق دول وتجارت معلمى ومحكمه تميز اعضاى كرامندن ايدى .

عارف محمد بك « ارضرومی »

مشهور (قره جهنم ابراهیم پاشا) نك یکنی ارضروم طوپجی قوماندانی میرآلای (حاجی عمر بك) ك مخدومیدر. معارف اسلامیه یی تحصیلدن صوکره خدمت دولته کیره رك امور ملکیه، عدلیه، وسیاسیه ده واقفانه، عفیفانه، وظیفه پرورانه ایفای وظائف ایله مشدر. آخر مأموریتی مصر فوق العاده قومیسرلکی باش کتابتی ایدی. (١٣١٥) ده برای تبدیل هوا استانبولده ایکن ارتحال ایده رك (مرکز افندی) جوارینه دفن ایدلدی. شرق وغربی حکیمانه دقیقه بیناته طانیانلردندر. آثار مطبوعه لری (بیك بر حدیث شریف شرحی) ایله (باشمزه کلنلر) در. مصرده طبع اولونان بو اثرلردن برنجیسی عالم اسلامیتك اتحاد وسیاست اسلامیه نقطهٔ نظرندن جداً محتاج اولدیغی آثار دینیه دندر. ایکنجیسی ٩٣ روس محاربه سنك آناطولی قسمنه ومصر احوالنه دائر برچوق حقایق تاریخیه یی حاویدر. ایکیسی ده حقیقتاً قیمتداردر. (عبدالرشید ابراهیموف) طرفندن تورکجه نك شمال لهجه سنه ترجمه وطبع ایدلمشدر.

عالی محمد بك « استانبولی »

قپو کتخدالرندن (یوسف جمیل افندی) نك اوغلیدر. عثمانلی وفرانسز لسانلری ادبیاتنه واقف اجلهٔ ارباب قلمدن برادیب عالی اولوب متصرفلق، والیلك، کبی خدمات مهمه ایله وارنه، معمورة العزیز، وطربزونده بولوندیغی زمان نشر معارفه اقدامی کورولدی. ادبیاتك باخصوص مزاح قسمنده اولان قدرت قلمیه سنه نشر ایتدکلری (دیوژن) غزته سی شاهددر. آثار مطبوعه لرندن (سیاحت ژورنالی) اسمنده کی اثری استانبولدن هندستانده کی بومبای شهرینه قدر مشهوداتنی مشعردر. لسانمزده ایلك اوکجه یازیلان تیاترو بوذاتك آثارندندر. دیون عمومیه دیرکتوری ایکن (١٣١٦) ده وفات ایده رك اناطولی حصارنده (کوکصو) قبرستاننه پدری یاننه دفن ایدلدی. (دیوژه ن) ك اقوالندن اولدیغی منقول اولان (کولکه ایتمه باشقه احسان ایسته مم) عالی بکك نظماً ترجمه ایتدیکی مصرعدرکه ضروب امثال مقامنده زبانزددر. اثار سائره سی (لهجة الحقایق)، (عیار حمزه)، (مسافری استثقال)، (اولنمك ایستر برآدم)، (قوقونه یاتیور) وسائره در.

عادله سلطانه

(سلطان محمود عدلی) كريمه‌سی صالحات امتدن جود وسخاايله معروف برسلطانه‌در . (جنت مأوايی ايتدی عادله سلطان مكان) مصراعنك دلالتی اولان (١٣١٦) ده ارتحال ايده‌رك ايوبده بوستان اسكله‌سنده زوجی (محمد علی پاشا) يانه دفن ايدلدی . سادات نقشيه‌دن (محمدجان) خلفاسندن بالا تكيه‌سی شيخی (علی افندی) يه منتسبه اولدقلری مرتب ديوانلرنده‌كی مرثيه‌دن مستبان اولمقده‌در . ديوانلرينك برنسخه‌سی (ييلديز) كتبخانه‌سنده منظورم اولدی .

برمناجاتندن :

يا الهی سندن اوزكه يوق خدا
پادشاه بی زوال وكبريا
برشريك وبرنظير اولماز سكا
حكمكه فرمان سنك يا ربنا

برغزلندن :

غبار غيردن پاك ايله قلبم هم مجلا ايت
حريم ذاته انوار صفاتك شعله بخشا ايت
رها ايله عمای معنويدن ديدهٔ جانی
صفای توتيای نور عرفان ايله بينا ايت

عارف حكمت بك « هرسكلی »

هرسك واليسی (علی پاشا زاده ذوالفقار پاشا) نك مخدومی اولوب (موستار) ليدر . اولا سلك عسكری‌يه بعده مسلك عدلی‌يه سلوك ايده‌رك الك صوكره محكمهٔ تميز اعضالغی توجيه بيورلمشدی . شعر و انشاده الحق حائز قدرت اولوب شعرای عثمانيه‌نك نوابغندن معدوددر . شعرده نائلی قديم طرزينی تعقيب ايتمش ايدی . اشعار قيمتدارينی وادئ قدما ايله طرز اخير آره‌سنده براسلوب خاصده انشاد ايلر ايدی . طرب انكيز ووجدآور اولان غزلياتنده متانت وجزالت واكثر ابياتنده ضروب امثالدن عد اولونه‌جق برنكتهٔ حكمت مندمج بولونور ايدی . مشاراليه لطيفه‌كولغی و لاابالیلكی ايله برابر جدی برذات وقور ومحترم ايدی . عربی وفارسی‌يه واقف اولوب عرفان ذاتيسنی برچوق معلومات مستحضره ايله تزيين ايله‌مش وحكمت اسلاميه ايله‌ده توغل

ایده‌رك بو یولده بر خیلی آثار منثوره وجوده کتیرمش ایدی . ازجمله صوك سنه‌لرده بعض رساله موقوته‌ده نشر ایتدیکی (لوایح الحکم) عنوان عمومیسی آلتنده‌کی مقالاتی عمومك مصادف انظار استفاده‌سی اولمشدر . مشارالیهك کندی لساندن مسموع اولدیغی اوزره بیوك بر دیوان تشکیل ایده‌بیله‌جك اشعاری بالآخره بر حریقده محو ونابود اولمش و بك آزی بعض رسائل ستونلرنده پراکنده بر حالده نشر ایدلمشدر . مؤخراً وجوده کتیردیکی آثاریله بر دیوانچه تشکیل ایدن اشعارینی ترتیب و تدوین ایله‌مشدر. (١٣٢١) تاریخنده استانبولده وفات ایده‌رك طوپقپو خارجنده‌کی قبرستانك صول طرفنده والده‌سنك یاننده ودیعهٔ خاك فنا قلندی .

ابن الامین محمود کمال بك افندی طرفندن یازیلان ترجمهٔ حالی محتوی اولان دیوانی (آثار مفیده کتبخانه‌سی)هیأتی معرفتیله طبع ایدلمشدر. میر مشارالیه طرفندن (کمال الحکمه) اسمیله یازیلان ترجمهٔ حالی طبع اولونه‌رق حاصلاتی عثمانلی دونماسی اعانه‌سنه اهدا ایدلمشدر .

آثار حکیمانه‌سی (١) لوایح الحکم (٢) لوامع الافکار (٣) سوانح البیان (٤) مصباح الایضاح (٥) دیوان (٦) مجله‌نك بعض موادینی تنقیده دائر رساله :

ابیات حکیمانه‌سندن :

لابقا اولدیغن ادراك ایدن اصحاب شعور
اولماز عالمده هوسکار سرور اقبال

دکلدر انتهاده ذوق و لذت ابتدادندر
جوانلق عالمن یاد ایتمه‌ین یوقدر یوق

مقدار قابلیت اولور موردِ فیوض　　هر جامی وسعتنجه لبالب ایدر سبو

مصارعندن :

معراج عشق و شوق ایدی منصوره دار حق
دوحهٔ مقصسود آ لنماز غنچهٔ تصویردن
عاقل دوشرمی دوشدیکی زندانه بر دخی

مغرور دانش اولمه ادیب و حکیم ایسه‌ك　　بیلدکمی سر جلوهٔ عشقی علیم ایسه‌ك
نفسك تفکر ایله فساد و صلاحنی　　راز آشنای بحث جنان و جحیم ایسه‌ك
هردم کشاده چهرهٔ فیض بشاشت اول　　کوسترمه خلقه روی خشونت کریم ایسه‌ك
ماهیت وجودك عدمدن کنایه در　　فهم ایله وارمی وارلغك ای جان فهیم ایسه‌ك
غیرتکزین نقش بهین حقیقت أول　　الدانمه رنك طور جهانه حکیم ایسه‌ك

محروم خوان تجربهٔ روزكار سين　پروردهٔ نوالهٔ ناز و نعيم ايسه‌ك
قيد بلای منت ايدر سلب راحتك　محتاج استعانهٔ بخت لئيم ايسه‌ك

«حكمت» كبی رها شدهٔ يأس اولور دلك
وازستهٔ علائق اميد و بيم ايسه‌ك

يوق قيد ماسوا دل قدسی جنابده　اولماز خطا صحيفهٔ ام الكتابده
بر نشئه دركه سر تراكيب عنصری　قالمش نهفته معصرهٔ اضطرابده
ارواحك انبساطی اشباح ايدر عيان　فهم ايت بو راز مبهمی هنكام خوابده
تدقيق اولنسه صورت موهومه در جهان　بوقدر وجود نقش نمايش سرابده
آكلاردی اهل زهد طبيعت كرامتن　بيلسه‌يدی سر نفع و نشاطی شرابده
احكام اجتهاد ايده‌من دفع اشتباه　محدود ايكن ميان خطا و صوابده
رد ايتمه انتساب ايدن ارباب ذلتی　بر نقطه‌در مدار ترقی حسابده
نشر ايت كمالك عالمه اهل كمال ايسه‌ك　روشندر اشتهار ضيا آفتابده

«حكمت» نوای نالش فيض آشكاره‌در
ساز صرير خامهٔ معجز خطابده

عندليب اسعد فائق بك «استانبولی»

مواليدن (پاشاجی‌زاده‌زهدی ملا)نك مخدومی اولوب شهريدر. السنهٔ ثلثه ادبياتنه واقف ارباب شعر و انشادن ايدی. هنوز كنج دينه‌جك بر سنده ايكن (١٣٢٠) تاريخنده منفياً (ملاطيه)ده ارتحال ايله‌دی. آثار شعريه‌سندن برمقدارينی (بردمت چيچك) نامنده‌كی رساله‌سی محتويدر. آثار سائره‌سندن بعضلريده وقتيله سر محررلكنده بولونديغی (خزينهٔ فنون) اسمنده‌كی جريدهٔ موقوته‌ده مندرجدر.

ابياتندن:

سرفرو ايتمز كلاب نخوته رندان عشق
بيشهٔ همتده زيرا هربری برشيردر

جهات عالمه‌ بر کره ایله عطف نگاه
نقوش صفحه‌سی هپ لااله الاالله

عشق بر صاعقه شدتلی غضنفردرکیم
چاك اولور سینهٔ غم پنجهٔ پرزورندن

عاصم مصطفی بك

حضور همایون مقررلکندن متقاعد (کوچوك قلبه‌لی خواجه) دیمکله معروف (عبدالله افندی) نك اوغلو اولوب استانبولده تولد ایتدی . صبیان ورشدیه مکتبلریله جوامع شریفه درسلرندن ومعلم مخصوصدن تحصیل علم وعرفان ایله‌دی . ایلك مأموریته ١٢٨٩ ده مشیخت علیا مکتوبی قلمندن باشلادی . بورادن استعفا ایتدکدن صوکره قدس شریف مقاولات محررلی و (١٣٠١) ده تحریرات مدیری اولدی، وعین تاریخده عمجه‌سی (بیوك قلبه‌لی خواجه خلیل افندی) ‌له برلکده ایفای حج ایله‌دی . آندن صوکره بصره مکتوبجیلغنده، عماره متصرف وکالتنده بولوندی . نهایت طربزون مکتوبجیسی ایکن (١٣٢٠) سنه‌سنده طربزونده وفات ایده‌رك (عمارت) قبرستاننه دفن ایدلدی . عربجه تکلم وکتابت ایدردی . فارسی وفرانسزجه‌یه‌ده آشنا ایدی .

وقعهٔ کربلا حقنده (نالهٔ عشاق) نامیله بر رساله نظم و (پند عطار) ی ینه نظماً تورکجه‌یه ترجمه ایله مشسه‌ده یالکز نالهٔ عشاق (١٣٠١) ده استانبولده طبع ایدلمشدر .

دیوانچه اوله بیله‌جك اشعاری وارسه‌ده غیر مطبوعدر .

ابیاتندن :

غرض تحصیل علم وفضلدن کسب محاسندر
محاسن اولمانجه معرفت محض مصیبتدر

عبدالرحمن ثریا افندی «سلیمانیه‌لی»

فاضل ادبادن برذات اولوب (سلیمانیه) نك (میر دوخی) عائله‌سنه منسوب اوله‌رق مولداً (بغداد) یدر . علوم آلیه وعالیه‌یی مسقط رأسیله استانبولده اکمال ایده‌رك اختیار اقامت

ایله‌دی. لسان عربی وفارسینك ادوار مختلفه‌سنه عائد اشعاری بتون نکاتیله شرح وتقریره مقتدر ایدی . برآرالق بعض مأموریتلرله طشره‌ده بولوندقدن‌صوکره (١٢٨٨) ده جریدهٔ عسکریه‌باش‌محررلکنه‌تعیین‌اولوندی . (١٣٠٨) ده (ایزبون) شهرنده کشاداولونان‌ا‌سنهٔشرقیه قونغره‌سنه مأموراً عزیمت ایله‌دی . (دارالفنون) ایله (دارالمعلمین) ده معلملکی واردر . (١٣٢٢) ده ارتحال ایله‌یوب جوار حضرت خالده دفن ایدلدی . آثارمطبوعه‌لری (میزان البلاغة)، (سفینهٔ بلاغت) ، (فضائل عسکریه) ، (تعلیقات بلاغت عثمانیه) ، (راحة الارواح — مقدمهٔ مثنوی شرحی)، (برهان الثاقب فی اثبات الواجب) ایله (اقوم المسالك) ترجمه‌سندن عبارتدر . السنهٔ ثلثه‌یه بحق واقف اولدیغی کبی (کردجه) (فرانسزجه) یه‌ده آشنا ایدی. لسان وادبیاته دائر غزته‌لره برچوق مقالات یازمشدر .

میزان البلاغه | هرایکیسیده قواعد ادبیهٔ عثمانیه‌دن باحثدر . ادبیات عثمانیه ایله متوغل
سفینهٔ بلاغت | ذواته لزوملی اثرلردر .

(تعلیقات بلاغت عثمانیه) جودت پاشانك بلاغت عثمانیه‌لرینك بعض نقطه‌لرینك تنقیدینه دائردر . بواثره مقابلةً محمود أسعد افندی طرفندن (ردتحلیل) وحاجی ابراهیم افندی طرفندن (تمیز تعلیقات) اسملرنده اثرلر یازلمشدر .

(ترجمهٔ اقوم المسالك) صدر اسبق (تونسلی خیرالدین پاشا) مرحومك سیاست وحکمت حکومتدن باحث اولوب عربی العباره اثراهمندن التقاط طریقیله میدانه کلمش براثردرکه لسانمزده سیاست شرعیه وحکمت حکومت نقطهٔ نظرندن یازلمش آثارك یکانه‌سیدر . متن عربیسی (١٢٨٤) ده تونس‌ده طبع اولونمشدر .

عبدالرحمن فهمی افندی «مناسترلی»

فضلای ادبادن برذات اولوب (مناستر) ایدر. تحصیلنك بدایتی مناسترده پدری مناستر قراسندن (قیتالی) لی (طالب فائق افندی) دن اکمالی استانبول‌ده‌در. السنهٔ ثلثه ادبیاتنه واقف ادبادندر. فرانسزجه‌یه‌ده آشنا ایدی . (١٣٢٢) تاریخنده دیار بکر والیلکندن معزولاً استانبوله کلیرکن (اورفه) ده ارتحال ایتدی. مدنیت اسلامیه‌دن باحث (مدرسة العرب) اسمنده توسیعاً فرانسزجه‌دن مترجم تاریخی براثریله قواعد ادبیه‌یی مبین (تدریسات ادبیه) نامنده‌کی اثری مطبوعدر .

عبدالحلیم ممدوح بك «استانبولی»

شرق وغرب ادبیاتنه واقف ، شاعر ومنشی برذات اولوب شهیردر . حیفاکه کنج ایکن بابهٔ استبداد ایله اوروپایه فرار ایدەرك (١٣٢٣) دە انکلترەنك (فولکستون) شهرندە ارتحال ایلەدی . آثار مطبوعەسی (تاریخ ادبیات عثمانیه)،(رشید پاشا ـ ترجمهٔ حالی) (منظوم تصویر وجدان) ، (اجلال یاخود ویانه محاصرەسی) ، (بدریه) بردە فرانسه ارباب قلمندن موسیو (فازی) ایله مشترکاً (آمورتورك — Amour Turque) اسمندە فرانسزجه براثری واردر .

بلبل منظومەسندن :

خلاف حکم خلقت آدمه مسکن سفالتدر
تعالی بوندە انساندن زیادە بر طبیعتدر
بو عاجز قوشدە آیا بویله علویت نه حالتدر
کوچوکلکله بویوکلك کوستربر کیم جای حیرتدر
نه علویدرکه هپ علویتی الهام ایدر بلبل

(لازمسه) ردیفلی غزلندن :

صاقین برفردی اینجیتمه اویوبدە نفسکه بردم
تمدن عالمندە غیرت افراد لازمسه

سطور عقل وشرعی خون الحاد ایله حك ایله
اکر بر ملتك اخلاقنی افساد لازمسه

سعی

سعیدر بخش ایلین انسانه فر
جهد و همت نائل دولت ایدر
علم ایسه ثروت کبی ایتمز کدر
عالمدر اهل کماله سیم وزر
سعیله عالمدە بر آدم کزر

لیس للانسان الا ما سعی

علم وفضـلی آدمی ایلر شهیر
عار ایدر وجدانکی شخصه امیر
جای عزی اهلنه ایلر سریر
کیم اولورسه راه غیرتده دلیر
کندینه مقصودی بولمقدر یسیر

لیس للانسان الا ما سعی

سـعی ایدر اربابنه دولت عطا
عز و فری اهلنه ایلر اقـا
نائل آمال ایلر مطلقـا
کیم اولورسه مالك فضل و دها
جاییدر اول فاضـلك جای علا

لیس للانسان الا ما سعی

شاعر هجاکو (اشرف) مرحومك (حسبحال) اسمنده‌کی اثرنده ممدوح بك حقنده مفصل برمنظومهٔ تاریخیه واردر.

عابدین پاشا «پره‌وه‌زه‌لی»

علما و ادبای وزرادن منشی بر ذات اولوب (پره‌وه‌زه) لیدر. آخر مأموریتی اولان (جزائر بحرسفید) ولایتی والیلکندن مأذوناً استانبوله کله‌رك یمن مصالحی تسویه ایچون تشکیل اولونان قومیسیونه مأمور اولمشدر. (١٣٢٤) ده ییلدیز سراینده فجئةً ارتحال ایده‌رك فاتح تربه‌سی حظیره‌سنه دفن ایدلدی. عربجه، فرسجه، تورکجه، آرناوودجه، فرانسزجه، رومجه‌یه آشنا ایدی. آثار مطبوعه‌سنك اك بیوکی (مثنویٔ شریف) ترجمه‌سیدر. (قصیدهٔ برئه) یی ده ترجمه ایله‌مشدر. اخلاقه دائر (سعادت دنیا) اسمنده بر اثریله فضائل و مزیات اسلامیه‌یه عائد (معالیٔ اسلامیه) و رهابین نصارادن برینك قرآن حقنده‌کی تفوهاتنه قارشی (مدافعه) نامنده رساله‌سی و (بورسه) یه دائر براثری واردر. تورکجه (نحو عربی) سی رومجه منظومه‌لری اولدیغی مرویدر.

علی مظفر بك

محررین عثمانیه‌دن ذکرلی برذات اولوب شهیدر . (١٣٣٠) ده ارتحال ایده‌رك (اسکدار)ده (قره‌جه احمد) مزارستاننده عائله‌سنه مخصوص مقبره‌یه دفن ایدلدی . اوتوز قادار متنوع آثاری واردرکه بعضیلری بروجه آتی در : (برسرگذشت)،(لطائف نادیده)،(ژاپونیاده سیاحت)، (چین)،(بالونله سیاحت)،(تراجم احوال مشاهیر)، (عبدالازل پاشا)،(اسپانیا آمه‌ریقا محاربه‌سی)، (حبشستان حقنده معلومات مجمله)، (کرهٔ ارضك صورت تشکلی)،(زلزله حقنده معلومات) .

عزت افندی

طرز قدیم انشایی آکدیرر واسع قریحه‌لی منشی برذات اولوب (روسجق) لیدر . اکمال تحصیلدن صوکره مأموریت دولته سلوك ایده‌رك مکتوبجیلغه ارتقا ایتمشدی . (١٣٣٠) تاریخنده استانبولده متقاعد ایکن ارتحال ایتدی . قاضی کوینده قوش دیلنده (محمود بابا) تربه‌سی جوارینه دفن ایدلدی . (منشآت عزت)،(نفحة الادب)،(یکی اثرلرم)، (جانبازچوجوق)،(درج بدایع) اسملرنده انشایه متعلق آثار مطبوعه‌سی واردر .

عزت پاشا « قیصریلی محمد عزت پاشا »

فضلای عسکریه‌دن متفنن بر ذات اولوب (١٢٥٨) تاریخنده (قیصری) کویلرندن (طاولوسون) کوینده علمادن (آتش زاده محمد افندی اوغلو اسماعیل افندی) صلبندن دنیایه کلدی. یاشی تحصیل چاغنه کلدیکی زمان دده‌سی (محمد افندی)دن قرآن کریمی تعلم و حفظ ایتدی . (١٢٧٣) سنه‌سنده باباسیله استانبوله کاوب قید اولوندیغی بایزید رشدیه‌سنده تحصیلی بتیردکدن صوکره اعدادی عسکری‌یه و بعده مکتب حربیه‌یه کچه‌رك (١٢٨٤) تاریخنده ارکان حرب یوزباشیلغیله نشأت ایله‌یوب ارضروم استحکاماتی انشاآت قومیسیونه تعیین اولوندی . بوقومیسیون وظائفیله یدی‌سنه اشتغال ایده‌رك درسیم ـ دیاربکر، ارضروم ـ قارص، قارص ـ آردهان، آردهان ـ باطوم یوللرینك کشفنده وارضروم ـ طربزون یولی انشاآتنده بولوندی.

(١٢٩٣) سنه‌سی (قاراداغ) ، متعاقباً یانیه جهتنده و (١٣٠١) ده آلاصونیه‌ده تحشید اولونان اردونك برنجی (رجب پاشا) فرقه‌سی ارکان حربیه‌سی ریاستنده ایفای وظائف ایله‌دی. (١٣٠٩) ده میرلوالغه ترفیع ایدیله‌رك حربیه نظارتی انشاآت دائره‌سنه مأمور ایدلدی . بو دائره‌ده ایفای خدمت ایتمکده ایکن عارضهٔ وجودیه‌سی طولاییسیله (١٣٢٥) تاریخنده تقاعده سوق اولوندی . و (١٣٣٠) تاریخنده ارتحال ایده‌رك قره‌جه احمد مزارستاننده عائله‌سنه مخصوص قبرستانه دفن ایدلدی .

آثاری غیر مطبوع اولوب بروجه آتیدر :

(١) قاموس فارسی: یکرمی سنه‌لك بر تتبعات فاضلانه ثمره‌سی اولمق اوزره میدانه کلمش اولان بو اثر متعدد فرهنکلره مراجعت ایدلمك شرطیله برهان قاطعك توسیعندن عبارتدر. فارسی کلماتك عربیه‌ده‌کی مقابللرینی بولمق ایچون‌ده (مقدمة الادب)،(قاموس)،(صحاح)، (اختری)کبی مشهور لغات عربیه کتابلرینه مراجعت اولونمشدر .

برده تورکی، عربی برر فهرس علاوه ایدلمشدرکه بو فهرس واسطه‌سیله‌ده بر کلمه‌نك اوچ لسانده‌کی مقابلی تعیین قلنمشدر ، منظور عاجزی اولان بو مهم اثر وجوه عدیده ایله موجب استفاده وشایان طبعدر .

(٢) غنچهٔ بوستان: شیخ (سعدی) مرحومك مشهور (بوستان) نك نظماً ترجمه‌سیدر.

(٣) ترجمهٔ یوسف وزلیخا: مولانا (جامی) نك یوسف وزلیخاسنك نظماً ترجمه‌سیدر .

(٤) ترجمهٔ نان وحلوا:(بهاءالدین آملی)نك (نان وحلوا) منظومه‌سنك نظماً ترجمه‌سیدر.

(٥) ترجمهٔ نان وپنیر:(بهاءالدین آملی) نك (نان وپنیر) منظومه‌سنك نظماً ترجمه‌سیدر.

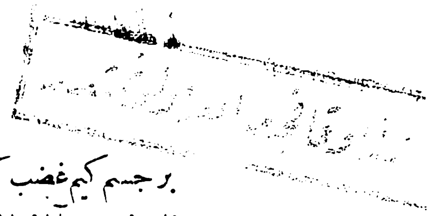
بونلردن باشقا ادبیات عربیه‌یه متعلق بعض آثاری‌ده نثراً ترجمه ایتمشدر .

حکیمانه بر غزلی :

کور چشم عبرت ایله آ غافل آقار صویی
عمرکده ایشته بویله کچر صانکه قار صویی

الله یولنده صرف ایده کور آب رویکی
هر خاکساره صرف اولنماز وقار صویی

خوف خداده کوزدن آقان ایکی قطره صو
مقبولدر سن عینکه آلما قوقار صویی

عالم يانده بخنه كيريشـمه سكوت ايت
ساحلده أشمه قويوبى آجى چيقار صويى

برجسم كيم غضب كوپيدر هرج ومرج اولور
نار غضب آلاولانه « عزت » ياقار صويى

عصمت بك « مستجابى زاده ابراهيم عصمت بك — باليكسرى »

مقدمات علومى وطنى اولان (باليكسر) ده كوردكدن صوكره كنج ايكن استانبوله كله‌رك على الأصول علوم عربيه يى تكميل ، فارسى و فرانسزجه يى تحصيل ايله‌دى . (١٣١٣) ده مكتب حقوقدن ده على الاعلى درجه‌ده مأذونيت رؤسى آلدى . طريقت خلوتيه شعباتندن جراحيه شعبه‌سنه منتسب و (طريق مولوى) يه محب ايدى .

علوم اسلاميه و معارف غربيه‌يه واقف ، نظم و نثرده صاحب قلم ، اخلاق فاضله اصحابندن بر ذات اولديغنه آثارى شاهددر . (ناجى) مكتبنه منسوب اولمقله برابر شعرده كنديسنه خاص بر واديسى رقيق و معنيدار اشعارى واردر . (١٣١٧) تاريخنده بر افترايه قربان اوله‌رق (ميديللى) يه قلعه‌بند ايدلمش انقلابدن اول ازميرده اقامت ايتديرلمشدر . بعدالانقلاب استيناف حقوق اعضالغنه تعيين اولونمش سه‌ده براز صوكره استعفا ايده‌رك دعوى وكالتيله اشتغاله باشلامش و (١٣٣٥) محرمنده قبول ايتديكى (اسپارته) استيناف مدعىٔ عموميلكنده ارتحال ايله‌مشدر . شاكرد ومحب خاصى ابوالسعود زاده (سعود بك) ك سويله‌ديكى تاريخ منقوط بروجه آتى در :

بر الهى اديب كامل ايدى
واصل اولدى خدايه عصمت بك
اوقو بر فاتحه يله تاريخن
رحلت ايتدى بقايه عصمت بك

١٣٣٥

آثار مطبوعه‌سى

(١) (فا) حرفندن آشاغى (لغت ناجى) نك اكمالى .
(٢) فروق الفاظ : تدقيقات لغويه‌يه دائردر .

(٣) ترانه : اشعار نوهوسانه‌سنی جامعدر .
(٤) داستان ظفر : عثمانلیلرك روم‌ایلی‌یه صورت مروریی حاکی بر منظومهٔ تاریخیه‌در .
(٥) نائلیٔ قدیم : ترجمهٔ حال ومحاکمهٔ آثارینی حاویدر .
(٦) شکوفه‌چین : اطایب ادبیه وتاریخیه‌یه متعلقدر .
(٧) رفائل : اسکندر افندی ایله مشترکدر .
(٨) رباعیات خیام منتخباتی ترجمه‌لری : غیر مطبوع اولوب تکمیل نسخه‌سی سعود بکده محفوظدر .

بر نعت رسولی :

ای اولان معراج برهان علو شان سکا
ارتباطیله رهین اعتلا در جان سکا
دور ایدر حول فروغ طلعتکده صبح وشام
آفتاب و مه ایکی پروانهٔ سوزان سکا
آنده هر اختر بر رکوزدرکه نورك عکس ایدر
آسمان اولمش هزاران چشم ایله حیران سکا
عرشه قارشی چوقمیدر ای نیر رخشان حق
مظهریتله تفاخر ایله‌سه دوران سکا
فکر اولوندقجه علو پایهٔ قدسیتك
عرض تقدیس ایله‌یوب حیران اولور انسان سکا
دوك یاشلك ای ذرد مند معصیت کیم تا اوله
موجب غفران سرشك دیدهٔ کریان سکا
یا رسول الله اولوردم معصیتله بن تباه
اولماسه کوکلده کر الله بر ایمان سکا
ایتمه محروم شفاعت ای حبیب حق بنی
ماسوادن یوز چویردم باغلادم وجدان سکا

عارف بك « جبار زاده — جاپانه زاده محمد عارف بك »

طریقت شعبانیه عرفاسندن وعلم و ادب منتسبلرندن بر ذات اولوب قره دکز بوغازنك

(بالطه لیمانی‌نده) تولد ایله‌مشدر . او زمانك مکتب عالیسی اولان (مکتب عرفان) ده اکمال تحصیلدن صوکره باب عالی وبالاخره باب سرعسکری اقلامنده ایفای حسن خدمت وآرزوی ذاتیسیله اختیار تقاعدله (١٣٣٩) تاریخنده اقامتگاهی اولان (چنگل کوی)نده دار آخرته رحلت ایده‌رك وصیتی موجبنجه (نقاش) قبرستاننه دفن ایدلدی .

آثار قلمیه‌سی بروجه آتی‌در :

(١) عطیهٔ سبحانیه شرح غوث گیلانیه. } مطبوعدر .
(٢) خزینهٔ نور . }
(٣) ترجمهٔ فقه کیدانی .
٤) شرح غزل عصمت بخاری ـ گلدستهٔ عصمت .
(٥) مفتاح حصین رحمانیه فی ارض وجود رحمانیه ـ شرح نطق حضرت سنبل.
(٦) دافع الظلم فی قلوب الامم ـ شرح نطق حضرت وفا .
(٧) تحفهٔ شمسیه ـ شرح نطق مولانا .
(٨) تحفهٔ سیفیه .
(٩) ایضاح المرام علی ولادة سید الانام ـ شرح مولدنبی .
(١٠) خزائن انوار ودفائن اسرار ـ تراجم احوال اصحاب .
(١١) شئونات حق علی ماجری السبق ـ وقایع اسلامیه .
(١٢) واردات سفریه .
(١٣) ذیل واردات
(١٤) استدعای مرحمت ـ شرح نطق سیدبدوی .
(١٥) جلب سرور وسلب کدور ـ شرح قصیدهٔ منفرجه .
(١٦) دیوانچه .

آثارینك قسم اعظمی داها حال حیاتنده دلالت عاجزیله (اسکدار) ده (حضرت هدایی) درگاه شریفی کتبخانه‌سنه وقف ایدلمشدر .

عمر سیف الدین بك

٣١٩ سنه‌سی مکتب حربیه‌دن یتیشمشدر . (ازمیر) و (سلانیك) مطبوعاتنده نشر آثاره باشلامشدر . مؤخراً استانبوله گله‌رك مختلف غزته و رساله‌لرله ادبی منظومه‌لر ، ملی

مقالەلر ؛ وبالخاصه کوندن کونه سادەلەشن ، شاقراقلاشان بر اسلوبله حکایەلر یازمش‌در . ممتاز بر تورك حکایه نویسی ، رومانجیسی اولمق استعدادینی کوسترمش‌در . ادبیاتمزك ، لسانمزك کندی طبیعت واستقلالنه صاحب اولمسی فکرنده مصر ایدی . استقبال هرحالده حالدن زیاده کندیسنی اعزاز واجلال ایدەجکدی . کنج بر سنده وفاتی شبهەسزکه بر ضیاع‌در .

آثار مطبوعەسی (مکتب چوجوقلرنده تورکلك مفکورەسی) در ؛ مع مافیه یومی ، اسبوعی جرائد ورسائلده نشر ایدیلن منظومەلری ، مقالەلری ؛ بالخاصه حکایەلری بویوك بر جلد تشکیل ایدەجك درجەدەدر . بر منظومەسی بروجه آتی‌در ؛ مرحومك عربی ، فارسی ترکیبلرینك عروض وزننك شدتله ترکی طرفداری اولدیغی‌ده اونودولمامالیدر .

نشانلی

قورولرده بلبللرك رؤیاسی ... آچیلمایان کللر ایله سوسلەنیر ؛
اوداسنده یالکنز قالان شو اسیر ، ... شو کنج قیزك نەدر حزین خولیاسی ؟
ماوی ایپك دیوانه اوزانمش ، ... یوواسنده خاستا یاتان قوش کبی
سسسز ، ساکن ، هیچقیرییور ! سبی ... سویلەنیلمز ! نه آجیقلی صاقلاییش ...
قورولرده بلبللرك رؤیاسی ... آچیلمایان کللر ایله سوسلەنیر ؛
اوداسنده یالکنز قالان شو اسیر ، ... شو کنج قیزك نەدر حزین خولیاسی ؟
شو کنج قیزك بیلنمەین خولیاسی ، ... بلکه شیمدی اورالرده چارپیشان ،
اورالرده جان ویرەرك شان آلان ... بر اسمسز قهرمان . . .

غ

غریقی

شعرای متصوفەدن بر ذات اولوب کنیەسی (غریقی بن یوسف بن مزید) در . مرتب دیوانی و (۹٥۱) تاریخنده تألیف ایتدیکی (اسرار اولیا) اسمنده تورکجه بر اثری واردر .

غزالی محمد افندی « دلی برادر — بروسوی »

مقتدر عثمانلی شاعرلرندن اولوب (بروسه) لیدر . (دلی برادر) شهرتیله بنام اولدی. سلطان بایزید ثانی شهزاده‌لرندن (سلطان قورقود) ك مقربلرندن ایدی . (دافع الغموم ورافع الهموم) اسمنده کی اثرینی مشارالیه نامنه یازمشدر . خلقت آدمدن سلطان سلیمان قانونی دورینه قدر فارسی العباره (مرآت الکائنات) اسمنده بر تاریخی اولدیغی مرویدر . بروسه‌ده (کیکلی بابا) درگاهنه شیخ اولدیغیچون اشعارنده (غزالی) تخلصی اختیار ایتدی . اواخر عمرینی متقاعداً (مکهٔ مکرمه) ده کچیرمشدر . (مات برادر عزیز) ترکیبنك دلالتی اولان (٩٤٢) تاریخنده وفات ایده‌رك بنا ایله‌دیکی مسجد حظیره‌سنده دفن اولوندی . بشیکطاش جوارنده‌ده نامنه منسوب بر مسجدی واردر .

اشعارندن :

مجنون که فنا دشتنی سیر ایتدی سراسر
غمخانه‌مه کلدی دیدی حالك نه برادر

بیتی (دلی برادر) لقبیله شهرت بولماسنه سبب اولدی . آثاری مطبوع دکلدر .

غباری

زمرهٔ قضاتدن وقدمای شعرادن بر ذات اولوب (موغله) جوارنده (اوله) قصبه‌سندندر . تذکرهٔ سهی‌ده مندرج ابیاتی درج ایدلدی .

ذره‌جه بولمایوبن سنده نشان دهنی   غنچه دلتنك اولوب چاك ایدر اوش پیرهنی
کل رخك شوقی ایله لاله شهید اولدی مکر   کاول جکر سوخته‌نك قانه بویاندی کفنی

غازی کرای « قریمی »

قریم کرایلری ایچنده شهامتجه ، شاعرلکجه تمیز ایدنلردندر . بر آرالق ایرانیلره اسیر

دوشدی . عثمانلی اوردوسنه خدماتی سبق ایتمشدر . السنهٔ ثلثه‌ده انشا وشعره مقتدر اولوب مرتب دیوانی وفضولینك (بنك وباده) منظومه‌سنه (كل وبلبل) عنوانلی نظیره‌سی و(خواجه سعدالدین ، غنی زاده نادری ، حسین كفه‌وی)ایله منظوم ومنثور مكاتباتی واردر .

علم موسیقی‌یه آشنا ایدی . اموال غنائم ایله متین بر قلعه یاپدیرمشدر . (١٠١٦) ده(آق مسجد)ده‌مطعوناً وفات ایتدی . بورادہ بر جامع شریف انشـا ایتدیرمشدر . حماسیاته متعلق اولوب معارفندان عسكریه ایله باجمله شعرای عثمانیه‌نك معلوملری اولان شو :

رایته میل ایلدرز قامت دلجو یرینـه — توغه دل باغلامشز كاكل خوشبو یرینه
هوس تیر و كمان چیقمدی دلدن اصلا — ناوك غمزهٔ دلدوز ایله ابرو یرینـه
سوره‌ریز تیغمزك ذوق وصفاسن هردم — سیم تنلرله اولان لذت پهلو یرینـه
كردش توسن زیبـاده قطاسی دلبند — باغلادی كوكلمزی زلفله كیسـو یرینه
سوه‌ریز اسب هنرمند صبا رفتاری — بر پری شكل صنم بر كوزی آهو یرینه
كوكلمز شاهد زیبای جهاده ویردك — دلبر ماه رخ یار پری رو یرینـه
سفرك جوری چوق امید وفا ایله ولی — اولدق اشفته‌سی بر شوخ جفا جو یرینه
اولمشز جانبـله بالله غزایی تشـنه — قانی دشمن دینك ایچرز صو یرینه

غزلی برچوق شعرا طرفندن تنظیر وتخمیس ایدلمشدركه شهید سعید پدرم(رفعت‌بك)ده تنظیر ایدنلر جمله‌سندندر . (قافلهٔ شعرا) ده اركان حرب میرآلایلرندن بدری بكك [سابق اشقودره والی وقوماندانی بدری پاشا] تخمیسی مندرجدر .

غنی زاده نادری محمد افندی « استانبولی »

(عبدالغنی‌افندی)نك‌مخدومی (خواجه سعدالدین افندی) نك تلمیذیدر. شعرای علمانك اعاظمندن اولوب قاضیعسكر ایكن (الجنة مثواه) تركیبیله (نادری كتدی بو دورك حیفا) مصراعنك ناطق‌اولدیغی(١٠٣٦)تاریخنده استانبولده وفات‌ایله‌دی . فاتحده (عابدچلبی‌مسجدی) حظیره‌سنده مدفوندر . مرتب دیوانندن باشقا تفسیر بیضاوی‌یه ناتمام حاشیه‌سی ایكی‌بیك بیتلی بر (شهنامه) سیله باخصوص (٨٠٠) بیتدن عبارت اولان (معراجیه) سی و (رسالهٔ قلمیه) سی واردر . علم خطه‌ده منتسب ایدی . شهنامه‌سی (سلطان محمد ثالث) ایله (سلطان احمد اول) زماننی مصور اولوب برنسخه‌سی (یحیی افندی) كتبخانه‌سنده واردر .

ابياتندن :

دردكله عندليب چمن قيلدى ناله‌لر   سندن شكايت ايتدى كلى ايله‌يوب سير

غربى درويش احمد

درويش احمد ويا (احمدالغربى) مخلصيله هجا و عروض وزننده مختلف‌الماهيه اثرلر يازمش اولان بو ذاتك(طوسيه)لى اولديغى مرويدر . اون ايكنجى عصر رجالندن اولديغى ديواننده‌كى بعض قيودات تاريخيه‌دن آكلاشيليور .(١١٧٥) محرمنك اون بشنده مطعوناً اون آلتى ياشنده وفات ايدن اوغلى (عبدالوهاب) حقنده هجا وعروض وزنلرنده مختلف و مؤثر مرثيه‌لر تنظيم ايتمشدر . او مرثيه‌لردن ، زوجه‌سنك اوغلندن اول وفات ايتديكى ، برقيزيله براوغلى قالديغى و عائله‌جه چوق صيقينتيلره معروض قالدقلرى آكلاشيليور . ديواننك بر يرنده طونه‌دن بحث ايدييور . زمانى رجالندن (فرهاد آغا زاده يشار بك) ايله (١١٦٦) ده وفات ايدن (خدا ويردى پاشا) حقنده تاريخلر تنظيم ايتمشدر . (يكى پازار) ده مدفوندر .

(باقى) ايله (نابى) نك برر غزللرينى تخميس ايتمش اولان بو شاعرك عروض وزنيله يازديغى شعرلر اولدقجه متين وسليسدر .

اهل حقك نظرى هركسه كيميا كبيدر
كوكلى كامل اولانك عينله دريا كبيدر
كيم كه سعيله واروب عارف بالله اوله
حق حقيقتله اولان صورتى معنا كبيدر
مشربى عالى كيمك اولسه بلاشك اووجود
باغ عالمده همان بر كل رعنا كبيدر
هركه خدمتله مصاحب اوله عاشق اولانه
صدقله صادق اولان علمله دانا كبيدر
اهل نظم اولان ارنلر آراسنده «غربى»
قوشلر ايچنده او بر بلبل كويا كبيدر

غالب اسعد دده « شیخ غالب – استانبولی »

شهری الاصل اولوب شعرای عثمانیه‌نك سرفرازانندن عارف بر ذاتدر . (اثر عشق) ترکیبی تاریخ تولدیدر . پك کنج ایکن سوق شوق ایله قونیه‌یه کیده‌رك درکاه مولانا‌ده اکمال چله ایتدی. مؤخراً استانبوله عودتله برمدت حجره نشین اولدقدن صوکره غلطه مولویخانه‌سی مشیختنه کچدی . اولدن مخلصی (اسعد) ایدی. صوکره‌دن (غالب) تخلص ایتمکه باشلادی. طبیعت شاعرانه اصحابنك فوق‌العاده یارادلمشلرندن معدوددر. بدایع‌حسیات اعتباریله فضولینك (لیلی ومجنون)نه‌من‌وجه نظیره اولان (حسن وعشق) اسمنده‌کی مشهور منظومه‌سی لسانمزده مثنوی طرزنده یازلمش [سلیمان دده‌نك مولدی ، فضولینك لیلا ومجنونی ، خاقانینك حلیهٔ نبویه‌سی، نشاطینك حلیهٔ انبیاسی، نابی عثمان دده‌نك معراجیه‌سی، جورینك‌حلیهٔ‌چهار یاری، آذرینك نقش وخیالی، یحیی‌بکك کنجینهٔ رازی، حمدالله چلبی‌نك یوسف وزلیخاسی،نابی‌نك خیریه‌سی بو جمله‌دندر] اشعار اسلافك اك کوزلی عد اولنورکه (ختام‌المسك) ترکیبنك کوستر- دیکی تاریخده یکرمی آلتی یاشنده ایکن یازمشدر . دیواننده‌ده عاشقانه، متصوفانه اشعار واردر . دیوانیله (حسن وعشق) ی بریرده اوله‌رق مصرده طبع ایدلمشدر . ضیا پاشا بو اثر حقنده : (کلمشدراوشاعر یکانه، کویا بوکتاب ایچون جهانه) بیتنی سویله‌مشدر. بونلردن باشقا (شرح‌جزیرهٔ مثنوی)، (ترجمهٔ تحفهٔ بهیه)، (صحبة‌الصافیه) اسملرنده غیرمطبوع آثاری واردر . رحلتی (کوجدی غالب دده یا هو دیوب اهل حاله) (کچدی غالب دده جاندن یا هو) مصراعلرینك دلالت ایتدیکی (١٢١٣) تاریخنده مرقدی غلطه مولویخانه‌سنده (حضرت شارح) تربه‌سنده‌در . انتسابی یکی قپو مولویخانه‌سی مشایخ عارفیندن (علی نطقی دده) دندر . زمانمزاجلهٔ ادباسی‌طرفلرندن‌یازیلان ترجمهٔ‌حال‌ادیبانه‌لری (١٣٢٨) حزیرانده انتشار ایدن « حق » غزته‌سنك هفته‌لق علاوه‌سنده مندرجدر .

حسن وعشق منظومه‌سنك معراج نبی فصلندن :

جوش ایلدی چون محیط وحدت | معنایه مبدل اولدی صورت
هم صورته کیردی سر وحدت | معنای قدیم بولدی صورت
تاکه کورونوب حریم اقصا | عبدیتك اولدی سری پیدا
اول‌ساجداولوب‌حق‌اولدی‌مسجود | دیندی بو مقامه غیب مشهود
ارواح رسل جماعت اولدی | الله بیلیر نه حالت اولدی
ای خامه او رتبه اولمه چالاك | اسرار نبوت اولمز ادراك

ابیاتندن :

قدردر وکوهری عالم بیلیر آدمی اما ینه آدم بیلیر .

تجردسه مرادك کوی جاناندە فدا قیل جان چیقلماز جامهٔ احرامدن سعی ایتمه قربانسز

مصارعندن :

چکمه غم دستکیردر الله سکا

صو اویور دشمن اویور خستهٔ هجران اویوماز

ولد پاك اولور باعث اعزاز پدر

سینهٔ شیطانده جوهر ایمان غلط .

غالب مصطفی بك « لسقوفچه‌لی »

آتشزبان بر شاعر اولوب (لسقوفچه) لی اسماعیل پاشانك مخدومیدر . کنج دینه‌جك بر سنده ایکن (١٢٨٤) تاریخنده ارتحال ایده‌رك (طوپ قاپی) خارجنده پدری یاننه دفن ایدلدی . ادبای عصردن (ابن الامین محمود کمال) بك افندی طرفندن تحریرینه همت بیوریلان ترجمهٔ حالی محتوی دیوان (آثار مفیده کتبخانه‌سی) هیئتی معرفتیله طبع اولوندی شعرده‌کی مسلکی نائلی قدیم طوریدر . (نامق کمال) و (هرسکلی عارف حکمت) بکلر کبی اساتذهٔ ادبا (استاد محترم) وصفیله تبجیل ایدرلردی . (عمری وفا ایدوبده ادبیات جدیده‌نك مظهر رغبت اولدیغی زمانلری ادراك ایتسیدی طرز قدیمده کوستردیکی قدرت بیانی طرزجدیدده داها مبذول داها بدیع صورتده ابراز ایده‌بیلیردی) . مطبوع دیواندن اول ترتیب ایتدیکی (دیوان اول)ی مبادیٔ شبابنده سویله‌دیکی اشعاردن متشکلدرکه مرحوم پدرینك دیوان کتابتیله واندە بولوندیغی اثناده محترق اولمشدر . زادهٔ طبع بلیغانه‌سی اولان :

قالوب نفعیٔ معجز کودن او رنك سخن محلول
سخن سنجان روم اولمشدی هر برعصرده طالب
ایدنجه شیمدی دعوی طبعم اول جاه معلایی
دیدی حکام دیوان قضا الحکم للغالب

قطعهٔ فاخرانه‌سی زمانی ادباسی طرفندن تصدیق ایدلمشدی .

غزلیاتندن :

اهل دل صحبت نا جنس ایله شادان اولماز
بزم جهال کبی عارفه زندان اولماز

ایله تحصیل کمال ایتمه فلکدن شکوا
مدت عمری کبی عاقله دوران اولماز

سر تقدیر وقوعات جهاندر نظر ایت
چشم عبرت کبی هیچ آدمه میزان اولماز

مظهر فیض عبودیت اولاندر انسان
یوقسه معنیده کشی شکل ایله انسان اولماز

علم ایسه مقصد اکر عارف نفس اول «غالب»
کندینی بیلمه‌ین آدم کبی نادان اولماز

دیکر :

سرتسر آیینه اولسه کوره‌مز روی صفا
صیقل وحدتله جانه ویرمه‌ین نور جلا

تیز سر تیز دعاسن عرشه تا ایصال ایدر
قبلهٔ ابروی یاره اول کیم ایلر اهتدا

عالم عشق ایچره بیلمز راه ورهدان اهل دل
عاشقه فیض خدای مستعاندر بر رهنما

داغ داغ ایت سینه‌کی سرتیشهٔ توحید ایله
مشعل افروز ره عشق اول دیلر ایسه‌ك اهتدا

کچمم ای «غالب» هوای کاکل دلداردن
سرتسر باغ مرادم روزکار ایتسه هبا

ابیاتندن :

سر رویك فهم ایدرمی «غالبا» هر کج نظر
نقطهٔ خال سیهده کیزلیدر معنای عشق

مبتلای عشق اولان البته جانان آرار
بویله‌در قانون حق درد اهلی درمان آرار

اهل همت سوزی پامال اولماز
کرما وعدینی انجاز ایلر

ترجمان رازیدر نقش وجوهی عالمك
حالنی هرکس بیان ایلر لسان حال ایله

متحددر اول قدر عالمده «غالب» حسن وعشق
اهل دردی صورسه‌لر دلدار کندین کوسترر

مصارعندن :

مانع رزق اولانك رزقنی مولا کسسون

لسانه کلمه‌ین برهان وجدانی معطلدر

حقیقت آشنایان وجودده ماسوی یوقدر

کلستان جهانده برکیاه نابجا یوقدر

غیرتی عبدالقادر افندی

شعرای متصوفه‌دن و ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور (شیخ عبدالرحمن طالبانی) خلفاسندن (سیواس) ده مدفون (نور علی بابا) نك مخدومی‌در . کنج دینه‌جك برسنده ایکن (١٣٠٣) ده ارتحال ایده‌رك پدری یاننه دفن ایدلدی . دیوانی مطبوعدر .

مطلعندن :

الٰهی رحمتك باراننی صاچ
کوکل باغنده امیدم کلن آچ

زبان شوقله جان عندلیبی
جهانه وصف ایده حسن حبیبی

غربی «اعمی یوسف غربی»

عاشقین شعرادن برذات اولوب (اربیل) دندر . (١٢١٠) کسور تاریخلرنده مملکتنده ارتحال ایلەدیْ . دیوانی مطبوعدر .

مطلعندن :

حمد خدا که واجب اولور جانه ابتدا
قیلدم ادای حمد ایله دیوانه ابتدا
حمد اول حکیم قادر وفرد و قدیمه کیم
حمدی اولوندی مطلع عنوانه ابتدا

ف

فاتح سلطان محمد

مظهر حدیث (نعم الامیر) بولنان بوپادشاه ذی شانك نائل اولدیغی فتوحات عظیمه شرفندن باشقا التی لسانه وقوفی کبی فضائلنه منضم اولان اقتدار شاعرانه سی مسلم انامدر . شعرده (عونی) تخلص بیورورلردی . حماسیات طرزنده اولوب بیت آتی ایله باشلایان غزللری مشهوردر . کرچه موجودتذاکر شعراده برایکی غزللرندن باشقا اشعاری کوروله مز ایسه ده معارفمندان عصردن دیاربکرلی (علی امیر افندی) نك برچوق تتبعات نتیجه سی اوله رق تحریر بیوردقلری (جواهر الملوك) اسمنده کی اثر مطبوعلرنده مرتب دیوانلری اولدیغی مصرحدر . غزلیات شاهانه لرندن ١٤ غزلی حاوی اولوب (دیوان عونی) سرلوحه سیله ١٩٠٤ سنهٔ میلادیه سنده (برلین) ده طبع ایدیلن نسخه بونك مؤیدیدر .

ابیات شاعرانه لرندن :

ساقیا می صونکه بردم لاله زار الدن کیدر
ایریشوب فصل خزان وقت بهار الدن کیدر

یوقدر ظلمه رضامز عدله بز مائللرز
کوزلرز حقك رضاسین امرینه قائللرز

ارتحالی (نورالله قبره نو آ) مصرعیله (دعاءخیر) ترکیبنك ناطق اولدیغی (٨٨٦) تاریخنده‌در.

فاتح سلطان محمدخان حضرتلرینك علوم وفنونك امر ترقیسی خصوصنده ابذال بیوردقلری همم جلیله‌ٔ ملوکانه‌لرینی و او زمانکی مکتبلرله اصول تدریسـك اصلاحی امرنده کوستردیکی غیرتی ارائه ایتمك ایچون مطلقا مکتبلردن واصول تدریسدن بحثه احتیاج واردر. استانبولك فتحندن صوکره انشا ایتدیردکلری مدارس علمیه‌یه ضمیمه اولمق اوزره کندی ناملرینه منسوب اولان جامع شریفك اکنافی متعاقب اوراده دخی مدرسه‌لر کشاد ایتمشلردر. بو مدرسه‌لرده‌کی مدرسلرك وظائفی شمدی یه قدر دیکر مکتبلرده بولنانلردن زیاده ایدی. سلسله‌ٔ مراتب علما تشکیلی واصول تدریسـك شعبات مختلفه‌یه تقسیمی صـدر اعظم (محمود پاشـا) نك اثر همتیدرکه کندیسی دخی قیمت شناس علم ومعرفت اولدیغی جهتله بومؤسسات علمیه‌نك توسیعی ایچون خیلی اقدام ایتمشدر. مدرسـه مداوملری (طالب) نامیله معروف ایدیلر و (تتمه) اسمنده‌کی سـکز مکتبه مربوط حجره‌لرده اقامت ایدرلردی. هر تتمه‌نك سـکز حجره‌سی وار ایدی. هر حجره اوچ طالبه تخصیص ایدلمش ایدی. دیمك که هر مدرسـه یوز طقسـان طالبی استیعاب ایده بیلیردی. هر طالبك شهریه اون ایکی آقچه وظیفه‌سی وار ایدی. تحصیللری بر اصول وانتظام دائره‌سنده ایدی. کوردکلری درسـلر علم نامی آلتنده اون شعبه‌یه انقسـام ایدردی. (علم صرف، علم نحو، علم منطق، علم کلام، علم آداب، علم بدیع، علم معانی، علم بیان، علم هندسه، علم هیئت) بو علومك کافه‌سنه وقوف کسب ایدنلر دانشمند عنوانی آلیرلر وبونام ایله یاخود (معید) صفتیله کنج طالبلرك تدریسنه مأمور اولورلر ایدی. دانشمندلر بالاده تعداد اولونان علومی اتمام ایدنجه کوچوك مکتبلره معلم یاخود امام اولمغه صلاحیت قازانیرلر ایدیکه بو حالده علوم علمیه تحصیلنه احتیاجلری قالماز ایدی. شوقدرکه مدرسـلك وملالق کبی مناصب رفیعه‌دن‌ده صرف نظر ایتمکه مجبور اولورلر ایدی. چونکه بو مقـامات اصول فقهه آشنا ومراتب عالیه‌یی حائز اولانلره منحصر ایدی. نامزدلر (ملازم) تسمیه اولونورلر ایدی. مدرسـلرك درجه‌لرینه کوره یکرمیدن آلتمش آقچه‌یه قدر وظیفه‌لری وار ایدی. بو وظیفه‌لری اعتباریله کندیلری دخی (عشرین، ثاثین، اربعین، خمسین، ستین کبی) ناملری حائز اولورلر ایدی. فاتح سلطان محمد جامعنه مربوط سـکز مکتبك معلملری اللیشر آقچه آلیرلر ایدی. مکتبلریده (جنات علوم) نامنی حائز ایدی. حضرت فاتح ایوب سلطان جامعی ایله ایاصوفیه‌ده دخی بر رمدرسه انشا ایتدیرمش ایدی. وظائفی مساوی اولان بیوك مدرسلر آره‌سنه مراتب فخریه

وضع اولوندی . مدرسلر عمومیتله (خارج و داخل) اولمق اوزره ایکی‌یه تقسیم ایدلدی . معلملرك درجهٔ وظائفی تدریس ایتدکلری علوم نسبتنده متبدل ایدی . بناءً علیه برنجیلر عقائد تفسیر و ایضاح ایدرلر ، ایکنجیلر فصاحت ، دیکرلری احادیث نبویه والحاصل الك نهایتده‌کیلر تفسیر قرآن تعلیم ایدرلردی . (قانون محمدی) نامیله حقوق سیاسیه و اصول اداره‌یه وحقوق مدنیه وجزائیه‌یه دائر وضع ایتدیکی قوانین شایان ذکردر . شعر ایله تصویر مرامه مائل اولان بو پادشاه بر لاتین شاعرینك تقدیم ایتدیکی قصیده‌یه جائزه اولمق اوزره همشهریلرندن بر چوق اسرا آزاد ایله‌مش ، (ملا جامی) بی احسانلرینه مستغرق ایتمش ، (علی قوشی) رومه کلیر ایکن مصارفی ایچون هر قوناقده بیك آقچه ویرمش ، ملا کورانینك النی اوپر ، کندیسنه امام اعظم زمان دیدیکی (ملا خسرو) ی اولو جامعده کورسه قیام ایدردی . آلتی لسان تکلم و کتابت ایدن بو پادشاه لسان عثمانی وفارسیده بر ادیب مکمل ایدی .

فردوسی « اوزون فردوسی — فردوسی رومی »

نظم کلامده صاحب ارتجال ، اهل کمال بر شاعر اولوب (بروسه‌لی) در . علی‌الاصول اکمال تحصیلدن صوکرا تاریخ ومحاضرات ایله توغل ایده‌رك بومیانده حکمت ، هندسه ، نجوم ایله‌ده اشتغال ایتدی . استانبوله کلدیکنده پادشاه زمان اولان (سلطان بایزید ثانی) نك امریله (سلیمان) علیه‌السلامك احوال ومناقبندن باحث قسم اعظمی منظوم اولمق اوزره تألیفنه باشلادیغی (سلیماننامه) سنی اکمال ایده‌رك تقدیم ایتمش‌سه‌ده — هر زمانده اکسیك اولمیان رقبانك‌ده سعایتیله — اومدیغی قدر مظهر قبول اوله‌مایوب مرکب اولدیغی (٣٦٦) جزؤدن آنجاق (٨٠) جزئی انتخاب ایدیلدیکنه متأثر اولدی . وشکایت آمیز برمنظومه یازارق (ایران)ه کیدوب برمدت صوکرا اوراده ارتحال ایله‌دی . مثنویاتنك اکثری معنیدار و روحنوازدر . آثاری :

(١) سلیماننامه : (٣٦٦) جزؤدن و (٤٩٩) مجلسدن مرکب جسیم براثر اولوب بعض جزؤلری (استانبول) کتبخانه‌لرنده واردر . ابیاتندن :

حمد ایده‌لم جان و دلدن اول مجیده بی‌حساب   مهر ایدرسه بیل سلیمان تختنه مرکب اولور
بولدی خلقق کن دیمکله چرخ وماه وآفتاب   قهر ایدرسه قوم نوحی غرقه ویرر بحر آب

(٢) سلاحشورنامه : مستشرقيندن (بارون اشلاختا اوقتار) معرفتيله (ويانه) ده طبع اولونديغى كبى برقسميده مؤخراً (رومادە) طبع ايدلمشدر .

(٣) شطرنج نامهٔ كبير : برنسخه‌سى (نور عثمانى) كتبخانه‌سنده موجود اولان بو اثرينى (٩٠٩) تاريخنده (باليكسر) ده تأليفنى ايتديكى وقرق قادار مؤلفات سائره‌سى ده اولديغنى بيان ايديور .

(٤) قطب نامه ــ قصهٔ ميديللى : ونديك وفرانسزلرك (ميديللى) آطه‌سنه هجوملرينى مبين تاريخى ومنظوم براثر اولوب برنسخه‌سى (غلطه مولويخانه‌سى) كتبخانه‌سنده واردر .

(٥) حيات وممات : اخلاق وتصوفدن باحث فارسيدن مترجم منثور براثراولوب برنسخه‌سى (بشيكطاش) ده (يحيى افندى) كتبخانه‌سنده موجوددر .

بو اثرينك باش طرفلرنده بالمناسبه (سليمان نامهٔ كبير) ينك (٨٢) نجى جزئنى اتمام ايتديكنى يازييور .

(٦) پندنامهٔ افلاطون : حفظالصحه‌يه دائر اوفاق قطعه‌ده مترجم براثردر .

صنايع نفيسهٔ اسلاميه شعباتندن اولان (صنعت خط) ده ده واقف اولديغنه خط دستيله محرر اولوب نسخه‌سى (موزهٔ همايون) كتبخانه‌سنده موجود اولان (كلستان) شاهددر . نهايتنده‌كى كتبه‌سنده اسمنى : (الياس بن خضر المتخاص بالفردوسى) ديه يازييور .

انتخاب مسكن خصوصنده (لطيفى) تذكره‌سنده مندرج مثنويسندن :

كل‌اى‌واضع ايشيت‌سوزون حكيمك — اكر كيم وار ايسه طبع سليمك
ديلرسه‌ك وضع ايده‌سك بر عمارت — اكركوى و اكر شهر و ولايت
كرك سير ايليه‌سك بريوزنده — يورويه‌سك يوجه‌سنده دوزنده
بولاسين بريرى كيم اوله عالى — شمالندن يكا اوله جبالى
آچيق اوله ولى غربى هواسى — اوكى صحرا و طاغ اوله وراسى
دوشه براولو صو غربى يانه — يورويه آنده صندلله سفينه
يوزوندن هرقچن بحرك اسه ريح — ويره انفاسى اول آرايه ترويح

(٧) ترجمهٔ جامه‌شوى‌نامه : اصل اثر فارسى اولمق‌اوزره دوقوز بابه منقسم‌اولوب اساساً (نصير طوسى) طرفندن تأليف ايدلديكى و برباب علاوه‌سيله ترجمه اولونديغى اثرك باشنده محرردر . مختلف قوماشلر وسائره‌يه عارض‌اولان لكه‌لرك ازاله‌سندن باحث‌اولوب تاريخ‌صنايع نقطه‌سندن‌اهميتى‌حائزدر . (٩١٤) تاريخنده ترجمه‌ايدلديكى نهايتنده‌كى‌منظومه‌دن آكلاشيلمقده‌در .

(٨) دعوت‌نامه : (٨٩٣) ده (باليكسر) ده تأليف ايدلديكى مقدمه‌سنده مسطوردر . علوم غريبه اصحابى مياننده اهميتله تلقى ايديلن (دعوتيه) لرك انواعندن باحث اولوب سكز باب اوزره مرتبدر .

(٩) مناظرۀ سیف وقلم : برنسخه‌سی (ملت) کتبخانه‌سنده واردر . (٩٨٠) تاریخنده (بالیکسر) ده تألیف ایتدیکنی یازییور .

(١٠) فراستنامه : بویله بر اثری اولدیغنی (مناظرۀ سیف وقلم) مقدمه‌سنده ذکر ایدییور .

(١١) حدیقة الحقایق : کذا .

(١٢) تجنیسات : کذا .

(١٣) طالع مولود کبیر : کذا .

(١٤) حدیث احسن : کذا .

فضلی علی چلبی « قره فضلی — سراج زاده »

ذاتینك جمله تلامیذندن شهری الاصل اولان بوذات (قره فضلی) لقبیله مشهور ایدی . مشارالیهك نامی عاشق وحسن چلبی تذکره‌لرنده (محمد) یازیلیدر . سلاطین عثمانیه‌نك خدمت کتابتلرنده بولونه‌رق (فضلی اولدی) جمله‌سنك ناطق اولدیغی (٩٧١) تاریخنده کوتاهیه‌ده وفات ایله‌دی . اشعاری سلیسی ومتین اولوب (خسرو وشیرین) طرزنده بش بیك بیتلی (همای همایون) عنوانلی بر منظومه‌سی ودیکر بر قاچ مثنویسیله کلستان سعدی‌یه نظیره مقامنده (نخلستان) اسمنده‌کی بر کتابی وکرمانینك (روضة النور) وخجندینك (بدیع الاسمار) نه تقلیداً یازدیغی (کل وبلبل) نامنده ومثنوی طرزنده مشهور برمنظومه‌سی واردرکه برنسخه‌سی نورعثمانی کتبخانه‌سنده موجوددر . بومنظومه مورخ (هامه‌ر) طرفندن آلمانجه‌یه نظماً ترجمه ایدیله‌رك اصلیله برابر (١٨٣٣) ده (ویانه) ده طبع ایدلمشدر . قابلرینك برنده بلبل دیکرنده کل رسمی واردر .

ابیاتندن :

لیلی‌نك مجنونی شیرینك دلا فرهادی وار
کار عشقی باکه صور هرصنعتك استادی وار

دوکه قانن اهل حقك ظلم ایله ناحق یره
چون بیلیرسك پادشاهم یرده قالماز قانمز

«(كل وبلبل) مطلعندن :

مد بسم الله اولدی ایله نکاه
کلبن کلشـن کلام الله
کلشن جان آنکله زیبادر
بلبل دل آنکله کویادر
اولدی هر حرفی برکل رنکین
بولدی زینت آنکله کلشن دین

فضولی « محمد بن سلیمان — بغدادی »

عراقده ساکن قبائل اترا کدن (بیات) قبیله‌سندن اولوب محل اشتهاری (بغداد)در [١]. عثمانلیلرجه (رئیس الشعرا) نامیله یاد اولونور برشاعر حقایق آکاهدر. وجداننه مغلوب اولدیغی زمان تقلیدی ناقابل برموجددر. تاریخ ادبیات عثمانیه‌جه (سنان پاشا) دن صوکره کلنلرك برنجیسیدر. فقط افکار حکمتده آکا شاکرد اولامازء لکن طبیعت شاعرانه‌ده آکا استاد اوله‌بیلیر. نظم ونثری کندینه مخصوص برلطافتی حائزدر. هله غزلیات عاشقانه‌سی اوقدر لطیف ومؤثردرکه تعریف قبول ایتمز. صنعت ایله ساده‌لکی کمال سوزشله امتزاج ایتدیرمشدر. نثرینك اك مشهوری (نشانجی محمد پاشا)یه یازدیغی شکایتنامه‌سیدرکه دیوانك باشنده مطبوعدر.

---

[١] « هاشم ناهید ملك » ك « عراق تورکلری » نام مقاله‌سندن :

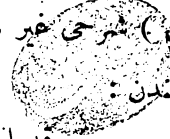
« فی الحقیقه « بغدادی » دیه شهرت بولمش اولان « فضولی » ؛ «بایات» عشیرتندندر . بوعشیرت ، بوکون ؛ عراقك اك کوزل، اك شیرین برتورك قصبه‌سی اولان « کفری » جوارنده کویلی حالنده یاشییور.

بغداد شهرینك ایچ محله‌لریدن برقسمی بیله تورك اولدوغی ایچین فضولینك بغدادشهرینه منسوب اولماسی غریب کوروتمز . آنجاق فضولی‌یه «بغدادلی» دیلمسی؛ بویوك شهرلر جوارنده‌کی اهالینك هرزمان اوشهره نسبت ایدلمسی اعتیادندن ایلری کلمش ظننده‌یز .

فضولینك بایات عشیرتندن اولدوغی عراق تورکلرنجه شایعدر. بواعتبارایله فضولی‌یه قارشی برهمشهریلك حسی‌ده اونلرده موجوددر .

فضولینك بویوکلك دهاسی، وعراق تورکلریله اولان حسی قرابتی؛ اونك دیوانی الدن اله، ومصراعلری دیلدن دیله دولاشدیریر . استانبولده ساده منورلر فضولی‌یی طانیرلر ، حالبوکه عراقده هر یانیق کوکلك وهرمحزون دوداغك ایلك طاندیغی عشق میوه‌سی فضولینك اثریدر . اربیلك ، کرکوکك ، صلاحیه‌نك باشلی باشلی اغالرینك دیوانخانه‌لرنده ؛ دینی برمراسم حسنی ویرن عمومك حرمت وسکونی اورتاسنده اونك المی ســی و نفسی برقلب کبی چارپار . فضولی ، عراق تورکلرینك بدیعی ذوقنی جانلی اولاراق ادامه ایتدیرن بویوکلکتن برطاملدر » .

آثاری مشهور دیوان بلاغت عنوانیله (فارسی دیوان) [اوتوز بیك بیتلی برده عربی‌دیوانی کوردیکنی (جواهر ملتقطه) صاحبی لبیب افندی روایت ایلیور .] (لیلی ومجنون) [١] منظومه‌سی، حسین واعظك (روضة‌الشهدا) [سلطان مرادثالث دورنده مأموریتله مصرده وفات ایدن کلیبولیلی شاعر (جامی افندی) نك‌ده بعضی الحاقات ایله ترجمه ایتدیکنی ریاضی افندی نقل ایدییورکه بواثرك برنسخه‌سی (مغنیساده) (مرادیه) کتبخانه‌سنده‌منظورم‌اولدی]. سنك توسیعاً ترجمه‌سی اولان (حدیقة‌السعدا) سی (محاورهٔ رند و زاهد) [١٢١٥ ده مصطفی سالم اسکداری طرفندن ترجمه‌اولونمشدر] ، فارسی (صحت ومرض) رساله‌لری، علم کلامدن (مطالع‌الاعتقاد) دن عبارتدر . (مولاناجامی) نك فارسی (حدیث‌اربعین شرحی) نی‌ده ترجمه ایتدیکی (کشف‌الظنون) ده مندرجدر. وفاتی (کوچدی فضولی) ترکیبنك‌ناطق اولدیغی (٩٦٩) ده قبری (کربلا)ده مشهد امام‌حسین (رضه) ده‌در. آثارندن (مطالع‌الاعتقاد) ایله (حدیث اربعین) شرحی غیر مطبوعدر :

دیوانینك مطلعندن :

قد انار العشق للعشاق‌منهاج‌الهدی
سالك راه حقیقت عشقه ایلر اقتدا

ابیاتندن :

اولسه استعداد عارف قابل ادراك وحی
امر حق ارسالنه هر ذره‌در بر جبرئیل

ایلسه‌ك طوطی‌یه تعلیم ادای کلمات
سوزی‌انسان اولوراما اوزی‌انسان اولماز

دوست بی‌پروا فلك‌بی‌رحم دوران بی‌سکون
دردچوق‌همدردیوق دشمن‌قوی طالع‌زبون

مصارعندن :

الندن کلدیکی خیری دریغ ایتمه کدالردن

برعجب میدر محبت‌کیم ایچن هوشیاراولور

کیم بیلیر عالمده عنقا اشیانی قنده‌در

[١] سلطان جم مادحلرندن‌ادرنه‌لی(شاهدی) نکده (لیلی‌ومجنون) منظومه‌سی وار در .

جهلهٔ کتابدن شکایتی حاوی قطعه‌سی :

قلم اولسون الی اول کاتب بد تحریرك
که فساد رقمی سورمزی شور ایلر

کاه بر حرف سقوطیله ایدر نادری نار
کاه بر نقطه قصوریله کوزی کور ایلر

فضولینك (٩٥٩) ده بغدادده محرر فارسی دیوانی مغنیساده (مرادیه) کتبخانه‌سنده منظورم اولدی . برنسخه‌سیده (خالص افندی) کتبخانه‌سنده واردر . باشنده‌کی توحید باریسی عربیدرکه مطلعی :

بسمك اللهم یافتاح ابواب المنا   یا غنی الذات یا من فیه برهان الغنا

تورکی وفارسی نظم اشعاره مقتدر (فضلی) نامنده برمخدومی اولدیغی (عهدیٔ بغدادی) نك (کلشن شعرا) سنده محرردر .

فتوحی حسین چلبی «استانبولی»

سلطان سلیمان قانونی دوری شعراسندن اولوب سلطان مشار الیهك (٩٣٢) سنه‌سی (ماجارستان) سفرینی (انیس الغزات) اسمیله نظم ایتمشدرکه دیوانچه‌سیله برابر اولان نسخه‌سی (آیا صوفیه) کتبخانه‌سنده واردر. بونلردن باشقا (تحفة المجالس) اسمنده‌کی منظومه‌سی (ییلدیز) کتبخانه‌سنده موجوددر . (نازونیاز) نامنده منظوم براثری‌ده منظور عاجزی اولدی .

فکری «بروسه‌وی»

شعرادن درویش نهاد بر ذات اولوب (بروسه) لیدر . (فکری برفت) تاریخنك دلالتی اولان (٩٩٢) تاریخنده (واردار یکیجه‌سی) نده وفات ایتدی .

ابیاتندن :

یاره‌در صانمه‌ك کوروتن عارض دلدارده   برالفدر کوییا ظاهر اولور رخسارده
یا قمر شق ایلدی انکشت فخر کائنات   دکدیلر بیتدی یاخود برسرو درکلزارده

فكرى درويش چلبى « ملاماشى زاده ـ استانبولى »

فضولى معاصرى اولان عثمانلى شاعرلرينك متميزلرندن وزمرهٔ قضاتدن اولوب مولداً استانبولى‌در. پدرى آماسيه قاضيسى ايكن وفات ايدن (ماشى شمس‌الدين افندى) در. (درويش چلبى) ناميله معروفدر. (مهر وناهيد)، (بهرام وزهره)، (شكوفه‌زار)، (ابكار افكار) اسملرنده‌كى منظومه‌لرنده خوش آينده ابياته تصادف اولونور. سهى تذكره‌سنده (خورشيد ومهر) اسمنده برمثنويسى دهااولديغى محرردر. مسائل علم كلامدن باحث اوچيوز بيتلى بر منظومه‌سى اولديغى‌ده عاشق چلبى نقل ايدييور.

فراقى عبدالرحمن چلبى « كوتاهيوى »

طريقت زينيه مشايخندن كوتاهيه‌لى بر ذاتك مخدوميدر. اكمال تحصيلدن صوكره سلك پدره سالك اوله‌رق تصفيهٔ باطن ايله‌دى. وعظ وارشادندن بك چوق كيمسه‌لر مستفيد اولمشدر. (٩٨٣) ده وطننده ارتحال ايتدى. (٩٦٤) تاريخنده (اخلاق محسنى) يى ترجمه ايتمشدركه بر نسخه‌سى اندرون همايونده (روان اوطه‌سى) كتبخانه‌سنده‌در.

ابياتندن :

كلشننده عالمك بو سره ايرمز هيچ كس　　زاغلر آزاده و بلبل كرفتار قفس

ديمه هر بر غبار اولمش كدايه خاك رهدر بو　　فنا ملكنده چوق توزلر قوپارمش پادشهدر بو

مصارعندن :　　نيدهيم ال ويرديكن دنيا باكه شمدنكرو

نقلياتنك قسم اعظمى اسرائيلياتدن عبارت اولان (قرق سؤال) نامنده‌كى مطبوع اثرك مقدمه‌سنده‌كى عباره‌يه كوره بو ذاته نسبت ايديليورسه‌ده داعى اشتباهدر.

فريدون احمد بك « پاشا »

اسكى عثمانلى مترسللرينك الك ناملرندن اولوب شهيردر. وزير اعظم (صقوللى محمد پاشا) نك

سر كتابتندن نشئت ايتمشدر . نام اديبانه‌سنه منسوب اولوب تاريخ عثمانى وتاريخ ادبيات عثمانيه قطعه‌لرندن حائز اهميت بولونان والسنهٔ ناســده (فريدون بك منشــآتى) ديه مشهور اولان مطبوع ايكى جلد كبير (منشآت السلاطين) عنوانلى اثر معتبرك صاحبيدر . بو اثرندن باشقا صقوللى محمد پاشــا نامنه (سكتوار) محاربه‌سندن اعتباراً ايكى سنه‌لك وقايعدن باحث (نزهة الاخبار) اسميله تاريخى وسكز باب اوزره مرتب (مفتاح جنت) نامنده‌كى اخلاقى رساله‌سى واردر . وفاتى (نشانك قالدى دنياده فريدون) مصراعنك دلالت ايتديكى (۹۹۰) تاريخنده مدفنى حضرت خالد جامع شريفنك قبله‌جهتنده‌كى قبرستاننده تربهٔ مخصوصه‌سنده‌در. (سكتوار سفرنده بولونديغى زمان اظهار ايله‌ديكى جلادتى حضرت قانونينك مظهر تقديرى اولمش ايدى. تربه قپوسى صولنده اتباعنه مخصوص مزارلق قپوسى اوزرنده منقوش (آمنت بالله . . . . .) يازيسى بعض خطاطين قولنه كوره رئيس الخطاطين (شيخ حمدالله) مرحومك اولمق اوزره منقول ايسه‌ده حفيدى (محمد دده) نك تلميذى اولوب (۱۰۲۳) ده وفات ايدرك شيخك جوارينه دفن ايديلن (حسن اســكدارى) نك اولديغى جوار ايوبده مدفونين رساله‌سنده محرردركه تاريخده مساعددر . مفتاح جنت رساله‌سنده‌كى منظومه‌سى :

دوســتلقدن بوكون اى اهل وفا دنياده
صدق واخلاصله بر خير دعادر مقصــود

ســكا هركيم كه دعا ايده فريدون احمد
ايله‌يه عاقبتين حضرت مولا محمود

فرحى « آق حصارى »

شعراى مولويه‌دن بر ذات اولوب (آق حصار) ليدر . بيك كسور تاريخلرنده (استانبول) ده ارتحال ايله‌دى . (عاشق چلبى) فرحى‌يى حج شريف زيارتندن عودتنى متعاقب استانبولده كورديكنى ومعمرينندن بر ذات اولديغنى روايت ايدييور .

سلطان بايزيد ثانى :

هر آه كه پيدا شود از سينهٔ چاكم
ابرى شود وكريه كند برسر خاكم

بیتنی انشاد بیوره‌رق تنظیرینی امر بیوردقلرنده صاحب ترجمه فرخی :

هر داغ که رسته شود در دل چاکم
لاله شود و پای زند بر سر خاکم

بیتیله تنظیر ایده‌رك مظهر التفات شهریاری اولمشدر . قطعهٔ آتیه دخی اشعار عاشقانه‌سندندر.

دله بر دم غمکی ایتمه‌دك اکسك صنما
اکر آدملك ایسه انجق اولور وار اولاسین

بیله‌سین حالنی هردم نه چکرمش عاشق
کوره‌یم عشقه دوشوب سنده کرفتار اولاسین

فهیم مصطفی چلبی « قدیم - استانبولی »

ذکرلی شعرادن اولوب شهریدر . (اونجی زاده) شهرتیله بنام ایدی . مصر والیسی (ایوب پاشا)نك کتابتنده بولوندی . عودتنده (ایلغین) قصبه‌سنده (وفات شاعر) ترکیبنك دلالتی اولان (١٠٥٨) تاریخنده ارتحال ایتدی . غیرمطبوع دیوانی واردرکه اون‌سکز یاشنده ایکن ترتیب ایله‌مشدر .

ابیاتندن :

سبب رفعت اولور غم بیمه افتاده ایسه‌ك
بر بنا تاکه خراب اولمایه معمور اولماز

تیره دل کسب صفا ایلیه‌مز عاشقدن
سایه خورشید قرین اولمغله نور اولماز

عشق هر قالب بی روحه تجلی ایتمز
تودهٔ مرقد موسی جبل طور اولماز

دل کرك زیب سلاح ایله شجیع اولماز مرد
نعرهٔ شیر مصورده بلی زور اولماز

فامی اسماعیل افندی «آمدی»

علماء شعرادن برذات اولوب (دیاربکر) لیدر . (۱۱۰۵) ده اسکدارده ارتحال ایله‌دی. اوچ بیك بیت اوزرینه منظوم فرائضی ومرتب دیوانی واردر .

ابیاتندن :

نه ممکندر دله اول غمزه‌دن بی وهم وباك اولمق
شفاسی اولمیان بیماره محتدر هلاك اولمق

فصیح احمد دده «استانبولی»

شعرای مولویه‌نك سرآمداننددن اولوب شهیردر . (دوقه‌کین زاده) شهرتیله بنام در . (کوپریلی‌زاده فاضل احمدپاشا)نك خزینه‌سی کاتبی ایدی . جاذبهٔ عشق مولا ایله مسلك مولانایی اختیار وغلطه درکاهنده (شیخ غوثیٔ مولوی) یه انتساب ایتدی . وفاتی (کوچدی باقی‌ملکینه درویش فصیح مولوی) [بوتاریخ شاهینکر ایکدر انشاد ایده‌رك برطاشه یازدیروب کوندرمکله بوندن اول نهادی محمد افندینك (جلوه‌کاه اوله فصیحه کلشن دارالنعیم) تاریخنی حاوی اولان طاشك یاننه تبرکاً دیکلدیکی ایچون دده مرحومك سنك مزاری ایکیدر] مصراعنك دلالتی اولان (۱۱۱۱) تاریخنده قبری (غلطه‌مولویخانه‌سی) نده‌در . آثاری السنهٔ ثلثه‌ده دیوانی ایله (مناظرهٔ کل‌ومل) ، (مناظرهٔ شب‌وروز) ، (خسرو وشیرین) ، (محمود وآیاز) ، (بهشت‌آباد) ، (تنبا کونامه) اسملرنده‌کی رسائل لطیفه‌سندن عبارتدر . بعض قدرشناسان مشارالیهك دیوانی ینه کندینه یازدیررلردی . اجرت حاصله ایله تعیش ایدردی . کدیلره منجذب ایدی . فن تصویرده‌ده ماهرایدی . ابن‌الامین محمودکمال بکك کتبخانه‌سنده مشارالیهك اثر مهارتی اوله‌رق برکمی رسمی منظورم اولمشدر .

ابیاتندن :

حال دلی سوأله نه حاجتکه دمبدم   سویلر زبان حال ایله هر برنکاهمز

برك وبارندن بزال چکدك بو فانی کلشنك   میوهٔ مقصود ایستر اولسون ایستر اولمسون

ایتمش قبول فیض نفس تا دم ازل
اولسه عجبمی ناله ایله سرفرازنی
کسب ایلمش حرارت شمس فراق ایله
سوراخ شرحه‌لر تن لاغر نمای نی

ایکی عالم کونشی برج سعادتده ایکن والدینه نیجه ویرمیه مولا شرفی
چشم عبرت ایله ای دل نظرایت غواصه آلیجق درنی یابانه آتارمی صدفی

فنی محمد دده «استانبولی»

صدر اعظم آولونیه‌لی (ایاس پاشا) احفادندن اولوب عرفای مولویه‌دن واستانبولده یتیشن ذکرلی شعرادندر . آثار شعریه‌سندن بوغاز ایچی اوصافنی مبین (سواحلنامه) سی مشهور ومطبوعدر . (۱۱۲۷) تاریخنده روم‌ایلی حصارنده وفات ایده‌رك قیالر مزارستاننه دفن ایدلدی . مرتب دیوانی وارسه‌ده غیرمطبوعدر .

ابیاتندن :

سکندر سیر ایسه‌ك ده‌سدنطق ایت پیش کاملده فلاطون حقیقت بینه نقل ماجرا اولماز

عاشق که وضوء ایله‌میه اشك تریله ساجد اوله‌ماز قبلهٔ مقصوده یریله
رشك ایلرم اول عاشقه کیم بزم بلایه زینت ویره فوارهٔ خون جکریله

مصارعندن :

مشهور مثلدر عاشقی چوق ناز اوصاندیرر

آسوده‌لك مراد ایسه درویش مشرب اول

دنیاده دردی غیرت اقران چکن چکر

فيضى افندى « بروسوى »

ارباب عشق واخلاصدن طبيعت شعريه‌يه مالك برذات اولوب (بروسه) واعظلرندن (حسن افندى) نك مخدوميدر . مرتب ديوانى (ملت) كتبخانه‌سنده واردر . (١١٨٥) تاريخنده وطننده ارتحال ايله‌دى . ديواننك مطلعندن :

سرنامهٔ اولور مطلع انشاء بسم الله — اولور كنجينهٔ نظمه كليد اجزاى بسم الله
كلامك نافذاولمز شاه‌اولوب اتسك دخى فرمان — چكر كتاب عشق البت اكا طغراى بسم الله
هزار عجز ايله تأليف ايلمشدرشرحى كشاف — كورن تركيبنى جزئى صانور معناى بسم الله
القدر كرچه هر مطلبده مقصود اول وآخر — كلامى جرايچون كلدى مقدم باى بسم الله
سوزك آب حيات اولسه سزادر مردهٔ عشقه — رواندرچشمهٔ كفتاره‌چون مجراى بسم الله
يازلسه خامهٔ همتله بالاى مقالاته — ويررسرلوحهٔ مكتوبه رنك املاى بسم الله

مطول بركتاب اولسه اكر منظومه اى « فيضى »
كركدر صفحهٔ اولده بر امضاى بسم الله

فائق عثمان افندى « كورجى زاده — اماسيه‌لى »

علماء شعرادن برذات اولوب (آماسيه) ليدر . (١١٧٠) تاريخلرنده وطننده ارتحال ايله‌دى . (بورمه‌مناره) اتصالنده بنا ايتديكى كتبخانه جوارنده مدفوندر مرتب ديوانيله (حديث اربعين شرحى) واردر .

فطنت زبيده خانم « استانبولى »

شهرى الاصل اولوب شيخ الاسلام (ابو اسحق زاده اسعد افندى) نك كريمه‌سيدر . مشهور ومطبوع ديوانيله ابقاى نام ايتمش برعثمانلى شاعره‌سيدر . وفاتى (١١٩٤) تاريخنده‌در . صاحبهٔ ترجمه‌نك قبرى قطعى بر صورتده تعيين ايديله‌مه‌دى . كتابيات و تراجم احوال متخصصى (عصمت افندى) مرحومدن نقلاً حضرت خالد (رضه) تربهٔ شريفه‌سى آرقه‌سنده‌كى صيرت‌ده اولديغى منقولدر .

ایوبلی اکثر ذواتكده سماعاً نقللرینه كوره (فسخانه) یه كیدن جاده‌نك صاغنده‌كی الیوم خراب بر تربه‌ده بولوندیغی مرویدر .

بر احتماله كوره‌ده عائله‌سی قبرستانی دیمك اولان (چهارشنبه) ده‌كی (اسماعیل آغا) جامع شریفی قبرستاننده اولدیغی محتمل‌سه‌ده ایدیلان تحریاتده سنك مزارینه دلالت ایده‌جك بر اثر كوروله‌مه‌مشدر . (عبدالله ایوبی)نك ایوب سلطان و جوارینه مخصوص اولان مجموعهٔ وفیاتنده (شیخ‌الاسلام مرتضی افندی) بحثنده «تربهٔ شریفه حریمنده جانب یسارده‌كی دیواره متصل مدفوندر. شعرادن درویش افندی زوجه‌سی فطنت خانم دخی جوارلرنده مدفوندر» عباره‌سی مندرجدر.

مخدرات قوم ایچنده مدار مفخرت عد اولونه‌جق بر نادرهٔ بلاغتدر .

بر غزلی :

تذلل ایله دوكمه آبرویك عزت ایسترسه‌ك ‌ ‌ ‌ مثال كوهر شهوار قدر و قیمت ایسترسه‌ك
صاقین تلخ ایتمه وضع بی‌نمكله كسه‌نك عیشن ‌ ‌ ‌ نوال سفرهٔ بزم جهاندن لذت ایسترسه‌ك
جهانه نشوهٔ شوق و صفا بخش ایله فیضكله ‌ ‌ ‌ می براق وش بو بزمكهده صفوت ایسترسه‌ك
جفای زخم چرخه سینه كر فص نكین آسا ‌ ‌ ‌ مراد اوزره جهانده نام و شان و شهرت ایسترسه‌ك
اولور انجامكاری درد سر می‌خواره‌نك فطنت ‌ ‌ ‌ می معنئ رنكین ایله مست اول عشرت ایسترسه‌ك

الفاظنده‌كی هجنت بك چوق شاعرلری غبطه‌یه دوشوره‌جك مرتبه‌ده آزدر . طبعنده‌كی جودته افاده‌سنك سلاستی واختیار ایتدیكی مضامینك رقتی ایكی شاهددر . فقط فكرنده بعض كونا محدودیت كورولورسه‌ده ینه عمومیتی اعتباریله شایان تقدیردر .

ابیاتندن :

طبیعت روشن اولماز اولمدقچه دیدهٔ حق بین
آلیرمی بیت بی‌روزن ضیا خورشید انوردن

توكل بادبانن قیل كشاده فلك اخلاصه
امر بحر املده بر موافق روزكار البت

قالیر تا صبح محشر نشوهٔ شوق محبتله ‌ ‌ ‌ شراب عشق فطنت نوش ایدن دلده خمار اولماز

«فطنتا» آرایش دنیایه ایتمز اعتبار ‌ ‌ ‌ كوهر پاك معارفله اوكیم زینتله‌نیر

مصارعندن :

فصل بهار مرغ خوش آوازی سویله‌در .

اولمه‌یجه خسته قدرین بیلمز آدم صحتك

آفرین ارباب عشقك قوت بازوسنه

فیضی اسکداری « صدرالدین زاده فیض‌الله افندی »

ارباب علم واديدن بر ذات اولوب (اسکدار) لیدر . اکمال تحصیلدن صوکره (اسکدار) محکمه‌سی کتابتنده ایفای وظیفه ایله مشغول اولدی. (۱۱۸۰) کسور تاریخنده ارتحال ایتدی. مسکینلرده مدفوندر . (۱۱۸۰) تاریخنده (شاهدی) منظومه‌سنك عروض وتقطیعی مبین مفصل بر اثر یازمشدر . برده (شاهدی) سیاقنده بر منظومه‌سی واردرکه مطلعی بودر :

تا کری الله واحد بردر اولودر هم جلیل
حمد اوکمك حب سومك دوسته‌دیرهم خلیل

طریقت بکتاشیه منتسبلرندن اولدیغی مقدمه‌سی منظومه‌سنده‌کی

« زمرهٔ بکتاشیاندن موزه‌وی محمود کدا »
جمع ایدوبن دیدی نامن بحسب الاقتضا

بیتندن اکلاشیلان ذاتکده تورکجه وروجه بر منظومه‌سی واردرکه مطلعی بودر :

چالاب نامی ثئو انا بر اینسان
پیروفتی نبی دی پیستی ایمان

آنکلوس ملك خاروس عزرائیل
پارازیسو جنت پیشختی دی‌پس‌جان

فاضل حسین بك « صفدی »

شعرای‌بنامدن اولوب تولدی عکا جوارنده‌کی (صفد) قصبه‌سنده‌در . مشهور (طاهرعمر)

احفادندندر . حال صباوتنده اندرون همایونه آلنه‌رق اوراده تحصیل و تربیه کورمشدر . (دفتر عشق) عنوانیله (خوبان‌نامه) ، (زنان‌نامه) [فرانسزجه‌یه ترجمه اولونمشدر] اسمنده‌کی اثرلرینك قسم‌کلیسی کرچه بك رندانه وعادتا پرده‌بیرونانه یازلمش ایسه‌ده معنیدار مقدمه‌سی مقبول ادبادر. دیوانیله (دفتر عشق) ی مطبوعدر .

نور پاك نبوی باعث ایجاد فلك
ایکی شاهد بو سوزه نوع بشر جنس ملك

مطلعلی نعت نبویسی مشهوردر .

منفیاً ردوسده مقیم ایکن عما طاری اوله‌رق مؤخراً استانبوله کلمشدر . وفاتی : (کوچدی فاضل بك کیجه احبابی نالان ایلدی) مصراعنك دلالت ایله‌دیکی (١٢٢٥) تاریخنده مرقدی جوار حضرت خالد ده (قیزیل مسجد) قبرستاننده‌در . (شهیدسعیدسلطان سلیم ثالث) ه سویله‌دیکی مرثیه‌سی جکرسوزدر . پیرمغانه تقدیم ایتدیکی قرض سندی غایت خوشدر .

ابیاتندن :

نه صاحب همته منت نه بی همتدن ایت شکوا
کوکل معلومك اولسون خیر وشر اللهدندر هپ

حریص اولور کشی بك منع اولندیغی فعله
رواج باده‌یه فرط یساغدر باعث

مصارعندن :

بیلنیر قدر عبا موسم باران اولسون

دفتر عشق مقدمه‌سندن :

بسم ابروی سیاه جانان	قصهٔ عشقه کرکدر عنوان
بعده حمده سزادر بیچون	ایله‌یْن حسن ایله عشقی مقرون
چون جمال اولدی صفات ذاتی	حسنه ویردی بو عجیب حالاتی
قدرت جاذبهٔ رحمانی	شعلهٔ محرقهٔ ربانی
نه‌در اول جاذبه‌ده اول تأثیر	چشم و ابروده نه‌در اول تسخیر
صفت حضرت مولادر حسن	عکس مرآت مجلادر حسن
قطره‌در ظاهر اولان دریادن	ذره‌در شعلهٔ بی همتادن

برادری (کامل بك) ده متوسط برشاعردر .

فهیم سلیمان افندی « خواجه — استانبوللی »

فضلای شعرادن اولوب شهیردر . درسعادتده پك چوق ذوات کندیسندن فارسی اوقو-مشدر. بعض مناصب دولتده بولونه‌رق (ناله قلسون انس وجن کتدی سلیمان فهیم) مصراعنك دلالتی اولان (۱۲۶۲) تاریخنده درسعادتده وفات ایتدی . مدفنی تعیین ایدیله‌مه‌دی . (غلطه مولویخانه‌سی) نه دفن ایدلدیکی روایتنه عطفاً قبری درکاه مذکور خاموشاننده آرانیلسه‌ده بولوناماری. (تذکرهٔ دولتشاهی) (تذکرهٔ علیشیر) و (تذکرهٔ سام میرزا) دن بعض الحاقات ایله (سفینة الشعرا) نامیله ترجمه ایله‌دیکی کبی (صائب اصفهانی) نك بعض غزلیات منتخبه‌سنی‌ده شرح ایتمشدر . سفینه ایله مرتب دیوانچه‌سی مطبوعدر . اشعاری حکیمانه‌در .

ابیاتندن :

روحدر قالب انسانه « فهیما » عرفان هیکل بی هنران عد اولنور سنك مزار

شهد راحت کسب ایدر تدبیر منزل ایله‌ین آلدی ارباب حکم بو حکمتی زنبوردن

کسر خاطر ایله‌ین نقش مجازاتی کورور صورت بد عکس ایدر آیینهٔ مسکوردن

حج اکبر سه غرض صورت پرستیدن نچوب زاهدا کل طائف اول بر کره‌ده دل کعبه‌سین

بزه عرض جمال ایتمزمی بلقیس امل آخر « فهیما » خاتم داغ محبتله سلیمانز .

« فهیما » شاعران بوالهوسده قالمامش انصاف قناعت ایله‌مز مضمونه دیوانی چالار چارپار

مصارعندن :

اولماسون همرازی یارب کیمسه‌نك اهل نفاق

تا قیامت فصل اولونماز شورش دعوای عشق

فهمی بك « سلیمان پاشا زاده ابراهیم فهمی بك »

(اشقودره) مضافاتندن (بكلین) قضاسی اشراف وخاندانندن محب طریق مولوی برذات اولوب طورونی (سالم بك) طرفندن سویله‌نیلن

نقطهٔ اشکمله سالم تاریخ فوتن دیدم
اولدی فهمی بك بقاده بلبل باغ نعیم

تاریخ منقوطنك دلالت ایتدیكی (١٢٧٠) ده مملكتنده ارتحال ایله‌دی. متوسطین شعرادن محب آل‌عبا برذات پاکیزه صفات ایدی . دیوانی (١٢٨٧) ده طورونی (سالم بك) طرفندن جمع وطبع ایدلمشدر .

بر غزلی :

نادم اولور جهانده شرور وفساد ایدن — منكوبدر او حالتی هر اعتیاد ایدن
یوقدر خلوص و صدق كبی موجب نجات — محراب صدقه راحت ایدر استناد ایدن
عصیاندن محافظه اعضایی عقل ایدر — هیچ وارمی پادشه كبی حفظ بلاد ایدن
جنگ و ستیز ایدرمی یا بخت ویا چرخ ایله — شرطنجه حكمت قدره اعتماد ایدن
بن كورمه‌دم كه باشقاسنه بر زیان ایده — كندی ایشین بوزار ینه هپ برعناد ایدن
قلب بشر چو عرش الهیدر ای كوكل — مسرور اولورمی كسر قلوب عباد ایدن

دلبستهٔ محبت آل عبا اولور
«فهمی» ایكی جهانده سلامت‌مراد ایدن

فطین داود افندی « درامه‌لی »

متوسطین شعرادن وتذكره نویسلردندر . درامه اعیانندن (حاجی خالد بك) ك اوغلیدر. معلومات ابتدائیه‌یی بعدالاكمال مصره رحلتله عمجه‌سی نزدنده تحصیلنی اتمام ایله‌دی. استانبوله نقل ایده‌رك دیوان همایون قلمنه داخل و (فطین) مخلصنه نائل اولدی . اخیراً تجارتخانهٔ عامره‌ده مقابله‌جی اولدی . (١٢٨٣) تاریخنده وفات ایله‌دی . (كوكصو) دره‌سنده ناظر قبرستانده مدفوندر . آثاری تذكرهٔ سالمه ذیل اولمق اوزره (١١٣٥) دن (١٢٧٠) كسور

تاریخنه قدر (خاتمة الاشعار) اسمنده‌کی مطبوع تذکره‌سیله مرتب دیوانندن عبارتدر. تذکره‌سنه مکافاتاً رتبهٔ رابعه ایله تلطیف اولونمشدی .

ابیاتندن :

بر قرار اوزره دکلدر دائما اصحاب فیض   نشوه کیم صهباده که موجودکه نابود اولور

فؤاد محمد پاشا « کچه‌جی زاده »

السنه وادبیات شرقیه ایله معارف غربیه‌یه واقف، ادیب، بر سیاسیٔ عثمانی اولوب شعرای علمادن سابق الترجمه (کچه‌جی زاده عزت ملا) مرحومك مخدومیدر . نکته‌کولق وحاضر جوابلق کبی اوصاف ایله‌ده مشهور ایدی . آثار قلمیه‌سنده‌کی الك بیوك مهارتی مرسل الیهك ولو رتبهً کوچوك اولسون اطوار وتمایلاتنه موافق ادارهٔ لسان ایدیشیدر . سر عسکرلك خارجیه نظارتی کبی بك چوق خدمات مهمهٔ دولتده و ایکی دفعه مقام صدارتده بولونه‌رق ایفای خدمت ایتمشدر . (١٢٨٥) تاریخنده تبدیل هوا طریقیله بولوندیغی فرانسه‌نك (نیس) شهرنده وفات ایده‌رك نعشی استانبوله نقل اولونوب سلطان احمد جوارنده‌کی تربه‌سنه دفن اولوندی . جودت پاشا مرحوم ایله مشترکاً تألیف ایتدکلری (قواعد عثمانیه) لسانمزك اساسنه خدمت ایدن آثار نافعه‌دندر .

اشعار قدیمه‌لرندن :

زهر مردم کشدن امید شفا ایتمك عبث   اولمه ممکنمی فوآدا سکا هیچ اغیار یار

بر غزلندن :

چاهه دوشسه دخی جاهه چیقارر یوسفوش   رفعته وارمی تنزل کبی بر دوغری سبیل

مصارعندن :

جهانده چوق پاشایاندن بیابر زیاده کزن

جلای تربیه در آدمه جلای وطن

ذائق صالح بك « مناستری »

مشاهیر شعرادن فضیلتلی بر ذاتدر . سینوب متصرفلغندن انفصالندن صوکره متقاعداً استانبولده اختیار اقامت و (١٣١٧) سنه‌سنده رحلت ایله‌دی . روم ایلی حصاری قبرستاننده مدفوندر . مرتب دیوانیله (الفیهٔ سنیه) یعنی (١٠٠٠) (حدیث شریف شرحی)، رباعیات ترکیه وفارسیه‌یی جامع (پیمانه) و (عروض ترکی) جملهٔ آثار ادیبانه‌سندندر . عروض ترکی مطبوعدر. (الفیهٔ سنیة فی الاداب الاحمدیة) اسمیله (١٣٠٠) تاریخنده یازدیغی (١٠٠٠) حدیث شریف شرحنی مبین اولان اثری (لاتحدثوا امتی من احادیث الا بما یحتمله عقولهم) امر نبویسنه تبعاً مکارم اخلاق و محاسن آداب وتقبیح ظلم ایله تقدیس عدالت ، حکمت ، سیاست ، اولوالامره اطاعت ، ابوینه لازمهٔ حرمت ، علم شریفه رغبت ، ارباب معارف و فضائله رعایت ومحبت ، بین المسلمین عقد رابطهٔ اخوت ، یکدیکره معاونت ومظاهرت ، ابنای جنسمزله حسن معاشرت وادیلرنده انتخاب اولونمش احادیث شریفه ترجمه‌لرینی حاویدر . خط دستیله محرر نسخه‌سی مطالعه‌گذارم اولدی . اشعارینك برقسمی (خرابات) ده مندرجدر .

ابیاتندن :

دکلدر جای آرام اولمغه ملك سوا قابل
خدا عاشقلره کون ومکانی تنك کوسترمش

کربلای عشقه امعان ایله ایلرسه‌ك نظر
سوبسو سیرابهٔ خون شهیداندر هنوز

سنك مزارینه یازلمسی ایچون تحریر ایتدیکی رباعی :

بن معترف جرم و قصورم یارب   آلودهٔ چرکاب شرورم یارب
باب کرم عفوکه دوشدم شیمدی   بر ملتجیٔ اسم غفورم یارب

نعت عاشقانه وحکیمانه‌لرندن :

بو چارطاق عالم زندان پر بلادر   هر فرد آفریده بر درده مبتلادر
بر کارخانه‌در کیم کون وفساد ناسوت   هر آن و هر زمانده صد شعبده نمادر
تسریر قبض وبسطی تأثیر حزن ووهمی   احلام و ابتلا در اضغاث و خولیادر
خوان املده اولمه سرکرم جام اقبال   زیرا امل المدر اقبال لابقادر

کبار مشایخ خالدیه‌دن فیض‌الله افندی‌یه منتسب ایدی . مشارالیه منفیاً مدللیده مقیم ایکن یازدیغی برمکتوب منظومك آتیده‌کی بیتلری پك دلنشیندر .

کیمه دردم حکایت ایلیه‌یم   کیمه کیمدن شکایت ایلیه‌یم
درد دلدن حکایتم سکادر   ینه سندن شکایتم سکادر

پیمانه مطلعندن :

ای جام رحیق اشتیاقی   رقصه کتیرن بونه رواقی
بوی می‌عشقك اولدی‌ساری   مست ایله‌دی عقل واصطباری
خمخانهٔ حکمتکده هرآن   اصحاب عقول دنك و حیران
کیفیت جام کبریایی   غشی ایتدی دماغ ماسوایی
ذرات سرادق عوالم   عشقك ایله اولدی مست دائم
شوقکله بلا سکون وآرام   دور ایتمه‌ده بی نهایه اجرام

فطنت خانم « خزینه‌دار زاده »

اردو قضاسنك (آیباستی) ناحیه‌سندن و (جانیکلی خزینه‌دار زاده سلیمان پاشا سلاله‌سندندر. مدت‌مدیده طربزون والیلکنده بولونمش اولان (خزینه‌دار زاده عثمان‌پاشا)نك کتخداسی (احمد پاشا) نك کریمه‌سی اولوب طربزونده تولد ایتمشدر . معلومات ابتدائیه‌سی طربزونده اکمال تحصیلی استانبول‌ده‌در . علم خطه‌ده انتسابی واردر . مرتب دیوانی وارسه‌ده غیرمطبوعدر. (١٣٢٧) تاریخنده‌استانبول‌ده ارتحال ایده‌رك ادرنه‌قپوسی خارجنه دفن ایدلدی

بر مخمسندن :

غمزه‌لر کیم تاب میدن کاه خون آلود اولور
لحظه‌ده بیك عاشق آشفته دل نابود اولور
نظرهٔ چشمك دخی احساندن معدود اولور
هر نکاهك آفت جان دل ینه خشنود اولور
نه بلایه دوشمش اول آواره الله عشقنه

ابیاتندن :

کیم بیلیر درد اهلنك حالن ینه اهلی بیلیر
قیل ترحم دیدهٔ کریانه الله عشقنه

فریده خانم « بهار زاده کریمه‌سی ـ قسطمونیلی »

قسطمونی علماسندن وشعرادن اولوب (١٢٩٥) ده وفات ایدن (بهار زاده) دیمکله مشهور [١] (راشد محمد افندی)نك کریمه‌سیدر. تاریخ تولدی (١٢٥٣) ومولدی (قسطمونی)در. یدی یاشنده ایکن قرآن کریم حفظیله اشتغال ایدوب پدرندن عربی وفارسی تحصیل ایله‌دکدن باشقا خط (ثلث ونسخ) ده تمشق وبعد الاجازه سکسز اون عدد (قرآن کریم) وبر او قدرده (محمدیه) یازمشدر . اون آلتی یاشنده ایکن اصلاً قسطمونیلی اولوب مأذوناً شهر مذکوره عزیمت ایله‌ین مجلس ضبطیه اعضاسندن (علی رائف افندی) ایله (١٢٦٩) سنه‌سی بالازدواج استانبوله کلمش ، زوجنك راحتسزلکندن دولایی برای تبدیل هوا (١٢٧٣) ده قسطمونی‌یه معاودت ایله‌دیکنی متعاقب افندئ مومی الیه وفات ایتمکله بر دها تأهل ایتمیه‌رك ازماننی تتبعه حصر ایله‌مشدر . (١٢٨٨) ده ایکنجی دفعه اوله‌رق استانبوله کلمش ، ایکی سنه قدر بوراده قالدقدن صوکره مملکتنه عودتله (١٣٢١) سنه‌سی جمادی‌الاولاسنك اوننده (٦٨) یاشنده اولدیغی حالده وفات ایله‌مشدر . مدفنی قسطمونینك (آغا عمارتی) دنیلن (یعقوب آغا جامعی) حظیره‌سنده پدر و والده‌سنك یاننده‌در . سنك مزارنده منقوش نشیده ، قسطمونی علماسندن (صوفی زاده توفیق افندی) نك اولوب قسم تاریخیسی بروجه آتیدر :

کتوردم چار تکبیر ایلدم تاریخنی تام « توفیق »　　فریده خانمك اولسون مقامی جنت اعلا

---

[١] تذکرهٔ فطین ـ خاتمة‌الاشعار ـ مطبوعی ، ص ٣٣٠ ایله بو اثره عطفاً مشاهیرالنساء ـ ج ٢، ص ١٣٥ ـ ده « حمامی » دنیلمسی افندی مومی الیهك ، قسطمونی‌ده آیریجه بنا کرده‌سی بولونان مسجدی قربنده مدفون اولان امرادن (فرنکشاه جمال‌الدین آقسرایی) اولادندن اولوب مومی الیهك قسطمونیده انشا کرده‌سی اولان جامع وحمامك ٦٨٨ تاریخلی عربی العباره وقفیه‌سی موجبنجه متولیسی اولمسنه مستند اولسه کرکدر .

اشعارینی طوپلامق ، تنظیم ایتمك عادتی اولمدیغندن مخدومی (جمال افندی) و حفیدی (رائف بك) طرفندن اوراقی آره‌سنده بولونانلردن ماعدا پك چوق اشعاری ضایع اولمش . طریقت (شعبانیه) یه انتسابی اولوب صوك درجه متواضع وخاطر شناس ایمش . پك آز زقاقه چیقار و دعوت وقوعنده اجابت ایدر ، لطیفه‌لری و حاضر جوابلقلریله بولوندیغی مجلسی تزیین وتنشیط ایلرمش [١] .

ابیاتندن :

فکر ایدوب بخت سیاهم قتی یاندم بو کیجه
جور دلدار ایله جانمدن اوصاندم بو کیجه

فرخ علی بك « چوروکصولو رشاد پاشا زاده — استانبولی »

ادبای عثمانیه ورجال ملکیه‌دن (چوروك صولو رشاد پاشا) نك مخدومیدر . مکتب ملکیه‌ده بعدالتحصیل پارسده پولتیقه‌مکتبنده اکمال تحصیل ایلیه‌رك خدمت دولته کیروب مقدمانه واقفانه برصورتده خدمات مشکوره ایفاسنه موفق اولمشدر . آخر مأموریتی بلغارستان قومیسرلکی ایدی . آمریقا اسپانیا محاربه‌سی اثناسنده سفارتله (آمریقا) ده بولونه‌رق پك مهم راپورلر کوندرمش ایدی . (١٣٢٤) تاریخنده صوفیه‌ده ارتحال ایده‌رك جنازه‌سی استانبوله کتیریلوب قاضی کویینده قوش دیلی قربنده‌کی (محمود بابا) تربه‌سی جوارنده پدری یاننه دفن ایدلدی . ادبیاته ، تاریخه ، سیاسیاته واقف اولدیغنه آثاری شاهددر . کنج دینه‌جك بر سنده وفات ایتدی . باباسی کبی مزاحه مائل پك ذکی برذات ایدی .

آثار مطبوعه‌سی :

حکمت اخلاق		منثور
تعلقیات	داعیٔ تزییف لایفلحون	منظوم

---

[١] معلم (اسماعیل حقی بك) طرفندن یازلمش اولان مفصل ترجمهٔ حالی قسطمونیده منتشر (دوغو) نام مجموعهٔ موقوته‌نك برنجی صایسنده مندرجدر .

دولت	تاریخچهٔ عثمانی	منظوم
هوشنك	بر فاجعهٔ تاریخیه	منظوم
قانون طبیعت	وولنه‌یدن مترجم	منثور
شایان	بر منظومهٔ مستزاد	.
اس الاساس		منظوم
تقلیب الفاظ		منثور
کفران		مقفا
کربلا	قسم اول	منظوم
تشهیر اباطیل	رنانه‌ردیه	منثور

آثار غیر مطبوعه‌سی :

کربلا	قسم ثانی	منظوم
ابن الرشاد	قسم اول وثانی	منظوم و منثور
تراب		منظوم
صفوان		منثور
علم انساب	ترجمه	منثور
ضیا پاشا	ترجمهٔ حال	منظوم
رشوت	عرض حقیقت	منظوم
تقلیب الفاظ	قسم ثانی	منثور

کربلا منظومه‌سندن :

بسم الله العلیم منان　　بسم الله الکریم حنان
راوئ حقایق وقوعات　　حاکئ دقایق شئونات
آثار محررین اسلاف　　افکار معاصرین اسلاف
تقریرده وقعهٔ بلایی　　تصویرده شاه کربلایی
بر نقطه‌ده متحد محقق　　موضوعی حقیقتی محقق

حکمت اخلاق مقدمه‌سندن :

طبیعت سوزینی دوغجه ذهنه توارد ایده‌جك شی اول امرده آنجق بر حقیقت محضه‌در . انسان او حقیقتی تحقیق ایده ایده تحری ایلیه ایلیه حقه واصل اولور .

طبیعته (مرآت احدیت) عنوان عالی العالینی ویرن ارباب تدقیق منتسبین احدیته نه بیوك بر حقیقت نه جدی بر ماهیت ابراز ایله‌مشلردر . طبیعتی (دستگاه سر مدیت) یولنده تلقی ایدن اصحاب تعمیق معتقدین ربوبیته نه علوی بر هیولانه طبیعی بر اساس غرا کوسترمشلردر ! بر قلب تصور اولنه‌بیلیرمی که اطرافنی احاطه ایدن بونجه تجددات وتحولات مختلفه‌ایله متحسس اولسونده اللهی حس ایتمسون . بر وجدان اولورمیکه هر بری کندیسی ایچون بر آمر مجبر حکمنده اولان بیك درلو حادثات و اشکاله بر طاقم سانحات واحواله محکوم اولسونده وجود واجب الوجوده حکم ایتمه‌سون ؟!

بر بدبخت بولنه بیلیرمی که هر نظرده بر بدیعه‌یه هر کوشه‌ده بر خارقه‌یه تصادف ایتسونده اللهی یاد ایتمسون ؟!

بر شکوفهٔ رنکینی ، نوزاد بر جنینی سیر وتماشا ایله مشحون اولوبده بر منظرهٔ بهشتی‌یه ، بر نظرهٔ لاهوتی‌یه احرارانه تصادفله اسیرانه مفتون اولوبده بر اوروجکك کچیردیکی زمانی ، بر . . . سودیکی عظمت وشانی و بر مأیوسك حیات نامنه سوروکله‌دیکی بارکرانه محاکمه وموازنه ایله دلخون اولوبده نتیجه‌سنده وجود خاص الخاص سر مدی‌یی لزوم قطعیٔ ربوبی‌یی تسلیم ایتمه‌سون وتصدیق ایتمه‌مسی دکل بر صاحب قلبك ، حتی یورکلری جهنم طاشندن ، قفالری جنایت طاشندن یاپلمش اولان انسان جانورلرینك بیله الندن کلمز . طبیعت بر دستگاه وسیع الجوانبدرکه آثار الهیه مصنوعات صمدانیه فضای هستی‌یه انجق او مقدس واسطه ایله چیقاریلیر . طبیعت بر میزان حساسدرکه درهم تعدیلی ظنوندر ، مادیات و معنویات ظواهر وبواطن بهمه حال او آلت عظیم القیمتله طارتیلیر . طبیعت بر قبله نمای ذوالوجوهدرکه عقل سلیمه هر ذره‌ده منظور صنیعهٔ ازلیه‌یی هر نقطه‌ده مستور سجیهٔ صفتیه‌یی تشهیر وارائه ایلر .

فکرت توفیق بك

توفیق فکرت مرحوم یوکسك بر عائله‌نك ، مملکتمزه کوره یوکسك تحصیل کورمش بر اولادیدر . استاد اکرم رجائی زاده‌نك دلالتیله (ثروت‌فنون) جریدهٔ اسبوعیه‌سی قسم ادبی سر محررلکنه کچمش ، وبو زماندن اعتبارآده ادبیاتمز یکی بر دوره‌یه کیرمش ، لسان نظممز بویوك بر سربستی وچالاکی‌یه ، بر الاستیقیت وتراشیدکی‌یه مظهر اولمشدر . حتی بوکون کنج ادیبلرمز بو دوره‌یه (فکرت ــ خالد ضیا) دوره‌سی دیرلرکه برینك نظمده ، دیکرینك‌ده نثرده او زمان ایچون برر قطب ادب تلقی ایدیلدیکنه دلالت ایدر . فی‌الحقیقه توفیق فکرت

مرحوم يوکسك برذوق سليم صاحبی اولدیغنی اکثریت ادبامز طرفندن استادلغه، ریاسته قبوله ایدیلەسیلەدە اثبات ایتمشدر ؛ قالدی‌که منظومەلری ، اثرلری درجەسنده رغبت عامەیه مظهر دیکر آثار کوسترمك امکانی‌ده مفقود کبی‌در . آثار مطبوعەسی بروجه آتی‌در :

١ — رباب شکسته .
٢ — خلوقك دفتری .
٣ — دوقسان بشه دوغرو .
٤ — ربابك جوابی .
٥ — شرمین (چوجوقلر ایچون یازیلمش ، ملی وزنده بر اثرجك‌در) .

مرحوم (١٣٣٣) سنەسی مرتحل داربقا اولمش؛ وهرسنەدوریهٔ وفاتنده وطنك قدرشناس ارباب علم وادبی طرفندن بر احتفال مخصوص ترتیب ایدیلەرك خاطرەسی تجلیل اولونمقدەدر . توفیق فکرت یوکسك ذوق ادبیسی ایله متناسب برعزم ووقار ایلەده مجهز ایدی . لاعلی‌التعیین بر منظومەسی بروجه آتی‌در :

کویك مزارلغنده

بوتون مزارلغه سینمشدی بر طراوت لال ؛ ایشیتدم ایکلەدی ، — بن کوزلرمله دیکلرکن
سکون موقعی ، آزاده فکر حکمتدن ؛ — ایچمده شبهەلی برسسله ناکهان شو سؤال :

« نه در حقیقتی ، ای سر اکبر مسجود ، « اویانده قوص قوجه برکائنات حس وشهود
« قالوب ، امیدبلب ، قطره جوی احسانك « ذلیل ، تیتره شیورکن در جلالکده ؛
« بو سنکزاره یشیل بر سحابه حالنده « یاغار یاغار متمادی أثیر غفرانك ؟ . . »

جواب آلیرکبی اولدم ، ایچمده عینی صدا تکررایتدی : « یاربن‌سن‌ده برآووج طوپراق
« کشافتیله کلیرسك بو سایەکاهه ، براق « اثیر فیضنی دوکسون الی‌الأبد مولی ! »

فوزی احمد افندی

مکتب سلطانی مأذونلرندن عربجه ، فرسجه ، فرانسزجه ، ایتالیانجه ، انکلیزجه ، روسجه کبی السنهٔ متعددەیه واقف ، علم مجاهدی بر ذات اولوب (مغنیسا) لیدر . مکاتب مختلفەده

خواجه‌لق ، مدیرلکله امرار حیات ایله‌دی و (۱۳۳۷) تاریخنده (استانبول) ده ارتحالی ایده‌رك (مرکز افندی) قبرستاننه دفن ایدلدی . تورکجه ، عربجه (خزینهٔ اسماء ترکیه) اسمنده‌کی قیمتدار اثر لغویسی مطبوعدر . بر ده یکدیگرینك مآلاً مقابللری بولونمق شرطیله آلتی لسان اوزره مرتب مفصل بر (ضروب امثال مجموعه‌سی) و مختلف موضوعلره دائر مقالات علمیه ولسانیه‌سی واردر .

ق

قورقود « شهزاده محمد قورقود »

سلطان بایزید ثانی شهزادکانندن اولوب فضل و عرفانی و طبیعت شاعرانه‌سیله تمیز ایتمش تصوفه ، موسیقی‌یه ، علم اخلاقه شدت انتسابی مناسبتیله آلایش دنیویدن نفسنی بالکلیه تجرید ایدوب کندی افکارینه موافق ندماء و فضلا ایله امرار وقت ایتمکی الذ لذائذ بیلمش ایدی . (قورقودیه) اسمنده بر فتاواسی اولدیغی وآلات موسیقیه‌دن (غدای روح) نامنده برساز اختراع ایتدیکی (تذکرهٔ سهی) ده مندرجدر . فنون عربیه‌یه عائد بعض حواشی ورسائلی‌ده واردر . (ردالنفس الجامعه الی الاعمال الصالحه) اسمنده کی اثر اخلاقی وحکمی جملهٔ آثارندندر . شعرده‌کی مخلصی (حریمی) در . (مجمع النظائر) ده‌کی برغزلی مقطعندن :

بو «حریمی»یه نظر قیلمازسه لطف ایدوب نگار محو اولور آثاری جمله بو دل ویرانه‌نك

دیوانی (ملت) کتبخانه‌سنده‌در . غزلیاتنك اوتوز کسوری ، برنسخه‌سی (بغداد) کوشکنده موجود (پروانه بن عبدالله) ك جمع ایتدیکی اشعار عثمانیه منتخباتنده مندرجدر . (حریمی) مخلصلی (فرهاد و شیرین) منظومه‌سی‌ده بوذاتك اولماسی مأمولدر . وفاتی (۹۱۸) ده قبری بروسه‌ده (سلطان اورخان غازی) تربه‌سنده‌در . علم خطه‌ده منتسب ایدی . آماسیه‌ده ایکن رئیس الخطاطین مشهور (شیخ حمدالله) دن تمشق ایتمشدر . [حضرت شیخ صنایع نفیسهٔ اسلامیه‌نك برشعبهٔ مهمه‌سی اولان خطوط متنوعهٔ اسلامیه‌ده تجدد کوسترمك شرطیله براقتداره مالك اولوب بوعلمده بحق پیر ورئیسدر . شیخ یازیسی نامیله موجود آثار ، علم خطه آشنا اولانلر نزدنده پك بیوك قیمتلرله آلنوب حرزجان ایدلمکده‌در . (۹۲۵) ده وفات ایده‌رك

اسكدارده (قره‌جه احمد) قبرستاننده دفن ایدلدی . (علم سباحت) ده دخی ماهر ایدی . حتی اسكداردن یوزه‌رك (طوپقاپی) یه كچدیكی متواتردر] .

ینه بر آتش اولدی جانده پیدا   كه جوش ایتدی كوكل مانند دریا
ینه بو نام و ننكك دفترینی   صالوب دریایه دیلر كاوله رسوا
ینه دیوانهٔ سودای عشقم   بكا غوغای عالمدن نه پیدا
ینه بر درد اولوبدر دلده ظاهر   دوا بیلمز آكا هركز اطبا
غمك اكنومه بركسوت كیوردی   پلاس اولدی بكا بالجمله دنیا
دلی زیر وزبر قیلالی عشقك   قمو یكساندر آكا زیر و بالا

حریمی سیركی فاش ایلرم فاش
نه بیلور مست اولان عاشق مدارا

ابیاتندن :

توتیای خاك پایكدن ایدن قطع نظر   ایكی كوزومسه كركمز چیقسون ای نوربصر

آثاری :

[١] وسیلة الاحباب بانجاز تألیف ولد حركة الشوق لارض الحجاز : سلیس بر افاده ایله یازلمش عربی العباره براثر اولوب بروجه آتی یدی فصل اوزره مرتبدر. برنسخه‌سی آیاصوفیه كتبخانه‌سنده واردر .

(١) سبب سفر الحجاز .
(٢) تصبر قلب الوالد .
(٣) فضیلة الحج .
(٤) فضیلة زیارة المصطفی .
(٥) وجوب طاعة الوالدین .
(٦) یجب للولد علی والده من الاحسان والادب .
(٧) حفظ الود والعهود والایمان .

[٢] كتاب الحریمی : محاضراتدن باحث برجلد اوزره مرتب عربی العباره بر اثر قیمتدار اولوب بونكده برنسخه‌سی آیاصوفیه‌ده واردر .

[٣] حافظ الانسان عن لافظ الایمان : تصوف ، كلام ، فقه ، اخلاقدن باحث عربی و قیمتدار براثردر . نسخه‌سی آیاصوفیه‌ده واردر .

[٤] حل اشکال الافکار فی حل اموال الکفار : اثناء حربده اعدادن آلینان اموال غنائمك کیفیتنه وکیفیت تقسیمنه دائر عربی العباره فقهی بر اثر اولوب بونکده بر نسخه‌سی آیاصوفیه‌ده موجوددر. بو اثرك باش طرفی ظهریه‌سنده خط دستیله محرر عباره‌ده (للعبد الفقیر المفتقر الی رحمة ربه الغنی المقتدر آمل الفضل الرحمانی وراجی الهدی المنانی ابی الخیر محمد قورقود العثمانی ....) قیدی موجوددر .

[٥] شرح الفاظ کفر : بر نسخه‌سی ملت کتبخانه‌سنده‌در .

قطبی پاشا چلبی « ازنیقی ـ قطب الدین احمد بن موسی »

سلطان بایزید ثانی اماسیه‌ده والی ایکن نشانجیسی ایدی. ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور اولان (قطب الدین ازنیقی) حضرتلرینك طورونیدر . (انیس العشاق) اسلوبنده (هوسنامه) اسمنده‌کی اثرنده شاعرانه ومتصوفانه ابیات مندرجدر .

ابیاتندن :

نه دل خستهٔ مجروحمه مرهم بولنور
نه زمان غصه‌لری دفعنه درمان بولنور

نه پریشانلغی خاطره سودا زده‌نك
شفقت ورحم ایدوبن بر صوروار آدم بولنور

آشنالقده ثبات اوزره نه کمسه بولنور
بوجهان ایچره قرار اوزره همان غم بولنور

قره محمود افندی « کلیبولیلی »

علماء ادبادن وابو السعود افندی مجازلرندن بر ذات اولوب (کلیبولی) دندر . مولویتله ایچه سیاحتدن صوکره وطننه عودتی متعاقب (١٠٠٧) تاریخنده ارتحال ایتدی . (غازی سلیمان پاشا) جامع شریفی حولیسنده مدفوندر . عربی العباره بلیغانه بر صورتده یازلمش (رسالهٔ قلمیه) سنك برقسمی (شقایق) ذیلی (عطائی) ده مندرجدر . (مدحی) مخلصلی

شعاری‌ده واردر . سنك مزارینك باش طرفنده : (بسم الله الرحمن الرحیم ان الله یغفر الذنوب جمیعاً انه هو الغفور الرحیم) آیهٔ کریمه‌سی آیاق طرفنده معاصری شعرادن همشهریسی (نعتی)نك سویله‌دیکی :

عزم قیلدی رحمت حق ایسته‌یوب
حضرت حقك در مفتوحنه
آه بجدله دیدم تاریخنی
فاتحه محمود افندی روحنه

تاریخی منقوشدر .

قینالی زاده حسن چلبی

قینالی زاده (علی چلبی) نك مخدومی اولوب علما وادبای بنامدندر . طرز عتیق اوزره یازلمش نامنه مضاف غیرمطبوع بر (تذکرة الشعرا) سیله بعض کتب عالیه‌یه حواشی وتعلیقاتی واردر . (١٠١٢) تاریخنده آرپالق صورتنده اعطا اولونان (رشید) ده وفات ایله‌دی .

ابیاتندن :

کرك سنك سیاه اولسون کرکسه اطلس و دیبا
غرض بر بالش راحت بولنمقدر سر آلتنده

مرآت قلبی کرچه شکست ایله‌دی فلك
خیر ایتمز آ کلارم آکاده انکساریمز

قاضی حسن بن علی « مناستری »

فضلا و ادبای قضاتدن و(سلطان مراد) دوری رجالندن اولوب (مناستر) لیدر . منظوم ومنثور برخیلی علاوات ادبیانه ایله لسان عربیدن ترجمه ایله‌دیکی (فراقنامه) اسمنده‌کی اثری مطبوعدر که طرز قدیم کتابت اوزره یازیلان آثارك بر کزیده‌لرندندر . بر نسخه‌سی طرف عاجزیدن (مناستر) کتبخانه‌سنه اهدا قیلنمشدی . برده غیر مطبوع منظوم (حدیث اربعین شرحی)

واردرکه باشنده منثور ومنظوم بر مقدمه‌یی حاویدر . احادیث شریفه‌دن (السیوف مفتاح ا
حدیث شریفنك شرحندن :

وار غزا ایله فی سبیل الله
اوینادوب حق بولونه باش ایله جان

تیغلردر چوجنته مفتاح
قیلجکله اولاسن اهل جنان

بو اثرك مقدمه‌سندن :

علیمدرکه ، سرائر رموز ضمائر وکنوز خبایای خواطر مانند لوامع مهرداری ، او
هوا خبر لوح علم ازلیسنده روشن وظاهردر . وخرد خرده‌دان ، نفس مدركهٔ انس
پروردهٔ نشیمن حدوث وامکاندر . مبادئ بوادئ عرفاننده هایم وحایردر .
طابعی طرفندن (فراقنامه) اسمیله طبع اولونان اثرك اصلی برحکایهٔ عربیه ترج
اولدیغی مقدمه‌سندن آکلاشیلمقده‌در .

قاف زاده فائضی عبدالحی افندی « استانبولی »

شعرای قضاتدن اولوب شهیردر . (یکیدی بیك اوتوز بر رجبی عبدالحی) (۰۳۱
تاریخنده (۳۳) یاشنده استانبولده ارتحال ایدوب (زنجیرلی قیو) ده جدی (معلول امیرافند
مکتبی ساحه‌سنده دفن اولوندی . مرتب دیوانندن باشقا (لیلا ومجنون) ، (ساقی نا
اسملرنده دها ایکی اثری واردر . (زبدة الاشعار) اسمنده‌کی غیر مطبوع تذکرهٔ شعرا
آثارینك الك مشهور ومعتبریدرکه بشیوز شاعر ایله اون درت شاعره‌نك اشعارینی وناظمل
حقنده بعض مطالعاتی جامع‌در . زبدة الاشعارك برنسخه‌سی (حمیدیه) کتبخانه‌سنده موجود
(۱۰۸٦) ده وفات ایده‌رك (ادرنه قاپیسی) خارجنده‌کی (امیربخاری) زاویه‌سی مقابلنه د
ایدیلن (سیرك زاده محمد عاصم افندی) طرفندن تذییل ایدلمشدر .
فقهدن (قاضی خان) ه ده فهرست یازمشدر . نثری نظمندن اقوی‌در . عربی وفار
ادبیاتی تتبع ایله (زبدة الاشعار) طرزنده یازمغه باشلادیغی اثرینی مع التأسف اکماله مو
اوله‌مامشدر . اشعاری قریب اعلادر . برده مجاهد مشهور (تریاکی حسن پاشا) نك وقا
حربیه‌سنی (حسنات حسن) نامیله یازمشدرکه (کمال بك) مرحومك مطبوع (قنیژه) رسا

مشهورەسنه مأخذ اولان آثاردندر. اواخر عمرنه طوغری ترجمهٔ حالی مشایخ فصلندەمذکور (حلوی محمود افندی) یه انتساب ایتمش ایدی .

قانعی احمد افندی «مؤذنه زاده - بروسوی»

فضلای شعرادن بر ذات اولوب (بروسه) لیدر. (اولوجامع) واعظی ایکن (١٠٥٤) وفات ایدەرك (حاجیلر) محلەسندەکی (معلم خانه) حظیرەسنه دفن اولوندی . امام (عبدالله ابن اسعد الیافعی) نك (روض الریاحین فی حکایات الصالحین) نی (نزهة العیون النواظر) اسمیله ترجمه ایتمشدرکه برنسخەسی (آقحصار) کتبخانەسندە منظورم اولدی. دیوانچەسی‌دە واردر. ترحاله قاضیسی ایکن (معارف العوارف) اسمندەکی اثری‌دە (شرف الملوك فی العدالة والسلوك) نامیله ترجمه ایتمشدرکه برنسخەسی (اسعد افندی) کتبخانەسندەدر .

ابیاتندن :

طریق عشقه گیدن بینواندر بیلمز
هوای دلبره اویان هواندر بیلمز

قدسی عبدالله افندی «آلاشهری»

علمای شعرادن بر ذات اولوب (آلاشهر) لیدر . (١١٣٠) تاریخنده مسافرةً بولوندیغی (ادرنه) ده وفات ایتدی . دیوانچەسی غیر مطبوعدر .

برغزلندن :

تاب زلفکله دلی شمع شب افروز ایدەلم
چیقاروب صبحه شبِ عشرتی نوروز ایدەلم
نقش شعره چالیشوب نامزی ای «قدسی»
سوزن خامه ایله شاعر زر دوز ایدەلم

عاشق چلبی تذکرەسنده ترجمهٔ حالی محرر اولان وبصره دفترداری ایکن وفات ایدن (زاری عبدالرحمن چلبی) ایله (تذکرهٔ رامز) ده ترجمهٔ حالی محرر اولان وبیك یوز آلتمش برده درسعادتده وفات ایدن (محمد سعید افندی) ده آلاشهردن نشأت ایدن شعرادندر .

كلشنئ صاروخانى

فاتح دورى عرفاى شعراسندن وارباب توكل وقناعتدن برذاتدر . يدى باب اوزره مثنوى طرزنده بر منظومه‌سى ، مولد نبى منظومه‌سى ومتصوفانه اشعارى واردر .

مثنويسندن :

كل وجودك ملكى الدن چيقمادن — دور ايام اول حصارى يقمه‌دن
حب دنيانى ضميركدن كيدر — تا كه جان ملكندن آله‌سن خبر
صورت و معنى ايكيسى يار ايكن — ايكى عالمدن الكده وار ايكن
نور و ظلمتدن يغورمشلر سنى — جانكى نور آكله و ظلمت تنى
تن مرادى يمك ايچمك ملك و مال — جان تمناسى جمال ذو الجلال
لاجرم ادنا يرى ادنا سور — يعنى تن دنيا و جان مولى سور
عاريت دوتدرمش اون كونلك تنك — بسله جانى عاريت نه كدر سنك
عالمك مقصودى سنسك جانى سن — حيف اولا كيم اولاسن شاكرد تن
مجمع البحرين اوزندر آچ كوزك — جام جمسين هيچه صاتمه كندوزك

برده (راز نامه) اسمنده اخلاق وتصوفه متعلق بر منظومه‌سى واردر . بر نسخه‌سى مات كتبخانه‌سنده موجوددر .

مطلعندن :

حمد پاك اول پاكه جان پاكدن
كادم ايتدى قدرتيله خاكدن
آفتاب روحه اول ويرر ضيا
شمع عقل آندن بولور نور وصفا
حكمتيله نطفه‌ده اول جان ايدر
آفتابى ذره‌ده پنهان ايدر
بحر فيضندن دو عالم قطره‌در
مهرجودندن دل و جان ذره‌در

بو منظومه‌نك (٨٦٤) تاریخنده تألیف ایدلدیکی نهایتنده‌کی ابیاتدن آکلاشیلمقده‌در .

کواهی « کیوه‌لی »

(سلطان سلیم خان اول) ایله شرق سفرنده بولونان سپاهیان زمره سندن مقتدر بر شاعردر . مؤخراً (کیوه) ده توطن ایله‌دی . سلطان مشارالیه نامنه ضروب امثال ترکیه‌یی جامع (کنز البدایع) اسمنده بر اثر یازدیغی کبی (١٨٩١) بیتی جامع (پندنامهٔ کواهی) نامیله علم اخلاقه متعلق برده منظومه‌سی واردرکه خاتمه‌سی ابیاتندن :

« کواهی » نظمنی هر کیم ایشیدر   اکر طوتا سعادتلی کشیدر
بو کوهرلر یاراشیر اول قولاقده   که صاغر اولمیه کفتار حقده

(٩٢٦) ده کیوه‌ده وفات ایله‌دی . آثاری غیر مطبوعدر .

غزلیاتندن :

شکر زلال لعلك   لعلك زلال شکر
عرعر نهال قدك   قدك نهال عرعر
اولسون کواهی شاها   شاها کواهی اولسون
چاکر قپوکده دائم   دائم قپوکده چاکر

قاسمی محمد « قره‌مانی »

زمرهٔ قضاتدن و (زنبیلی علی افندی) مجازلرندن اولوب فضلاء شعرادندر . (شیخ جمال خلوتی) نك برادر زاده‌سی اولدیغی (تذکرهٔ بیانی) ده محرردر . (٩٥٢) ده وفات ایله‌دی . بعض علاوات ایله برابر (مولانا جامی) نك منظومهٔ (یوسف و زلیخا) سنی نظماً ترجمه ایله‌مشدر .

ابیاتندن :

کله کوش ایتدیره‌مز یوق یره بلبل ایکلر
ورق مهر و وفایی کیم اوقور کیم دیکلر

بیتی ضرب مثل حکمنده‌در .

كرامی « قینالی‌زاده عبدالکریم چلبی »

شعرای قضاتدن بر ذات اولوب (٩٨٢) ده (یکیشهر) قاضیسی ایکن وفات ایله‌دی. غیر مطبوع دیوانی واردر.

ابیاتندن :

چرخه دایانمه هر نه‌قدر استوار ایسه
یرك افندی آلتیده وار اوستی وار ایسه

کامی احمد چلبی « مثنوی خوانه زاده »

مملکتی اولان (ادرنه) ده (مولوی‌خانه) شیخی‌ایکن مسلك علمه سلوك ایده‌رك او یولده قطع مراتب ایله‌مش فاضل، شاعر بر ذاتدر. (سلطان سلیم ثانی) نك حضور همایوننه دخوله مظهریتله نائل التفات اولمش ایدی. (دلا یوز قودی خاکه کامیٔ ناکام) مصراعنك دلالت ایتدیکی (٩٨٧) تاریخنده وفات ایله‌دی. ادرنه قپوسی خارجنده (امیربخاری) درکاهی قربنده مدفوندر. ترجمه‌سنه باشلادیغی (امام غزالی) نك (کیمیای سعادت) نی، تألیفنه باشلادیغی (تاریخ آل‌عثمان) ایله (مناقب علما) یی اکماله موفق اوله‌مامشدر. شعر وانشاسی مقبول زمان ایدی.

ابیاتندن :

چاك ایت یقاکی زمرهٔ عشاقه سینه آچ
کل بخشش ایله قوللره شاهم خزینه آچ

کامل مولوی « مغنیساوی »

شعرای مولویه‌دن اولوب (مغنیسا) لیدر. (١٠٦٨) تاریخنده بروسه‌ده تنوره کشای عالم لاهوت اولدی. (مولویخانه) قارشیسنده (بونارباشی) مزارستاننده مدفوندر. (گلدستهٔ ریاض عرفان) صاحبی بروسه‌لی (بلیغ اسماعیل افندی) نك (فائضی) نك (زبدة الاشعارینه) ذیلاً

يازديغى (نخبة الآثار) اسمندەكى (تذكرە) سندە صاحب ترجمە كامل مولوينك (نوروزيە) قصيدەسندن آلنمە ابيات آتيەسى مندرجدر :

باعث ناطقە پيرايۀ مرغان چمن
باركالله زهى عقدە كشاى نوروز

دميدر بلبل شيدا نەقدر مست اولسە
هركلك ساغرى دستندە براى نوروز

(غالب دەدە) همدملرندن اولان (اسرار دەدە) افندى دە (كامل مولوى) نك ثناخوانلرندندر.

كفتى على افندى «ادرنەوى»

فضلاى شعرادن وزمرۀ قضاتدن اولوب (ادرنە) ليدر . (١٠٨٨) دە ارتحال ايلەدى . ديوانى، (تذكرۀ شعرا) سيلە (ائمۀ اثنى عشر) حضراتنك اوصافنە دائر برمنظومەسى واردر . آثارى غيرمطبوعدر .

ابياتندن :

عاشقك سوز دلى داغ سرندن بللىيدر
شعلۀ آتش ظهور اخكرندن بللىيدر

منظوم تذكرۀ شعراسى مع التأسف هزل واستخفاف واديسندەدر . فقط تشبيهات شاعرانەيى جامع وخندەآوردر . معاصرى بولونديغى شعرانك احوالندن باحثدر . برنسخەسى على اميرى افندى كتبخانەسندە واردر . (غمنامە) ، (شاه ودرويش) اسملرندەكى منظومەلريلە رباعياتى حاوى اولان مجموعە (ادرنە) دە سلطان سليم كتبخانەسندە موجوددر .

كامى محمد افندى «ادرنەوى»

علما وشعراى عثمانيەدن اولوب (ادرنە) ليدر . (١١٠٢) دە درسعادتە ورودلە طريق علميەيە سلوك ايدەرك مكە پايەسنى احراز ايلەمش ايدى . وفاتى (١١٣٦) تاريخندە قبرى اسكداردە (قرەجە احمد) تربەسى قارشيسندەدر .

مؤلفاتی : (ترجمهٔ فتاوای قاعدیه) ، (مهام الانام) ، (مهام الفقهاء) اسمندهکی (طبقات حنف
وفقهدن (نفیسة الاخرویه) نحودن (خذماصفا) ایله (ترجمهٔ صلوة سعودی) ، (ریاض القاسمین
(تحفة الزوراء) ، (بهجة النعما) ، (منظومهٔ فیروزنامه) ، (منظومهٔ آصفنامه) ومرتب دیوان
عبارتدرکه جملهسی غیرمطبوعدر .

ابیاتندن :

شعرك موشح ایله صنایعله « کامیا »
ایستر ادای تازه وهم نو زمین زمان

زیور کوش قبول اولمدیغی ظاهردر
ایلهسهك دست ریا سبحهسنی انجودن

علم ادبله فارسییی (نشاطی دهده) دن تعلم ایتمشدر .

کاشف افندی « علی کاشف بن عمر اسکداری »

ملازمین علمیهدن طبیعت شعریهیه مالك برذات اولوب (اسکدار) لیدر . شیخ الاس
(میرزا زاده محمد افندی) نك کتابجیلغنده بولوندی . (سلطان مصطفای ثالث) دورندهار
ایلهدی . مشهور (لهجة اللغات)ی اختصار ایلهمشدر که برنسخهسی عصریمز ارباب دانش
(ابن الامین محمود کمال بك) ك کتبخانهٔ خصوصیلرنده موجوددر . دیوانچهسیده وارد

کانی ابوبکر افندی « توقادی »

مسقط رأسی (توقات) در . لطیفه کولق وحاضرجوابلقله مشهور اولان براديب عثمانیه
عربلرك (ابونواس) ی عجملرك (عبیدزاکانی)سی فرانسزلرك (بیرون)ی کبی همان هرسوزندهه
ومزاحی التزام ایدرمش . طبعی ایجابی اولهرق مائل هزل اولمیوبده مزاحه اولان انهماکیقدر جد
صرف افکار ایتمککلکی لازم کلسه ایدی بلکه تاریخ ادبیاتمزده مرتبهٔ انفرادی کندو
احراز ایلردی . (کندی کوهرایدی کویا اومعارف کانی) ، (هرسوزی معدن جوهرايد

کتدی کانی) مصراعلرینك کوستردیکی (١٢٠٦) تاریخنده استانبولده رحلت ایله‌دی . قبری ایوبده (فریدون پاشا) تربه‌سنك صاغ جهتنده‌در. سنك مزارنده قیصه‌جه : (هو الباقی جنتمکان ابوبکر کانی افندی رحمة الله سنه ١٢٠٦) عباره‌سی منقوشدر . مرتب دیوانیله منشآتی واردر . وفاتنه یقین عیادتنه کلمش اولان احباسنه (بنم مزار طاشمه «الفاتحه» یازمایك بن فاتحه دیلنجیسی دکلم) دیدیکی مشهور اولدیغی کبی (قرق ییللق کانی اولورمی یانی) سوزی ده جمله لطائفندندر. السنهٔ ثلثه‌ده انشا و نظم اقتدارینی حائز ایدی . طبعاً شاعر اولدیغی واشعارینی ایسه قدرت علمیه‌سیله انشاد ایله‌دیکی جهتله نظمی نثری قدر سویملی دکلدر . طریقةً (مولوی) ایدی . بعض وزرانك دیوان کتابتی وسائره کبی مأموریتلرده بولونمشدر. حریت وجدانیه اربابنك سرآمدانندن اولدیغنه صدراعظم (محمد پاشا) یه یازدیغی مکتوب قیمتدار شاهددر . [بو مکتوب نفیسی ابو الضیانك نمونهٔ ادبیاتنده محرردر] . تفصیل احوالی (ادیب) تاریخنده‌در. منشآتنك بر نسخه‌سی (ولی الدین افندی) کتبخانه‌سنده واردر .

ابیاتندن :

فرق ایتمه‌ین انسان نه‌دیمك اولدیغنك ابواه
حیوان کله‌جکدر ینه حیوان کیده‌جکدر

عارف ادب آموز اولور هر روشنده
عاقل حکم حضرت حقه نظر ایلر

فکر مستقبل وماضی‌یی براق عارف ایسه‌ك
بویله‌در حال زمان بروار ایمش بریوق ایمش

مصارعندن :

مطربا سن عشقه دائر برهوا بیلمزمیسك

ایتدم سنی بن حضرت اللهه حواله

(خیالیٔ بخاری) نك مشهور عرفا اولان :

ای تیر غمترا دل عشاق نشانه خلقی بتو مشغول وتوغائب زمیانه

مطلعلی غزلنی عارفانه بر صورتده تخمیس ایله‌دیکی (سفینة الشعرا) ده محرردر .

كلالى رفيع افندى « استانبولى »

شعرادن عاشق برذات اولوب شهريدر . اولجه قوماشجى ايكن ترك مسلك ايدەرك تحصيل علم ايلەمش و طريقت عليەدندە اخذ فيض ايتمشـدر . (١٢٣٧) تاريخندە ارتحال ايلەدى . (طوپقاپى) خارجندە پوستەيولوندە مدفوندر . ديوانى مطبوعدر . سرورى ايلە محاوراتى واردر . ابياتندن :

طاعت بسيارە باقمازلر خلوصك وارايسە
سندن آنجاق بر رضاى پاك رحماندر غرض

البتە قوماز عاشـقى شب تار غم ايچرە
بر دلدە طلوع ايلەسـە مهتاب محبت

كامل يوسف پاشا « عربكيرى »

اكابر وزرادن اولوب (عربكير)دە (كوكيكى) خاندان قديمى احفادندن بر وزير نجيبدر . بدايت تحصيلنى اكمال ايدەرك مصرە رحلتلە خدمات حسنە ولياقت فوق العادەسنە بناءً خديو اسبق (محمد على پاشا) يە داماد اولمشدى .

برزمان صوكرە استانبولە نقل ايدوب وزارت وصدارتلە تبجيل بيورولدى . مطبوع اولان آثار منشيأنە وحكيمانەسندن اك زيادە معروف اولان (ترجمۀ تلماق) دركە طرز قديم نثرك اك كوزل نمونەلرندندر . (١٢٩٣) تاريخندە ارتحال ايلەيوب رفيقۀ محترمەسى (زينب خانم افندى) ايلە مشتركاً اسكداردە احياسنە موفق اولدقلرى غربا خستە خانەسى اتصالندەكى تربەلرينە دفن ايدلدى . انسان كامل عنوانتە لائق بركمال مشخص ايدى . ثروت علميەسى كبى ثروت ماليەسى دە حد كمالدە ايدى . كرم وفضل ايلە مظهر حرمت انام اولمشدى . ترجمۀ حالى متعلقاتندن (ابن الامين محمود كمال بك) طرفندن (كمال الكامل) ناميلە صورت مكملەدە تحرير ايدلمش وبعض محرراتيلە اشعارى ينە موماليە طرفندن (اثر كامل پاشا) ناميلە آيروجە نشر اولونمشدر . آثارينك قسم كليسى مهردارى (محمد امين پاشا) مرحومك خانەسندە محترق اولمشدر .

ابیاتندن :

حکومت حکمت ایله مشترکدر
وزیر اولان حکیم اولمق کرکدر

بوبیت تعلیم ادبیاتده (فؤاد پاشا) مرحومه نسبت ایدیلیور ایسه‌ده کامل پاشانك اثری اولدیغی محققدر .

مصارعندن :

قطره‌دن بحره ایدر اهل قلوب استدلال

املاك قلبی الم اولدیغنی بیلمایدر .

لنعانه بك « مرعشی »

منشیلکله مشهور اولوب مرعشلی (قلندر زاده سلیمان پاشا) نك مخدومیدر . باب عالیده مکتوبجیلقله، آمدجیلك کبی خدمات مهمه‌ده بولوندقدن صوکره شورای دولت اعضاسی ایکن (١٢٩٣) تاریخنده استانبولده وفات ایله‌دی . (مرکز افندی) جوارنده مدفوندر . شعره ده انتسابی واردر . (کلشن سخن) ، (آثار کنعان) اسملریله محررات منشیانه‌سی طبع ایدلدی.

کمال احمد پاشا « استانبولی »

وزرا و ادبای عثمانیه‌دن اولوب شهیری الاصلدر . (برلین) و (طهران) سفارتلریله معارف،اوقاف نظارتلرنده بولونه‌رق ایفای خدمته موفق اولمشدر . ادبیات اسلامیه وعلی الخصوص لسان فارسی‌یه بحق واقف اولمغله برابر فرانسز لسانیله معارف غربیه‌یه دخی آشنا ، ادیب ، شاعر وفوق العاده عفیف واهل دل برذات ایدی. وفاتی (١٣٠٤)ده قبری سلیمانیه جامع شریفی حظیره‌سنده‌در . آثار مطبوعه‌سی (منتخبات شهنامه) ، (رسالهٔ تعلیم فارسی) و (رسالهٔ قواعد فارسیه) دن عبارتدر .

ابیات عارفانه‌لرندن :

انســاندر ممر وقوعات نیك وبد ⎫
صبر ایت کمال محنته این‌نیز یکذرد ⎭ بیتی حسب حال کدر دیدکاندر .

رخنه‌یاب‌اولماز ینه دلده بنای‌عشق یار
پردهٔ سینه‌مده چاك اولسه کریبانم کبی

سن هراسان اولمه تنکیٔ ره تدبیردن
باق نه‌وسعتلراولور پیدا سکا تقدیردن

اشعار فارسیه‌سی‌ده وار در .

کمال بك « محمد نامق کمال بك »

اعاظم ادبادن اولوب لسانمز ادبیاتنك مجددلرندندر . من وجه طرز جدید افاده‌نك مجدد ومؤسسی عد اولونه‌بیلیر . هرنه‌قدر (شناسی) مرحوم بوطریق جدیدك کشادنده کمال بکدن ایلری کیتمش ایسه‌ده کمال بکك طرز افاده‌سنده‌کی پارلاقلق دها زیاده جالب قلوب اولمغله یازدیغی شیلر ادبیات جدیده‌نك رواج‌وانتشارینه سبب اولمشدر. پدرلری یکیشهرلی والده‌لری قونیچه‌لی ایسه‌لرده کندیلری (١٢٥٦) تاریخنده (تکفورطاغنده) تولد ایله‌مشدر . صدراعظم (طوپال‌عثمان پاشازاده احمدراتب پاشازاده شمس‌الدین بك‌زاده مصطفی عاصم بك)ك اوغلیدر عربی ، فارسی ایله فرانسز لسان وادبیاتنی اوکرندکدن صوکره برمدت باب عالی ترجمه قلمنه دوام ایتمش‌بعده اووقت یکی‌ظهور ایتمش اولان مطبوعات عالمنه‌قاریشوب نشر ایله‌دیکی مقاله‌لرله عمومك نظر رغبت وحرمتنی جلب ایتمش و رفقاسـیله برابر تشـکیل ایتدکلری یکی عثمانلیلر جمعیتنك‌مقاصدینی استحصال‌ایچون اوروپایه کیدوب‌سنه‌لرجه اوراده قالمش عودتنده (ماغوسه) یه نفی اولونه‌رق بعده اطلاق ایدلمشدر . اخیراً شورای دولت اعضالغنه نصب اولونمشــدر بعده متصرفلقله (کلیبولی) ، (ساقز) ، (ردوس) ده بولونه‌رق (١٣٠٥) تاریخنده (ردوس)ده ارتحال ایتدی. نعشی (بولایره) نقل اولونه‌رق (شهزاده سلیمان‌پاشا) مرحومك قربنه دفن ایدلدی . شعرلرنده (نامق) تخلص ایدردی . (ابوالضیا توفیق بك) طرفندن یازیلان ترجمهٔ حالی مطبوعدر .

(کلیات کمال) نامیله آثار ادیبانه‌لری بر وجه آتیدر :

(١) رونان مدافعه نامه‌سی .

(٢) قاره بلا : بش فصل اوزره مرتب برفاجعه‌در .

(٣) مقالات سیاسیه وادبیه « رؤیا » .

(٤) وطن ، کلنهال ، عاکف ، زواللی چوجوق .

(٥) اشعار کمال .

(٦) جلال الدین خوارزمشاه .

(٧) مکاتیب خصوصیه‌دن برجلد .

(٨) اوراق پریشان مجموعه‌سی .

(٩) منتخبات محررات رسمیه .

(١٠) جزمی و انتباه .

(١١) مکاتیب خصوصیه‌دن ایکنجی جلد .

(١٢) تعقیب و تخریب خرابات رسالری وسائره‌در .

(١٣) تاریخ عثمانی .

اشبو آثاردن بعضیلری السنهٔ سائره‌یه نقل و ترجمه ایدلمشدر . ازجمله (وطن و یاخود سیلستره) تیاتروسی مصرادباسندن (شیخ محمدبن الخیاط) معرفتیله عربجه‌یه نقل اولونمشدر .

نعت شریفلری :

ایدوب فلك جهانپیمای دل عزم یم معنا — آچلدی بادبان عشق بسم الله مجریها
زهی فلك جهان پیمای که زنك باد بانندن — کلیر کلبانك بسم الله مجریها ومرسیها
خوشامتن درون کیم روشنادر هرسوادندن — کمال قدرت باری ، مآل حکمت اشیا
سن اول مسجود عالمسین که زلف وابروانکدر — نطاق کعبهٔ علیا ، رواق مسجد اقصا
سن اول نور جمال الله سین کیم حسن وعشقکدر — چراغ لیلهٔ اسرا ، سراغ قرب اوادنی
عجب بر کعبهٔ عصمتسین ای حور بهشتی کیم — اولور خاك حریمك سجده‌کاه آدم وحوا
عجب برمصحف حکمتسین ای فیض الهی کیم — ایدر هرنقش حسنك شرح راز علم الاسما
کتاب حسنکك هرصفحه‌سی برسورهٔ اعجاز — خط رخسارکك هرنکته‌سی برآیت کبری
فلك بیت الحرام وصلتکده زائر دائر — ملك باب السلام همتکده طائر معنی
اولور قدوسیان آتشپرست متن دیدارك — زهی مهر تجلی فر، زهی دیدار فیض آرا

عقول آشفته‌در ادراك سر شان ذاتكده — تبارك ذاتك الاقدس، تعالى شانك الاعلى
وجودك فرد مطلق، فطرتك حيرتده امكان — اولور شاهد وجود ذاتكه دنيا و مافيها
ايدر مهر جمالك روشنا هر ذرهٔ عالم — وجود انجق سنكدر يا اله الحسن آمنا
جمالك اول پرستشكاه وحدتدركه اولمشدر — خم ابروسى محراب صلاة حضرت مولى
براق همتم معراج سر فيض اولوب «نامق» — ايريشدى سدرهٔ اعجازه سبحان الذى اسرا

قصيده

كوروب احكام عصرى منحرف صدق وسلامتدن — چكلدم عزت و اقبال ايله باب حكومتدن
اوصانمز كنديني انسان بيلنلر خلقه خدمتدن — مروتمند اولان مظلومه‌ال چكمز اعانتدن
وجودك كيم خمير مايه‌سى خاك وطندندر — نه‌غم راه وطنده خاك اولورسه جور و محنتدن
حقير اولديسه امت شانته نقصان كلور صانمه — يره دوشمكله جوهر ساقط اولمز قدر و قيمتدن
معينى ظالمك دنياده ارباب دناءتدر — كوپكدر ذوق آلان صياد بى انصافه خدمتدن
همان بر فيض باقى ترك ايدر بر ذوق فانى‌يه — حياتك قدرينى عالى بيلنلر حسن شهرتدن
ندندر خلقده طول حياته بونجه رغبتلر — ندر انسانه بيلمم منفعت حفظ امانتدن
جهانده كنديني هر فردن آلچاق كورر اول كيم — اوتانمز كندى نفسندن‌ده عار ايلر ملامتدن
فلكدن انتقام آلمق ديمكدر اهل ادراكه — ايدوب تزييد غيرت مستفيد اولمق ندامتدن
طورر احكام نصرت اتحاد قلب ملتده — چيقار آثار رحمت اختلاف رأى امتدن
ايدر تدوير عالم برمكينك قوهٔ عزمى — جهان تيترر ثبات پاى ارباب متانتدن
قضا هر فيضنى هر لطفنى بر وقت ايچون صاقلار — فتور ايتمه صاقين ملته‌كى ضعف و بطالتدن
دكلدر شيردر زنجيره تهمت عجز و اقدامى — فلكده بخت اوتانسون بى نصيب ارباب همتدن
ضيا دور ايسه اوج رفعتندن اضطرار ايدر — حجاب ايتسون طبيعت پرده قالمش قابليتدن
بز اول نسل كريم دودهٔ عثمانيانز كيم — مخمردر سراپا مايه‌مز خون شهادتدن
بز اول عالى همم ارباب سعى و اجتهادز كيم — جهانكيرانه بر دولت چيقاردق بر عشيرتدن
بز اول عالى نهادانزكه ميدان حميتده — بزه خاك مزار اهون كلور خاك مذلتدن
نه‌غم بر آتش هول اولسه‌ده غوغاى حريت — قاچارمى مرد اولان برجان ايچون ميدان غيرتدن
كمند جانكدازى اژدر قهر اولسه جلادك — مرجحدر ينه بيك كره زنجير اسارتدن
فلك هر درلو اسباب جفاسين طوپلاسون كلسون — قچارسه‌م قحبه‌يم ملت يولنده بر عزيمتدن
آكلسون مسلكمده چكديكم جور و مشقتلر — كه ادنى ذوقى اعلادر وزارتدن صدارتدن
وطن بر بى وفا نازندهٔ طنازه دونمش كيم — آييرماز صادقان عشقنى آلام غربتدن

مبرایم رجا و خوفدن عندمده عالیدر
وظیفه‌م منفعتدن حقم اغراض حکومتدن

جوان مردان ملتله حذر غوغادن ای بیداد
اریر شمشیر ظلمك آتش خون حمیتدن

نه ممکن ظلم ایله بی داد ایله امحای حریت
چالش ادراکی قالدر مقتدرسه‌ك آدمیتدن

کوکلده جوهر الماسه بکزر جوهر غیرت
ازلمز شدت تضییقدن تأثیر ثقلتدن

نه افسون کار ایمشسك آه ای دیدار حریت
اسیر عشقك اولدق کرچه قورتلدق اسارتدن

سنکدر شمدی جذب قلبه قدرت ستر حسن ایتمه
جمالك تا ابد دور اولمسون انظار امتدن

نه یار جان ایمشسك آه ای امید استقبال
جهانی سنسك آزاد ایلیان هر یأس و محنتدن

سنکدر دور دولت حکمکی دنیایه انفاذ ایت
خدا اقبالنی حفظ ایلسون هردرلو آفتدن

کلاب ظلمه قالدی کزدیکك نازنده صحرالر
اویان ای یاره‌لی شیر ژیان بوخواب غفلتدن

غزل حکیمانه‌لری :

هر کسك طعن ایله‌ین کالای استعدادینه
کارکاه فطرتك تعریض ایدر استادینه

نشوهٔ دولتله اولسون فخرك ای مست غرور
سن می سك بادی بو بزم عالمك ایجادینه

احتراز ایت رشتهٔ آینهٔ صد پاره‌دن
دکمه اهل انکسارك خاطر ناشادینه

بولمسون امداد یارب رحمتکدن تا ابد
صرف مقدور ایتمه‌ین هم جنسنك امدادینه

تاکه اجرای تعاوندر تمدندن مراد
فرض اولور اصلاح هر جمعیتك افرادینه

ایتمه‌ین افنا وجودین ایله‌مز احیای ملك
خود پرستی در سبب هر دولتك بر بادینه

ایلدی سرمایهٔ عز و سعادت دولتی
لعنت اولسون عالمك طور جفا معتادینه

باعث شکوا بزه حزن عمومیدر «کمال»
کندی دردی کوکلمك بالله کلمز یادینه

ابياتندن :

اجزای بشر جالب تعجیل فنادر   ابقای اثر موجب تحصیل بقادر

معرفت حقك اجل لطف سبحانیسیدر   غیرتك حامیسی معموریتك بانیسیدر
دائم ایلر ظاهر وباطنده تقلیب امور   صانكه احكام شئونك صانع ثانیسیدر

كراندر عاشقه ارباب عشقك طعنی منكردن
اخفدر سنك اعدا رجم كلدن جسم منصوره

واویلا

فنك رنكی عكس ایدوب تننه   یكی آچمش كله مثال اولمش
انعطافیله باق نه آل اولمش   سر و سیمین صفالی كردننه
او لطافتله اول نهال روان   كیریپور كوز یومنجه رؤیامه
بكزیپور عینی كندی خولیامه   بو تصور طوقندی سودامه
آه بویله كزرمی هیچ جانان   كل دكل آرقه‌سنده قانلی كفن
سن میسك سنمیسك ای غریب وطن !

§

بو كوزللكده هیچ بوچاغكده   یاقیشیرمیدی بوینوكه او كفن !
جسمكك هر مسامی یاره ایكن   طوتدك اولادیكی قوجاغكده . . .
سن كیدرسه‌ك بزی قالیر صانمه   شهداك اولدی موت ایله خندان
صاغ قلانلر طوررمی هیچ كریان   تنده یاشدن زیاده‌در آل قان
سویلیان سویله‌سون، سن آلدانمه :   سن كیدرسك بتون هلاك اولورز
قوینوكه جان آتارده خاك اولورز

§

كیت وطن كعبه‌ده سیاهه بورون   بر قولك روضهٔ نبی‌یه اوزات
بر یکی كربلاده مشهده آت   كائناته او هیئتكله كورن !
او تماشایه حق ده عاشق اولور   كوزه بر عالم ایلیور اظهار
كه جهاندن بیوك لطافتی وار   او لطافت اولونسه كر انكار
مذهبمجه دیمك موافق اولور :   آچ وطن كوكسكی الهكه آچ
شهدا كی چیقارده اورته‌یه صاچ !..

§

دی که یارب ! بو حسینکدر شو مبارك حبیب ذیشانك
شو کفنسز یاتان شهدانك کیمی بدرك کیمی حنینکدر
تازه لنسونمی قانلی یارەلری؟ می دوکیلسونمی قبر اصحابه ؟
یاقیشیرمی صنم شو محرابه ؟ خاچمی قونسون بدل شو میزابه ؟
دینکك قالمسونمی بر اثری ؟ آدم اولادی بر طاقم جانی
سندن آلسونمی ثار شیطانی ؟

کمال الدین بن محمود افندی « یکیشهر فناری »

شبان شعرادن نزاهت طبعه مالك بر ذات اولوب (یکیشهر) لیدر . کنج ایکن (١٣٠٦) تاریخنده (٢٦) یاشنده بروسەده وفات ایله‌دی. قبری (حضرت امیر) جادەسندەکی مزارستانك صول جهتندەدر . ترانهٔ طفلانه،مکتوبات منظومه قسملرینی حاوی (آثارم) اسمندەکی اثری بروسه مطبعەسنده طبع اولوندی .

سنك مزار کمال الدین :

بقا ممکن دکل حیفا بو دنیای عبر تلقین
آیبرمز نارسا و پیری اصلا ایلمز تعیین
جوانم حافظ قرآن ایدی هم صاحب عرفان
ایدردی علمنی هپ خاق محمود وکرم تزیین
کمال شعر وانشاسی دواوین سوابقدن
قیلاردی نظمی نظماً نثری نثراً ترجمه تدوین
طوتوب فیضی مرجح هر عروس وصل عذرایه
ایدرکن خجله کاه دلبر آتیسنی تأمین
فنار شهر شباندن چراغی سوندیروب صرصر
بیك اوچیوز آلتی سالندە وفات ایتدی کمال الدین

ابیاتندن :

هر لحظه عرض ایدر سکا بیك فکر انتباه
احوال عالمه نظر انداز عبرت اول

کسب فیض ایت قالمه هر بی بهره نك احسانه
مرد ایچون دوشمك اولومدر دشمنك دامانه
ویر جلای اعتلا مرآت استقبالنه
باقمه خلق عالمك تزییف و استحسانه

کاظم ابراهیم پاشا « فریق — قونیه‌وی »

آتش زبان شعرادن بر ذات اولوب خاندان پیغمبری‌یه شدت محبتله مشتهردر. نعوت شریفه وقصائد انشادیله باخصوص حزن انکیز برصورتده مرثیه کولقده یکتای عصر ایدی . هجوه دائر اولان منظومه‌لری‌ده مشهوردر . مولداً (قونیه) لیدر .تربیه وتحصیلی استانبول‌ده‌در . آثار مطبوعه‌لری : مرثیه‌لرینی حاوی (مقالید عشق) ایله دیوانچۀ اشعارندن عبارتدر . معلم ناجی مرحومك سویله‌دیکی (کوچدی یاحی دیه حسان کبی کاظم پاشا) مصراع مجوهرینك دلالتی اولان (١٣٠٧) تاریخنده ارتحال ایله‌دی. (اسکدار) ده حضرت (هدایی) درکاه شریفی حظیره‌سنده مدفوندر . طریقت (بدویه) دن مستخلف وطریقت (جلوتیه) دن‌ده تاج شریف کیمشدر .

بر نعتندن :

زمین و آسمان کویا صدفدر بحر وحدتده
وجودکدر آنك در یتیمی یا رسول‌الله

دیکر برنعتندن :

سن اول شاهنشه لولاك مسند سین که بیك موسی
عصادر کف قپوکده پاسباندر یا رسول الله

ابیاتندن :

اعراض لفظ ایچنده اولور جوهر مفاد
وحدت وجود کثرت اشیاده صاقلیدر

قابلیدر انوار صفا ایله‌یه اشراق
اول سینه‌ده کیم ژنك سوا اولمه‌یه محذوف

مصارعندن :

ظالمه مرحمت افعی‌یی صیانت کبیدر .

كمال اسماعيل صادق پاشا ومبهى « پاشازاده »

اعیاندن، فاضل ، ادیب برذاتدر . (١٣١٠) تاریخنده ارتحال ایده‌رك سلطان احمد جامع شریفی قارشوسنده احیا کرده‌سی اولان (دوكوملی بابا). زاویه‌سنه دفن ایدلدی . آثارینك اكبری بیك بر حدیث شریف شرحیله رجال اللهدن بعض ذوات عالیه‌نك نظماً تراجم احوالنی مبین اولان مطبوع (آثار كمال) ایله غیرمطبوع (تفسیر سورهٔ اخلاص) ، (مفلحین خزینه‌) ، (روح كمال) ، (كتاب تفیض) ، (منظوم شرح دلائل شریف) ، (شرح فضائل صلواة) ، منظوم (مناقب دوكوملی بابا) ، منظوم (خیرالقصص) وسائره‌در. اشبو آثارك كافه‌سی سائر كتابلریله برابر زاویهٔ مذكوره كتبخانه‌سنده‌در . السنهٔ ثلثه‌ده انشاد شعرده مقتدر ایدی .

امام شافعی حضرتلرینك مناجاتی تخمیسندن :

مولای باسمك حامداً اتضرع
و علی النبی مصلیاً استشفع
و علی جمیع الآل انفع
یامن یری مافی الضمیر ویسمع
انت المعد لكل مایتوقع

جناب (مولانا) نك مناجاتی تخمیسندن :

ای ملجأ هر انس و جان درمانده ام فریاد رس
ای ملجأ افتادكان در مانده ام فریاد رس
ای روز وشب روزی رسان درمانده ام فریاد رس
ای خالق هفت آسمان درمانده ام فریاد رس
ای رازق پیر وجوان درمانده ام فریاد رس

(نابی) نك نعت شریفی تخمیسندن :

رسول حضرت رب انامه خاكپادر بو
همیشه رشك انداز جنان بر صفادر بو
یوزوك سوزایله تعظیمی درلطف وعطادر بو
صاقین تركادبدن كوی محبوب خدادر بو
نظر كاه الهیدر مقام مصطفی در بو

كامل بك « هرسكلی حاجی محمد كامل بك »

(هرسك) سنجاغی ملحقاتندن (تیره بین) لی (حاجی عبدالله افندی)نك مخدومی اولوب (استانبول) ده تولد ایتمشدر . تحصیل ابتدائیسنی بعدالاكمال سابق الترجمه (حاجی ابراهیم افندی) مرحومك كشاد ایتدیكی (دار التعلیم) ه كیره‌رك لسان جلیل عربی‌یی تعلم ایله‌دی . نشـأتندن صوكره خاقان مخلوعك مابینجیلكنه تعیین اولونه‌رق عفیفانه ایفای خدمت ایتدی . (١٣١٥) تاریخنده ارتحال ایده‌رك ادرنه قاپیسی خارجنده عائله‌سی قبرستاننه دفن ایدلدی . آثار مطبوعه‌سی :

(١) مطالع النجوم : (اصحابی كالنجوم . . .) حدیث شریفنی تلمیحاً تسمیه ایتدیكی بو اثرینك ایكی جلدینی نشره موفق اوله بیلمشدر . (اسد الغابه) وسائره كبی تراجم اصحابدن باحث اولان امهات كتبدن التقاط ایتمك شرطیله وجوده كلن بو اثرك موضوعی تراجم احوال اصحاب اولوب آنجاق (ا) حرفنی اكمال ایده بیلمشدر .

(٢) ایقاظ الاخوان : (ابی الفرج ابن جوزی) نك (تنبیه النائم الغمر علی مواسم العمر) اسمنده‌كی رساله‌سنك توسیعاً ترجمه‌سی اولوب ایلك اثریدر .

(٣) ترجمهٔ معلقات سبعه : تحلیلات لازمه‌سنی‌ده جامع اولان بو ترجمه‌نك درت جزئنی نشر ایده بیلمشدر .

كامله خانم « فاطمه كامله خانم بالیكسری »

بالیكسرده (كشكك زاده) عائله‌سندن طبیعت شعریه‌یه مالك صالحات امتدن بر خانمدر . ولادت نبویه‌یه دائر (١٣٠٦) تاریخنده (هادی الجنان) اسمنده عاشقانه بر اثری انتشار ایله‌دی . طریقةً نقشبندی ایدی . (١٣٣٩) تاریخنده وطننده ارتحال ایتدی .

ل

لعلی

(شهزاده جم) شعراسندن اولوب برابرجه اختیار غربت ایتمشدی . معنیدار اشعاری واردر . احمراللون اولدیغیچون (لعلی) تخلص ایتمشدر . اكثر اشعاری ارتجالیدر .

ابیاتندن :

زاهدك فکرنده جنت عاشقك دیدار یار
هر کشی‌نك لاجرم باشنده بر سوداسی وار

نوایی

سلطان احمد اول دوری شعراسندن و (حضرت هدائی) منتسبلرندندر . دیوانی ملت کتبخانه‌سنده موجوددر .

مرتب دیوانی مطلعندن :

کوستریر شهر عشقه کیتمکه راه   رهبر لا اله الا الله
اوچورر مرغ غفلتی کوزدن   شهپر لا اله الا الله
صدف چشمده در بتیریر   کوهر لا اله الا الله
قلب عشاقی مطمئن ایلر   جوهر لا اله الا الله
مشام ذاکری معطر ایدر   مجمر لا اله الا الله

(بحر عرفان) اسمنده‌کی اخلاقی و تصوفی منظومه‌سی (اسکدار) ده (سلیم آغا) کتبخانه‌سنده واردر . (پند عطاری) ده ترجمه ایتمشدر .

لوحی حسن افندی « بروسوی »

علماء شعرادن برذات اولوب (بروسه) لیدر . (حسن پاشا) مدرسه‌سی مدرسلکنه نائل اولمشدی (١١٦٥) ده ارتحال ایله‌دی (دوه‌جیلر) مزارلغنده (حصیر پوش) قربنده مدفوندر. (ملت) کتبخانه‌سنده دیواننك برنسخه‌سی واردر. افاضل جلوتیه‌دن (اسماعیل حقی) مرحومك درکاهی بناسنه سویله‌دیکی سلیس تاریخ بروجه آتیدر :

شیخ حقی افندی طال بقاه   یاپدی بر بویله دلکشا درکاه
کلشن بابلان جلوتیان   حالت افزای عاشق آواه
کلدی تاریخ ایچون بو بیت عجیب   «لوحیا» سوی غیبدن ناکاه
اولدی تکیه قوی با مر الله   دیه لم لا اله الا الله

طریقةً (جلوتی) واشعاری متصوفانه‌در .

برغزلی :

وجود عالمه ماهیت ایجاد اولور باعث — بلی بو مجملی تفصیله استعداد اولور باعث
تجلی بر دراما اعتباره حد وغایت اولماز — قواعدادی جمعه یك بیك آحاد اولور باعث
دکل کسبی دل عارفده علم الله وهبیدر — نهایت انعکاس مایهٔ ارشاد اولور باعث
حروف عالیات اسماء حق آدم کلام اولدی — بو ترکیباتی نطقه نو بنو ایجاد اولور باعث

حقایق برحقیقتدر که « لوحی » عین دیکردر
ظهور کثرت امواج بحره باد اولور باعث

برده (معراجیه) منظومه‌سی واردر .

لیلا خانم « استانبولی »

استانبولدن یتیشن عثمانلی شاعره‌لرینك شهرتلیلرندن اولوب صدوردن (مورلی زاده حامدافندی) نك کریمه‌سیدر . مرتب ومطبوع دیوانی واردر .

اولك زائدی ثانیسنه اولدی مرهون
طوطئ شکر اشعار ایدی کوجدی لیلا
قیلدی ارباب دلی رحلت لیلا مجنون

مصراعمرینك دلالتی اولان (١٢٦٤) تاریخنده استانبولده وفات ایده‌رك (غلطه مولوی خانه‌سی) نه دفن ایدلدی . بالبداهه شعرسویله‌مکده مهارتی اولوب غایت حاضر جواب وسریعة الانتقال ایدی . طریقة (مولوی) در .

ابیاتندن :

انجتمه سن احبابکی انجنمه یه سندن
بو عالم فانیده ظرافت بودر ایشه

بیتی مشهور اولدیغی کبی مناجات ومرثیه‌لریده مؤثر ومحرقدر .

بر نعتندن :

حضوره وارمغه بار کنهدن یوق مجالم آه
شبابتده دونوب قدم کمانه یا رسول الله

لبیب محمد افندی « استانبولی »

رجال دولتدن وفضلای ادبادن اولوب طوپخانه روزنامه‌جیسی (مصطفی افندی) نك

اوغلودر . (١٢٨٤) ده استانبولده وفات ايله‌دی . ايوبده بوستان‌اسكله‌سنده عمارت‌قارشوسنده مدفوندر . خيلى اشعارى وار ايسه‌ده ديوان اوله‌رق ترتيب ايدلمه‌مشدر .

آثار مطبوعه‌سی : ادبياتدن (طغرائى) نك (لامية العجم) نك شرحى وعلم محاضراتدن (جواهر ملتقطه) [كريدى مصطفى نورى افندى طرفندن (١٢٨٨) تاريخنده يازيلان (درر ملتقطه) نامنده‌كى ذيليده مطبوعدر] . و تحفه‌نك بعض قطعاتنه تضمينات وفضولينك فارسى (صحت ومرض) رساله‌سنك ترجمه‌سی ايله زمان رسالتده‌كى سوقاقلر مثال كتيريله‌رك شهرلرك نظافت اسلاميه‌يه توفيقاً توسيع و تنظيمى لزومنه دائر اولان غير مطبوع رساله‌سی جمله‌ مؤلفاتندندر . (شيخ عبدالله مهتدى) نك ردنصارايه دائر اولان مطبوع (تحفة الاريب فى رد اهل الصليب) رساله‌سنی‌ده بش باب ذيل ايتمك اوزره (برهان الهدى فى رد النصارى) اسميله ترجمه ايتمشدركه غيرمطبوعدر .

(سلطان سليم خان ثالث) ك برنعتنى تخميسندن :

ذره خاك دركهى محض جلادر چشممه هرنكاه رأفتى عين ضيادر چشممه
خاك پاى دولتى كحل صفادر چشممه جوهر خاك قدومى توتيادر چشممه

بلكه محشرده اولور تخليصه الده حجتك

صد درود ايله تحيت اوله جان پاكنه خاكراه روضه‌كاه خاندان پاكنه
يوزسوروب كمتر « لبيب » اول خاندان پاكنه بيك صلوة ايله سلام ايله روان پاكنه

ايلر « الهامى » رجانقد شفاعت رخصتك

ابيات سائره‌سندن :

دكلدر موقع حسن نظر ژنك اولسه آيينه
بو يوزدندركه دائم لهجهٔ حاسد بشوش اولماز

گرد غم ايتمز اثر هيچ خاطر بى كينه‌ده
باشقه يوزدندر كدورت صورت آيينه‌ده

بركيمسه‌ده كل سر قدردن آگاه مانع‌ده معطى‌ده جناب الله
لازمسه‌ده اسبابه كوكل ربط ايتمه « لا حول ولا قوة الا بالله »

قطعه‌سی لبيب قديمك اولسه كركدر .

لطفی صالح افندی « شیخ صالح افندی سلانیکی »

طریقت خلوتیه نك (سنانیه) شعبه‌سی مشایخندن شاعر، عاشق برذات اولوب (سلانیك)لیدر. (۱۳۰۶)ده ارتحال ایده‌رك پوست‌نشینی بولوندیغی (بازار تکیه‌سی) نامیله معروف (شیخ احمد زهری افندی) درکاهنده‌كی تربه‌یه دفن ایدیلدی. مرتب دیوانیله شیخ مشارالیهك مناقبنه دائر (کلشن کرامات) اسمنده منثور بر اثری واردر . دیوانی، ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور (علی عرفی افندی) طرفندن شرح ایدلمشدر . علم خطه‌ده منتسب ایدی .

نصیحت آمیز بر غزلندن :

میل ایدوب آلایش دنیـایه کل ایتمه هوس
مرغ جان پروازایدوب برکون قالیر تنها قفس

کاربان عالم فانی قونوب کوچکده‌در
طوت قولاغك دیکله نه فریاد ایدریاهو جرس

آلدانوب ویرمه کوکل نقش نکار و زینته
دلده‌کی حب سوایی تیغ عشـقك ایله کس

کوشهٔ وحدتده عزلت ایله تجرید ایلیوب
الفتی کبس سنده هرکز اولمایه بیم عسس

ایتمه ضایع الده فرصت وار ایکن وقتك صاقین
«لطفیا» وصلت دیلرسه‌ك حقی ذکر ایت هر نفس

م

مهری خانم « فخر النسا — اماسیه‌لی »

فاتح سلطان محمد دوری ادیبه‌لرندن واسکی عثمانلی شـاعره‌لرینك الك ذکرلیلرندن اولوب آماسیه‌لی مولانا (بلایی) نك کریمه‌سیدر . عفتی ، حسن وجمالیله متناسب ایدی. اکثر اشعاری (نجاتی) یه نظیره طرزنده‌در . قوناغی مجمع ادبا وشعرا ایدی . مرتب دیوانك بر نسخه‌سی

آیاصوفیه کتبخانه‌سنده موجوددر . آماسیه‌لی اولوب کنج یاشنده وفات ایتدیکنی فقه وفرائضه متعلق منظوم رساله‌لری‌ده اولدیغنی اولیاچلبی سویله‌یور . (٩١٢) ده آماسیه‌ده ارتحال ایتدی .

دیواننك مطلعندن :

یازدی جان لوحه‌سنده بسم‌الله قدرت لا اله الا الله
کوستریر دوغرو یول بحمدالله همت لا اله الا الله
دو جهانده دولو درر لاشك شهرت لا اله الا الله
اهل عشق دللرین مشرف ایدر محبت لا اله الا الله
ایر کورور خسته دللره صحت شربت لااله الا الله

ابیاتندن :

ایردی چون آب حیاته «مهری» اولمز حشره‌دك
کوردی چون ظلمت شبنده عیان اسکندری

سن که کلزار حیاتك کل نورسته‌سی سك
نه‌روا اوله که هرخار وخسه یار اوله‌سك

(ذاتی) نك دونه دونه ردیفلی غزلنه نظیره‌سندن :

خاکپاینه یوزین سورمك ایچون شمس وقمر
سر کوینه کلیر شام وسحر دونه دونه

منیری ابراهیم چلبی « آماسیه‌لی »

علماء شعرادن تاریخ شناس بر ذات اولوب (آماسیه) لیدر . (٩٢٧) ده (صوفیه) ده ارتحال ایله‌دی . (دیوانی) ، (فقهدن بر رساله‌سی) ، (تذکرة الوقایع) اسمنده عثمانلی تاریخی واردر . تذکره‌سنك بر قسمی بایزید جامع شریفی ایچنده‌کی (ولی الدین افندی) کتبخانه‌سنده موجوددر .

(٨٩٢) ده محرر (مهر ومشتری) منظومه‌سنکده بو ذاتك اولماسی مأمول قویدر .

مسیحی « پرشتنەلی »

قدما و اساتذهٔ شعرادن رند مشرب بر ذات اولوب (پرشتنه) لیدر . اسمی عیسی اولمق مناسبتیله (مسیحی) تخلص ایتمشدر. شعرنده طرز خاص صاحبیدر . اولجه (شاه‌قولی) وقعه‌سنده شهید اولان (خادم علی پاشا)نك دیوان کتابتنده بولوندی. مؤخراً (یونس پاشا) یه انتساب ایله‌دی . مرتب دیوانی آلمانجه‌یه ترجمه ایدلمشدر . بر نسخه‌سی (حمیدیه) ده واردر . برده (شهر انگیز) یازمشدر . (مسیحی فوت شد) ترکیبنك دلالتی اولان (٩١٨) ده سپاهی عیاریله (بوسنه) ده ازتحال ایتدی .

ابیاتندن :

ای یوسف ثانی گل اوطور جان کبی تنده
تنها قومه یعقوب دلی بیت حزنده

خوش ایدی وصلت اولسه عادتمز لیك یوق باشده بو سعادتمز
خاقی بر بر بتوردك ای ساقی طولو اورمشه دوندی صحبتمز

(گلشن انشا) اسلوبنده عبارات واضحه ایله (گل صدبرك) تسمیه اولونور یوزعدد مکاتبی واردرکه قواعد انشایی معرفدر . بر نسخه‌سی (نور عثمانیه) کتبخانه‌سنده واردر . شاعر مشهور (ذاتی) ایله علی طریق المطایبه اولان مشاعره‌لری (لطیفی) تذکره‌سنده محرردر .

معیدی « قالقانده‌لی »

علماء شعرادن اولوب (قالقاندلن) لیدر . مدت مدیده زنبیلی (علی افندی) نك معیدی اولدیغیچون اشعارنده (معیدی) تخلص ایتمشدر . اواخر عمرنده مصرده وفات ایله‌دی . اوچ قطعه دیوانی ایله (شمع وپروانه) [١] ، (جواب پنج گنج) ، (گل ونوروز) ، (وامق وعذراء) اسملرنده منظومه‌لری وکتب سبعه‌سی واردر . اشعارنده پك اوقدر ملاحت گوریله‌مزسه‌ده نظم کلامده‌کی اقتداری مسلمدر . آثاری مطبوع دکلدر .

[١] (ذاتی) و (لامعی چلبی) نکده بواسمده منظومه‌لری واردر .

برغزلندن :

طالع نحس اولدیغی چرخ ستمکردنمیدر ؟
باشمه بونجه بلا دلدنمی دلبردنمیدر ؟

عشقمیدر یا کلیدر بلبلاری نالان ایدن
ناله‌سی بزم اهلنك میدنمی ساغردنمیدر ؟

دفتر عشاقه یازمش سك رقیبی طوتالم
کل‌سن انصاف ایله جانا اول بو دفتردنمیدر ؟

ای «معیدی» کیجه کوندوز کولمیوب قان آغلەمق
کندی کندندن میدر یوقسه کوزلردنمیدر ؟

مقالی مصطفی بك «آلاشهری»

مشاهیر شعرادن برذات اولوب (آلاشهر) لیدر. منشی مشهور (ویسی افندی) بوذاتك همشیره زاده‌سیدر . تحصیلنی استانبولده (عرب زاده) دن اکمال ایتمشدر . (۹۹۲) ده وفات ایده‌رك (ادرنه قاپوسی) خارجنه دفن ایدلدی . حسن چلبی قولنجه اسکدارده مدفوندر . (مرتب دیوانی) اولدیغی کشف الظنونده مذکوردر .

ابیاتندن :

« مقالی » طعن اعدادن نه غم ارباب عرفانه
آتارلر طاشی البته درخت میوه دار اوزره

بیتی ضرب مثل حکمنده‌در .

برغزلندن :

یاردن خرسند و اعدادن ملامت دیده‌یز .
شاکرز کلدن و لیکن خاردن رنجیده‌یز

حاصلی چکدك کریبان تعلقدن الی
سرو کبی کوشهٔ عزلتده دامن چیده‌یز

بز که نقش اولدق «مقالی» حلقه حلقه داغله
روی یاری کورمکه باشدن آیاغه دیده‌یز

(حسن چلبی) نك آلاشهردن برمقالی دها ایرادی اثر ذهول اولسه کرکدر .

دامن همت درازاما طلب کوتاه دست   رتبهٔ ادبار عالی پایهٔ اقبال پست

بیتی فضولینك :

سایهٔ امید زائل آفتاب شوق وکرم   رتبهٔ ادبار عالی پایهٔ تدبیر دون

بیتندن مقتبس ویا اثر تواردر .

مشامی « قونوی »

طریق مولوی سالك وشاعرلرندن بر ذات اولوب (قونیه) لیدر . زمرهٔ ادن ایکن ترك مسلکله درویش اولدی . (۹۹۳) ده (قونیه) ده ارتحال ایله‌دی . عارفانه وعاشقانه اشعاری واردر . مشهور مسبعنك مطلعندن :

شول دمکه روح طائر قدس آشیان ایدی
جان بلبلینه کلشن وحدت مکان ایدی
کان خفاده جوهر جان بی نشان ایدی
کتم عدمده عالم وآدم نهان ایدی
خلوتسرای سرده کوکل کامران ایدی
بر جان ایدی همان وبر اول یار جان ایدی
دملر او دملر ایدی زمان اول زمان ایدی

بو مسبعك تکمیلی (معرفتنامه) ایله (فائق رشاد بك) ك (تاریخ ادبیات عثمانیه) سنده مندرجدر .

مردمی عبدالسلام افندی

شعرای قضاتدن فاضل بر ذات اولوب (بودین) دفترداری (استانبولی علی چلبی) نك مخدومیدر . علی الاصول اکمال تحصیلدن صوکره مسلك قضایه سالك اولدی . (۹۵٦) ده

(اوسکوب) قاضیسی ایدی . مرتب دیوانیله (تحفة السلام) اسمنی ویردیکی ابیات اربعین ترجمه‌لری واردر .

مطلعندن :-

بسمله چونکه اسم اعظمدر　　لاجرم حرز جان آدمدر
بسمله کیم طلسم سبحاندر　　کردن کفره تیغ براندر
بسمله اولدی آیة قرآن　　کیتمه‌سون دلدن ایله‌ورد زبان
بسمله اولسه ابتداء سخن　　خیراولور آخرانتهای سخن
بسمله‌یله اولور سوزه بنیاد　　بسمله‌در ایدن سوزی آباد

حسن چلبی تذکره‌سنده عاشقانه بر غزلی مندرجدر .

مرادخانه ثالث « سلطانه »

سلاطین عثمانیه‌نك شعراسندندر. (اسرار نامه) [۱]، (فتوحات الصیام) اسمنده اثرلری اولدیغی کبی نسخه‌سی ایاصوفیه کتبخانه‌سنده محفوظ اولان برده (دیوان اشعار) ی [۲] واردر. رحلتلری (۱۰۰۳) ده تربه‌لری آیاصوفیه جامع شریفی یانندە‌در. علم خطه‌ده واقف ایدیلر. عالی افندی (مناقب هنروران) نی نام همایونلرینه توشیح ایلمشدر . فاضل محترم دیاربکرلی علی امیری افندینك تأسیسنه موفق اولدقلری (ملت) کتبخانه‌سنده عربی وفارسی دیوانلری اولدیغی کبی برده تورکجه دیوانلری واردر .

نعتندن :

جمالك بر نظر سیر ایله‌ین ای شاه خوبان
محققدر قیلور دنیا وعقبادن استغنا

(نوعی افندی)نك (خصوص) شرحنده کوریلان متصوفانه منظومه‌سندن :

و فرق بعد فرق ثم فرقاً
ووصل بعدوصل ثم وصلاً
و اسم بعد اسم ثم حقاً
وحق کل ذات الحق فعلاً

---

[۱] شیخ شمس الدین سیواسی طرفندن شرح ایدلمشدر .
[۲] بو اثرك برده شرحی واردر .

بر غزلندن :

پاك دامن اولەرق طوت يورى بر پاك اتكن
جامع العقل اولوب الدن قومه ادراك اتكن

مصطفى چلبى « كوچوك — طوسيوى »

علما وشعرادن اولوب (طوسيه) ليدر. (اخلاق السلطنه) عنوانلى علم اخلاقه متعلق بر اثرى ايله (ثلجيه) منظومەسى واشعار سائرەسى واردر . وفاتى (١٠٠٤) دە مرقدى استانبولده (قورشونلى تربه)دەدر. اشعارندە (طوسى) تخلص ايدردى .

ابياتندن :

سر كوينده اولورسه نوله اشكم سائل
صوكى اول بوبى سرو آلچغه اولدى مائل

منطقى احمد افندى

مشاهير شعرا وزمرۀ قضاتدن اولوب (زين الدين نخجوانى) نك مخدوميدر. تولدى شامدەدر. استانبوله ورودندن برمدت صوكره (حلب) بعده شام قاضيلغيله بكام اولمشدى . (١٠٤٤) دە برقيمت بيلمزك سعايتيله وفقط (ان البلاء مؤكل بالمنطق) مظهريتيله مقتولاً وفات ايتدى . مطبوع ديوانچەسى قوۀ طبعنه دلالت ايدر .

ابياتندن :

سايه سين درويش بى برك ونوادن دور ايدن
صاقلاسين آرايش تابوته نخل قامتك

جان كيتسەدە كيتمز اثر داغ محبت
پروانۀ عشقك يانار اوستنده چراغى

حلبه كيديشنى شو قطعه ايله نقل ايدييور :

شامده بيلمديلر قيمتمى   هجرت ايتدم حلب الشهبايه
خرلرك جيفۀ ازعاجندن   التجا ايتدم اوكوز پاشايه

مریدی « آیدینی »

قوی طبیعت ، متصوف بر شاعر اولوب (پند رجال) اسمنده‌کی اخلاقی منظومه‌سنك نهایتنده (آیدین) ایلندن اولدیغی ذکر ایدییور .

(پند رجال) ك مقدمه‌سی :

حمد اول اللهه که رحماندر   هم رحیم و منعم و مناندر
یرده کوکده امر آنکدر حکم آنك   جان و تنده لطف آنکدر قهر آنك
یوقدر اکا مدبر یاوزیر   اولدرر سلطان اکبر بی نظیر
قالدی عاجز جمله افهام وعقول   ذاتنك کنهنده ای صاحب اصول

سابق الترجمه (درویش نیازی) یه نظیره مقامنده یازدیغی (منصور نامهٔ حلاج) مقدمه‌سی :

اول آنی ایده‌لم کیم حقدر اول   حی و باقی واحد مطلقدر اول
اول کیم عالم یوغیکن وار ایله‌دی   قدرتن عالمده اظهار ایله‌دی
قدرتندن ظاهر اولدی جمله ایش   حکمتیله بولدی عالم پرورش
ظاهر اولدر باطن اولدر بی کمان   آندن آرتیق کیمسه یوقدر جاودان
ملك آنکدر قول آنکدر ایش آنك   جمله جانلرده اولان جنبش آنك
هم جهان فخری « محمد مصطفا »   اول حبیب الله اول کان صفا

(پند رجال) منظومه‌سنك بر نسخه‌سی طرف عاجزیدن (ازمیر) ده (کمر آلتی) کتبخانه‌سنه اهدا قیلنمشدر . (منصورنامه) نك نسخه‌سی‌ده (اندرون همایون) ده (روار اوطه‌سی) کتبخانه‌سنده موجوددر . اون قاپانده‌کی (امیر بخاری) درکاه شریفی کتبخانه‌سنده (مولد نبی) مجموعه‌سنده برده (مولد شریف منظومه‌سی) منظور عاجزی اولدی .

معینی « استانبولی »

زمرهٔ قضاتدن واوننجی قرن هجری شعراسندن اولوب شهیردر . اشعاری شوخانه ورندانه‌در .

ابیاتندن :

کچ ای واعظ صراطك خوفك آکمه لطف حق چوقدر
کچنلردن ایشتدك بزکه آنده قورقولق یوقدر

عشـق ایله کسب ایدر کشی عرفان جاودان
عقـل آلت ملاحظـه در آراده همان

کوینه ملك دلی وقف ایده‌رم دخل ایتمه
کوکلمك سـن متولیسی دکلسـك صوفی

مثالی حسن چلبی « ادرنوی »

ارباب حرفتدن ایکن کسب کمال ایلیه‌رك اصحاب معرفتدن اولمشـدر . غیر مطبوع دیوانی واردر. (ادرنه)لی اولوب (هیچ دهره مثالی کلیه حیفا) مصراعنك دلالتی اولان (١٠١٧)ده استانبول‌ده وفات ایله‌دی. (یکی قپو مولوی خانه‌سی)رهکذارنده مدفوندر .

ابیاتندن :

سـنده بر عالم وار ای اسـکندر یوسـف لقا
باقدیغك مرأت اولور آیینـهٔ عالمنا

قیوب کوینده کوکلم راه عشقك اختیار ایتدم
کوکل قالسون بکم یول قالماسین دیرلر متلدربو

معیدی محمد افندی « استانبولی »

فضلادن (معید زاده افندی) نك مخدومیدر (حسن چلبی) تذکره‌سنده مذکوربروجه آنی غزلی معنیدار وشاعرانه‌در :

نوش ایدن دلتشـنه جانا جرعهٔ لعل ترك
آدین آکاز بر دخی عالمده آب کوثرك

آلمـازم کحل جلالی نور چشمم عینمه
تو تیـای دیدهٔ اعیان ایکن خاك درك

آرزوی بوی زلفکدر شها سـنبل کبی
خاطرك هردم پریشـان ایله‌ین عاشـقلرك

موقوفاتی محمد افندی « میدیللیلی »

ارباب قلم واصحاب علمدن سیاسی بر ذات اولوب (میدیللی) آطه‌سندندر. تفصیلی (رئیس الکتاب ـ خارجیه ناظری) لرك تراجم احوالنی مبین اولان مطبوع (سفینه الرؤسا) ده محرر ترجمهٔ حالندن مستبان اولدیغی وجهله فلکك کرم وسردینی طاتمش طالعسزلردندر . (١٠٦٥) تاریخنده(ابشیرپاشا) غدریله (ایزنیق) ده اجل‌قضایه اوغرادی.(موقوفات)اسمیله‌معروف‌مطبوع (ترجمهٔ‌ملتقی) اثر همتیدر . (تلخیص جامع‌الکبیر) ی‌ده ترجمه ایتمشدرکه برنسخه‌سی (شهید علی پاشا) کتبخانه‌سنده واردر . (صدرالشریعه) یی‌ده ترجمه ایتمشدرکه بونکده نسخه‌سی آیاصوفیه کتبخانه‌سنده‌در . (ملتقی) (١٠٦٦) تاریخنده (محمود بن عبدالوهاب حمیدی) طرفندن‌ده جمله‌جمله ترجمه ایدلمش‌سه‌ده طبع ایدلمه‌مشدر. مترجم (حمید ایلی) دینیلن (اسپارطه) سنجاغندندر .

مذاقی سلیمان دده « بوسنوی »

شعرای مولویه‌نك سرامدانندن اولوب (بوسنه) لیدر . (چکلدی بزم دنیادن مذاقی) مصرعنك دلالتی اولان (١٠٨٦) ده (غلطه مولویخانه‌سی) نده وفات ایله‌دی . (نشاطی) دده‌نك (صوکره) ردیفلی غزلنه سویله‌دیکی نظیره‌دن :

صونار بر جام مملو بیك تهی پیمانه‌دن صوکره
دونر وفق مراد اوزره فلك اماندن صوکره

شعرای مولویه ایچنده (جوری ، نشاطی ، فصیح دده) دن صوکره برنجی مرتبه‌ده بر شاعر اولوب مرتب دیوانی واردر .

موسی افندی

طبیعت شعریه‌یه مالك علمادن اولوب (١١٦٤) تاریخنده (چرپان) ده ناصح ایکن اخلاق وتصوفدن باحث (نور الوهاج) اسمنده بویوجك بر منظومه میدانه کتیرمشدر . منظوماتنده قوللاندیغی مخلص (امانی) در . آثار سائره‌سی‌ده اولدیغی آکلاشیلمقده‌در .

(نور الوهاج) ك برنسخه‌سی (ییلدیز) کتبخانه‌سنده‌واردر . مطلعی بودر :

حمدناً الله ذالنعماء و لاالمنان الا هو
وصلينا على فوق الانبياء مولا هو

دخی بزدن صلاتیله سلام اولسون علی التوقیر
اولار اوزره کیم آنلردر اوشاهه عزوغرا هو

الا یاایهاالاخوان سزکچون در ایله مرجان
نثار ایدوب قیلام دیوان پذیرانه دیکوز یاهو

میری حسن افندی « بودین — یشتلی »

علما و نکته کویان شعرادن اولوب (بودین) لیدر . (آلای بکی زاده) شهرتیله بنامدر . (١١٠٢) ده مملکتنده وفات ایتدی . غیر مطبوع مرتب دیوانی واردر . ابیاتندن :

عاشق اولورمی هیچ غم دلداردن جدا — پروانه کبی شمع شرربارردن جدا
قدس آشنای مجلس کروبیان اولور — بر دل اولونجه پرده پندارردن جدا

پادر کل زندان غم اولدم کدرم یوق — سرتا بقدم آتش عشقم شررم یوق
پاکیزه دل وپاك نهاد ایله جلیسم — نادان دنی خلقته اصلا نظرم یوق

منیف مصطفی افندی « آنطاکیه‌وی »

عثمانلی شاعرلرینك مشهور ومقتدرلرندن اولوب (آنطاکیه) لیدر . استانبوله وصولنده مالیه مأموریتنه کچمش ایدی . برآرالق سفارتله ایرانه کیتدی . مرتب دیوانی ومنظوم (حدیث اربعین شرحی) مطبوعدر . (١١٥٦) تاریخنده وفات ایده‌رك اسکداردن دکز کناریله حیدر پاشایه کیدن یولك کنارینه دفن ایدلدی . زادهٔ طبعی أولان بررباعینك (رب ارنی الحق وزدنی علما) مصراعنی نقش خانم ایله‌مشدی .

ابياتندن :

دیمم سررشتهٔ مقصودی اهل جاهدن بولسون. کوکل اسبابه ایتمز التجا اللهدن بولسون

روشن دلان نور حقایق بو عالمك هر ذره سین بر آینهٔ پر عبر بولور

کفت وکوچوق صددعشقده جهوره کوره حقی کندکده آرا مذهب منصوره کوره

اولجه (هزاری) مخلصیله تخلص ایدردی . حتی بو مخلصله منثور (فتحنامهٔ بلغراد) ی واردر . مؤخراً (وقعه نویس راشد افندی) نك تنسیبیله (منیف) تخلص ایتمشدر .

بر غزلی :

نه ممکن استقامتله اوله تزویر بر یرده دکلدر قابل الفت کمان وتیر بر یرده
کورن اول غمزهٔ مرد مشکار وچشم شوخك دیر عجبدر ایتمش آمیزش غزال وشیر بر یرده
اولورمی کارکر حیلوات تدبیر عقل اولسه اکر صورتنما آینهٔ تقدیر بر یرده
کلور الله اکبر یادمه محراب ابروسی نه دم کوش ایلرم آوازهٔ تکبیر بر یرده
معانئ تجلی نامهٔ تکوینه امعات ایت نمایان اولمامشدر وسمهٔ تکریر بر یرده
اولان رمز آشنای صحبت خضر وکلیم آکلار که اولمازجمع عشق وعقل پرتدبیر بر یرده
« منیفا » خاك پاك شهر استانبولدن غیری دکل ابیات نظم ایتمك روا تعمیر بر یرده

مصطفی خان ثالث « سلطان »

سلاطین عثمانیه شعراسندن اولوب شعرده مخلصلری (اقبالی) در . (۱۱۸۷) ده ارتحال ایده رك (لاله لی) ده بنا کرده لری اولان جامع شریف قربنده کی تربه لرینه دفن ایدلدیلر . رمضان شریفده اجرا ایدلمکده اولان حضور درسلرینه زماننده ابتدار ایدلمشدر .

بر مناجاتندن :

شمدیلك «اقبالیا» دالدم عمیق حیرته لطف ایدوب دستمی ال یارب دوشدم کربته
دیلر ایسه‌ك قوی جحیمه دیلر ایسه‌ك جنته انبیای مرسلین ایچره خجیل ایتمه بنی

مشعله‌جی زاده اسعد بك « استانبولی »

ارضروم والیلکنده وفات ایدن (مشعله‌جی ابراهیم حفظی پاشا) نك مخدومی اولوب

استانبولده یتیشن ذکرلی شعرادندر . تاریخ وفاتی (جنت ایچره قیله اسعد بکی همدم سعد
مصراعنك منطوقنجه (١٢٠٨) اولوب قبری ادرنه قپوسی خارجنده اوتاقجیلرده (صیرتکی
دنیلن محلده‌در .

ابیاتندن :

اوکرن لسان عصر ورسوم زمانه‌یی
باقی طبع ناسه حاله مناسب تکلم ایت

مکی محمد افندی « شیخ الاسلام — استانبولی »

علماء وشعرانك متحیزلرندندر . پدری مکه ملاسی ایکن اوراده تولد ایتدیکندن (مکی
تخلص ایتمشدر . مؤلفاتی (قصیدهٔ برئه‌یه توسل اسمیله شرح) که تورکجه یازیلان شرحا
مفصل ومکملیدر . (اوائل بیضاوی‌یه حاشیه) ، (مباحث حمد وشکره متعلق رساله
(مرشد الوارثین فی احوال الاربعین) (اصول فقهدن اقسام نظمی مبین رسالهٔ ترکی
و (توضیحدن مقدمات اربعه اوزره رساله) ، (مرتب دیوان) اولوب وفاتی (١٢١٢
تاریخنده ، قبری فاتح جوارنده شیخ الاسلام (بهایی افندی) تربه‌سنده‌در . مشایخ فصلنده ذکر
سبق ایدن (اشرف زاده عزالدین افندی) دن ، بوذاتك اوتحالنده (نجار زاده محمد صا
افندی) دن منتسب طریقت ایدی .

ابیاتندن :

بالا نشین رفعت اولان کرچه چوقسه‌ده
بوعالم ایچره آز بولنور اهل حال اولان

مصارعندن :

کتاب فن عشقی ایله‌مك تفسیر مشکلدر

مشتاق مصطفی افندی « شیخ - بتلیسی »

شعرای عاشقیندن وطریقت قادریه مشایخندن بر ذات اولوب (بتلیس) لیدر . بر آرا
استانبوله کله‌رك ایوبده (سلامی درکاهی) مشیختنده بولوندی . بعده وطننه رحلتله (٢٤٧

تاریخنده موشده شهیداً ارتحال ایتدی . مرتب مطبوع دیوانی ایله (آثارمشتاق اسرارعشاق) ، (مکتوبات کیمیای مشتاق) وفارسی (بهارنامه) اسملرنده آثار غیرمطبوعه‌سی واردر .

عاشقانه بر غزلی :

اسرار عشقه محرم اولان بی زبان اولور　　رمز ایله پادشاه دله ترجمان اولور
بر دل که تختگاه شهنشاه عشق اوله　　مرآت حسن پاك شه لامکان اولور
بر سینه کیم مکون اسرار حق اوله　　رشك آور نشیمن باغ جنان اولور
مردودخلق عالم اولان مرد حق‌شناس　　انجام‌کار مقبل هر دو جهان اولور
« مشتاق » نور لمعهٔ دیدار اولان کوکل　　شمع حریم شنشنهٔ عارفان اولور

ماهر نعمان بك « آغریبوزی »

موالیدن (آغریبوزی عثمان رشید بك) ك مخدومیدر . زماننده شعر وانشاده تمیز ایدنلردندر . کتابت خدمتیله باب عالیده ایفای حسن خدمت ایله‌دی . (١٢٥٩) ده ارتحال ایده‌رك ایوبده (بستان اسکله‌سی) نده عمارت قارشوسنده مدفوندر . (منشأت) ودیوانی مطبوعدر.

بر نعتندن :

ایا شاه رسالت نوربخش کن فکان سین‌سن　　سریر آرای بعثت پادشاه انس وجان سین‌سن
وجودك منتخبدر نسخهٔ اعجاز دن اول　　خوشا دیباجه بند صفحهٔ آخرزمان سین‌سن

بر غزلندن :

الینه کیرسه‌ده کاشانهٔ اقبال جهان　　رخنه‌یاب اولمه‌یه ماهر صاقین ارکان ادب

مشهوری احمد افندی « سلانیکی »

زماننده شعر وانشاجه تمیز ایدن کتبهٔ اقلامدن اولوب طبعی لطائفه میال ، رند مشرب برذات ایدی . دیوانی مطبوعدر . (١٢٦٨) تاریخنده مملکتی اولان (سلانیك) ده ارتحال ایتدی . (کله مریه) قاپیسی خارجنده مدفوندر .

مضارعندن :

عاقلان تا سوز محلن بولمادقجه سويله‌من

دولت اولماز آدمه عالمده استغنا كبی

موجب صحت اولور خسته‌يه شادی وفرح

محوی محمد محی‌الدين افندی « رهاوی »

السنۀ ثلثه‌ده انشا وشعرده مقتدر ، فاضل برشاعر اولوب (اربيل) دندر . سابق‌الترجمه (زهاوی افندی)دن مجازدر . (۱۲۸۹) ده استانبولده ارتحال ايله‌دی . ايوبده (كاشغری دركاهی) بوقوشنده مدفوندر . آثاری : (مقتبسات محويه) حكمت اخلاق وتصوفدن باحث اولوب غير مطبوعدر . (روضة‌المعارف) رسالهٔ موقوته‌در. (مضبوطة‌الفنون) كذا .

معلم ناجی عمر افندی « استانبولی »

شهری الاصل اولوب بر مدت اوفاق تفك مأموريتلرله طشره‌ده‌بولوندقدن صوكره استانبوله عودتله آثار ادبيانه نشرينه باشلادی. مكتب سلطانی وحقوقده ادبيات معلملكنده بولونمشدر . قرق درت ياشلرنده ايكن (۱۳۱۰) رمضاننده استانبولده ارتحال ايده‌رك (سلطان محمود عدلی) تربه‌سی حظيره‌سنه دفن اولوندی .

قواعد لسانيه وادبيه‌يه وقوفی قوهٔ شاعرانه‌سندن زياده‌در . اواخر عمرنده (وقعه نويس آل عثمان) مأموريتيله مبجل اولمشدی . بو خدمته تعيين اولونديغی متعاقب شهنامه طرزنده تحريرينه باشلاديغی منظوم عثمانلی تاريخندن آنجق بر قاچ پادشاه يازابيلمشدر . سعيدبك افندی صاحب ترجمه حقنده (ناجی مرحوم اساساً بر دفينهٔ فضل وادب اولديغی كبی اشعاريمزك لطافت حقيقيه‌سنی محافظه ايدنلرك بقية السيوفندن اولديغی جهتله دخی وفاتی بيوك ضايعاتدن اولان بر شاعر شيرين زبانمز ايدی) ديمشلر ايدی . عطا بك افندی‌ده : (نثرنده‌كی سلاست اكثری ترجمه‌لرنده‌كی موفقيت ، عثمانلی نحوينه ايتديكی خدمت عموماً مسلم اولسه كركدر) دييورلر .

مطبوع آثاری :

(معمای الهی) ، (اعجاز قرأن)، (اصطلاحات ادبيه) ، (فروزان) ، (آتشپاره) ،

(شراره) ، (ابن الغازان) ، (اسـامی) ، (مجموعهٔ معلم) ، (محمد مظفر مجموعه‌سی) ، (معلم) ، (سانحات العرب) ، (مدرسه خاطره‌لری) ، (نوادرالاکابر) ، (سانحات العجم)، (مکتوبلرم) ، (ترجمهٔ امثال علی) ، (لغات عثمانیه) ، (سـنبله) ، (صـائبده سوز) ، (تعلیم قرأن) ، (نمونهٔ سخن) ، (انتقاد) بشیر فوأدله مشـترك ، (شویله بویله) شیخ وصفی ایله مشـترك ، (عبیدیه) ، (ترزرا کن) امیل زولادن مترجم ، (ترکیب بند) ، (مترجم)، (حکم الرفاعی)، اشبو آثاردن خصوصیله (مجموعهٔ معلم) و(اصطلاحات ادبیه) قواعد ادبیه ایله متوغل ذواته لازمدر .

توحید باریسندن :

الله که موجد جهـاندر | هر درلو نقـایدن عیـاندر
کثرتده هزار رنکه کیرمش | هر مظهره بشقه رنك ویرمش
بولمـاز او تجلیـات غایت | اعداد نصـل بولور نهایت
توحیدی سور اوخالق روح | بردر بر او بی نیـاز سبوح
الله ندر دینجـه غـافل | الله دیوب خموش اولور دل

ابیاتندن :

دامنن دست طلبدن قویمه دولتجوی ایسـه‌ك | معرفت ارباب اسـتعداده دولت بخش اولور

حق پرستم عرض اخلاص ایتدیکم درکاه بر | بر نفس توحیـددن آیرلمـادم الله بر

اختلافاتیـله اوغراشـمقده دهرك ذوق یوق | ذوق آنك مرصـاد عبرتدن تماشـاسنده‌در

معرفت التفاته تابعدر | مشتریسز متاع ضایعدر

آثارینه دائر ایضاحات

(١) اصطلاحات ادبیه : اسمنك دلالتی وجهله قواعد ادبیه اصطلاحاتنی مبین اسـتفاده‌لی براثردر . معالتأسف یالکز برجلدنی نشر ایده‌بیلمشدر .

(٢) مجموعهٔ معلم : مکتب سلطانی وحقوقده تدریس ایتدیکی ادبیـات عثمانیه درسلرینك تقریرلرینی ، شعرای عثمانیه‌دن برخیلیسنك تراجم احوالیله منتخب شعرلرینی، عربجه، فرسجه، فرانسزجه‌دن فائده بخش ترجمه‌لری حاوی اولوب آلتمش جزء نشر ایدلمشدر .

(٣) اسامی : معذیل (٨٥٠) قدر مشاهیرك مختصر ، مفید تراجم احوالنی مبین اولوب برجلددر .

(٤) لغات عثمانيه ـ لغت ناجى : كتابه وتخصيص مكاتب شاكردانه الزم ، استفاده بخش براثر اولوب جلد ثانيسى ، مرحومك محبلرندن وادباى عصردن (مستجابى زاده عصمت بك) طرفندن اكمال ايدلمشدر .

(٥) معلم : جرائد يوميه‌دن (ترجمان حقيقت) جريده‌سى محررادبيسى ايكن يازديغى تنقيدات ادبيه‌يى حاويدر .

(٦) امثال على : (امام على المرتضى كرم الله وجهه ورضى الله عنه) نك حروف هجا ترتيبى اوزره اقوال عليه وحكيمانه‌لرينك ترجمه‌لرينى مبين اولوب (كتابخانهٔ ابوالضيا) جزؤلرى ميانده نشر اولونمشدر .

(٧) موسى بن ابى الغازان ـ حميت : (ابن الغازان) ك حميتنى ، حماستنى مبين منظوم براثردر.

(٨) سانحات العرب } آثار عربيه وفارسيه‌دن منظوم و منثور بعض تراجم ايله مطالعات

(٩) سانحات العجم } ادبيه‌يى حاويدر .

(١٠) مكتوبلرم : احباسنه ، شاكردانه يازديغى مكاتيبى حاويدر .

(١١) صائبده‌سوز : شعراى ايرانيه‌دن تخصيص تشبيهاتيله امثاليله ، شهرت شعار اولان (صائب) حقنده مطالعات وتنقيداتى حاويدر .

(١٢) نوادرالاكابر : اكابر امتك اقوالندن ، احوالندن باحثدر .

(١٣) آتشپاره }
(١٤) شراره } اشعارينى حاوى رساله‌لردر .
(١٥) فروزان }

(١٦) حكم الرفاعى : پير طريقت سيدنا (احمد الرفاعى) نك بعض اقوال عليه‌لرى ترجمه‌لرينى حاويدر .

(١٧) سنبله : قسم اولى بعض مكتوبلرله ترجمه‌لردن مركب ، قسم ثانيسى ايسه صاحب اثرك حيات صباوتنى مصوردر .

(١٨) محمد مظفر مجموعه‌سى : بر مجموعهٔ قواعد ادبيه اولوب ناقص قالمشدر .

(١٩) معماى الهى : بعض سور قرآنيه ابتدالرنده اولان مقطعات حقنده اكابر امتك مسروداتندن خلاصه ايدلمشدر .

(٢٠) اعجازقرآن : (اعجازقرآن) ه دائر مفيد ومختصر بر اثردر . (فخررازى) نك (سورهٔ فاتحه) تفسيرنده (اسرار عقليه) سر لوحه‌لى بر مقالهٔ حكيمانه‌سنك خلاصهٔ ترجمه‌سيدر .

(٢١) تفسير سورهٔ اخلاص : بوده باشليجه تفسير كبيردن خلاصه ايدلمشدر .

(٢٢) ذات النطاقين ـ ابن زبير : منظوم بر وقعهٔ تاريخيه‌در .

(٢٣) دمدمه : رجائی زاده اکرم بکك (زمزمه) اسمنده‌کی اثرینه مقابلةً یازلمش بر مجموعهٔ انتقادیه‌در .

(٢٤) مخابرات ومحاورات: احمد مدحت افندی‌ایله محاوره‌لرینی حاوی مکاتیبدن متشکلدر.

(٢٥) خرده فروش : قواعد وفوائد ادبیه‌دن باحثدر .

(٢٦) عثمانلی شاعرلری : شعرای عثمانیه‌دن (احمد پاشا ، باقی ، شیخ الاسلام یحیی افندی ، خاقانی محمد بك ، خواجه نشأت ، سید وهبی ، سنبلی زاده وهبی ، نوعی زاده عطائی ، احمد منطقی ، شیخ الاسلام عبدالله وصاف افندی ، آنطاکیه‌لی منیف ، سلیمان نحیفی ، شیخ‌الاسلام عارف حکمت بك) ك تراجم احوالیله اشعار منتخبه‌لرینی حاویدر . ایکی جزئی نشر اولونه‌بیلمشدر .

(٢٧) هدر : دور استبدادی مصور درت فصل اوزره مرتب تیاترودر .

(٢٨) تاریخ آل عثمان: یالکز مقدمه‌یی حاوی‌اولوب برنسخه‌سی (ییلدیزسرایی) کتبخانه‌سنده واردر .

ای مزار ترك ، صفوتخانه سك　　خوابگاه شاهسك ، شاهانه‌سك
افتخار ایت ، ای سرای معنوی　　شاه ترکان سنده اولمش منزوی
ای سلیمان شاه ! منتداریکز　　شاکر اولاد فیض آثاریکز
اولدی اخلاصکله فخر دود دمان　　اوغلك ارطغرل کبی بر قهرمان
آفرین ارطغرله ، یارانه　　آفرین ارطغرله ، عثمانه
شانمز عثمانسز اولماز ، شانلی‌یز　　بونجه میلیون خلق هپ عثمانلی‌یز
واقعا عثمانلیلقدر شانلیلق　　بیلمه‌لی اما ندر عثمانلیلق

« غازی ارطغرل بك منظومه‌سندن »

ای فرات ای نیمهٔ شط العرب ، سنده موج اورمقده هم غم هم طرب !
دیرکن ، ایتدك حزنه مستغرق بنی ؛ قرب (صفین) دن کچر کوردم سنی .
امر عشقه انقیاد ایتدم ینه ، حیدر کراری یاد ایتدم ینه .
رهگذارکدر دیار کربلا ، یاد اولنسون شهریار کربلا .
کربلا یادیله جان آگاه اولور . هر نفس یا آه یا الله اولور .

ایشته الك حیرت فزا برهانله ، بعدازین لازمی کیتمك بابله ؟
باق نه‌استغراقه سوق ایتدك بنی ، کوز یاشی ظن ایلیور چشمم سنی !

§

ذکره شایاندر فراتك هر یری ، بن که بر ترکم اونوتمام جعبری .
ترك اولان نعمتشناس اولمق کرك ، وار یری کیتسه‌م (مزار ترك) دیدك .

محمود جلال الدین پاشا « استانبولی »

(چورلیلی علی پاشا) احفادندندر . کتابت رسمیه‌ده‌کی قدرت قلمیه‌سی مسلم اولوب شهیردر . پك کنج ایکن باب عالیده خدمات تحریریه‌ده قوللانیله‌رق بالآخره مالیه و نافعه نظارتلریله والیلك کبی مهام امور دولتده بولوندی . (١٣١٦) تاریخنده استانبولده وفات ایتدی . بشیکطاشده (یحیی افندی) درکاهنده مدفوندر . آثار مطبوعه‌سی (روضة الکاملین) اسمنده‌کی (شرح شفیقنامه) ایله (منشأت) ، (مجموعهٔ اشعار) در . برده (مرآت حقیقت) اسمنده (١٢٩٣) روسیه سفری وسائره‌یی مبین اوچ جزء مطبوع تاریخچه‌سی واردر . (شفیقنامه) اولجه (عبدالله محمد ابن احمد) اسمنده برذات طرفندن دخی شرح اولونمشدر . برنسخه‌سی (یکی جامع) کتبخانه‌سنده موجوددر . (شفیق نامه) تاریخ ادبیات عثمانیه نامنه یالکز برکره کوریله‌جك آثاردن اولوب زمانمزده شایان تقلید دکلدر . (شفیق نامه) ایله (حاجی شفیق افندی) حقنده مورخین فصلنده ایضاحات لازمه مندرجدر .

ابیاتندن :

مرآت دل که صورت اخلاصی کوسترر
وارسته‌در عکوسی ریا و رسومدن

مصارعندن :

بر مسافرخانه‌در انسانه بو کهنه رباط

مقبوله لمعانه خانم « استانبولی »

عصرمزده استانبولده یتیشن عثمانلی ادیبه‌لرینك الك ذکر لیلرندن معدود نظم و نثرده‌کی اقتداری

مسلم ایدی . (١٣١٦) تاریخنده وفات ایتمش وجوار حضرت خالدده (سیاوش پاشا) تربه‌سی قربنده ودیعهٔ رحمت الهیه قیلنمشدر. مرحومه مابین همایون منسوبیننده وصلحادن (حاجی ابراهیم افندی) نك کریمه‌سی وشورای دولت اسبق باش کاتبی (فؤادبك)ك زوجه‌سیدر . تماماً اخلاق اسلامیه وعثمانیه‌یه موافق اولمق شرطیله قادینلردن ایلك قیمتلی اثر نشر ایدن کندی اولدیغی کبی وفاتندن صوکره کرك زوجی وکرك بنات نوعی طرفندن تنظیم اولونان منثور ومنظوم مرثیه‌لردن برکتاب وجوده کلمشدرکه بوکا ایلك موفق اولانده مرحومهٔ مشارالیهادر .

مرحومه‌نك زمان حیاتنك قسم کلیسی خسته‌لقله کچمش وآثارینك برچوغنی او حالنده یازمشدر . جناب حقه توکلنه وصبر وتحملنه زوجنك یازدیغی مرثیه‌لردن شو قطعه‌ده‌خی دلالت ایدر:

قطعه

صبر ایله مألوف ایدی ایتمزدی اصلا اشتکا
کورمه مشکن استراحت طوغدیغی کوندنبری
حضرت اللهك اشفاقندن امید ایلرم
جنت عدن اولدی نور دیده لمعانك یری

آثار منظومه ومنثوره‌سندن برقسمی (معکس خیال) عنوانیله طبع اولونمشدر .

فضولینك برمصراعنی تربیع ایده‌رك یازدیغی (صبح سعادت) عنوانلی نشیده‌سندن :

ایردی معراج شریفك تا حریم عزته　　طاقتی یتمزدی جبریلك بو رتبه رفعته
نزد پاك کبریاده باق شو مقبولیته　　خاکه ایندی کوکدن استقبال ایچون قرأرسکا

برنعتندن :

علو پایه که امی دیمکدر الك جلی اثبات
بشر تدریسه قدرتمی بولوردی ذاتکی هیهات
ینه قدرك قدر عالی تعلم ایتدیکك آیات
سنك استادك الله عظیم الشاندر بالذات
آنك چون خواجهٔ کون ومکانسك یا رسول الله

قادینلق عنوانلی منظومه‌سندن :

ایدرسه علم ایله اشعاره رغبت　　قدینلرجه اولور بر باشقه زینت
درایتدن آلیر نور ملاحت　　یورور بر انتظام اوزره معیشت
بچلمش جامه در نسوانه تحصیل　　ویرر حسن اداره حسنه قیمت
فقط یازمق کرك اخلاقه دائر　　قلم طوتمقلغه کیم اولسه قادر

منيف محمد پاشا « عينتابلى »

وزراى عثمانيه‌دن فاضل بر ذات اولوب (عينتاب) ليدر. تحصيل وتفيضى مسقط رأسيله ، شام ومصرده‌در . مؤخراً (برلين) دارالفنوننه كيده‌رك استكمال علوم وفنون ايله‌دى .

معارف وتجارت نظارتلريله ايران سفارتنده ايفاى حسن خدمت ايتدى . السنهٔ ثلثه‌دن ماعدا غرب لسانلرندنده فرانسزجه ، آلمانجه ، انكليزجه وروسجه‌يى مكمل صورتده تكلم وكتابت ايدردى. معمريندن بر ذاتدر . (١٣٢٨) تاريخنده اسكدار كويلرندن (ارن كوى) نده ارتحال ايده‌رك (صحراى جديد) قبرستاننه دفن ايدلدى .

آثار مطبوعه‌سى :

(١) دستان آل عثمانى، (٢) تلخيص حكمت حقوق، (٣) مدخل علم حقوق، (٤) علم ثروت . (٥) حكمت حقوق [مكتب حقوق درسلرندن متشكلدر] .

آثار غير مطبوعه‌سى :

(١) ادبيات (يدى كوچوك جلد اوزرينه مرتبدر.) ، (٢) علم اخلاق، (٣) علم روح، (٤) بلاغت تركيه، (٥) تركجه منطق، (٦) عربى كلام كبار. (٧) مجموعهٔ اشعارم، (٨) منطق درسلرى ، (٩) فارسى اصطلاحات ، (١٠) مشتقات تركيه ، (١١) فؤاد وعالى پاشالرله كامل بكك سوزلرى . (١٢) ملاحظات حكميه ، (١٣) محاورات حكميه ، (١٤) اشتقاق لغت عثمانى ، (١٥) ايران خاطراتى ، (١٦) ابن بطوطه سياحتنامه‌سندن مستخرج تركجه برقسم ، (١٧) تركى ، عربى ، فارسى لسانلرنده موجود لغات يونانيه ، (١٨) اصطلاحات تركيه ، (١٩) انكلتره تاريخى: نهايتندن نقصان اولوب خط دستيله محرر نسخه‌سى ملت كتبخانه‌سنده‌در. (٢٠) مقامات حريريدن يكرمنجى مقامهٔ فاروقيه‌نك ترجمه‌سى ، (٢١) بلاغت فعل ياخود بلاغت جسمانيه ، (٢٢) اوروپا سياحتى اثناسنده استانبوله يازيلان بعض تحريرات .

تركيب بندى :

مكتب كه فيض بخشيدر ابناى امتك — مكتب كه خجله كاهيدر ابكار فكرتك
مكتب كه مهد رفعتيدر هر جماعتك — مكتب كه قصر شوكتيدر ملك وملتك
مكتب كه رحله‌كاهيدر آيات نصرتك — مكتب كه الك مهميدر اسباب ثروتك
مكتب كه سايه صالديغى يردر حقيقتك — مكتب كه جلوه كاهيدر اسرار خلقتك

سرمايهٔ سعادتيدر دين ودولتك
بو مدعا مسلميدر شرع وحكمتك

مكتب دیوب كچمه كه قدسیدر اول مقام ‌ ‌ سكاننه مؤسسنه ایله احترام
بیت الشرف سزادر اكا اولسه ایدی نام ‌ ‌ ناقص كلانلر آنده اولور لاجرم تمام
لایق دكلمی دینسه آكا قبلهٔ انام ‌ ‌ مقصود ایسه اكر سكا بر كعبهٔ مرام
اول جانب مباركه وقتیله ایت خرام ‌ ‌ كسب كماله صبح ومسا ایله اهتمام

اما مزاج عصره موافق ده اولملی
هم احتیاج خلقه مطابق ده اولملی

معموره‌لرده برنیچه عالی بنا اولور ‌ ‌ داخللری مزین اولور دلكشا اولور
سكانی علم و معرفته آشنا اولور ‌ ‌ هم سعی واستقامت ایله اغنیا اولور
امن ورفاه شامل بای وكدا اولور ‌ ‌ هرشی‌ده انتظام اثری رونما اولور
كوزلری ضیای حكمت ایله روشنا اولور ‌ ‌ دیللر همیشه مصدر شكر وثنا اولور

مكتب دكل‌ده یانه‌در اسبابی بونلرك
قابلمی اهل جهل اوله اربابی بونلرك

آچ دیدهٔ بصیرتی آفاقه قیل نظر ‌ ‌ بردر زمانمزده عجایبله سر بسر
هم نوعمز بو نسخهٔ كبری اولان بشر ‌ ‌ شمشك كبی بر آفتی امرینه رام ایدر
سیر سریع ایله جولانكاهی بحر وبر ‌ ‌ جو هوایه چیقمه‌ده شاهین تیز پر
بحر محیط قعرینه‌ده قورقوسز اینر ‌ ‌ یارب دها نه‌لر یاپه‌جقدر دها نه‌لر

مكتب دكلمی منشئی هپ بوبدایعك
اهل كماله ایشته مكافاتی صانعك

ایسترمی سن كه ایلیه‌سن بورجكی ادا ‌ ‌ بورجك نه‌در سنك انی كل اوكرن ابتدا
اول جناب حقه اولوالامره ثانیا ‌ ‌ ایت صدق ایله اطاعت واخلاص ایله دعا
برده چالش كه بزده اولان مختلف قوی ‌ ‌ دائم ایده مراتب اعلایه ارتقا
ایتمز ایسه‌ك بوكا كركی كبی اعتنا ‌ ‌ صدق وخلوص وسعیك اولور جملةً هبا

برچوق دها وظائفی وار نوع آدمك
مكتبده اوكره دیرسكا استاد اكرمك

سن صانمه كیم بوسوزلری حاشا فسانه‌در ‌ ‌ یا مقتضای داعیهٔ شاعرانه‌در
یاخود كه جر منفعته بر بهانه‌در ‌ ‌ دیرسه‌ك اكر كه بویله دكلدرده یانه‌در
اخلاص وصدق وحب وطندن نشانه‌در ‌ ‌ تسلیم كردهٔ عقلای زمانه‌در
خلقك یازیق كه رغبتی نام ونشانه‌در ‌ ‌ بیلمز جهانده مایهٔ عز و علانه‌در

مكتب بیوك خزینه‌سیدر جمله نعمتك
مفتاحی سعی و دقتی اهل ذكاوتك

لایق دکلی روح الامین اولسه کاتبی کرو بیان عرش برین اولسه حاجبی
شاهنشهان روی زمین ده مراقبی عمری فزون اوله که بوملکك ده صاحبی
تقدیر ایدر علو مقام مکاتبی مصروفدر همیشه بوکا فکر ثاقبی
مشهور هم مسلم آنك رأی صائبی ممدوحدر صفاتی کزیده مناقبی
یاربی حشره دك اوله تختنده برقرار
وارایسه دشمنی اوله مقهور وتار ومار

مختار افندی «کریدی احمد مختار افندی»

فضلا و ارباب قلمدن بر ذات اولوب (کرید) ك (خانیه) شهرنده تولد ایله‌دی . اکمال تحصیلدن صوکره (باب سرعسکری ـ حربیه نظارتی) دائره‌سنه انتساب ایله مدت مدیده مکتوبیٔ سرعسکری مأموزیتنده و اواخر عمرنده بر سنه‌یی متجاوز (شیخ الحرم نبوی) خدمت مبجله‌سنده ایفای خدمت ایله‌دی . (۱۳۲۸) سنه‌سنده خسته اوله‌رق استانبوله کلدیکنی متعاقب ارتحال ایله‌یوب (ملاکورانی) جامع شریفی حظیره‌سنه دفن ایدلدی . آثاری حکمیات اسلامیه نقطهٔ نظرندن حائز اهمیتدر .

آثارمطبوعه‌سی: (استمداد) ، (آداب المزید)،(مرآت الشهود لسید الموجود)؛(معارج سبعه) ، (انتباه قلب) ، (سراج الوهاج فی لیلة المعراج) ، (محاسن اخلاق) ، (مجال فکرت) در. حضرت (شیخ اکبرك) ك ادق آثارندن (شجون المسجون) ایله (مواقع النجوم) نی ده ترجمه ایتمش سه‌ده طبعنه موفق اوله‌مامشدر . ترجمهٔ حالی مشایخ فصلنده مذکور اولان (بابانعمة الله) حضرتلرینك تفسیرینك طبعنه همت ودلالت ایله‌مشدر . السنهٔ ثلثه ادبیاتنه و بتخصیص لسان عربی دقایقنه واقف اولمغله برابر لسان تصوفه‌ده عارف ایدی . اشعاری حکیمانه وعارفانه‌در . (شیخ اکبر محی الدین) حضرتلرینك آثارینی غدای روح ایله‌مشدی .

ابیاتندن :

خاطر شکن نفس وهوا اولمغه سعی ایت
خاطر شکنی اولمه صاقین کیمسه‌نك اما

لاجرم روشن نکاه پرتو تحقیق اولور
مؤمن الغیب (هو الرحمن) صاحبدلان

مظهر بك

مظهر بك وقوف علمی ولسانیسنی وسعت ذکا وعذوبت بیانی سایه‌سنده پك ایی تصرف ایدن کنج ارباب دانشمزدن برذات ایدی. مرحوم (امرالله افندی) طرفندن دفعهٔ ثانیه اولارق، برچوق اصحاب کمالك اشتراك همتیله ، میدانه کتیریلمکه تشبث ایدیلن ومع التأسف برنجی جلدینی متعاقب تعطیله اوغرایان « محیط المعارف » سرمحررلکنه انتخاب ایدیلمش اولماسی مرحوم مظهر بکك قدرت عرفان و چالاکیٔ اذعاننه شاهد عادل در . آثار مطبوعه‌سی ایچنده کرك (مصباح الفلاح) نده ، کرك (زبدهٔ علم اخلاق) نده کوستردیکی ترتیب و مطبوعیت ، احاطه ووحدت همان امثالسزدر . کنج دینه‌جك برسنده وفاتی ضیاع عظیمدر . (حرار) شهبندری اولوب ، استانبوله متوجهاً حرکتنده تام واپوره بینه‌جکی برصیره‌ده (١٣٢٨) سنهٔ هجریه‌سنده وفات ایتمش و (جیبوتی) ده ودیعهٔ خاك غفران قیلنمشدر . حبشستانده کرك محافل حکومتجه کرك یرلی اهالی وبالخاصه مسلمانلرجه مظهر حرمت وتبجیل اولماسی اداره واخلاق ، سیاست و معامله اعتباریله‌ده پك قیمتلی بروجود اولدیغنه دلالت ایدر . یوکسك بر معلم ومربی قدرت و صلاحیتی‌ده حائز ایدی .

مرحومك مطبوع آثاری :

(١) عملی ونظری مختصر هندسه .
(٢) کوچوك جوغرافیا .
(٣) علم حساب .
(٤) قرائت اخلاقیه .
(٥) کوچوك عثمانلی صرفی .
(٦) قره سیاحت .
(٧) قطعه سیاحت .
(٨) مصباح الفلاح (مفصل علم حال) برنجی جلد .
(٩) زبدهٔ علم اخلاق (برنجی جلد) .

غیر مطبوع آثاری :

(١) مصباح الفلاح (ایکنجی جلد) .
(٢) زبدهٔ علم اخلاق (ایکنجی جلد) .
(٣) مرآت الهدایه (ایکی جلد) .
(٤) حکمت اسلامیه .
(٥) احکام شرعیه‌نك طبه تطبیقی .
(٦) اصول انشا .
(٧) فن صحیفه‌لری .

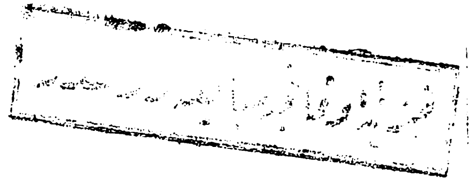
مصطفی پاشا « دینی بوتونده مصطفی حلمی پاشا — قیصریلی »

ادبای عسکریه‌دن برذات اولوب (قیصری) نك (طاولسون) قریه‌سنده (آتش حافظ

زاده) احفادندندر . (١٢٨٠) تاریخنده مکتب حربیه‌دن نشأتندن صوکره محارباتده بعده اعدادیٔ عسکری کتابت معلملکنده داها صوکره‌لری‌ده حربیه نظارتنده ایفای وظائف ایله‌دی . (١٣٣٣) ده متقاعداً ارتحال ایتدی. (اسکدار) ده (قره‌جه احمد) مزارستاننده عائله‌سی قبرستاننه دفن ایلدی . (١٢٩٢) ده مکتب حربیه مطبعه‌سنده طبع اولونمش (دستورالمجاهدین) اسمنده استفاده‌لی براثری ودیندارانه بعض منظومه‌لری واردر.

برنعت شریفندن :

شهنشاه لعمرك تخت نشین ملك ارسلناك
حبیب حضرت مولا مطاع خطهٔ لولاك
سورن یوز آستان پاکنه هیچ فیض بولمازمی
آنکچون عرشه نسبتله کریدر قیمت افلاك

ن

نسیمی « سید عمر عماد الدین » [١]

عاشقیندن وآثار شعریه‌سی اشعار ترکیه‌یه رونق ویرن قدمای شعرادن اولوب مشهور دیوان مطبوعندن باشقا برده غیر مطبوع فارسی دیوانی واردر . مطبوع دیوانی نقصاندر . نسخهٔ تامه‌سی (کتبخانهٔ عمومی) ده موجوددر. (٩٠٩) تاریخنده (سلطان احمد هروی) خطیله نفیس خط تعلیقله محرر بر نسخه‌سی ده (آیاصوفیه) کتبخانه سنده‌در . بو نسخه‌ده فارسی اشعارینك اکثری‌ده مندرجدر . خط دستیله محرر اولان ترکی دیوانننك (ارضروم) ده (جنت زاده) کتبخانه‌سنده محفوظ اولدیغی مرویدر . مشربی شطحیات صوفیانه‌یه مائل اولدیغی ایچون بعض کلمات پرده بیرونانه‌سندن دولایی (٨٢٠) تاریخنده (حلب) ده بردار ایدلدیکی متواتردر . باخصوص اشعار فارسیه‌سندن مسلك حروف صاحبی [٢] (فضل الله حروفی) [٣] دن

[١] ترکانی جنس وآمدی دیاردر (عاشق چلبی) .

[٢] حضرت (شیخ اکبر) ك (فتوحات مکیه) و سائرده بسط و بحث بیوردیغی (حروفات عالیات) بو حروفدن باشقا اولوب اسمی کبی عالی وجامع اولدیغی واقفلرینه معلومدر .

[٣] (مناقب الواصلین) ده (شاه نعمة الله ولی) طریقتندن اولدیغی وفقط علم حروفه‌ده آشنا اولدیغی محرردر . (کنه الاخبار) ده دخی بوذات حقنده ایجه ایضاحات واردر .

مستخلف اولديغی آكلاشيلديغی ايچون حقنده بعض كونا قيل وقال اولونمش ايسه‌ده بر چوق عرفا ازجمله (شارح مثنوی صاری عبدالله افندی) (ثمرات الفؤاد) اسمنده‌كی اثرنده عشق وعرفانلرينه شاهددر . (خداوندكار) غازی دورنده بروسه‌يه‌قدر كلديكی منقولدر . (نصيبين) لی اولديغی يازمه بر ديوان ظهرنده كورولدی .

ابيات عاشقانه‌سندن :

منصور كبی جوشه كلير سويلر اناالحق
هر عاشق صادقكه بو ميخانه‌يه اوغرار

فارسی ديوانندن :

طالب توحيدرا بايد قدم برلازدن   بعد زان در عالم وحدت دم الا زدن
رنك وبوبی ازحقيقت ازبدست آوردهٔ   چون كل صدبرك بايد خيمه برصحرا زدن
ای «نسيمی» با مقلد سرحق ضايع مكن   از تجلی دم چه حاصل پيش نابينا زدن

(منصور اناالحق سويلدی ، حقدر سوزی حق سويلدی) ديمش اولديغی كبی بروجه آتی جواب منظومی‌ده كنديسنه نصيحت ايدن برادری (خندان) ه كوندرديكی مرويدر .

دريای محيط جوشه كلدی   كون ايله مكان خروشه كلدی
سر ازل اولدی آشكارا   عاشق نيجه ايله‌سون مدارا
بركوك آره‌سی حق اولدی مطلق   سويلر دف وچنك هپ انا الحق

فارسی ترجيع بندی مطلعندن :

ما مظهر ذات كبريايم   ما جام جم جهان نمايم
ای تشنه بيا كه در حقيقت   ما آب حيات جانفزايم
ای در غلط ازره دوبينی   ايا توكجا و ما كجايم
معلوم شودكه غير حق نيست   از چهره نقاب اكر كشايم
مارا عدم و فنا نباشد   زان روی كه عالم بقايم
ای طالب صورت خدا   چون بكذری ازدوبی خدايم
شاهنشه اعظمم اكرچه   در كشور نيستی كدايم
زلفت چو دليل ماست امروز   در سايهٔ دولت همايم
ظاهر شود آفتاب وحدت   از مشرق غيب اكر برآيم
در عالم بی چرا و بی چون   بيچون وچكونه چرايم
ای خواجه اكر توشمس دينی   از روی حقيقت آنچه مايم

ای ساقیٔ روحپرور ما　لعل تو شراب کوثر ما
رخسار تو آفتاب عالم　کفتار تو شهد وشکر ما
سودای دراز کنت کنزا　زلف تو نهاد در سر ما
فردوس نعیم جاودان نیست　بی وصل رخ تودر خورما
در ظلمت آفرینش آمد　خورشید رخ تو رهبر ما
اندیشه نیست هیچ صورت　جز روی تو در برابر ما
کی دل بر ما قرار کیرد　تا هست رخ تو دلبر ما
دربحر محیط عشقت ای جان　پرورده شدست کوهر ما
ازمهر توشد چو قلب مازر　شایستهٔ سکه شدی زرما
ای مصحف بخت وفال دولت　مسعود شد ازتو اختر ما
ای جوهر ماز روی معنی　نشناختهٔ تو جوهر ما

یارك جفاسی جمله وفادر جفا دکل　یاری جفا قیلور دیین اهل وفا دکل
اول کیمسه نك قبله سی ای جان سن اولمادك　ایراغه دوشدی کعبه دن اهل صفا دکل
عشقك اکرچه آدینی عاقل بلا قومش　نعم البلادر اهلنه بئس البلا دکل

نظامیٔ قونوی

(فاتح سلطان محمد) دورنده یتیشن شعرانك سرفرازلرندندر . کنج ایکن وفاتی تکمیلنه مانع اولدی . تذاکر و تراجم احوال کتابلریمزده حضرت پادشاهك دعوت همایونلرینه اتباعاً استانبوله کلمکده ایکن اثنای راهده ترك عالم فنا قیلدیغی محرر سه‌ده تذکرهٔ (سهی) ده (قره‌مانلی) اولدیغی وبرای تحصیل ایراندن عودتندن صوکره (قونیه) یه کله‌رك وفات ایتدیکی محرردر . اشعار ترکیه‌سندن ماعدا عربی وفارسی شعرلری واردر . (خواجه حافظ شیرازی) نك اکثر غزلیاتنی تخمیس ایله مشدرکه اشعار فارسیه‌ده‌کی قوتنه دلیلدر .

اشعارندن :

قیلمه‌دن سیل فنا عمر دیارینی خراب　خذ من العیش نصیباً ومن العمر نصاب

ای «نظامی» وصله شاد اولمه و هجرانه ملول　کائناتك حالی چونکیم انقلاب اوستنده‌در

حبس تندن دلی قورتار نه روادرکه اولا　مرغ لاهوتی اسیر قفس ناسوتی

نجاتی بك «ادرنه‌وی»

اصل اسمنك (نوح) ویا (عیسی) اولمه‌سنده اختلاف وارسه‌ده (عیسی) اولمه‌سی اقوادر . (ادرنه) ده تولد ایتدیکنی وبدایت اشتهاری (قسطمونی) ده اولدیغنی (ریاضی) تصریح ایدییور. عثمانلی شعرینك مؤسسلرندن عداولونور . (احمدپاشا) یه خیرالخلف (باقی) یه سلف اولمشدر. دیوانی ، شعر قدیم عثمانی ایچون بر نمونه اولوب بعض ابیاتی شمدی دخی بکنیله‌جك مضامینی حاویدر . غیر مطبوع دیواننده باشقا (لیلی ومجنون) منظومه‌سی اولدیغی کبی برده (کیمیای سعادت) ترجمه‌سی اولدیغی مرویدر . فاتح زماننه یتیشمش ، مشارالیه نامنه برقاچ قصیده تنظیم ایتمشدر . وفاتی (کیتدی نجاتی آه) ترکیبنك دلالت ایتدیکی (٩١٤) تاریخی اولوب استانبولده وفادن زیرکه کیدن یولده (خضر بك) مرحومك مدفون بولوندیغی مسجد مقبره‌سنده مدفون اولدیغی (عبدالله ایوبی)نك مجموعهٔ وفیاتنده مندرجدر . شاکردخاصی صاحب تذکره (سهی بك) استادی ایچون خانه‌سی اتصالنده بر تربه برده سبیل یاپدیرمشدی . حیفا که اسلاف و آثار اسلاف حقنده بعضاً روا کوردیکمز حرمتسزلك وقیدسزلق اثری اوله‌رق هر ایکی بنادن‌ده نام و نشان قالمامشدر . اشعارده ایراد مثل اولا بونده کورولمشدر . بو جهتله مولانا ادریس بتلیسی (هشت بهشت) ده (خسرو شعراء روم) عنوانیله یادایدییور. (مناظرهٔ کل وخسرو) اسمنده برمثنویسی اولدیغی (تذکرهٔ سهی) ده محرردر . (کل وصبا) و (مهر وماه) نامنده ایکی اثر منظومی‌ده اولدیغی مرویدر . اشعارندن برخیلیسی (عطا) تاریخنك بشنجی جلدنده مندرجدر .

ابیاتندن :

شول که عشق آتشینك شمعنه پروانه کچر . شمع وش عمری آنك یانه کلیر یانه کچر

نیلسون کلزاری عاشق اولمینجه کلعذار بوستان جنته صورت ویرن دیوار ایمش

مصارعندن :

زهی دولت زهی نور علی نور

کیمسه‌نك حدی دکل تقدیری تغییر ایلمك

آیاغی یرمی باصار زلفنه بر دار اولانك

اوکسوز اوغلان کوبکن کندی کسر

جوره مائل اولمسون یاری الهی کیمسه‌نك

نورالدین افندی

برمقدمه اون مجلس بر خاتمه اوزره مرتب ، منظوم (مقتل حسین) صاحبی عاشق او
رسول برذاتدر . اثرینك نهایتنده هرسك زاده احمد پاشانك (قره مرسل) یاقیننده (دیل)
محلده بنا ایتدیکی جامع شریفك امام وخطیبی اولدیغی وحجه کیدرکن قورصانلر طرفندن اسر
ایدیله رك (رادوس) آداسنده ایکی سنه درت آی قلعه بند اولارق قالدیغی و (لارنده)
(جمال) اسمنده برذات عالیدن اخذ طریقت ایله دیکنی صافیانه برلسانله حکایه ایدییور. بو
(۱۲۸۵) تاریخنده طاش باصمه سی اولمق اوزره (وقعهٔ کربلا) اسمیله طبع اولونمش سه
اسمنك (مقتل حسین) اولدیغی برقاچ یرنده مصرحدر . مطالعندن :

حمد ثابت دیر سکا ای پادشاه دو جهان　　حمد ایده‌ریز آشکار و هم نهان
حمده لایق عالی ذاتکدر سنك　　مدح اولان هم پاك صفاتکدر سنك
یوغیکن بو عالمی وار ایله‌دك　　قدرتن بونلرده اظهار ایله‌دك
کلی موجوداته مقصودین ویرن　　جمله کیزلیلری ایشیدوب کورن
ظاهر و باطن و آخر هم ازل　　حی و قادرسك قدیم ولم یزل
عرش و کرسی آی و کون چرخ فلك　　وحش وطیر و انس وجن حور وملك
طاغ و دریا هم نبات آغاج طاش　　داخی یریوزنده اولان قورو یاش
جمله اشیا هم مسبحدر سکا　　هر بریسی حمد ایدر دائم سکا

نظمی محمد بك « ادرنوی »

صنایع شعریه‌یه واقف مقتدر برشاعر اولوب (ادرنه) لیدر . (سلطان سلیمان قانونی
زماننده‌احکام کاتبلرندن‌ایدی . صوکره زمرهٔ سپاهیانه ادخال‌ایدلدی. برنسخه‌سی(نورعثمانی)د
موجود اولان (مجمع‌النظائر) اسمنده‌کی اثر کبیرنده (۹۳۰) تاریخنه قدر کچن شعراءعثمانیه‌نك
نظائری وبونلره سویله‌دیکی نظیره‌لری مندرجدر . بواثرینی خاکپای شاهانه‌یه تقدیم ایده‌ر
عواطف سنیه‌یه مظهر اولدی . بواثرندن باشقا آثار شعریه‌سی‌ده واردر . (وحیدتبریزی) نك
رسالهٔ عروضنده اولان بحورك‌هر برنده (الف) قافیه‌سنده برر غزل ایراد ایده‌رك کندیسی‌د
برچوق بحر اختراع ایتمشدر . (۹۵۵) تاریخنده وفات ایتدی .

نهالی ابراهیم چلبی « ادرنه‌وی »

شاعر (عبدی) نك شاگرد خاصی اولوب (ادرنه) لیدر . سپاهی زمره‌سندن ایکن ترك مسلکله کوشهٔ قناعتی اختیار ایله‌دی . (١٠٠٠) تاریخنده (ادرنه) ده وفات ایتدی.
ابیاتندن :

بیدار اولانه دولت دیدار اولور نصیب
آچسون کوزینی عاشق‌اولان غفلت‌ایتمسون

نثاری « سیروزی »

زمرهٔ قضاتدن والسنهٔ ثلثه‌ده انشادنظمه مقتدرشعرادن اولوب (سیروز) لیدر . دوقوزنجی عصر هجری شعراسندندر . (حافظ‌شیرازی) دیوانه نظیره یازدیغی (کلشن‌شعرا) ده محرردر.

نوعی یحیی افندی « معلقره‌وی »

عصرینك علامه و رئیس‌الشعراسی عداولونور . ذوفنون ، فاضل ، حکیم برذات اولوب (معلقره) لیدر . شهزادکان تدریسیله امرار ایام ایله‌مشدر . ترجمهٔ حاللری مشایخ فصلنده مذکور اولان (سرخوش بالی) و (قورت) افندیلردن اخذ ایله‌مشدر . اکثریتله اشعاری متصوفانه وحکیمانه‌در . شاعرلکجه (باقی) ایله هم مسلکدر . فقط آنکله هم عیار اولاماز . ارتحالی (یرك جنات‌اوله نوعی افندی) ، (جنان کلزارینی جای‌ایتدی نوعی) مصراعلرینك و (تمت‌النوعی) ترکیبنك ناطق اولدیغی (١٠٠٧) تاریخنده قبری استانبولده (شیخ وفا) جامع شریفی حظیره‌سنده‌در . مؤلفات مشهوره‌سی (سلطان مراد ثالث) ك امریله یازمش اولدیغی مقدمه‌سندن آکلاشیلان تورکجه (فصوص الحکم شرحی) [١] ایله (حاشیهٔ اوائل مواقف) ، (شرح رسالهٔ قدسیه لمولانا فناری) ، (محصل‌الکلام فی‌علم‌الکلام) ، (تهافت فلاسفه وهیاکل نور حاشیه‌لری) ، (نوای عشاق) ، (رسالهٔ کلام نفسی) ، (رسالهٔ علمیه) ، (ترجمهٔ عقائد) ، (رسالهٔ منطق) ، (شرح دوبیت مثنوی) ، (کوهر راز) ، (سورهٔ ملك تفسیری) ، (رساله

[١] تاریخ تألیفی (آخرالکلام) ، اسمی (کشف‌الحجاب) در .

فی علم المناظره) ، (خواجهٔ جهانك منشأتنك ترجمه‌سی) ، (نتایج الفنون) [١] ، (منظومهٔ حسب حال) ، (مناظرهٔ طوطی بازاغ) وسائره اولوب همان جمله‌سی غیرمطبوعدر. دیوانی مرتب ایسه‌ده نسخه‌سی نادردر. برنسخه‌سی (حمیدیه) کتبخانه‌سنده واردر . (کتبخانهٔ عمومی) ده (رضا پاشا) کتابلری آراسنده برده مفصل تورکجه (ایساغوجی شرحی) موجوددر . آیاصوفیه کتبخانه‌سنده خط دستیله محرر (فضائل الوزراء و خصائل الامراء) اسمنده تورکجه اوفاق براثری‌ده واردر .

برغزلندن :

محبتدن غرض صانماکه قیس و وامق اولمقدر — هنر بر حالت ایله وصل یاره لایق اولمقدر
تمام اولدی کوزللك صانمه شیرین ایله لیلاده — نیجه لیلا بولنور ارلك اما عاشق اولمقدر
چکوب منصوری داره ایتدیلر خاکسترین برباد — هنر اقران ایچنده هرجهتدن فائق اولمقدر
بیلنمز دردی چوقدر مبتلای محنت عشقك — شفاساز اولمه‌ده حکمت طبیبم حاذق اولمقدر
بزه « نوعی » کرکمز زمرهٔ قالك مقالاتی — غرض شعری کشینك حسب حالن ناطق اولمقدر

برغزلندن :

جام صفا کرکمز دنیای دون الندن — مردانه‌لر شکاری آلماز زبون الندن
دل صفحه‌سینه باقدم اطرافی جمله مشروح — بیلدم بو نسخه چیقمش بر ذوفنون الندن
فرهاد یوز چویردی طاغلرده آه ایدرکن — یوقسه دکلدی عاجز بر بی ستون الندن

ابیاتندن :

زاهده محراب مسجد عارفه ابروی یار — جلوه کردر پرتو نور خدا هر کوشه‌دن

پنجهٔ شیر اولسه پنجه‌ك آنی ایلرلر شکست — بو مثل مشهوردر دست بربالای دست

بو ساده نظمی اهل صنایع بکنمه‌سه — « نوعی » نه غم بزم سوزومز عاشقانه‌در

«نوعیا» لازم دکل اولمق فلان ابن فلان — معرفت کسب ایله تك برآدم اول آدم کبی

ابیات فارسیه‌سندن :

بهار عالم حسنش دل وجان تازه میدارد — برنك اصحاب صورترا ببو ارباب معنی را

---

[١] تاریخ ، حکمت ، سیاست ، هیئت ، کلام ، اصول ، خلاف ، تفسیر ، تصوف ، تعبیررؤیا ، رفس و افسون ، طب ، فلاحت ، توحید ، نحو ، صرف ، شعر ، لغت ، خط ، فقه کبی فنلردن باحث ترکی‌العباره موجب استفاده براثردر .

مصارعندن :

فرق ایلەمەین جوهری صراف دکلدر

عادت بودر آخرده کلیر بزمه اکابر

کوکلدندر شکایت کیمسەدن فریادمز یوقدر

بر وجهه ناظرز کورەلم حق نه کوستر

بنـدۀ مقبولی مولاسی آزاد ایلمز

مست عشقم شویله کیم رفتار کوج کفتار کوج

بونک کیفیتی تعریف اولنماز ذوقه دائردر

(منظومۀ کوهر راز) مطلعندن :

ایدەلم وار ایکن مجال مقال   حمد معبود بی شـبه و مثال
فائض جویبـار کلشن جود   باسط ظل شاخسار وجود
نقش پرداز لوح انسـانی   خواجۀ مکتب سـخندانی
منشیٔ نقطه و حروف وکلام   خالق نطق ولفظ وصورت پیام
ذاتینک جلوەکاهی ستر عما   آکا ایرمز عقول نابینا
خاك ایچنده جماد آکا حامد   برلیکنه دوکون ایکی شـاهد

نهاری زاده « برزرینی »

علماء شعرادن اولوب اسمی « عبدالمؤمن » مسقط رأسی « برزرین » در . شهنامه بحرنده ترکی‌العباره اوچ بیك بیتلی (ساقی نامه) سیله (ارکان خمس منظومەسی) و (آداب‌مسعودی) یه حاشیەسی واردر . اونجی قرن هجری رجالندن (نهاری) مخلصلی پدری‌ده شعرادندر .
(تذکرةالشعرا) مؤلفی قینالی زاده (حسن چلبی) صاحب ترجمەنك فکر ضعفیله معلول اولدیغنی نقل ایدییورسەده شایان تأملدر . مسلکی اولان طریق تدریسی ترك ایدەرك اختیار عزلت ایلەدی . پریشان صورت اولدی .

نیکساری محمد چلبی

شعرای قضاتدن ، فاضل ، نکته‌دان بر ذاتدر . برمدت مسلك قضاده طولاشدقدن صوكره (١٠٢٥) ده استانبولده وفات ایده‌رك ادرنه قپوسی خارجنه دفن ایدلدی . (تفسیر بیضاوی) یه وبعض كتب علمیه‌یه تعلیقاتی ایله مرتب دیوانی واردر .

ابیاتندن :

جلا ویر قلبكه آیینهٔ عالم نما ایله
ندر آیینه بلكه مظهر سر خدا ایله
سرشك چشمی نقد آنقدایدوب بازار عشق ایله
متاع وصل ایله دنیا دكش بیع وفا ایله

نرکسی محمد افندی « بوسنوی »

تصنع وتكلفله یازی یازان اسكی عثمانلی منشیلرینك یكانه‌لرندندر . پدری اولان (نركسی احمد افندی) بوسنه نیابتنده ایكن بوسنه‌ده دنیایه كلمشدر . عصرنده سرعت كتابتله مشهور تعلیق نویسلردن ایدی. اكمال تحصیلدن صوكره نیابتله برخیلی سیاحت ایله‌دی. (ككبوزه)ده آتدن دوشه‌رك (آه بیك قرق‌درتده كوچدی نركسی) مصراعی وجهله وفات ایتدی [١] . اشهر آثاری نامنه مضاف منثور، مطبوع (خمسه) درکه مع التأسف معنانك لفظه فدا ایدلدیكی آثار ایچون نمونه اوله‌بیلور . (نهالستان) ، (اكسیر سعادت) ، (مشاق العشاق) ، (قانون الرشاد) ، (غزوات مسلمه) اسملریله بش فصلدن عبارتدر . برده منشأتی واردر . امام (غزالی)نك (كیمیای سعادت) ندن برفصلنی ترجمه ایده‌رك (اكسیر دولت) تسمیه ایتمشدر . بو اثر اخیراً طبع اولونمشدركه علم اخلاق، معلملریچون فائده بخش آثاردندر . برده (بنالوقه) حاكمی ایكن (بودین) والیسی (مرتضی پاشا) نك ترجمهٔ حالنه دائر بش وصف اوزره

[١] (خط وخطاطان) ده اوبده (شكر پاره) تربه‌سی قربنده مدفون اولدیغی محرر اولدیغی كبی (ریاضی) تذكره‌سنده دخی استانبولده وفات ایتدیكی محرردر . (شیخی) ایله (اسلاف) و سائره كبی آثارده ایسه (ككبوزه) ده مدفون اولدیغی مذكوردر . (آیوانسرایی) وفیاتنده‌نه ككبوزه‌ده مصطفی پاشا جامع شریفی پیشكاهنده‌كی مزارستانده مدفون اولدیغی بیان ایدیلیور . تحریات عاجزانه‌مه رغماً سنك مزاری كوروله‌مه‌دی .

(الوصف الكامل فی احوال الوزير العادل) اسمیله براثر یازمشدرکه خط دستیله محرر نسخه‌سی (اندرون همایون) ده (روان کوشکی) نده‌در.

حکیمانه ابیاتندن:

نه معنیلر نه سوزلر مندرجدر صفحهٔ دلده
اکرچه صورت ظاهرده خاموشم کتاب آسا

بدره دکل نکاهی جهانك هلاله‌در
نقصه دکل نظرلری صانمه کماله‌در

نفعی عمر افندی «ارضرومی»

زینت خیال، شدت افاده، آهنك سلاست کبی لوازم ادبیه‌نك کافه‌سنی ذاتنده جمع ایتمش باخصوص انشاد قصائدده یکانه برشاعر آتش زبان ایدی. (نفعی) مخلصی، شاعر ومورخ مشهور (عالی افندی) نك ارضروم دفتردارلغنده بولوندیغی زمان افندیٔ موماالیه طرفندن تلقیب ایدلمشدر. (مخترع نظم بدیع الاثر، ناظم اسرار الهی عمر) بیتی مرحومك مهرنده منقوش ایمش. مشهور ومطبوع دیوانندن باشقا فارسی العباره غیرمطبوع دیکر بردیوان بلیغی ایله (سهام قضا) [۱] اسمنده‌کی قسماً غیرمطبوع اثری دخی اقتدار شاعرانه‌سنه دال ایسه‌ده صوك اثری مع التأسف هجویاتله مالی کبیدر. خراج محاسبه‌جیسی ایکن معاصری وزرادن (بایرام پاشا) یی هجوندن دولایی اجل قضایه اوغرادی. مولداً (حسن قلعه) لی اولوب وفاتی (آه کیم قیدی فلك نفعی کبی استاده)، (کشت تاریخ قتل شد نفعی) مصراعلرینك دلالتی اولان (۱۰٤٤) تاریخنده‌در [۲]. نفعی حقیقةً وزن و قافیه‌یه توفیق فکر ایتمه‌رك وزن و قافیه‌یی فکرینه خدمتکار ایدن نوادر شعرادندر. هردرلو ضروریات ادبیه ایچنده آهنك و سلامتی کمال متانتله محافظه ایتمشدر.

نعیمانك روایتی وجهله بعد الاختناق جسدی دریایه القا ایدلمشدر. باب عالینك سرکه‌جی یولنده‌کی قاپی خارجنده نفعی‌یه نسبت اولونان قبر مؤخراً یاپیلدیغی ویاخود باشقاسنك اولدیغی آکلاشیلیور.

[۱] کوکدن نظیره ایندی سهام قضاسنه، نفعی دایله اوغرادی حقك بلاسنه.

[۲] نفعی مرحوم، خداداد اولان بو اقتدار شاعرانه‌سنی هجوکولق وساثره کبی بی‌لزوم وخلاف دأب اسلامیت منظومه‌لره صرف ایده‌جکنه منظوم تاریخ عثمانی تحریرینه همت ایده ایدی البته بر شهنامهٔ ثانی وجوده کتیره‌رك هم ادبیات عثمانیه‌یه هم تاریخ عثمانی‌یه دها بیوك خدمت ایتمش اولوردی فکرنده‌یز.

فارسی دیوانننك باش طرفندن بر مقداری، وقتیله نشر اولونان (خزینهٔ فنون) رسالهٔ موقوته‌سنده مندرجدر. (ابوالضیا توفیق بك) طرفندن یازیلان ترجمهٔ حالی کتابخانهٔ ابوالضیا میاننده طبع اولونمشدر.

سلطان عثمان ثانی وصفنده‌کی قصیده‌سندن:

آفرین ای روزکارك شهسوار صفدری، عرشه آص شمدنکیرو تیغ ثریا جوهری!
پارهٔ الماسدر، سنك فسانی نیلر اول، چرخه چکمه بردخی شمشیر والا کوهری!
سر فراز ایتدك لواء الحمد دین احمدی، دشمنه کوستردك الحق دستبرد حیدری.
تیغکه نوله یمین ایلرسه روح مرتضی؟ بر غزا ایتدك که خوشنود ایله‌دك پیغمبری!
بویله آغاز ایلسون شمدنکیرو القابکه، جامع نه قبهٔ کونك خطیب منبری!
آفتاب بحر و بر، صاحب قران شرق و غرب، شهسوار نامور، رایت کشای صفدری.
آسمان دولتك خورشید قدسی پرتوی، بزمکاه شوکتك جمشید خورشید افسری.
نقد وقت سلطنت، سرمایهٔ امن وامان، دستکیر دین ودولت، کام بخش سروری.
صفدر کشورکشا کیم جنکه چیقدقجه اولور، جبرئیل «انافتحنا» خوان تیغ و مغفری.
شهنشین نه‌رواق آسماندر مسندی، عید کاه هفت اقلیم جهاندر کشوری.
یازسه وصف نکهت خلقن ویرردی عالمه، کرد خاك پای خامه بوی مشك ازفری.
قدر خاك کوی اخلاقن بیلیردی روزکار، بربرینه ایلسه آغشته مشك و عنبری.
کامکارا! صفدرا! صاحب قران شاهنشها! ای سریر عدل ودادك داور دین پروری!
سحر ایدر دم مدحکه کلدکجه اما نیله‌یم ایلمش حق وصفکی قید تصوردن بری!

غزلیاتننك اك مشهوری بودر:

عارف اول اهل دل اول رند قلندر مشرب اول، نه مسلمان قوی نه ملحد بی مذهب اول
عقله مغرور اولمه افلاطون وقت اولسه‌ك اکر، بر ادیب کاملی کوردکده طفل مکتب اول
آفتاب عالم آرا کبی سور خاکه یوزوك، کوکبه باصدر جهانی همّ ینه بی کوکب اول
لا مکان اول هم محلنده یرك بکله ینه، کاه مهر عالم آرا کاه ماه نخشب اول
عاشق اول اما علایقدن بری ایت کوکلکی، نه خم کیسویه مفتون نه اسیر غبغب اول
خضره منت چکمه وار صکره دل نفعی کبی، اولا آب حیات فیضله لب بر لب اول

فارسی نعتندن:

ای فخر جهان آفرینش قربان توجان آفرینش
مقصود توبودی‌ودکر هیچ ازنام ونشان آفرینش

ابیاتندن :

باطل همیشه باطل وبیهوده‌در ولی
مشکل بودرکه صورت حقدن ظهور ایده

نائلی مصطفی افندی « قدیم ــ استانبولی »

اساتذهٔ شعرادن معدود اوله‌رق رقت حس ، نزاکت خیال ایله تمیز ایتمشدر . انتخاب مضامین ، تنقیح الفاظه رعایتی واردر . شهری الاصل اولوب (نائل جنت اوله نائلئ نادره فن) (نائل فردوس بادا نائلی الفاتحه) مصراعلرینك کوستردیکی (۱۰۷۷) تاریخنده استانبولده وفات ایله‌مشدر. قندقلیده‌کی (سنبلی درکاهی) حظیره‌سنده مدفون اولدیغی وفقط اخیراً یاپیلان توسیع طریق اثناسنده بك‌اوغلی قبرستاننه نقل ایدلدیکی موثوقاً مرویدر. مرتب دیوانی مطبوع و مشهوردر . پدری (پیری خلیفه) در . دیوانندن طریقت خلوتیه‌یه منتسب اولدیغی آکلاشیلمقده‌در . (ثابت‌ونظیم) افندیلرك استادیدر. مطبوع دیوانینك‌یازمه‌سنه نظراً ثلث درجه‌ده اولدیغی مدققین ادبادن (علی کمال بك) افندینك جملهٔ افاداتندندر [۱] .

ابیاتندن :

شخصك استعدادی لطف پیکرندن بللیدر
کیمیای قابلیت جوهرندن بللیدر .

خاموشئ ادب که کشایش پذیر اولور
بر غنچه‌در حدیقهٔ اخلاقدن قوپار

براقمه دامنك الدن محبتك که اوله
قولك تقربی مولاسنه ودادی قدر
قبول عکس ایدن آینهٔ تجلادن
جمال حقی کورور حسن اعتقادی قدر

(هرسکلی عارف حکمت بك) له (یکیشهرلی عونی بك) باشلیجه پیرولرندندر . مع‌مافیه بوذاتلرك اشعار متصوفانه‌لری نائلی‌یه نسبتله دها رنکین ومعنیداردر .

---

[۱] مسلك شاعرانه‌سی زمانمزادباسندن (مستجابی زاده عصمت بك) مرحوم طرفندن یازیلان مطبوع ترجمهٔ حالنده تقدیر وتوضیح ایدلمشدر .

تخمیس غزل بهائی :

هراس فتنه صالدك دهره ای بیداد نیلرسین قوپاردك یر یر آشوب قیامت زار نیلرسین
پریشانلقلر ایتدك نوبنو ایجاد نیلرسین طاغتدك خواب ناز یاری ای فریاد نیلرسین

ایدوب فتنه‌یله دنیایی خراب آباد نیلرسین

وجودك ایلمش حکمت شناس عالم بالا ارسطالیس عصر و نقد وقت بوعلی سینا
بنانك حل راز مشکلات نبض ایدوب حقا ایدرسك کرچه هر درده طبیبم بر دوا اما

جنون اهل عشق اولنجه مادر زاد نیلرسین

نهاندر بوی فتنه تار عنبر فام زلفکده نیجه صبح قیامت مختفیدر شام زلفکده
دماغ آشفته‌در جان آرزوی کام زلفکده دل مجروحمه رحم ایله قالسون دام زلفکده

شکسته بال اولان مرغی ایدوب آزاد نیلرسن

زمین نطع سیاستکاه دل سیف قضا مبرم زبان خاموش حیرت سینه سوزان دیده‌لر پرنم
هوای عشق شور افکن محبت غالب و محکم شهید تیغ عشق یاردر سر جملهٔ عالم

اوروب شمشیره دست ای غمزهٔ جلاد نیلرسین

بولوب پروازه رخصت روزکاره عشوه‌لر صاتدك پریشان ایتمکه جمعیت عشاقه جان آتدك
نه آل ایتدك‌سه ایتدك مرغ جانی دامه اوغراتدك واروب کیسوی زلف یاری بری برینه قاتدك

ینه بر فتنه تحریك ایلدك ای باد نیلرسین

نه‌ضورتکم چکرسك جان باغشلرسن مسیح آسا اولور حیران کارك موشکافان ید بیضا
بو صنعتده نه ارژنك و نه مانیدر سکا همتا کوزل تصویر ایدرسك خال وخط ودلبری اما

فسون و عشوه‌یه کلدکده ای بهزاد نیلرسین

اولورسك «نائلی» وش کوردیکك محبوبه افکنده متاع صبرکی تالان ایدر هر طفل نازنده
محبت غم فزا اسباب جمعیت پراکنده «بهایی» وش دکلسن قابل فیض صفاسنده

تکلف برطرف ای خاطر ناشاد نیلرسین

مصارعندن :

هوس جاه ایله جاهل متلاشی کورونور

کله‌سون اکسیك ترازوده متاعی کیمسه‌نك

اسرار حق بیلنمز ایمش قیل وقالدن

دوشمز طبیب مشفقه بیماردن گریز

ارباب عشقك الده دکلدر ارادتی

مرد راه اولمایانه زاد سفر ویرمزلر

ناظر بولنمه عیبنه عالمده کیمسه‌نك

بدخواه ناکسان بیله اولمه کریم ایسه‌ك

نشاطی احمد دده « ادرنه‌وی »

ادرنه‌دن نشأت ایدن فضلا و عرفای مولویه‌دن اولوب آلتمش سنه قدر ارشاد عاشقین وتدریس طالبین ایله مشغول اوله‌رق یوزه قریب شعرا خلقهٔ تدریسنده فیضیاب اولمشدرکه (نائلیٔ قدیم، فهیم، نظیم) بو میانه‌ده‌در . (نشاطی کتدی دورانك) ، (نشاطی کتمکیله ایلدی محزون احبابی) ، (نشاطی بزم فانیدن چکلدی بزم فردوسه) مصراعلرینك دلالتی اولان (۱۰۸۵) تاریخنده ادرنه‌ده ارتحال ایتدی . (مولویخانه)ده مدفوندر. آثار ادیبانه‌سندن (حلیهٔ انبیا) منظومه‌سنك طبعنه همت اولوندی . (قواعد دریه) جملهٔ آثارندندر . غزلسراالقده متحیز ایدی . دیواننك برنسخه‌سی (ملت) کتبخانه‌سنده موجوددر .

حلیهٔ انبیاسندن :

منت اللهه‌که باصد اجلال   اولدی آدم علم افراز جمال
ایلیوب لطفله ایثار کرم   جمله‌دن اولدی مکرم آدم
رش ایدوب نورینی باحکمت تام   بولدی اول نور ایله ادم اکرام
وجه پاکندن اولوب تاب انداز   اولدی مسجود ملك با اعزاز

ابیاتندن :

حالت صور سرافیلی نمایان ایلر
آتشین نغمه ایله ایلسه نیلر فریاد

نالی محمد افندی « قونوی »

علماء شعرادن برذات اولوب (قونیه) لیدر. (١٠٨٥) تاریخنده (سلانیك) حاکمی ایکن وفات ایله‌دی. محکمه جوارنده (سیف‌الله افندی) [١] جامعی مزارستاننده مدفوندر. مرتب دیوانی و (تحفة‌الامثال) اسمنده حکایات لطیفه‌یی مبین منظوم براثری و منظوم(مناسك حج)ی واردر . آیات قرآنیه‌دن یدی آیتی نظماً تفسیر ومعانیٔ شریفه‌سنه مناسب برر حکایه وعقبنده برر مناجات درج ایده‌رك (مفتاح هفتکانه) تسمیه ایله‌دیکی براثری دها واردر. شیخ الاسلام (علی افندی‌یه) بروجه آتی تاریخی ویرمش ایدی . (معدن العلم و علی‌علیه الفتوی) .

تحفة‌الامثال مطلعندن :

بسم الله الرحمن الرحیم　　قبله نمای در ذات قدیم
بسمله‌نك باسی اکر فتح باب　　ایتمه‌سه فتح اولمازایدی درت کتاب
اولماسه ممدود اکر میل‌سین　　بولماز ایدی قبله‌یی اهل یقین
روزن‌میم آچماسه شمس‌وقمر　　بولماز ایدی نور ضیادن اثر

نهایتندن :

نالیا حاصلی تحفه‌ك بی شك　　فرق تحقیق مجازیده محك
دیدی تاریخ ایچون اخوان صفا　　نه عجب تحفهٔ دلکش حقا

سنه ١٠٨٢

ابیاتندن :

دل زارك نکه حسرتی بر پرده‌درر
اوده‌اغیار ایله‌کور طالعی بر پرده‌درر

نعتی محمد افندی

علماء شعرادن برذات اولوب (کلیبولی) دندر. (تکفورطاغی) مفتیسی ایکن (١٠٩٠)

---

[١] بوجامع شریف ومزارستان صبری پاشا جاده‌سی دینیلن حکومت جاده‌سنده وحکومته چیقارکن صاغ جهتده‌کی سوقاق ایچنده ایسه‌ده الیوم منهدمدر .

تاریخنده ارتحال ایتدی. مرتب دیوانی ومشاهیر اولیاء اللهدن (سلطان ابراهیم ادهم) مناقبنی مبین بیك بشیوز بیتلی برمنظومه‌سی واردر .

ابیاتندن :

بكا سر منزل مقصـوده ایرمك خیلی مشكلدر
مكر كیم همت خضر اوله بو وادیده همراهم

نازك عبدالله افندی « استانبولی »

عرفای شعرادن فاضل برذات اولوب (بروسه) لیدر . (١٠٩٨) تاریخنده (قونیه) قاضیسی ایكن وفات ایله‌دی . (شیخ كبیر صدرالدین قونوی) قربنده مدفوندر . مرتب دیوانیله (انسان‌كامل) [١] اسمنده بر اثری واردر . شارح فصوص (بوسنه‌وی‌عبدالله افندی) دن مستفیض اولمشدر .

ابیاتندن :

شیمدنكیرو توحید وفادر بكا مأمن
یا معتكف قدس و یادیر فرنكم
مقصودك اكر در وكهرسه اكا بحرم
ماهی ایسه صید اولمغه آماده نهنكم

ناقد ابراهیم افندی « یكیشهر فناری »

متوسط شعرادن و روم ایلی یكیشهرندندر . اكمال تحصیل ایتمك اوزره استانبوله هجرت ایله‌دی . (بركوی‌محمدافندی)نك عوامل جدیدینی (شرح سدید) نامیله شرح ایتمش ، قواعد فارسیه‌یی حاوی (١١٢٧) تاریخنده (نقد ناقد) اسمیله اوچ باب بر خاتمه اوزره بر اثرده تألیف ایله‌مشدر . فن آداب مناظره‌دن (میر ابوالفتح) اوزرینه‌ده حاشیه‌سی واردر .

---

[١] غوث اعظم (عبدالقادر كیلانی) احفادندن (عبدالكریم جبلی) حضرتلرینك (الانسان كامل فی معرفة الاواخر والاوائل) اسمنده‌كی اثر مطبوع و مشهوری باشقادر .

برنعتندن :

ای سپهسالار خیل انبیاء مرسلین
وی شهنشاه کروه اولین وآخرین

نعیم اسماعیل افندی « صاری نائب زاده ـ اسکداری »

اشعاری معنیدار برشاعر اولوب (اسکدار) لیدر . محکمه کاتبی ومدرسلکله امرار ایام ایله‌دی. مرتب دیوانی و (کلزارنعیم) اسمنده مثنوی بحرنده برمنظومه‌سی واردر . (١١٠٦) تاریخنده ارتحال ایله‌دی .

ابیاتندن :

وصاندم بن بوبزملک حاصلی اهل رسومندن
کوکل دیرلر بنم بر بی‌تکلف غمکسارم وار

تعمیر کعبه هدم صنمخانه ایش دکل
آچ دیدهٔ بصیرتی قلب خرابه باق

نابی یوسف افندی « رهاوی »

سرآمدان شعرادن اولان بوشاعر نادره کویك مسقط رأسی (خاکمز مولدیدر حضرت ابراهیمك « نابیا » راست مقامنده رهاوی‌یز بز) بیتنده ایما ایتدیکی وجهله (رها) نام دیکر (اورفه) در. وفاتی : (زلیخای جهاندن چکدی دامان یوسف نابی) مصراع تعمیه‌داریله (نابی بحضور آمد) عباره‌سنك دلالتی اولان (١١٢٤) تاریخنده قبری اسکدارده قره‌جه احمد مزارلغنده (مسکینلر) تکیه‌سنه کیدن یولك صول کنارنده‌در . مؤلفاتی :

(منظوم حدیث اربعین ترجمه‌سی)، مرتب دیوانیله ، (خیرآباد) ، (خیریه) ناملرنده‌کی نصایح و اخلاقه متعلق منظومه‌لری (تحفة الحرمین) ، (ذیل سیر ویسی) ، (منشآت) و (١٠٨٢) تاریخنده‌کی (فتحنامهٔ قامانیچه) سی (تحفهٔ دلکش نابی) اسمنده‌کی آثار منشوره‌لریدر . باخصوص ارسال مثل وادیسنده عثمانلی شعراسی میاننده سرفرازدر . سلامت ادا جهتیله دورنده بحق تفرد ایتمش ایدی. قصیده‌ده نفعیدن کیری قالیر. فقط غزلده فائقدر.

(ثابت ، سامی ، منیف ، نظیم ، صدر اعظم رامی محمد پاشا ، مورخ نعیما ، شفیق افندی) نابیدن استفاده ایدن ارباب سخنك متحیزلرندندر .

مدینهٔ منوره‌ده روضهٔ مطهره‌یه تعلیق اولونمق اوزره یازدیغی منظومهٔ رعنادر .

صاقین ترك ادبدن کوی محبوب خدادر بو ‌ ‌ نظرکاه الهیدر مقام مصطفادر بو
حبیب کبریانك خوابکاهیدر حقیقتده ‌ ‌ تفوق کردهٔ عرش جناب کبریا در بو
بو خاکك پرتوندن اولدی دیجور عدم زائل ‌ ‌ عمادن آچدی موجودات چشمن توتیادر بو
فلکده ماه نو باب السلامك سینه چاکیدر ‌ ‌ آنك قندیلیدر خور مطلع نور ضیادر بو
مراعات ادب شرطیله کیر «نابی» بو درکاهه ‌ ‌ مطاف قدسیاندر بوسه‌کاه انبیادر بو

ابیاتندن :

یوسف کبی انواع محن چکمکه موقوف ‌ ‌ آسان دکل اخوانه ولی النعم اولمق

لازم کلیردی سرو وچنار اوله میوه دار ‌ ‌ فضل و هنرده مدخلی اولسه قیافتك

بو عالم بر کتاب حکمت اندوز حقایقدر ‌ ‌ مآلین هر کیم استخراج ایدرسه آفرین یادا

تك اولماسین قواعد اخلاص بر طرف ‌ ‌ مانع دکل مراسمه دائر قصوریمز

کیمدر بزی منع ایلیه‌جك باغ جناندن ‌ ‌ موروث پدر در کیره رز خانه بزمدر

لاف ایلمه زبان تفاخر فشان ایله ‌ ‌ بالای بامه چیقمه چوروك نردبان ایله

ابنای دهر هر هنره آفرین ویرر ‌ ‌ یارب بو آفرین نه توکنمز خزینه‌در

دکلدر کار وبار جاه مانع قرب یزدانه ‌ ‌ حصیری آلت قرب ایتمه زاهد بوریادن کچ

باقدم سطور نسخهٔ امکانه سرتسر ‌ ‌ یك حرف نابقاعده یوقدر میانه‌ده

تا کچمه‌یجه مدرسهٔ قیل و قالدن ‌ ‌ آکلانماز اصطلاحی کتاب محبتك

مصارعندن :

مقام راسته خلل ویرمز کچ بینیٔ نیزن

بیننلر تیز نزول ایلر سمند مستعار اوزره

انسان اودرکه آکا برسوز اوله بند پا

معلوم اولور احوالی نهارك سحرندن

خیریه‌دن :

ای نهال چمن آرای ادب نور بخشای دل و دیدۀ اب
سعی قیل علم شریفه شب وروز قالمه خیوان صفت اول علم آموز
صفت حضرت مولادر علم جمله اوصافدن اعلادر علم
مطلب علمه چالیش اول اعلم «فرضدر» دیدی رسول اکرم
بزه امر ایلدی اول صاحب علم مهددن لحده‌دك اول طالب علم
علم ایچون اولدی شه خطۀ نور «رب زدنی» طلبیله مأمور
علمدر ماشطۀ روی وجود علمدر واسطۀ بود ونبود
علمدر مائدۀ ربانی علمدر موهبۀ یزدانی
علمدر رابطۀ عز وعلا علمدر باعث تمکین وصفا
علمدر ضابطۀ جاه وجلال علمدر رابطۀ بر ونوال
علم بر لجۀ بی ساحلدر اونده عالم کچیسن جاهلدر
جهله حق موت دیدی علمه حیات اولمه هم حال کروه اموات
اولمه محروم حیات ابدی علم ایله فرق ایده کورنیك وبدی
حضرتك ناسه بودر تلقینی «اطلبو العلم ولو بالصینی»
ایتمه عار، اوکرن، اوقو اهلندن هر شیئك علمی کوزل جهلندن
قانده‌در بی خبر وقنده خبیر متساوی دکل اعمی و بصیر
جهلدر مایۀ شرم و خجلت جهلدر مورث ذلت ونکبت
جهلدر آدمه زندان وبلا که دوشنلر کوره‌مز روی رها
جهلدر محض عدم علم وجود هیچ برابرمی اولور بود ونبود

نسیب یوسف دده «قونوی»

سادات کرامدن (شیخ قونوی) اسمنده بر ذاتك مخدومی شعرای مولویه‌دن عارف بر ذات اولوب (قونیه) لیدر. وطننده اکمال تحصیلدن صوکره استانبوله کله‌رك (ینی قپو مولوی خانه‌سی) مشیختنه تعیین اولوندی. اشعاری عارفانه وحکیمانه‌در. وفاتی (عرش اوله روح نسیب مولوی‌یه جلوه‌کاه) مصراع تعمیه‌دارینك دلالتی اولان (١١٢٦) تاریخنده قبری درکاه مذکورده‌دره. تاریخ تألیفنی بیلدیرن (رشتۀ جواهر) -(١١٢٠)- اسمنده‌کی اثر مطبوعنده کلمات (جناب علی)

(رضه) يی عارفانه بر صورتده شرح ايله‌مشدر . صنعت خطه‌ده انتسابی اولوب زمانی تعليق نويسلرينك بنامندن ايدی .

اولماز رديفلی غزل حكيمانه‌سی :

دردی هر بوالهوسك عشق ايله افزون اولماز | هر هوا پيشه هم افسانهٔ مجنون اولماز
پايمال اولمغله أهل دل اولماز ناقص | خاكه‌ده دوشسه ينه قدر گهر دون اولماز
حال سز قال ايله عرفان خدا كيرمز اله | مال خليا ايله مفلس كشی قارون اولماز
حسن خاق اولماز ايمش خوی زدی‌يه تبديل | مشك ازفرينه برداخی دونوب خون‌اولماز
عاشق حق خدا حسن مجازه باقماز | آب حيوانی بولان طالب جيحون اولماز
سعی بی فائده‌در اولميجق استعداد | ابلهان ورزش حكمتله فلاطون اولماز
محض صورتله « نسيبا » اولەماز ذات نفيس | در اولور ساخته امادر مكنون اولماز

ابياتندن :

دولت سرايی يك تيز اولور آشيان بوم | اهل دلك درونی ويران ايدنلرك

نعمتی مصطفی بك « دفتردار حسين پاشازاده »

ارباب شعر وانشادن برذات اولوب شهريدر . سلحداران كاتبی ايكن (١١٣١) ده استانبول‌ده ارتحال ايتدی . سنان پاشا مدرسه‌سی خارجنده برادری (عفوی بك) يانده مدفوندر . مرتب ديوانی وقصيدهٔ امالی تخميسی واردر . علامهٔ (ابن كمال) ك (رجوع الشيخ الی صباه) اسمنده‌كی اثر طبيسنی‌ده توسيعاً ترجمه ايتمشدر.

تخميسك مطلعندن :

زهی آثار فيض لايزالی | سراسر غوص ايدوب بحر كمالی
مزين ايله‌يوب ملك مقالی | يقول العبد فی بدء الامالی
بتوحيد بنظم كاللآلی

(ادهم نامه) اسمنده‌كی منظومه‌سنك مطلعی :

بسمله‌يله هر ايشه قيل آغاز | اسم حقسز دهانك ايله‌مه باز
اسم حقی هر ايشده دركار ايت | آنی دائم دلكده تكرار ايت

نظیم یحیی افندی «استانبولی»

نعت‌گوی بینظیر اولان بر شاعر شهیردر . مولدی استانبول ، طریقتی (مولوی) در . زمان اشتهاری (سلطان محمد رابع) دن (سلطان احمد ثالث) ه قدردر . بشیوز صحیفه‌دن عبارت مطبوع دیواننك همان ثلثانی نعوت شریفه‌دن عبارتدر . اساتذهٔ ادبادن بر ذات دیوان نظیم حقنده : (او دیوان دکل ، براءت غفراندر) بیورمشلرکه الحق پك طوغریدر . موسیقیده ید طولا صاحبی ایدی . (دیدی یا حی کوچدی یحیای نظیم) مصراعنك دلالت ایتدیکی (١١٣٩) تاریخنده ادرنه‌ده وفات ایله‌دیکی (تذکرهٔ فطین) ده محرردر . فقط مرقدینه دائر (ادرنه) ده یاپیلان تحریاته رغماً بولونماسی ممکن اولامامشدر .

نعت شریفندن :

آفتاب صبح ما اوحی حبیب کبریا　　ماهتاب شام او ادنی حبیب کبریا
جوهر کل تاب وسوز مهرینك پروانه‌سی　　شمع بزم لیلة الاسری حبیب کبریا
عقل اول قید بند عشقنك دیوانه‌سی　　نازنین حضرت مولی حبیب کبریا
والضحی وصف کای واللیل شرح سنبلی　　باغ یسن روضهٔ طه حبیب کبریا
بلبل لولاك ذاتی لی مع الله لانه‌سی　　بزم قربه طوطیٔ کویا حبیب کبریا
صدق وعدل وحلم وعلم ذاتنه مظهر ایدوب　　ویردی چار ارکانه فرحقا حبیب کبریا
چار یار با صفادر همدم کاشانه‌سی　　صاحب المعراج مولانا حبیب کبریا
آبروی اقبالنك ماه فلك حسرت کشی　　بدر تابان جهان آرا حبیب کبریا
کیسوی اجلالنك مهر منور شانه‌سی　　نیر رخشان بی همتا حبیب کبریا
بزمکاه ساغر عشقی دل شوریدکان　　نشوه بخش عاشق شیدا حبیب کبریا
قلب عارفدر شراب شوقنك خمخانه‌سی　　سینه چاك هر دل دانا حبیب کبریا
کاسهٔ انعامنك شاه و کدا دلتشنه‌سی　　مست عشقی خضر ایله عیسی حبیب کبریا
بادهٔ احسانك انس و ملك مستانه‌سی　　صدر بزم صورت معنی حبیب کبریا
جویبار جودینك ماه منور کوزه‌سی　　تشنه‌سی دنیا وما فیها حبیب کبریا
مهر انور چشمه سار لطفنك پیمانه‌سی　　فیض بخش عالم بالا حبیب کبریا
عرش جاه قدرتك اوج اشنای رفعتی　　خسرو کرسیٔ استغنا حبیب کبریا
چرخ باغ شانك بر سبزهٔ بیکانه‌سی　　کلشن قربه چمن پیرا حبیب کبریا

قلزم اسرار و حکمتده در قدرت صدف کان کونه کوهر یکتا حبیب کبریا
کنج عرفان کمالك کوهر یکدانه سی بحر رازه لولوی لالا حبیب کبریا

نعوت عارفانه‌سندن :

آفرینشدن سنك ذات شریفکدر مراد کلمه‌دن شهر وجوده جست‌وجو یکدر غرض

کذا :

ای لدن مکتبنك خواجهٔ امی لقبی انبیاء و رسلك زیور تسبیح ابی

ابیاتندن :

سوزك زهرآبه نوشان غمه تریاق شوق ایله زبانك نیش ازار ایلمه یارانه مارانه

البته اولور خاتمهٔ مصحف امید اخلاص که وار فاتحهٔ نیتمزده

کریانم او حالتله که دیده‌م بیله بیلمز دیده‌مدن آقان اشك دمادم بیله بیلمز

مصارعندن :

هنر نقش ایتمه‌در لوح دله تصویر جانانی

ندیم احمد افندی «استانبولی»

قضاتدن (مرزیفونلی محمد افندی) نك مخدومیدر . تقلیددن عاری اشعار شوخانه‌سیله غزلسرالق وادیسنده عثمانلی شعراسی میاننده بر موقع ممتاز احراز ایتمشدر . دیوانی مطبوع ومشهوردر . لکن شیوهٔ بردهٔ براندارانه‌سی کندوسنی قلاسیق دائره‌سندن چیقارمش واشعار خفیفه‌یه تهالکی سوزلرندن جدیتی و وجدانیات عالیه‌یی کیدرمشدر . زیرا تنویر افکار ، تهذیب اخلاق ، ترویج مآل ایده‌جك مباحث جدیه‌یی هیچ خاطره کتورمیه‌رك طبیعتنده‌کی اقتدار فوق‌العاده‌یی اشعار شوخانه و خفیفه‌یه حصر ایتمشدر . زیرا بر شاعرك وجداننده اك اول پرورده ایده‌جکی حسیات عالیه‌نك برنجیسی حب وطن حس مقدسی اولمق لازمکلور . ندیم بویله بر حس عالینك کندی کبی برشاعره تحمیل ایتدیکی وظیفه‌یی درخاطر ایدوبده آره‌لقده اویولده دخی شعرلر سویله‌مه‌یه همت ایتمش اولسه‌ایدی هم اقرانی ایچنده بالاستثنا نائل اولدیغی بخشایش قدرتك شکرینی بر صورت اصیلانه‌ده ایفایه چالشمش هم اثرلرندن وطن پرورلك یولنده دخی مستفید اوله‌جق اخلافنك هر وقتده هر صورتله ستایش وتحمید واحترامنه عرض

لیاقت ایلامش اولوردی. (سلطان احمد ثالث) ایله (داماد ابراهیم پاشا)نك خواص ندماسندن ایدی. عادی برصورتده ترجمه ایتدیکی (صحائف الاخبار) ترجمه‌سی اولان مطبوع (منجم باشی تاریخی) دخی جملهٔ آثارندندرکه بوهمته تشکر اولونور. ابراهیم پاشا وقعه‌سنده (١١٤٣) ده طامدن دوشه‌رك وفات ایله‌دی. ترجمهٔ حالی مورخین فصلنده مذکور (عصمت افندی) مرحومك تحقیقنه كوره آیاس پاشا محله‌سنده‌کی آلمانیا سفارتخانه‌سی قارشوسنده‌کی قبرستانده مورخ (فندقلیلی سلاحدار محمد آغا) یاننده مدفوندر.

اسکدارده قره‌جه احمد جوارنده (تونس باغی) مزارستاننده مدفون اولان (ندیم افندی)نك مدرسیندن ندیم افندی اولدیغی‌ده عصمت افندینك جملهٔ تحقیقاتندندرکه سنك مزارنده‌کی تاریخدن‌ده مدرسیندن اولدیغی آکلاشیلمقده‌در.

ابیات حکیمانه‌سندن:

دفترکش معایب ناس اولمه مردایسه‌ك
قیل ذاتکی نظرلره مجموعهٔ ادب

ابیات شوخانه‌سندن:

خطك نظر عاشقه البته کراندر
قیلدن آغر ای غنچه ترازوی محبت

نالی عثمان دده «استانبولی»

استانبولده یتیشن شعرای مولویه‌دن اولوب (غلطه مولوی خانه‌سی)نده سرنیزن وشیخ اولدی.. (١١٤٢) ده ارتحال ایده‌رك درکاه مذکوره دفن ایدلدی. مشهور آفاق وسهل ممتنع قبیلندن اولان (معراجیه) منظومه‌سی الحق عارفانه وعاشقانه‌در. معجزات انبیادن باحث (روضة الاعجاز فی المعجزات الممتاز) نامنده براثر منظومی‌ده واردرکه برنسخه‌سی (موزهٔ عثمانی) کتبخانه‌سنده موجوددر. (زبدهٔ مقالات شمس) اسمنده براثری دها اولدیغی مرویدر. الیوم درکاهلرده اوقونان معراجیه‌سنك صنعتکارانه اولان بسته‌سی‌ده کندی طرفندندر. موسیقی‌یه دائر (رسالهٔ ادوار)ی اولدیغی‌ده (سالم) تذکره‌سنده مذکوردر.

مطلعندن:

اول الله آدینی یاد ایلرز   دلدن اولمش قلبی دلشاد ایلرز

ذکر حقله نطقی ارشاد ایلرز　　هر خراب آبادی آباد ایلرز
حضرت احمد صفاتن سویلرز　　مصطفی‌نك معجزاتك سویله‌رز
هر کیم ایلرسه محمد وصفنی　　عاقبت محمود ایدر حق اسمنی
کیم آنك ذات شریفك آشکار　　باعث موجود ایتدی کردکار
آنك ایچون جمله‌دن افضلدر اول　　آنکیچون برتر و اکملدر اول
آنك ایچون یارادلدی شش جهات　　عرش وفرش وهفت دریا هم نبات
آکه ویردی حق حقایق سرنی　　آکا بیلدیردی دقایق سرنی
هر نه کیم اکرام قیلدی ذاتنه　　هضم ایدوب اکرام بیلدی ذاتنه

نحیفی سلیمان افندی «استانبولی»

منظوم مثنوی شریف ترجمه‌سی [۱] نامنی الی‌الابد یاده وسیله اولان شهری بر شاعر مشهوردر . علم خطه‌ده انتسابی واردر . اوائل حالنده خطاط مشهور (حافظ عثمان‌افندی) دن ثلث ونسخی تمشق ایده‌رك اجازت آلمش وصوکره‌لری تعلیقده‌دخی کسب مهارت ایله‌مش ایدی. سفارت کتابتیله ایرانه کیدوب شعرا وبلغای عجم ایله کثرت الفتدن فارسیده کسب رسوخ وکمال ایله‌مشدی . مجارستانه‌ده کیدوب کلدکدن صوکره شق ثانی دفترداری اولمش ایدی . (مرتب دیوان) ، (حلیةالانوار) ، (رسالهٔ خضریه) ، (ترجمهٔ شجرة النبوی المسمی بروضة الصفا) ، (معراجیه) ، (آصفنامه) ، (مولد نبی) ، (هجرتنامه) ، (تخمیس قصیدهٔ برده) ، (تخمیس نعت جامی) ، (زخرالاخرة) ، (نصیحةالوزراء) ، (منظومهٔ انفس وآفاق) جملهٔ تألیفاتندندر . غزوات پیغمبری‌یی‌ده (شهنامه) وزننده بیك بیت قدر نظم ایتمشدر . اشبو آثار متنوعه ومقبوله‌سندن زماننك ، مسلککنك قیمتنی تقدیر ایدن ارباب عرفان وقلمدن اولدیغی مستبان اولیور . وفاتی : سنك مزارنده محرر : (بو سلیمان نحیفی روحنه الفاتحه) مصراعنك کوستردیکی (۱۱۵۱) ده [۲] قبری طوپ‌قپو خارجندن (مالتپه)‌یه کیدن جاده‌نك صول طرفنده یول کنارنده‌در . شهری شاعرلرك قوت طبیعت جهتیله الك بویوکی‌در. (قصیدهٔ برده) ایله (قصیدهٔ مضریه) یی‌ده السنهٔ ثلثه اوزرینه تخمیس ایله‌مشدرکه هراوچنك مطالعلری تذکرهٔ سالمده محرردر . خط دستیله محرر ترکی وعربی تخمیسی (ابن‌الامین محمود کمال بك)‌ك

---

[۱] بو اثر عالی نفیس برخط تعلیق ایله متن مبارکیله برابر مصرده طبع اولونمشدر .
[۲] مستقیم زاده‌نك سویله‌دیکی تاریخ : (سلیمان دولتك مور نحیفی اوجدی مأوایه)

کتبخانه‌سنده منظور فقیر اولمشدر. قصیدهٔ برئه تخمیسی (الجوائب) مطبعه‌سنده طبع اولونمشدر
(زخرالاخرة) عقائد واخلاقدن باحث بر منظومه‌درکه:

وصف شهرت بوکتاب فاخره
اولدی ملهم قلبه زخر الاخره
بیتیله تصویر ایله‌یور [۱].

مثنوئ شریف ترجمه‌سی مقدمه‌سندن:

بشنو از نی چون حکایت میکند
از جدا ئیها شکایت میکند

دیکله نیدن کیم حکایت ایتمه‌ده
آیریلقلردن شکایت ایتمه‌ده

کز نیستان تامرا ببریده اند
از نفیرم مردوزن نالیده اند

دیر قامشلقلردن قوپاردیلر بنی
نالشم زار ایلدی مرد وزنی

در نیابد حال پخته هیچ خام
پس سخن کوتاه باید والسلام

پخته حالن فهم ایتسونمی خام
اختصاراوزه کرك‌سوز والسلام

ابیاتندن:

حسادك ایتمه هیچ نظر کفتکوسنه   شیر التفات ایدرمی کلابك غلوسنه
لازم دکل عنایتی اهل تکبرك   بخش ایلدم عطاسنی وجه عبوسنه [۲]
حکیم کامله کار عبث نقیصه ویرز   حقیقت اهلنه ترك مجاز لازمدر

قطعاتندن:

ای خالق یکتا وعدیم‌الاشباه   جوینده‌ٔ لطف وکرمك بنده وشاه
محروم اوله حاشا در احسانکدن   بر قول دیه صدق ایله الله الله

---

[۱] شیخ ابوالنجیب سهروردینك اخلاق وسیاستدن باحث (نهج‌السلوك) اسمنده‌کی اثر مشهورینی ترجمه ایدن کلیبولی جوارنده‌کی کشانلی (نخیفی محمد افندی)ده زمانه کوره منشی و سیاسی برذات اولوب (۱۲۰۳) تاریخنده (استانبول) ده ارتحال ایتدی . بالوجوه شایان استفاده اولان بوترجمه مطبوعدر .

[۲] شیخ سعدینك (عطای او بلقای او بخشیدم) قولنك ترجمه‌سیدر .

نیلی احمد افندی « استانبوللی »

استانبولدن یتیشمش شعرانك الك دکرلیلرندن فضیلت صاحبی بر ذات اولوب (١١٠٤) تاریخنده دنیایه کلمشدر. پدری استانبول قاضیلرندن (میرزا زاده محمد افندی) اسمنده برفاضلدر. تحصیلنی جدی برصورتده بیتردکدن صوکره طریق تدریسه کیره‌رك برمدت وظیفهٔ تعلیمله مشغول اولدی. بعده مولویته سلوك ایده‌رك ازمیر، مصر ومکه مولویتلرنده بولوندی. (١١٤٩) تاریخنده آناطولی و (١١٥٩) ده روم ایلی قاضی عسکرلکی رتبه‌لرینه ارتقا ایله دیسه‌ده برآز صوکره‌لری خسته‌لنه‌رك استعفایه مجبور اولوب معاصری وبالوجوه مسلکداشی اولان شیخ الاسلام (چلبی زاده عاصم افندی) نك سویله‌دیکی (میرزا زاده احمد نیلی، صحن فردوسی ایلدی مسکن) تاریخی منطوقنجه (١١٦١) ده ارتحال ایتدی. مزاری طاشنده بومنظومه منقوش دکلدر. اسکداردە تونس باغندن سلیمیه‌یه دونن جاده‌نك صاغ طرفنده ویول کنارنده مدفوندر. (معلم ناجی افندی) مرحوم مجموعهٔ معلم ده «نیلی افندی اقتداری نسبتنده شهرت بوله‌میان شاعرلرمزدن صاییلیر. لسان خاقده دائر اولان بعض ابیاتی مشهور (لاادری) نك اولمق اوزره تلقی ایدیلیر. اشعاری طوپلانسه دیوانچه دینیله‌میه‌جك قدر بیوك برکتاب تشکیل ایدر» دییورلر. نیلی نك شاعرلکنك درجه‌سنی ــ مسلکم اولمدیغیچون ــ تقدیرده معذورم. فقط مرتب دیواننك برقاچ نسخه‌سی منظورم اولدی. ازجمله (غلطه مولویخانه‌سی) ایله (خالص افندی) کتبخانه‌لرنده ده واردر. شاعرلکی حقنده ده، نیلی اسلاف شعرامزك بك چوغنه ترجیح اولونور. کوزل دوشونور، منقح سویلر، صنعت پردازلغه میلی زیاده‌جه اولدیغی حالده سوزی جاذبه‌سز دوشمز، طبیعتی نازك، فکری خاییده ادادن مجتنبدر. فقط بعضاً ایران مقلدلکنه مغلوب اولور، افاده‌سنده بولونییورلر، آثارینه دائرده تذاکر شعرادن فطین افندی تذکره‌سنده (علوم عربیه‌یه دائر خیلیجه تصنیفات وتألیفاتی ونیجه نیجه کتب نفیسه‌یه حاشیهٔ سلیس الافاداتی وکتب فقهیه‌یه متعلق التمش عدد خیرات عمیمة البرکاتی اولدیغی) محررسه‌ده اسملری مصرح دکلدر. کوره‌بیلدیکم آثاری بروجه آتی‌در:

١ — علامه (عبد الرحمن ابن جوزی) نك (الوفی فی فضائل المصطفی) سنك (الاوفی فی ترجمة الوفی) اسمیله ترجمه‌سی [برنسخه‌سی نور عثمانی کتبخانه‌سنده واردر].

٢ — (یاوز سلطان سلیم خان) ك امریله (شیخ مکی) شهرتیله بنام شیخ (محمد بن مظفر) طرفندن فارسی العباره یازیلان (الجانب الغربی فی حل مشکلات ابن عربی)نام اثرك (الفضل الوهبی فی ترجمة الجانب الغربی) اسمیله ترجمه‌سی [بونکده برنسخه‌سی آیا صوفیه کتبخانه‌سنده واردر].

٣ — فضیلتنامه : علم اخلاقه دائر برمنظومه‌در.

٤ — شرح منظومهٔ قواعدالاعراب .

٥ — مالابد للاریب من‌المشهور والغریب ! فضیات ادبیه‌سنك برهانی اولان بواثر جسیم مشهور تاریخ وصافك شرحیدر . [برنسخه‌سی خالص افندی کتبخانه‌سنده واردر] .

٦ — خجلة‌العروس فی‌تاریخ انکروس : زماننده‌کی مجارستان سفرینی مبیندر .

٧ — دیوان: طرزمعلوم اوزره‌در برغزلندن (طریق‌کاشفی)یه منتسب‌اولدیغی آکلاشیلیر. ابیاتندن :

کوکل اغیار ایچون اینجمه یاره　　کل اولماز باغ عالمده دیکنسز

هنکام وصال عاقبت اغیاره‌ده قالماز　　انجامه ایرر موسم کل خاره‌ده قالماز

قالماز میان لجهٔ محنتده فلك دل　　البته بر مساعدهٔ روزکار اولور

کوکلن آچار مذمت خار ایلیوب کلك　　کاسون بهار فصلنی سیر ایله بلبلك

مصارعندن :

شیرلر دکه کمند افکننه نخجیر اولماز

نه دل ربوده اولایدق نه دلربامز اولایدی

نجیب مصطفی افندی «صوبولجی‌زاده — ایوبی»

شعرا و مشاهیر خطاطیندن اولوب (ایوب) لیدر . مرتب دیوانی و (دوحه‌الکتاب) اسمنده حروف هجاء ترتیبی اوزره (تذکرهٔ خطاطینی) واردرکه برنسخه‌سی (موزهٔ عثمانی) کتبخانه‌سنده موجوددر . بواثرده برقاچ دانه‌ده رسامك ترجمهٔ حالی مندرجدر . (١١٧١) ده ارتحال ایله‌دی . ایوبده حمام ارقه‌سنده‌کی یوقوشك باشنده پدری یاننه دفن ایدلدی .

ابیاتندن :

اولسه آیینه نماینده‌ٔ روی انسان
یوزی انسان‌اولورواما اوزی انسان‌اولماز

مصارعندن :

مثلدر دینمزك ای دل کلیر حقدن ایمانسز

نورس عبدالرزاق افندی « قدیم — کرکوکی »

عثمانلی شاعر ومنشیلرینك معروفلرندن اولوب (کرکوك) لیدر . شاعرلکی مرتب دیوانندن طرز قدیم اوزره منشیلکی ده (١٣٠٤) تاریخنده استانبولده (مبالغ الحکم = ١١٧٢) [١] اسمیله طبع اولونان (مناجات خواجه عبدالله الانصاری) ترجمه سندن مستبان اولور . استانبوله کله رك موالی صنفنه داخل اولمش ایدی . مؤخراً زبان درازلق تهمتیله اولا (رسمو) یه صوکره تبدیل منفا صورتیله (بروسه) یه اجلا ایدلمش و بعدالاطلاق ینه بروسه یه و مجموعة التراجمه تاریخ واصفه نظراً کوتاهیه یه حشمتله برلکده نفی اولونمشدر . منشأتیده مدون وغیرمطبوعدر . (حکیم اوغلی علی پاشا) نك طهماسب صفوی ایله محاربه سنه دائر یازدیغی تاریخچه (اسعدافندی) کتبخانه سنده موجوددر . (نورس) ك علی پاشا کتابجیسی اولدیغی (سیدوهبی)نك برمکتوبینك سرلوحه سنده ده محرردر . (مجموعة التراجم) ده ملوك هندیه دن (سایم شاه) تاریخنك ترجمه سی نورسك اثرخامه سی اولدیغنی بیان ایدییور . (١١٧٥) بروسه ده وفات ایله دی . قبری (حضرت افتاده) جامع سرایی قپوسی قارشیسنده کی مزارستانده اولوب سنك مزاری اسطوانه وی بر طاشدر . ترجمهٔ حالی زمانمز ادباسندن (ابن الامین محمود کمال بك افندی) طرفندن تحریر ایدلمشدر .

حجله کاه خسروی اول شب که تزیین ایتدیلر — خون فرهادی حنای پای شیرین ایتدیلر

مطلعلی آتیده کی غزل مشهوری بر چوق شعرا طرفندن تنظیر وتخمیس ایدلمشدر .

حجله کاه خسروی اول شب که تزیین ایتدیلر — خون فرهادی حنای پای شیرین ایتدیلر
داغلرله ویردیلر آرایش نو سینه مه — عاقبت دردین شکر بر پارچه تسکین ایتدیلر
چشمهٔ حیوان دکلدر عارفه کردابدر — خضری اول سرچشمه نك باشنده تکفین ایتدیلر
چیقمدی برنیم تن قد بلند همته — اطلس کردونی بر قاچ کره تخمین ایتدیلر
دیرده توحید ایدر زنار باغلر کعبه ده — عارفه بو وجهله تلقین آیین ایتدیلر
ابروانه وسمه چکدی خوبلر غافل مباش — ای دل مسکین ینه شمشیری کسکین ایتدیلر
بن او کون کسدم امیدم نورس آواره دن — کاسب نازین اول شه خونخواره نك زین ایتدیلر

ابیاتندن :

کندی الله یاره کسوب ویردیکم قلم — فتوای خون ناحقمی یازدی ابتدا
میزانه اور کوروشدیکك احبابی الحذر — رهبرتصور ایله دیکك رهزن اولمسون

---

[١] بواثرك اسمی ، تاریخ ترجمه سنی کوستر .

نزهت عمر افندی « اورفه‌لی »

فضلا وشعرادن برذات اولوب (رها ـ اورفه) لیدر . مدت مدیده (راغب پاشا) نك مهردارلغنده بولوندی . مرتب دیواننده فارسی اشعاریده موجوددر . طرز شعری (راغب پاشا) واديسنی آکدیرر . برده منظوم (حدیث اربعین شرحی) واردر . مرشدی (نجار زاده شیخ رضا افندی) حقنده یازدیغی (منقبهٔ اولیائیه فی احوال رضائیه) اسمنده‌کی مناقبنامه‌سی مطبوعدر . (۱۱۹۲) ده استانبولده وفات ایتدی . (غلطه‌مولوی‌خانه‌سی) نده مدفوندر . برده راغب پاشانك سفینه‌سی طرزنده عربی‌العباره (منازه الابصار) ی (ترجمهٔ مرزباننامه ـ جوهرالحکم) اسمنده محاضراتدن بر اثری واردر . علم احکام نجومه‌ده انتسابی وار ایدی . منجمین اسلامیه‌دن (محمد قاسم) ك لسان فارسی اوزره محرر (تنبیهات المنجمین) اسمنده‌کی اثرینی ترجمه ایتمشدر .

ابیاتندن :

کوکلدن مبحث عشقکده أول آه اولور پیدا   بلی هر نسخه عنواننده بسم‌الله اولور پیدا

کیتمز قلوب قاسیه‌دن نقش انفعال   سنك اوزره مرتسم اولان آثار سخت اولور

کندی عیبك کورمکه عیب کسان آیینه‌در   خلقه طعن ایتمه هله برکره وار کور سن سنی

نسیب محمد افندی « ایکی یاپراقلی زاده »

شهری‌الاصل درویش‌نهاد برشاعردر . دیوانیله آثارمنشیانه‌سی مطبوعدر . مالیه تذکره‌جیلکی وکالتندن معزول ایکن (۱۲۰٤) ده ارتحال ایله‌دی . روم ایلی حصارنده (قیالر) مزارستاننده مدفوندر .

ابیاتندن :

بردر خدا بو سوزده‌یم اولسه‌تنم دوچاك   سوز بر جناب خالق کون مکان بر

مست خواب غفلت اولماز محرم بازار عشق   اهل عشقك اخذ واعطاسی دم اسحار اولور

خلق ایدر دادوستد بز پرتلاش وبی‌نصاب   چارسوی عالمك بز اوکادق دلالی بز

مصارعندن :

ترازوی دودست اسخیا درهم قبول ایتمز .

ناشر ابراهیم بك « مورەلی »

(راتب احمد پاشا) نك اوغلیدر . (موره) ده طوغمشدر . (سلطان مصطفای ثالث) ك مابینجیلکنده بولونمش ومشارالیهك وفاتنده میرمیرانلقله یکی شهره کوندەرلمشدر. (سلیم خان ثالث) ك جلوسنده مقربین زمرەسنه داخل و (آمنه سلطان) ك کتخدالغنه تعیین اولونمشدر. (١٢٠٦) وفات ایتدی . اسکدارده (آیازمه) جامع شریفی حظیرەسنده مدفوندر . دیوانی غیر مطبوعدر .

برغزلندن :

قیلمه انسانه حقارتله نظر   آ کلاسری نسخهٔ کبرایه باق
اولمه دلداده نقوش ظاهره   صورته میل ایله معنایه باق
اتحادك سرینی ادراك ایچون   اختلاف صورت اشیایه باق

نشأت سلیمان افندی «خواجه — ادرنه‌وی»

تحصیل علومدن صوکره استانبولده (ملا کورانی) جوارنده آلدیغی قوناقده فارسی تعلیمی و مثنوی تدریسیله مشغول اولور ایدی . عامەنك حسن ظننه مظهر اولان عرفادندر . مولداً (ادرنه) لیدر . مشایخ نقشبندیەدن (بروسەوی امین افندی)دن منتسبدر . شعری علم قوتیله سویله‌دیکی ایچون بعضیلری پك رونقلی دکلدر . وفاتی : (نشأت افندی کوچدی جنان اوله منزلی) مصراعنك دلالتی اولان(١٢٢٢) تاریخنده‌در. قبری (طوپ قاپی) خارجنده (مالتپه خسته‌خانه‌سی) یولنده صاغ طرفده (ساقز آغاجی) دنیلان سداوستنده‌در . مطبوع دیوانندن باشقا (طوفان معرفت) اسمنده بر اثریله سلوك نقشیه‌یه عائد اولوب تاریخ ترجمه‌سی (ترجمة العشق) ترکیب منقوطی (مسالك الانوار ومنبع الاسرار) ترجمه‌سی واردر . ترجمهٔ حالی تلامیذندن (پرتوافندی) طرفندن یازلمش و (کتخدا زاده) تلامیذندن (امین افندی) طرفندن تذییل ایدلمشدرکه مطبوعدر .

مخمسندن :

بزم جور فلكدن شكوه و بيدادمز يوقدر
عدودن هيچ ملال خاطر نا شادمز يوقدر
شو كافر بخت بددن اشتكا معتاديمز يوقدر
محصل دوست و دشمندن تظلم يادمز يوقدر
كوكلدندر شكايت كيمسه‌دن فريادمز يوقدر [١]

مشهور نعتينك كريزكاهندن :

دريا دل اولان اهل هنر قطرۀ فيضى
بسلر صدف سينه‌ده در وكهر ايلر

ابياتندن :

آداب عشق عاشقه آنجق نياز ايمش
آيين شوق دلبر طنازه ناز ايمش

نورى افندى « قول آغاسى احمد بك زاده »

ترجمۀحالى مشايخ فصلنده مذكور (هاشم بابا) خلفاسندن (صلاحى زاده) منتسبلرندن ومتصوفانه اشعارپازان صاحب ديوان‌شعرادن اولوب (كريد)ك (قانديه ـ قنديه) قصبه‌سندندر. غير مطبوع ديوانى (١٢٠٩) ده جمع وترتيب اولونمشدر .

مطلعندن :

تعالى الله اكبر حبذا سلطان بى همتا
كه‌قيلدى اون سكزبيك عالمى برامر ايله‌انشا
زهى‌صانع‌كه ادنى صنعينك‌سرينه عقل‌ايرمز
نه‌دكلو موشكاف‌اولسه ايدرسه حكمتن‌اجرا

نزهت عثمان افندى باقرجيلر « كتخداسى بروسوى »

اربات حرفت و صنعتدن اولديغى حالده تحصيل معرفت ايله‌مش ومؤخراً بروسه‌وى شيخ

[١] نوعى

امین نقشبندی‌یه انتساب ایدرك فیض وعرفان صاحبی اولمش برشاعر اولوب (بروسه) لیدر. (۱۲۲۷) ده وطننده ارتحال ایله‌دی. (منلا فناری) جامعینك قربنده مدفوندر. دیوانچه‌سی غیر مطبوعدر.

برغزلندن:

ای كلعذار نالش دل بلبلانه‌در
كفتار اهل عشق همین عاشقانه‌در

اوج آشنادر اهل محبت او رتبه كیم
مرغ شكسته بال دل عرش آشیانه‌در

نسیبا توفیقه خانم «استانبولی»

استانبول شاعره‌لرندن اولوب (شریف پاشا زاده سعید سیرت بك) لك كریمه‌سی وآتی‌الترجمه (نهادبك) لك همشیره‌سیدر. دیوانچه‌سی واردر. (۱۲۶۰) تاریخنده (استانبول) ده وفات ایده‌رك قانلیجه‌ده (عطا افندی) دركاهنه دفن ایدلدی.

ابیاتندن:

تیر نكهك ایلدی اوز جانمه تأثیر
جانا بو كمانكشلك ایله پیر اوله‌سك پیر

نظیف احمد افندی «استانبولی»

فضلای شعرادن وزمرهٔ قضاتدن اولوب صحافلر شیخی زاده وقعه نویس (اسعدافندی) نك برادر زاده‌سیدر. (۱۲۵۲) ده تقویمخانه نظارتی وكالتنه (۱۲۶۸) ده مكهٔ مكرمه مولویتنه نصب اولونمش ایدی. (۱۲۷۵) ده ارتحال ایله‌دی. آثاری قپودان پاشالرك تراجم احوالنی مبین اولان (سفینة الوزراء) ونقیب‌الاشرافلرك تراجم احوالنی معلن (ریاض‌النقبا) [۱] ایله (ترجمهٔ نصاب‌الاحتساب)، (ترجمهٔ نخبة‌الفكر)، (شرح مواردالكلم)، (ترجمهٔ تلخیص معانی)، (ترجمهٔ رسالهٔ كواكبی)، (ترجمهٔ تعلیم‌المتعلم)، (ترجمهٔ طبقات شرنوبی)، (ترجمهٔ شرح قصیدهٔ لامیه)،

[۱] برنسخه‌سی بشیكطاشده (یحیی افندی) كتبخانه‌سنده واردر.

(لغات قافيه) ومنظوم (سرآغاز حجاز) (سورنامهٔ مسرت علامه)در. حكايات مشهورهٔ عربيه‌دن اولوب مطبوع (الف الليل والليلة) [١] ايله مطبوع (ملك السيف ذواليزن)ك مترجمى‌ده بوذاتدر. (سلطان محمود ثانى)نك ادرنه سياحتنه دائر عربى العباره (سفرنامه) اسمنده بررساله‌سى‌ده واردر.

برنعتندن :.

يا رسول الله روضه‌ك خلد جنتدر سنك
نطق جان بخشك سراسر خير وحكمتدر سنك

برده (ثمار القلوب فى المضاف والمنسوب) ى (عقود اللئال فى ترجمة الامثال) اسميله ترجمه ايتمشدركه بر نسخه‌سى (كوپرولو) كتبخانه‌سنده‌در .

نهاد بك « استانبولى »

(سعيد صبرت بك) ك اوغليدر . عزت منلا (محنت كشان) ده (نهادم يانمده برابر ايدى . رفيقم فقط اول مغرور ايدى) ديه كنديسندن بحث ايدر . منلانك شاكرد عرفانى‌در . مصره كيدرك (محمدعلى وابراهيم) پاشالرك خدمتنده بولونمشدر. بالآخره استانبوله عودتله زراعت ونافعه مجلسنه اعضا اولمشدر. (١٢٨٦) ده وفات ايده‌رك قانليجه‌ده (شيخ عطاافندى) دركاهنه دفن اولونمشدر [٢] . هجوايله مألوف اولديغيچون خلق كندوسندن احتراز ايدردى . مجموعهٔ غزلياتى مطبوعدر . جدياتدن زياده هجوياتده مهارت كوسترمشدر . شاعرلكدن زياده نديملكده شهرتى واردر .

اشعارندن :

سكوت ايدنلر اولور دائما سلامتده   بلايه اوغرامه چوق سويله‌مكدن اولور
جهانده شمدى ظرافت مداهنه يله اولور   حماقت اولمازه اولماز ديمكدن اولور
اميد راحت ايتمه فلكدن صاقين كوكل   محنت كش اولمه دهرده فكر محال ايله

نائلى صالح افندى « مناسترى »

شعراء علمادن، رندمشرب، عارف برذات اولوب تحصيلنك بدايتى مملكتى اولان (مناستر)ده

---

[١] الف الليل والليلة مترجمى اولمق اوزره (لطيفى) تذكره‌سنده (اسحق چلبى) معاصرلرندن اسكوبلى (هوسى) اسمنده برشاعر داها مذكوردر . بوحالده نظيف افندى مترجم ثانى اوله‌جقدر .

[٢] سجل عثمانى‌ده مصرده ارتحال ايتديكى محررسه‌ده موثوق دكلدر .

اکالی (استانبول) دەدر . علم خطەدە انتسابی واردر . مرتب دیوانی غیرمطبوعدر . معلملکلە مصر زادکانندن بریلە مصرە کیدوب (١٢٩٣) تاریخندە اورادە ارتحال ایلەدی . اشعاری طبع شاعرانەسنە دالدر . طریقةً (مولوی)در . (پند عطار)ك بر بیتنی بش بیت ایلە شرح ایتدیکی اثرینە (کنز نصایح) تسمیە ایلەمش و (١٢٩٤) دە مصردە طبع اولونمشدر .

مطالعندن :

حمد بحد آن خدای پاك را — آن کە ایمان داد مشتی خاك را
اول آخر عالمك حمدی تمام — ذاتنە مخصوصدر حقك مدام
اویلە قدرت صاحبیدر اول خدا — برآووچ طوپراغە ایمان ویردی تا
چون ارادە ایتدی خالق عالمە — ویردی صورت صورتندن آدمە
طیندن خالق ایتدی جسم آدمی — ایلەدی روشن آنکلە عالمی
اولدی چون فیض ازل صورت پذیر — نور ایمان آدمی قیلدی منیر

ابیاتندن :

اهل دل سینە تهیٔ می کام اولسە دخی — نشوۀ فیض صفا وار دل پر جوشندە

متکبرلرە کبر ایتمە تصدق صاییلیر — ظالمە جور و اذا قیلمە عبادت کبیدر

نورس عثمان افندی « نورس جدید — ساقیزی »

سابق الترجمە والی بغداد (علی رضا پاشا) مرحومك بندکانندن (سلیمان افندی) نامندە برذاتك کولەسی اولوب (ساقیز) لیدر. (یوسف کامل پاشا) طرفندن طبع ایتدیریلان دیوان کبیرندە السنۀ ثلثە اوزرینە اشعاری واردر . اشعار فارسیەسی رونقلیدر . فقط :

دمدر ای دل آلایم دستمە لوح وقلمی — شور ماتم ایلە تجدید ایدەیم کهنە غمی
تیغ خامەملە سپهرك جکرین قان ایدەیم — بندە اجرا ایدەیم قاعدۀ محتشمی

مطلعلی مرثیەسی مشهور و دلسوزدر .

التنجی وایکنجی اردولر محاسبەجیلکندە وضبطیە نظارتی مکتوبجیلغندە دە بولونمش ایدی . شعورینە خالل کلەرك (١٢٩٣) دە متقاعداً استانبولدە وفات ایتدی . اسکداردە قرەجە احمد مزارستاننده مدفوندر . آثار منثورەسندن بعضیلری (مجموعة الطرب علی لسان الادب) وایکنجی

حامیسی سردار اکرم (عبدالکریم نادر پاشا) نامنه اوله‌رق (اثر نادر) اسملریله طبع اولوندی. برده مقدمه‌سنده (شیخ سعدی)نك مفصلجه ترجمهٔ حالی اولمق اوزره غیرمطبوع (گلستان) ترجمه‌سی واردر.

شعورینه خالل کلدیکی زمان بیمار خانه‌یه قونلمامش و شهزادهٔ قدردان (یوسف عزالدین افندی) مرحومك امر مخصوصلریله حیدرپاشا خسته خانه‌سنده تهیه ایدیلن بر دائرهٔ مخصوصه‌ده بالتداوی کسب افاقت ایتمشدر. خسته‌لغی اسبابندن بری بعض کیمسه‌لردن کوردیکی سعایت اولدیغندن اثنای تداویسنده یازدیغی شکایتنامه‌ده (معذورم ۱۲۹۰) کلمه‌سی تاریخ دوشرمشدر. خسته خانه‌یه یغمورلی بر هواده کتیرمشلر کوك کورله‌مکده ایمش قپودن ایچری کیره‌جکی صره‌ده بالتوقف شو بیتی سویله‌مش:

بو یاغان یاغمور دکلدر صانمیك کوك کورلیور   سله دار شفا در آسمان آغلار بکا

ابیاتندن:

صاف مشرب التفات ساده‌دن خوشنود اولور   دلنشین اولماز او صحبت کیم غرض آلود اولور

چوق ریاکار وار ولی کورینور   ابن ملجم ایکن علی کورینور

حالی بر بد اصلك اقباله تحول ایتمسون   چونکه مستقبلده یا فرعون یا نمرود اولور

نالی ملا خضر

مولدی سلیمانیه قراسندن برقریه‌ده تحصیل وتفیضی (سلیمانیه) ایله (قره‌داغ) قصبه‌سنده‌در. کردجه دیوانی اولدیغی کبی السنهٔ ثلاثه‌ده‌ده صنایع بدیعیه ایله مزین اشعاری واردر. (۱۲۹۰) تاریخلرنده حج شریفدن عودتنده (استانبول) ده قاله‌رق زمانی فضلا وشعراسنك مظهر تقدیر وتوقیری اولمشدی. بر مدت صوکره ارتحال ایده‌رك (قره‌جه احمد) مزارستاننه دفن ایدلدی. شو خانه اشعارندن:

کهی تسبیح وکه باده   کهی نقش رخ ساده
سنك دردکله دنیاده   نه‌لر چکدم نه‌لر چکدم

نزهت افندی « حسن نزهت افندی — دلی »

مشهور (سروری) طورنده برشاعراولوب شهریدر . اکمال تحصیلدن صوکره اقلام مالیه‌یه سلوك ایده‌رك بالتفیض(بغداد)مالیه مفتشلکنه ارتقا ایله‌دی وبومأموریتده ایکن ارتحال ایله‌یوب (امام اعظم) قربنه دفن ایدلدی . سکوتی برعمر کچیرر، لطائفی تام برنده صرف ایدر، سوزلرنده‌کی هجو و تعریض دولاییسیله زماننك اکابرینی قورقوتمش ایدی . (لطائف اصناف) اسمنده‌کی اثر مزاحیسی مطبوع منشآتی ، اشعاری ، تاریخلری بالخاصه (ظبروه) نامنده‌کی اثر منظومی غیرمطبوعدر بو متروکات آراسنده نظر دقتی جلب ایدن تاریخلریدر . ازجمله عمجه‌سی (نوح رفقی) افندی‌یه تاریخی :

باد آهی نزهتا تاریخ ایله ایتدم وزان   نوح جسمی زورقن سوردی عدم دریاسنه
١٢٦٧

(نایزن اسماعیل دده) یه تاریخی :

چیقدی برتاریخ سیر آهنك نای عشقدن   آصدی اسماعیل دده منصوری طاق جنته

نزهت محمد افندی « دلی نزهت — سیواسی »

ادبادن فاضل برذات اولوب اصلاً تاتار، مولداً (سیواس)لیدر. مطبوعات مدیریتی وسائره کبی بر خیلی مهم اموردده بولونه‌رق شعورینه اروالقده خلل کله‌رك (١٣٠٤) ده سیواسده وفات ایتدی . قواعد ادبیه‌دن باحث اولان (مغنی الکتاب) آثار ادیبانه‌سنك مشهوریدر . (نزهةالمنشأت) و (معدل الاملاومکمل الانشا) اسمنده دیکر ایکی اثر منشیانه‌سی اولدیغی کبی اساسی تاریخه مستند ملی بر وقعه‌یی مصور (کبرلی چیقی) نامنده اخلاقه متعلق بر اثری‌دها واردرکه جمله‌سی مطبوعدر . (لطائف المحاضرات) اسمنده علم محاضراتدن غیرمطبوع براثری‌ده واردر . علمای اسلامیه‌دن هندی (رحمةالله افندی) مرحومك (اظهارالحق) اسمنده‌کی اثر دینیسنك جلد اولنی‌ده ترجمه ونشره موفق اولمشدرکه جداً شایان مطالعه آثار دینیه‌دندر .

نابی زاده ناظم بك « استانبولی »

شعرادن وارکان حربیه قول آغالرندن جامع السیف والقلم برذات اولوب شهریدر . مطبوع

ومتنوع آثارندن بعضیلری شونلردر : (یکی کیمیا) ، (سیئهٔ تسامح)،(آینه‌لر) ، (اساطیر)، (مسابقه) ، (هوس ایتدم) ، (مسائل ریاضیه‌دن جبر) و سائره‌در . اشبو آثاردن یکی کیمیا ایله مسائل ریاضیه‌دن‌جبر، توضیحدن مستغنی‌در . (سیئهٔ تسامح) تنقیدات ادبیه‌دن باحثدر . اصولی دائره‌سنده رومان یازمغه چالیشان ارباب قلمدندر. هنوز کنج یاشنده ایکن (١٣٠٧) تاریخنده استانبولده‌ارتحال‌ایله‌دی . (مسکینلر) تکیه‌سندن سراجلرچشمه‌سنه‌کیدن جاده‌اوزرنده‌مدفوندر.

والده نئیسی :

یاوروجغم اویقویه دال ناز ایله   جنبش کهوارهٔ اعزاز ایله
یات اویو ای طفل صفا پرورم   ذوقکه دنیـامی فدا ایلرم
دال ینه اذواق و خیـالاتکه   هایدی ملکلرله ملاقاتکه
کوکلی سوکك اویوتور بن سنی   بن سنی تلطیف ایدرم سن بنی
سن‌ده‌بیورسیك چوجغم برزمان   سن‌ده‌بیلیرسیك نه‌یمانمش جهان
غائلهٔ عالمی چکمك محـال   شمدی اویو نازایله آسوده حال

حب‌وطن فکره نه رونق ویرر   آدمه ماهیتنی بیـلدیرر .

شـاهره معرفتـه کیتمه‌لی   کعبهٔ عمرانه شتـاب ایتمه‌لی

نجمی عمر افندی

شعرای عاشقیندن بر ذات اولوب شهریدر . (قوله) ردیف بیکباشیلغندن تقاعد اولدقدن صوکره مدت مدیده (آلاشهر) ده اقامت ایله‌مشدی . (١٣٠٧) ده (استانبول) ده ارتحال ایده‌رك (خرقهٔ شریف) جوارینه دفن ایدلدی. مقدما طبع ایتدیکی دیواننده صوکره بیك بیت اوزرینه مرتب (الفیه) و اون ایکی فصـل اوزره مرتب (تحفهٔ وحدت) اسـملرنده منظومه‌لری واردر . لسـان فارسی اوزره‌ده انشـاد شعره مقتدر اولدیغی دیوانیله سـائر منظومه‌لرندن آکلاشلمقده‌در .

تحفهٔ وحدت منظومه‌سندن :

وحدت حقی تعلمده مقـام   منقسـمدر هفت طوره ای همام
اولی توحید افعال دکله‌مش   ثانی توحید صـفاتدر آکلامش
ثالثی‌توحید ذات‌ای نورعین   بونده‌در فوز ونجات ای نورعین

نبيل بك « حافظ محمد نبيل بك »

آتية الترجمه (نقيه) خانمك برادری طریق(مولوی) منتسبلرندن رند مشرب، اهل‌دل بر ذاتدر . (ارتحال ایتدی نبیل بك عدنه) مصرع تعمیه دارینك دلالتی اولان (۱۳۰۷) تاریخنده (آیواجق) قضاسی مقاولات محررلکنده ارتحال ایتدی . بر سرگذشت عاشقانه‌دن باحث (هجر و وصال) اسمنده غیر مطبوع مثنویسی ودیوانچهٔ اشعاری واردر .

بر قطعه‌سی :

ظالمی بر کشته ایدن آهدر　　قلب مخلوقه خدا آگاهدر
برقدم شهراهدن ایتمه عدول　　دوغرونك یاردمجیسی اللهدر

ناجم عبدالرحمن افندی « سلیمانیه‌لی »

ارباب قلمدن السنهٔ ثلثه ادبیاتنه واقف بر ذات اولوب (شهر زور ـ سلیمانیه) لیدر . (۱۳۱۲) ده (خرپوط) ده ارتحال ایله‌دی . طریقهً نقشبندی‌در . حروف هجا ترتیبی اوزره السنهٔ ثلثه‌دن منتخب اشعاری جامع (هدیة‌الامم وینبوع‌الحکم) و (گلزار آثار) اسملرنده آثار ادبیه‌سی و (تسهیل‌التحصیل) اسمنده عربی‌العباره (نحو) رساله‌سی واردرکه اوچی‌ده مطبوعدر . برده کندی متصوفانه اشعارندن :

بز آیینه‌یز صورت لاهوت نمایز
بز، مظهرالطاف خدا مست گدایز

مطلعلی غزلنی ده شرح ایده‌رك طبع ایتدیردیکی کبی حروف هجا عددنجه انتخاب ایتدیکی احادیث شریفه‌یی‌ده نظماً لسان فارسی اوزره شرح ایتمشدر .

نعیم بك

ترجمهٔ حالی مورخین فصلنده مذکور مؤلف شهیر (شمس الدین سامی بك) ك کوچوك برادری اولوب (فراشر) ده تولد ایتمشدر. تحصیل ابتدائیسنی مسقط‌رأسنده عالیسنی برادریله

برابر (یانیه) روم (ژیمنازیا) سنده بعدالاکمال عربی ، فارسی‌یی‌ده خصوصی معلملردن تعلم ایله‌مشدر . استانبوله ورودنده معارف نظارتی انجمن تفتیش و معاینه اعضالغنه و بر مدت صوکره ریاستنه تعیین اولونمش وبومأموریتده ایکن (١٣١٤) تاریخنده ارتحال ایده‌رك مردیون کوینده (بکتاشی درکاهی) قبرستاننه دفن ایدلمشدر. فطرةً شاعر اولوب کنجلکنده اشعار فارسیه ایله پك چوق متوغل اولمش وبونلردن بر قسمنی (تخیلات) نامیله طبع ایتمشدر . بالاخره بوتون حیاتنی، املنی، غایه‌سنی لسان ملیسی اولان آرناوودجه‌نك احیا واعلاسنه حصر ایله‌مشدر .

تورکجه آثار مطبوعه‌سی :

(١) هومه‌ر: شاعر شهیر یونانی (هومه‌ر) ك مختصر ترجمهٔ حالیله مشهور (ایلیادا)سنك ترجمه‌سی . بواثرك آنجاق ایکی فورماسنی نشر ایده بیلمشدر .

(٢) اختراعات وکشفیات : (جب) کتبخانه‌سی اجزاسندندر .

(٣) قواعد فارسیه برطرز نوین : اسمی مسماسنه دالدر .

(٤) تخیلات . (٥) سخنان برکزیده .

آرناوودجه آثار مطبوعه‌سی :

(١) کربلا ، (٢) اسکندر بك ، (٣) یاز چیچکاری ، (٤) اشعار متنوعه .

آرناوودجه غیر مطبوع آثارندن :

(١) آرناوودلق تاریخی .

نقیه شریفه خانم

ترجمهٔ حالی ریاضیون فصلنده محرر (عثمان صائب افندی) نك کریمه‌سی و شاعره (شرف خانم) ك همشیره‌زاده‌سیدر . شهری عثمانلی ادیبه‌لرینك بناملرندن فارسی شناس برادیبه اولوب (١٨) سنه دارالمعلمات فارسی وتاریخ معلمه‌لکنده بولونه‌رق نشر معارفه همت ایله‌مشدر. والده‌سنك وفاتندن صوکره تیزه‌لری سابقةالترجمه (شرف خانم) ك تحت تربیه وتعلیمنده بولوندی . مطبوع اثرلرینك باشلیجه‌سی (لغت فارسی) اسمنده‌کی کتابله اکثریسی اخلاقه متعلق مقالات نافعه‌سندن عبارتدر . طریقت (مولویه) یه انتسابی وار ایدی . (جنت اولسون جا نقیه خانمه) مصرع منقوطنك دلالتی اولان (١٣١٦) ده وفات ایده‌رك (یکی‌قاپی مولویخانه‌سی)نده شرف خانمك قبرینه دفن ایدلدی .

غزلیاتندن :

بردل اولورسه عشق ایله شوریدهٔ جهان
عقل ایله آرتق آشنالغی آنك محال اولور

غزلیات فارسیه‌سندن :

در شاخ سدره مرغی بودم زدام غافل
بر حرص دانه چینی از آشیان پریده

ناصح محمود افندی

علمای شعرادن عاشق ومجاهد برذات اولوب شهریدر . فاتحده تحصیلنی بعدالاکمال برمدت بعض محاکم شرعیه کتابتنده استخدام اولوندقدن صوکره بقیهٔ عمرینی بروسه کویلرنده امامت وبروسه‌ده اختیار عزلتله کچیروب مشایخ مصنفین‌دن (شیخ اسماعیل حقی) حضرتلرینك اون بیکی متجاوز اولان منظومه‌لرینك جمیچون بذل وجود وصرف نقود ایله‌یوب عاقبت مقصدینه نائل اولدی . واسمنه‌ده (سبحة السالکین) تسمیه ایله‌دی . فقط وفاتندن صوکره بویکانه نسخهٔ قیمتدارك هانکی انصافسز و اذعانسزك یدنده قالدیغی آکلاشیلامادی . دیوان تشکیل ایده‌جك قادار اشعاری وارسه‌ده مرتب دیوانی یوقدر . (١٣٢٠) تاریخنده بروسه‌ده عزلتکاهی اولان تحته‌قلعه اوطه‌لرینك برنده ارتحال ایله‌یوب بك صریح براشارت معنویه اوزرینه شیخ مشارالیهك قربنه دفن ایدلدی .

نصرت علی بك « یکیشهر فناری »

زمانمزك بنام ادباسندن اولان (جناب شهاب الدین بك) ك کوچوك برادری اولوب مولداً (یکیشهر) ایدر . (١٣٠٧) ده استحکام ملازملکیله نشأتندن صوکره معلم تعیین اولونه‌رق وفاتنه قادار تدریس وتتبعات علمیه‌ده بولوندی . انقلابدن صوکره قائمقاملقله تقاعد ایدلمشدی . (١٣٣٠) تاریخنده ارتحال ایده‌رك فاتحه دفن ایدلدی . لسان مادر زادی اولان تورکجه ایله عرب ، فرس ، فرانسز لسانلری ادبیاتنه‌ده وقوف تامی وار ایدی . فرانسزجه‌دن آثار مترجمه‌سی میاننده (سرکذشت خونین) بر نجیلکی احراز ایدرکه بو اثر (روسیه) ده (نهلیست) دینیلان فرقهٔ اخلالیونك صور وغرائب تشکلیه‌سیله نظریات وسرائر اختلالیه‌سنی حاوی دلسوز ومهیج

برحكايه‌در .(كوچك ـ برفاجعهٔ وطنپرورانه) (مقالات تاريخيه وادبيه) جملهٔ آثارندندر . برده (بنفشه) اسمنده ادبی رساله‌سی واردر . (مقالات تاريخيه وادبيه) تاريخ عثمانی‌نك وقايع مهمه‌سنه وتدقيقات ادبيه‌يه متعلقدر. حياتی علم وعرفانه حصرايدن مجاهدين معارفدندر .

نگار خانم « بنت عثمان پاشا »

ماجار مهتديلرندن (عثمان پاشا) مرحومك استانبولك يوكسك وكبار برعائله خانمی ايله ازدواجندن ميدانه كلمش ، عادتا صوك ربع عصرلق ادبياتمزك الك يوكسك برشاعره‌سی‌ايدی . آثار مطبوعه‌سندن اولان (نيران) ايله (صفحات قلب) نده تراشيده برناظمه اقتدارينی كوستر ديكی كبی (عكس صدا) و (افسوس) نام آثار اخيره‌سنده‌ده حساسيتی ، خيالكارلغی ، هجرانپرورلكی ايله جداً يوكسك برشاعره قدرتنی كوسترمشدر . عين زمانده معلومات لسانيه وفنيه‌سی‌ده يوكسك ايدی . فرانسزجه ، آلمانجه ، رومجه لسانلرينه وقوف كاملی ايله مشهورايدی. آننه‌سی طرفندن پك يوكسك برانجه‌لك توارث أيله‌مشدی . (١٣٣٤) سنه‌سی اوائلنده حميديه اطفال خسته‌خانه‌سنده (حما) دن وفات ايتمشدر . يوقاريده اسمی كچن آثار مطبوعه‌سندن باشقا ، برچوق جرائد و رسائل موقوته‌ده منتشر اشعار وآثاری واردر .

عكس صداسندن بر پارچه

موسمك صبح نفحه دارنده ، كيجه‌نك سايه زار تارنده ،
عمرمك هر دم منسارنده ، هردم شوق و اغبرارنده ،
كوكلمك حال بيقرارنده ، آنارم سوديكم سنی آنارم !

§

كيجه وقف سكون اولور دريا ، بر لسان بليغ اولور پيدا ،
متكلم كبی بوتون اشيا ... دره‌دن عكس ايدن اوطاتلی صدا
دله ويردكجه ميل حزن و بكا آنارم سوديكم سنی آنارم !

كذا :

سنكله ديكله‌يه‌لم كل طبيعتی ، تنها ، شونغمه‌ساز اولان اشجاری ، روزكاری : يمی
بوتون ترانهٔ سودايی ، نغمهٔ أملی ، كه عشقه اولمه‌ده هر دم نشانهٔ غرا ؛
بو بر انين تحسر كبی ملال آور ، بو بر يمين محبت كه دمبدم ايكلر .

§

سنکله سویله شه لم کل مناقب عشـقی جبلده ، یان یانه ، مهتابه قارشی ، أی دلدار ؛
بیتیرمه ، سویله ملك ، سویله سویله ، ایت تکرار بوتون او عهـد غرامی ، ترانهٔ شـوقی ؛
شکایت ایت بکا بندن ، وفاسز عد ایله ، بنی تظلمك اوزسـون ، فقط ینه سـویله

ناهید تحسین بك « استانبولی »

کنج دینه جك بریاشده ایکن ارتحال ایدن عصریمز ادباسندن اولوب شهریدر . مکاتب عالیه تحصیلنی اکمالدن صوکره تدریس وتألیف آثار ایله اشتغال ایله‌دی . اسملری زیرده محرر آثار مطبوعه‌سندن باشقا مختلف رسائل موقوته ایله‌ده مقالات متنوعه نشرینه موفق اولمشدی . (۱۳۳۷) تاریخنده (بویوك آطه)ده وفات ایده‌رك (آطه) قبرستاننه دفن ایدلدی .

آثار مطبوعه‌سی :

(۱) روح بی‌قید [مجموعهٔ اشعار]، (۲) کوسه‌م سلطان، (۳) برچیچك ایکی بوجك، (٤) رقیبه

ناجی بك « آلای بکی زاده »

(معلم ناجی) مسلك ادبیسی سالکلرینك متمیزلرندن قوی طبیعت بر شاعر اولوب (طربزون) لیدر حربیه نظارتی سیویل رؤساسندن ایدی . بعض مکاتبده ادبیات تدریسنده بولوندی . (۱۳۳۸) تاریخنده ارتحال ایده‌رك (مرکز افندی) یه دفن ایدلدی .

آثار مطبوعه‌سی :

(لسان کتابت) اسمنده منثور اثریله (نشیده) نامنده مجموعهٔ اشعارندن عبارتدر ..

بر نعت شریفی :

کبریانك حبیب منتخبی خلقت هر دو عالمك سببی
شرف اصلی عزت نسبی رفعت ذاتی سیرت ادبی
فخر عالم محمد عربی

مطلع نور حضرت ارحم اولین صنع کارگاه کرم
حرم حقه واصل ومحرم روح آدم نبی قدسی دم
فخر عالم محمد عربی

سید کل خلاصهٔ موجود اصل اشیا کزیدهٔ معبود
منشأ اقدم ظهور ووجود قاب قوسینه مظهر و مسعود

فخر عالم محمد عربی

ناجی عمر بك

اساساً عسکریه‌دن یتشمش ؛ و (٣١٤) سنه‌سندن بالاعتبار « ثروت فنون » جریدهٔ اسبوعیه‌سنده نشر اشعاره باشلامشدر . مرتب و مطبوع أثری یوقدر .

اینجه حسلی ، پارلاق مخیله‌لی بر شاعر اولدیغنه آثاری دلالت ایتمکده‌در . مشروطیت وحریت مجاهده‌لرینه‌اشتراك‌ایتمش واوروپاده برایکی سنه قالارق فعلاً وقلماً‌ده بویولده خدمت أیله‌مشدر . انقلابی متعاقب عادتا پریٔ شعرینه ویا دلدادهٔ مفکوره‌سنه قاووشمش‌کبی نشرائره و ترنم شعره رغبت ایتمش ؛ وبو تاریخدن اعتباراً عمر ناجی بك حریت و مشروطیتك ، داها دوغروُ بر تعبیر ایله زواللی قالمش اسلامیتك پروجد واستغراق بر خطیبی اولمشدر . فی‌الحقیقه شرق وغربك فرقلرینی ، مزیت وقصورلرینی یوکسك حرتی سایه‌سنده پك ایی آکلامشدی . بیان ووجدانی ، حرکات وتحسساتی بری برینك عینی ، بو درجه مرد طبیعتلی بر شاعر وخطیب بولمق اندردر . هرزمان هریرده ظلم واستبداده علیهدار ، مظلوم وضعیفه طرفدار چیقمشدر . « مجاهد » « وطنپرور » ناملرینه جداً استحقاق قازانمشدر . وفاتی (کرکوك) حرب جبهه‌لرنده قازاندیغی بر خسته‌اق یوزندندر ؛ ذاتاً حضردده بوتون وقتی سبیل حق ووطنده سیاحت وارشادله کچیرمشدر . بروجه آتی بر شعری « ثروت فنون » دن آلنمشدر :

ضیالی کولکه‌لر آلتنده ، زاهر و بیتاب ،
اویور نشاید امواجی ماوی بر دکیزك ؛
سماده بر متموج شلالهٔ مهتاب
بوتون طبیعته سرپر رشاشهٔ زرین .

نهفته قلبی لیالك ، مشافه بیدار ،
اوتر مشاجرك عمقنده کیمسه‌سز برقوش ؛
اویور ظلال سکونتده دائما بی هوش ،
ریاح ایل ایله مهتز مناظر واشجار . . .

علیل جسممه دوش مکینی بر قایانك
اولور نشیمن حسرت ، غریب تنهائی ؛
صورار سمالره بر شی که روحم آکلایام .

اوزاقده ، ساکن وعلوی، تلال خندانك
افقلرنده اوچار بر سراب نا مرئی ،
اوبر سواحلی دائم فشـافش مظلم . . .

و

واحدی عبدالواحد چلبی « قره داودزاده ـــ استانبولی »

ترجمهٔ حالی علماء فصلنده مذکور (قره داود افندی) نك طورونی‌در. طریق علمی‌ده ایجه قطع مراتب ایتدکدن صوکره طریقت (زینیه) یه سالك اوله‌رق اختیار عزلت ایله‌دی. سلطان سلیمان قانونی دوری شعراسنك متمیزلرندندر . (حکیم اوغلو علی پاشا) کتبخانه‌سنده (سعادتنامه) اسمنده منثور، اخلاقی وتصوفی بر اثریله (شفاءالصدر) نامنده دیکر بر اثری واردر .

وصولی محمد افندی « ملا چلبی ـــ استانبولی »

علماء شعرادن بر ذات اولوب سابقة الترجمه (حبی خانم) ك دامادی اولدیغیچون (حبی ملاسی) شهرتیله‌ده بنام اولمشدی . نیابتله ایجه سیاحتدن صوکره قاضیعسکرلك رتبه‌سنه نائل اوله‌رق (٩٩٨) تاریخنده استانبولده وفات ایتدی. جوار ایوبده دباغخانه مقابلنده قاین والده‌سی یاننده مدفوندر . مرتب دیوانی واردر . (امام طرطوشی) نك (سراج الوهاج) نی (بدیعه) اسمیله ترجمه ایتدیکی کبی (شیخ کبیر صدرالدین قونوی) خلفاسندن (فخرالدین عراقی)نك تصوفدن (لمعات) اسمنده‌کی اثر مشهورینی‌ده ترجمه ایله‌مشدر . فندقلی جامعنك بانیسیدر . (حدیقة الجوامع) ده زوجی اولدیغنه دائر اولان افاده‌یی (مشاهیر النساء) دامادی اولمق اوزره تصحیح ایدییور . (سلطان سلیم ثانی) نامنه قسماً منظوم وقسماً منثور (جهاد نامه)

اسمنده بر اثری‌ده واردرکه بر نسخه‌سی (موزهٔ همایون) کتبخانه‌سنده موجوددر .
منظوم پارچه‌سندن :

نیتك اولدی غزا فتح وظفر کارك اولا اولیا عسکری هر یرده نکهدارك اولا
اومارم خضر نبی رهبر وسردارك اولا دشمنك قلعه‌لرن قلع قیلن آثارك اولا
ایله‌دك عزم سفر لطف خدا یارك اولا
همت اهل نظر قافله سالارك اولا

ابیاتندن :

آلدانوب آل رقیبه دیمه راز عشقی ویرمه أی دل صاقین ایمانی شیطان الینه

والهی « قورت زاده — ادرنوی »

طرز قدماده رنکین شعر سویله‌ین شعرادن اولوب (ادرنه) لیدر [١] . علوم رسمیه‌یی بعدالتحصیل مصره رحلتله (ابراهیم کلشنی) حضرتلرینك مخدومی (سید خیالی) یه انتساب واکمال مراتب طریقتله ادرنه‌یه عودت ایده‌رك وعظ وارشاد ایله مشغول اولدی . مرتب دیوانی واردر . (١٠٠٨) ده وطنی اولان اسکوبده وفات ایدن همنامی (اسکوب) لی صاحب دیوان (والهی احمدچلبی) نك [٢] بولدیغی (مات قطب العارفین) ترکیب موزوننیك مدلولی اولان (٩٩٤) تاریخنده ادرنه‌ده ارتحال ایله‌دی . طونجه کنارنده (شیخ شجاع) زاویه‌سنده مدفوندر.

ابیاتندن :

نقش جورین کریه کوکلمدن یوماز
لا یزیل الماء نقشاً فی الحجر

اکر عارف ایسه‌ك ایتمه حقیقت سرینی افشا
کلام حق چیقاردی باشدن حلاج منصوری

---

[١] حسن چلبی قولنه کوره اوزون کوپری (جسرارکنه) دندر .

[٢] ابیاتندن :

علاقه ایله‌مك وجه خدادن غیره زائلدر جمال لا یزاله عاشقم الله شاهددر

دعویٔ فضل پدر ایتمه مسیحادم ایسه‌ك شرف نسل ایله فخر ایلمه کر آدم ایسه‌ك

ویسی افندی « آلاشهرلی »

طرز قدیم منشیلرینك رئیسی وپیری مقامنده اولوب (محمد افندی) نامنده (آلا شهرلی) بر قاضینك مخدوم فضائلموسومی وسابق الترجمه شاعر (مقالی) نك همشیره زادهسیدر . (٩٦٩) آلا شهرده تولد ایلهیوب مقدمات علومی تحصیلدن صوکره استانبوله کیدهرك علمای بنامدن (صالح واحمد افندی) لردن بعدالاکمال مسلك نیابته سالك اولوب بدایهٔ خطهٔ مصریهده (رشید) و سائرهده، آناطولی قطعهسنده (آقحصار ، تیره ، آلاشهر) ده وروم ایلیده (سیروز ، تکفور طاغی ، اسکوب ، کوماجنه) ده اجرای نیابت ایلهدی . اسکوبده سکزنجی نیابتی تاریخی اولان (١٠٣٧) تاریخنده ارتحال ایلهیوب (قومانووه) جادهسندهکی مزارستانه دفن ایدلدی . وفاتنه دائر زمانی شعراسی طرفندن سویلهنن تاریخلرك اك مشهوری ذیل شقایق صاحبی (نوعی زاده عطائی افندی) نك شو :

ویسیکه اولمشیدی تغزلده بی بدل　　تعیین سال فوتنه تاریخدر « غزل »

زیارت ایتدیکم منشور مربعی شکلندهکی سنك مزارنده ایسه وفات تاریخی اولمق اوزره قوجه ویسییی جنتك قپوسنده براقان یالکز بو بیت عادی محکوکدر .

دیدی احبابك بری تاریخنی　　جان ویسی کتدی باب جنته

(حضرت هدائی) یه حرمتکار ومعتقد ایدی . آثار ادیبانهسی بروجه زیردر .

(١) درة التاج فی سیرة صاحب المعراج : آثارینك اك مشهوری اولوب سادهجه (سیر ویسی) نامیله معروفدر .

(مکه) و (مدینه) نامیله ایکیقسمه منقسم اولان بو اثرینك اتمامنه عمری وفا ایتمدیکندن (غزوهٔ بدر) ه قدر یازه بیلمشدر. قسم مکینك خطیله اولان نسخهسی (اندرونهمایون)ده (روان اوطهسی) کتبخانهسندهدر . مؤخراً شاعر (نابی) ایله (نظمی زادهٔ بغدادی) طرفلرندن تذییل ایدلمشدرکه اصلیله نابینك ذیلی مطبوعدر .

(٢) دستور العمل : (شهادتنامه) اسمیلهده موسوم اولان بو اثرك موضوعی ارکان ستهٔ اسلامیهنك مباحات ومناظراتنه دائر دینی ، حکمی برطاقم مقالاتی حاوی اوچ جزؤ قدر بر اثر معتبر اولوب مطبوعدر .

(٣) خوابنامه : (اول زماندهمی عالم معمور و آبادان ایدی) فقراتی آلتنده تاریخی ، اخلاقی، حکمی پر عبر بر طاقم امثلهٔ عدیدهدن عبارت اولوب مطبوعدر .

(٤) توبه نامه: مطلعی شو : (یترای دل هوس زلف سیهکار یتر) اولان عبرت آمیز بر منظومه‌در که بو منظومه‌ده :

پیرو اولدم او سخن پروره ایتدم توبه   دائما ره سیر غمده خطا اولدیغمه

بیتنده‌کی سخن پروردن مقصد .

توبه یارب خطا یولنه کیتدکلریمه   بیلوب ایتدکلریمه بیلمیوب ایتدکلریمه

بیتنك قائلی طریقت (زینیه) پیری (زین‌الدین خافی) حضرتلرینك اخص خلفاسندن شیخ (عبدالرحیم مرزیفونی) در .

(٥) مرج البحرین : صاحب قاموس (مجدالدین فیروز آبادی) نك (صحاح فی اللغه) صاحبی (ابی نصر اسماعیل بن حماد الجوهری) یه ایتدیکی اعتراضاته اجوبه درکه دقایق علم لغتله متوغل ذواته استفاده بخش آثاردن اولان بو اثر غیر مطبوعدر. خط‌دستیله محرر نسخه (راغب پاشا) کتبخانه‌سنده‌در .

(٦) فتوح مصر : اسمندن دخی آ کلاشیلدیغی اوزره فتوح مصری حاکی تاریخی بر اثردرکه آنجق فاتح مصر (عمرو بن عاص) وقایعنی حاوی اولوب غیر مطبوعدر .

(٧) واقعه نامه : زمانی احوالنی تنقید وادیسنده بر اثر اولوب غیر مطبوعدر .

(٨) دیوان: طرز معلوم اوزره مرتب اولوب غیر مطبوعدر.

(٩) منشأت : مکاتیب منشیانه‌سندن قسم اعظمنی جامع اولوب مطبوعدر .

(١٠) غرة العصر فی تفسیر سورة النصر : خط دستیله محرر نسخه‌سی فضلای عسکریه‌دن (بغدادی اسماعیل پاشا) مرحوم کتبخانه‌سنده‌در .

(١١) هدیة المخلصین وتذکرة المحسنین : عقائد واخلاقه دائر اولوب غیرمطبوعدر .

ابیاتندن :

بزم اقبالنی تار ایلسون دیرسه فلك
کشی یاقدیغی چراغ اوستنه پروانه کرك

فلکدن کوشمال غم کوروب زار اولدیلر دائم
شولر کیم ایل سوزینه اویدیلر چنك ورباب آسا

فضائل علمیه وقدرت ادبیه‌سی مسلم انام اولان صاحب ترجمه‌نك طرز تحریری کرچه — سائق زمان دولاییسیله — مغلق ولغتپرورانه ایسه‌ده اوبله ترکسی وسائره‌کبی معقد ، بی‌روح وحلاوتسز اولمیوب معنیدار ، متین وحکمت آمیز اولمغله برابر ینه زمانمز ایچون تقلیده شایان

دکلدر . اقتدار ادیبانه‌سی مسلم اولان بوذات قدرت ادبیه‌سـنك برقسمنی اولسون لسانمزك ساده‌لشدیرلمه‌سنه وقواعدینك تدوینه صرف ایتمش اولسـه ایدی آتی ایچون خدمتلری دها مشکور اوله‌جغی بی‌اشتباه ایدی . مسقط رأسی اولان (آلاشهر) ده (شیخ سنان) محله‌سنده‌کی کندیسنه نسبت اولنان برخانه مشاهده اولونمقده‌در .

وعدی محمد چلبی « بروسوی »

قوی طبیعت برشـاعر اولوب (بروسه) لیدر . محکمه کاتبی ایکن (وعدی بیك اللی طقوزده ایلدی حیف انتقال) مصراعنك دلالتی اولان (١٠٥٩) تاریخنده ارتحال ایده‌رك (شرف‌الدین) جامع شریفی حظیره‌سنه دفن ایدلدی . مرتب دیوانننك بر نسخه‌سی (ییلدیز) کتبخانه‌سنده واردر .

برغزلی :

کوکل نه چشم بیدار ونه بخت خفته ایسترلر　　رموز عشقه واقف بر دل آ لفته ایسترلر
غبار دامن اولمه رهروان عشـقه ای صوفی　　محبت شاهراهنده کرد غمدن رفته ایسترلر
قوپارمه مهرهٔ داغك‌که شهر آیین عصمتده　　نخلبندان اسـتغنا کل نشکفته ایسـترلر
کچیرمه کوزدن اشکم کوهرین کستاخ ای‌غافل　　محبت چارسوینده‌در ناسـفته ایسـترلر
دکلدر قابل فیض محبت هرکوکل « وعدی »　　دماغ پخته ایسـترلر دل آشفته ایسـترلر

وجدی عبدالباقی بك

غزل سویله‌مکده تمیزایدن شعرادن اولوب شهریدر. ترقی وتفیضی دیوان همایون‌قلمنده‌در. صدر اعظم (کوپرولی محمد پاشا) نك توجه والتفاتنه نائل‌اوله‌رق بکلکجی منصبنه نائل‌اولدی. (١٠٧١) رمضاننده استانبول‌ده شهیداً ارتحال ایله‌دی . دیوانچه‌سی (١٢٨٩ و ١٣٠٨) ده ایکی دفعه طبع اولونمشـدر . کندی یازیسـیله اولان (مجموعهٔ اشعار) ی بایزید جامعنده‌کی (ولی‌الدین افندی) کتبخانه‌سنده موجوددر .

بربیتی :

کعبه جویان محبت خضری رهبر ایلمز
سجده‌کاه اهل دل خاك درندن بللیدر .

(یکیشهر فنار مولویخانه‌سی) شیخی ایکن (١٠٨٠) ده وفات ایدن صاحب دیوان دبره‌لی (وجدی) ده مشایخ مولویه شعراسندندر.

ویشنه زاده عزتی محمد افندی «استانبولی»

شیخ الاسلام (ذکریا افندی) نك ایکنجی اوغلی و شاعر مشهور شیخ الاسلام (یحیی افندی) نك کوچك برادری اولوب (ویشنه افندی) لقبیله بنام اولان موالیدن (لطف الله افندی) نك مخدومیدر. مراتب علمیه‌نك بالاسی اولان قاضیعسکرلك رتبه‌سنه نائل اوله‌رق (١٠٩٢) ده ارتحال ایله‌دی. جدی (ذکریا افندی) تربه‌سنده مدفوندر. مرتب دیوانیله (کشف الظنون) ه برمقدار الحاقاتی وقاف زاده‌نك (زبدة الاشعار) ینه ذیلی واردر.

رباعیاتندن:

هر دیدهٔ ترخون ایله جوشان اولماز　　هردل غم عشق ایله خروشان اولماز
هر خون جگر تربیت لعل ایتمز　　هر سنك سیه لعل بدخشان اولماز

ابیاتندن:

فرقتده قان آغلارز امید وصل ایله　　یاد ایلرز بودملری برزمان اولور.

وحید محمد چلبی «صوفیه‌لی»

مقتدر عثمانلی شاعرلرندن اولوب (صوفیه) لیدر. اواخر عمرنده (بروسه) ده محکمهٔ شرعیه کتابتنده بولونمش ایدی. اشعاری رنکیندر. (١٠٩٤) ده وفات ایده‌رك (بونار باشی) قبرستاننك (حضرت افتاده درکاهی) یولونه دفن ایدلدی.

ابیاتندن:

بزم املده آخر اولور تیره روزکار
مانند شمع پیشه ایدن خود نمالغی

والی عبد الرحمن افندی «آنقره‌لی»

علماء شعرادن وطریقت (بایرامیه) منتسبلرندن برذات اولوب (آنقره) لیدر. استکمال

علوم ایچون استانبوله کله‌رك منقاری زاده‌دن اکمال تحصیل ایله‌یوب قاضی عسکر اولدی . (۱۱۰۷) تاریخنده استانبولده ارتحال ایتدی . مرتب دیوانی و(مولد نبی) منظومه‌سی واردر .

مولد منظومه‌سی مطلعندن :

ای خدادن لطف واحسان ایسته‌ین   مولد پاك رسول الله‌ه کل
جنت ایچره حور وغلمان ایسته‌ین   مولد پاك رسول الله‌ه کل

(والی قدیم) لده (۹۹۸) تاریخنده نظم ایله‌دیکی (حدیث اربعین) منظومه‌سی واردرکه بر نسخه‌سی (عاشر افندی) کتبخانه‌سنده‌در .

وصفی محمد افندی « بالاط شیخی زاده — استانبولی »

طریقت (سنبلیه) مشایخندن نظم‌کلام ایله مشهور، صاحب وجد وحال برذاتدر. (سلطان سلیم خان) جامعنده کرسی شیخی ایدی . (۱۱۳۰) ده ارتحال ایده‌رك (اکری قپو) خارجنده سلحخانه‌یه متصل قبرستاندن ایلری طوغری کیدن یول اوزرنده پدری یاننه دفن ایدلدی . مرتب دیوانی واردر . مخدومی (محمد فیض‌الله افندی) نك‌ده دیوانی وموعظه‌دن بر اثری واردر .

چهره سای رسم پای احمد مختار اولان
نشوه‌یاب فیض اولوب سرتاقدم انوار اولور
خاکپای شاه مازاغی ایدنلر توتیا
دور بین بی نظیر عالم اسرار اولور .

(نوادر الظرفاء) مجموعه‌سنده اسامی طیور ایله قوشبازان اصطلاحاتی اوزره بغداد والیسی (علی رضا پاشا) یه طرز قدیمده مطول عریضه‌سی واردر .

وصاف عبدالله افندی « شیخ‌الاسلام — آق‌حصاری »

مسند مشیختی احراز ایدن فضلادن خلوق برذات‌اولوب سابق‌الترجمه شیخ (ابن عیسای صاروخانی) احفادندندر . معلومات ابتدائیه‌سنی مسقط رأسی اولان آقحصارده [۱] بعدالاکمال

[۱] قصیدهٔ برئه‌یی (اقلیدالسعاده) اسمیله نظماً ترجمه ایدن (حافظ اسماعیل نظیف بن‌محمدافندی) ده آقحصاردن یتیشن علماء شعرادندر .

استانبوله کلهرك اکمال تحصیلدن صوکره (محشئ فناری) مشاهیرعلمادن (قره خلیل افندی) یه داماد اولدی . بعده مسلك نیابته سلوك ایله (سلانیك ، مصر) مولویتلرنده ایفای وظائف شرعیه ایلهدی . بر آرالق طرف دولتدن عهدهٔ فاضلانهسنه تودیع بیوریلن وظیفهٔ علمیهیی ایفا ایچون ایران ، ماوراءالنهره کیدهرك عودتی متعاقب تلطیفاً عهدهسنه آناطولی بعده روم ایلی قاضیعسکرلکی رتبهلری توجیه بیورلدی . (١١٦٨) تاریخنده مسند جلیل فتوا ایلهده بکام اولدیسهده ضعف پیری دولاییسیله بش آی صوکره (امیرکانده) کی یالیسنده اختیار انزوا ایتدی . بووجه ایله اوقاتگذار ایکن (موت عالم موت عالم) ترکیبیله (ایتدی عبدالله افندی جنت عدنی مقر) مصراع مجوهرینك دلالت ایتدیکی (١١٧٤) تاریخنده یوز یاشنه قریب برسنده ارتحال ایلهیوب جوار حضرت خالد (رضه) ده (سیاوش پاشا) تربهسی یقیننه دفن ایدلدی . اوغلی (محمد) و طورونی (محمد شریف) افندیلرده مسند مشیختی احراز ایدن فضلادندرلر . تعلیق نویسلر میاننده تعداد اولنان خطاطیندندر .

مرتب دیوانچهسندن باشقا بیك بشیوز بیتی جامع (خیال بهجت آباد) عنوانلی نصیحت آمیز برمنظومهٔ شاعرانهسیله علم کلامدن (زمزمه) اسمنده منثور بر اثر فاضلانهسی واردر . علم نحودن مشهور کافیهیی‌ده نظماً ترجمه ایدهرك (ارشاد از کیا) تسمیه ایتمشدر . بوندن باشقا صنایع کلامیهنك انموذج بدایعی مقامنده مشهور (عنوان الشرف) قصیدهسنه [١] ده برنظیرهسیده واردرکه ادبیات عربیهدهکی قوتنك شاهد وبرهانیدر [٢] . (معلم ناجی افندی) مرحومك (خیال بهجت آباد) منظومهسی حقندهکی افادهسی بروجه آتی نقل اولوندی : (بعض اصحاب نهی شیخ غالبك مشهور (حسن وعشق) منظومهسی بردرجهیه قدر اولسون بو اثره تقلیداً یازلمش اولدیغنی ادعا ایتمك ایسترلر) .

خیال بهجت آبادك بر پارچهسندن :

ای طالب عز و جاه سرمد	رغبتکن دولت سر آمد
هرعاجزه شفقت ایت شفیع اول	مخلوقه تواضع ایت رفیع اول
حکمن ویرهیم دیوب صدورك	بیهوده اوچورمهکل حضورك
افراطهده وارمهسون او حالت	تا اولمیه موجب حقارت

[١] عنوان الشرف : منظومهسی (٨٣٧) تاریخنده وفات ایدن مشاهیر فضلا وادبادن (شرف الدین بن المقری اسماعیل یمنی) نك اثر مشهوریدرکه بر سطرده بش علمی جامعدر . یعنی دوز اوقوندیغی حالده برعلم وهرسطرك برنجی کلهلری عموداً اوقونسه دیکر برعلم واوچنجی کلهلر کذا عموداً اوقونسه باشقا برعباره ایله دیکر برعلم افاده ایدر . وهکذا :

[٢] اشبو نظیره حکمت ، منطق ، کلام ، نحو ، حکایات بالفارسیه ، حکایات بالترکیه ، یی جامع اولق اوزره آلتی فندن باحث اولوب (١٢٧٩) تاریخنده مطبعهٔ عامرهده طبع ایدلمشدر .

دلدادهٔ شوق ایسه‌ك رضایه　اكرامده تابع اول خدایه
آخرینه خاك اولور بو تنلر　بیلمم نه‌یه كبر ایدر ایدنلر

دیكر :

اوقاتكی ایله‌مه اضاعت　نادان ایله ایتمه عقد صحبت
عرفانه بولنسون انتسابك　بیل قدرینی قابل خطابك
اولسه‌ك او مقوله‌یه ملاقی　یا مجلسه كلسه اتفاقی
پند ایلیوب ایتمه نفسك اتعاب　مسدود ید قضادر اول باب

ابیات سائره‌سندن :

بیلنمز عارفك موتندن اول قدر آثاری
محك خاك ایله سنجیده‌در درخردمندی

وصفی علی غالب افندی « نازللیلی »

مشایخ عشاقیه‌دن (عبدالله صلاح‌الدین افندی) حضرتلرینك اخص خلفاسندن (نازللی)‌ده دفین خاك (شیخ محمد زهدی افندی)نك مخدوم فضائل موسومی اولوب السنهٔ ثلثه‌ده اشعار والهیاتی واردر . مدت مدیده (نازللی) ده ارشاد عاشقین و قرق درت سنه وظیفهٔ فتوای شرع مبین ایله مشغول اوله‌رق (١٢١٦) تاریخنده ارتحال ایله‌دی. (محمد زهدی افندی) نك خلفاسندن بری‌ده (قره‌جه‌صو) ده مدفون اولان صاحب دیوان (سمیز زاده سلیمان رشدی افندی) در. (وصفی افندی) نك نعوت عاشقانه‌سندن بر نعت شریفی :

بلاشك خاك پایك كیمیادر یا رسول الله　عیون عاشقانه توتیادر یا رسول الله
كناهم اولسه مانند هزاران كوه قاف آسا　نكاهك اولسه بردم هپ هبادر یارسول الله
بهشت هشتی تزیین ایلین نور ظهوركدر　ضیاسی نور ذاتكدن نمادر یا رسول الله
عذاب دوزخی چكمز سكا امت اولان آدم　فترضی سا كه حقدن بر عطادر یارسول الله
امید وصفیٔ عاجز قپوكده بنده اولمقدر　كه باش و جان سكا آنجق فدادر یارسول الله

(رشدی افندی) نك بر منظومه‌سندن :

كل دلا كثرتدن ال چك اهل حقك یاری بر　آكلا الاوجهه رمزین قیل نظر دیداری بر
سیل كوكلدن ماسوایی وحدتك اطواری بر　كیر موحد بزمنه سن كوركه هر بر واری بر

واصف عثمان بك «اندرونی — استانبولی»

آرناوود (خلیل پاشا) نك اقرباسندن اولوب اندرون همایونده پرورشیاب اوله‌رق مؤخراً تقاعد ایدلمش . (١٢٤٠) تاریخنده استانبولده عالم فانی‌یه وداع ایده‌رك (ایوب) ده (زال پاشا) جامعی مقابلنده‌کی درکاهه دفن اولنمشدر [١] . مطبوع ومرتب دیوانی واردر. واصفك اشعارینه طبع شوخانه‌سی محصولی اولان اشعارینك ساده و خوش آینده کورونمه‌سی مدار اولمشدر . نعوت وقصائدندن اکثریسی طبعاً شاعر اولدیغنه دالدر . مع‌هذا آثارنده ضعف تألیف وسائره کبی بعض نقایص ادبیه کوریلور . اك خوش شعری شرقیلریدر .

برمناجاتندن :

کیمك وار برلکنده اشتباهی   جهانك خالقی سنسیك الهی
ذلیل ایتمه بوعبد رو سیاهی   آمان ای پادشهلر پادشاهی

مخمسندن :

شهراه محبت که طریقی ازلمدر   سرمنزل عشق اسکی مکان ومحلمدر
یولدن قویان اما نه طول املمدر .   بو چاك کریبانه سبب کندی المدر .
هپ چکدیکم کندی جزای عملمدر .

برمسدسندن :

کیم اولور زور ایله مقصودینه رهیاب اولور   کلور البته ظهوره نه ایسه حکم قدر
حقه تفویض امور ایت نه الم چك نه کدر   قیل سوزم عارف ایسه‌ك کوش قبولیکه کهر
محنتی کندینه ذوق ایتمه‌در عالمده هنر
غم وشادیٔ فلك بویله کلور بویله کیدر

ابیاتندن :

«واصف» ثبات راه محبتده شرطدر   یوقدر طریق عشقده رغبت‌دونکلره

غیرت قومایور دیرده ایدر غیبته آغاز   افشای عیوب ایتمه‌میدر غیرت احباب

مصارعندن :

آتش کناری قیش کونك لاله زاریدر .

---

[١] سجل عثمانیده اسکدارده مسکینلرده مدفون اولدیغی محرر ایسه‌ده موثوق دکلدر .

وصفی افندی « سید علی وصفی افندی — استانبولی »

فضلا وارباب قلمدن وطریقت (قادریه) منتسبلرندن عارف بر ذات اولوب شهریدر . صوك مأموریتی اولان شورای دولت باش کتابتنده ایکن (١٣١٤) ده ارتحال ایده‌رك (سنبل افندی) تربه‌سی اتصالنده‌کی قبرستانه دفن ایدلدی . (قصیدهٔ منفرحه) یه تورکجه مفصل بر شرحی وعلم معانیدن تضمین بحثنه دائر رساله‌سی و شعبات خلوتیه‌دن (بکریه) شعبه‌سنك مؤسسی (مصطفی البکری) حضرتلرینك (صلوة مشیشیه) شرحنك ترجمه‌سی وآثار سائره‌سی واردر . برده (شیخ مصطفای مناوی) نك ترتیبکرده‌سی اولان صلوات شریفه‌یی یانیه‌لی (شیخ احمد افندی) اشارتیله ترجمه وشرح ایله‌مشدر . آثارینك بعضیسنده کنیه‌سی (تکه‌لی‌زاده) اولمق اوزره یازییور .

بر نعتندن :

ای نبیٔ فیض بخش دو جهان   کیم دخیلانك بولورکن فوز جان
بن دخیلك تابکی ایدم فغان   قالمادی دلده تحملدن نشان
کل یتیش امداد وصفی یه امان

وهبی حمید افندی « استانبولی »

ترجمهٔ حالی علما فصلنده محرر (آطه پازارلی محمد حلمی افندی) نك مخدومی اولوب قواعد ادبیه‌یه واقف بر منشی‌در . (کوملجنه‌لی خواجه‌دن) تکمیل نسخله اخذ اجازت ایتدی . محررلکده اولان اقتدار قلمیسی ابتدا یمن ولایت غزته‌سیله اثبات ایله‌مشدر . استانبوله ورودندن صوکره «طریق» و«جریدهٔ بحریه» غزته‌لری باش محررلکلرینی ایفا ایله‌دی. باشلیجه آثار مطبوعه‌سی (مشاهیر اسلام) اسمنده‌کی اوچ جلددن عبارت اولان تراجم احوال کتابیدر. (مدرسهٔ فنون) نامیله ترکی وعربی لسانیله برده رسالهٔ موقوته‌سی واردر . ایکی جلد (یمن تاریخی) ده اولدیغی وفاتنده معلومات غزته‌سنه درج اولونان ترجمهٔ حالنده کورولمشدر . طرز تحریری براز مصطلحانه اولمقله برابر متین‌در . (١٣٢٠) تاریخنده سکتهٔ قلبدن وفات ایده‌رك روم ایلی حصارنده‌کی (قیالر) مقبره‌سنه دفن ایدلدی . صوك مأموریتی مجلس نافعه باش کتابتی ایدی .

وجیهی بك « استانبولی »

گزیده عثمانلی محررلرندن اولوب شهریدر . وزرادن (وجیهی پاشا زاده عزیز بك) ك مخدومیدر . مهندسخانهٔ بری همایونده واستحکام صنفنده اکمال تحصیلدن صوكره وظیفهٔ رسمیه‌سنه دوام ایتمکله برابر عالم مطبوعاتده انتساب ایله‌دی . (مهردل ، مهجوره ، حکمت ، مژکان ، مسعوده ، عاکف ، فریاد ، خسته ، خرابه ، حلیمه ، چوبان قیزی ، ندامت ، خرم بك ، سائل ، ملك ، سودای معصومانه) اسملرنده ملی ، اخلاقی ، حکمی رومانلریله (تسالیا تاریخ حربی) و (تاریخ اسلام) [١] کبی آثار تاریخیه‌سی مطبوعدر . کندیسی اساساً منشی اولمقله برابر شعره ، موسیقی‌یه ، رسامانغه‌ده انتسابی واردی . (١٣٢١) تاریخنده کنج یاشنده ایکن استانبولده وفات ایده‌رك روم‌ایلی حصاری قبرستاننه دفن ایدلدی . وفاتنده قول آغاسی ایدی .

ه

هلالی « تاقیه‌جی زاده — استانبولی »

متوسطین شعرادن برذات اولوب شهریدر . (٩٩٠) تاریخلرنده استانبولده وفات ایتدی . (محمد همدانی) نك سبعیاتی (مجلس آرا) اسمیله ترجمه ایتمشدر . (صفات العاشقین) اسمنده برمنظومه‌سی‌ده واردر . برنسخه‌سی (عاشر افندی) کتبخانه‌سنده‌در .

بیاتندن :

شکست اولسه صراحی جام مجلس برقرار اولماز
مثلدر ساقیا باش کیتسه آیاق پایدار اولماز

همامی « ازنیقی »

(سلطان مراد خان ثانی) مادحلرندن وقدمای شعرادن اولوب (ازنیق) لیدر . (شیخی)

[١] بو اثرنی اکماله موفق اولامامشدر (٥٦٣) صحیفه تشکیل ایدن مطبوع جلد اولك (٢٥٢)نجی صحیفه‌دن آشاغیسی (محمد خالد بك) طرفندن اکمال ایدلمشدر . برده پیاس طرزنده غیرمطبوع (اندلس) منظومه‌سی واردر .

و (احمدی) ایله معاصر وآرا صیرا بونلرله معارض ومناظر ایدی . (هامیٔ عجم) ك فراق واشتیاقه دائر اوتوز دانه مکتوب منظومی مشتمل اولان (سی‌نامه) سنی وزرادن (خلیل پاشا) نامنه ترجمه وجابجا مناسب غزللر درج ایتمشدر. انشاد قصائد جهتیله شعرای ایرانیه‌نك یکانه‌لرندن اولان(سلمان ساوجی) نك قصیدهٔ مصنعه‌سنه اولان نظیره‌سی مقبول شعرادر .

مثنویاتندن :

ألا ای سر وقد و لاله پیکر   مبارك طلعت و فرخنده اختر
محبت اهلنـك روحی حبیبی   دواسز درده دوشمشلر طبیبی
کلامی چون نوای سـاز بلبل   سـلامی چون نسیم سنبل وکل
یدی طامو فراقکدن عبارت   سکز جنت وصـالندن کنایت

همائی مصطفی افندی « مؤذنه — استانبولی »

(سلطان مراد ثالث) عصری شعراسـندن اولوب شهریدر . شعرده اولدیغی قدر فن موسیقی وادوارده‌ده معلومات واشتهاری وار ایدی . متمیز شاعرلردندر .

(هدایی رهبرك اوله هدایت یزدان) مصراعنك ناطق اولدیغی (۹۹۱) ده وفات ایتدی. ادرنه قپوسی خارجنده مدفوندر . (خاصکی) جامع شریفی مؤذنی ایدی .

ابیاتندن :

مثال کعبه ایا نور دیدهٔ عشـاق   کورن جمالنی مشتاق کورمه‌ین مشتاق

قیل نظر حالنه اشکنی روان ایلیه‌نك   دمکلیرعفواولونورصوچلری قان ایلیه‌نك

جمالکی نیچه یوزدن کورمم دیین دللر   شکسـته آیینه لر کبی پاره پاره کرك

مصارعندن :

خدا قادردر ایلر سنك خاردان کهر پیدا

همتی « دکزلیلی »

عرفای شعرادن برذات اولوب (دکزلی ـ لاذقیه) دندر. (سلطان محمد ثالث) مغنیساده. ایکن آربه کاتبی اولمشدی . (۱۰۰۱) ده وفات ایتدی .

ابياتندن :

حيات جاودانی دوشده یوسفدن سؤال ايتدم
حبيبم اولمەدن اولمك دیمجه انتقال ايتدم

هوائی مصطفی افندی « بروسه‌وی »

فضلای شعرادن وادبیات فارسیه منتسبلرندن اولوب (بروسه) لیدر . (کلستان وبوستان) ی شرح ایده‌رك ایجاب ایدن یرلرده (شمعی) و (سروری) یی تنقید ایتمشدر . مرتب دیوانیله (وامق وعذراء) ، (یوسف وزلیخا) منظومه‌لری وفقهدن (تلخیص معدل الصلوة) اسمنده بر اثری و (صدرالشریعه) یه بر حاشیه‌سی واردر . وفاتی (١٠١٧) ده قبری بروسه‌ده (پونار باشی) مقبره‌سنده‌در .

ابیاتندن :

آه کیم سیب زنخدانکی اللر اوقشار   بنم اشغال غمکدن صنما دکمز الم
داغکله قیلدی مجروح بوینمه آصدی رسن   درمان دیلر هوائی هردمده کوتوروب ال

احفادندن اولان (سلانیك) مفتیسی (محمد افندی) ده ارباب معارفدن بر ذات ایدی . (طاعون) حقنده رساله‌ٔ عربیه‌سی واردر .

هاشمی محمد چلبی « بروسه‌وی »

مشاهیر شعرادن وطریقت (بایرامیه) منتسبلرندن اهل دل برذات اولوب (بروسه) لیدر . مرتب دیوانی غیرمطبوعدر . تاریخ سویله‌مکده‌کی اقتداری جمله‌نك مسلمیدر . حتی (جودت پاشا) مرحوم بلاغت عثمانیه‌لرنده : (صناعت تاریخده امام اولمشدر) بیورییورلر . وفاتی (هاشمی کچدی سرور شعرا) مصرعنك دلالتی اولان (١٠٤١) اولوب قبری استانبولده خارج سورده (میربخاری) درکاهی مقابلنده‌در . خط تعلیقده مهارتی وار ایدی .

ابیاتندن :

عرض ایله‌مه نادانه رخلك کنج نهان اول   کیر کوکلنه ارباب حقك کوهر کان اول
حقیرك کوکلنه کیرمکده لطف ایت ایله‌مه تأخیر   شکاف سینه‌دن پرتو صالوب ای مهر عالمکیر

تاریخلرندن :

فنایه ویردی جسمی باقی قالدی اسمی عالمده [۱]
جان ویروب اولدی روان ملك بقایه روحی
یول اولدی اسکداره بیك اوتوزده اقدکز طوکدی

بر مسدسندن

بی بقادر غافل بو دهر بی بنیاددن   بیوه زندر کهنه قالمشدر ثمود وعاددن
قصهٔ اسکندری کور حصه آل شداددن   نیلدی قصر سلیمانی سؤال ایت باددن
مرحمت اومه کوکل بو کردش بیداددن   کیمسه معمور اولمه مشدر بو خراب آباددن

هدائی اخی زاده حسین افندی « شیخ الاسلام »

علمای شعرادن اولوب (قبریس) ه نفی اولونه جغی صیره ده (۱۰۴۳) ده کوچك چکمجه یقیننده کی (فیلوریه) ده توقیف وشهید ایدیله رك ساحله قریب دفن ایدلدی . شعرده قوللاندیغی تخلصی (هدائی) در .

ابیاتندن :

صالدم بو زورق دلی دریای عشقه بن
کرداب غمده قالدی کوکل نیجه روزکار

مصارعندن :

یاره سی عشاق نالانك بیلنمز قنده در

پرده قالماز ایتدیکی درد اهلنك فریادی هیچ

هدائی عبدالرحمن افندی « استانبولی »

علماء شعرادن برذات اولوب شهریدر . (۱۱۲۲) ده طریق حجده وفات ایله دی . مرتب دیوانیله (وامق وعذراء) و (یوسف و زلیخا) منظومه لری واردر .

---

[۱] شاعر باقینك تاریخ وفاتی

هاتف حسن افندی « سراج زاده - بروسوی »

علماء شعرادن برذات اولوب (بروسه) لیدر . (۱۱۵۲) ده ارتحال ایله‌دی . (گلزار عرفان) ده (توقاد) ملاسی ایکن آیوانسرایی‌وفیاتنده (قیصری) قاضیسی ایکن وفات ایتدیکی مذکوردر . ترجمهٔ حالی (تذکرهٔ رامز) ده محرردر . خط دستیله محرر دیوانی مطالعندن :

هزار حمد ودرود اول خدای ذیشانه — که ویردی ناطقه وفکری نوع انسانه
پس اولدی ظاهر وباطن بوزبان جنان — همیشـه مطلع پاك قضیـهٔ ایمـان

همایی محمد امین بك « استانبولی»

هنوز یکرمی ، یکرمی بر یاشلرنده ایکن (همایی آسمان وصله طوغری قلدی باق پرواز) مصراع مجوهرینك ناطق اولدیغی (۱۳۰۱) تاریخنده ترك حیات ایتمش بر شـاعر اولوب شهریدر . جوار حضرت خالدده مدفوندر . آثار شعریه ونثریه‌سی (نوبهارم) اسمیله نشر اولونمشدرکه (معلم ناجی افندی) مرحومك مظهر تقدیری اولمشدر .

اشعارندن :

عرفان بشر بخشش سلطان قدردر . — اکمال ایدن عرفانی فقط علم وهنردر
تحصیل هنر واجبهٔ نوع بشردر . — اول واجبه هم آدمه بر زینت و فردر
هر کیم که قیلار واجبهٔ ذمتن ایفا — قدر و شرفن عالمه قارشو ایدر اعلا

وقف دیدار جمال یاردر کوکلم کوزوم — مستفیض مطلع الانواردر کوکلم کوزوم
کوردیکی اسرارحق‌ومعرفت حیرانیدر — ناظر آیینهٔ اسراردر کوکلم کوزم .

هاشم بك « عبدالقادر زاده حسین هاشم بك — یکیشهری »

(معلم ناجی) مکتبنك متمیز ارکانندن ، نظم ونثرده روان برادایه مالك هردرلو معناسیله ادیب ونزیه برذات اولوب روم ایلی یکیشهرنده (عبدالقادر آغا) احفادندندر. ابتدائی‌ووسطی تحصیلنی مملکتنده ، عالیسنی (۱۲۹۷) تاریخنده هجرت ایله‌دیکی استانبولده اتمام ایله‌مشدر. علوم عربیه‌یی علمای بنامدن (شهری احمد افندی) دن اکمال ، رسم وساره کبی فنون نفیسه‌یی‌ده

مأذون بولونديغی صنایع نفیسه مکتبنده تحصیل ایتمشدر . بحق منتسب اولدیغی صنعت خطیده استاد زمان (سامی افندی) مرحومدن تمشق ایدەرك برقاچ قلمدن اجازه اخذینه موفق اولمشدرکه (ییلدیز) کتبخانه‌سنده موجود جلی ، ثلث ، نسخ ، کوفی ، ریحانی ، تعلیق ، رقعه، دیوانی یازیلرندن مرکب ایکی مجموعه‌سی صنایع نفیسهٔ اسلامیه‌نك برشعبهٔ مهمه‌سی اولان صنعت خطده اولان وقوف ومهارتنك شاهد عادلیدر. اکمال تحصیلدن صوکره مکتب حربیه وژاندارمه دائره‌لری باش کتابتلرنده ایفای حسن خدمت ایله‌دی . خدمت حکومتدن متقاعداً چکلدکدن صوکره (مدرسة الخطاطین) تاریخ علم خط معلملکنه تعیین اولونمشدی. (۱۳۳۹) تاریخنده اوفاق برخسته‌لق نتیجه‌سنده آنا طولی حصارنده ارتحال ایده‌رك (کوچوك صو) مزارستاننده استاد اکرملك یاننه دفن ایدلدی . آثار شعریه‌سنك برقسمی (۱۳۰۵) تاریخنده نشر ایتدیکی (شهاب) و (۱۳۱۵) ده طبع ایتدیکی (ملهمات) اسملرندکی رساله‌لرده مندرجدر . تاریخ علم خطه دائر یازمقده اولدیغی اثرینك اکمالی قوهٔ قریبه‌یه کلمشدی. علم موسیقی‌یه اولان انتسابی‌ده شایان قید وتذکاردر .

توحیدندن :

ای مبدع کائنات برسین — علام قدیر مقتدرسین
نور ارضین و آسمانسین — خلاق بدایع جهانسین
فتاح بصیرسین علیمسین — وهاب کبیرسین والیسین
منان حسیبسین صمدسین — حنان مجیبسین احدسین
قهار قوی جلیل جبار — منعم حکم وجمیل غفار
قیوم حمید عدل وواجد — تواب مجید حق وماجد
قدوس حکیمسین الهی — سبوح کریمسین الهی
ستار حلیمسین الهی — رزاق عظیمسین الهی
محصیٔ مقدم و موخر — مغنیٔ مهیمن ومصور
معطیٔ رشید بر ونافع — محییٔ معید حی و رافع
هادیٔ بدیع نورواسع — باقیٔ سمیع رب جامع
سیرایت شوفضایلی بربدایع — تسلیم اولنور وجود صانع

(ملهمات) ده‌کی نعت رسولندن :

ای خواجهٔ حق‌ثنای عرفان — ای سرور جان فروز اکوان
ای لمعهٔ خالق البرایا — پیغمبر واجب التحایا

ای وجهی وجود کونه بادی لطفك شرف لسان ضادی
سرنامهٔ سورهٔ بلاغت سرسطر صحیفهٔ فصاحت
شیرازهٔ طیب خلائق انموذج حسن خلق خالق
برهان علو قدرة الله وجدان منیری کعبة الله
نجم احدی نظام افلاك صاحب شرف سریر (لولاك)
مصباح جمیل ذوالجلالی معشوق جلیل ذوالجمالی
سلطان جهان آدمیت شاهنشه عالم رسالت
دریای محیط اکملیت نور متبسم صباحت
افلاك او محیطدن کناره خورشید او نوردن شراره
روز آینهٔ جبین پاکی شب حالت زلف تابناکی
قدسی جنانی معشر الفیض رخشنده عذاری محشر الفیض
اخبار شئونه مبتدادر معنای علوه منتهادر
هر بر سوزی ناشر علادر سلطان سرای (ماغوی) در
سرخیل جلیل انبیادر سرتاج شریف اصفیادر
ای روح جهان نبی افخم فرش قدمی سپهر اعظم
ایلرسکاقارشی روح جبریل (والنجم اذاهوی) یی ترتیل

لا

لامعی چلبی «محمود بن عثمان — بروسه‌وی»

بروسه‌نك مدار افتخاری اولان بو ذات معارفسمات ادبای عثمانیه‌نك قدماسندن و مشایخ نقشبندیه‌نك عرفاسندن اولوب (قبروجای لامعی پرنور باد) و (لامعینك ایده حق روحینی شاد) مصراعلرینك دلالتی اولان (۹۳۸) تاریخنده ارتحال ایتدی . قبر عالیسی بروسه حصاری وسطنده (اورتا بازار) قربنده جدی (نقاش علی) مسجدی حظیره سنده در . پدری (عثمان چلبی) سلطان بایزیدك خزینه دفترداری ایدی . تحصیل علوم ایتدکدن صوکره درسعادتده مدفون (امیر احمد بخاری) یه انتساب ایله‌مشدی . طریقت کلشنیه‌یه ده (الهامی افندی)

واسطه‌سیله نسبتی واردر . نثری نظمندن اقوادر . اضاعهٔ اوقات ایتمه‌ین ارباب قلمدندر . (مولانا جامی) نك (نفحات الانس) و (شواهدالنبوه) کبی باشلیجه آثارینی ترجمه ایتدیکندن وکندیسی ده طریقهٔ نقشبندی اولمقله برابر فاضل و شاعر اولدیغندن دولایی زماننده (جامیٔ روم) عنوانله مظهر اولمشدی . آثارینك منثور اولانلرینك مشهورلری شونلردر : (ترجمهٔ نفحات الانس) ، (ترجمهٔ شواهدالنبوه) ، (شرف الانسان)،(عبرتنما) ، (مناقب جناب علی)، (مناظرهٔ بهار وشتا) ، (مناظرهٔ نفس وروح) ، (شرح دیباجهٔ کلستان) ، (منشأت) ، (مفتاح النجاة فی خواص السور والایات) ، (شرح معمای اسماء الحسنی) ، (مناقب اویس القرنی) (مجمع اللطائف) اولوب منظوملرندن بعضیلری ده شونلردر : (شمع وپروانه)، (مقتل امام حسین)، (شهر انکیز بروسه) ، (کوی وچوکان) ، (قصهٔ ادهم وهما) ، (فرهادنامه) ، (هفت پیکر) ، (وامق وعذراء)، (حسن ودل) ، (خردنامه)، (جابرنامه)، (ویسی ورامین) ، (ابسال وسلامان) (منظومهٔ لغت) در . دیوانینك بر نسخه‌سی (حمیدیه) کتبخانه‌سنده واردر .

(١) ترجمهٔ نفحات الانس : طوائف صوفیه‌نك انواع واحوالیله مقاماتندن واولیای کرام ایله ولیاتدن مشهور و مشهوره‌لرینك تراجم احوالندن باحث (مولانا جامی) نك فارسی العباره براثر منثوریدرکه برنجی قسمی کتب مشهورهٔ متصوفه‌دن (فتوحات مکیه) ، (قوت القلوب) ، (عوارف المعارف) ، (کشف المحجوب) کبی آثار معتبره‌دن التقاط اولونمشدر . چلبی مرحوم اثنای ترجمه‌ده باخصوص نهایتلرینه طوغری یرلرده برخیلی علاوه‌لر یاپمشدر . مطبوعدر .

(٢) شواهدالنبوه : بوده (مولانا جامی) نك برمقدمه ویدی رکندن عبارت فارسی العباره اثر مشهوریدرکه ترجمهٔ حالی علما فصلنده مذکور (اخی زاده حلیمی افندی) طرفندن ده ترجمه ایدلمشدر . (کاتب چلبی) قولنه کوره بو ترجمه (لامعی) نك ترجمه‌سنه فائق ایمش . لامعی چلبی نك ترجمه‌سی یدی جزؤ اوزره (١٢٩٣) ده درسعادتده طبع اولونمشدر .

(٣) شرف الانسان : شرافت و فضائل انسانیه‌دن باحث تخصیص علم اخلاق نقطه‌سندن باعث استفاده تورکجه براثر اولوب برجلددر . مطبوع دکلدر .

(٤) عبرتنما : عبرت آمیز بعض حکایات وسائره‌دن باحث اولوب اساساً علم اخلاقه عائددر . طاش باصمه‌سی مطبوعی واردر .

(٥) مناظرهٔ بهار وشتا : بوایکی فصلك شاعرانه مناظراتنی مبین ادبی براثراولوب مطبوعدر.

(٦) مجمع اللطائف ـ لطائفنامه : اکثریتی اعتباریله هزلیاتی اکدیرر عادی شیلردن باحث اولوب بدایت احوالنده یازلدیغی مستبان اولور . غیرمطبوعدر [١] .

---

[١] (٩٥٥) تاریخنده ارباب معارفدن (سراج بن عبدالله) طرفندن منثور بش باب اوزره مرتب (مجمع اللطائف) اسمنده براثر واردرکه برنسخه‌سی (آیاصوفیه) کتبخانه‌سنده موجوددر . برده (٩٢٣) ده (تیره)ده (عبدالجبار اوغلو احمد)طرفندن یازلمش (تحفة اللطائف) نامنده اخلاق وموعظه‌دن باحث تورکجه براثر واردر

(٧) شهرانکیز بروسه : مطبوعدر . بروسه‌نك اوصافندن ، صولرندن ، مسیره‌لرندن باحثدر.

(٨) مقتل امام حسین : جکرسوز اولان (وقعهٔ کربلا) نك مثنوی طرزنده تصویرندن عبارت اولوب عاشقانه برصورتده یازلمشدر . مصور برنسخه‌سی (عاشر افندی) کتبخانه‌سنده واردر.

(٩) هفت پیکر : موجب حصه بر اثردر .

(١٠) مرآت الاسما وجام جهان نما : (میرحسین نیشابوری) نك (٩٩) اسماء حسنایه اولان یوز بیتنك عارفانه برصورتده توسیعاً ترجمه وشرحیدر .

(١١) کوی و چوکان : منظوم براثر اولوب مقدمه‌سنده مداح جناب رسول (حسان) ی رؤیاده کوردم، اشارتیله یازدم دییور .

(١٢) حسن ودل : شبستان خیال صاحبی (فتاحیٔ نیشابوری) نك اثرینك ترجمه‌سیدر.

(١٣) ویسی ورامین : (فخریٔ جرجانی) نك اثرینك ترجمه‌سیدر .

(وامق وعذراء) مطلعندن :

استعیذاً لله من کید الرجیم — مستعینا باسمه الرب الرحیم
حرز بسم الله در بر زر کلید — فتح اولور آنکله قفل هر امید

(سلامان وابسال) ترجمه‌سی مطلعندن :

باسمك اللهم یا ذاالامتنان — انت برهان لاصحاب العیان
نحن نرجو امتك توفیق الحضور — عن صمیم القلب فی کل الامور
ای غمك جان بزمنك سرمایه‌سی — مهرو مه‌در شمع حسنك مایه‌سی
جسم وجان مهرکله روشندر سنك — یر وکوك حسنکله کلشندر سنك
کون کبی سن سین نه حاجتدر دیمك — عالمك عینینه نور مرد مك
کسوت آدمده نورك در علم — صورت عالمده مهرك در رقم
سفرهٔ جودکده نه سیمین طبق — کلشن لطفنده خور لعلین ورق
جانی سن سین عاشق دلخسته‌نك — نطقی سن سین واله دمبسته‌نك
جمله موجودات مهمانك سنك — زله بند خوان احسانك سنك
قدلیلی چکدی حسنندن علم — اولدی مجنونك یری دشت الم
چون لب شیرینی قلدك شهد فام — خون دل فرهادی ایتدی تلخکام
ایلدك عذرایی چونکم کل عذار — وامقك چشمین قلدك جویبار
کیجه‌نك روزی وشمعك سوزی سین — مهروش صبحك جمال افروزی سین

نعمتنـدن زیر وبالا بهره مند سـاکه بردر نسبت پست وبلند
سن‌سین اول نور بسیط بی غبار سن‌سین اول بحر محیط بی کنار
لمعه‌سندن آی وکون پرتاب وفر قطره‌سندن بیر وکوك عرق کهر

منظومهٔ لغات مطلعندن :

یکی بردر چالاپ تنکری خدادر رسولی جمله دلده مصطفی‌در

وفاتنه قریب سویله‌دیکی مروی اولان بیت :

لامعی دل زور قن کردابه صالدك آه کیم یوق کنار وصل یاره روزکارمدن مدد

ابیاتندن :

سزای آتش اولور خار اولانلر ایچر آب روان کلزار اولانلر

اشعارندن :

قیلمز کریم اولانلر باب رجایی مسدود . ایتمز رحیم اولانلر اهل نیازی مردود
جم قدر اولانلر ایلر مورك کلامك اصغا محمود اولانك اولور افعالی جمله محمود

(۹۵۷) تاریخنده ارتحال ایده‌رك کندی یاننه دفن ایدیلن مخدومی (لمعی درویش محمد افندی) ده ارباب علم وشعردن برذات اولوب فن عروض وقافیه‌دن (بحرالاوزان) اسمنده براثری واردرکه برنسخه‌سی (موزهٔ عثمانی) کتبخانه‌سنده موجوددر .

لامعی مصطفی افندی « سیروزی »

علماء شعرادن وطریقت (کلشنیه) منتسبلرندن برذات اولوب (سیروز) لیدر. (۹۷۳) ده مملکتنده ارتحال ایتدی . علم محاضراته دائر قیمتدار برمجموعه‌سی وآثار شعریه‌سی واردر .

لالی دده « آیدینی »

مادرزاده لال ایکن (خراسانی) علی دده همتیله کویا اولمشدر . (۹۸۰) ده وطنی اولان آیدین) ده ارتحال ایتدی .

رباعیاتندن :

لالی قولونی ایله‌دی اول لؤلؤ لالا فیض نفس همت ایله طوطیٔ کویا
مرآت کرامتدر انك ماه وجودی یوقلقلر ایله‌اولسه نوله اول شهه لالا

یاووز سلطان سلیم خان

انشاد اشعارده‌ده صاحب قدرت بر صاحبقران حماستدر . السنهٔ ثلثه‌دن باخصوص فارسی اشعاری شعرای ایرانیه مشاهیری درجه‌سنده آهنکدار ورنکیندر. اشعار فارسیه‌لرینك بر قسمنی حاوی اولان دیوانچه‌ده اخیراً طبع اولوندیغی کبی بر قسمی‌ده ادبای عصردن (شیخ وصفی افندی) طرفندن ترجمه و طبع اولونه‌رق (بارقه) اسمیله توسیم ایدلمشدر . (۳۰۵) پارچه اشعارینی حاوی اولان فارسی دیوانلری بیوك قطعه‌ده وتعلیق حروف ایله غایت لطیف ومزین صورتده سابق المانیا ایمپراطوری حشمتلو ایکنجی ویلهلم طرفندن (۱۹۰٤) سنهٔ میلادیه‌سنده برلینده طبع ایتدیرلمشدر. برر نسخه‌سی (ییلدیز)، (موزهٔ عثمانی) کتبخانه‌لرنده واردر. ارتحال عالیلری (۹۲٦) ده تربهٔ شریفه‌لری نام همایونلرینه منسوب اولان جامع شریف یانده‌در. ایران ایله محاربه‌لرندن مقصد اعلالری (بهر جمعیت دلهاست پریشانی ما) مصراعیله‌ده ایما بیوردقلری اوزره حصول اتحاد اسلام ایدی . نیات وافکاری ، حماسیات واطواری کمالبك مرحومك (اوراق پریشان) نده مندرج اولدیغی کبی تواریخ عثمانیه‌ده‌ده مذکوردر .

اشعار تورکیه‌لرندن :

مردم دیده‌مه بیلمم نه فسون ایتدی فلك
کریه‌می قیلدی فزون اشکمی خون ایتدی فلك
شیرلر پنجهٔ قهرمده اولورکن لرزان
بنی بر کوزلری آهویه زبون ایتدی فلك

قطعه‌سی مشهوردر .

اشعار فارسیه‌لرندن :

خواهد سحری رفت به سیران شه خوبان
ای دیده مخواب اب زن امشب همه ره را

يحيى بك « دوقه‌كين زاده »

شمالی آرناوودلقدن استانبوله كله‌رك سپاهی زمره‌سنه داخل اولمشدی . (لطیفی) (استانبو معلم ناجی افندی (طاشلیجه) لی اولدیغنی روایت ایدییور . فقط (خمسه) سنده كندیسنك (دوقه‌كین) بكلرینه منتهی اولدیغنی بیان ایتدیكنه كوره هرایكیسی‌ده طوغری دكلدر [١] . بعده مردان الهیدن (محمد دده) یه انتسـاب ایده‌رك انزوا ایله‌مشدر . سیف و قلمی جامع بلغای شعرادندر . السنهٔ ثلثه‌ده انشاد شعره مقتدر اولوب (خیالی بك) له مشاعره‌لری واردر. آثارینك اك مشهوری اخلاق و تصوفدن باحث مثنوی طرزنده اولان (كنجینهٔ راز) در . (شاه وكدا) ، (كلشن انوار) ، (یوسف وزلیخا) ، (ناز ونیاز) ، (اصولنامه) عنوانلرینی مشتمل اولان منظومه‌لریله (كل صدبرك در معجزات سلطان انبیاء) قوهٔ شاعرانه‌سنه دالدر . (٩٩٠) تاریخلرنده (بوسنه) قطعه‌سنده (ایزوورنیك) جوارنده‌كی (لوزنیچه) ده وفات ایله‌دی . حدیقة الجوامع ده درسعادتده (سیلیوری قپوسی) خارجنده مدفون اولدیغی وینه بوذاتك یازمه مجموعهٔ وفیاتنده (یكیجهٔ واردار) ده ارتحال ایتدیكی محررسه‌ده هرایكیسی‌ده موثوق دكلدر . اشعارندن باخصوص مثنویات وادیسنده اولانلر روحنواز، ساده واخلاقیدر . (شاه وكدا) ایله (یوسف و زلیخا) سی مطبوعدر . (كنجینهٔ راز)ه علماء شـعرادن (نوری آقسرایی) نك (سبعهٔ سیاره) اسمیله ایكی بیك بیتلی بر ذیلی اولدیغی حسن چلبی تذكره‌سنده مذكوردر .

كنجینهٔ رازك یدنجی مقاله‌سندن :

شرفی علم ایله‌در انسانك　　فرقی یوق جاهل ایله حیوانك
علما بلبل خوشكوكیدر　　جهلا زاغ سـیه رو كیـدر
عالمـك زینتیدر اهل كمال　　زینت انجم و سـیاره مثـال

شاه وكدا مطلعندن :

سطر بسم الله ای اولوالالباب　　اولدی مفتاح قفل باب كتاب
دلده یازلسه كر او نقش رسوم　　كشف اوله عینیله شمس علوم

اصولنامه مطلعندن :

كل ای نای خامه فغان ایله كل　　كتاب اصولی بیان ایله كل
نوای صریرك ایدر دائمـا　　كوكل لوح محفوظنی پر صدا

[١] آرناوود اصلی اولوبدر اصلم　　قلیجیـله دیریلور هر فصـلم
نوله اول طائفهٔ شـیر افكن　　قیلسه شاهین كبی طاشلقده وطن

کمال اهلی دستنده شهباز وار　معالی هماسن قیلور آشکار
ایدرطوغرولق لطفه مظهرسنی　طوتار الار اوستنه ایللر سنی

غرامیات وادیسنده‌ده دلربا شعرلر سویله‌مشدر. ازجمله ابیات آتیه‌سی نفائس آثارندندر:

دار دنیا دلی کوکلم کبی ویران اولسه　نه جهان اولسه نه جان اولسه نه هجران اولسه
کاشکه سودیکمی سوسه بتون خلق جهان　سوزومز جمله همان قصهٔ جانان اولسه

ابیات مشهوره‌سندن :

خلقی رنجیده ایدن عالمده　کندی رنجیده اولور صوك دمده

یحیی افندی «شیخ الاسلام — استانبولی»

شاعرلکجه شیخ الاسلاملرك جمله‌سیله شعرانك قسم اعظمنه ترجیح اولونور بر شاعر فاضلدر. اشعاری (باقی) طرزنده مضامین دقیقه‌یی حاویدر. (ندیم) ك اشعارنده‌کی لطافتی حائز اولمقله برابر متانتجه‌ده دون دکلدر. سیاسیاته‌ده واقف ایدی. وفاتی (۱۰۵۳) ، قبری استانبولده چهارشنبه‌ده پدری (ذکریا افندی) یاننده‌در. آثاری غیر مطبوع اولوب بروجه آتیدر : (فرائض منظومه‌سی شرحی) ، (فتاوا) ، (تخمیس قصیدهٔ برده) ، (نکارستان ترجمه‌سی) برده (سلطان عثمان ثانی) وقایعنه دائر تاریخچه‌سی واردرکه برنسخه‌سی (اندرون همایون) ده (روان اوطه‌سی) کتبخانه‌سنده موجوددر. دیوانی اخیراً معارف نظارت جلیله‌سی طرفندن تشکیل اولونان (آثار مفیده کتبخانه‌سی) میاننده طبع اولوندی. باشنده مذکور کتبخانه انجمنی اعضای کرامندن (ابن الامین محمود کمال بك) افندی معرفتیله یازیلان مفصل ترجمهٔ حالی مندرجدر.

ابیاتندن :

خدا کریمدر البته ایله‌مز محروم　مرامنه ایریشیر هرکشی خدا دیه‌رك

بردله یحیی طوقونسه پرتو فیض خدا　ذرهٔ ناچیز ایکن خورشید عالم تاب اولور

کل و مل بزمنه میل ایتمه سوزم طوت یحیی　نه جفا دیدهٔ خار اول نه غم آلود خمار

مصارعندن :

غرض برنشوه تحصیل ایله‌مکدر بزم عالمده

عالمده بر چراغ اویاندیرکه سونمه‌سون

عشقك صفاسی یوق دكل اما جفاسی چوق

تقلید زاغ كبك خرامانی كولدیرر

مفتوحدر ارباب دله باب محبت

قورقارم جنتده ده عشاق راحت كورمه‌یه

عندلیبی ییلده برنوروزدر دلشاد ایدن

كنج استغنا كبی بر كوشهٔ راحتمی وار

آدمه جبه و دستاری كرامتمی ویریر

بادهٔ غفلتله مدهوش اولمیان ایتمز غلط

خدا ستاردر طعن ایتمه رنده عیب بین اوله

حال مشكلدر اكر اویمازسه حاله قالمز

بسری احمد افندی « استانبولی »

استانبولدن یتیشن قوی طبیعت شاعرلردن وزمرهٔ قضاتدندر . شام قاضیسی ایكن (١١٠٥) تاریخنده وفات ایله‌دی . (صالحیه) ده مدفوندر . السنهٔ ثلثه‌ده انشا و نظمه مقتدر شعرادن اولوب صدرالشریعه یه تعلیقاتی ، مدون دیوانی ایله منشآتی ، (مكفیات خمسه ـ اثمارالاسحار) عنوانلی رساله‌سی ومنظوم نصیحتنامه‌سی واردر .

ابیاتندن :

قیسه لیلی ایدی مولا طالبنده رهبر سنده طوت سمت مجازی دلیدن اوصلو خبر

دردیمز جانانه سویلنمش دوا سویلنمه‌مش ماجرا سویلنمش اما مدعا سویلنمه‌مش

دوزكونده اولسه دیكله‌ته‌من بزم یارده ساز نیازی اهل هوا هپ بوزوق چالار

فهرس رجال

صحیفه

— ش —

صحیفه

— ص —

صحيفه

— ض —

— ط —

صحيفه

— ظ —

— ع —

— غ —

— ف —

فهرس نسا

فهرس عمومی

خطا و صواب جدولی

صحیفه	سطر	خطا	صواب
١٩٥	١	ترجیح	ترجیع
١٩٥	٢	خنچز	خنچر
٢١٥	٧	سباحین	سیاحین
٢١٧	٦	آثار	آثار
٢٢٨	٨	نقس	نفس
٢٣٢	٦	١ ٣٥	١١٣٥
٢٤٠	١١	دوتمدی	دونمدی
٢٤١	١٢	ملتمش	ملتمس
٢٤٦	١٩	لکده کوب	لکدکوب
٢٤٩	٣	آیدلدم	آیرلدم
٢٥٤	٢٢	خوانبامه	خوابنامه
٢٥٥	١١	اینله	بیله
٢٥٦	١	خسروشیریندن	خسرووشیرینندن
٢٥٦	٧	الامزجه	الامزجة
٢٥٦	٢١	آتك	آنك
٢٥٧	٨	مصاحی	مصاحبی
٢٥٨	١	٠	شمعی
٢٦١	١٥	محتشم	محتشم
٢٦١	ن١	ا	اسما
٢٦١	ن١	رکه	واردرکه
٢٦٤	١٥	یدرسه	ایدرسه
٢٦٥	٩	نسقه	نسخه
٢٦٥	١١	حدیتی	حدیثی
٢٦٥	١٧	افلان	افلاق
٢٦٩	٢	قلب وکوزم	قلب کوزم
٢٦٩	٨	.وکمی	بیوکمی
٢٦٩	١١	نسبب	نسبت
٢٧٠	٢	مقدارنه	مقدارینه
٢٧٠	١٧	سیاسنه	سیاسیسنه
٢٧٠	٢٣	دلالتیله	دلالق
٢٧٢	١٦	قیز	قیزلر ؟
٢٧٨	٤	غزوا	غزواتی
٢٧٨	١٥	٠	جنت اوله
٢٧٩	٥	سبوطی	سیوطی
٢٨١	١٠	مصراع شاکری	مصراع شریف صبری‌یی
٢٨٢	٢٢	آتدن	آندن
٢٨٣	٢٣	لیك	لیك
٢٨٧	١٠	جابکرو	چابکرو
٢٩٠	٢٢	نجیلم	خجیلم
٢٩٤	١٧	ك	اك
٢٩٦	١٨	داماتی	دامانی
٢٩٨	١٣	جهانتابمدن	جهانتابدن
٢٩٩	٢٠	و	او
٣٠٢	٣	عبدالعز	عبدالعزیز
٣٠٢	٧	شهید	شهید
٣٠٢	٨	خلاج	حلاج
٣٠٦	٩	چهشم	چشم
٣١٧	٢	زاهد	زائد
٣١٧	٦	اردی	اردوی
٣١٧	٢٠	ملاك	ملائك
٣٢٠	٢	انشاد	انشا
٣٢١	١٣	یله‌ین	ایله‌ین
٣٢٥	١	اونوتمامه	اونوتمام
٣٢٥	٢٠	نیتیله	بیتیله
٣٢٦	٣	حنت	جنت
٣٢٨	١	تذاکرشعرا	تذکرهٔ شعرا
٣٢٨	٢١	دوق	ذوق
٣٣٢	١١	غمسزلکندر	غمسزلکندندر
٣٣٣	٩	بیبه‌ل	بیدل
٣٣٥	١٧	حلمت	حکمت
٣٣٦	٢٧	غیرتکزین	عبرتکزین
٣٣٧	٧	انبسالی	انبساطی
٣٣٧	٧	مهمی	مبهمی
٣٣٩	١٤	عیز	تمییز
٣٣٩	١٦	یدانه	میدانه

صحیفه			
٣٤٠	١	ممدح	ممدوح
٣٤٠	١٩	نسانه	انسانه
٣٤٦	٦	ش ح	شرح
٣٤٦	٨	یدانی	کیدانی
٣٤٦	٢٢	هدانی	هدایی
٣٥١	٩	نشاطینئك	نشاطینك
٣٥٢	١٤	نائلی	نائلیء
٣٥٢	١٩	ولان	اولان
٣٥٣	١٥	تیز	تیر
٣٥٦	٣	نو آ	نوراً
٣٥٧	١٤	اشتعال	اشتغال
٣٥٧	٢٤	خلقق	خلقت
٣٥٨	٤	تألیفی	تألیف
٣٥٩	٨	راج	سراج
٣٥٩	١٢	سلیسی	سلیس
٣٦٣	٢٠	متشبثلرینك	منشیلرینك
٣٧٨	٧	قنی	قتی
٣٧٨	٢٠	تعاقیات	تعلیقات
٣٨٢	١	ارتحالی	ارتحال
٣٨٣	٤	تنکك	تنکك
٣٨٤	١٤	خاطره	خاطر
٣٩٥	٩	لنعان	کنعان
٣٩٧	١٨	جهانمپیمای	جهانپیمای
٤٠١	٢٠	خجله	جله
٤٠٢	١٢	حلوتیه	جلوتیه
٤٠٣	٤	سرحیله	شرحیله
٤١٠	٢٣	مکاتبی	مکاتیبی

صحیفه			
٤١٣	٢٠	خصوص	فصوص
٤١٩	١٢	امماث	اممان
٤٢٦	١	هانله	هائله
٤٣٥	١	نجاتی	نجاتی
٤٤٣	٦	تنقیبج	تنقیح
٤٤٦	٧	وعلی	علی و
٤٤٩	١٧	یزادنه	یزدانه
٤٥١	١٦	علامهٔ	علامه
٤٥٣	١٦	براندارانه‌سی	براندازانه‌سی
٤٥٣	٢٩	دیم	ندیم
٤٥٥	١٧	بر به	برنه
٤٥٥	ن ٣	مرر	مور
٤٥٨	٥	خجاله	جاله
٤٥٨	٢٤	حقدن	حقدن
٤٥٩	١٢	سریفی	شریفی
٤٦٢	٥	نظلم	تظلم
٤٦٢	١٣	اربات	ارباب
٤٦٤	٦	سرسر	سراسر
٤٦٥	١٦	والی	والی
٤٨٤	١٦	اولور	ظفر
٤٨٥	٤	منفرحه	منفرجه
٤٨٦	١٥	بیاتندن	ابیاتندن
٤٨٧	٢٠	خاردان	خارادن
٤٨٨	٢٠	میر	امیر
٤٨٩	٦	ه	اوله
٤٩٥	٣	عرق	غرق

علما فصلی بقیه‌سنك فهرسیدر

شعرا وادبا فصلی

